

MALLEI MALEFICARVM, MODVM IN MALEFICIIS INFEREN-

*dis, atque amouendis feliciter
pertractans,*

SECUNDA PARS.

Duabus solùm quæstionibus, multis tamen
capitibus diuisis, absoluta.

Quibus Maleficus nocere non potest,

QVÆSTIO PRIMA.

SECUNDA pars huius operis, quia est
de modo procedendi, quia Maleficus pro
maleficijs inferendis obseruatur. Et per
decem & octo capitula distinguuntur,
cum duabus duntaxat difficultatibus,
quarum una in principio, super remedia præseruatiua,
vt videlicet, quis maleficiari non possit, altera in fine,
super remedia sanatiua quibus remouentur maleficia,
& per quæ maleficiati curari possunt, cum secundum
Philosophum in 4. Physic. remouens & prohibens coin-
cidunt, & sunt causæ per accidens. Ideò vt per hac to-
tale fundamentum huius horrendæ Hæresis habeatur,
circa tria principaliter insistendum erit. Primò circa
introitum earum, & professionem sacrilegam. Secundo,
circa

circa progressum in modum operandi, & horrendā ob-
servantiam. Tertiò, impedimenta salubria, contra ea-
rū maleficia, & remedia præservatiua. Et quia in mo-
rali iam laboramus materia, vnde argumentis varijs &
declarationibus vbiq; insistere opus non est, cum ea quæ
per capitula sequentur, sint per præcedentes quæstiones
sufficienter discussa: Ideò precamur in Deo lectorem, ne
omnibus quærat, vbi accommodata sufficit probabilitas,
ea deducendo quæ constāt, aut visus vel auditus propria
experientia, aut fide dignorum relatibus esse vera. Cir-
ca primum autem duo principaliter tangentur: Primò
diuersi modi ipsius Dæmonis alliciendi. Secundò diuer-
si modi ipsarum Hæresim profitendi. Circa secundum
verò, scilicet per ordinem tangentur, quò ad modū pro-
cedendi & curandi. Quia primò de his quæ à Maleficis
pro se & suis corporibus practicantur. Secundò de his quæ
erga alios homines operantur. Tertiò de his quæ erga be-
stias. Et quartò de his quibus terræ frugibus nocent.
Quintò de maleficio tantummodò virorum, quibus vi-
delicet maleficijs tantummodò viri, & non mulieres
insistunt. Sextò, de quæstione super maleficia amouen-
da, & quibus modis curantur maleficiati. Est ergo pri-
ma quæstio per decem & octo capitula distincta, cum
totidem modis in suis tribus variantur & multipli-
cantur.

Verum quis possit per bonos Angelos ita beneficiari,
quòd à Maleficis per quoscunq; infra scriptos modos non
valeant maleficiari? Et videtur quòd non, eò quòd per
præcedentia declaratum est, etiam innoxios & inno-
centes, & iustos, pluries à Dæmonibus affligi, vt lob. &

198 *Quib. Malef. nocere non poteſt,*

plures pueri innocentes, qui cernuntur maleficiati, cum alijs multis iuſtis, licet non æqualiter vt peccatores, eò quòd non in perditionem ſuarum animarum, quamuis bonus fortunæ & corporum affligantur. In contrarium eſt Maleficarum faſtio, quòd videlicet non omnes lædere valeant, ſed tantum modò illos, quos cernūt ex informatione Dæmonum, diuino auxilio deſtitutos. Reſponſio. Tria ſunt genera hominum beneficiata à Deo, quibus illud peſſimum genus ſuis maleficijs nocere non poteſt. Et primi ſunt, qui publicam contra eos Iuſtitiam exercent, aut officio aliquo publico aduerſus eos inſiſtunt. Secundi, qui ritibus Eccleſiæ ſeruatis & veneratis, vt per aquæ benediſtæ aſperſionem, per ſalis conſecrati ſumpſionem, per candelabrum in die purificationis, & frondium, in die palmarum conſecratorum, uſum licitum, cùm ad hoc talia Eccleſia exorcizat, vt vires Dæmonis imminuant, ſe muniant, de quibus modis patebit. Tertijs ſunt, qui per ſanctos Angelos varijs & infinitis modis beneficiantur. De primis ratio datur, & per varia acta & geſta comprobatur, quia enim omnis poteſtas à Deo eſt, & gladium portat, iuxta Apoſtolum in vindictam malorum, & retributionem bonorum, non mirum, quòd tunc Angelica poteſtate Dæmones arcentur, quando Iuſtitia in vindictam illius horrendi criminis exercetur. Notant ad idem Doctores, quòd quia poteſtas Dæmonis quinque modis impeditur, in toto vel in parte. Primò per terminum ſuæ poteſtati à Deo impoſitum, de Iob. 1. & 2. tangitur. Et de illo, de quo in formicario Nider legitur, qui Iudici faſſus fuerat, quòd dum quidam ipſam innocaſſet, vt ini-

micum

micum suum vita priuaret, aut in corpore læderet: vel ictu fulminis interimeret, cum vocassem Dæmonem, ait, ut eius auxilio talia perpetrarem, Respondit mihi, quod neutrum facere posset, habet, inquit, fidem bonam, & diligenter se signo crucis munit, idcirco non in corpore, sed in vndecima parte fructuum suorum in campo, si libet, ei nocere possum. Secundò impeditur per impedimentum exterius adhibitum, ut in Asna Balaam, Num. 22. Tertiò per miraculum possibilitatis exterius factum, & sunt qui ex singulari priuilegio beneficiantur. De quo tertium genus hominum, qui maleficari non possunt, iam inferius patebit. Quartò, per iudicium singulariter disponentis, per obstaculum boni Angeli, ut de Asmodeo interficiente sponso Saræ virginis, non autem Tobiam. Quintò, interdum per cautelam sui ipsius, quia non vult interdum Diabolus lædere, ut peius inde sequatur, ut cum excommunicatos vexare posset, sicut & Corinthum, quem vexauit excommunicatum Cor. 5. tamen non facit, ut fidem Ecclesiæ in clauum potestate eneruat. Ideò à simili etiam dicere possumus, quod etiam si diuina virtute non arcerentur, quando publica Iustitia exercetur, adhuc tamen sæpè manum seu protectionem à Maleficis voluntariè retrahunt, quia vel timent earum conuersionem, vel quia desiderant & accelerant earum damnationem. Actis denique & gestis hæc comprobantur. Nam & præfatus Doctor refert, quod Malefici verbo & experientia testimonium dederunt, quod eo ipso, quo per Reipublice Iustitiæ Officiales capiuntur, statim omnis Maleficorum eneruatur potestas. Vnde & quidam Iudex,

200 *Quib. Malef. nocere non potest,*

Petrus nomine, de quo & supra mentio facta est, cum quendam Maleficum, Stadlin nomine, per suos famulos capere voluisset, tantus tremor eorum manibus incussus fuit, & naribus tam malus fœtor illapsus, ut ferè desperarent, an Maleficum inuadere auderent. Quibus dum Iudex imperasset, securè miserum inuadere, quia publica tæctus Iustitia, omnes vires perdet suæ nequitie, & ita rei probauit euentus, nam captus incineratus fuit, propter plurima ab eo perpetrata maleficia, quæ sparsim hinc inde posita sunt, & accommodata diuersis materijs. Sed & plura, quæ nobis Inquisitoribus in officio Inquisitionis laborantibus contigerunt, si recitare expediret, utiq; animum lectoris in admirationem verterent. Sed quia laus in ore proprio sordescit, potius expedit silentio præterire, quàm notam inanis gloriæ incurrere, illis duntaxat exceptis, quæ ad eò in lucē prodierunt, quod celari non possunt. In oppido nempe Reuenspurck, dum à Consulibus Maleficæ incineranda interrogantur, cur nobis Inquisitoribus aliqua Maleficia, sicut alijs hominibus non intulissent? Responderūt: Licet plures hoc facere attentassent, non tamen potuerunt. Et de causa inquirentibus, respondebant se nescire, nisi quòd à Dæmonibus informatæ fuissent. quoties enim nocturnis & diurnis temporibus nobis infesti fuerunt, enarrare non sufficimus, iam ut simiæ, iam ut canes, aut capræ suis clamoribus & insultibus nos inquietarent de nocte ad orationes, licet indeuotas surgentib., extra fenestram loci, quæ tamē in tanta altitudine erat, quòd nisi per longissimas scalas quis adire potuisset, ictu validissimo quasi ad caput de directo percutiebat, acus
linleo

lintheo quo caput tegebatur inferentes, sic etiam à nobis surgentibus reprimebatur, quasi illos capiti nostro immittere voluissent. Sed laus altissimo, qui sua pietate absq; meritis nostris, nos tanquam publicos Iustitiæ Fidei indignos famulos præseruauit. De secundis verò ratio in se patet. Nam ad hoc exorcizantur ab Ecclesia, & omninò sunt efficacissima remedia ad præseruandum se ab insultibus Maleficarum. Quod si quæritur, per quæ modum quis se munire debet, dicendum primò de his quæ absq; allegationibus sacrorum verborum fuerint, & demùm de ipsis sacris criminibus. Nam de primis licitum est, aqua benedicta etiam quæcunq; honesta loca hominum & iumentorum, cum inuocatione sanctissimæ Trinitatis, & oratione dominica, in saluatione hominum, & iumentorum aspergere. Sic enim in exorcismo dicitur, vt vbicunq; aspersa fuerit, careat omni immunditia, liberetur à noxia, non illic resideat spiritus pestilens, &c. Homines enim & iumenta saluat Dominus, iuxta Prophetam, vnumquodq; pro modulo suo. Secundò, sicut primum de necessitate, ita hoc secundum, licet cæreum benedictum accendere est de congruitate, aspergere videlicet, cum tali cæreo loca inhabitantia. Tertiò verbas consecratas adiungere, vel fumigare cum illis habitaculis in aliquo loco occulto coniungere plurimùm expedit. Sic enim in Civitate Spirensi, anno eodem quo hic liber est inchoatus contigit, quòd dum quædam deuota mulier cum quadam suspecta Malefica verba habuisset, iuxta morem muliercularum mutuò rixantium rixosa, de nocte tamen cum paruulum lætātem cunabulo imponere voluisset, & mente reuoluens ea quæ de die

cum suspecta Malefica peregisset, timens de periculo pueri, herbas benedictas puero supposuit, aqua simili aspersit, sale exorcizatum ori parū immisit, eunīq; signo crucis muniuit, & cunabulum diligenter allegauit. Et ecce circa medium noctis vagientem puerum audiuit, & dum iuxta morem, puerum contrectare, & cunabulum in altum prope lectum positum, mouere voluisset, cunabulum quidem mouit, sed puerū contrectare, quia aberat, nō potuit, tremens paupercula & de pueri amissione vehementer dolens, lumine accenso, paruulum vagientem sub lectica, & in angulo, sine tamen laesionereperit. Qua in re perpendi potest, quanta insit exorcismis Ecclesiæ aduersus insidias Diaboli Virtus. Liquet insuper omnipotentis Dei Clementia & Sapientia, quæ attingit à fine vsq; ad finem, fortiter disponit etiā istorum pessimorum hominum & Dæmonum maleficia suauiter, vt vbi querunt fidem imminuere & infirmare, eandem in multorum cordibus firment, & radicient validius. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex huiusmodi malis proueniūt, vbi sic Fides roboratur Dæmonis Malitia, inspicitur Dei Misericordia, & potestas manifestatur, homines ad sui custodiā actuantur, & ad remediū Christi passionem, & ceremonias Ecclesiæ accendantur. Illis etiam diebus Scultetus cuiusdam villæ Wiesenthal/ dum grauissimis doloribus & torsionibus corporis esset maleficiatus, & quod per maleficia sibi contigisset, non tam ab alijs maleficijs, quantum & per experientiam edoctus fuit, dixit enim, quod singulis dominicis diebus se munire cum sumpsione salis, & aquæ benedictæ solebat, & quia vno die propter cuiusdam cele-

dam celebrandas obmiserat nuptias, eodem etiã die maleficatus fuit. Quid deniq; de illo in Reuenspurgo, cum à Diabolo in forma vnius mulieris, ad carnalem actum sollicitaretur, ille plurimum anxius, dū desistere nollet Diabolus, illi pauperi in mentem venit, vt sumptione salis, prout in prædicatione audierat, se munire deberet, unde cum ad introitum stubæ sal benedictum sumpsisset, mulier toruo vultu eum inspexit: & quis Diabolus ipsum de hoc docuisset improperando, subito disparuit, vbi Diabolus per se in effigie Maleficæ, aut cū præsentia corporali Maleficæ affuerat, cum vtrumq; facere, Deo permitente, potest. Sed & illi tres socij per viam ambulantes, duo eorum ictu fulminis percussi fuerant, & tertius territus, cum voces in aëre clamantes audisset, percutiamus & illum, altera vox cum respondisset non possumus, quia hodie Verbum caro factum est, audiuit, intellexerat, quòd ea de causa, qui missam audierat, & in fine missæ, Euangelium Ioan. In principio erat verbū, &c. audiuisset, idèd præseruatus fuisset. Sed & p̄ sacra verba corpora alligata, quod miro modo sunt præseruatiua, dummodò septem conditiones in ipsis seruentur. De quibus & in vltima quæstione huius secundæ partis mentio fiet, eò quòd ibi de remedijs sanatiuis sicut hîc de remedijs præseruatiuis tractabitur. Et illa sacra verba non solū ad præseruandum, sed etiam ad curandum maleficiatos tendunt. Plurimum autem sunt præseruatiua locorum, hominum, & iumentorum, verba tituli triumphalis nostri saluatoris, dum scilicet per quatuor partes loci, in modū crucis inscribuntur, Iesus Nazarenus, Rex Iudeorum, vel etiã
iungendo

iungendo nomen virginis Mariae, aut Euangelistarum, aut verba Ioannis, Verbum caro factum est. Tertium verò genus, quod à Maleficis lædi non potest, est singularissimum, ut potè præcipua angelica custodia munitū interius & exterius. Interius per Gratia infusionem, exterius per cælestium virtutum, id est, per motores orbium cælestium protectionem, & hoc quidem genus in duabus speciebus electorum diuersificatur, quia vel minuitur contra omnia genera Maleficorum, ita quod in nullo lædi possunt, vel quod præcipuè circa generatiuam potentiam, ita castificentur ab ipsis bonis Angelis, sicut mali spiritus quosdam malos homines vel inflammant circa vnā, vel infrigidant circa aliam per sua maleficia. Primum de interiori & exteriori protectione, quò ad Gratiā, & quò ad influentias corporum cælestium sic declaratur. Nam licet Deus per se gratiā infundat mēti nostræ, ita quod nullius creaturæ potestas ad talem infusionem se extendere potest, iuxta illud, Gratiā & gloriam dabit Dominus, tamen dispositiuè, ut tradit S. Thomas in quodam loco, super tertium senten. quando Deus aliquam notabilem Gratiā vult infundere, Angelus bonus cooperatur. Et hoc est id quod Dionysius præ tendit .4. ca. de di. nominibus. Hæc est lex diuinitatis immutabiliter stabilita, ut ima à summis per media perficiantur, ita quod quidquid boni à fonte totius bonitatis in nos emanat, totum per ministerium bonorum Angelorum, habemus exempla cum rationibus. Nam licet ad verbi Dei conceptionem, in virgine beatissima, per quam Deus homo factus est, sola diuina Virtus efficienter affuerit, tamen Angelico ministerio mens virgini per

us per salutationem, & per intellectus confortationem, & informationem multam excitata, & ad bonum prædisposita fuit. Ratione, nam & præfati Doctoris sententia est, quod in homine sunt tria, ut videmus, scilicet, voluntas, intellectus, & potentia, aliæ interiores & exteriores affixæ membris & organis corporalibus. In primum solus Deus agere valet, quia cor regis in manu Domini, dispositione Angelus bonus, in quantum intellectum ad veri & boni agnitionem amplius illuminat, ita quod in secundum & Deus & Angelus bonus agere possunt illuminando. Et in terciū similiter bonus Angelus ad bonum, & malus Angelus licet Deo permittente, immisiones malas imprimere potest. Tamen in potestate humanæ voluntatis est, tales immisiones factas acceptare vel refutare, quas etiam semper homo cū Dei invocata gratia potest propulsare. De exteriori etiam custodia, quæ per motores orbium à Deo communicatur, est communis traditio. & magis consona tam sacræ pagine, quàm philosophiæ naturali, quod omnia corpora cælestia moventur virtute angelica, & dicuntur motores orbium, à Christo & ab Ecclesia virtutes cælorum vocantur, & consequenter à cælestibus influentibus, omnia huius mundi corporalia reguntur, teste Philoſ. 1. metha. Quare & dicere possumus, cū Deus singularem habet providentiam de suis electis, licet quosdam malis huius vitæ, scilicet pœnalitatibus subiicit, quosdam tamen ita præservat, quod in nullo ladi possunt. Et hoc donam recipiunt vel ab Angelis bonis, ipsis ad custodiam à Deo deputatis, vel ex influentibus cælestium corporum, seu à motoribus ipsorum orbium. Insuper notandum.

206 *Quib. Maleficium nocere non potest,*

dum, quod licet aliqui contra omnia Maleficia muniantur, aliqui verò contra aliqua, & nō contra omnia, sunt tamē aliqui, qui singulariter à bonis Angelis super vim Generatiuam ita castificantur, quod nullo modo à malis maleficiari circa illam potentiam possunt, sed de his scribere videtur in parte superfluum, licet in parte foret necessarium, propter hoc quod isti qui circa potentiā generatiuam maleficiuntur, ideò destituuntur Angelica custodia, quod vel semper sunt in mortali peccato, vel nimis libidinoso affectu illis spurcitijs insistant. Vnde etiam in prima parte operis tactum est, Deus amplius permittit potentiam illam maleficiari, nedum propter eius turpitudinem, quantum etiam propter hoc, & corruptio primi parentis, sub originali contagione, in totū genus humanū traducitur. Dicamus tamen pauca, qualiter bonos interdum viros iustos & sanctos beneficia, & præcipuè circa vim generatiuam recipiunt. Nam ita factum est de S. Sereno Abbate, de quo refert Cassianus in collatione patrū, collat. Abbatis Sereni prima. Hinc, inquit, pro interna cordis atq; animæ castitate, nocturnus diurnisq; precibus, ieiunijs quoq; atq; vigilijs infatigabiliter insistens, cunctos æstus carnalis concupiscentiæ, tādē per diuinam gratiam, se extinxisse percepit. Deindē, maiori zelo castitatis succensus, præfatis vsus remedijs, à Deo Optimo Maximo petijt, nimirū, vt interioris hominis Castitas in suum corpus redundaret, Dei dono. Postremò autem veniens ad eum Angelus Domini, in visione nocturna, eiusq; velut aperientem ventrem, quandam ignitam carnis strumam, de eius visceribus euellens, subque omnia, vt fuerant locis intestina restituens,

restituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abscissa sunt, & obtinuisse te noueris bodierna die perpetuam corporis puritatem, iuxta votum, quo poposcisti, ut ne ipse quidem naturali motu, qui etiam in paruulis atq; lactentibus excitatur, ulterius pulseris. Sic etiam de B. Equitio Abbate, dicit beatus Grego. i. lib. dialog. Hunc, inquit, cum iuuentutis suæ tempore acri certamen carnis incentiua fatigarēt, ipsæ suæ tentationis angustiae, adorationis studium solertiolem fecerunt. Cumque hac in re ab omnipotenti Deo remedium continuis precibus quæreret, nocte quadam adfistente Angelo eunuchari se vidit, eiusq; visione apparuit, quod omnem motum ex genitalibus membris abscideret, atq; ex eo tempore ita fuit alienus à tentatione, ac si sexum non haberet in corpore, ecce, quale beneficium castificationis, quia virtute fretus, ex Dei omnipotentis auxilio, ut viris antè præerat, ita cæpit postmodum fœminis præesse. Ita in vita patrum eorum, quos S. Heraclides vir religiosissimus collegit in libro suo quem Paradisum nominat, meminit cuiusdam S. Patris & Monachi, quem Heliam vocat, hic misericordia motus, trecentas fœminas in Monasterium collegit, & regere cæpit. Transacto autem biennio, iam triginta annos habens vitæ, tentatus à carne in heremum fugit, ubi biduo ieiunans orans, ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Vespere igitur somnus ei irrepfit, & tres Angelos ad se venire vidit, quibus quærentibus, cur à Monasterio virginum fugisset, nec ille præ verecundia respondere auderet, dixerunt Angeli: Si liberaberis, num redibis, curam fœminarum gerendo? Respondit ille

208 *Quib. Malef. nocere non potest,*

ille quòd lubens. Tunc illi iuramentum ab eo excipientes quod exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula, testiculos eius visus est abscindere, non quòd ita verè esset, sed quia ita esse videbatur, quarentibusq; an remedium sentiret, respòdit ille se plurimum exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas redyit, & per quadraginta annos quibus superuixit, nec pristinæ tentationis deinceps scintillam sensit. Non minus beneficium collatum esse legimus Beato Tho. Doctori nostri ordinis, qui à consanguineis propter ingressum dicti ordinis incarceratus, vt per meretricem seduceretur, ad seculum tentatus est, quæ per consanguineos immissa veste & ornatu sumptissimo, cum Doctor eam intuitus fuisset, & materiale ignem, concurrit, titionē ignitum arripuit, & suggestricē ignitæ libidinis è carcere fugauit, & oratione statim pro castitatis dono prostratus, obdormiuit, vbi duo Angeli ei apparuerūt, dicentes, Ecce Dei ex parte cingimus cingulo castitatis, quod nulla possit de cætero impugnatione dissolui, & quod humana virtute meritis non acquiritur, ex parte Dei confertur ex dono, Sensit igitur cincturam, scilicet, tactus cincturæ, & exclamando euigilauit. Deincepsq; tanto munere castitatis se dotatum sensit, vt ab eodem tempore omnem abborreret luxuriā, vt nec sine necessitate fœminis colloqui posset, sed perfecta Castitas polleret. Hæc ex formicario Nider. His igitur tribus generibus hominū deptis, nemo securus à Maleficis, quin ex decem & octo modis infra scriptis, aut maleficiatur, aut ad maleficium tentatur & incitatur de quibus per ordinem. Primò est differendum, vt post
clarius,

clarius, quibus remedijs maleficiati possint reuelari discutatur, & ut eò clarius pateant, ipsi decem & octo modi, per totidem capitula deducuntur, ut primò circa Maleficarum introitum pateant diuersi modi, per quos ipsæ Maleficæ innoxias iuenculas in augmentũ illius perfidie attrahunt. Secundò de modo sacrilegæ professionis earum, vbi & quadam declaratio omagij præstandi ipsi Diabolo inducitur. Tertiò de modo, quo localiter transferuntur in corpore, vel in spiritu. Et quartò, quomodo se incubis Dæmonibus subiiciunt. Quintò de modo generali, prout per Sacramenta Ecclesiæ suæ maleficia exercent, & in speciali, de modo, quo demptis corporibus cælestibus, quasq; creaturas Deo permittente, inficere solent. Sextò, de modo, quo vim generatiuam impedire solent. Septimò, super modũ, quo membra virilia auferre præstigijs arte solent. Octauò, super modum, quo homines in bestiales formas transmutare solent. Nonò, super modum, quo Dæmones intra capita sine læsione existunt, quando præstigiosas apparitiones operantur. Decimò, super modum, quo Dæmones operatione Maleficarum, homines interdum substantialiter inhabitant. Undecimò, quo omne genus infirmitatis inferre solent, & hoc in generali. Duodecimo, de quibusdam infirmitatibus in speciali. Decimotertiò, super modum, quo obstetrices Maleficæ, maiora damna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut Dæmonibus execrando offerunt. Decimoquartò, super modum, quo iumentis varia nocumenta inferunt. Decimoquintò, super modum, quo grandines & tempestates concitare, & fulgura fulminare super homines & iumenta solent. Decimosextò, decimosseptimò, &

mò, & decimo octauò, super tres modos, quo tantum vi-
ri, & non mulieres maleficijs sunt intenti. Post hæc se-
quetur quæstio super modos tollendi huiusmodi malefi-
cia. Nec æstimat quis funditus horum notitiam cape-
re, pro eo quòd hi varij modi super varia maleficia in-
ferenda recitantur. Hoc enim & modicum utile, in
fortassis & nocere posset, neq. enim prohibiti libri Ne-
gromantiæ hic inferuntur, cū hoc genus superstitionis,
non libris aut doctis, sed omninò ab imperitis præfice-
tur, vnum habens fundamentum, dum illud nō expri-
mitur aut præficitur, impossibile sit aliquē maleficijs
vt Maleficum insistere. Recitantur autem hic modi in
superficie, vt eorum opera non incredibilia videantur,
sicut hucusq. in magnam fidei contumeliam. & ipsorū
Maleficorum augmentum actum est, quòd si aliquis ex
præhabitis, cū dictum est, aliquos præseruari per in-
fluentias corporum cælestium, vt maleficiari nullo mo-
do possint, velit hoc etiam attribuere illis influentijs,
dum aliqui maleficiantur, quasi quædam necessitas ibi
sit, siue ad præseruandum à maleficijs, siue ad inferen-
dum ab illis, talis non rectè mentem Doctorum saperet,
varijs respectibus. Primò, quia enim tria sunt, quæ à
tribus cælestibus causis dirigi possunt, scilicet, volunta-
tis actus, intellectus, actus, & corporalia. Et primum,
vt suprà tactum est, à solo DEO, & immediatè diri-
gitur, Secundum verò ab Angelo, Tertium à cælesti
corpore, licet dirigitur, non tamen necessitatur. Secun-
dò, qui: enim ex dictis manifestum est, quòd electio-
nes & voluntates immediatè à Deo diriguntur, iuxta
Apostolum: Deus est, qui operatur in nobis velle &
perficere

perficere pro bona voluntate, & cognitio humana intellectiua, à Deo, mediantibus Angelis ordinatur, Ideò etiam corporalia quæcunq, siue sint interiora, vt virtutes & scientiæ acquisitæ per corporales potentias interiores, siue sint exteriora, vt sanitates & ægritudines à cælestibus corporibus mediantibus Angelis dispensantur, quod & Dionysius tangit, in quarto capite de diuinis nominibus, quòd corpora cælestia sunt causæ eorum quæ in hoc mundo fiunt, tamen hæc sunt intelligenda quòd ad sanitates & ægritudines naturales. Hæ autem ægritudines, cum sint supernaturales, propter Dæmonis potentiam, quæ illas Deo permittente infert, ideò nō possumus dicere, quòd ex influentijs corporum cælestium contingat quòd aliquis maleficiatur, sicut benè dici potest, quòd ex influentijs corporum cælestium est, quòd aliquis maleficiari non potest. Et si dicitur, quòd opposita habent fieri circa idem, & sicut propositum in proposito, ita oppositum in opposito. Respondetur, quòd vbi aliquis præseruatur virtute corporum cælestium ab infirmitatibus his supernaturalibus, hoc non fit virtute corporum cælestium immediatè, sed virtute Angelica, quæ illam influentiam confortare potest, vt inimicus suis maleficijs non possit super eam præualere, & Virtus illa Angelica potest deriuari, vel à motore orbis cælestis, vt si iam in puncto quis mori deberet, super periodo naturali, Deus sua potentia, qui semper per medias causas huiusmodi operatur, hoc immutare potest, virtutem conseruatiuam pro defectiua naturæ immittendo, & eius influentiæ: ita & dicere possumus de eo qui maleficiari posset, quòd etiam tali modo

à Maleficijs præservatur, vel fit talis præservatio ab Angelis ad custodiendum deputato, quæ etiam præcipua est inter omnes custodias. Et quod dicitur Hier. 22. Scribe virum iustum sterilem, qui in diebus suis nõ prosperatur. Hoc intelligitur, quantum ad electiones voluntatis, in quibus homo vnus prosperatur, alius non, quod etiam contingere potest ex influentijs corporum cælestium. Verbi gratia: Aliquis inclinatur ex impressione corporum cælestium ad aliquas electiones vtilis, vt de ingressu religionis vel huius. Et cum ex lumine illuminatur eius intellectus ad eadem agenda, & ex diuina operatione inclinatur eius voluntas ad hoc prosequendum, talis dicitur benè prosperari, vel etiam, quando quis inclinatur ad aliquam artem, vel ad aliquid vtile practicandũ. E contra dicitur malè fortunatus, quando ex superioribus causis ad contraria eius electio inclinatur. De quibus sententijs & multis alijs loquitur sanctus Thomas, in sum. contra Genti. libr. 3. & in plerisque alijs locis, quomodo differt dicere ad aliquem esse benè vel malè natum, benè vel malè fortunatum, benè vel malè gubernatum & custoditum. Quia ex dispositione relicta à corpore & cælesti, dicitur aliquis benè vel malè natus, & sic etiam fortunatus, secundum verò quod ab Angelo illuminatur, dicitur benè custoditus, & nõ malè, vbi sequuntur illuminationes. Sed secundum quod à Deo in bonum, & illud prosequitur, dicitur benè gubernatus. Quæ tamen electiones hîc non habet locum, quia de ipsis non intendimus, sicut de præservatione à maleficijs inferendis. De qua ad præsens sufficiat, aggrediendo earum ceremonialia, quæ ab eis praticantur, &

primò

primò quibus modis innoxios ad earum perfidiam all-
ciunt.

DE DIVERSIS MODIS, QVIBVS

Dæmones attrahunt & alliciunt innoxios per
Maleficas ad augmentum illius
perfidia,

CAPIT. PRIMVM.

Sunt autem tres modi præ cæteris, qui-
bus Dæmones per Maleficas innoxios
subuertunt. Et ex quibus continuè illa
Perfidia augmentatur. Et primus est
per tædium, ex importuna temporaliũ
damnificatione. Nam sicut S. Gregorius dicit: Diabolus
frequenter tentat, vt saltem tædium vincat. Intelligas
hoc tamen infra vires tētati, vt super diuinam permis-
sionē. Declara. quòd Deus permittit, ne homines ignauia
torpeant. In cuius figura Iudic. 2. Has gentes nō deleuit
Deus, vt erudiret Israël in eis, & loquitur de finitimis
nationibus Chananeorum, Iebuseis & alijs. Et iā Hus-
sitæ, & alijs Hæretici permittuntur, vt delere non va-
leant. Ita & Dæmones per Maleficas tantis afficiunt
damnis in tēporibus, vicinos & innoxios, vt quasi co-
acti, Maleficarum suffragia primò habeant implorare, &
demum earum consilijs se submittere, experientia sapē
nos edocuit. Nouimus in diocesi Augustiensi hospitem,
cui infra annum 44. equi successiue dum fuissent ma-
leficiati, vxor tædio affecta Maleficas consuluit, & iu-
xta eorum consilia utiq; non salubria, alios quos expōt
emerat, quia vector erat, à maleficijs præseruauit. Quātē
deniq; mulieres in officio Inquisitionis nobis existenti-

bus conquestæ fuerunt, quod dum propter damna vac-
cis, ex priuatione lactis & alijs iumentis illatis, suspe-
ctas Maleficas cōsuluisent, etiam remedia oblata per-
cepissent, dummodò aliquid vni spiritui promittere vo-
luisent, & illis inquirentibus, quidnam promittēdum
foret, respondebant parum hoc esse, dummodò informa-
tionibus illius magistri assentirent, super certas obser-
uātiastempore diuinorum in Ecclesia, aut in confesio-
nibus Sacerdotibus faciendum, aliqua subticendo assen-
tirent. Vbi notandum, quòd vt suprà tactum est, ille
artifex à minimis & paucis inchoat, quod idem tempore
elevationis corporis Christi in terram spuant, aut oculos
claudant, quòd aliqua verba inutilia proferant sicut &
nouimus eam, quæ adhuc superest seculari brachio de-
fensa, quando infra missarum solennia, Sacerdos popu-
lum saluat, dicendo: Dominus vobiscum, ita semper
subiungit, vulgari sermone, *Rehr mir die Zunge im
Aß vmb.* Aut quòd in confessione post absolutionem
factam etiam similia proferant, aut quòd nunquam ex
integro confiteantur, præcipuè mortalia peccata, sicque
ad omnimodam fidei abnegationem, & sacrilegam pro-
fessionem paulatim perducuntur. Et hic modus, seu et-
iam quicumq; consimilis obseruatur à Maleficis, erga
honestas matronas vitijs carnalibus minus deditas, ma-
gis autem terrenis commodis inbiantibus. Sed erga iu-
uenculas, ambitioni & voluptatibus corporis magis de-
ditas alium modum obseruant, scilicet, per carnalia de-
sideria, & voluptates corporis. Vbi notandum, quòd sic-
ut intentio & appetitus Diaboli maior est ad tentan-
dum bonos quàm malos, licet ex parte tentatorū magis
tentat

tentat malos quàm bonos, id est, quòd amplior habilitas reperitur in malis, ad recipiendum tentationem Dæmonis, quàm sit in bonis. Ita & Diabolus sanctiores quasque virgines & puellas, magis seducere conatur, cui experientia superest, & etiam ratio. Nam cū malos iam possideat, non autem bonos, ideò magis conatur seducere ad sui dominium iustos quos non habet, quàm possessos malos. Sicut in aliquis Princeps terrenus magis insurgit contrarium, qui plus aufert de lure suo, quàm contra quosuis alios, qui non sibi contrariantur. Experientia. Nam in oppido Rauensburgæ, duabus incineratus, prout etiam inferius patebit, vbi de modo quem obseruant, concitando tempestates tangetur, vna illa balneatrix, inter alia quæ fassa fuerat, hoc etiã recitauit, se multas à Diabolo fuisse perpeffas iniurias, ea de causa, quòd virginem quandam deuotam, & filiam cuiusdam prædiuitis, quem nominare non opus est, cū & ipsa iam defuncta sit, disponente diuina clementia, ne malitia deprauaret cor eius, seducere deberet, taliter vt ipsam festiuo aliquo die inuitaret, vt ipse Dæmō in specie iuuenis cum ea sua colloquia habere posset. Addiderat etiã, quòd licet sapissimè hoc facere attentasset, semper tamen vbi iuueniculā fuisset allocuta, illa signo sanctæ crucis se muniuit. Et hoc vtique ex instinctu sancti Angeli, ad effugiendum opera Diaboli processisse, nemo dubitat. Est & alia virgo in diocesi Argentinensi constituta, quæ vni ex nostris confessa, asseruit, quod die quadam dominica, dum solitaria in domo paterna incederet, vetula quædam illius oppidi, ipsam visitandi gratia accessit, & inter alia scurrilia verba quæ ptulerat, hæc

216 *Quo Dæmon subuertat innōxios,*

ultimatim subintulit, ut eam si placeret, ad locum, ubi iuvenes omnibus hominibus oppidi incogniti morarentur, deduceret. Et dum ait virgo, assensum præbuissem, & ipsam subsequuta ad domū venissem, vetula subintulit. Ecce per gradus ad cameram superiorem ascendimus, ubi iuvenes morantur, sed caueas ne signo crucis temunias, quod dum me facturam asseruissem, illa præcedente, ego per gradus sequendo, occultè me signo crucis munivi. Vnde contigit, quod in summitate graduum, & ante camerā pariter constitutæ, illa vetula horribili vultu, & stomachato animo se vertendo, & me aspiciendo dixit: En maledicaris signo crucis, cur te signasti? abi hinc, in nomine Diaboli recedas, sicque ad propria redy illæsa.

Quæ ex re colligitur, quantis versutis antiquus ille hostis in seductionem animarum debachatur. Præfata deniq; balneatrix incinerata, per hunc modum asseruit, ab aliqua quadam vetula se seductam, cum tamen eius consodalis differenti modo, quia videlicet Dæmonem in via in specie humana inuenisset, cum & ipsa intentionis fuisset, amasium suum fornicationis causa visitare, & ubi à Dæmone incubo cognita fuisset, & interrogata, an eum agnosceret, & ipsa se eum minimè agnoscerè assereret. Ille respondit, Dæmon sum, & si volueris ad tuum beneplacitum semper ero paratus, nec in quibuscunque necessitatibus te deferam. Ad quæ illa dum annuisset, decē & octo annis vsq; videlicet ad ultimum vitæ, spurcitijs illis Diabolicis inseruiuit, cum fidei tamen omnimoda abnegatione. Et est tertius modus alliciendi per viam mæstitiæ & paupertatis. Nam cor-
ruptu

raptis iuenculis, & spretis ab amatoribus, quibus se nubendi gratia, adeorum præmissa impudicitie compila-
uerant, ut iam omni frustrantur cōfidentia, & se vn-
diq; infamatas considerant, etiam ad quæcunq; Diaboli-
ca præsidia se conuertunt, aut ratione vindictæ illum
maleficiendo, amatorem, seu illam, cui se cōiunxit, aut
aliàs omuib; spurcitijs se submitiendo machinantur.
Et sicut taliam iuencularum non est numerus, ut heu
experientia docet, ita nec numerus Maleficarum, ex
eis insurgentium, pauca ex multis referamus. Est locus
in diocesi Brixin. vbi iuuenis super uxorem sibi malefi-
ciatam, talem casum deposuit: Me enim tempore iu-
uentutis, quandam ait adamando, dum ipsa iurgiter
instaret, ut eam in matrimonio copularem, & ego eam
sprenendo, aliam ex alio dominio duxissem in uxorem,
volens tamen amicitie gratia ei complacere, ipsam ad
nuptias inuitabam. Qua veniente, dum aliæ mulieres
honestæ suas propinas, seu oblationes præsentarent, illa
quæ inuitata fuerat, manum eleuans, cæteris mulierib;
quæ circūstabant audientibus, dixit: Paucos dies sanos
post hanc diem habebis. Et sponsa territa, cū eam non
cognosceret, eò ut præmissum est, ex alio dominio copu-
lata fuerat, dum interrogares circumstantes, quanam
esset, quæ ei huiusmodi minas intulisset. Aliæ ipsam
vagam, & dissolutam mulierem existere affirmabant,
non minus tamen ea quæ prædixit, & eo ordine subse-
quuta fuerunt. Nam post paucos dies adeò maleficata
fuit, & omnibus membris destituta, quòd etiam vsq; in
præsens, vltra annos decem, in suo corpore maleficia cer-
nuntur. Si ea quæ in vno duntaxat oppido illius diocesis

reperita sunt, inferenda essent, liber integer foret conficiendus, conscripta autem sunt, & reposita sunt apud eundem Episcopum Brixin. & utiq. stupenda & inaudita, ut testis idem existit. Nec silentio prætereundum putamus rem stupendam & inauditam. Nam Comes quidam præclarus genere Vuestrauiensis territorij, in consuiibus Argentinensis diocesis iuuenulam simili genere præclaram, duxit uxorem, quam tamen post celebratas nuptias, vsq. ad tertium annum, carnaliter cognoscere non poterit, maleficiali impedimento, ut rei probauit euētus præpeditus, anxius, & quid agere ignorans, & Sanctos Dei iugiter interpellans. Accidit ut ad ciuitatem Metensem, ob negotiorum quorundam expeditionem applicaret. In qua dum per vicos & plateas, seruis & familia vallatus incederet, quandam mulierem, quæ ante illos annos concubina sua fuerat, obuiam haberet, quæ visa, dum super maleficia sibi illata minimè cogitaret, improuisè eam blandè ex antiqua amicitia contracta alloquitur, & qualiter se haberet, ut valeret inuestigat. At illa cernens Comitis pietatem, viceuersa Comitem de valetudine sui corporis & status diligenter inuestigauit, quo respondente, quòd benè, & prospera cuncta sibi succederent. Illa attonita paululum siluit. Et Comes cernens eam attonitam, amplius verbis blandis eam aggreditur, ad collationem inuitando. At illa de statu uxoris inuestigando, simile responsum accipit, quòd benè in omnibus se haberet. Tunc illa, an ne pueros generasset inquisiuit. Et Comes: tres mihi, ait, sunt pueri masculi, quolibet anno vnum genuit. Tunc amplius illa stupefacta paululum siluit. Et Comes,

Comes, rogo te charissima, cur tam diligenter inquiris indica, nec enim dubito quin meæ felicitati congratularis. Tunc illa: Verè congratulor, sed maledicatur illa vetula, quæ obtulit se corpus vestrum velle maleficare, ut carnalem actum cum vxore vestra exercere minime haberetis. In cuius signum, puteus qui est in medio curiæ vestræ, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem, quæ ea de causa ibidem posita fuit, ut quamdiu ibidem contineretur, tamdiu coeuntia impotentia vobis adesset, sed ecce omnia vana sunt, de quibus gaudeo, &c. Nec Comes diu distulit, ad domum regressus, puteum exhauriri fecit, ollam reperit, & cuncta concremando potentiam illam perditam subito recuperavit. Vnde Comitissa denuò nobiles quasque ad nuptias novas inuitauit, affirmans se iam dominam illius castri & domini, quæ tanto tempore virgo permansisset. Castrum & dominium, propter honorem Comitum non expedit nominatim exprimere, hoc enim ipsum recta non persuadet, & ut substantia facti in detestationem tanti criminis detegatur. Ex quibus patent varij modi à Maleficis visitari in augmentum suæ perfidiæ. Præfata enim mulier, quia ab vxore Comitum expulsa, hoc Maleficium Comiti ex alterius Maleficæ informatione tulerat, qua de causa innumeri effectus maleficiales sequuntur.

SEQVITVR DE MODO SACRILE-
gæ professionis,

CAP. SECVNDVM.

MOdu

MOdus autem sacrilegæ professionis, super expressum pactum fidelitatis cum Dæmonibus varius existit, ut potè, cum & ipsæ Malefica varijs exercitijs circa maleficia inferenda insistant. Pro cuius intellectu est primò aduertendum, quòd sicut in genere triplices apparent Maleficæ, ut in prima parte tractatus tactum est, scilicet lædentes, sed curare non valentes. Curantes, & ex aliquo singulari pacto cum Dæmone inito non lædentes, lædentes & curantes, ita & inter lædentes vnum genus existit supremum, in quo genere existentes, omnia alia maleficia quæ aliæ sparsim exercent perpetrare valent. Vnde profitendi ubi describitur, satis declarat de alijs speciebus. Sunt autem hæ, quæ contra humanæ naturæ inclinationem, imò omnium ferarum, propriæ speciei infantes vorant, & comedere solēt. Et hæc est suprema species in Maleficijs exercendis, sunt enim quæ ad innumera nocumenta alia tendunt. Hæ enim grandines & auras læsuas cū fulminibus exagitant, sterilitatem in hominibus & iumentis procurant, Infantes quos non deuorent, Dæmonibus (ut suprà patuit) offerunt, aut aliàs occidunt. Sed hoc circa infantes non renatos fonte baptismatis, quos autem deuorant renati sunt ut patebit, sed non nisi Deo permittente. Sciunt & infantes prope aquas ambulantes, in ipsas nullo vidente, in aspectu parentum projicere, equos sub infessoribus freneticos facere, de loco ad locum per aëra, vel corporaliter, vel imaginariè transmeare, Iudicum & Præfidentium animos ne eis nocere valeant immutare, taciturnitatem sibi & alijs in tormentis procurare, in se capi-

ſe capientium manus & animos tremorem magnū incur-
rere, occulta alijs manifeſtare, & quædam futura ex
Dæmonū informatione, qua videlicet aliquam cauſam
poſſunt habere naturalem prædicere, vide quæſtionem,
an Dæmones valeant futura præcognoſcere, in 2. ſen.
diſt. 12. abſentia velut præſentia conſpicere, ad amorem
vel odium inordinatum mentes hominum immutare,
ictu fulminis nonnunquā quem volunt, ſeu etiam ali-
quos homines & iumenta interimere: vim generatiuā,
aut etiam potentiam cœundi auferre, abortum præcu-
rare, infantes in vtero matris ſolū exteriori tactu in-
terimere, ſolo etiam viſu abſq; tactu, interdum homines
& iumenta maleficiare, & mortē inferre, proprios in-
fantes Dæmonibus dedicare, & breuiter omnia vt præ-
miſſum eſt, peſtifera, quæ aliæ Maleficæ ſparſim procu-
rare ſciunt, quando Dei Iuſtitia talia fieri permittit.
Heu in illo genere ſupremo exiſtentes perpetrare ſciunt,
non autem e conuerſo, hoc tamen eſt commune omnium,
ſpurcitias carnales cum Dæmonibus exercere, ideo & ex
illorū modo proficiendi, qui in ſupremo genere exiſtunt,
aliarum Maleficarum modum faciliter quis capere po-
teſt. Fuerunt autem tales dudum ante triginta annos
in confinibus Sabaudia, verſus dominiū Bernenſium,
vt recitat Nider in ſuo formicario, Nunc autem incō-
finibus Lombardia, verſus dominiū ducis Aſtria, vbi
& Inquiſitor Cumanus, vt in præcedente parte tactum
eſt, vno anno quadraginta & vnā Maleficam incine-
rari fecit, & fuit anno Domini, & c. 85. qui etiam adhuc
continū inquirendo laborat. Modus autem profitendi
duplex eſt. Vnus ſolennis, per ſimile ad votum ſolenne.

Alina

Alius priuatus, qui seorsum Dæmoni quacumq; hora fieri potest. Solennis inter eos fit, vbi Maleficæ in certam concionem statuto die veniunt: & Dæmonem in assumpta effigie vident hominis, qui, dum super seruandam sibi fidelitatem, cum temporalium prosperitate, & longitudine vitæ hortatur, illæ quæ assunt, nouitiam suscipiendam sibi commendant. Et Dæmon si de abneganda fide, & cultu Christianissimo, & de extensa muliere, sicut enim & beatissimam virginem Mariam nuncupant, & si de sacramentis nunquam venerandis inuenit nouitium seu discipulum voluntarium, tunc Dæmon manum extendit, & viceuersa discipulus seu nouicia, stipulata manu illa seruare promittit, & Dæmon habitis illis præmissis, statim subiungit, hæc non sufficere, & vbi discipulus quenam vltius sint facienda inquit: Dæmon omagium petit, quod continet, vt in anima & corpore sibi æternaliter pertineat, & pro posse alios quoscumq; vtriusq; sexus sibi associare velit. Adiungit deniq; vt certa vnguenta ex ossibus & membris puerorum, & præcipuè renatorum fonte baptismatis, sibi conficiant, per quæ cunctas suas voluntates explere cum sua assistentia poterit. Hunc modum nos Inquisitores (experientia teste) percepimus in oppido Brisaco Basiliensis diocesis, plenam informationem capiendo ab vna iuuenula Malefica, sed conuersa, cuius & matertera in diocesi Argentinensi incinerata fuerat, quæ etiam addiderat, quod per modum quo eius matertera ipsam primitus seducere tentasset talis erat: Quadam enim die secum per gradus ascendere habebat, & eius iussu cameram intrare, vbi cum vidisset quindecim
iuuenis

iuuenes in vestimentis viridi coloris, ad modum quo Rutheri incedere solent, matertera sibi dixit: Elige ex his iuuenibus, & eum quem volueris tibi tradam, & ipse te sibi in sponsam assumet, & cum illa nullum se velle habere asseruisset, grauitè vulnerata tandem acquieuit, modum exprimens præmissum, asseruit etiam, quòd sæpius per longa terrarum spacia, de nocte secum translata fuerat, etiam ab Argentina vsq; Coloniam. Hæc est illa, cuius occasione in prima quæstione præmissum est nos velle declarare, an Maleficæ verè & corporaliter à Dæmonibus transferantur de loco ad locum, & hoc propter verba canonis, 6. q. 5. Episcopi. vbi textus sentit, quòd solummodò imaginariè, cum tamen interdum etiam verè & corporaliter transferantur. Interrogata enim, an solùm imaginariè & fantastice sic incederent per Dæmones illusæ. Respondit, quòd vtroq; modo, prout etiam Veritas se habet, vt inferius Dæmon transferendi localiter declarabitur. Asseruit etiã, quòd maiora damna ab Obstetricibus inferuntur, quia vt plurimum infantes aut habent interimere, aut Dæmonibus offerre. Ab ipsa etiam matertera asseruit se grauitè fuisse verberatam, eò q; ollam quandam occultatam discoperiendo plurimorum infantium capita reperisset. Et plura alia retulit, prius præstito pro dicenda veritate iuramento, vt decuit, eius deniq; verbis sup modum profitendi fides indubia accommodatur etiam p ea, quæ in suo fornicario præfatus Io. Nider Doct̃or præcipuus, qui etiã nostris temporibus miris claruit scripturis recitat, & hoc ex relatu Inquisitoris Eduensis diocesis, qui etiam in ipsa diocesi multos de maleficis reos inquisierat.

sierat, & incinerari fecerat. Dicit enim, præfato Inquisitore mihi referente percepi, quòd in Lauianensi ducata quidam Malefici proprios natos infantes coxerant, & comederant. Modus autem discendi talem artem fuit, ut dixit, quòd Malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum verissimiliter Dæmonem, in assumpta imagine viderunt hominis, cui discipulus habebat necessario dare fidem de abnegando Christianismo, & de Eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem ubi latenter valent. Sequitur aliud exemplum ab eodem. Fuit in super fama communis, Petro iudice in Botilgem referente, quòd in terra Bernen. tredecim infantes deuorati essent à Maleficis, quamobrem etiam publica iustitia satis durè extiterat in tales parricidias. Cùm autem Petrus quæsiuisset à quadam capta Malefica, per quem modum infantes comederent? Illa respondit: Modus iste est, nam infantibus nondum baptizatis præcipuè insidiamur, vel etiam baptizatis, præsertim quando signo crucis non muniuntur & orationibus. Lector aduertè, quòd ideò non baptizatis præcipuè insidiantur instinctu Diaboli, ut non baptizetur, sequitur, bos in cunabulis, vel ad altera iacentes parentum, ceremonijs nostris occidimus, quos postquam putantur oppressi esse, vel aliundè mortui, & de tumulo clàm furto recepinus, & in calcari decoquimus, quousq; euulsis ossibus tota caro efficitur benè potabilis, de solidiore materia vnguentum facimus nostris voluntatibus & artibus, ac transuectionibus accommodis, de liquiori verò bumore flasconem, ut utrem replemus, de quo is qui potatus fuerit, additis paucis ceremonijs statim conscius efficitur,

efficitur, & magister nostræ sectæ. Sequitur ad idē modum alius magis distinctus, & clarus, Nā iuuenis quidam cum vxore Malefica captus, in Bernensi iudicio, seorsum ab eadē, & in distinctā turrim repositus, dixit: Si meorum facinorum veniam consequi possem, omnia quæ de maleficijs scio libens patefacerem, mori enim video me oportebit. Cumq; per literatos circūstantes audisset, omni modam posse consequi veniam, si verè pœniteret, tūc lætè se morti obtulit, & modos primæ vè perfectionis deseruit. Ordo, inquit, talis est, quo etiam seductus sum. Oportet primò, vt dominico die antequam aqua benedicta consecratur, discipulum futurum cum magistris Ecclesiam introire, & ibidem abnegare coram eis Christum, eius fidem, baptisma, & vniuersalem Ecclesiam. Deindè omagium præstare magisterulo, id est, paruo magistro, ita enim Dæmonem, & non aliter vocant. Vbi notandum, quòd iste modus cum alijs recitatis concordat. Nec obstat, quòd Dæmon interdum præsens est, vbi omagium sibi præstat, interdum verò non, dolose enim tunc operatur, cernens dispositionem futuri discipuli, qui fortassis ab eius præsentia tanquam nouitius retraheretur timoris causa, cum tamen aliàs per sibi notos & familiares facilius æstimat eum assentire. Ideoq; eum & tunc magisterulum vocant, cum absens est, vt minori terrore, ex parua æstimatione magistri concutiat. Sequitur postremò de vtre bibit supra dicto, quo factò, statim se interioribus sentit imagines nostræ artis concipere, & retinere super principales ritus buius sectæ. In hunc modum ait, seductus sum, Et vxor mea, quam tantæ pertinaciæ esse credo, vt potius incendium

226 De modo sacrilegæ professionis,

dium sustineat, quàm minimã fateri velit veritatem, sed heu ambo rei sumus. Sicut dixit iuuenis ita Veritas per omnia reperta est, nam præconfessus iuuenis in magna contritione mori visus est. Vxor verò testibus conuicta, nihil veritatis nec in ipsa tortura fateri voluit, nec in morte, sed incendio preparato per lictore, eidem verbis pessimis maledixit, & sic incinerata fuit. Ex quibus liquet modus profitendiearum sollemnis. Alius verò modus priuatus sit diuersis medijs. Interdum enim viris aut mulieribus, aut aliqua alia corporali seu temporali afflictione inuolutis, Dæmon astat, interdum visibiliter, interdum per medias alloquitur personas, & si secundum sua consilia agere velint, omnia profutura pollicetur ad nutum, à paruis tamen, vt in primo capitulo tactum est, inchoando, vt ad maiora paulatim perducatur. Varia possent adhuc deduci acta & gesta, per nos inquisitione reperta, sed quia difficultatem hæc materia non patitur, breuitati studendum est cum vltiori declaratione.

PRO DECLARATIONE OMAGII præstandi aliqua sunt aduertenda.

Verùm super hoc, quòd Diabolus omagium recipit aliqua sunt aduertenda, qua videlicet de causa, & quomodo differenter hoc faciat, & primò. Nam licet hoc faciat principaliter ad maiorem offensionem diuinæ maiestatis, creaturam ei dicatam sibi vsurpando, & ob maiorem certitudinem future illius damnationis, quam summè affectat. Tamen sæpè repertum est à nobis, tale omagium ad certos accepisse annos simul cum professione. Interdum professionem tantum, & omagium ad certos

ad certos annos detulisse. Et dicamus, professionem consistere in fidei totali, aut partiali abnegatione. Totali, ut suprà tactū est, cum fides ex integro abnegatur. Partiali, cum ex pacto inito, habet ceremonialia quædam contra statuta Ecclesiæ observare, ut dominicis diebus ieiunare, aut sextis feriis carnibus vesci, aut certa crimina in confessione calare, vel aliquid simile perpetrare. Omagium verò dicamus consistere in corporis & animæ traditione, qua de causa autem talia prædicantur, possumus assignare quatuor causas ex parte Dæmonis.

Cum enim ut suprà in prima parte tractatus declaratur, circa secundū principale, an Dæmones ad odium vel amorem mentes hominum possint immutare, patuit, quod intima cordis non possit penetrare, cum hoc soli Deo conveniat. Ex coniecturis tamen in illorum cognitionem devenit, ut etiam iam inferius patebit. Idem versutus ille hostis, si considerabit novitiam in aggressu difficilem ad consensum, tunc blandè eam aggreditur, pauca exigens, ut paulatim ad maiora perducatur. Secunda causa, nam cum inter abnegantes fidem, diversitas credenda est, cum quædam ore, sed non corde, quædam ore & corde, Diabolus experire volens, an corde sicut ore sibi profiteatur, certos annos deputat, ut eo in tempore ex operibus & conversatione mentem eius inuestiget. Tertia causa, nam si per tantum temporis spaciū, cognoscet ipsam ad quæcunque exequenda minus voluntariā, & quod iam ore, & non corde sibi adbereat, præsumit q̄ divinam misericordiā ei propter Angeli boni custodiam, quam Dæmon in multis experiri

potest profuturum, tunc ipsam abijcere, & temporallibus afflictionibus exponere conatur, ut vel sic ex desperatione eius lucrum habere valeat. Huius Veritas patet, nam si causa queritur, unde est, quod certæ Maleficæ, sub quibuscunq; tormentis etiam maximis, nec minimā veritatē fateri volunt, ubi tamen alia facilliter ad quæcunq; interrogata, sua crimina fatetur. Idem unde hoc, quod sibi ipsi postquam fassæ sunt, vitam auferre suspensio conantur. Reuera enim dici potest, quod ubi diuina coactio per sanctum Angelum ad hoc non concurrit, ut Malefica cogatur fateri veritatem, & maleficium taciturnitatis abscondere, quod tunc opere Dæmonum fit quocunq; euenit, siue taciturnitas, siue criminum confessio. Primum fit super illas, quas ore & corde nouit fidem abnegasse, & simili modo omagium præstitisse de quaram etiam perseuerantia certus est, ubi per oppositū alias relinquet non tuendo, eò quod nouit illas sibi minimè proficuas. Experientia nos sæpè docuit, cum omnes quas incinerari fecimus ex earum confessionibus patuit, ipsas fuisse inuoluntarias circa maleficia inferenda. Nec hoc sub spe euadendi dicebant, dum ex plagis & verberibus eis à Dæmonibus illatis, ubi ad eorum nutum non seruebant, Veritas constabat, sæpius visæ cum faciebus tumidis & liuidis. Et similiter, quod post confessionem criminum sub tortura, semper seipsas vita priuare laqueo satagūt, Veritas ex nostra practica habetur, cum semper post criminum confessionem, custodes deputantur singulis horis, super talia attendentes, ubi etiam ex negligentia interdum custodum ad corrigias vel peplas reperiabantur suspensa, inimico utique ut dictum est,

hoc

hoc procurante, ne per contritionem aut sacramentalem confessionem veniam consequerentur. Et quas corde allicere nunquam poterat, quo etiam facilimè gratiam apud Deum inuenissent, iam ultimò per temporalem confusionem & horribilem mortem, in desperationem deducere conatur, quamuis & per Dei gratiam maior, ut piè est credendum, veniam per veram contritionem, & puram confessionem consequuta sit, ubi non voluntariè illis spurciis inhaerunt. Patent ex his, q̃ per dioceses Argentinensem, Constantiensem, & oppidū Haganoia & Ratisburg, acta sunt, vix annis tritus euolutis. In primo namq. oppido, vna vili peplo & fragili se suspendit. Altera nomine Vualpurgis, de maleficio taciturnitatis miro modo fuit notata, alias mulierculas informando, qualiter talem taciturnitatem per puerum masculum, & primogenitum in fornace decoctum procurare deberent. Acta & gesta adhuc præ manibus habentur, & similiter de alijs in secundo oppido incineratis sparsim hinc inde deducuntur. Et est quarta causa, cur Dæmones omagium recipere super certas dicuntur, super alias verò minimè, cò videlicet, quòd cum periodum hominis cognoscere subtilius, quàm Astronomi possunt, facilius eis terminum vitæ vel præfigere, vel terminum naturalem, per causalem modo quo dictum est, peruenire potest. Hæc breuiter peracta & gesta Maleficarum declarantur. Primò Dæmonis astutiam in talibus deducendo. Nam quia secundum August. in lib. de na. Dæmo. assignantur 6. causæ, vnde etiam probabiliter coniecturāt futura contingentia, nō quòd illa scire certitudinaliter valeant. Prima est, quia vigent subtilitate naturali,

quò ad operationem intellectus ipsorum. Vnde & sine discursu, qui necessarius est in nobis rationis intelligūt. Secunda, quia propter experientiam temporum, & revelationum supernorum spirituum plura sciunt quàm nos, unde ex Isid. allegatur sæpius à Doctaribus triplici acumine scire vigent Dæmones, subtilitate naturæ, experientia temporum, & revelatione supernorum spirituum. Tertia est propter celeritatem motus, unde quæ in Oriente fieri habent, præcedere possunt mira celeritate Occidente. Quarta, quæ sicut sua potentia, cum Deus permittit, possunt inducere morbos, auram inficere, & famem inducere, ita possunt & illa prædicere. Quinta, quæ per signa possunt subtilius prædicere mortem, quàm Medicus videndo urinam & pulsum. Nam sicut ille per signa videt aliqua in infirmo, quæ simplex non considerat, ita & Dæmonea quæ nullus homo videt naturaliter. Sexta, quæ ex signis quæ procedunt ab animo hominis coniecturant ea quæ sunt, vel erunt in anima astutius prudenti viro. Sciūt enim qui instinctus sunt verisimiliter secuturi, & consequenter cuiusmodi opera. Septima, quia acta Prophetarum & scripta noscūt melius quàm homines, & ex illis multa futura dependent, idcirco ex illis multa futura prædicere possunt, et tangunt. 26. q. 3. sciendum. Vnde non mirum, si periodum hominis scire possit naturalem, licet secus sit de termino causali, quod fieret per incinerationem, quam Dæmon finaliter procurat, quoniam ut dictum est ipsas inuoluntarias reperit, timens de earum reditu & conuersione, cum tamen alias quas nouit voluntarias, et ad naturalem, et sic usque mortem defendit. Demus ex utraque parte exempla, quæ à nobis reperta sunt & acta. Nam in Basiliens. dio-

cesi villa super Rhenū situata nomine Oberweiler/
plebanum cōuersatione honestum, fuit tñ illius opinio-
nis seu potius erroris, q̄ maleficium nibil esset in mūdo,
sed tantū in opinione hominū, qui eiusmodi effectus
mulierculis attribuebāt, quem taliter à suo errore Deus
purgare voluit, quòd et alia Dæmonum super præfi-
gendum terminum vitæ Maleficii commertia patefie-
rēt. Nam dum festiuè pontem ob cuiusdam negotij ex-
peditione pertransire vellet, obuiam sibi importunitate
quandam vetulam habuit, cui dum in pontis accessu lo-
cum vt præiret dare noluiisset, sed importunè incederet,
casu vetulam luto intrusit, vnde indignata, in verba
cōtumeliosa prorupit, ei q̄ dixit: Pass, impunè non trās-
ibis. Sed ille licet verba parum aduerteret, de nocte infra
cingulum vbi surgere è lecto volebat, se maleficiatum
sensit, ita vt brachijs hominum aliorum sustentari sem-
per habuit, vbi Ecclesiam visitari volebat, sicq̄, per tri-
ennium mansit, sub cura tamen domestica matris car-
nalis. Quibus expletis, dum vetula illa ægrotaret, quam
etiam per verba contumeliosa quibus minata fuerat
semper suspectam de maleficio sibi illato habuerat, ac-
cidit tamen, vt pro confessionis audientia, infirmata
ad eum mitteret. Et Sacerdos licet importunè diceret,
confiteatur Diabolo, suo magistro, ad instantiam tamen
matris per duos villanos sustentatus inter brachia, do-
mum accessit, & ad caput lecti in qua Malefica iace-
bat sedendo. Duo illi villani ab extra auscultare vo-
lebant prope fenestram, sic enim stuba in plano erat
situata, an Maleficium illatum plebano confitere-
tur, vnde contigit, vt licet infra confessionem

232 De omaggio Diabolo præstando,

mentionem nullam de maleficio illato fecisset, ipsa tamen confessione peracta, dixit: Scis ne tu Pass, quis te maleficauit? Et dum blandè illeressponderet se nescire, illa subintulit. Tu habes me suspectam, & benè. Scias me tibi intulisse tali de causa, vt suprà tactum est, & dum ille pro sua liberatione instaret, dixit: Ecce tempus statutum aduenit, & mori habeo, sed ita disponam, vt paucis diebus euolutis, post mortem meam sanaberis, ita & euenit. Nam illa iuxta statutum à Dæmone terminum obiit, & infra 30. dies quadam nocte, sacerdos ex integro se sanum reperit. Nomen sacerdotis dicitur Pass Helim, iam in diocesi Argentinæ. Simile in diocesi Basilien. villa Buchel prope oppidum Gerwille contigit. Mulier quædam capta & tandem incinerata, sex anis incubum Dæmonem habuerat, & in latere viri dormientis in lecto. Et hoc ter in septimana, sabbatis, quintis & tertijs ferijs, aut alijs noctibus sacratioribus. Tale autem omaggio præstiterat Diabolo, vt post septimum annum, in corpore & anima, perpetuò sibi dedicata esset. Piè tamē dispensauit Deus. Nam in secta capta, & igni adiudicata, verè & integrè confessa, veniam creditur à Deo percepisse. Plurimum enim voluntaria ad mortem extitit, asserens, quòd etsi liberari posset, mortem tamen amplius præligeret, dummodò potestatem Dæmonis euaderet.

DE MODO QVO LOCALITER
transferuntur de loco ad locum,

CAP. TERTIVM.

Nunc

*N*unc autem aggrediendum est de earum ceremonijs, & quibus in suis operibus procedunt modis. Et primò de his, quæ erga se, & proprias personas operantur, Et quia transferri de loco ad locum corporaliter, est de præcipuis earum actionibus carnalibus, etiam spurcijs cum incubis Dæmonibus insistere, de singulis aliqua deducemus, & primò de earum corporali transuersione. Vbi notandum est, quòd hæc transuersione patitur difficultatem, vt sæpius tactum est, ex vno duntaxat processu scripturæ, puta 26. q. 5. Episcopi. vbi dicitur ex consilio acquirendi. Illud non est admittendum, quòd quædam sceleratæ mulieres post Satan retrò conuersæ, Dæmonum illusionibus & fantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana horis nocturnis Dea paganorum, vel cum Herodiade & innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spacia intempestæ noctis silentio pertransire, eiq; tanquam Dominæ in omnibus obedire, &c. Quapropter sacerdotes Dei prædicare debent populo, vt nouerint omninò hæc esse falsa, & non à diuino, sed maligno spiritu talia fantasmata mentibus fidelium irrogari, siquidem ipse Satanas transformat se in diuersarum personarum species atq; similitudines. Et mentem quam captiuam tenet, in somniis deludendo, per deuia quæq; deducit, &c. Et ad hoc prædicantur interdum à quibusdam exempla publicè de S. Germano, & de quodam alio, qui filiam suam super hoc obseruauit, quasi omninò hæc sint impossibilia fieri. Et indiscretè applicantur ad Maleficas & eorum

opera, tanquam ut & singula eorum facta in lesionibus hominum, iumentorum, terræ frugum, non sint eis applicanda, eò quòd sicut fantastice in transvectionibus, ita & circa creaturarū lesiones illuduntur, quæ quidem opinio cum prima questione tanquam hæretica sit reprobata, ut patet contra diuinam permissionem, super Diaboli potentiam, quæ ad maiora ut sic se extendere potest, militans similiter, & contra sacra Scripturæ intentionem, & ad Ecclesiæ sanctæ intollerabile damnum, ubi iam multis annis impanè ex hac pestifera opinioe permanserunt seculari brachio puniendo facultatem amputando. Unde & in immensum sic creuerunt, ut iam non sit possibile eas eradicare. Ideò diligens lector ea quæ sibi posita sunt in destructionem illius opinionis considerabit, & ad præsens qualiter transferantur, & quibus modis hoc sit possibile aduertet, cum responsionibus super exempla, quæ ab eis in medium deducuntur. Quod igitur corporaliter possint transferri, varijs modis ostenditur. Et primò ex alijs magnorum operationibus. Nam si non possent transferre, hoc esset, vel quia Deus non permetteret, aut quòd Diabolus hoc facere non posset, eò quòd creatura repugnaret, non primum, quia ubi maiora utique & minora Dei permissione fieri possunt, sed maiora tam in pueris quàm in hominibus sapissimè facta sunt, utpotè iustis & in gratia constitutis patet. Nam ubi querunt ad captiones puero- rum, opere Demonum fieri possunt, & an Dæmon localiter possit transferre aliquem hominum de loco ad locum etiam inultum. Ad primum respondent quòd sic, nam & Gulielmus Parisensis in ultima parte de
vniuer-

Uniuerso dicit: *Campiones puerorum fieri possunt, ita quod Deo permittente Dæmon vicem infantis gerere potest, vel etiam translationem facere. Tales etiam pueri semper sunt miseri eiulantes. Et licet quatuor aut quinque matres vix sufficerent ad lactandum, nunquam tamen impinguantur, sed ultra modum ponderosi existunt. Mulieribus tamen propter nimium terrorem quem concipere possent, nec affirmanda sunt, nec neganda, instruenda sunt ut literatorum iudicia querant. Permittit enim Deus propter peccata parentum, cum interdum viri imprægnantis vxoribus maledicunt. Vellem, inquiunt, ut Diabolum portares, vel familia. Et similiter impatientes mulieres sæpè similia proferunt. De alijs etiam hominibus interdum iustis, exempla plurima reperiuntur. Nam Vincentius in speculo histor. libr. 26. c. 43. ex recitatione Petri Damiani refert de puero quinquennij cuiusdam nobilissimi viri, qui puer pro tunc Monachus factus, à Monasterio nocte illatus est pistrino clauso, vbi manè repertus, & interrogatus, dixit, se per quosdam ad magnum conuiuium delatum, & ut comederet iussu. Et post, per superiora pistrino immissum. Quid denique de his magis qui vfitato vocabulo à nobis Nigromantici vocantur, nuncupantur, & per aëra sæpè à Dæmonibus ad longinqua terrarum spacia quandoque vebuntur. Qui etiam alijs interdum hoc idem suadentes, eos secum super caballum, qui vtique non verus equus, sed Dæmon in tali forma existit, vebunt, & ut loquuntur, nec ut signo crucis se muniant hortantur. Et licet duo simus hunc tractatum scribentes, vnus tamen*
ex nostris

ex nostris sapissimè tales vidit & reperit. Nam scho-
laris quidam protunc, nunc verò sacerdos Frisingen.
diocesis adhuc superesse creditur, qui & referre solitus
est semel, se corporaliter à Dæmone fuisse per aëra sub-
uectum, & ad remotas partes illatum. Superest sacer-
dos alius in Oberdorff/ oppido prope Lantzbutā, qui
pro tunc consodalis illius existens, oculis proprijs illam
subuectionem vidit, Et qualiter extensis brachijs, in al-
tum clamando, & non eiulando translatus fuit. Causa
autem ut idem retulit, hæc erat. Nam convenientibus
quadam die multis scholaribus, in potagijs ceruisia, om-
nes in hoc consenserant, ut ille qui ceruisiam afferet, nil
exponere haberet, & sic vnus ex socijs dum pro ceruisia
apportanda exire volebat, ostium aperiendo, nebulam
densam ante ostium intuitus fuit, vnde territus redijt,
& quòd potum adferre nollet causam aperiendo, eu in-
sinuauit. Tunc idè qui illatus fuerat, indignatus dixit:
Et si Diabolus adesset potum apportabo. Et sic exiens
alijs omnibus tunc videntibus, per aëra subuectus fuit.
Verùm quidem quòd non solùm vigilantibus, sed dor-
mientibus talia accidere possint, fateri necesse est, ut
videlicet dormiendo per aëra localiter & corporaliter
transferantur. Patet & de quibusdam, qui super tegu-
las domorū & ædificia altissima somniando incedunt.
Nec quicquam eis ob stare potest ad eorum transitum,
tàm in altum, quàm in profundum. Et si proprijs nomi-
nibus ab alijs circumstantibus vocantur, statim ad terrā
quasi collisi ruunt. Hæc utiq; opere Dæmonū fieri plu-
res arbitrantur, & non absq; ratione. Nam cū Dæmo-
nes sint in multiplici differentia, Aliqui de inferiori
choro An-

choro Angelorum, qui etiam exiguis pœnis vltra pœnâ
damni, quam æternaliter patientur, tanquam pro par-
uis delictis cruciantur, qui etiam neminem possunt læ-
dere saltem grauitur, sed solum principaliter ioculatio-
nes exercere. Vbi etiam alij incubi sunt vel succubi, pu-
nientes nocturno tempore homines, vel peccato luxuria
coinquantes eos. Non mirum, si etiam his trufis in-
sistunt. Poteſt deduci Veritas ex dictis Caſſiani, colla.
1. vbi dicit, tot eſſe immundos ſpiritus, quot in homini-
bus ſtudia, non dubiè comprobatur. Nam nonnullos eo-
rū, quos etiā paganos vulgus appellat, nos verò Trolle-
n. & abundant in regno Norueye, aut Sebretel. Ita sedu-
ctores & ioculatores eſſe manifeſtū eſt, vt certa quæq;
loca vias iugiter obſidentes, nequaquā tormentis præ-
tereuntes lædere poſſunt, de riſu tantummodò & illu-
ſione contenti, fatigare eos potius ſtudeant, quā nocere.
Quoſdam verò ſolummodò innocuiſ incubationibus
hominum pernoctare. Alios ita eſſe furori ac truculen-
tiæ deditos, vt non ſint contenti illorum tantummodò
corpora, quos ſuppleuerint atroci dilatione vexare, ſed
etiam irruere ſupereminus tranſeuntes, atq; affligere il-
los ſæuiſſima cæde feſtinent. Vult dicere, quòd non tan-
tū obſident, imò etiam horribiliter cruciant, quales
illi in Euangelio Matthæi 8. deſcribuntur. Ex quibus
concludere poſſumus, primū quòd non eſt dicendum:
Maleficas non transferri localiter, eò quòd Deus non
permittat. Si enim ſuper iuſtos & innocentes, aut etiā
ſuper Magos permittit, quomodo non ſuper illas ex toto
ſe Diabolo deuouētes. Et vt cum timore loquamur, Nō-
ne Diabolus ſaluatorem noſtrum ſuſtulit, & duxit, &
ſtatuit

Statuit hinc inde, ut Euangelium testatur. Nec etiam secundum suffragatur aduersarijs, quasi Diabolus hoc facere non possit, cui ut in supradictis patuit, tanta inest virtus naturalis, omnia corporalia excedens, quod nulla ei virtus terrena comparari potest. Iuxta illud: Non est potestas super terram &c. imò ipsi Lucifero tanta naturalis inest potestas seu Virtus, quæ maior etiã inter Angelos bonos in cælo non existit. Sicut enim omnes Angelos in naturalibus excessit, & naturalia per casum non sunt imminuta, sed tantummodò gratuita, idè adhuc in eo remanēt, licet obfuscata & ligata. Vnde glossa ibidem super illud: Non est potestas super terram &c. Et si omnia superat, meritis tamen sanctorum subiacet. Nec valet, si quis duo obiceret. Primò, quòd anima hominis posset resistere, & quòd textus videtur sentire de vno in singulari, scilicet, Lucifero, cū in singulari loquatur. Et quia hic fuit, qui Christum in deserto tentauit, & primum hominem seduxit, iã autem religatus sit, & alij Angeli non sint tantæ virtutis, cū ipse omnes excæcat, Idè alij malos homines transferre localiter per aëra non possunt. Non valent instantia. Primò dicamus de Angelis. Nam minimus Angelus omnem humanam virtutem incomparabiliter excedit. Rationes sumuntur ex pluribus. Primò, quia Virtus spiritalis fortior virtuti corporali, sicut Virtus Angeli, aut etiã animæ superioris, quàm virtus corporalis. Secundò, quòd ad Animam, Quia cū omnis forma corporalis est forma indiuidua per materiam, & determinata per hæc, & nunc prout iam Anima nostra existit, formæ autem immateriales sunt absolutæ & intelligi-

intelligibiles. Vnde etiam potestatem habent absolutam
 & vniuersaliorem. Ideò Anima coniuncta non potest
 ita subito transferre corpus suum localiter, nec in al-
 tum eleuare. Benè autem faceret cùm esset separata,
 Deo permittente, quæ omnia à fortiori potest spiritus
 omninò immaterialis, prout est Angelus tam bonus
 quàm malus, sic etiam Angelus bonus transtulit A-
 braham in momento à Iudæa in Chaldeam, & ex hac ra-
 tione etiam concluditur, quòd illi qui de nocte in so-
 mnis per alta ædificia vehuntur, nō feruntur à proprijs
 animabus, nec ex influentijs corporum cælestium, sed
 ab aliqua excellentiori virtute, vt suprà patuit. Ter-
 tiò, quòd sicut natura corporalis nata est moueri im-
 mediatè natura spirituali secundum locum, tùm quia
 motus localis est primus motuū. 8. physico. tùm etiam,
 quia perfectior est inter omnes motus corporeos, vt ibi-
 dem probat Philosophus ea ratione, quia mobile secun-
 dum locum nō est in potentia ad aliquid extrinsecum,
 in quantum buius, sed solum ad aliquid extrinsecum,
 vnde etiam non tam à Doctoribus sanctis quàm & phi-
 losophis concluditur, quòd suprema corpora, supple cæ-
 lestia, mouentur à substantijs spiritualibus, & separatis
 bonis, & secundū naturam & voluntatem, tùm etiam,
 quia videmus quòd anima primò & principaliter mo-
 uet corpus motu locali. Ideò dicere oportet, quòd ratio
 corporis humani, nec quantum ad ipsum corpus, nec
 quātum ad ipsam animam obstare potest, quin vtrum-
 que moueri possit subito, Deo permittente, de loco ad lo-
 cum à spiritualibus substantia, bona secundum volun-
 tatem & naturam, quando boni & in gratia constituti
 transfe-

transferentur, aut bona secundum naturam, non autem secundum Voluntatem, quando malè transferuntur. Si cui placet videre S. Thomam, in prima parte. q. 90. per tres ibidem articulos, aut etiam q. de malo, seu etiam in 2. senten. dist. 7. de potestate Dæmonum super effectus corporales. Modus autem transferendi talis est, Nam ut ex præcedentibus patuit, unguentum ex membris puerorum, præcipuè interemptorum, ab eis ante Baptismum conficere habent ad Dæmonis instructionē sedile aliquod, aut lignum inungere, quo factō, statim in aëra feruntur, & hoc siue de die, siue de nocte, visibiliter, seu etiam si id volunt, invisibiliter, secundum quod Dæmon & obstaculum alicuius corporis alterū corpus occultare potest, ut in prima parte tractatus de prestigiosa apparitione opere Dæmonum patuit. Verū, licet Dæmon per tale unguentum ut plurimum huiusmodi practicat ad finem, ut Baptismi gratia infantes prisen- tur & saluatione, tamē & absq; his pluries efficere visus est, vni per animalia quæ vtiq; non animalia vera, sed Dæmones sub formis illis existentes, ipsas transue- xerunt, aut etiam aliquo sine exteriori adminiculo, so- lummodò Dæmonis virtute visibiliter operante, inter- dū transferuntur. Res gesta de visibili & diurna trans- uersione. In oppido Walsbuth super flumen Rbeni Cō- stantiensis diocesis, Malefica quædam oppidanis cūm esset plurimum odiosa, & ad quasdam celebrandas nu- ptias non fuisset inuitata, cūm tamen penè omnes oppi- dani illis interessent, ipsa indignata, vindicare se esti- mans, Dæmonem aduocat, & suæ tristitiæ causam ape- ruit, ut grandinem excitare vellet, & cunctos de chorea dispergere

dispergere petijt, quo annuente, ipsam subleuauit, & per
aëra ad montem prope oppidum, videntibus certis pa-
storibus trāsuexit, & vt postmodum fassa fuerat, aqua
sibi deesset ad fundendam in foueam, quem modum vt
patebit, vbi grandines excitant, obseruant, ipsa in fo-
ueam quam paruam fecerat, vrinam loco aquæ im-
misit, & cum digito, more suo, astante Dæmone mouit,
& Dæmon subito illū humorem sursum eleuans, gran-
dinem vehementem in lapidibus super chorizontes
tantummodò & oppidanos immisit. Vnde ipsis disper-
sis, & de causa illius mutuò conferentibus, Malefica
oppidum postea ingreditur, vnde suspitio magis aggra-
uatur. At verò cum pastores ea quæ viderant recitaf-
sent, suspitio vehemens in violentam creuit. Vnde ca-
pta, & fassa, quòd ea de causa, nimirum quia inuitata
non fuerat, talia perpetrasset, ob multis etiam alijs ma-
leficijs ab ea perpetratis, incinerata fuit. Et quia publi-
ca fama de huiusmodi transuectionibus etiā apud vul-
gares continuè volat, non expedit plura ad hoc proban-
dum de his hic inferere. Tantummodò hæc sufficiāt ad-
uersus illos, qui huiusmodi corporales transuectiones
aut omninò negant, aut quòd solummodò imaginariè &
fantasticè fiant affirmare conantur, qui vtiq; in suo er-
rare si relinquerentur parum esset, imò nec aduertendū.
dummodò in fidei contumeliam sponforum, error non
vergeret. Attento autem, quòd illo errore non contenti,
etiam alios inferere & publicare in Maleficarum au-
gmentationem, & fidei detrimentū non verentur, dum
asserunt, q̃ omnia Maleficia, quæ eis iuste, tanq̃ instru-
mentis Dæmonum verè & realiter imputantur, tan-

Q

tummodò

tummodo imaginariè & illusoriè, tanquam innoxys esse imputanda, sicuti & ipsa transuectio fantastica. Unde & pluries impunè in magnam creatoris contumeliã & grauissimum iam ipsorum augmentum remanserunt. Nec argumenta etiam à principio eis adducta suffragari possunt. Nam primum cum allegant capitulum Episcopi. 26. q. 5. ubi asseritur, quòd tantum fantastice & imaginariè transferantur, quis tam insipiens, qui velit concludere, quòd non possint etiam corporaliter transferre. Sicut enim ex fine illius capituli, ubi ponitur, quòd qui credit posse hominem in melius vel in deterius transmutari, aut in aliã speciem transformari, infideli, & pagano deterior sit censendus, quis possit concludere, quòd non possint homines in bestias prestigiosa illusione transformari, aut etiã de sanitate in infirmitates tanquam meliori in deterius transmutari. Iam talis, qui sic in cortice verborum canonis laboraret, uti contra mentem omnium DD. sanctorum, imò & contra scripturæ sacræ processum sentiret. Ex quibus multipliciter oppositum apparet, ut ex supradictis in plerisque locis circa primã partem tractatus deductum est. Oportet ergo ad nucleum verborum attendere, iuxta quòd in prima quæstione primæ partis tractatus tactum est. Et hoc circa solutionem secundi erroris inter tres, qui ibi reprobantur, quòd quatuor iniunguntur prædicatoribus populo ad prædicandũ, transferuntur enim & corporaliter, & fantastice. Iuxta quòd ex earũ proprijs confessionibus patet, non tam illarũ quæ incineratæ fuerunt, quàm etiam aliarum quæ ad fidem & pœnitentiam redierũt. Inter quas & illa in oppido Brisiacò interrogata à nobis.

à nobis, anné fantastice et illusorie, aut corporaliter possent transferri? Respondit, q̄ utroq; modo. Si enim casu aliquo nollent corporaliter transferri, scire tñ vellent omnia quæ in concione illa ab earū consodalibus agerentur, tñ talis ab eis seruaretur modus, vt illa in nomine oīm Diabolorum ad latus sinistrū se reponeret ad cubitū, ex tunc quasi vapor quidam glaucus ex eius ore procederet. Vnde singula quæ ibi agerētur, plucidè consideraret, si verò corporaliter transferri vellet, modū supra dictū seruare necesse esset. Præterea in casu, quo canon ille nudè absq; omni declaratione intelligendus esset, q̄s tñ stolidus, vt propterea oīa eorū maleficia & nocumēta esse fantastica & imaginaria affirmaret, cū ad sensum oībus appareat contrarium? Eò præcipuè, q̄ plures sunt superstitionum species, vt potè quatuordecim, inter quas Maleficarū species, supremū in maleficijs & nocumētis continet gradum, & species Pythonū, ad quā reduci possunt, qui fantastice vehuntur minimū gradum. Demū nec exēpla ex legenda S. Germani, aut aliorum quorumcunq; eis suffragantur: Vt q̄ quia possibile erat Dæmonibus, vt se ipsos ad latera viri dormientis, tēpore intermedio quo scrutiniū de vxorib; fiebat, applicarent, quasi virus condormirēt, q̄ tñ factum fuisse propter honorem sancti non asseritur, casus tñ ponitur, vt nō credatur esse impossibile oppositū illius q̄ in legenda ponitur. A simili responderi pōt ad quasq; alias obiectiones, quia sicut inueniuntur, q̄ quædam tantummodò imaginariè, ita etiam reperiuntur in scriptis Doctōrū, plures fuisse corporaliter translatus. Si cui placet Thomam Brabantinū in libro suo de apibus inspicere, mira

Quō Malefici se incubis subijciant,
inueniet, tam de imaginaria, quàm etiam corporali bo-
minum transuersione.

SEQUITUR DE MODO, QVO SE
incubis Dæmonibus obijciunt,
CAP. QVARTVM.

Sed quantum ad modum, quo Malefica
Dæmonibus incubis se subijciunt, sex
videnda. Aliqua ex parte Dæmonis
& corporis ab eo assumpti, ex quo ele-
mento sit illud formatum. Secundò, ex
parte actus, an semper cum infusione seminis ab altero
recepto. Tertio, ex parte temporis & loci, an potius vna
quàm altero tempore se exerceat. Quartò, an visibiliter
se agitat ex parte mulieris, & an tantummodò illa quæ
ex huiusmodi spūcitijs procreantur à Dæmonibus fre-
quentantur. Quintò, an illa quæ ab obstetricibus tem-
pore partus Dæmonibus offeruntur. Sextò, an remissior
vel intentior sit in talibus ipsa Venerea delectatio. Et
primò super assumpti corporis materia & qualitate, di-
cendum, quòd acreū corpus assumit, & quod aliquo mo-
do est terrestre, in quantum habet terræ proprietatem
per considerationem, quod sic declaratur. Nam quia aër
in se non est figurabilis vis, secundum figurationē cor-
poris alterius in quo includitur, vnde etiā minimè suis
terminis terminatur, sed tantummodò alienis, & vna
pars aëris alteri cōtinuatur, ideo simpliciter, vt sic non
potest corpus, aëreum assumere. Attento autem, quòd
aër est maximè transmutabilis & vertibilis, in quod-
cūq; cuius signum est, quòd quidam nitentes corpus à
Dæmone assumptum scindere gladio, vel perfodere, id
efficere

efficere non valuerunt, quia partes aëris diuisi statim
continuantur de nouo, ex quo patet, quòd in se aër bene
est competens materia, sed quia non potest figurari, nisi
aliquid aliud terrestre sibi adiungatur, idè oportet, quòd
aër ille sit aliquo modo inspissatus, & ad proprietatem
terræ accedens, seruata tamen aëris veritate, & hanc
condensationem facere possunt Dæmones, & animæ se-
paratæ per vapores grossos ex terra eleuatos, & per eorū
motum localem eos congregando & figurando, in quibus
manent, tanquam motores tantū, & non vt infama-
tores, vitam illi corpori formaliter influentes, quia sic
fluit ab anima in corpus coniunctum. Sunt autem in
suis sic assumptis & figuratis corporibus, sicut nauta in
nauī quem ventus mouet. Vnde quando quæritur, qua-
le sit corpus, quantum ad materiam à Dæmone assu-
ptum? Dicendum, quòd de eo aliud est loqui, quantum
ad principium assumptionis, & aliud quantum ad ter-
minum, quia quòd ad principium sic est aër, quantum ad
terminum est aër inspissatus ad proprietatem terræ ac-
cedens. Hæc autē omnia possunt Dæmones, Deo permit-
tente, ex natura, cū natura spiritalis sit superior na-
turæ corporali. Vnde & necesse habet sibi obedire, quòd ad
motum localem, non autem quòd ad formarū naturalī,
tam accidentalium q̃ & substantialium susceptionem,
nisi in aliquibus paruis creaturis, & hoc adminiculo ali-
cuius alterius agentis, vt suprà tactum est. Per motum
autē localem nulla forma ponitur in re mota, vnde sic ad
nutū mouere possunt cum alijs circumstantijs. Ex qui-
bus enī si quis incidentaliter quæreret, quid sentiendū,
vbi Angelus bonus vel malus aliqua opera visæ exerce-

246 Qũo Malef. se incubis subijciant,

ret per corpora vera naturalia, & non aerea, sicut in a-
ua Balaam, per quam Angelus loquebatur, & ubi Dæ-
mones in obsessis corporibus agitantur. Dicendum, q̃ illa
corpora non dicuntur esse assumpta, licet tantum occu-
pata. Inspiciantur dicta Doctoris in 2. dist. 8. An Angeli
corpora assumāt. Sed maneamus in proposito: Dæmones
in assumptis corporibus, cum Malificis loquuntur, vi-
dent, audiūt, comedunt & generant, quomodo hæc sunt
intelligenda, & hæc est secunda pars huius primæ diffi-
cultatis. Dicendum ad primum, quòd ad veram locutio-
nem tria requiruntur, scilicet pulmo cū retractione aë-
ris, quæ non solum propter vocem, sed propter refrigeriū
est cordis, unde & muti habēt attractionē necessariam.
Secundò requiritur, quòd formetur ex percussione cor-
poris in aëre, sicut cū quis ligno percutit in aëre vel
campana sonum facit magnum vel paruum, quia ma-
teria in se sonorabilis, & percutitur cum sonabili instru-
mento, redditur sonus secundum quantitatem corporis
& recipitur in aëre, & multiplicatur vsq; ad aures au-
dientis, qui si est remota post spaciū, vt videtur per-
uenire habet. Tertiò requiritur vox, & dici potest, quòd
sonus in corporibus inanimatis dicitur, vox in anima-
tis corporis, & ibi est lingua, quæ aërē respiratū, & ite-
rum emissum percutit in instrumento & vase fuso à
Deo, & vino naturaliter, quod non est campana. Ideò q̃a
ibi sonus, hic vox dicitur. Ex hoc tertium potest exem-
plificari per secundū, vt patet, & hæc ideò posui, vt præ-
dicatores habeant modū tradendi populo. Quartò requi-
ritur, vt ille qui vocem format, conceptum mentis, vult
alteri per vocē exprimere, & vt ipse intelligat, ideò illā
vocem

vocem organizat. i. distinguit successiue in ore per linguam, dentes percutiendo, & per labia claudendo & aperiendo percussum aëre minore, ad aërem extrinsecum emittendo, vt sic multiplicando successiue vsq; ad aures audientis, qui tunc intelligit conceptum mentis. Ad propositum. Dæmones carent pulmone & lingua, quam tamen artificiatam ostendere possunt, iuxta corporis conditionem, sicut & dentes & labia, vnde non verè & propriè loqui possunt. Sed quia intelligunt, & intellectu mentis vbi exprimere volunt, tunc non per voces, sed per sonos qui habent quandam similitudinē vocum, aërem non respiratum, & attractum, vt in hominibus, sed inclusum in corpore assumpto percutiunt, & ad aërem extrinsecum articulatum emittunt vsq; ad aures audientis. Et quod absq; aëre attracto & non respirato possit fieri vocis similitudo, patet per cetera animalia non respirantia, quæ dicuntur vocare, & certa alia instrumenta, vt dicit Philo. in 2. de anima. Halec. n. dum capitur, extra aquam subito vocem emittit & moritur, possunt hæc applicari ad ea quæ sequuntur vsq; ad vim generatiuam, exclusiue tamen ad bonos Angelos. Si quis velit vltius speculari de locutione Dæmonum in obsessis corporibus. Ibi enim vtuntur corporalibus instrumentis veri corporis obsessi, quia illis illabuntur sic intelligendo infra terminos corporalis quantitatis, & non infra terminos essentie, neque corporis, neque anime. Dat differentiā inter substantiam & quantitatem, seu accidens, sed de his nihil ad propositum. Si cui autem placet inspiciat S. Tho. in 2. sent. dist. 8. ar. 5. Consequenter autem qualiter vident & audiunt dicendum, quia duplex est visio, Spiritualis et Corporalis.

Et prima in infinitum excedit alteram, tum quia penetrat, tum quia per distantiam non impeditur iuxta luminis facultatem quod sibi deseruit. Ideò dicendum, & nullo modo videt Angelus, siue bonus siue malus per oculos corporis assumpti, nec aliquid corporale sibi deseruit, sicut tamen locutione deseruit sibi aër, & percussio aëris ad sonum procurandum, & ulterius ad multiplicandum vsq; ad aures audientis. Vnde oculi eorum sunt oculi depicti. Libenter autem sub his similitudinibus hominibus se offerunt, ut eis eorum proprietates quas naturaliter habent, & loqui spiritualiter per huiusmodi opera manifestet. Ideò enim & patribus sancti Angeli sæpè apparuerunt ex Dei ordinatione, & eius permissione. Malis hominibus sese manifestant, ut homines eorum proprietates cognoscentes illis se associet, hic in culpis, & alibi in pœnis. Vnde Dionysius cœlestis hierarchie in fine dicit: Ex omnibus partibus humani corporis docet Angelus suas proprietates considerare, concludendo, quòd corporalis visio cum sit operatio corporis viventis per organum corporale, quibus Dæmones in se carent, ideò in assumptis corporibus sicut similitudines membrorum habent, ita & similitudines operationem. Et similiter dicere possumus de eius auditu, qui multum nobilior corporali, eò quòd conceptum mentis & animæ locutionem subtilius cognoscere potest quàm homo, audiendo conceptum mentis per verba corporalia expressum. Vide S. Thoma. in 2. senten. distinct. 8. Si enim in vultu hominis legitur secreta eius voluntas, & ex motu cordis & qualitate pulsus, à Medicis passiones animæ cognoscuntur, à fortiori per Dæmones. Sed qui
ad cor

ad comestionem dicamus, quòd completa ratio comestio-
nis quatuor debet: Diuisionē cibi in ore, & trauersionem
in corpus, virtus corporis potentis digerere, & quartum
conuertere necessarium nutrimentum, & superfluum
eicere. Angeli quicunq;, prima duo in assumptis corpo-
ribus comedendo faciunt, tertium & quartum non pos-
sunt, sed loco virtutis digestiue & eiectionis, adest ei
virtus alia, quæ cibi dissoluitur subitò in præiacentes
materiam. In Christo etiam fuit vera comestio in om-
nibus, quia habuit virtutem nutritiuam & conuersi-
uam, non autem conuertendo in suum corpus, quia illa
virtutes fuerūt glorificatæ, sicut & corpus, vnde etiam
resoluebatur cibus in corpore subitò, sicut qui aquam in
ignem projiceret.

QVOMODO MODERNIS TEMPO-
ribus Maleficæ actus carnales cum incubis Dæ-
monibus exercent, & qualiter ex his
multiplicatur.

Sed quòd ad actus carnales, de quibus principaliter in-
tenditur, quo etiam cum Maleficis tanquam incubi,
in assumptis corporibus exercent, nulla subest difficul-
tas ex præmissis, nisi fortassis quis dubitaret, An præ-
sentes Maleficæ huiusmodi spurcitijs intenderent, &
an originem Maleficæ ex his spurcitijs sumpserunt. Ad
has duas dubitationes respondendo, dicamus ad primā,
quicquid de præcedentibus Maleficis ante annos incar-
nationis dominicæ, mille & quadringentos, vel circiter
actum sit. An videlicet his spurcitijs inserviebant, sicut
ab illo tempore modernæ Maleficæ hoc ignoratur, et
quòd nusquam hoc quod experientia iam edocuit, historia

Q s differt.

250 *Quo Malef. actum carnalem oper.*

differuit. Maleficos enim semper fuisse, & ex eorum prauis operibus plurima nocumēta hominibus, iumentis, & terræ frugibus euenisse, sicut & incubos, & succubos Dæmones, nemo qui historias peragrat dubitare potest, cū traditiones canonum & sacrarum Doctōrum plurima à multis centenis annorum de ipsis in posterum reliquerunt & tradiderunt, licet in his sit differentia, quod incubi Dæmones in retroactis temporibus infestificauerunt mulierculis contra ipsarum voluntatē, prout Nider in suo formicario, & in libro de vniuersali bono, siue de apibus, Thomas Brabantinus plurimarecitāt. Huic autem positioni, qua asseritur, præsentes Maleficas huiusmodi spurcitijs Diabolicis esse infectas, non nostra sententia intantum adhaeret, quarum ipsarum Maleficarum experta testimonia, quæ cuncta illa reddiderunt credibilia, nō iam vt hætenus inuitis animis, sed spontē pro voluntate refectidissima miserabilis seruituti se subiicientes. Quotquot enim à nobis seculari brachio ad puniendum relictæ fuerunt in varijs diocesibus, præcipuē in Constantiensi, & in oppido Rauenispurg/ multis annis his inhæserunt spurcitijs certis sub vigesimo, alijs sub duodecimo, aut sub trigesimo anno, & semper cum fidei abnegatione, in toto vel in parte, testes sunt ibidem omnes incolæ. Demptis enim secretē pœnitentibus, & ad fidem reuersis, nō minus quàm quadraginta & octo in quinq. annis igni traditæ fuerunt, nec tamen illis accommodata fides, quantum spontē reuersis ad pœnitentiam, credulitas adbibita fuit omnibus in loco concordantibus, quod huiusmodi spurcitijs in augmentum huius perfidiæ habent insistere.

sistere. De quibus etiam sigillatim in secunda parte operis, ubi eorum particularia opera describentur, tractabitur, omittendo ea, quæ & socius noster, Inquisitor Cumanus in comitatu Burbiæ peregit, qui & in spacio unius anni, qui fuit millesimus, quadringentesimus, octuagesimus quintus, quadraginta & unam Maleficam comburi fecit. Et omnibus publicè assurrentibus, ut dictum est, illis spurcijs Diabolicis inbæsisse. Constat ergo omnia aut visus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus. Quoad secundum, ubi difficultatur, an ipsi Malefici ex his spurcijs originem sumpserunt. Dicamus secundum Augustinum, hoc utique verum esse, oēs superstitiosas artes ex pestifera societate hominum & Dæmonum originem sumpsisse. Sic enim dicit lib. 1. de doctri. Christian. & habetur 26. q. 2. illud quod est: Omnes artes huiusmodi vel nugatoriae vel noxiæ superstitionis ex quadā pestifera societate omnium, & Dæmonum quasi pacta infidelis & dolosæ amicitie constituta penitus sunt repudiandæ. Illo attento manifestum est, quod sicut diuersæ sunt species superstitionis, seu Magicæ artis, ita & diuersæ sunt eorū societates, & sicut species Maleficorum inter quatuordecim illius artis species pessima existit, quia non per pactum tacitū, sed expressum ultra hoc quod cultum latræ perfidiæ abnegationem ipsis Dæmonibus habent exhibere. Ideo & pessimam cum ipsis conuersando retinent societatem, iuxta mulierum, quæ semper vanis delectantur conditiones. Attento insuper iuxta Doct. S. Thom. in 2. sen. dist. 4. ar. 4. in solutione unius argumēti, ubi quærit: An geniti ex huiusmodi Dæmonib. modis peractis
 fin

132 *Quo Malefici actum carnalem oper.*

Sunt maioris virtutis quam alij homines? Respondit hoc verum esse, non solum ex textu scripturae Gen. 6. Isti sunt potentes à seculo &c. Sed etiam ea ratione, quòd Dæmones possunt scire virtutem seminis decisi. Primò ex dispositione eius à quo decisum est. Secundo mulierem proportionatam ad seminis illius susceptionem. Tertiò, constellationem iuvantem ad effectum corporalem. Et quartum addere possumus etiam ex suis verbis, scilicet ipsius geniti complexionem optimam, ad effectus illi proportionatos, ex quibus omnibus sic concurrentibus concluditur, quòd tales sic geniti sunt fortes, & magni corpore. Ideò ad propositum cum quaeritur: An Malefici ex his spurcijs originem sumpserunt, dicamus: Originem sumpserunt utiq; ex pestifera mutua societate, ut ex primo notabili patuit. Multiplicationem verò nò sumpsisse ex illis spurcijs nemo negare potest ex secundo notabili, cum non delectationis, sed corruptionis causa illius Dæmones intendunt. Erit ergo talis ordo, quòd succubus Dæmon ab homine scelerato semen decidat, qui si est proprius illi homini deputatus, & noluerit se incubum facere, ad Maleficam tradit illud semex Dæmoni mulieri seu Malefica deputatus, & ille sub certa constellatione sibi deferuiente, ut talis genitus vel genita, fortis viribus ad peragenda maleficia persistit se incubum Malefica faciet. Nec obstat, quòd illi de quibus textus loquitur, non fuerint Malefici, sed tantummodò Gigantes, & viri famosi & potentes, quia ut superius dictum est, maleficia non fuerunt perpetrata tempore legis naturæ, & hoc propter recentem memoriam creationis mundi. Vnde Idololatriam locum habere non po.

non potuit, iam autem malitiam hominum excre-
scere. Diabolus maiorem ad seminandum hoc genus perfi-
diæ reperit oportunitatem. Sed neq. illi termini in bo-
num virtutis intelligi possunt, ubi illi asseruntur fuisse
viri famosi.

AN SEMPER CVM DECISIONE SE-
minis incubus Dæmon Maleficam aggreditur.

A D illud etiam, ubi queritur: An semper cum infa-
sione seminis, &c. Respondetur, cum mille nocendi
habeat modos & artes, ut potè, quia principio ruina sua
conatur Ecclesiæ unitatem rescindere, & humanum
genus omnibus modis auertere. 16 q. secunda. Ideò de
istius regula infallibilis non potest dari, sed probabilis
distinctio, videlicet, quòd aut Malefica annosa est, &
sterilis, aut non. Si sic utiq. absq. seminis decisione cum
ad nihilum valeret, & Dæmon in suis operibus, etiam
quantum potest superfluitatem subterfugit, sicut &
natura Maleficam aggreditur, ve etiam si sterilis non
sit, tamen delectationis causa ex parte Maleficæ cau-
sanda ipsam aggreditur. Si verò ad imprægnationem
disposita, tunc si commodè semen à viro decisum habere
potest cum illo ipso aggredere ob infectionem prolis nō
differt. Verùm si quis quæreret, an semen emissum per
nocturnam pollutionem ita colligere posset, sicut deci-
sum per actum carnalem? Ad hoc probabilis potest dari
ratio quòd non, licet alijs videri patet oppositum. Nam
attento, quòd Dæmones ut præmissum est, virtutem
seminis generatiuam attendunt, & talis vis in semine
per actum carnalem amplius effunditur & conserva-
tur, scinditur semen per pollutionem nocturnā, emissam
tantum-

254 *An potius vno temp. q̄ alio obseruat,*
tantummodò ex superfluo humore, & non cum tanta
vi generatiua discinditur. Idèd cū eo se minus exercere
ad generationem prolis creditur, nisi fortassis vim illam
adesse semini intelligeret. Sed & hoc omninò negare non
possumus, quòd Malefica maritata, & per maritū im-
pregnata, etiam per commixtionem alterius seminis
incubus Dæmon conceptum insicere potest.

AN POTIUS VNO TEMPORE
quàm altero, & similiter de loco obseruat.

AD illud, an obseruat tempora & loca, dicendū quòd
vltra obseruantiam temporum, quòd ad constella-
tiones quas obseruat, quando ad prolis infectionem ope-
ritur. Obseruat etiam certa tempora, quando non infe-
ctionis, sed Venereæ voluptatis causa, ex parte Malefi-
cæ exercendæ agitur, & sunt sacratiores totius anni
tempora, vt natalis Christi, Paschatis, & Pentecosten
solennitatibus, & alijs festiuis diebus, & hoc faciunt
triplici ex causa. Primò, vt sic Malefici non solum per-
fidi per apostasiam à fide, verū etiam sacrilegij vitium
incurrūt, in quib. ipsi Dæmones vt ipse creator amplius
offendatur & grauius, in proprijs animabus Malefi-
cæ condemnentur. Secunda causa, quòd cū Deus sic
grauitus offenditur eis maiorem potestatem seuiendi in
homines & puniendi illos, siue in rebus, siue in corpo-
ribus, etiam innoxios relinquant. Quòd enim dicitur,
filius non portabit iniquitatem patris, &c. intelligi-
tur, quòd ad æternam punitionem, temporali autem sæ-
pißimè innoxij propter aliorum facinora afflictione pu-
niuntur, vnde & alibi Deus clamat: Ego Deus fortis
& zelotes, visitans peccata parentum, in tertiam &
quartam

quartam generationem. Talis punitio patuit in filijs Sodomitarum submersis, propter parentum scelera. Tertia causa, ut maiori opportunitate plures ruere faciant, præsertim iuenculas, quæ festiuis diebus ocio & curiositatibus dum amplius insistent, eò facilius à Maleficis vetulis seducantur, prout interea natiuitatis vni ex his Inquisitoribus, cum duo simus hoc opus colligentes, contigit. Nam iuencula quædam & virgo deuota sollicitata, festiua die ab vna vetula, ut secum per gradus ad cameram ascenderet, eò quòd certi iuvenes pulcherrimi ibidem essent inclusi, & dum illa annueret, ascendentibus illis vetula præcedente, iniunxit iuenculae, ne se signo crucis muniret. Et licet illa annuisset, occultè tamen signo illo munivit, ex re contigit, ut dum ascendissent, & virgo neminem conspexisset, eò quòd Dæmones ibidem existentes suam præsentiam in assumptis corporibus illi virginine quiebant ostendere. Vetula maledicendo virgini dixit: Vadas in nomine omnium Diabolorum, cur te signasti? Hæc ex confessione pura illius virginis colligi potest & addi quarta causa, ut sic facilius homines seducant, qui dum considerant, quòd talia à Deo sacrationibus temporibus fieri permittuntur, non æstiment illa tam graua esse, sicut si illis temporibus nequirent facere.

De loco verò amplius in locis certis se exercent, dicendum, & ex verbis factisq; Maleficarum constat, quòd spurcitas illas omninò in locis sacris exercere non possunt. Quia in re perpenditur efficacia Angelicæ custodiæ, ob reuerentiam illius loci, & quòd amplius rati-
asserunt,

asserunt, se nunquam habere pacem, nisi tempore diuinorum, cum praesentes fuerint in Ecclesia, & ideo citius & tardius ingrediuntur & egrediuntur, licet alia pessima circa caeremonialia habent ad instructionem Daemonum obseruare, scilicet tempore eleuationis in terram spuerere, seu cogitationes nefandissimas per verba, aut sine verbis proponere, vt vtinam esses in tali, vel tali loco, prout iam in secunda parte tangetur.

AN VISIBILITER SICVT EX PARTE Maleficæ, ita etiam quod ad circumstantes se mutuo agitant.

AD illud, an visibiliter vel inuisibiliter huiusmodi spurcitas agant mutuo, dicendum, quantum experientia nos edocuit, quod licet semper visibiliter ex parte Maleficæ Daemon incubus operetur, ita quod non est necessarium inuisibiliter propter fœderatū pactum & expressum ei appropinquare. Tamen quod ad circumstantes sæpius ipse Malefica supina iacentes in agris seu syluis vise sunt, & denudatæ supra vmbilicum. Et iuxta dispositionē illius spurcitie coaptatis membris, tibys & cruribus se agitantes Daemonis incubis inuisibiliter ibidem quod ad circumstantes cooperantibus, licet in fine aëus vapor nigerrimus in longitudine hominis sursum à Malefica in aëre eleuabatur, sed hoc rarissimè. Et quia de causa nouit ille artifex, vt iuencularum circumstantiam, vel aliorum hominum mentes valeat aut allicere, aut immutare, de quibus gestū & qualiter in plerisque locis, tū in oppido Ravenspurg/ quàm etiam in dominio Nobilium de Roppelstein/ & certis alijs terris talia sunt peracta, in secunda parte patebit.

patebit. Sed & hoc contigisse certum est, quòd maritis visibiliter interdum cernētibz incubos Dæmones, quos tamen non Dæmones, sed viros putabant cum eorum vxoribus talia peragere, dum arma arriperent, & trās- fodere volebant, subito Dæmon disparuit, se inuisibilem faciendo, vnde & mulieribus manus & brachia obijci- entibus, licet interdum laesi fuissent, ipsos tamen viros obiurgantes, annē oculos haberent, aut si à Dæmonibus obsessi forent, deridebant.

QVOD NON SOLVM DAEMONES
incubi mulieres ex eorum spurcitijs procreatas, aut eis
ab obstetricibus oblatas infestant, sed quascun-
que indifferenter, cum maiori vel minori
Venerea delectatione.

FInaliter verò concludendo dici potest, ipsos Dæmo-
nes incubos non tantum mulieribus ex eorum spur-
citijs progenitis, aut eis ab obstetricibus oblatas fore in-
festos, sed toto conatu in quascunq; sanctiores virgines
illius terræ, aut oppidi per ipsas Maleficas seduētrices
aut copulatrices anhelare. Hoc enim experientia rerum
magistra edocuit, vbi in oppido Rauenspurg / certa
combustæ ante finalem sententiam. Hinc simile asse-
ruerunt, quòd eis ab earum magistris iniunctum fuis-
set, omni conatu debere in subuersionem sanctarum vir-
ginum, & viduarum laborare. Et de Venerea delecta-
tione an maior sit vel minor cum incubis Dæmonibus
in corpore assumptis quàm cæteris paribus cum viris in
corpore vero, dicendum videtur, quòd licet naturalis
ordo hoc minus excusat, quin maior sit, vbi simile suo

R

simili

simili alludit, tamen ille artifex, ubi debita actiua debitis passiuis, licet non in natura, tamen sub qualitatibus in calore vel temperamento aliquo coniungit. Vtiq; non minorem excitare videtur concupiscentiam, sed de his in sequentibus latius, quò ad conditionem sexus faciemini declarabitur.

DE MODO GENERALI QVO PER sacramenta Ecclesiæ sua maleficia Maleficæ exercent.

Et de modo quo vim generatiuam impedire solent, seu etiam alios defectus super quas-

cunq; creaturas, demptis corporibus cœlestibus,

CAP. QUINTVM.

Nam autem qualiter alias creaturas in utroq; sexu, & terræ fruges inficiunt, plures sunt super modo agendi aduertenda. Et primò, qualiter homines, demum qualiter bestias. Tertiò, qualiter terræ fruges. Ex parte hominis, primò qualiter vim generatiuam, seu etiam actum Venerereum ne mulier concipere, aut vir actum exercere valeat maleficijs impediunt. Secundo, qualiter actus ille impeditur, respectu vnius mulieris interdum, & non alterius. Tertiò, qualiter membra virilia auferuntur, quasi omninò sint à corporibus euulsa. Quarto, quomodo si aliquid præmissorū contingeret potentia Dæmonis inferente per se, non per Maleficam posset discerni. Quintò, quomodo Maleficæ homines vtriusq; sexus in bestias præstigiosa arte transmutant. Sextò, quomodo obstetrices Maleficæ conceptus in utero matris diuersis modis interimunt, & ubi hoc non faciunt, Dæmonibus infantes offerunt, & ne hac quasi

quasi incredibilia putarentur, idè in prima parte operis per quæstiones & argumètorum solutiones, sunt decisa. Ad quas si opus sit, dubius Lector pro inuestiganda Veritate recurrere potest. Ad præsens tātum modò acta & gesta per nos reperta, siue etiam ab alijs conscripta, in detestationē tanti criminis sunt deducenda ad priores quæstiones, si fortassis alicui difficiles ad intelligendum forent. Ex his quæ in hac secunda parte traduntur fidem capiat, & ab errore resiliat, quonullam Maleficam esse, aut nullum maleficium posse fieri in mundo æstimauit. Vnde primò notandum, quòd cum sex modis ledere possant absq, modis quibus alias creaturas ledunt. Et vnus sit, quo amorem malum ingerunt viro alicui ad mulierem, vel mulieri ad virum. Alius est, quo odium vel inuidiam, in aliquo seminare procurant. Tertius in his, qui maleficiati dicuntur ne vi generatiua vti valeant ad fæminam, vel viceuèrsa fæmellæ ad virum, vel etiam alijs modis aborsum procurando, vt suprà tactum est. Quartus, cū in membro aliquo hominem egrotare faciunt. Quintus, cū vita priuant. Sextus, cū vsum rationis auferunt. Et fateri cū hoc oportet, quòd in omni genere rerum, dēptis corporibus cælestibus, veros defectus & veras infirmitates ex virtute naturali inferre possunt, & hoc ex potenti virtute naturali & spiritali, qua corporali quacunq, eminent virtute. Nulla etiam infirmitas cum altera concordat, seu etiam defectus naturalis vbi infirmitas desit, idè diuersis medijs vtique ad diuersas infirmitates & defectus procedant. De quibus aliqua, quantum necessitas postulat in medium producamus, prius ta-

men ne animus lectoris maneat suspensus, cū supra corpora cælestia aliquam immutationem facere non possunt, dicemus triplicem esse causam. Prima, quia super eas etiam quò ad locum pœnalem, existunt, quì locus est aër caliginosus, & hoc propter ipsorum officium eis deputatus, vide supra in prima parte tractatus in quæst. 2. ubi dicitur de incubis & succubis Daemonibus. Secunda causa, quia corpora cælestia mouentur à bonis Angelis, vide in plerisq; locis de motoribus orbium, præcipuè S. Thom. in prima parte, q. 90. in quo concordant Philosophi cum Theologis. Tertia causa propter vniuersale regimen, & commune bonum vniuersi, cui detraberetur in generali, si malis permitteretur spiritibus in illa corpora cælestia aliquas immutationes causare. Vnde & illæ immutationes miraculosè factæ in veteri aut in nouo testamento, à Deo per eorum motores seu Angelos bonos factæ sunt, vt in statione Solis sub Iosue, retrogradatione sub Ezechia, obscuracione præter naturali in passione Christi. In omnibus autem post elementis & elementatis sua Maleficia Deo permittente, & per se absq; Maleficis & cum Maleficis exercere possunt, & de facto exercere non cessant, vt patebit. Secundo notandum, quòd in omnibus modis maleficandi vt plurimum semper Maleficas informant, vt instrumenta sua Malefica per sacramenta seu sacramentalia Ecclesiæ, vel per quæcunq; diuina seu Deo consecrata efficiant, vt quando imaginem ceream sub palla altaris ad tempus ponit, vel per Chrisma sacrum filum trahunt, vel ex quibuscunq; rebus consecratis. Et hoc quidem triplici ratione, sicut etiam quòd sanctioribus anni temporibus,

& pra-

& præcipue circa aduentum domini, & festa natalia sua maleficia exercere solent. Primò, vt non solum homines per talia perfidi fiant, sed etiam sacrilegi, diuina quantum in eis est contaminando, & sic plus Deū creatorem suum offendant interius, animas proprias condemnent, & plures in peccata ruere faciant. Secundò, vt Deus sic grauiter per homines offensus, Dæmoni maiorem potestatem in homines sciendi relinquit. Sic etiam Gregorius dicit, quòd malis interdum iuxta eorum desideria & petitiones concedit, iratusq; alijs denegat propitius. Tertiò, vt sic sub specie boni apparentis plures simplices facilius decipiat, quando per tacta diuinis rebus putant aliquid numinis à Deo obtinuisse, vbi solum peccata maiora sunt commissa. Potest & addi quarta ratio super sacrationa tempora & principium aī. Nam quia festa plus franguntur peccatis mortalibus, quàm mechanicis operibus, iuxta Augustin. in lib. decem cordis. Superstitio autem & maleficia de maximis seruilibus operibus Dæmonis est contra diuinam reuerentiam. Ideò vt dictum est, homines profunditus cadere facit, & creator amplius offenditur. Et super principium anni dicere possumus, iuxta Isidorum lib. 8. Et bicor. cap. 2. quòd sciscus Ianus à quo Ianuarius mensis dictus est, qui in die circumcisionis incipit, Idolum fuit diuersis faciebus confectum, vna tanquam esset finis anni præcedentis, & alia tanquam esset principium futuri, & imminētis anni esset protector, & fortunatus auctor. in eius reuerentiam, sed potius Dæmonis, in Idolo faciebant pagani varias cōmotiones luxuriosas & strenuas, & iocula sibi vntuò tradiderunt, choreas varias duxerunt.

vunt, mensas præparauerunt, de quibus mentio fit per beatum Augustinum, in multis locis, & ferè per totum recitantur 26. q. varijs. Et sicut iam mali Christiani has corruptelas imitantur, licet quò ad lasciviam sint translata ab eis ad tempora carnis priuij, quando cum laruis & ludis & alijs superstitionibus discurrunt. Ita & nunc Malefica his persuasionibus à Daemonibus, in ipsorum complacentiam circa principium anni, quò ad diuinum officium & cultū, vt festum Andrea & festa natalia Christi existūt, sua maleficia exercent. Et quidem iam in speciali qualiter per sacramenta. Primo demum qualiter per sacramentalia talia exercent aliqua nouiter facta, & à nobis per inquisitionem reperta referamus, oppidū quod nominare non expedit, quia ordo charitatis & rationis imperat & suadet, vbi Malefica corpus dominicum sumpsit, & declinans subito, vt detestabilis modus est mulierum, peplum ori adbibuit, & in panniculum dominicū corpus extrahendo inuoluit, & in ollam in qua bufo erat, sic à Diabolo informata proiecit, & sub terra in stabulum prope horreum domus suæ occultauit, cum alijs plurimis rebus adiunctis, ex quibus sua maleficia exercere habuisset, sed assistente diuina pietate tantum facinus detectum ad lacem peruenit. Nam sequente die mercenario quodam causa sui laboris, prope stabulum iter faciente, vocem quasi cuiusdam infantis eiulantis audiuit, & quantò propius accessit, vsq; dum ad pavementum sub quo olla abscondita erat peruenisset, tantò clarins audiuit, & estimans infantē aliquem à muliere subturnulatum, scultetū, seu præsidetē accessit, & rem gestam sua esti-

sua æstimatione à parricida perpetratam narravit. qui citò missis seruatoribus ita esse ut ille narrauerat, reperi-
tum est. Exhumare autem puerum nolebat, sed potius
ut custodes à remotis positi, si qua mulier accederet sa-
no vsi consilio attendere haberent. Nec enim dominic-
um corpus ibi absconditum esse nouerat, unde & con-
tigit, ut eadem Malefica locum accederet, & sub pallio
alijs occultè cernentibus ollam abscondit. Vnde capta,
& quæstionibus exposita facinus detexit, asserens, do-
minicum corpus cum bufone fuisse in olla abscondi-
tam, ex his pulueribus sua ad libitum nocumenta ho-
minibus seu alijs creaturis auferre posset. Insuper ad-
uertendum, quòd hanc obseruant Maleficæ commu-
nicantes consuetudinem, ut si absq; nota efficere vale-
ant dominicum corpus lingua, & non supra recipiant
rationibus his ut æstimari potest, ut abnegationes fidei
remedium nunquam percipere velint, nec per confes-
sionem, nec per sacramenti Eucharistiæ perceptionem.
Secundò, ut eò facilius ex ore dominicum corpus acci-
piatur, pro earum ut dictum est vsibus applicandum
in maiorem creatoris offensam. Quare & omnibus Ec-
clesiæ Rectoribus & populum communicantibus sem-
per iniungitur summam adhibere diligentiam, ut plu-
rimum aperto ore, & lingua benè extensa, cum amo-
tione pepli mulieris communicent. Et quantò maior
adhibetur diligentia, tantò plures Maleficæ per hunc
modum notantur. De alijs rebus sacramentalibus innu-
meras exercent superstitiones. Interdum imagines
cereas, quandoque res aromaticas sub palla altari, ut
suprà tactum est ponentes, & sub limine domus occul-

tantibus, ut per transitum ille pro quo positum est, maleficiatur. Innumera possent deduci, sed hæc minima per maiora maleficia approbantur.

DE MODO QVO VIM GENERA-
tiuam impedire solent.

CAP. SEXTVM.

E modo autem quo vim generatiuam impedire solent, tã in hominibus quàm iumentis, etiam in utroq; sexu, potest lector ex his q̃ suprà tacta sunt in questionibus, An Dæmones per ipsas Maleficas mentes hominum ad amorem vel odium immutare valeant, Vbi post solutiones argumentorum specialiter fit declaratio de modo, quo vim generatiuam impedire valeant, Deo permittente, vbi tamen notandum, quòd tale impedimentum ab intrinseco & extrinseco praticatur. Intrinsecè autem fit ab eis dupliciter. Primò, vbi rigorem membri pro fructificatione accommoda directè reprimunt, ne hoc videatur impossibile, cum & motum aliàs naturalem in aliquo membro impedire possunt. Secūdò, vbi missionem spirituum ad membra in quibus est virtus motiua probibent, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne excidatur, vel amittatur. Extrinsecè procurant interdū per imagines, vel ex herbarum comestionibus, interdum per alias res exteriores, puta ex gallorum testiculis, non tamen credendum est, q̃ virtute illarum rerum vir impotens reddatur, sed occulta virtute Dæmonum illudenti huiusmodi Maleficas, per huiusmodi vim generatiuā, ne videlicet vir coire, aut mulier cōcipere valeat maleficare

ficare possunt. Et huius ratio est, & plus permittit Deus super hunc actū, per quē primum peccatū diffunditur, q̄ super alios actus humanos, sic & super serpētes qui magis incātationibus deserviunt, q̄ alia animalia. Vnde & pluries à nobis, & ab alijs Inquisitorib. repertum est, q̄ per serpentes aut per huiusmodi impedimenta intulerūt. Nam quidā captus Maleficus fassus fuerat, q̄ multis annis sterilitatē tam in hominib. q̄ iumentis, quandū domum inhabitantibus per maleficiū intulisset. Nider insuper ubi suprā refert quendā Maleficiū nomine Stadlin, in diocesi Lauzanensi captū, qui & fassus fuerat, q̄ in certa domo ubi vir & uxor simul permanebant, per sua maleficia successiue, in utero uxoris viri septem infantes occidisset, ita ut semper abortum fecerat fœmina annis multis. Simile fecerat in eadem domo omnibus pecoribus & iumentis fœtos, quorū nullum viuum partū edidit in eisde annis. Et cū Maleficus q̄stionaretur, qualiter talia procurasset, aut quō reus esse posset, facinus aperuit dicēs: Subter limen ostij domus serpentē posui, qui si amouebitur fecunditas inhabitantib. restituetur, & sicut p̄dixit, ita euenit. Nam licet serpens non fuisset inuentus, quia in puluerē redactus, terra tñ omnino asportabatur, & eodē anno uxori & omnib. iumentis fecunditas restituta fuit. Aliud deniq̄ factū in Richobosen paucis & vix quatuor annis elapsis contigit, famosissima quādā Malefica erat, utpote quæ solotactu, & omni hora maleficiare & abortum procurare sciebat. In quodam uxor cuiusdam potentis imprægnata esset, & ob sui custodiam quandam obstetricē ad se recepisset, monitaq̄ ab eadē obstetrice fuisset, ne castrū exiret, &

quod præcipue à colloquio & conuersatione illius Maleficæ supradictæ se cauere. Post aliquas septimanas immemor illius monitionis castrū exiens, quasdam mulieres congregatas in quodam conuiuiū visitandi gratia accessit, vbi eam paululūre sedisset, Malefica superuenit, & ipsam dominā quasi saluationis gratia super vētrem ambabus manibus tetigit, & subito puerum se dolorosè mouentem persensit. Vnde territa vbi ad propria redijt, & rem gestā obstetrici narrasset: Heu inquit iā puerū perdidisti exclamauit, & vt prædixit in partu contigit. Nam nec aborsum integrum, sed paulatim frustra iam rapitis iamq; pedū & manū peperit. Magna utiq; ex diuina permissione castigatio in pœnam eius, videlicet mariti, qui tales Maleficas punire, & iniurias creatoris vlcisci deberet. Fuit & in oppido Merßburg Conslātiensis diocesis quidā iuuenis intantum maleficiatus, q nullum actū carnalem cū aliqua, dempta vna exercere poterat. Multis ēt audientibus retulit, quod sapissimè dum eā declinare, & alias terras inhabitare, & fugam capere volebat, adhuc interdum nocturno tempore assurgere, & festinè cursu velocissimo, iam per terram, iam per aërem, quasi volando redire volebat.

DE MODO, QVO MEMBRA

virilia auferre solent,

CAP. SEPTIMUM.

Ed & hoc quod membra virilia auferre solent, non quidem in rerū veritate corpora humana illis spoliando, sed prestigiosa arte occultando, vt suprà in questione de super tacta declaratum est, ali-
qua

qua gesta in medium producamus. In oppido namque
Rauenspurgi iuuenis quidā iuuenula adhæsit, quam
relinquere volens membrum virile perdidit, præstigiōsa
vtiq; arte: vt nihil videre aut tangere præter planū cor-
pus posset. Anxius inde cellare quoddam adiit, vt vi-
num emeret, & paululum residens, mulieri cuidam al-
teri superuenienti causam tristitia suæ aperiendo sin-
gula enarrauit, & ita esse corpore demonstrabat. Astuta
illa, annē aliquam suspectam haberet, inquisiuit. Et il-
le vtq; talem ipsam denominando, & rem gestam nar-
rando manifestauit. Et illa. Expedit, vt per violentiam
aliquam vbi beneuolentia tibi non suffragatur, pro ac-
quirenda sanitate ipsam inducas. At iuuenis in crepu-
sculo noctis viam quam transire Malefica solebat obser-
uauit, & ipsam reperiens, dum pro sanitate corporis si-
bi reddenda supplicaret. Et illa se innoxiam, nec quic-
quam scire assereret, ipsam inuadendo manu tergium
quoddam ad collum fortiter comprimendo strinxit, di-
xit: Nisi mihi sanitatem restitues, è manibus meis pe-
ribis. Vnde illa, quia clamare non poterat, & iam facies
tumefacta nigrescebat. Sine, inquit, me liberam, & te
sanabo. Et iuuenis dum nodum & stricturam laxas-
set, Malefica manu ipsum inter fœmora seu coxas
tetigit, dicens: iam habes quod desideras. Et iuuenis vt
postmodum referebat, notabiliter persenserat, ante-
quam visu aut tactu se ipsum certificasset, membrum
sibi ex tactu duntaxat Malefica fuisse restitutum. Si-
mile Venerandus quidam pater honestate vitæ & scien-
tiæ præclarus in ordine, è conuentu Spirensi referre so-
lebat. Quadam inquit die, dum confessionis audientia
instarem,

instarem, iuuenis quidam accessit, & inter verba confessionis membrum virile lamentabiliter se perdidisse asseruit. Admirans ego pariter & verbis suis faciliter credere nolens, eò quòd leuis corde qui facile credit, à sapiente iudicatur. Experientia didici per visum, nihil cernendo, dum iuuenis locum, vestes detegendo demonstrasset, unde in me sanoq; consilio vsus, an ne aliquam haberet suspectam, quæ ei tale maleficiū intulisset, inquisiui, & iuuenis, vnā se habere suspectam sed absentem, & in Vuormatia residentem asseruit. Tunc ego, hoc tibi iniungo, quantò citius ipsam accedas, & promissionibus ac blandis verbis pro posse ipsam emollire studeas, quod & fecit. Nam post paucos dies reuersus est, gratias mihi referens, se sanum & cuncta recuperasse asseruit, & sic verbis credidi, experientia tamen visus certificatus denuò. Sunt tamen & hic aliqua notanda ad intelligendū clarius quæ suprā de eadem materia tacta sunt. Primò, quòd nullo modo credendum est, talia membra euelli aut segregari corporibus, sed arte præstigiōsa per Dæmonem vt nec videri aut tangi valeant, occultari. Et hoc auctoritate & ratione, licet suprā tactum sit, vbi Alexander de Ales parte secunda dicit: Præstigiū propriè sumptum est illa illusio Dæmonis, quæ non habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodò ex parte cognoscentis, qui deluditur, siue quantum ad interiores sensus, siue quantum ad exteriores. Super hæc tamen verba notandum, quòd hic illudantur duo sensus exteriores, scilicet, visus & actus, & non interiores, vt sunt sensus communis, phantasia, imaginatiua, estimatiua & memoria, licet S. Thomas

tantum-

tantummodò ponat quatuor, ut suprà tactū est, eò quòd phantasiā & imaginatiuam ponit vnā, & benè, pauca enim differentia est inter imaginari & phantasiari. Tho. in 1. par. q. 69. Et hi sensus immutantur, & non exteriores solū, quando nihil occultatur vel manifestatur vel vigilando, vel dormiendo. Vigilando, ut dum res aliter videtur quàm in se sit, ut cū quis videt aliquem equum cum assessore deuorantem, aut in bestiam esse hominem transformatum, aut seipsum bestiam esse, & cum bestijs debere incedere aestimantem. tunc enim sensus exteriores deluduntur, & occupantur per interiores, quia virtute Dæmonum species sensibiles dudum reseruare in thesauro specierū sensibilibum, ut est memoria, non illa intellectiua in qua species intelligibiles conseruantur, sed memoria quæ est conseruatrix specierum sensibilibum, quæ etiam est in posteriori parte capitis, educuntur virtute Dæmonum, Deo interdum permittente, ad sensum communem imaginatiuam, & tam fortiter imprimuntur, quòd sicut necesse habet imaginare equum vel bestiam per impetuosum actum, quo Dæmon educit de memoria speciem equi vel bestie, ita necesse habet aestimare, se videre per oculos exteriores tantū talem bestiam, quæ in re ab extra non est bestia, sed per impetuosam Dæmonis operationem, mediātibus illis speciebus sic videtur. Nec mirum videatur, quòd Dæmones possunt, cū & natura hoc facere potest etiam defectuosa, ut patet in freneticis, melancholicis, maniacis, & ebris aliquibus, qui non possunt discernere. Et frenetici putant se mira vidisse, & videre bestias & alia horrenda, cū tamen nihil in rerum

rerum veritate, vide supra in quaestione, *An Malefica mentes hominum ad amorem vel odiū possunt immutare*, ubi plura notatur. Est demum & ratio in se clara. Nam cum Dæmon habeat quandam potestatem super quasdam res inferiores, excipiendo tantummodò animam: Ideò potest & circa istas res aliquas immutationes facere, quādo Deus sinit ut res appareāt aliter quā sint. Et hoc ut dixi, aut turbando aut illudendo organum visus, ut res clara videatur nubilosa, sicut etiam post fletum propter humores collectos lumen aliter apparet quā ante, vel operando in imaginatiuam potentiam per transmutationem specierū sensibilium ut dictum est, vel humores varios mouendo, ut appareant ignea vel aquæa, quæ sunt terrestria vel sicca, ut quidam faciunt, quòd omnes in habitatione aliqua habent se vestimentis exuere & denuotare, putantes se in aqua natare. Vltèrius autem super modum præfatum queritur, *An huiusmodi illusiones indifferenter bonis & malis accidere possunt*, sicut inferius patebit, corporales aliæ infirmitates etiam in gratia existentib. inferri à Maleficis possunt. Super quo inbarendo verbis Cassiani col. 2. Abbatis Sireni, dicendum est q̄ non, vnde oēs isti sic illuduntur, præsumūtur in peccatis mortalibus esse. Dicit. n. ex verbis Antony patet Dæmonem nullatenus posse mentem cuiuscunq; vel corpus inuadere, nec habere facultatem aliquam in cuiuslibet animā penitus irruendi, nisi eā primò destituere omnibus cogitationib. sanctis ac spiritali cōtemplationē vacuam nudāq; reddiderit. Concordat cum eo q̄ Philos. 1. de cons. ad Boetium tangit. Talia tibi cōtuleramus arma, quæ nisi prior abieciisses,

recisses, inuicta te firmitate tueretur. Vnde Cassia ibidē refert de duobus Maleficis paganis, per differētes in malicia successiue per sua maleficia Dæmones miserunt ad cellā B. Antony, vt eū tentationib. exinde fugarent, odio viri S. infecti, eò q̄ multitudo populi ad eū quotidie confluebat. Qui Dæmones licet amarissimis cogitationum stimulis eū pullarunt, illos tñ repulit signo crucis frōtē & pectori impresso, & orationum incubationib. insistendo. Ita dicere possumus, q̄ oēs qui sic à Dæmonibus ludificātur, absq̄ alijs infirmitatibus corporalibus, vtiq̄ diuina gratia inhabitante carent. Vnde & illud Tobie 6. Qui libidini deseruiunt, in eos Diabolus accipit potestatem. Concordat & illud quod suprā circa primam partem tractatus, in quæstione: An Malefica operantur circa homines in bestiales formas illo transmutādo tactum est, vbi iuuenula conuersa fuit in equā sua aestimatione, & oīm eam aspicientium, dempto S. Machario, cuius sensus Diabolus illudere non poterat, ad quē ducta pro sanitate, cum iam verā mulierē & non equā aspiceret, & è conuerso oēs aliī acclamarent, q̄ equa eis videretur, Ipse sanctus suis orationibus eam & alios à tali illusionē liberauit, asserens, hoc ei accidisse, quia diuinis non vacasset, nec sacramēta vt dicebat. s. confessionis & Eucharistiæ, vt dicebat, frequentasset. Vnde iuuenis, qui eam de turpitudine sollicitauerat, licet renuisset ex bonestate, tamen Iudæus Maleficus quem iuuenis ea de causa vt iuuenulā maleficaret accesserat, virtute Dæmonis eam in equam conuerterat. Summarie concludamus, quòd in bonis fortune, sicut sunt res exteriores, vt bona temporalia, fama & sanitas corporis, licet boni per

boni per Dæmones, & sua membra lædi possint in eorum meritum & probationem, sicut de Beato Iob patuit, qui in talibus per Dæmonem læsus fuit, tamen eis inuitiis; sicut in nullam peccatum per maleficia trahi possunt aut violentari, licet ab intra & in carne ab extra valeant tentari. Item etiā nec huiusmodi illusiones phantasticas actiue & passiuē inferre possunt. Actiue, ut eorum sensus haberent Dæmones illudere, sicut aliorum in charitate non existentium. Passiue, ut eis eorum membra præstigiōsa illusionē haberent auferre. Hæc enim duo Beato Iob nunquam Diabolus inferre potuisset, præsertim passiuū nocumentum, super actum Venereum, qui tantæ continentia erat, ut dicere posset: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ne quidem cogitare de virgine. A fortiori de muliere aliena, cum tamen super peccatores Dæmon magnam noscitur (ex verbis Euangelij, Luca 11. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet) habere potentiam. Verum ex his si quis quæreret circa illusiones membri virilis, quod licet illam illusionem non posset Dæmon existenti in gratia inferre passiuē. Annē posset actiue, ut. s. existens in gratia illuderetur in suo visu, quia videret membrum annexum, cum tamen ille qui sibi existimaret ablatum, non videret annexum, nec etiam alij circumstantes, quod si conceditur, videtur esse contra prædicta. Potest dici, quod quia non tanta vis existit in damno actiuo sicut passiuo, capiendū actiuum, non qui actiue intulit, sed qui damnum ab extra videt, ut de se patet. Ideo existens in gratia, licet posset videre damnum alterius, & in illo Dæmon sensus eius illuderet.*
non ta-

non tamen posset sibi ipsi tale damnum inferre passiuè, ut scilicet suo membro priuaretur, cum libidini non deseruit, sicut per oppositam, ut Angelus dixit Tobia: Qui libidini vacant Dæmonium accipit potestatem. Quid denique sentiendum super eas Maleficas, qui huiusmodi membra in copioso interdum numero, ut viginti vel triginta membra insimul ad nidum auium, vel ad aliquod scrinium includunt, ubi & quasi ad viuentia membra se mouent, vel auenam vel pabulum consumenda, prout à multis visa sunt & communis fama refert. Dicendum quod diabolica operatione & illusione cuncta exercentur, sic enim sensus videntium illuduntur modis suprà tactis. Retulit enim quidam, quod dum membrum perdidisset, & quandam Maleficam causæ recuperanda suæ sanitatis accessisset. Illa ut quendam arborem ascenderet infirmo iniunxit, & ut denido in quo plurima erant membra, si quod vellet accipere posset indulset. Et cum ille magnum quoddam accipere attentasset, non ait Malefica illud accipias, & quia vni ex plebanis attineret subiunxit, hæc omnia utique prestigiosa illusione fieri à Dæmonibus modis suprà tactis organum visus per transmutationem specierum sensibilibus in imaginatiuam potentiam turbando. Nec enim oportet asserere, quod Dæmones sint in assumptis sic membris ostendentes, quemadmodum solent in assumptis corporibus ex aère Maleficis, & interdum hominibus apparere, & cum eis conuersari. Ratio est, quia faciliiori modo, videlicet per motum interiorem localem specierum sensibiliū ex conseruatoria seu memoratiua potentia ad imaginatiuam ista facere possunt. Et si quis

dicere vellet, quòd etiam simili modo facere possent, vbi in assumptis corporibus asseruntur malefici aut alijs hominibus conuersari, vt videlicet tales apparitiones facerent per transmutationem specierum sensibiliũ in imaginatiuam potentiam, vt homines, dum putarent Dæmones in assumptis corporibus esse præsentes, tunc non essent nisi tales specierum sensibiliũ in interioribus potentijs immutationes. Dicendũ, quòd si nil altius Dæmon ostendere vellet, nisi tantummodò humana effigie præsensationem, tunc vtiq. opus non esset ei in assumpto corpore apparere, cum sufficienter per præsens transmutationem hoc efficere posset. Non autem, quia altiora habet exercere, puta loqui, conuesci, & alijs spurcitijs intendere. Ideò & ipsum præsens esse oportet, ab extra visui realiter in assumpto corpore se obijciendo, quia virtus Angeli ibi est vbi operatur, secundum DD. In questione verò qua queritur, quid si Dæmon per se absq. Malefica membrum virile alicui auferret, an aliqua sit differentia inter vnã ablationem & alteram? Dici potest vltra illa quæ tanguntur in prima parte tractatus, in questione, an Malefica mēbra virilia possint auferre, q. vbi Dæmon per se membrum auferret, tunc verè realiter auferret, & verè & realiter restitueret, quādocunq. restituere haberet. In secundo, sicut non absq. læsione, ita non absq. dolore auferret. Tertiò, quòd nunquam nisi coactus per bonum Angelum hoc faceret, eò quòd materiam sui lucri amputare haberet, nouit. n. plura malefica super illum actũ exercere, quàm super alios humanos actus. Sicut enim Deus plus permittit illum actum maleficiare q. alios humanos actus, vt sup.

actum

tantum est, quæ singula locum non habent, ubi per Maleficas, Deo permittente, operatur. Et si dubitatur, an Dæmon plus eff. Etat homines & creaturas per seipsum ledere quàm per Maleficas, dici potest quòd nulla est comparatio. Infinitum enim plus affeet per Maleficas ledere, Tum quia maiorem infert Deo contumeliã, creaturam sibi dicatam vsurpando. Secundo, quia cùm Deus amplius offenditur, amplius sibi nocendi hominibus potestas permittitur. Tertiò propter sui lucrum, quod in perditionem statuit animarum.

DE MODO QVO HOMINES IN

bestiales formas transformant,

CAP. OCTAVVM.

Sed & hoc, quòd Maleficæ homines in bestiales formas virtute Dæmonũ, quæ talia principaliter operatur, transformant, licet in 1. par. operis, quæst. antalia Maleficæ valeant efficere, satis sit declaratum, quia tamen aliquibus illa quæstio sub suis argumentis & solutionibus nimis posset esse obscura, præsertim cùm acta & gesta super hæc non sunt deducta. Modus etiam, quo seipsas sic transformant, non est expressus, ideò præsens addenda est declaratio, per solutiones plurimorum dubiorum. Et primò, quòd canon ille 26. q. 5. Episcopi, non est sic nudè intelligendus circa hanc materiam, prout plures etiam docti, sed v. inam bene docti decipiuntur, & qui publicè in eorum sermonibus asserere non verentur, huiusmodi trãsmutationes prestigiosas nullo modo etiam virtute Dæmonum posse fieri. Et hoc vtique in magnum fidei detrimentum.

276 *Quo homi. in best. formas transfor.*

ut sæpè tactum est, Maleficarum confortationem, qua
& multum de talibus congaudent sermonibus. Contin-
git autè hoc huiusmodi prædicatoribus, eò quòd in corti-
ce & non in medulla verborum canonis laborant, ut su-
prà tactum est. Cùm enim dicit: Quisquis credit posse
fieri aliquam creaturam aut in melius, aut in deterius
transmutari, aut transformari in aliam speciem, vel in
aliam similitudinem nisi ab ipso creatore qui omnia fe-
cit, proculdubio infidelis est. Hic pius Lector attendat
ad duo principalia. Primò super verbum fieri. Secundò
super verba, in aliam similitudinem cõueri. Super pri-
mum sit resolutus, quòd fieri capitur dupliciter, videli-
cet, pro creari, & pro naturali productione alicuius rei.
Primo modo soli Deo convenit, ut notum est, quia sua
infinita potentia aliquid ex nihilo creare potest. Scũdo
modo distinguendũ est de creaturis, quia aut sunt crea-
turæ perfectæ, ut homo, & asinus, &c. aut sunt imper-
fectæ, ut serpentes, ranæ, mures, &c. quæ idèò dicuntur
imperfectæ, quia ex putrefactione generari etiam pos-
sunt, licet enim semper de primis loquitur canon, non de
secundis, quod potest patere eò quòd Albertus in libr. de
animalibus ubi quærit, an Dæmones possint facere vera
animalia? Et respondit quòd sic, sed hoc quòd ad imperfe-
cta animalia, etiam cum ea differentia, quòd non instan-
ti sicut Deus operatur, sed motu quodã licet subito, sicut
patet de Maleficis Exo. 7. si placet vide aliqua quæ in
notata quæstione tanguntur, circa primam partem ope-
ris, & in solutione primi argumenti. Super secundum
ubi tangitur, quòd non possunt aliquam creaturam
transmutare, Dicas quòd est duplex transmutatio, sub-
stantialis

stantialis & accidentalis, & hæc accidentalis iterum duplex, quia per formam naturalem & inherenter rei quæ videtur, vel per formam non inherenter rei quæ videtur, sed inherenter organis & potētis ipsius videntis. De primis loquitur canon, & præcipue de formali seu quidditativa transmutatione, prout vna substantia in aliam transmutatur, cuiusmodi solus Deus, qui talium quidditatum creator existit, facere potest, loquitur etiam & de secunda, licet illam Dæmon efficere possit, in quantum per infirmitates diuina permissione immixtas, aliqua forma accidentali corpori inducitur, ut vbi leprosa facies appareret, vel huius simile, sed quia proprie de his non loquitur, sed de præstigiōsa apparitione, secundum quam videntur res transmutari in alias similitudines: Dicimus quod has transmutationes allegās, ea excludere non potest, quæ auctoritate, ratione, & experientia in simul, ex his quæ supra certa experimenta, quæ August. lib. 18. cap. 17. de ciuita. Dei refert, deducuntur, & per varias quæstiones illa etiam declarando, nam inter alias præstigiōsas transformationes refert, quod famosissima maga Circes mutauerit facios Vlyssis in bestias. Et quædam stabulariæ mulieres conuertissent hospites suos in iumenta onera portantia. Refert etiam socios Diomedis in aues conuersos, & quod postea longo tempore circa templum Diomedis volassent. Et quod præstantius narrasset de parte sua veraciter, quod ipse pater dixisset, se caballum fuisse, & annonā cū alijs animalibus baiulasse. De primo namque quod socij Vlyssis fuissent in bestias mutati, vbi utiq. sola apparentia fuit, & oculorū deceptio, ita quod forma

178 *Quo homi. in best. formas transfor.*

illa bestialis educta fuit de conseruatorio, seu memoria
 specierum ad ipsam vim imaginatiuam, vnde & visio
 imaginaria causabatur, & consequenter ex forti im-
 pressionem in potentias alias, & organa videns aestima-
 bat se bestiam videre, modo quo supra in precedenti ca.
 tactum est, sed quomodo ista fieri possunt virtute Dæ-
 monis sine læsione, infra patebit. De secundo verò, vbi
 hospites iniumenta, onera portantia à stabularijs con-
 uertebantur, & similiter hoc q̃ de Præstantio se equum
 fuisse & bladum portasse narratur. Notandum, quòd
 ibi tres fuerunt deceptiones. Prima, quòd illi homines
 præstigijs arte videbantur conuersi in iumenta, quæ
 conuersio facta fuit modo supra tacto. Secunda, quòd il-
 la onera vbi excedebant vires portantium, Dæmones in-
 uisibiliter illo attulerunt. Tertia, quòd illi qui alijs vi-
 dibantur transmutari in species, sibi ipsis etiam vide-
 bantur se in bestias conuersos, sicut Nabuchodonosor
 contigit, vbi septem tempora super eum fuerunt immu-
 tata, vt fœnum quasi bos comederet. De illo autem quòd
 socij Diomedis fuissent in aues conuersi, & circa tem-
 plum volasse, dicendū, quòd ille Diomedes, quia in exitu
 Græcorum circa obsidionem ciuitatis Troiæ fuerat, vbi
 ad propria redire volebat, in mari cum socijs submersus
 fuit, Ideò cum suggestionem cuiusdam Idoli templum
 sibi quasi inter deos annumeratus esset, constructum
 fuerat, Dæmones in confirmationem erroris longo tem-
 pore tanquam aues loco eorum volebant, quare & aliud
 genus superstitionis à prædictis præstigijs ibi fuit, quia
 videlicet non per reductionem specierum sensibilium
 ad vim imaginatiuam, sed in assumptis corporibus
 tanquam

tanquam aues volantes se oculis aspicientium ingerebant, quòd si quæritur: An etiam prædicto modo per reductionem specierum sensibilium aspicientes illudere potuissent, ut Dæmones non in assumptis corporibus ex aère tãquam volantes aues se ingessissent. Dicendum q̃ sic. Nam & opinio quorundam fuit, (ut recitat S. Tho. in 1. senten. dist. 8. ar. 2.) quòd Angeli quicunq̃, siue boni siue mali nunquam assumerent corpora, sed quòd omnia qua de eorum apparitionibus leguntur in scripturis, facta fuerint in præstigijs, vel secundum visionem imaginariam. In quibus verbis notatur à Doctore sancto differētia inter præstigium & imaginariam visionem. Quia præstigium potest habere rem ab extra corporali visui se obijciētem, licet aliter videatur quàm sit. Imaginaria autem visio non hoc necessario requirit, ut videlicet res ab extra obijciatur, sed potest fieri absq̃ illa exteriori obiectione, tantummodò per illas interiores species sensibiles, ubi ad vim imaginariam reducuntur. Vnde illorum opinionem sequendo, socij Diomedis non fuerunt representati per Dæmones in assumptis corporibus & similitudinibus auium, sed tantummodò fantastica & imaginaria visione per illarum videlicet specierum sensibilium reductionem, &c. ut suprà. Sed quia Doctor sanctus opinionem illam ut errorem, & non ut opinionem simplicem reprobat (licet non ut hæresim fortè, ut piè creditur) cùm etiam tales apparitiones imaginariè interdum à bonis, & à malis Angelis fuerint absque corporibus assumptis. Vñ tate: Ideò ut ibidem dicit, cùm sancti communiter dicunt Angelos etiam corporali visione apparuisse,

Et talis apparitio fit in assumptis corporibus. Textus etiam Scripturae sacrae super tales corporales apparitiones plus concordat, quam super imaginarias aut praestigiosas. Ideo ex his ad praesens dicere possumus, etiam super quascunq. visiones consimiles illis de socj Diomedis, quod licet illi socj imaginaria visione videntium potuissent opere Daemonum videri, modo quo dictum est, tamen potius praesumitur, quod per Demones in assumptis corporibus ex elemento aeris, tanquam aves volantes fuerint visi, aut quod aliae aves naturales a Demonibus agitatae illos representauerint.

QUALITER DAEMONES INTRA
corpora & capita existunt sine laesione, quando
praestigiosas operantur transmu-
tationes,

CAP. NONVM.

Uod si ulterius super modum praestigiosae transmutationis quaeritur: An intra corpora & capita tunc existant, & an tales sint tanquam obsessi a Demonibus aestimandi, & qualiter fieri possit, ut absque laesione potentiarum & virium interiorum possit species ab una potentia interiori ad aliam deducere. Et utrum tale opus debeat cēseri miraculosum factum, aut non? Ad primum oportet distinguere de praestigiosa illusione, eo quod ut dictum est. Illa illusio fit enim interdum super sensus exteriores, interdum super interiores vsq. ad sensum exteriorem. Prima ergo licet possit fieri absq. hoc, quod Demones intrent potentias exteriores illa occupando, sed tantum exterius delu-
dendo.

dendo, ut ibi corpus aliquod occultare vellet, per interpositionem alicuius alterius corporis, vel alio quocunque modo. Aut ubi per se corpus assumeret, & se visui obiceret. Secunda tamen non potest fieri, nisi ipsum caput & potentias principaliter occupet. Et hoc ostenditur auctoritate & ratione. Nec obstare potest, quod duo spiritus creati non possunt esse in vno & eodem loco, & anima sit in qualibet parte temporis. Est autem auctoritas super hoc Damasceni. Angelus ibi est, ubi operatur. Ratio S. Tb. 2. 2. sen. dist. 7. ar. 5. Omnes Angeli boni & mali ex virtute naturali quæ præstantior utique est quacunque corporali, habent potestatem transmutandi corpora nostra. Patet hoc, nedum propter præstantiam & nobilitatem naturæ, sed & ideò, quia tota machina mundi, & creatura corporalis administratur per Angelos. Grego. 4. dial. In hunc mundum visibile nihil nisi per creaturam inuisibilem disponi potest, tamen omnia corporalia reguntur per Angelos, sicut & motores orbium asseruntur, non solum à Doctoribus sanctis, sed etiam à Philosophis omnibus. Patet & ex eo, quod omnia corpora humana mouentur ab animabus, sicut omnia alia per corpora cælestia, & per ipsorum motores. Si cui placet videat S. Tho. in 1. parte. q. 90. art. 1. Ex quo concluditur, quod quia Dæmones ubi operantur ibi sunt, ideò quando fantasias & interiores potentias perturbant, tunc et ibi existunt. Item, licet illi animæ illi sit tantum possibile, qui eam creauit, tamen Dæmones etiam illi animæ possunt, Deo permittente, corporibus nostris. Et quia pro tunc possunt impressiones facere in potentias interiores, affixas organis corporalibus, Ideò & per illas

impressiones, sicut immutantur organa, ita immutantur operationes potētiarum, modo quo dictū est, q̄ educere possunt species reseruatās in vna potentia affixa organo, sicut ex memoria quæ est in vltima parte capitis, educit speciē equi, localiter mouēdo illud fantasma vsq; ad mediam partem capitis, vbi est cellula virtutis imaginatiuæ, & demū consequenter vsq; ad sensum communem, cuius residentia est in anteriori parte capitis. Et omnia subitō sic immutare & perturbare possunt, vt formæ tales necessariō æstimentur, ac si exteriori visui obijcerentur: Exemplum patuit ex naturali defectu in freneticis, & alijs maniacis. Quod si quaeritur, quomodo hoc absq; dolore capitis efficere possit, facilis est responsio. Primò, qui enim organa non diuidit, nec immutat quæ ad ipsorum subiectum, sed tantummodò species mouet. Item secundo, quia non alterat immit-tendo aliquam qualitatem actiuam, vnde necessariò passio sequatur, cum & ipse in se Daemon omniqualitate corporali careat, idē sine alio talia operari potest. Item tertio, quia vt dictum est, tantummodò facit transmutationes per motum localem, ab vno organo ad aliud, & non per alios motus, ex quibus alterationes læsiuæ interdum causantur. Illud ergo quod difficultatem facit, quod quia duo spiritus non possunt esse in eodem loco, puta diffinitiuè, & anima etiam existit in capite, quomodo tunc Dæmones ibidem existere possunt? Dicendum, quod residentia animæ assignatur centro cordis, in quo vitam influendo omnibus membris communicat. Exemplum datur de aranea in medio tela, quæ sentit tactum ex omni parte, tamen quia

dictum

dictum Augustini in libro de Spiritu & Anima, quod est tota in toto, & tota in qualibet parte corporis. Ideò dato, quòd sit in capite, adhuc Dæmon ibi operari potest, quia alia est eius operatio ab operatione animæ, cum operatio animæ in corpore est, ut informat, & vitam influat, unde est ibi sicut forma in materia, non sicut in loco: Dæmon autem sicut in taliparte corporis, & taliloco immutando & operando circa species sensibiles. Unde quia nulla confusio operationum est inter eos, Ideò utrunque simul in eadem parte corporis esse possunt. Ad illud, An tales sint tanquam obsessi & arreptici, id est, à Dæmonibus arrepti estimandi, quia specialem hoc vult habere declarationem. An videlicet hoc possibile sit, ut opere Maleficorum aliquis ut obsessus à Dæmone, id est, quòd Dæmonem possideat de re & corporaliter. Ideò de tali materia specialis tractabitur modus in capitulo sequenti, habet enim & hoc specialem difficultatem: An operibus Maleficorum id fieri valeat. Ad illud tantummodo: An temporalia opera Maleficorum & Dæmonum sint ad modum miraculorum operum censenda: ita quòd debeant opera miraculosa estimari? Dicendum quòd sic, in quantum fiunt præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ per creaturæ nobis ignotæ licet non sint propriè miracula, sicut illa quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ, qualia sunt miracula Dei & Sanctorum. (Vide, quæ in prima parte operis sub quinta quæstione & reprobatione tertij erroris tacta sunt.) Ultra quæ addenda sunt hæc, propter eos qui huiusmodi opera

opera impugnare possent, quasi nō debeant censerī opera miraculosa, sed simpliciter operadiabolica, eò quòd cūmiracula sint data in confirmationem fidei, non debet concedi fidei aduersatio. Tum etiam, quia signa Antichristi dicuntur ab Apostolo signa mendacia. Sed dicendum ad primum, quòd miracula facere, est donum gratiæ gratis datæ. Vnde sicut per malos possunt fieri homines, ita & per malos spiritus, in his videlicet, ad quæ eorum virtus extendere se potest. Vnde etiam discernuntur miracula per bonos facta, ab illis quæ per malos fiunt ad minus tripliciter. Primò ex efficacia virtutis operantis, quia signa facta per bonos diuina virtute fiunt, in illis etiā ad quæ virtus actiue naturæ se nullo modo extendit, sicut suscitare mortuos & huiusmodi, quæ Dæmones secundum veritatem facere non possunt, sed in præstigijs tantum: vt Simon Magnus de mortuo cuius caput agitabat, quæ diu durare nō possunt. Secundò, ex utilitate signorū, quia signa per bonos facta sunt de rebus vtilibus, vt in curationibus infirmitatum, & huiusmodi. Signa autem per Maleficas facta sunt de rebus nociuis vel vanis, sicut quòd volant in aëre, vel reddant membra hominum stupida & huiusmodi. Et hanc differentiam assignat Beatus Petrus in itinerario Clementis. Tertia differentia est quantam ad fidem, quia signa bonorum ordinantur ad ædificationem fidei, & bonorum morum. Sed signa malorum sunt in manifestum nocumentum fidei & honestatis. Etiam quantum ad modum operandi differunt, quia boni operantur mirabilia per inuocationem diuini nominis piè & reuerenter. Sed malefici & mali quibusdā deliramentis,

& De-

& *Dæmonum* inuocationibus. Aliud etiã non obstat, quòd videlicet *Apostolus* opera *Diaboli* & *Anticristi* nominat signa mendacia, quia tunc mirabilia quæ fient ab eo diuina permissione sunt vera & etiam falsa, diuersis respectibus. Vera, in illis quæ fiunt virtute *Dæmonis*, ad quæ eius virtus se extendere potest. Falsa, quando faciet ea ad quæ sua virtus se nō potest extendere, vt suscitare mortuos, illuminare cæcos, quia in primo vbi facere attentabit, aut intrabit corpus defuncti, aut illud amouebit, & loco illius ipse in assumpto corpore ex aëre se præsentabit, & sic in secundo præstigiōsa arte visum aufert, aut infirmitates alias, & subito sanabit à læsione cessando, non qualitates interiores rectificando, sicut in legenda *Bartol.* ponitur. Possunt etiam omnia mirabilia opera *Anticristi* & *Maleficarum* dici signa mendacia, inquantum solummodò ad capiendum fiunt, iam & tunc operabitur *Anticristus*. Hæc *Thomas* dist. 8. de virtute *Dæmonum* in operandum. Posset etiam hîc adduci differentia miraculorum, quæ ponitur in compendio *Theologicæ Veritatis*, & inter mirum & miraculum, quia cū miraculum propriè quatuor requirat, s. quod sit à Deo, & quod sit præter existentiam naturæ, contra cuius ordinem sit. & tertio, quod sit euident, & quarto quod ad fidei corroborationem: quia ergo in operibus *Maleficarum* primum & vltimum ad minus deficiunt, ideò mira opera, non autem miracula dici possunt. Et etiam ratione, quia etsi aliquo modo miracula dici possunt, quia tamē quædam sunt supra naturam, quædam contra naturā, quædam præter naturam. Et supra naturam sunt illa, in quibus non est

non est simile in natura, nec eius potentia, ut virginem parere. Contra naturam, ut quæ fiunt usu contrario naturæ, terminantur autem ad conforme naturæ, ut cæci illuminatio. Et præter naturam, ut quæ fiunt ordini simili naturæ, ut in mutatione virgarum in serpentes, quod natura facere potuisset longā putrefactionem, propter rationes seminales, sic etiam opera magorum dicuntur mirabilia. Rem gestā narrare expedit, & paululum eius declarationi insistere. Est oppidum in dioecesi Argentinensi, cuius nomē occultare ordo charitatis & honestatis postulat, in quo laborator quadam die, dum ligna ad comburendum duntaxat in domo fecerat, Catas quidam non parvæ quantitatis ipsum molestare, ei importunè se obijciendo visus est, quem abigendo ecce alius maioris quantitatis simul cum priori acrius ipsum aggreditur, quos iterum ubi repellere volebat, ecce tres pariter, & iam versus vultum saliendo, iamq. inter tibias morsibus lacerando ipsum aggrediuntur. Perterritus inde, & ut retulit, maiori anxietate nunquam perplexus, signo crucis se muniendo, & opus prætermittendo, per incisa ligna catos infestos & modò ad faciem, modò ad guttur denuò saltantes, iam unam ad caput, iam alteram ad pedes, aut super dorsum percutiendo vix abegit. Et ecce post horæ spaciū, dum iterum suo opere vult insistere, duo famuli oppidi consulū, tanquam malefactorem ipsum capientes, ad præsentiam Bælii seu Iudicis ducere volebāt, qui Iudex à longè ipsum aspiciens, nec audientiam sibi præstare volens, imperat ad profundum cuiusdam turris seu carceris, ubi plerumque includebātur ad mortē, projiceretur. Esulans ille, &

le, & cur talia pateretur, cum in nullo crimine se consciū agnosceret, per triduum custodibus carceris querulosè lamentabatur. Et hi quidem quantò pro audientia sibi præstanda amplius instarent, Tantò acrius Iudex ita sæuiebat verbis contumeliosis, asserens, qualiter & quomodo tantus Malefactor adbucreatum suum non agnosceret, aut quomodo se innocentē proclamaret, cum euidētia facti eius flagitia horrenda demonstraret. Et cum hi nil proficerent, tamen suā su aliorum Consulū Iudex inductus, audientiam sibi præstare habuit. Eductus itaq; de carcere, cum ante Iudicem staret, & Iudex ipsum intueri renueret, pauper genibus aliorū circumfidentium, prouolutus, petiit, ut causa suæ calamitatis sibi aperiretur, sicq; Iudex in hæc verba prorupit: Tu scilestissimus hominum, quomodo tua flagitia non recognoscis? Ecce tali die, & tali hora tres matronas præcipuas huius ciuitatis vulnerasti, ut in lectis decubentes, nec surgere aut mouere se valeāt. Refocillatus pauper, & de die & hora, ac de euentu rei apud se ruminans, dixit: En diebus vitæ meæ mulierem nunquā percussī aut verberaui, & quòd tali die & hora sectioni lignorum insteti, testiū legitima productione probabo. Sed & vestri familiares sequenti hora huic operi me insistentem comparuerunt. Tunc iterum furibundus Iudex: Ecce ait, quomodo scelera sua palliare nititur, Mulieres verbera deplangunt, demonstrant, & quòd eas percusserit publicè testantur. Tunc pauper amplius super euentum rei ruminans. Illa inquit hora creaturas me percussisse recolo, nō ego mulieres. Attoniti circumfidentes, & ut cuiusmodi creaturas percusserit referari cupiunt. Tunc

ille rem

ille rem gestam (& prout supra tactum est,) omnibus stupentibus recitauit. Et intelligentes opus Daemonis fuisse, pauperem solutum & illaesum abire, & quod negotium nulli reuelaret praecipunt. Sed nec à fidei Relatoribus qui & interfuerant, euentus occultari potuit, super quem modum aliqua differendo, An ne Dæmones in assumptis sic effigys absq, praesentia Maleficarum apparuerint, aut earum corporalis praesentia prestigioso artificio in bestiales illas formas transmutata fuerit? Respondendo concludere oportet, quòd licet verumq, virtute Daemonum fieri possit, ipsum tamen secundum factum fuisse amplius praesumitur. Nam motum localem ubi Dæmones in effigys catorum laboratorem inuaserunt, etiam laboratoris ictus & verbera cati illata mulieribus in domo residentibus subito, & per aërem inferre potuisse, & hoc propter pactum mutuo dudum initum nemo dubitat. Sic enim & lationem vel puncturam, quam inferre volunt, sciunt alicui imagini depicto vel fuso, ubi aliquē maleficiare volunt, quòd non illi imagini, sed illum quem praesentare habet iuxta puncturas super imagines factas ledunt, varia super hunc modum gesta deduci possent. Nec valet instantia, si quis obiceret, illas mulieres sic lasas, fortassis fuisse innocentes, eò quòd & per exempla tacta lationes etiam innocentibus posse contingere patet. Dum aliquis ignoranter per imaginem artificialem à Malefica leditur instantia non valet, quia aliud est à Dæmone per Maleficam ledi, & aliud per ipsum Dæmonem absq, Malefica, quia Dæmon per se in effigie animalis tunc verbera suscipit, quando alteri sibi per pactum coniuncto infert,

infert, Et quando cum eius consensu ad talem apparitionem, sub tali forma & modo se ingessit. Vnde sic tantummodò noxios & sibi per pactum coniunctos nocere potest, & nullo modo innocentes. Per Maleficas autem ubi Dæmones lade & quarunt, tunc etiam innocentes permissione divina in ultionem tanti criminis sapè affligunt, verum etiam Dæmones per se interdum (Deo permittente,) & innocentes lædunt ut dudum Iob sanctissimū læserunt, sed ibi non fuerunt, nec vsus fuit Diabolus huiusmodi prestigiosis apparitionibus, prout in tali factō, & per tale fantasma cati, quod animal perfidorum est appropriatum signum, sicut canis prædicatorū in scripturis. Vnde semper mutuò sibi insidiantur. Et ordo prædicatorū sub figura catuli latrantis, in primo fundatore aduersus hæreses præmonstratus fuit. Præsumitur autem quòd per secundum modum Maleficæ illæ tres laborem inuaserunt, tum quòd primus modus non tantum eis placuisset, tum quia secundus earum curiositati magis congruit. In quo etiam talis ordo circatris seruatus fuit. Primò, quòd ad Dæmonum instantiam sollicitantæ super hoc fuerunt, & non Dæmones ad instantiam Maleficarum. Sic enim sapissimè ex earum fassionibus repertum est à nobis, quòd ad instantiam Dæmonum eas continuè ad mala perpetranda infestantes: plura habent facere, & verissimè, quòd de se non cogitassent pauperem molestare. Causa autem quare Dæmones ad hoc sollicitabant, sine dubio extitit, quòd quia benè noscunt ubi crimina manifesta impunita remanent, amplius Deus offenditur, fides catholica debonestatur, & ipsarum numerus amplius

augmentatur. Secundò, habito earum consensu, Dæmones earum corpora localiter transtulerunt, ea facilitate, qua & spiritalis virtus præstantior corporali existit. Tertiò, quia præstigiōsa apparitiōe modo quo sup. tactū est, in formas illas bestiales conuersæ, ipsum laboratorē inuadere habuerūt, nec defensione à verberibus, sicut vtiq. ea facilitate qua translata fuerant, eas defendere potuissent, sed verberari, & verberatorem manifestari permiserunt, scientes, illa flagitia per effeminatos viros nullum zelum fidei habentis, remanere ob causas prædictas impunita. Alludit, quòd legitur de quodam sancto viro, qui dum semel prædicantem Diabolum in forma sacerdotis deuoti in Ecclesia reperisset, & per spiritum ipsum Dæmonem agnouisset, esse verba sua obseruauit: & an benè vel malè populum informaret attendebat, & dum ipsum irreprebensibilem, & potius criminum obiurgatorem perpendisset, finito sermone accersito dum causam superbis quæreret, respondit: Ecce veritatem dico, scies quòd dum auditores sint verbi & nō factores, amplius Deus offenditur, & lucrum meum augmentatur.

DE MODO QVO DAEMONES PER

Maleficarum operationes homines interdum
substantialiter inhabitant,

CAPIT. DECIMUM.

Via in præcedenti capitulo tactum est, qualiter Dæmones etiam capita hominum, aut alias partes corporis occupare & intrare, & species interiores de loco ad locum mouere possunt, & habitare quis possit.

posset, An ne ex toto homines ad instantiã Maleficarum obsidere possent? Et de diuersis modis obsidendi absque Maleficarum instantia? Vnde pro harum declaratione tria sunt declaranda. Primò, de diuersis modis possidendi. Secundò, quòd ad instantiam Maleficarum diuina permissione Dæmones interdum omnibus illis modis possident. Tertiò, acta & gesta super hac sunt deducenda. Quòd ad primum, secluso illi generali modo, quo Diabolus hominẽ cum quolibet peccato mortali inhabitat. De quo modo S. Tho. quolib. 3. q. 3. sub dubio: An Diabolus semper substantialiter inhabitat hominẽ, quando-
cunq; peccat mortaliter, causa dubitationis eius sit, q̃ cum Spiritu sanctus semper inhabitat hominem cum gratia, iuxta illud, 1. ad Corin. 3. Templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis, & gratia opponitur culpa, & opposita habent fieri circa idem. Vbi etiam declarat, quòd quia inhabitare hominem potest intelligi dupliciter: Vel quantum ad animam, vel quantum ad corpus, & primo modo, cum non est Diabolo possibile inhabitare animam, eò quòd solus Deus menti illabitur. Nec iterum Diabolus ita est causa culpæ, sicut Spiritus sanctus efficit in anima per se operando, ideò similitudo non valet. Quantum verò ad corpus, dicere possumus, quòd dupliciter Diabolus potest inhabitare hominem, sicut etiam dupliciter homines reperiuntur, vel in peccato, vel in gratia existentes. Primo modo dicere oportet, quòd quia ex quolibet peccato mortali homo seruitutẽ Diaboli addicitur, in quantum Diabolus interdum exterius suggestit peccatum, vel quantum ad sensum, vel quantum ad imaginationem, ideò dicitur inhabitare
T 2 affectum

affectum hominis, cum ad quemlibet motum tentatid-
 na mouentur, sicut nauis in mari sine gubernatione.
 Potest etiam Diabolus hominem substantialiter inha-
 bitare, sicut patet in arreptitijs, & quia hoc magis per-
 tinet ad rationem pœnæ quàm culpæ, ut patebit, & pœ-
 næ corporales non semper consequuntur culpā, sed quan-
 doq; peccantibus & non peccantibus inferuntur. Ideo &
 in gratia & extra gratiam existentem, secundum alti-
 tudinem incomprehensibilium iudiciorum Dei inhabi-
 tare substantialiter possunt: & hic modus possidendi,
 licet non sit nostræ speculationis, ponitur tamen, ne ali-
 cui impossibile videatur, quòd etiam (Dei permissione)
 homines à Dæmonibus ad instantiam Maleficarū sub-
 stantialiter interdum inhabitant. Possumus ergo dice-
 re, quòd sicut quinq; modus Dæmones per se absq; Male-
 ficis homines ledere & possidere possunt, ita & omni-
 bus illis modis ad instantiam Maleficarum, cum ex tunc
 sicut amplius Deus offenditur, ita quòd maior sæuen-
 di in homines per Maleficas Dæmoni permittitur fa-
 cultas, & modi perfunctoriè recitando, hi sunt, dempto
 eo, quòd vexant aliquando in bonis fortunæ exteriori-
 bus, quòd aliquando etiam aliquos in proprijs ledunt
 tantummodò corporibus, aliquando in corporibus finial
 & in potentijs interioribus. Aliquando solùm tentant
 intus & extra. Alios vsur rationis ad tempus priuant.
 Alios velut bestias irracionales reddunt. De singulis di-
 camus. Sed prius quinq; causas, propter quas Deus per-
 mittit homines possideri præmittamus, quia ordinem
 seruare materia postulat. Nam aliquando quis possi-
 detur pro maiori suo merito. Aliquando pro alieno leui
 delicto,

delicto, aliquando pro suo veniali peccato, aliquando pro graui peccato alieno, aliquando pro magno facinore proprio. Et his omnibus de causis nulli dubium, quin & DEVS ad instantiam Maleficarum per Dæmones etiam similia interdum permittat, & singula ex scripturis, & non per noua gesta tantum probare expedit, cum semper noua per antiqua roborantur. Nam de primo patet in dialogo Seueri, beati Martini charissimi discipuli, ubi fertur, quendam patrem sanctissimæ vitæ tantò dotatum in gratia expellendi Dæmones, ut hi nedum verbis proprijs figurentur, sed etiam eiusdem patris epistolis & cilicio, & cum coram mundo patet, quòd esset celeberrimus, se tentari sensit vana gloria, cui vitio licet viriliter resisteret, tamen ut humiliaretur amplius totis præcordijs Deum precabatur, quatenus quinq; mensibus à Dæmone possideretur, quod & factum est, nam eum statim possessum vinculari oportebat, & omnia applicare sibi Dæmoniacis communia. Finito autem quinto mense, prorsus & ab omni vana gloria, & à Dæmone liberatus est. Sed quòd hac de causa quis per maleficium alterius posset à Dæmone possideri, sicut factum fuisse non legitur: Ita nec ad præsens affirmatur, licet ut præmissum est, incomprehensibilia sint Dei iudicia. De secundo autem, quòd ex alieno leui delicto aliquis possidetur, ponit exemplum Beatus Gregorius de Beato Elutherio Abbate, viro simplicissimo, qui cum prope Monasterium virginum pernoctaret, & ignorantem, ordinauerunt ad suam cellam paruulum puerum, qui omni nocte vexabatur à Dæmone. Sed eadem nocte à Dæmone liberatus est ad

patris praesentiam. Hic cum rem didicisset gestam, & puer iam positus esset in Monasterio sancti viri, & transactis multis diebus paulò immoderatè letus de liberatione pueri, ait ad confratres suos: Diabolus sibi cum illis sororibus iocabatur. Sed ubi ad seruos Dei venit, puerum hunc accedere non praesumpsit. Et ecce statim Diabolus puerum vexare cepit. Et per lacrymas & ieiunia sancti viri, & confratrum difficulter, sedeodem die liberatus fuit. Et quidam ubi ex alieno & leui delicto, quis innocens possidetur. Nam mirum si propter veniale proprium, aut propter graue alienum peccatum, aut etiam propter proprium facinus, aliqui etiam ad Maleficarum instantiam per Dæmones possidentur. Nam & de proprio veniali peccato patet per Caspianum collatio. Abbat. Sereni prima, dicentem de Mo: se: Moses inquit, in beremo cum singularis & incomparabilis vir esset, ob reprehensionem vnius sermonis, quem contra Abbatem Macharium disputans, paulò durius protulit, quadam scilicet opinione praeventus dico, confestim traditus est Dæmoni, ut humanas agestiones ori suo ab eo suppletas ingereret. Quod flagellum purgationis gratia dominus intulisse videtur, ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret, patuit ex miraculosa curatione. Nam continuò Abbate Machario in oratione submissa, citius nequam spiritus ab eo fugatus abscessit. Simile videtur huic, qd Gregorius primo dial. refert de moniali, quæ lactucam comedit, nò prius signo crucis se muniens, & per Beatum Equitium patrem liberata. De quarto etiam, videlicet pro alieno graui peccato aliquem possideri, ibidem refert Beatus Gregorius

de beato

de beato Fortunato Episcopo, qui dum Diabolum ab obsessobomine propulsisset, serò idem Dæmon in specie peregrini per plateas ciuitatis clamare cæpit: O virum sanctum Fortunatum Episcopum, Ecce de hospitio me peregrinum proiecit, nec vbi quiescam inuenio. Tunc quidam cum vxore sua & filio sedens, peregrinum inuitauit ad suum hospitium, & quærendo causam expulsionis, est gaudius super derogatione sancti viri, quam à peregrino fictè audiuit. Exindè autè Diabolus puerum inuasisit, & prunis iniecit, ac animam eius excussit. Sicque pater miser primum quem recepisset hospitio intellexit. Et de quinta causa proprij facinoris & magni communiter, tam in sacra Scriptura quàm in sanctorũ passionibus legimus. Nam & sic 1. Regum 15. Saul inobediens Deo passus est. Quæ omnia (vt diximus) cæta sunt, ne impossibile cuiquam videatur, ne ob facinora Maleficarum, vt aliqui etiam ad earum instantiam possideantur. Super quo, vt diuersos modos possidendi intelligere valeamus, quò ad secundum rem gestam in medium producamus. Tempore siquidem Pij Papæ secundi ante inuénitum Inquisitionis officium, vni è duobus Inquisitoribus talis accidit casus: Bobemius quidam de Dachono oppido, filium vnicum & sacerdotem secularem ob liberationis gratia, quia obsessus erat, Romanam vsque perduxit. A casu autem, dum ego vnus ex Inquisitoribus hospitium refectiõis gratia intrassem, contigit, vt tanquam commensalis idem sacerdos cum patre ad tabulam pariter mecum confederent. Conuenientes autem, & mutuò (vt moris forensium est) conferentes, idem pater pluries suspirans, &

quod prosperum iter compleuisset à Deo omnipotenti optabat: cui ex intimis compatiendo, quænam sui itineris & causa Tristitiæ esset, inquirere cœpi. Tunc ille filio audiente, qui & mihi collateralis in mensa erat, respondit: Heu filium habeo à Dæmone obsessum, quem ob liberationis gratiâ, magnis laboribus & impensis bucusq; perduxî. Et ego: Vbi nam filius esset, dum inquirerem, quod mihi collateralis esset, indicauit. Atterritus ego paululum, & diligenter ipsum intuens, quod cum tanta modestia cibum sumeret, & ad quæq; interrogata pîd responderet, Hæsitare animo cœpi, quod obsessus non esset, sed infirmitatis causa sibi aliquid accidisse obieci. Tunc filius rem gestam per se narrans, & qualiter, quâtoq; tempore obsessus fuisset indicauit. Mulier inquit, quædam Malefica banc mihi infirmitatem contulit: rixanti enim contra eam ratione cuiusdam discipline circa regimen curiæ, cum eam durius increpasssem, quia ceruicosa voluntatis erat, dixit, quod post paucos dies haberem intendere his, quæ mihi contingerent. Sed & Dæmon in me habitans hoc idem refert, quod maleficium sub quadam arbore positum sit à Malefica, quod nisi amoueatur nō potero liberari, sed nec arborem vult indicare. At ego nec minimam suis dictis fidem adbibuissem, nisi experientia me protinus edocuiisset. Nam interrogatus à me de interuallo temporis, ut præter consuetum modum obsessorem tantæ suæ rationis esse capacitatis. Respondit, usu rationis tantum modò prius, quando diuinis aut vacare, aut sacra loca visitare voluere, præcipuè autem Dæmon ex suis verbis per me prolatis dixit: Quod sicut maiorem displicentiam ha-

Æneas

Stenus in sermonibus ad populū sibi fecisset, ita ut nullo modo me prædicare sineret, graciosus enim ex relatu patris prædicator extitit, & omnibus amabilis. At ego Inquisitor cum de singulis certificari volebā, per quindenam & ultra ad varia sanctorum limina ipsum deducere decreui. Præcipue autem ad Ecclesiam sanctæ Prædix virginis, ubi pars struæ marmoreæ cui in sua flagellatione saluator noster alligatus fuerat, & ad locum in quo Petrus Apostolus crucifixus fuerat, in quibus locis horribiles eiulatus, dum exorcizabatur emittebat, iam asserens se velle exire, post paululum verò minimè. Et ut præmissum est, in omnibus moribus mansit sacerdos compositus, & sine omni nota, nisi dum exorcismi incipiebantur, & illis finitis dum stola de collo amovebatur, ex tunc iterum nec minimum irrationabilem, aut inonestum motum demonstrabat, hoc dempto dum Ecclesiam aliquam pertranseundo, genua pro salutatione virginis gloriose flectebat, tunc Diabolus eius linguam in longum extra os suum mittebat, & interrogatus, an non ab illo posset continere, respondit, hoc facere minimè valeo, sic enim utitur omnibus membris & organis, collo, lingua, pulmone, ad loquendum vel eiulandum dum ei placet, audio quidem verba, quæ sic per me & ex membris meis loquitur, sed resistere omnino non valeo, & quando deuotione orationi aliqua insistere affectarem, tamen acrius me impugnāt linguam emittendo. Et quoniam columna in Ecclesia sancti Petri in templo Salomonis circumferrata existit, per cuius virtutem plures licet à Dæmonibus obsesti, liberantur, eo quod & Christus prædicando in templo illi

T 5   se apo-

se apodiasset, hic tamen occulto Dei iudicio liberari non potuit. Alium modum pro sua liberatione sibi disponendo, licet enim per integrum diem & noctem circa columnam inclusus mansisset, tamen sequenti die, post varios exorcismos super eum plectos, dum circumstaret populus & magnus fieret cōcursus, Interrogatus, in qua parte columnæ se Christus podiasset, tunc dentibus mordendo columnam, locū demonstrabat eiulans. Hic stetit, hic stetit, vix imatim tamen dixit, Nolo exire. Et cum interrogaretur qua de causa, respondit, propter lumbar-dos, & interrogatus denuò, cur propter lumbar-dos egredi nollet, tunc respondit in Italica lingua, cum autem infirmus sacerdos illud idioma ignoraret, dicens, Omnes faciunt sic, & sic nominando pessimum vitium luxurie. At sacerdos post hoc me interrogando dixit, Pater quid sibi volunt hæc verba Italica, quæ ex ore meo protuli, cui cum indicassem, respondet, verba quædam audiui, sed intelligere non potui. Et quia ut rei probavit euentus, hoc Dæmonium erat de genere illo, de quo Saluator in Euangelio: Hoc genus Dæmoniorū non ejicitur nisi in oratione & ieiunio. Idè quidā venerabilis Episcopus per Turcas, ut fertur, à sede expulsus, piè illi cō-patiens, per totum quadragesimale tempus in pane & aqua, ieiunijs & orationibus, & exorcismis quotidie insistens, ipsum per Dei gratiam tandem liberauit, & ad propria cum gaudio remisit. Super quo licet sine miraculo nullus in hac vita possit sufficienter differe-re, quibus & quot modis Dæmon homines possideat, vel etiam ledat: possumus tamen dicere, quòd quinque modis, dempto eo quòd in rebus fortunæ exterioribus aliquan-

aliquando tamen laedunt. Nam aliqui in proprijs tantummodo vexantur corporibus, Aliqui in corpore simul, & in potentijs interioribus, Aliqui in potentijs tantummodo interioribus, Aliqui castigatione eorum ad tempus tantummodo vsur rationis priuatur, Aliqui verò velut bestiae irrationabiles redduntur. Praefatum sacerdotem quarto modo possessum fuisse declaratur. Nam nec in rebus fortunæ, nec in proprio vexatus corpore fuit, prout contigit Beato Iob, vbi Deus Demonem licentiasse manifestè Scriptura super hoc tradit, dicens ad Satan: Ecce, vniuersa quæ habet, in manu tua sunt, tantum in ea ne extendas manum tuam, & hoc in res exteriores. In corpus verò postmodum ait: Ecce in manu tua est, veruntamen animam eius serua, id est, vitam eius ne auferas. Potest etiam dici, quòd tertio modo, scilicet, in potentijs animæ interioribus simul & corpore vexatus fuit, cum dicebat, vt Iob. 12. habetur: Ad Dominum si dicitur, consolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens mecum in statu meo, terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties, Demone scilicet procurante, secundum Lyram & secundum Thomam. Terrebis me per somnia, quæ scilicet dormienti apparent, & per visiones, quæ scilicet apparent vigilianti ab vsu exteriorum sensuum, alienato. Solent. n. phantasmata informata diurnis cogitationibus esse in terrorè dormiētium. Et hæc reprobantur in eo ex infirmitate corporis. Vnde si consolatione vndiq; seclusa, nil remediū videbatur Iob euadendi tot angustias nisi per mortē, horrore inquit concuties. Quibus modis & Malefica homines ledere
per Da.

per Dæmones nemo dubitat, prout in sequentibus patebit, qualiter per grandines in rebus fortunæ, & in corpora animalium & hominum læsiones inferunt. Tertius est modus lædendi est in corpore, & in interioribus potentijs, absq; priuatione vsu rationis. Patet ex earum operationibus, ubi ut suprà tactum est, ad eò mentes hominum ad illicitas affectiones incendunt, quòd necessariò etiam nocturno tempore ad amasias per longa terrarum spacia currere habent, fisco carnalis amoris nimis illaqueati. Pote est adduci & illud, quod in Hestia oppido Warburg contigisse dicitur, de quodā obseſſo etiam sacerdote, dum in exorcismis Dæmon interrogaretur, quanto tempore sacerdotem inhabitasset? Respondisse fertur septem annis. Et cū Exorcista obijceret, cū vix per tres menses eum vexasti, reliquo tempore ubi eras? Respondit, In corpore suo me occultabam. Et ille: In qua parte corporis ubi inquirebat, respondit, ut plurimum in capite. Et denuò, ubi nam fuisset, quando diuina celebrasset, & sacramentum sumpſisset requisitus, dixit: Sub lingua eius me occultavi. Et ille miser, quia temeritate ad præsentiam creatoris tui non aufugisti? Tunc Dæmon: Nunquid sub ponte se vnquam quis occultare poteſt, donec de super vir sanctus pertransibit, dummodo gressus non fixerit, diuina tamen cooperante gratia liberatus fuit, siue verum siue fictitium probulerit, cū mendax sit, & pater eius. Quartus modus applicatur ad præfatum posseſſum Romæ liberatum, sub hac declaratione, quòd Dæmon possit illabi corpori, licet non animæ, cū hoc soli Deo sit possibile, illa etiam corpori, non tamē infra terminos essentiæ corporis, hoc inquam, declarant

declarat terminos essentie corporis, hoc inquam declarando, habetur modus, quo Dæmones substantialiter interdum homines inhabitant, & ad tempus tantum usu rationis priuant. Et quidē hoc sic declaratur. Nam dicere possumus, quod corpus habet terminos duplicis rationis, scilicet, quantitatis & essentie. Vnde quando Angelus quicumq; bonus vel malus operatur infra terminos corporalis quantitatis, & sic illabitur corpori, operando circa potentias quantitatiuas, sic etiam boni Angeli etiam imaginarias, in bonas visiones operantur, nunquam autem dicuntur illabi essentie corporis, quia non possunt illabi ut pars, neq; sicut virtus. Non sicut pars, quia alia & alia est essentia utrobq;, non sicut virtus quasi dans esse, quia suū esset habet per creationem à Deo, vnde & ipse solus habet intrinsecam essentie operationem & conseruationem, quandiu placitum fuerit sue pietati conseruando. Vnde concluditur, quod alie omnes perfectiones seu defectus (loquendo de bonis) quò ad perfectiones. De malis, quò ad defectus, quando operantur, si operantur circa corpus & partes eius, ut circa caput illabūtur tali corpori super terminos, videlicet quantitatis & quantitatiuas potentias. Si verò circa animam, tunc iterum vterq; extrinsecè operatur, sed modis diuersis. Et dicuntur operari circa animam, fantasmata illa seu species intellectui representando, & non solum ad iudicium sensus communis, & sensuum exteriorum. Ex quibus operationibus sequuntur tentationes à malis Angelis, & affectiones & cogitationes malæ per indirectum operanda versus intellectū. A bonis autem Angelis sequuntur illustrationes san-

nes fantasmatum ad cognoscendum reuelando ab eis, unde & talis diuersitas est, quod boni Angeli etiam directe possunt imprimere in intellectum fantasmata illustrando. Mali autem neq; illustrare dicuntur fantasmata, sed prius obfuscare. Item nec directe imprimere possunt, sed tantummodo indirecte, in quantum intelligenti necesse est fantasmata speculari. Per hæc tamen etiam Angelus bonus non dicitur illabi animæ, licet eam illuminet sicut nec dicitur superior Angelus illabi inferiorem, licet eum illuminet, sed tantummodo extrinsecè operatur & cooperatur modo, quo dictum est, unde multò minus malus illabi potest, & per hunc modum Dæmon sacerdoti corpus in tribus occupauit. Primo, quod sicut illabi suo corpori potuit, infra videlicet terminos corporalis quantitatis, ita caput suum occupauit substantialiter illud inhabitando. Secundo, quod circa animam eius extrinsecè operari potuit, obfuscando intellectum, ut rationis usum perderet. Ita etiam patuit, ut sine intermissione vel etiam interpellanti eum quò ad amissionem rationis vexare. Licet etiam dici potest, quod ex dono Dei hoc hauerit sacerdos, ut non sine intermissione à Dæmone vexaretur. Tertiò, quod licet omnibus membris organis ad loquendum & vocis ad formandum priuaretur, semper tamen ad verba, licet non ad sententiam verborum aduertentiam habuit, qui modus obsidendi plurimum ab alijs obsidendi modis differt, cum communiter obsessi leguntur sine intermissione à Dæmonibus affligi, ut patet in Evangelio tã de Lunatico, cuius pater dixerat ad Iesum: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, & multum patitur.

patitur. *Matth. 17.* quàm etiam de muliere illa, quàm *Satanas* alligauerat, 18. annis, & erat inclinata, nec omninò poterat sursum aspicere. *Luc. 13.* Quibus etiam modis induciè *Dæmones* diuina permissione ad instatiam *Maleficarum* vexare possunt.

DE MODO QVO OMNE GENVS

infirmittatis inferre possunt, & hoc in generali
de grauioribus,

CAPIT. XI.

Sed & hoc, quòd non sit aliqua infirmitas corporalis quæ à *Maleficis* Deo permitte inferri non possit, etiam si ad lepram vel *Epilepsiam* se extendere habeat, probari potest per hoc, & per *DD.* nullū genus infirmitatis excipitur. Nam si diligenter ea quæ superius tacta sunt, tam de virtute *Dæmonum*, quàm ad malitiam *Maleficarum* considerantur, nullam patitur hoc difficultatem. Nam & *Nider* tam in suo præceptorio quàm etiam formicario, ubi quærit: An *Malefici* possint veraciter suis maleficijs homines ledere, & est quæstio absque exceptione alicuius infirmitatis, etiam quantumcunque incurabilis. Et ubi respondit quòd sic, quærit consequenter quibus modis, & quibus rebus. Et quò ad primum respondit, vt suprà ex prima quæstione primæ partis tractatus patuit. Probatum etiam per *Isidorum*, describentem *Maleficarum* operationes. 8. *Et bitor. capit. 9.* *Malefici* dicuntur ob facinorum magnitudinem, bi enim elementa concutiant, scilicet opere *Dæmonum* ad tempestates concitandas, mentes hominum turbant, modis videlicet suprà tactis.

vsu

vsam rationis vel omnino impediendo, aut grauius ob-
 fuscando, subdit, & absq; vlllo veneni haustu, violentia
 tantum carnis animas interimunt, vitam videlicet
 auferendo. Probatnr etiam per S. Tho. in 2. sen. circa
 dis. 7. & 8. Et in 4. dist. 34. Et communiter per omnes
 Theologos ibide scribentes, quod Malefici omnibus mo-
 dis possunt procurare lésiones in hominibus & eorum
 rebus, cooperante Dæmone, in quibus Dæmon potest so-
 lum lādere vel decipere, videlicet in rebus, fama, corpo-
 re, vsu rationis & in vita, vult dicere, q̄ in illis, in quib.
 Dæmon per se absq; Malefica possit lādere, possit etiam
 cum Malefica, imò ampliori facilitate propter maiorem
 diuinæ Maiestatis offensionem, vt suprà tactum est.
 De rebus namq; patet Iob. 1. & 2. vt suprà patuit. De
 fama patet in legenda B. Hieronymi, vt refert Io. An.
 in Hieronymiano, quod Diabolus se transformauit in
 formā S. Siluani Episcopi in Nazareth amatoris Hie-
 ronymi. Qui Dæmon primò feminam nobilem in nocte
 in lecto procare & prouocare cæpit ad luxuriam verbis,
 & deindè factis sollicitauit ad malum, quæ cum cla-
 maret, Dæmon sub specie sancti Episcopi, sub lecto fa-
 minæ se abscondit, vbi requisitus & inuentus, per luxu-
 riosa verba se mentitus est esse Episcopum Siluanum.
 In crastinum ergo sanctus vir disparente Diabolo diffa-
 matus est grauissimè, qua diffamia tandem circa se-
 pulchrum S. Hiero. fauente Diabolo in obfesso corpore
 purgatus est. De corpore patet in B. Iob. qui percussus
 fuit à Dæmone vlcere pessimo quod exponitur de lepra.
 Refert etiam Sigisbertus & Vincen. in spe. histo. lib. 25.
 c. 37. quòd tempore Ludouici secundi Imperatoris, in
 parechia

parobia Moguntina quidam Dæmon primò sæpè lapides iecit, & quasi malleos ad domos percussit. Et deinuè publicè loquēdo, furtim prodendo, & discordias seminando plures inquietauit, deindè omnes contra vnum irritauit, cuius hospitium vbicunq; manebat incedit, Et ob illius peccata omnes pati affirmavit. Vnde tandè agros pro hospitio habere potuit, propter quod cùm presbyteri latanias celebrarent, multos iactibus lapidum Dæmon vsq; ad cruentationē læsit, aliquando quieuit, aliquando sauij, & per triennium ista continuauit, quousq; omnia ædificia ibi incendio consumpta sunt. Item de nocumento vsu rationis, & vexatione interiorum sensuum, probatur ex possessis & arrepticis per euangelicæ etiā historias. Item de morte, & quòd de vita etiam quosdam priuat, patet Tobia 6. de septem viris Saræ virginis occisis, qui propter luxuriosum affectum, & effrenem appetitum in virginem Saram eiusdem non erant digni matrimonio. Quare concluditur, quòd sicut per se, ita & amplius per Maleficas in omnibus nihil dempto hominibus nocere possunt. Verùm vbi quæritur, an huiusmodi læsiones sint potius Dæmonibus aut Maleficis imputanda? Respondetur, quòd sicut propria & immediata actione Dæmones operantur, infirmitates immittendo, ita & ipsis principaliter sunt imputanda, sed quia in contemptū & offensam creatoris simul, & in perditionem animarum quærant huiusmodi per Maleficas exercere, sciētes, quòd per talem modum, sicut Deus amplius irritatur, ita & amplius permittit ei potestātē sauiendi, & quia de facto innumera maleficia perpetrantur, quæ non permetterentur Diabolo

V inferre

306 *Quales infirmitat. gener. inferant,*
inferre hominibus, super se solū affēbaret homines
lādere, quia tamē permittuntur iusto & occulto Dei iu-
dicio per Maleficas propter earum perfidiam & catho-
licæ fidei abnegationem. Vnde & ex iusto iudicio talia
imputantur secundo, quantumcūq; Diabolus sit
auctor principalis. Scoba ergo quam mulier intingeret
aqua ut pluatur, & sursum in aërem aquam spargendo li-
cet in se non causat pluuiam, nec posset mulier inde re-
prehendi, quia tamen ex pacto cum Dæmone inito ubi
iā ut Malefica talia facit, licet Dæmon sit qui pluuiam
causat, ipsa tamen immerito inculpatur, eò quòd mala
fide & opere Diabolo seruit, eius obsequijs se tradendo.
Sic etiam quando imaginem cereum vel simile ad ma-
leficandum aliquem Maleficus facit, vel quando male-
ficio alicuius in aqua vel plumbo imago apparet, quic-
quid malestie infertur tali imagini, cū tale experi-
tur fidei imaginatio, id est, homini maleficiato, puta
punctura vel alia lesura quacūq; . Licet lesio realiter
inferatur imagini per Maleficam vel alium hominem,
& inuisibiliter Dæmon maleficiatum hominem eodem
modo lādīt, meritò tamen Malefica imputantur, quia
sine ea Deus nunquam lesionem inferre Diabolo per-
mitteret, nec Diabolus per se lādere ipsum attentasset.
Sed quia dictum est de fama, in qua Dæmones per se
homines lādere possunt, absq; Maleficarum cooperatio-
ne, posset in dubium verti. An etiam Dæmones per se
possent honestas mulieres infamare, ut tanquam Ma-
lefica reputarentur, cū in earū effigie ad malefican-
dum aliquem apparerent, unde contingeret talē inno-
cēter infamari? Responsio, aliqui sunt prætermittēda.
Primò,

Primò, quia dictum est, *Demonem nihil posse efficere absq; diuina permissione*, ut in prima parte operis, circa ultimam quæstionem patuit, etiam tactum est, quòd non est tanta permissio super iustos, & in charitate existentes, sicut super peccatores, in quos utiq; t maior rem habent potestatem, iuxta illud, *Cum foris armatus custodit, &c.* Ita utiq; plura permittuntur à Deo in eorum afflictionē quàm super iustos. Demùm, licet iustos in rebus exterioribus, ut fama & sanitate corporis ledere possunt, Deo permittente, quia tamen sciunt, hoc eis cedere in augmentum meritorium, idè minus eos ledere affectant. Ex quibus dici potest, quòd in hac difficultate respectus potest haberi ad diuersa. Primò ad diuinam permissionem. Secundò ad hominem, qui censetur honestus, cum tales non semper sunt in charitate existentes, sicut sunt sub honestate reputati. Tertiò ad facinus, in quo innocens debet infamari, quòd illud ex sua radice cuncta flagitia mundi excedit. Idè dicendum, licet ex diuina permissione quique innocens siue in gratia constitutus, siue non, ledi possit in rebus fortune & fama, habendo tamen respectum ad ipsum facinus & grauitatem criminis, cum Malefici sic nuncupantur ob facinorum magnitudinem, iuxta Isidorum sæpè allegatum dici potest, quòd hoc ut aliquis innocens prædicto modo à Damone infametur, fieri non est benè possibile iterum multis respectibus. Primò, quia cum infamare in vitijs quæ absq; peccato expresso vel tacito inito cū Damone perpetrantur, ut sunt furti, latrocinia, & actus carnales. Aliud sit ab infamia super vitia, q; nullo modo possunt homini imputari, aut ab eo

P 2   perpetra-

308 *Quales infirmitat. gener inferant,*

perpetrari, nisi super pactum expressum cum Dæmone inito, qualia sunt opera Maleficarum, quæ nisi virtute Dæmonum à Maleficis perpetrantur, ut ubi homines, iumenta, aut terræ fruges maleficientur, unde & eis aliter imputari nō possunt. Ideo licet Dæmon possit hominem de alijs vitijs infamare, de tali tamen vitio infamare, quod sine eo non potest perpetrari, non videtur benè possibile. Præterea, hucusq; nūquam actum est, nec repertum, ut aliquis innocens sit per Dæmonem taliter infamatus, & sic propter talem infamiam mortis iussisset adiudicatus, imò ubi tātummodò infamia laborat, talis nulla pœna punitur, nisi quod canonica purgatio sibi indicitur, (ut in tertia parte operis circa secundam modū sentiendi Maleficas patebit,) & licet ibi contineatur, quòd in casu dum in purgatione deficeret, pro reo esset habendus, adhuc tamen adiuratio sibi indiceretur, antequam ulterius super pœnam relapsis debitam procederetur. Sed quia circa contingentia laboramus, quæ actū nunquam fuerunt perpetrata, nulli dubium, quin & in posterum diuina permissio fieri non permittat. Præterea & à fortiori propter Angelicam custodiā, quæ non permittit insontes in alijs criminibus minoribus infamari, ut in latrocinijs & huiusmodi minus permittet, imò fortius suæ custodiæ deputatum ab infamia talium flagitiorum præfermabit. Nec valet, si quis acta per S. Germanum obijceret, quando Dæmones in assumptis corporibus, & ad mensam conſedentibus alias mulieres viris suis condormientibus, representabant bospitum, illudentes, quasi illæ mulieres in proprijs corporibus semper edentes & bibentes aduentarent, de qua etiam

iam suprà mentio habita est, quia nec ibi illa mulieres excusantur, quasi innocentes omnino, sed quòd talia mulieribus sæpè accidunt, quod iuxta ca. 26. 7. 5. Episcopi notatur. Vbi reprehenduntur tales, q̄ dum in imaginaria solummodo illusione transferantur, putant se veraciter & corporaliter transferri, licet (ut suprà tactum est) etiam interdum corporaliter à Dæmonibus vehantur. Sed quòd corporales infirmitates alias omnes nulla dēmpsa, divina permissione inferre possunt, de illo est præsens speculatio. Concludendo ex prænotatis, quòd sc̄, cum nulla fiat à Doctoribus exceptio, cui & rationem assentire oportet, cum alias Dæmones sua naturali virtute cuncta corporalia excedunt, ut sæpè tactum est, acta deniq; & gesta per nos reperta hæc affirmāt. Nam licet maior difficultas fortassis circa lepram aut Epilepsiam oriri possit, an videlicet talia inferre possent, eò quòd huiusmodi tantummodo ex diuturnis præuijs interiorum dispositionibus & defectibus solet oriri, nihilominus per maleficia interdum esse illata repertum est. Nam in diocesi Basiliensi in consinibus partium Lotharingia & Alsatia, cum quidam honestus laborator quadam verbadura contra rixosam quandam mulierem protulisset, illa indignata minas adiecit, quòd & in breui se de eo vindicare vellet. Et ille, licet minas parvipendisset, eadem tamen nocte sibi pustulam collo accreuisse sensit, fricando tamen paululum, & tãgens, totam faciem inflatam & tumefactam cum collo persensit, instantum ut horribilis specie lepræ etiam per totum appareret corpus, qui non distulit, sed quantò citius amicis & consulis accersitis rem gestam super

310 *Quales infirmit. gener. inferant,*

comminatoria verba mulieris narravit, & quod sic mari ea fide & suspitione vellet, quod illo sibi arte Magica eadem Malefica intulisset. Quid plura? mulier capitur, quæstionibus exponitur, & crimen fatetur. At iudex de modo & causa diligentius inquirens, respondit: Cum me vertis opprobriosis homo ille aggressus fuisset, ego ira succensa cum ad domū venissem, malignus spiritus causam Tristitiæ meæ inquirere cepit, cui cum singula enarrassem, & ut me viudicare possem idem in finuando instarem. Ille inquisivit dicens: Quid ergo vis, ut ei faciam? At ego respondi: Vellem ut inflatus faciam semper rediret, & sic ille abscessit, & illam infirmitatem ultra quam peti homini intulit. Ego enim quod tali lepra cum percuteret, minimè sperassem, unde ea inclinata fuit. In dioceſi deniq; Conſtantiensi, inter Briſiacum & Freyburg, leproſa quædam mulier multis referre ſolet, niſi debitum vniuerſæ carnis iam ab annis duobus perſoluerit, quod ſimili ex cauſa contraxiſſet, quæ inter ipſam & quandam aliā mulierem mota fuiſſet, cum de nocte domum egreſſa ante oſtium quid operis agere tentaret, vêtus quidam calidus à domo alterius mulieris, quæ ex oppoſito domus ſuæ fuerat, eius faciem repente inſufflauit, unde & ſubitò in leprā quam geſtabat, ſe inciſiſſe aſſeruit. In dioceſi deniq; eadē, & territorio nigrae ſyluæ, Malefica dum per lictorem ſuper ſtruem lignorum pro incendio ſibi parato, à terra eleuaretur, dixit: Dabo tibi mercedem, & ſic inſufflādo in eius vultū, ſtatim lepra horribili per totum corpus percuffus paucis ex poſt ſuperuixit diebus. Horrenda eius facinora breuitatis cauſa omittuntur, ſicut & alia quaſi innumera
super

super hæc recitari possent, Epilepsiam namq; seu caducum morbum certis insligisse per ova mortuorum corporibus subumulata, præcipuè ex earum secta exinburnatis, cum alijs earum cæremonijs quæ recitanda non sunt, ubi in potu, vel cibo, alicui præbuerunt, sæpius à nobis repertum est.

SVPER MODVM, QVO ALIAS

consimiles infirmitates speciales hominibus inferre solent,

CAPIT. XII.

Alias deniq; infirmitates inflexisse, ut cæcitatem, vel acutissimos dolores & torsiones in corporibus hominum quæ enumerare potest? Tamen ex his, quæ oculis nostris perspeximus, & quæ vni ex Inquisitoribus innotuerunt, aliqua in medium producamus. Eo in tempore in quo oppido IBbruck Inquisitio super Maleficus fieret, hic inter alios deductus fuit casus. Nam honesta quædam persona, & vni ex familiaribus Archiducis matrimonio copulata in præsentia Notarij, & secundam formam Iuris deposuit, quòd cum tempore suæ virginitatis cuidam ex ciuibus famularetur, accidit, ut vxor illius graui dolore capitis langueret, pro cuius curatione cum quædam mulier accessisset, & suis carminibus & certis praxibus mitigare dolorem haberet, ergo eius præcticam ubi diligenter obseruabam, perspexique quòd contra naturam aquæ fusæ in scutellam quandam, ipsa aqua in olla aliam ascendisset, cum alijs cæremonijs quæ recitare opus non est, consideransque, quòd ex illis dolor capitis

312 *Infirm. speciales à Malef. causatæ,*

in domina non mitigaretur, aliquo modo indignata, hæc verba ad Maleficam protuli: Nescio quid agitis, vos nō facitis nisi superstitiosa, & hoc propter commodum vestrum. Tunc Malefica statim subiunxit, an sint superstitiosa vel non tertia die tu senties, quod rei probavit euentus. Nam tertia die manē me sedente, & fusum apprehendente, tantus dolor subito corpus meum inuasit. Primò in interioribus, ut non esset pars corporis, in qua non punctiōnes horribiles sentirem. Secundò, non aliter mihi videbatur, nisi quod cōtinuè igniti carbonēs capiti meo superfundarentur. Tertiò in cute corporis, à vertice vsq; ad plantas pedum, non fuisset spaciū ad punctum acus, ubi nō fuisset pustula alba sanie repleta, sicq; in his doloribus eiulando, & tantummodò mortem optādo vsq; ad diem partem præstiti. Tandem maritus domina mea, ut stabulum quoddam intrarem mihi iniunxit. At ego paulatim incedendo, eo præcedente, dum ante ostiū stabuli eramus. Ecce, inquit ad me, pecia panni albi super ostiū stabuli. At ego: Video. Tunc ille: Quātum potes, remoue, quia fortè melius habebis. Tunc ego quātum potui vno brachio me ad ostiū tenente, cum altero peciam apprehendi. Aperias (inquit dñs) & considera diligenter ibi reposita. Tunc ubi peciam solui, plura ibidem inclusa repperi, præcipuè aut grana quadam alba, ad modū quo pustula inerat corpori meo, semina quoq; & legumina quorum similia nec edere poteram aut intueri, cum ossibus serpentum, & aliorum animalium intuita sum. Et sic stupefacta, dum inquirerem à domino quidnam agendum foret, ut in ignem cuncta proijcerem iniunxit. Proieci: Et ecce subito non possit
hora

horti spatium, aut quartale, sed in momēto, ut in ignem res illæ fuerant proiectæ, omnem sanitatem pristinam recuperavi. Et quia plura contra uxorem illius cui fabulabatur fuerunt deposita, per quæ suspecta non tam leniter quàm & rebeementer fuit habita, & præcipue propter magnam familiaritatem cum Maleficio habitam. Vnde præsumitur, quod conscia de maleficio reposito, hoc viro indicavit, & deinceps modo præmisso publicatum, sanitatem ancillæ recuperavit. Insuper aliud maleficiū cuiusdam personæ etiam mulieris illatum in eodem oppido referre in detestationem tanti criminis expedit. Mulier quædam maritata, & honesta accessit, & iuxta iuris formam, ut supra deposuit. Retrò domum, inquit, habeo viridarium (est & ille hortus contiguus vicinæ meæ) vnde cum quadam die transferrem ex horto vicinæ ad viridarium meum, non absque damno perspexissem, stans in ostio viridarij, & apud me ipsam conquerendo, & querulando tam de transitu quàm & de damno, vicina subito supervenit, & an suspectam haberem, inquisivit. At ego territa propter malam eius famam, nil aliud nisi hæc verba protuli: Gressus in germinibus damna demonstrant. Tunc illa indignata, quia a deus fortassis beneplacitum me litigiosis verbis cum ea implicare volebam, abscessit, cum murmurare & verba quæ protulit licet audirem, tamen intelligere non potui. Post paucos verò dies ingens infirmitas mihi accidit, cum doloribus ventris, & acutissimis torsionibus à latere sinistro versus dextram, & viceversa, quasi duo gladij aut cultri essent pectori infixi, & sic die noctuq; clamoribus vicinos alios inquietavi.

314 *Infirm. specialer à Malef. causata,*
et conflantibus hinc inde praconsolatione, occidit, et
latisignitas praefatam vicinam et Maleficam adulti-
rino flagitio habens in amasiam, simul modo visitatio-
nis praesta accedes, et infirmitati meae compatiens, post
verba consolatoria abcessit. Sequenti tamen die festinè
redyt, et inter alia consolatoria subiunxit, Experi-
mentum faciam, an ex maleficio haec vobis infirmitas
acciderit, quod si sic repertum fuerit, sanitatem vobis
recuperabo. Accepto ergo plumbo liquefacto, et me in
lecto decumbente plumbum in scutellam aqua plenam
supra corpus meum appodianda infudit, et ubi quaedam
imago et figura diversarum rerum ex plumbo coëla-
to apparuissent, Ecce inquit, ex maleficio haec vobis con-
tingit infirmitas. Et super limen ostij domus una pars
instrumentorum maleficij continetur. Accedamus ergo,
et illuc amore melius sentientis. Sicq; maritum meum
tam pariter ad tollendum maleficium accedunt, et lu-
tisignitas lumen elevans marito intinxit, vnamque
in foveam, quae apparuerat, mitteret: et quaecumque in-
veniret extraheret. Quod et fecit. Nam primò imagi-
nem quandam ceream in longitudine unius palmae an-
diq; perforatam habentis duos acus ex aduerso per latem,
ad modum quo ipse punctiões à sinistro latere usq; ad
dextrum, et è conuerso per se ferat extraxit. Demum pe-
tias panniculorū diversas ac plurimas res, tam in gra-
nis quam in seminibus, et ossibus continentes, sicq; illu
in ignem proiectis ego quidem conualui, sed non ex toto.
Nā licet torturae et punctiões cessassent, appetitusq;
comedendi redyt ex integro, tamen pristinae sanitati
usq; in praesens minimè sum restituta. Vnde hoc, quod
pristina.

pristina sanitas non rediret. Respondit: Sunt & alia instrumenta alibi abscondita, quæ inuenire non valeo. Et qualiter tunc prima instrumenta reposita agnouisset, dum inquirerem. Respondit, ex amore quo amicus amico reuelare solet, hæc cognoui, unde dum adulteram procabat, & mihi vicinam agnoui. Idem argumentum super eam capere suspicionis, hæc agrotare citabat. Sed quid se singula, quæ in illo dūtaxat oppidoreperta sunt: dum recitare velle, liber utiq; foret conficiendus, quanti enim caci, claudi, aridi, & diuersis irretiti infirmitatibus, iuxta formam iuris, ex vehementi suspicionem super Maleficis eis huiusmodi infirmitates, in genere vel in specie prædicentes, & quod talia in breui sentire haberent, vel ad dies vitæ, vel ad mortem statim percipiendam. Et quod secundū eorū dicta cuncta accidissent, vel ad specificatam infirmitatem, vel ad mortem aliorum, quia enim terra illa vasallia & aruigeria abundat, & ocia dant vitia, vbi interdum mulieras procabant, dum illas procatas abicere, & alias honestas matrimonio sibi copulare disposuerunt, raro sine vindicta super maleficium inferendū, aut viro aut uxori dum se spectas cernebant. Thorus conjugalis perseverabat, nō autem viris tantum, quantum mulieribus, ut eo pie æstimari potest, illis interemptis, aut arafactis priores amasias procare haberent. Nam & cocus quidam Archiducia, dum iuenculam honestam & alienigenam duxisset, Malefica eius amasia in publica via alijs honestis personis audientibus, iuencula maleficiū & mortem prædixit, extensa manu dicens: Non diu de tuo marito gaudebis. Statimq; sequenti die lecto decubuit, & post
paucos

316 *Infirm. speciales à Malef. causata,*

paucos dies debitū vniuersæ carnis persoluit in extremis contestando: En sic morior, quòd illa sua maleficijs Deo permittente, me interimit, & utiq; pro meliori Deo sibi alias nuptias in cælo disponente. Sic deniq; per maleficia miles quidā, vt publica fama testatur interemptus fuit, sic & alij plures, quos recitare omitto. Inter quos & domicellus quidam, dum ad nutum amasiæ secum pernoctare nolebat, & per famulū suum, q̄ ea nocte secum certis negocijs præpeditus pernoctare nō posset, ei indicasset: Illa indicata famulo iniunxit: Dicis domicello, non diu me vexabit, sicq; & sequenti die infirmus, post paucos dies sepultus. Sunt & tales Malefica, quæ Indices solo aspectu & oculorum intuitu maleficare sciunt, quòd etiam nullam molestiam eis inferre publicè se iactantes, sed vt quibuscunq; criminalibus causis detentis, & grauissimis tormentis pro dicenda veritate expositis, taciturnitatem inferre sciunt, quòd nunquam eorum facinora delegere poterant. Sunt & quæ imaginem crucifixi flagellis & cultris impingendo ob maleficia perpetranda cum turpissimis verbis, contra gloriosissimæ virginis Mariæ puritatem, & nostri saluatoris ex eius intemerato utero naturalem debonestauerunt verba illa, & singulos actus recitare non expedit, cum nimis sint piorum aurium offensiuæ, in scriptis tamen redacta & reposita sunt, prout baptizata quædam Iudæa & alias iuenculas induxerat, quorum vna Vualburgis nomine, eodē anno in extremis posita, dum à circumstantibus ad confessionem peccaminum hortaretur, exclamauit: Corpus & animam tradidi diabolo, nec spes mihi adest veniæ, & sic defuncta. Singula hæc non ad

non ad ignominiam, sed ad laudem & gloriã illustrissimæ Archiducis conscripta sunt, cum reuera vti catholicus Princeps & præcipuus zelator in extermine earum cum assistentia reuerendissimi ordinarij Brixien. non mediocriter laborauit. Recitata autem potius in detestatione & odium tanti criminis, vt quæ iniurias hominum vlisci non desistunt, quomodo iniurias creatoris & fidei contumelias, etiam non habendo ad temporalia damna respectum sufferre possunt, omnium enim eorum hoc præcipuum fundamentum, fidei videlicet abnegatio existit.

SVPER MODVM, QVO OBSTETRICES

Maleficæ maiora damna inferunt, dum in-

fantes aut interimunt, aut Dæmonibus

execrando offerunt,

CAP. XIII.

NEC prætereundum est de nocuentis Maleficis Obstetricibus pueris illatis. Et primo, quomodo interimunt. Secundo, quomodo Dæmonibus offerendo execrant. In diocesi namq. Argentinensi & oppido Zabernio mulier quædam honesta, ac Beatissimæ virginis Mariæ plurimum deuota, hunc casum referre sibi accidisse, singulis eius hospitium quod publicè tenet nigram habens aliquam pro interfigno frequentibus commemorat. A viro inquit legitimo, sed iam defuncto imprægnata, vbi dies pariendi appropinquarent, mulier quædã obstetrix, vt ipsam ad obstetricandum puerum acceptarem, importunè instabat. At ego conscia de eius infamia, licet aliam mibi assumere decrevissem,

creuiffem, verbis tamen pacificis quasi suis annuerem vellem petitionibus me simulabam. Adueniente autem tempore partus, cum aliam obstetricem conduxiffem, illa prior indignata, quadam nocte cameram meam euolutis vix octo diebus, cum duabus alijs mulieribus ingreditur, & lecto appropinquantes in quo iacebam, cum maritum meum, qui in altera dormiebat camera vocare voluiffem, singulis membris, & lingua ita remansi viribus destituta, quod dempto visu cum auditu, nec pedicam mouere potuiffem. In medio ergo illarum duarum stans Malefica, hæc verba protulit: Ecce, hæc pessima mulierum, quia in obstetricem me recipere noluit, impune non transibit. Et cum aliæ duæ à latere stantes, pro ea supplicarent, dicentes, tamen nunquam alicui ex nostris nocuit. Malefica subiunxit: Hanc mihi quia displicentiam fecit, suis intestinis aliqua immittere volo, sic tamen, quod infra dimidium annum natos propter vos dolores sentiet, sed illa euoluto satis cruciabitur: Accessit ergo & ventrem cum manu tetigit, mihiq; videbatur, quasi intestinis extractis, aliqua tamen quæ videre non potui intromittens. Illis ergo abuntibus, cum vires ad clamandum recuperassent, maritum quantocius vocavi, & rem gestam denudaui. Cum autem ille causam puerperio assignare vellet, dicens: Vos puerperæ plurimis illusionibus & fantasijis laboratis, nec quoquo modo dictis meis fidem adhibere volebat, adiunxi, Ecco spacium pro anno dimidio mihi donauit, quo elapso, si nulli cruciatus superuenient, dictis tuis fidem adhibebo: consimilia deniq; verba filio clerico, qui & pro tunc Archidiaconus ruralis erat, protulit, cum &
ipse

ipse visitationis gratia illo die eam frequentasset. Quid plura? sex mensibus ad punctum evolutis, interiorum viscerum tortura subito ipsam tam dire inuasit, ut nec diebus nec noctibus à clamoribus omnes inquietudo abstinerere potuisset. Et quia (ut præmissum est) deuotissima virgini & Reginae misericordiae extitit, in pane & aqua singulis sabbatinis diebus ieiunando, ideò & per ipsius suffragia credidit se liberari. Vnde & quadam die ubi opus naturæ perficere volebat, tunc omnis illa immundicia à corpore prorupit, & aduocans maritum cum filio dixit: Sunt ne res istæ fantasticae? nonne dixi post dimidiū anni spaciū Veritas cognoscetur? Aut quis vidit vnquam spinas, ossa, simul etiam ligna me comedisse? Erant enim spinae rosarum, in longitudine vnius palmæ, cum alijs varijs innumero rebus iunctissæ. Insuper (ut in prima parte operis) ex illius famula reductæ ad præsentiam in Brisiaco confessione patuit maiora damna fidei circa hanc hæresim Maleficarum ab obstetricibus inferri, quod etiam quarundam confessio quæ postmodum incineratæ fuerunt, luce clarius demonstrauit. Nam in diocesi Basiliensi, & oppido Danti quædam incinerata fassa fuerat, vltra quadraginta pueros necasse per modum talem, ut quando ex utero egrediebantur, acum capitibus eorum per verticem vsque in cerebrum infixit. Altera denique in diocesi Argentinensi, pueros absque numero puta quia de numero non constabat se interemisse fassa fuerat, taliter deprebensa. Nam ubi ex vno oppido in aliud, causa obstetricandi iuit, mulierem quandam vocat officio suo completo, dum ad propria redire volebat, ubi portam oppidi exiuit,

exiit, casu brachium pueri recenter nati ex linteo quo præcinctæ erat, cui & inuolutum brachium fuerat, ad terram cecidit, quo viso, ab his quæ infra portam sedebant, dum illa præterisset, leuatam è terram, ut putabant, peciam carnis cautius intuebantur, & cum non peciam carnis, sed brachium pueri per articulos membrorum agnouissent, consilio cum Præsidentibus habito, & inuento, quòd infans ante baptismum decesserat, brachioq; careret, Malefica capitur, quæstionibus exponitur, & crimen detegitur, sicq; ut prædictum est, absq; eius numero, se infantes interemisse cognouit. Qua autem de causa utiq; præsumendum, quòd ad instantiam malignorum spirituum etiam eis interdum inuitu, talia facere coguntur. Nouit enim Diabolus, quòd ab introitu regni cælestis propter pœnam damni, aut originale peccatum tales pueri sequestrantur. Vnde etiam diutius finale iudicium protrahitur, sub quo æternis cruciatibus deputabuntur, cum eò tardius numerus electorum completur, quo completo mundus consumabitur. Et (ut in præmissis tactum est) suasu Dæmoniorum ex huiusmodi membris vnguenta earum visibus accommoda conficere habent. Sed & hoc horrendum facinus silentio prætereundum in detestationem tanti criminis non est. Nam ubi infantes non interimunt, tamen illos Dæmonibus execrando per hunc modum offerunt. Nato enim infante, obstetrix ubi puerpera Malefica per se non existit, tunc quasi quid operis pro infantis refocillatione actura, ipsum extra cameram deportat, & sursum eleuans principi Dæmoniorum, scilicet, Lucifero, & omnibus Dæmonibus immolat, & hoc
in loco

in loco coquinae super ignem, Et (ut quidam retulit) cum perpenderit uxorem suam tempore partus, quod prater consuetum modum puerperarum nullam ad se ingredi mulierem permittebat, nisi duntaxat filiam propriam, quae obstetricandi officium gerebat, causam huiusmodi experiri volens, latenter se illo in tempore in domo occultabat. Unde et ordinem sacrilegi, et diabolicae immolationis, modo praedito perpexit, cum eo quod ut sibi videbatur per appendiculi instrumentum in quo ollae suspenduntur, infans non fultus humano auxilio, sed Daemonis sursum vehebatur, unde mente consternatus, cum et horrenda verba per Daemonum inuocationem, et alios ritus nequissimi per se sensisset, subito ut infans baptizaretur acius instat, et cum ad aliam villam, in qua parochialis erat Ecclesia deferendus esset, et per pontem super flumen quoddam pertransire haberet, ille euaginato gladio super filiam quae infantem gerebat, irruit, dicens, alijs duobus sibi adiunctis audientibus: Nolo ut infantem per pontem deferat, quia aut per se pontem gradietur, tu in flumine submergeris. Qua perterrita cum alijs quae aderant mulieribus, et an ne compos esset rationis inquirentes, (res enim gesta cunctos alios latebat, demptis duobus viris sibi coniunctis.) Tunc ille: Pessima mulierum, arte tua Magica pendiculum infantem fecisti, fac et iam ut nullo deferente pontem pertransseat, aut in flumine te submergam. Sic coacta, puerum super pontem posuit, et arte sua Daemonem inuocans, subito ex altera parte patris infans cernitur. Baptizato ergo puero, et ad propria rediens, cum iam per testes filiam de maleficio

convincere poterat, prout primum facinus oblationis minimè probare potuisset, eò quòd ipse vnicus illi sacrilego ritui interfuisset, apud Iudicem post tempus purgationis, filia cum matre accusantur, & pariter incinerantur, & facinus de sacrilega oblatione, quod per obstetrices fieri solet, detegitur. Sed hìc dubium oritur. Quid ne operis aut efficaciæ talis sacrilega oblatio in huiusmodi pueris efficere valeat? Ad quòd dici potest, quòd sicut triplici ex causa Dæmones efficiunt, ita & ad tria nephandissima hæc ei deseruiunt. Nam primò ex superbia eorum, quæ quia semper ascendit, iuxta illud: Superbia eorum qui te oderunt ascendit, semper quærunt quantum possunt diuinis rebus & cæremonijs se conformare, vt sic sub specie boni apparentis facilius decipiant. Sic enim & virgines, pueros, mares, vel feminas expetunt, à Magis ubi in speculis vel vnguibus Maleficorū furtim sublata, vel alia occulta habent manifestare, licet per corruptos idem ostendere, canantur, sed tamen vt fingat se falsè castitatem amare, quam tamen odit, cùm castissimam virginem summè odit, eò quòd caput eius contriuit. Gen. 3. Vnde sic animas Maleficorum & eius credentium per infidelitatis vitium, sub specie virtutis decipiunt. Tertio, vt ipsa perfidia Maleficarum amplius in suis augmētum crescat, dum à cinnabulis sibi dicatas Maleficas seruant. Ex his efficit hæc sacrilega obligatio tria in puero. Primò, quòd sicut exterior oblatio fit in rebus sensibilibus Deo, puta in vino, pane, terræ frugibus, & hoc in signum debite subiectionis & honoris, iuxta illud Eccles. 25. Non apparebis in conspectu Domini Dei tui vacuus, quæ etiam
res alijs

res alijs postmodum prophanis vsibus nullo modo applicari debent, nec possunt. Unde & 10. q. 1. Damas. Papa. dis. Oblationes quæ intra Ecclesiam offeruntur, sacerdotibus tantummodò pertinere, sic tamen, ut non solum eas in suos vsus conuertat, ut fideliter dispensent partim ad ea quæ ad cultum diuinum pertinent, & partim etiam in vsus pauperum conuertat. Ita & talem puerum Diabolo in signum subiectionis & honoris oblatum, diuinis vsibus applicari dignæ & fructuosæ subiectionis causa pro se quàm pro alijs quomodo est possibile hoc à catholicis fieri? Quis enim dicere potest, materna scelera, seu aliena peccata quò ad punitionem non redundare in filios, fortassis ille qui dictum propheticum attendit: Filius non portabit iniquitatem patris, sed quod de illo passu. Exo. 20. Ego Dominus zelotes visitans peccata patrum in filios, vsq; in tertiam & quartam generationem? Est enim hæc vtriusq; sententia, ut prima intelligatur de pœna spiritali in iudicio poli siue Dei, & non in iudicio fori. Et est pœna, quæ principaliter tangit animam, siue sit pœna damni, ut priuatio gloriæ, siue pœna sensus, id est, cruciationis ignis infernalis. His enim pœnis nunquam punitur aliquis sine culpa propria, vel contracta, quantum ad originale, vel commissio quantum ad actuale peccatum. Secunda verò auctoritas, quia intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum, ut Gratianus exponit. 1. q. 4. §. quib. Vbi et dat alias expositiones, idè alijs pœnis quibuscumq; in iudicio Dei punitur quis non solum pro culpa sua commissæ, vel committendæ, ut .s. euitetur, sed etiam pro culpa alterius. Nec valet, si dicatur, qd tunc punitur

sine causa & sine culpa, quæ debet esse causa pœnæ, quia iuxta regulam iuris, sine culpa non subsistit causa, nō aliquis puniendus, unde & dicere possumus, quod semper superest causa etiam iustissima, licet nobis ignota. 24. q. 4. Augustinus & si super actionem facti profunditatē iudiciorum Dei penetrare non possumus, veruntamē verum scimus esse, quod dixit, & iustum esse quod fecit. Est tamen distinctio in pueris oblatiis, eò quod loquendo de innocentibus, qui non per matres Maleficas, sed per obstetrices Daemonibus offeruntur, & rapiuntur occultè, ut dictum est supra ab amplexibus & utero honestæ matris, quod tales innocentes non adeò deseruntur, ut imitatores efficiantur tantorum scelerum, sed imitatores paternarum virtutum, hoc piè credendum est. Secundum, quod efficit hæc sacrilega oblatio est, quod sicut in oblatione qua homo seipsum Deo offert in sacrificium, recognoscit Deum suum principium & finem, quod quidem sacrificium dignus est omnibus sacrificijs alijs exterioribus ab eo impensis, iuxta illud: Sacrificiū Deo spiritus contri. &c. Et hoc quò ad principium creationis, & finē glorificationis, ita & ipsa Malefica puerum offerens Diabolo, eius animam & corpus tanquam suo principio & fini damnationis æternæ commendat, unde & non nisi miraculosè à solutione tanti debiti liberari poterit. Solet quædam historia, imò & plures recitari, de pueris ex materno utero Daemonibus improvisè, & ex aliqua passione & commotione mētis à matribus oblatiis, & qualiter cum maxima difficultate in adulta ætate à Daemonum iurisdictione, quam diuina permissio sibi usurpant, liberari poterunt, de quib.

liber

liber exemplorum Beatissima virginis Mariae refertus
 noscitur, specialiter & de illo, qui per summum Ponti-
 ficem dum liberari à vexationibus Demonum non po-
 terat, missus tandem ad quendam virum sanctū in Ori-
 entalibus partibus degentem, cum magna adhuc diffi-
 cultate per intercessionem ipsius gloriosissimæ virginis,
 ab illa iurisdictione ereptus fuit. Unde si in ultionem
 vnius improuise non dico oblationis, sed exhibitionis,
 vbi mater ex indignatione duntaxat, super copulā car-
 nalem viro exhibendam, cum dixisset maritus, spero
 inde fructum prouenturū, & illa replicans. Sit fructus
 ille Diabolo datus, tanta seueritas diuinæ punitionis
 patuit, quanta creditur seuire vbi tanta diuinæ Ma-
 iestatis cernitur offensa. Tertiū, quod hæc sacrilega ob-
 latio efficit, est habitualis inclinatio ad huiusmodi ma-
 leficia hominibus, iumentis, & terræ frugibus inferen-
 da. Huius ratio assignari potest ex his, quæ secundum
 Tb. in 2. q. 108. super punitionem temporalem, qua ali-
 qui propter alienas culpas puniuntur, deducuntur. Vi-
 citur enim, quia quia filij sunt secundum corpus, res quædā
 patris, & serui & animalia, res dominorū. Et cum ali-
 quis sit puniendus in rebus suis omnibus, ideo & filij plu-
 ries pro parentibus. Et differt hæc ratio ab illa quæ sup-
 tacta fuit de peccatis patrum, quia Deus visitat in filios
 vsq. in tertiā & quartam generationem, quia (vt ibi ta-
 ctū est) hoc intelligitur de imitatoribus paternorū sce-
 lerū. Hæc autem ratio concludit de punitione filiorum
 pro patribus, vbi non imitantur paterna scelera in actu
 per mala opera, sed tantum in habitu, sic enim & filius
 natus ex adulterio David mortuus fuit quàm citius, &

animalia Amalechitarum iussa sunt interfici, quamuis
 & huiusmodi sit ratio mystica, ut habetur 1. par. q. 4. §.
 paruulos. Ex quibus omnibus non inconuenienter dici-
 tur, quod huiusmodi pueri semper ad maleficia perpe-
 tranda usq; in finem vitæ inclinantur. Sicut enim Deus
 suam oblationem sanctificat, ut sanctorum gesta demon-
 strant, ubi parentes sobolem ex eis procreandam Deo di-
 cassent, utique & Diabolus suam oblationem inficere
 non cessat, ex veteri & nouo Testamento quasi innu-
 mera possent gesta deduci. Sic enim plures Patriarchæ
 & Prophetæ, ut Isaac, Samuel, Samson. Sic etiam Ale-
 xius, Nicolaus, & alij innumeri, gratijs plurimis ad
 sanctitatem vitæ fuerunt proventi. Experientia deni-
 que demonstrat, semper filias Maleficarum cum consi-
 milibus, tanquam imitatrices maternorum scelerum
 esse diffamatus, imò & totam quasi progeniem esse in-
 fectam. Et huius quidem & omnium precedentium
 ratio, quia superstitem semper habent relinquere, & in
 augmentum illius perfidiæ summis conatibus ex pacto
 cum Dæmone inito tendere. Vnde enim contingere pos-
 set, quod sapissimè repertum est, puellas impuberes, ut
 octo vel decem annorum, tempestates & grandines con-
 citasse, nisi ex tali pacto sub tali oblatione sacrilega
 Diabolo per matrem Maleficam infantem execrasset,
 nec enim per se pueri talia ex fidei abnegatione, prout
 adultæ Maleficæ principio facere habent, efficere pos-
 sent, cum nec alicuius fidei articuli fortassis notitiam
 habent, è quibus gestis aliqua in medium producamus.
 In partibus enim Sueviæ, dum quidam villanus sege-
 tas in campis cum filia paruula, vix octo annorum con-
 spicere

ficere decreuisset, & propter siccitatem terre pluuiam apud se ruminans & conferens optasset, dicens: Heu quando veniet pluuias? Puella audiens verba patris, ex simplicitate animi dixit: Pater, si pluuiam desideras, faciam quòd citò veniet. At pater: Vnde hæc tibi, noscine pluuiam procurare? Respondit puella, utique & nòdum pluuiam, sed & grandines & tempestates concitare scio. Et pater: Quisnam te docuit? Respondit, mater mea, verum quòd mihi inibuit ne alicui indicarem. Tunc iterum pater: Et quomodo te docuit? Respondit, me misit vni magistro, quem omni hora ad quæcunque petita habere possum. At pater: Vidistine illum? Respondit, vidi interdum viros introeuntes & exeuntes ad matrem, & cùm interrogassem quinam essent, respondit: Sunt nostri magistri, quibus etiam te tradidi & commisi, magnifautores, & diuites. Territus pater, an ne illa hora grandinem excitare posset, inquisiuit. Et puella: Vtique si modicum aquæ habuerò faciam. Tunc pater puellam per manum ad torrentem deduxit. Fac, inquit, sed tantummodò super agrum nostrum. Tunc puella manum in aquam misit, & in nomine sui magistri, iuxta doctrinam matris mouit. Et ecce tantummodò pluuias agrum illum perfudit. Quod cernens pater, fac, inquit, & grandinem, sed tantummodò super vnum ex agris nostris. Quod cùm iterum puella fecisset, pater de experientia certificatus, uxorem apud ludicem accusauit, quæ capta & conuicta, incinerata fuit, & filia reconciliata & Deo dicata, amplius illa efficere non potuit.

Malefic. nocumenta in Iumentis,
SEQVITVR SVPER MODVM, QVO
Iumentis Maleficæ varia nocumen-
ta inferunt,

C A P. XIII.

Tique à fortiori cūm apostolus dicat: Nunquid Deo curae est de bobus, volens per hoc innuere, q̄ licet omnia subsint diuinæ prouidentia, tã homines, quàm Iumenta, utrosq̄ iuxta modulū suū seruans, ut Psal. ait: Filij tamen hominum sub regimine & protectione aliarum amplius gubernantur. Si inquam, homines diuina permissione per Maleficos affligunt, innocentes, iusti, & peccatores, parentes deniq̄ in filijs, quæ res sunt pertinentes ad eos. Cūm etiã Iumenta, terræ fruges, similiter de rebus hominum existunt, utiq̄ & super illos varia nocumenta posse à Maleficiis inferri, nemo dubitare diuina permissione concurrente præsumat. Sicut enim Iob à Diabolo percussus, cuncta Iumenta perdidit. Sic deniq̄ nec minima reperitur villula, vbi mulieres mutò vaccas inficere, lacte eas prinare, & sapiissime interimere nō cessant. A minimo autem nocumento inchoando, quod de priuatione lactis estimari potest. Si de modo quo id efficere valeant quæritur, Responderi potest, quod quia secundum Albertum 3. de animalib. Lac de natura sit menstrui in quolibet animali, sicut etiam fluxus alius in femina, vbi nō restringitur talis fluxus aliqua infirmitate, tunc restringitur aut aufertur interdum maleficali opere. Ex conditione aut naturali lac restringitur post cōceptum factum. Ex infirmitate verò accidentali, sicut pluri ex
comestione

comestione alicuius herbe, quæ ex natura lac restringere habet, & vaccam atterere, ex maleficio autem talia procurant varijs modis. Quædam enim nocturnis temporibus & sacratioribus, utiq; ex inductione Diaboli, ab maiorem offensam diuinæ Maiestatis, in quocunq; angulo domus suæ se collocant, viceum inter crura habentes, & dum cultrum vel aliquod instrumentum in parietem aut columnam infigunt, & manus ad mulgendū apponunt, tunc suum Diabolū qui semper eis ad omnia cooperatur inuocāt, & quod de tali vacca, & tali domo, quæ sanior, & quæ magis in lacte abundat, mulgere affeētat, proponit, tunc subito Diabolus ex mammillis illius vacca lac recipit, & ad locum ubi Malefica residet, & quasi de illo instrumento fluat, reponit. Hæc quidem populo prædicando nemo propterea ex eis informatur, quia quantumcunq; quis Dæmonē inuocare, & per nudam inuocationē hæc se posse efficere æstimaret, seipsum deciperet, quia caret fundamēto illius perfidiæ, quia. s. omagium non præstitit, & fidem non abnegauit. Hæc ideo posui, cum plures hæc & alia quæ posita sunt, æstimant populo non esse proponenda propter periculum informationis, cum sit impossibile aliquem per prædicationem posse informari ratione tacta. Potius autem sunt in detestationem tanti criminis, & ut Iudices in ultioneus tanti sceleris, scilicet fidei abnegationis, amplius inardescant sunt prædicanda, licet non semper, plus etiam ponderant seculares huiusmodi temporalia damna, cum magis terrenis implicentur affectionibus quàm spiritualibus, unde & cum eis talia posse fieri affirmatur in punitionem ipsorum amplius seruiunt, sed tamen astu-

tiam Diaboli quis explicare potest? Nouit illos in quadam societate constitutos, qui dum tempore Maij butyrum maicum comedere affectarent, eis in itinere existentibus, & in prato circa torrentē consedentibus, vnus ex eis quo pacto cum Dæmone per antea sive tacito sive expresso inito dicit: Ego optimum butyrum maicū procurabo. Et statim depositis vestimentis & torrentem intrans, non stando sed sedendo contra aquæ fluxum dorsum vertebat, & cæteris conspicientibus ipse dum certa verba protulisset, & aquam manibus post tergum mouisset, post paululum butyrum formatum admodum quo villana tempore Maij vendere in foro solent, in magna quātitate apportauit, & alijs gustantibus, optimum fuisse butyrum affirmarunt. Qua ex re colligitur, primò hunc de sua practica fuisse certum, vel quia mere maleficys per expressum pactum cum Dæmone initum, vel quia per tacitum pactum nouit sibi Diabolum ad vota affuturum. Siquidem primum tunc non indiget discussione, quando verus Maleficus fuerit. Si autem secundum, tunc vsus suffragio Diaboli fuit, eò qd sibi oblatus & execratus à matre, vel obstetrice fuerit. Quod si quis obijceret. Diabolum fortasse apportasse butyrum sine aliquo pacto tacito vel expresso, ac etiā absq; oblatione aliqua: Respondetur, qd nūquam aliquis vtitur suffragio Diaboli in consimilibus operibus sine eius inuocatione, quia ipso facto, cum quis Dæmonis auxilium petit, contra fidem vt apostata agit, iuxta determinationem Doctoris in 2. senten. di. 8. super difficultatem. Vtrum auxilia Dæmonū vti sit apostatare à fide. Nam cum alijs Doctoribus Albertus magnus licet concordat,

cordat, tamen magis expresse dicit, quod semper in talibus est apostasia verbi vel operis. Si enim inuocationes, coniurationes, fumigationes, & adorationes fiant, tunc apertum pactum initur cum Dæmone absq; hoc, videlicet, quod aliquis corpus & animam cum fidei abnegatione, in toto vel in parte tradat, q̃a per hoc q̃ ipsum inuocat, iā committit apostasiam verborum apertam, si autem non sit inuocatio verborum, sed solummodo sit opere simplici, quia scilicet tale opus facit, quod non nisi Dæmonum auxilio effectum sortiri potest. Tunc siue faciat illud inchoando in nomine Diaboli, siue per alia verba ignota, siue absq; omni verbo, Illa tamen intentione, ut dictum est, tunc subdit Albertus, est apostasia operis, quia illud opus expectatur à Dæmone. Cum autem expectare aliquid à Dæmone, vel aliquid percipere vel ipsum semper est fidei contumelia, & ideo apostasia. Vnde & hoc concluditur, quod quocunq; modo præfatus Magnus hoc procurauit, ut quia per pactum tacitum vel expressum procurauit. Et, verisimiliter, si absq; pacto expresso, quod tunc ut Maleficæ facere solent, per tacitum & occultum pactum, vel ex se, vel à matre, aut obstetrice initum talia effecit. Et dico ex se, quia tantummodo opus exercuit, effectum à Diabolo expectans. Secundum, quod colligitur ex illa vel consimili practica, est, quod quia Diabolus nouas rerum species condere non potest. Ideo ubi tam subito naturale butyrum ex aqua prorupit, hoc virtute Dæmonum, non aquam in lac mutando, sed vel butyrum alibi ex loco reposito accepit, & illi ad manus tradidit, vel ex lacte naturali hoc ex naturali vacca recipiendo, & subito
ut sic

ut sic coagulando in naturam butiri, quia quod ars mulierum per spacium temporis efficit butirum formando, hoc ipse in breuissimo tempore efficere nouit, & tunc sibi obtulit. Ad idem reducitur modus, quo aliqui superstitiosi vinum aut talia necessaria non habentes, nocturnis temporibus tantummodo flasconem aut aliud vasculum recipiunt, & dum per vicum aliquem incidunt, subito vas vino impletum reportant. Tunc enim Diabolus vinum naturale ex aliquo vase recipiendo illi flasconem implexit. Super modum autem, quo animalia & iumenta Malefici interimunt, dicere oportet, quod sicut homines, ita & iumenta vel tactu & visu, vel visu tantum, vel ubi subter limen ostij ipsius stabuli, vel ubi solent adaquari, maleficium aliquod seu instrumentum maleficij reponunt. Sic enim & ista in Rauenspurg incinerata. De quibus, ut infra patebit, semper ad instantiam Dæmonum ubi meliores equi, aut pinguiora iumenta erant, maleficiare habebant. Et dum interrogata fuissent, per quem modum talia efficerent, respondit vna nomine Agnes, quod subter limen ostij ipsius stabuli certas res occultarent. Et interrogata, cuiusmodi res, respondit, Diuersarum specierum animalium ossa. Et vltcrius, In cuius nomine hoc facerent interrogata, respondit: In nomine Diaboli, & omnium aliorum Dæmoniorum. Sed & altera nomine Anna, quæ dū vni ex cluibus successiue viginti tres equos maleficiasset, quia vector erat. Vltimatum dum vicefimum quartum emisset, & iam ad extremam paupertatem deuenisset, vector stans in ostio stabuli, dixit ad Maleficā, quæ in ostio domus sue stabat: Ecce iā emi equum, promitte

promitto Deo & suæ matri, si equus ille moritur, quod ego manibus meis proprijs se interficiam, sicq; territa Malefica, equum sibi intactum reliquit. Dum autem capta & interrogata fuisset, per quem modum talia effecisset, respondit, se nil aliud nisi foueam fecisse, qua facta Diabolus certas res imposuisset sibi ignotas, quæ ex re colligitur, quod tantummodo aut manum, vel visum apponere habent, & hoc ut quoquo modo Malefica cooperetur, aliàs enim Diabolo sciendi in creaturas facultas non permetteretur, ubi Malefica non concurreret ut prius tactum est, & hoc contingit propter maiorem offensam diuinæ Maiestatis. Sæpius etiam à pastoribus visa sunt, quod certa animalia in campis, dum tres aut quatuor saltus in aërem fecissent, subito in terram collapsa interierunt. Et hoc utiq; Dæmonum ad instantiam Maleficarum virtute, In diocesi Argentinensi inter oppidum Fieffen, & montem Ferrerium, quidam prædiues asseruit sibi & alijs ultra quadraginta iumenta in bobus & vaccis, in alpibus fuisse maleficiata, & hoc infra anni spacium, non peste aut aliqua infirmitate precedente. Et pro interfigno dixit, quod peste aut alia casuali infirmitate moriuntur non subito, sed paulatim, & successiue deficiunt. Illud autem maleficium subito abstulit omnem vigorem, ita quod ab omnibus iudicabantur illa maleficijs fuisse interempta. Verum talem annotavi numerum, æstimo tamen quod ampliorem expressit, hoc tamen verissimū, quod in partibus, & præcipue in alpibus plurima nocumenta asseruntur maleficiari, quod genus etiam malefici vndiq; diffusum noscitur. Aliqua similia infra in capitulo de reme-

*Malef. nocumenta in Iumentis,
de remedijs adhibendis contra maleficia Iumentorum
discutientur.*

SUPER MODVM, QVO GRANDI-
nes & tempestates concitatae, ac etiam fulgura
super homines & iumenta fulmi-
nare solent,

C A P I T. X V.

DEniq; quòd Dæmones & sui discipuli
talia maleficia in fulminibus & gran-
dinibus & tempestatibus concitare
possint, & hoc accepta potestate à Deo,
quò ad Dæmones, seu eius permissiõe,
quo ad ipsius discipulos sacra scriptura Iob. 1. & 2. testa-
tur, vbi accepta potestate à Deo statim Dæmon procu-
ruit, vt Sabei quinquaginta iuga bouum, & quingentas
asinas auferrent, & deinde ignis de cælo descendens se-
ptem milia camelorum consumeret, tandem etiam se-
ptem filij, & tres filiae per vehementem ventum, & la-
psum domus occumberet, & semper pueri, id est, famuli
multi, vno qui nunciaret dempto interierunt, deniq; vl-
cere pessimo sancti viri corpus percuteretur, & vxor &
tres amici eius, vt ipsum vexarent grauitè procurauit,
vbi et S. Ibo. in postilla sua super Iob ita loquitur: Ne-
cesse est confiteri, quòd Deo permittente, Dæmones pos-
sunt perturbationem aeris inducere, ventos concitare,
& facere vt ignis de cælo cadat, quamuis enim natura
corporalis non obediat ad nutum Angelis, neq; bonis, neq;
malis ad susceptionem formarum, sed soli Deo creatori,
tñ ad motum localem naturæ corporalis nata est spiri-
tualis naturæ obedire, cuius iudiciũ in homine apparet.

nam

nam ad solum imperium voluntatis, quæ subiectivè est in anima, moventur membra, ut opus à voluntate dispositum, prosequatur. Quæcumq; igitur solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalem virtutem, non solum boni, sed et mali facere possunt, nisi diuinitus prohibeantur. Venti autem & pluuie, & aliæ huiusmodi aeris perturbationes, solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt, unde ad huiusmodi procreanda, naturalis virtus Dæmonis sufficit. hęc Tho. Mala. n. quæ nostris exigentibus in mundo sunt, Deus velut per suos tortores iussit per Dæmones solet infligere, unde & gl. super illud Ps. 104. Vocauit famem super terram, & omne firmamentum panis contriuit, dicit sic: Hæc mala permittit Deus per Angelos malos, qui talibus præpositi sunt. Vocat ergo famem, id est, Angelum fame præpositum. Possent & illa quæ supra notata sunt circa quæstionem. An semper Malefici circa maleficia inferenda habent concurrere cum Dæmonibus, vbi de triplici nocumeto, & quò interdum Dæmones sine Maleficis mala nocumeta inferunt. Cum Maleficis autem Dæmones plus affectant hominibus nocere, quòd cum Deus amplius per hoc irritatur, inde eis maior facultas puniendi & affligendi conceditur. Deseruiunt & illa, quæ DD. super 2. sent. dist. 6. An locus sit inconuenienter deputatus malis Angelis in aëre caliginoso movent, quia cum tria considerantur in Dæmonibus, natura, officium & culpa. Sicut naturæ correspondet cælum empyreum, culpæ verò inferius, ita eorum officio cum tortores sint & ministri, ut supra tactum est, in punitionem malorum, & exercitium bonorum competit aër caliginosus, ne videlicet nimis

nimis nos infestarent, si in mundo inferiori circa nos habitarent, unde & in aere, & circa sphaeram ignis actiua passivis coniungere sciunt, ubi à Deo permittuntur, & ignem de caelo cadere, seu fulgura fulmina reprocurant. Narratur in formicario de quodam capto per Iudicem, dum interrogaretur, quomodo ad grandines & tempestates concitandas procederent, & an facile hoc eis foret procurare, respondit: Faciliter grandines procuramus, sed ad libitum laedere non valeamus, propter custodiam bonorum Angelorū, unde addidit: Eos tantummodo laedere possumus, qui Dei destituti sunt auxilio. Et q̄ signo crucis se muniunt, illos laedere nō possumus. Est autē hic noster modus. Primò, verbis certis in campis, Principem omnium Dæmoniorum imploramus, ut de suis mittat aliquem, qui à nobis designatum percutiat. Deindè veniat certo Dæmone eidē in binio pullum nigrum immolamus, eundem in alto proyiciendo in aere quo à Dæmone sumpto obedit, & statim aërem concitat, attamen non semper in loca destinata à nobis, sed iuxta Dei viventis permissionem, grandines & fulmina proyicit. Narratur etiam ibidem de quadam actore seu heresiarcha Maleficorum Stafus dictus, qui in Bermensium territorio & locis adiacentibus constitutus, publicè de hoc gloriari audebat, quòd quodocunq; vellet, ipse in omnium amulorum oculis velut murem facere vellet, & dilabi manibus inimicorum suorum letalium, & ita etiam capitalium suorum inimicorum manibus sæpius evasisse. Divina tamen Iustitia cū terminum suæ Malitiæ facere voluit, per hostes suos in stuba quadam prope fenestram quandam sedere, dum

cautè

cautè explorabatur à sibi insidiantibus, gladijs & hastis inopinatè transfixus, ob sua facinora miserabiliter obiit, superstitem tamen discipulum, qui in boppo vocabatur reliquit, qui & supradictum Stadio, de quo in capitulo sexto mentio fit, & magistrum fecit. Sciverunt bi duo, quando eis placuit, tertiam partem feni, fœni, vel frumenti, aut cuiuscunque rei de vicino agro, nemine vidente, ad proprium agrum deferre, grandines viuacissimas & auras læsuas cum fulminibus procurare, in aspectum parentum infantes prope aquam ambulantes, in ipsam nullo vidente projicere, sterilitatem in hominibus & iumentis efficere, occulta alijs manifestare, in rebus & corporibus modis quibuscunque ledere, ictu fulminis nonnunquã quem vellent interimere, & multa alia pestifera procurare, ubi & quando Dei iustitia hæc fieri permisit. Ad ea tamen, quæ per nos reperta sunt, expedit discurrere. In diocesi namq; Constantiensi, ab oppido Rauenspurg ob viginti octo miliaria tentonicalia versus Saltzburgã, grando sæuissimus excitatus, cunctas fruges, segetes, & vineas adeò in latitudine vnius miliaris contriuerat, quòd tertius annus vix iudicabatur frugiferus in vinetis. Vnde res gestatum per Notariũ Inquisitionis innotuisset, & quòd propter clamorem populi inquisitione opus esset, dum certi per maleficia, imò omnes penè oppidana talia contigisse iudicarent. Quare consulibus ad id consentientibus, per quindenam iuxta iuris formam, super hæresin duntaxat Maleficarum à nobis inquiritur, non ad deas duntaxat personas præ alijs, quæ tamen in paruo numero non erant diffamata peruenitur, nomen vnius Agnetis balnea-

balneatricis, alterius Anna de Mindelheyim / quibus captis, & seorsum ad distinctos carceres positis, ignorante penitus vna de altera, sequenti manè balneatrix questionibus leuissimis à rectore seu ciuim magistro fidei zelatore Gelte cognominato, & ab alijs ex consulis sibi adiunctis in præsentia Notarij exponitur, & licet maleficiū taciturnitatis indubiè penes se habuisset, de quo & semper ludicibus timendum est, eò quòd in primo aggressu, non iam muliebri, sed virili animo se innoxiam affirmabat, diuina tamè fauente clementia, ne tantum facinus impunè transire, subito liberè & à vinculis absolutè, licet in loco torturae, & cuncta flagitia ab ea perpetrata detexit. Nam à Notario Inquisitionis interrogata super articulos & depositione testium, circa nocumenta hominibus & iumentis illata, ex quibus iam violenter reddebatur tanquam Malefica suspecta, cum nemo testis de fidei abnegatione ac carnali spurcitia cum Dæmone incubo aduersus eam deposuisset, eò quòd illa secretissima, attamè ubi post nocumenta animalibus & hominibus illata, vti rearespondisset, cætera omnia de fidei abnegatione, & spurcitijs diabolicis cū incubo Dæmone peractis, interrogata publice fatebatur, asserens se vltra decem & octo annos illi incubo cum omnimoda fidei abnegatione succubuisse, quibus expletis, ubi super grandinem præfatam, annè aliquid de illo sciret inquireretur? Respondit quòd sic. Et interrogata quomodo & qualiter: Respondit, In domo eram, & hora meridiei Dæmon me accersuit, & vbi super campum seu planiciem Ruppel (sic enim nominatur) paululū aquæ mecum deferenda, me trans ferre iniunxit,

iniunxit, & dum interrogassem quid nam operis in aqua explere vellet, pluuiam se velle causare respondit, portam ergo ciuitatis exiens, ipsum Dæmonem sub arbore stantē reperi. Interrogata autem à Iudice sub qua arbore. Respondit: Sub illa ex opposita illius turris, ipsam denotādo, & interrogata quid sub arbore egisset, respondit: Dæmon vt foueam parua m foderem, & illi aquam infunderem iniunxit. Et interrogata, annē pariter consedissent, respondit, me sedente, ipse Dæmon stabat. Interrogata demūm, quibusnē verbis aut modis aquam mouisset, respondit, digito quidem moui, sed in nomine ipsius Diaboli, & omnium aliorum Dæmoniorum. Et rursum Iudex, quid actum fuisset de aqua. Respondit: disparuit, & sursum in aère Diabolus duxit. Et demūm, annē aliquam haberet sociam interrogata, respondit ex opposito sub tali arbore, aliā captam Maleficam, Annam videlicet Mindelheym nominando, consodalem habui, quid autem egerit ignoro. Et finaliter interrogata balneatrix de intervallo temporis, ab aquæ assumptione vsq; ad grandinem, respondit: Tanta dilatio fuit, quousq; ad domum peruenissem, sed & hoc mirabile, cum sequenti die altera quæstionibus leuissimis exposita primò fuisset, vt potē digito vix à terra eleuata, post liberē soluta, præfata omnia nō discrepando in minimo, nec quò ad locum, prout altera fassa fuerat, quia videlicet sub tali arbore, & alterā sub alia, nec quò ad tēpus, quia hora meridiei, nec quò ad modum, quia per motionem aquæ in foueam immissa, in nomine Diaboli & oīm Dæmoniorum, nec quò ad intervallum temporis, quia dum eius Diabolus aquam accepisset,

in sublime eleuando, regressa ad domum, superuenisse grandinem affirmabat, singula detexit, sicque tertia die incineratur, & balneatrix contrita & confessa, plurimum se Deo commendauit, asserens se libenti animo mori, ut Dæmonis iniurias posset euadere, crucem in manibus tenendo & amplexando, quam tamen altera spernebat, quæ etiam ultra viginti annos incubum Dæmonem cum omnimoda fidei abnegatione habuerat, primam in multis maleficijs, hominibus, iumentis, & terræ frugibus illatis excedens, uti processus ad consulatum repositus demonstrat. Sufficiant ista, cum reuera quasi innumera circa huiusmodi maleficia illata recitari possent. Sed & de ictu fulminis, quod sæpissimè aut homines solum, aut cum bestijs, aut cum Dæmonibus & horreis consumpserint, licet occultiore & magis ambigua videatur habere causam, eò quòd alia diuina permissioe sæpè contingant absque maleficarum uellicet cooperatione, tamen ubi spontè ex earum passionibus talia eas fecisse seu procurasse repertum est, super quæ etiam varia acta & gesta, præterea quæ suprà tacta sunt, deduci possent, ratio etiam suffragatur, cum ea facilitate qua grandines, sic & fulmina procurare possunt, in mari etiam tempestates, ideo omnis ambiguitas tollitur.

SVPER TRES MODOS, QVO VIRI

& non mulieres reperiuntur maleficijs infecti
per tria capitula, & primò de sagitarijs Maleficis,

CAPIT. XVI.

VLtimum

Vltimum ad præsens genus maleficij, quo viri inficiuntur in tribus speciebus. Notandum est primò de gravitate criminis, quò ad Maleficos sagittarios in septem horrendis maleficijs: nam primò sacratori die Dominicæ passionis, sexta videlicet feria Parasceuen, ut fertur, infra missarum solennia, habent sacratissimam crucifixi imaginem tela quasi ad metam sagittando, O quanta crudelitas & iniuria Salvatoris? Secundò, licet sub dubio vertitur, an aliam apostasiam verbo, ultra illam apostasiam operis habent cum Dæmonibus inire, tamen quocunq; modo fiat, maior contumelia non potest à Christiano irrogari fidei, cum certum sit, quòd si infidelis consimilia perpetraret, nullius forent efficacia, in nullo etiam tanto complacere aduersario opere potest. Unde miseri talis fidei catholica veritatem, & efficaciam potius perpendere deberent, quæ etiam de causa Deus huiusmodi flagitia instè permittit. Tertiò, quòd tres aut quatuor iactus totidem tela habet infigere, & ex consequenti tot secundum eundem numerum homines qualibet diè poterit interimere. Quartò, quòd sic de præmissis certificantur à Dæmonibus, quòd tamen corporali visu illum occidendum prius habent conspiciere, & cordis voluntatem ubi ex integro illum ad interimendum flectunt, talis quocunq; loco inclusus se tueri non poterit, quin tela emissa feratur, & per Diabolum ei infigatur. Quintò, quòd sub tali certitudine sagittam emittere valet, ut in casu quo denarium à capite per sagittam deponere, absq; capitis læsione voluerint, hoc ipsum efficere valeant, simili modo

342. Cur viri magis quàm mulie. infician.

& per bombardam quātumcunq; magnam. Sextò, quòd
 super hac efficienda, homagiū tale cum corporis & ani-
 mæ perditione Diabolo præstare habet, super quibus ali-
 qua gesta in medium producamus. Nam Princeps qui-
 dam Rheni, Barbatuſ cognominatuſ, eò quòd barbā nu-
 triebat, cū ante annos sexaginta adiuuētis sibi terris
 Imperialibus, quoddam caſtrum Lendenbrunnen/
 propter rapinas quas caſtrenſes inde faciebant obſidendo
 circumuallaſſet, habuit in ſuo comitatu quendam bu-
 iuſmodi maliſicum, Puncſer nomine, qui intantum
 caſtrēſes moleſtabat, quòd vno dempto, omnes ſucceſſiue
 ſagittis interimit, talemq; modum ſeruauit, vt eum
 quem intuituſ fuiſſet, quocunq; ſe diuertiffet, per emiſ-
 ſam ſagittam lætaliter vulneraret, & occideret, taleſq;
 tractuſ quolibet die tres duntaxat, in ſua poteſtate ha-
 bebat, eò videlicet, quòd tres ſagittas imagini Saluatoris
 infixerat. Cur autem Diabolus ternarium numerū præ
 alijs eligit, æſtimari poteſt, quòd in abnegatiōe ſanctiſ-
 ſimæ Trinitatis hoc efficiat, illis autem tribuſ emiſſis
 tractibus, non niſi in ſortem, vt cæteri ſagittas emitte-
 bat. Occidit demū, vt cū quidam ex caſtrenſibuſ de-
 ridendo ad ipſum clamaffet: Puncſer nonne circulum
 in porta pendentem illæſum permittes, & reſpondente
 illo ab extra nocturno tempore, nō, ſed ipſum die captio-
 niſ caſtri auferam, hoc idem quod prædixit adimpleuit,
 nam omnibuſ vt præmiſſum eſt, dempto vno interem-
 ptis, caſtrum capitur, & ipſe circulum domui ſuæ in
 Rhorbach Vuormatiens. diocēſis appendit, & ſic ap-
 penſum in hodiernum diem cernitur, qui etiam poſt à
 ruſticis, quibuſ plurimū moleſtuſ erat, quodam ſero
cum

cum fossorij eorum instrumentis occiditur, & in peccatis suis moritur. Fertur deniq; de ipso, quod quidam de optimalibus dum artis suæ experientiam certam capere voluisset, eidem proprium silium paruulum ad metā posuit, & pro signo super biretum pueri denarium, sibi-que mandauit, vt denarium sine bireto per sagittam amoueret, cum autē Maleficus id se facturum, sed cum difficultate assereret, libentius abstinere, ne per Diabolum seduceretur in sui interitum, verbis tamen Principis inductus, sagittam vnum collari suo circa collum immisit, & alterum balistæ supponens denarium bireto pueri sine omni nocumento excussit, quo viso, dum ille Maleficum interrogasset, cur sagittam collari imposuisset, respondit: Si deceptus per Diabolum puerum occidisset, cum me mori necesse fuisset, subito cum sagitta altera vos transfixissem, vt vel sic mortem meam vindicassem. Et quidem, licet diuina permissione mala huiusmodi in probationem & castigationem fidelium fieri finit, ex aduerso tamen in confortationem & gloriam fidei potiora miracula clementio Saluatoris operantur. Nam in diocesi Constantiensi, prope castrum Hohenzorn/ ac Monasterium monialium, Ecclesia quedam iam de nouo cernitur constructa, in qua huiusmodi imago Saluatoris cū sagitta infixā, ac cruore effuso cernitur, cuius miraculi Veritas ali ordine patuit. Miser enim quidam, dum iuxta ordinem prænotatum, super tres aut quatuor tractus balistæ ad interitum aliorum à Diabolo certificare cuperet, in biuio quodam imaginem crucifixi sagitta petit, & modo quo vsque in præsens cernitur, transfixit, & dum cruor miraculosus eru-

344. Cur viri magis quàm mulie. infician.

peret, miser immobiliter diuina virtute egressu percussus figitur, & vbi à prætereunte quodam, cur ibi fixus maneret interrogaretur, miser caput agitabat, brachijs quo ac manibus quibus balistam tenebat, ac toto corpore cremens, nil respondere poterat, & alter hinc inde circumspiciens, dum imaginem crucifixi intuetur, & sagittam cum cruore effuso speculatur, Pessime, inquit, nequam, imaginem Domini nostri transfixisti, & alios conuocans, attendite inquit, ne fugam capiat, dum tamen vt præmissum est, se de loco mouere non poterat, ad castrum concurrit, & rem gestam narrauit, qui concitè descendunt, & miserum in eodem loco persistentem reperiunt, & inquirentibus de casu, dum crimen factus fuisset, ex contactu publicæ iustitiæ de loco mouetur, & dignam pro commissis ultionem per miserabilem mortem recepit. Sed heu quod cogitatu horribile existit, nec his humana peruersitas terretur, vt à similibus flagitijs se contineat. Nam in curijs optimatum vndiq; vt fertur, tales sustentantur de suis flagitijs publice in contemptum fidei, & grauem offensionē diuinæ Maiestatis, & contumeliam nostri redemptoris gloriari, & se iactari de talibus permittuntur, vnde & tales vtique & receptatores, defensores, & fautores, nedum hæreticorum, sed apostatarum à fide iudicandi sunt, & penis plectendi subscriptis, & hoc est septimum. Nam primò ipso iure excommunicati sunt, & fauentes clerici, ab omni officio & beneficio deponuntur, & priuantur, nec ad illa restituuntur absq; speciali Apostolicæ sedis indulto. Idem præfati receptatores postquam fuerint publicati, si in excommunicatione steterint per annum

animo

animo pertinaci, velut hæretici sunt condemnandi, quæ singula sic probantur. Nam in Can. vt inquisitionis parag. prohibemus. lib. 6. tangitur, de non impediendo directe vel indirecte processum, iudicium diocesanorum, & inquisitorum in causis fidei, vbi tangitur prædicta pœna infligenda post annum, nam dicitur primo: Prohibemus districtius potestatibus, dominis temporalibus, & rectoribus, eorundem Officialibus, &c. si cui placet capitulum perlegat. Deniq; quod & ipsi Malefici cum eorum receptatoribus, sint ipso iure excommunicati, patet de ipsis hæreticis Maleficis, in cap. ad abolendam, in princ. & in Can. excommunicamus, primo, & præsertim & breuius in cap. excommunicamus. 2. de hæresi, vbi sic dicitur: Excommunicamus & anathematizamus vniuersos hæreticos, catharos, paterinos, & infra alios, quibuscunque nominibus censeantur, &c. Et nota super quibuscunque nominibus, de credentibus autem & receptatoribus, & ceteris supra dictis habetur in ca. excommunicamus. 1. parag. credentes, vbi sic dicitur: Credentes præterea receptatores, defensores, & fautores talium excommunicationi decernimus subiacere, &c. & in c. excomm. 2. tanguntur plures pœnæ, quas incurunt infra annum, cum ipsis clericis, vbi sic dicitur: Receptatores, fautores & defensores, excommunicationi decernimus subiacere, vt postquã quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere cõtempserit infra annum, ex tunc ipso iure sit infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittantur, sint et intestabiles, vt nec testandi liberam habent facultatem, nec ad

346 *Cur viri magis quàm mulie. infician.*

hereditatis successionem accedant, nullus prætereà ipsi
super quocunq; negotio respondere cogatur. Quòd si fortè
Iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem,
nec causæ aliquæ ad eius audientiam proferantur, si fuerit
Aduocatus, nullatenus eius patrocinium admittatur, si tabellio,
instrumenta confecta nullius sint momenti, sed cum auctore
damnato damnentur, & in similibus idem præcipimus obseruari.
Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur,
ut in quo maior est culpa, maior exerceatur vindicta. Si qui tales,
aut postquam ab Ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint,
excommunicationis sententia vsque ad satisfactionem idoneam procellantur.
Sanè clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus Ecclesiastica sacramenta,
nec eos Christianæ præsumunt tradere sepulture, nec Eleemosynas
aut oblationes eorum recipiant, alioquin suo priuentur officio,
ad quod nequam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali.
Sunt deniq; & aliæ pænæ quâplures super prædictos, etiâ si non
persistât per annum animo pertinaci, si per eorum videlicet
filios & nepotes, quo ab Episcopo & Inquisitore possunt
priuari, seu priuatos denunciari dignitatibus personalibus,
& omnibus honoribus ac beneficijs Ecclesiasticis, & officijs publicis quibuscunq;
iuxta Canon. ut commis. §. priuadi. de her. lib. 6. Intelligitur
tamen, si impenitentes extiterint, ut in cap. statutum. Felici. eo. lib. & tit. Item quòd etiam ipsorum
filij vsq; ad secundam generationem sunt priuati omni beneficio
Ecclesiastico, & officijs publicis, ut in cap. quæcunq;. §. hæretici, eo. libr. Intelligendum tamen, qui per
paternam,

paternam, & non per maternam lineam descenderent, & etiam de impænitentibus, vt in alle. cap. statutum. Item quòd illis, supple credentibus receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorū sit appellationis & proclamationis beneficium interdictum, patet in c. vt inquisitionis. eo. lib. vbi tamen Archidiaconus super c. eo. intelligitur, postquam per sententiā esse tales sunt declarati, tunc non possunt, ante autem sententiā, si in aliquibus aggrauantur, seu indebitè fatigantur, appellare possunt, plura alia possent deduci, sed ista sufficiāt. Pro ampliori tamen præmissorum intelligentia, aliqua sunt discutienda. Primò, quid si Princeps vel secularis potestas iuxta prænotata gesta ad deuastationem alicuius castri iusto bello aliquem huiusmodi Maleficum secum recipiat, & eius assistentia tyrannidem malorum compe scat, nunquid totus exercitus, vt fautores & receptatores talium sunt iudicandi, & prædictis pœnis mulctandi? Respondendum videtur, quòd quia propter multitudinem rigor iustitiæ est temperandus. di. 40. constitueretur. Ideò, licet principalis & eius assessores, & consiliarij talia fouentes, omninò sint ipso iure pœnis præfatis innodati, vbi moniti ab eorum ordinarijs non destiterint, cum iam vt receptatores, fautores iudicātur, vnde & ipsis pœnis subiiciuntur, reliquis tamen exercitus cum absq; eorum consilio & favore talia fiāt, imò pro defensione Reipublicæ sua corpora exponere sunt parati, licet fortassis in factis maleficis complacentiam habeant, tamen censuram illam excommunicationis euadunt, licet reum illam in eorum confessione agnoscere habeantur, debita cautione accepta super
omnimoda

348 *Cur viri magis quàm mulie. infician.*

omnimoda huiusmodi detestatione in perpetuū à confessore absolui, & quantum in ipsis est, ab eorum finibus huiusmodi Maleficos expellere. Si verò queritur, à quibus possint Præsidentes vbi respiciant absolui, an ab eorum ordinarijs, aut Inquisitoribus? Respondetur vtiq., absolui possunt & ab ordinarijs ac alijs Inquisitoribus si respiciant, habetur in cap. vt officium, in prin. de hæresi. lib. 6. vbi sic dicitur, vt officium & infra, contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, nec non contra infamatos de hæresi vel suspectos, secundum sanctiones canonicas, hominū metu, diuino timore postposito procedatis, si verò aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad Ecclesiæ unitatem, iuxta formam Ecclesiasticæ absolutionis, beneficium impendatis. Si deniq. instatur, quando dicetur Princeps vel alius respiscere, respondetur, quando maleficio propter iniuriam creatori illatam præueniendum tradit, vnde & vti ipsum à dominiō tantummodò expellat, non est malefici seu hæretici manifestè deprehendi in hæretica prauitate, vt supra patebit pœna debita, & vt de præteritis doleat, & tales nunquam de cætero fouere, vti catholicum arceat Principem, firmiter in animo suo statuatur. Quod si queritur, cui tradendus, & quo ordine puniendus, & an vt manifestè deprehensus in hæresi sit iudicandus? Ad primum specialis tangetur difficultas in principio tertiæ partis, an videlicet eorum punitiō tantummodò ad Iudicem secularem, & non Ecclesiasticum pertineat, manifestum est enim per capitulum vt inquisitionis. 4. prohibemus lib. 6. quod potestatibus & dominis temporalibus

ralibus interdicitur, ne de crimine hæresis quoquo modo iudicent absq. Episcoporum seu Inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia, sed quia ratio quæ ibi assignatur circa Maleficos, non videtur habere locum, quia dicitur ibi, quòd ideò non debent iudicare, eò quòd crimen hæresis est merè Ecclesiasticum, Maleficorum autem crimen non videtur merè Ecclesiasticum, sed etiam ciuile, propter damna temporalia, quicquid autem sit, vt infra patebit, licet Iudicis Ecclesiastici sit cognoscere & iudicare, tamen Iudicis secularis est exequi & punire, vt patet extrà, de hære. ca. ad abolendum. & ca. vrgentis. & cap. excommunicamus vtrig. Vnde & Iudex secularis, si tradet talem Ordinario ad iudicandum, habet tamen per se eundem punire, postquam ab Episcopo sibi traditur aut relinquitur, vel etiam ex consensu Episcopi secularis Iudex vtrunq. facere potest, scilicet, iudicare & punire. Nec valet, si dicatur, quòd tales Malefici non sunt hæretici, sed potius apostatæ, quia cum vtrunq. contingat circa fidem, tamen sicut hæreticus circa illam tantummodò dubitat, & hoc in toto vel in parte, ita & apostatæ Malefici ratio etiam per se dicat, cum enim grauius est corrumpere fidem, per quam est anima vita quàm falsare pecuniam per quam vitæ corporali subuenitur. Vnde si falsarij pecuniæ vel alij malefactores, statim per seculares potestates iustæ morti traduntur, multò magis tales hæretici & apostatæ statim quòd conuincuntur possunt iustè occidi. Vnde & per hæc est responsio ad secundum: quo scilicet ordine, & à quo Iudice sit puniendus, sed clarins de illo tractabitur in tertia parte operis, circa modos senten-

350 Cur viri magis quàm mulie. infician.

sententiandi, qualiter deprehensus manifestè in hæresi sit sententiandus, circa octauum & duodecimum modum, & super dubiam, quid si pœniteret, an adhuc esset occidendus. Reuera enim si hæreticus simplex relapsus, quantumcunque pœniteat, est occidendus, in capitul. ad abolendam allegato, & hoc rationabiliter secundum Thomam, cùm per hoc prouidetur bono communi, quia si hæretici reuersi sæpè recipientur, vt in vita conseruarentur, & alijs temporalibus bonis, posset hoc esse in præiudicium salutis aliorum, tùm quia si relaberetur alios inficeret, tùm etiam, quia sine pœna euaderent, alij securius in hæresim relaberentur, ex relapsu etiam ipsorum præsuntur de inconstantia eorum circa fidem, & ideo iustè occidendus. Quare & hîc dicere oportet, quòd si propter suspicionem solam inconstantie dictus Ecclesiasticus Iudex relapsum habet tradere curiæ seculari ad occidendum, à fortiori igitur si non velit tradere apostatam aut Maleficam quamcunq; curiæ seculari propter pœnitentiam, & eius conuersionem, tamen relinquere habet talem, & non impedire, cùm Iudex secularis propter damna temporalia ipsorum Maleficum vult occidere secundum leges, licet Ecclesiasticus Iudex prius habeat pœnitentem Maleficum absolueri ab excommunicatione, quam propter hæresim Maleficarum incurrit, cùm & hæreticus sit excommunicatus, iuxta capitul. excommunicamus. primo & secundo. ad gremium Ecclesiæ recipere, vt spiritus saluus fiat, vt dicitur, vñdecima quæstione tertia, audi. Alierationes assignantur inferius circa quæstionem primam

nam tertiæ partis, sufficiant ista ad præsens, tantummodo aduertant animarum rectores, quam dura & districta exigetur ab eis ratio à tremendo Iudice. cum reuera iudicium durissimum ijs qui præsumunt, ac ubi tales in iniuriam creatoris viuere permittunt. Sequitur de duobus alijs Maleficorum generibus, nam adidem genus maleficij reducuntur & illi qui per incantationes & carmina sacrilega arma quæcunque incantare sciunt, vt eis nullo modo nocere valeant, vnde nec etiam vulnerari possunt, hi enim diuersificantur. Nam aliqui sunt, qui cum prædictis sagittarijs Maleficis concordant, in eo, quod etiam circa imaginem crucifixi & contumelia ei illata talia addiscunt, gratia exempli, qui vult vt non valeat, laedi in capite aliquo ferro aut iectu, habet caput imaginis auferre; qui circa collum, auferat collum, qui circa brachium, auferat seu comminuat brachium & sic continenter. Interdum supra cingulum, aut infra, interdum ex toto comminuunt, & in huius signum vix inter decem imagines in biuio aut in campis repositas vna integra reperitur. Aliqui verò sunt qui certa brachia secum deferunt, aliqui verbis interdum sacris, aut etiam ignotis talia procurant, inter quæ hæc æstimatur diuersitas. Nam primi licet in contumeliam fidei circa debonestationem imaginis Saluatoris cum præfatis Maleficis sagittarijs concordant, vnde & veri apostatae reputandi & iudicandi, vbi fuerint deprebensi, alio tamen respectu sagittariorum, nec etiam in malum proximi

manifest-

352 *Cur viri magis quàm mulie. infician.*

manifestum, prout in tutionem proprij corporis supra
cingulum vel infra, aut etiam totius corporis seruire
videntur, ideo tanquam hæretici pœnitentes & non re-
lapsi, vbi sunt Malefici conuicti & pœniteat, sunt iu-
dicandi, & iuxta oçtauum modum pœnitendi cum
adiuratione & inclusione, vt in tertia parte operis tan-
getur. Pro secundis verò, qui per carmina arma incan-
tare nituntur, & super illa nudis plantis incedere, &
similia exercere. Incantatores enim dicuntur iuxta
Isidorum 8. Et hi, qui artem aliquam verbis peragunt,
distinguendum, quia interdum incantationes fiunt per
verba sacra, aut per carmina scripta super infirmos, &
hæc quidem incantationes licitè fieri possunt, septem
conditionibus seruatis, vt inferius patebit circa modos
curandi maleficiatos infirmos. Incantationes autē quæ
fiunt super arma per aliqua verba, aut vbi talia car-
mina scripta deferuntur, hoc iudicium attendendum
quòd sibi sunt nomina incognita. Item characteres &
signaturæ aliæ præter signaculū crucis, tunc talia sunt
omniñò refutanda, & attendendi sunt homines piè à
talium crudelitate, quòd si desistere nollent, tunc tan-
quam leuiter suspecti sunt iudicandi, de quibus in se-
cundo modo sentiendi inferius patebit, non enim
tunc carent scrupulo hæreticæ prauitatis, imò, quia
taliam omniñò opere & auxilio Dæmonum habent fieri,
cuius vt suprà patuit, qui auxilio vitur, apostata à fi-
de iudicatur, licet etiam propter ignorantiam & emen-
dationis gratiam, minus quàm cum sagittarijs Male-
ficis sit agendum. Et quia plurimùm communiter cer-
nitur apud clientes & mercatores secum deferre huius-
modi

modi carmina & benedictiones, quæ incantationis specie habere videntur, expedit omninò siue in foro penitentiae per confessorem siue in foro contentioso per ecclesiasticum Iudicem huiusmodi eliminare, cum tacitum pactum propter verba ignota, & characteres signati cum Dæmone initur, & Dæmon occultè se ingerit, & optata procurat, ut tandem ad priora alliciat, vnde vbi in foro contentioso talis debet adiurare iuxta secundum modum sentiendi, vbi in foro conscientiae confessor debet carmina inspicere, & si nolit omninò projicere, debet tamen nomina ignota & characteres delere, reliqua verò, & euangelica verba, & signacula crucis permittere. Super quibus omnibus & præcipuè super Maleficos sagittarios notandum, quia supra tactum est, an ut manifestè deprehensi in hæretica prauitate iudicandi sint, de qua materia etiam prius tactum est in prima questione primæ partis. Et quidem quòd sic, patet ibidem, nam ut dicit Bernardus in glo. ordinaria in ca. abolendam. §. præfenti. & verbi deprehensi. tribus modis de iure quis pro manifestè deprehenso in hæretica prauitate habetur, puta facti euidentiâ, ut in simplici hæresi, quando publicè prædicant hæresim. ff. de ritu nup. palam. §. vlti. vel legitima probatione per testes, vel ex sua confessione. Et eiusdè Bern. glo. in c. excommunicamus. 2. super verba deprehensi publicè, ita quòd notorium sic illis esset, quia condemnati sunt. Ad idem videtur facere super c. super quibusdam. extra. de veris signis, prout patuit in prima quæstio. primæ partis huius operis. Ex quibus patet, quòd Malefici sagittarii similiter, & alia arma incantantes, pro manifestè de-

354 *Cur viri magis quàm mulie. infician.*

prehensi in hæretica prauitate, p aliquod pactū expres-
sum cum Dæmone initum propter manifesta ipsorum
opera, quæ non nisi Diabolica virtute fieri possunt ha-
bendi sunt. Patet & secundò, quia eorum fautores, re-
ceptatores, & defensores, vt manifestè tales pro tali-
bus habendi sunt, & pænis præscriptis manifestè sub-
iacere, ita quòd non iam sub dubio, aut tanquam suspe-
cti receptatores leui aut graui, vel violenta suspicionem
iudicandi, prout plures alij existere possunt, vnde &
semper grauissimè contra fidem delinquant, & sem-
per mala morte à Deo percutiuntur. Nam vt fertur,
quidam Princeps cum consimiles foueret Maleficos,
& cum bis quandam ciuitatem in certis negotijs inde-
bitè aggrauaret, dum hoc sibi à quodam familiari ob-
ijceretur, ille omni timore Dei postposito, respondit:
Det Deus quòd in hoc loco moriar, si iniustè à me illi
aggrauentur, ad quæ verba subito diuina ultio subse-
cuta, subitanea mortè expirauit, reuera in vindictam
non tam iniuste aggrauationis, quantum & fautoria
hæresis. Patet & tertio, quòd Prælati quicunque &
Rectores, vbi huiusmodi flagitijs & eorum auctoribus
& fautoribus, iuxta omnem possibilitatem non
resistunt, etiam tanquam manifesti fau-
tores, & quod præscriptis pænis
manifestè subiacere debeant,
iudicantur.

MODVS

MODVS TOLLENDI, ET CV-
randi maleficia,QVÆSTIO SECVNDA PRIN-
cipalis secundæ partis.

VTRVM licitum sit maleficia per alia maleficia, vel per aliqua illicita tollere? Et arguitur quòd non, quia uti auxilio Dæmonum nō est licitum, ut sup. patuit in 2. senten. dist. 8. à Doctoribus communiter determinatur, quia videlicet est apostasia à fide, & quidem quòd sine auxilio Dæmonum non possit dissolui, probatur, quia aut dissoluitur humano artificio, aut Diabolica, aut diuina potentia. Non primum, quia inferior potestas non potest infringere superiorem, cum nihil agat ultra suam virtutem: non etiam diuina, quia hoc esset opus miraculosum, & cum illa Deus ad suum nutum operatur, & non ad instantiam hominum, sic & Christus matri petenti miraculum de subuentione necessitatis vini, ut Doctores exponunt, quòd hoc miraculum conuersionis desiderabat Christus, Respondit: Quid mihi & tibi mulier, scilicet commune, in opere miraculoso? Apparet etiam quòd rarissime liberantur, quantumcunque diuinum auxilium, & suffragia sanctorum implorant, ergo non nisi auxilio Dæmonum liberari possunt, quod tamen non est licitum querere. Præterea hoc quod communiter tolleratur, in vsu practicatur, licet sit illicitum, sed hoc communiter practicatur, quòd tales maleficiati

currunt ad mulierculas superstitiosas, à quibus sæpi-
 mè liberantur, & non per sacerdotes aut exorcistas, ergo
 practica ostendit, quod auxilio Dæmonū maleficia tol-
 luntur, cuius tamen auxilium querere cū sit illicitum, etiam non est licitum maleficia tollere, sed pati-
 enter sufferre. Præterea secundum Thomam & Bona-
 uenturam in 4. distin. 34. de impedimento maleficiati,
 maleficium est ita perpetuum, quod non potest habere
 humanum remedium, quia si haberet remedium, non
 est homini notum vel licitum, in quibus verbis dāt in-
 telligere, quod sit quasi infirmitas incurabilis, & perpe-
 tuò inherens, vnde subdunt, licet Deus præstare possit
 remedium, Dæmonem cogendo, & Dæmon desistēdo ille
 curaretur, tamen curati nō erit humana, ergo nisi Deus
 dissoluerit, per se non est licitum eius dissolutionē quo-
 cūq; modo querere. Præterea in eadem dist. & q. dicūt,
 quod etiam per aliud maleficium adhibere remedium
 est illicitum, vnde dicunt, et si posset per aliud malefi-
 cium adhiberi remediū, nihilominus reputaretur per-
 petuum, licet amoueretur maleficium, quia nullo modo
 est licitum per maleficium inuocare Dæmonis auxiliū.
 Præterea exorcismi Ecclesiæ non valent ad reprimen-
 dum Dæmones semper, quò ad omnes molestias corpora-
 les, hoc Dei iudicio exigente, semper tamen valent con-
 tra illas Dæmonum infestationes, contra quas principa-
 liter sunt institutæ, sicut contra obsessos, vel circa pue-
 ros exorcizandos. Præterea non oportet, quod si propter
 peccatū Diabolo sit potestas in aliquē data, cessante pec-
 cato cessat potestas, quia interdū cessante culpa, remanēt
 peccata, ex quibus verbis videntur præfati duo Doctores
 sentire,

sentire, quòd non sit licitum maleficiæ tollere, sed permittere illa, sicut permittuntur domino Deo, qui illa tollere potest ad suum placitum. In contrarium est, quòd sicut Deus & natura non abundant in superfluis, ita non deficiunt in necessarijs, quare & necessario fidelibus contra huiusmodi insultus Dæmonum sunt data, non solùm remedia præseruatiua, de quibus in principio huius secundæ partis tactum est, verùm etiam remedia curatiua, cùm aliàs non sufficienter fidelibus à Deo prouisum esset, & opera Diaboli viderentur fortiora operibus Dei. Præterea glossa super illud Iob 41. Non est potestas super terram, &c. dicit, omnia humana superat, et si meritis sanctorum subiacet, vnde & meritis sanctorum virorum in hac vita subiacent. Præterea Augustinus de morib. Ecclesiæ, non est Angelus cùm inhaeremus Deo mente nostra potentior, nam si potestas virtus in hoc toto mundo, sublimior est. mens Deo inhaerens, vnde ex talibus dissolui possunt opera Diaboli. Responsio. Hæ sunt duæ solennes opiniones sibi inuicem, vt videtur cōtrariantes. Sunt enim quidam Theologi & Canonistæ inuicem concordantes, quòd licitum est maleficiæ tollere etiam per opera superstitiosa & vana. Et huius opinionis sunt Scotus, Hostien. & Goffre. & communiter omnes Canonistæ. Aliorum Theologorum opinio, & præcipuè antiquorum, & quorundam modernorum, vt Thomæ, Bonauenturæ, Alberti, Petri de Palude, & aliorum multorum, quòd nullo modo sint facienda mala vt eueniant bona, & quòd potius homo mori debet, quàm in talia consentire, vt scilicet per opera superstitiosa & vana liberaretur, sed quia

unica distinctione poterunt eorum dicta concordari, videnda sunt prius eorum sententiæ. Nam Scotus in suo 4. dis. 34. de impedimento maleficiali, siue de frigidis & maleficiatis, reputat fatuitatem asserere, quod etiam per vana & superstitiosa non debeant maleficia tolli, dicit enim, nec in hoc est infidelitas aliqua, quia destruens non assentit operib. Diaboli, sed credit eum posse & velle fatigare, dum durat tale signum, quia ex pacto non assistit ad hoc nisi dum illud durat. Et sic destructio illius signi, imponet finem tali vexationi, unde & dicit, quod est meritorium opera Diaboli delere, & quia loquitur de signis, ponamus exemplum. Sunt quædam mulieres quæ tali signo notant Maleficas, vt si vacca vbertate lactis ex maleficio priuatur, tunc vrceũ lactis super ignem appendunt, & certis verbis superstitiosis insistendo, vrceum cum baculo percutiunt, & licet flasculum mulier percutiat, tamen omnia verbera Diabolus ad dorsum Maleficæ defert, per quæ sic Diabolus cum Malefica fatigatur, facit tamen illa Diabolus vt percutientem catholicam ad peiora alliceat, unde periculosum non existit, aliàs non videretur opinio tanti Doctoris habere difficultatem. Possunt & alia exempla adduci. Hostiensis ad idem in summa copiosa de frigidis & malefi. & tit. de impotentia communem in gloss. super capi. literq. §. mulierem autem. dicit, quod in hoc defectu recurrendum est ad remedia medicorum. Et licet quædam remedia contra hæc scripta vana seu superstitiosa videantur, tamen cuilibet auctori in sua arte credendum est, sed & satis tollerare potest Ecclesia retundere vana vanis. Vbertinus denique in suo quarto præfata

præfata distinctione hys utitur verbis: Possunt maleficia aut per orationes, aut per artē per quam facta sunt destrui. Ad idem Goffr. in sum. suo eo. ti. ¶ Maleficium nō pōt solui semper per illū qui fecit, vel quia est mortuus, vel quia nescit delere ipsum, vel quia maleficium est perditum, si autem sciretur, licitē posset soluere, & loquitur contra illos, qui dicebant, quod per maleficia non posset copula carnali præstari impedimentum, eò quod nullum tale esset perpetuum, unde non dirimeret matrimonium iam contractum. Præterea illi, qui fuerunt moti asserere quod nullum maleficium sit perpetuum, mouebantur his rationibus, quia putabant omne maleficium posse moueri, vel per aliud maleficium, vel per exorcismos Ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimendum vim Dæmonum, vel per veram pœnitentiam, cū Dæbolus non habeat potestatem nisi super peccatores. Unde quod ad primum concordabant cum opinione aliorum, quod ad minus per superstitiosa possint tolli. Contrariæ autem opinionis est sanctus Thomas in suo 4. præfata dist. sic inquit: quod si maleficium non possit reuocari nisi per aliquid illicitum, ut per Dæmonis auxilium, vel huius, & si sciretur posse sic reuocari, nihilominus perpetuum iudicatur, quia remedium non est licitum. Ad idem Bonauentura, Petrus, Albertus, & communiter omnes Theologi, ubi cū breuiter tangunt Dæmonis auxilium tacitē vel expresse inuocandum, videntur sentire, quod per nil aliud, nisi per licitos exorcismos, vel per veram pœnitentiam ut in Canon. Si per sortiarias allegatur, tangitur, remoueri debeant, moti ut apparet, rationibus in principio

quæstionis annotatis. Et quia tantos Doctores in eorum dictis quantum possibile est expedit concordare, & hoc vnica distinctione fieri potest. Ideò notandum, quòd maleficium aut tollitur per alium Maleficum simul, & per aliud maleficium, aut tollitur, non quidem per Maleficum, sed per maleficiales ritus & illicitos, & hoc iterum dupliciter, quia vel per illicitos & vanos ritus insimul, vel per vanos & non illicitos. Primum remedium est omninò illicitum, tam ex parte auctoris quàm & ipsius remedi, sed tamen quia fit dupliciter, quia aut cum nocumento illius qui maleficium intulit, aut sine nocumento, fit tamen per maleficiales ritus & illicitos, tunc comprehenditur sub secundo modo, videlicet ubi maleficium tollitur, non per Maleficum alium, sed per maleficiales ritus & illicitos, tunc iterum illicitum iudicatur, licet non tantum sicut primum. Vnde summarie dicere possumus, q̃ per tria, & tribus modis remedium redditur illicitum, quādo scilicet tollitur per Maleficū alium, & per maleficia alia, videlicet virtute Dæmonis alicuius. Secundò, qñ non per Maleficum, sed honestam personam tollitur, sic tñ q̃ superstiosius remedijs maleficium quod vni personæ aufertur, alteri infertur, & hoc iterum illicitum. Tertiò, qñ aufertur sine eo quod alteri infertur, vtitur tñ Dæmonum inuocatione expressa vel tacita, tunc iterum illicitū, & secūdum hos modos dicitur à Theologicis, q̃ potius mors sit præeligenda, quàm in talia cōsentire. Alijs verò duobus modis vltimis tollere maleficium potest esse vel licitum, vel non vanum, secundum Canonistas, & quòd tollerari possunt, ubi remedia Ecclesiæ prius attentassent,

taſſent, vt ſunt exorcismi Eccleſiæ, ſuffragia ſanctorum implorata, aut vera pœnitētia nihil effeciſſet, & vt clarior habeatur intellectus de ſingulis, ſunt aliqua geſta & acta per nos reperta recitanda. Romæ tempore Nicolai Papæ Episcopus quidā ex Alemanniæ patribus certa expediturus negotia aduenerat, cuius nomen occultare ordo charitatis poſtulat, licet iam vniuerſæ carnis debitum perſoluerit. Hic quandam iuuenulam ad-
mando, & ipſam ad ſuam dioceſim deſtinare, cum duobus ſamulis ac rebus alijs, & clenodijs diſpoſuiſſet, iuuenula auiditate fœminea, ſuper clenodia quæ precioſa erant decepta, modum excogitare cœpit, vt ea in itinere exiſtente, Episcopus maleficijs interiret, iamq; habebat in ſua clenodia poſſeſſione, & ecce ſequenti nocte Episcopus ſubito infirmabatur, & ne fortaiſſis veneno intoxicatus eſſet, à medicis percunſtatur, & à ſamulis dolenter dubitatur, tam ingens enim calor inerat pectori, vt non niſi gargariſmis per aquam frigidam continuè haberet refocillari. Tertia igitur die, cum iā nulla ſpes vitæ haberetur, vetula quædam ingreſſum ad Episcopū inſtanter petijt, & quod cauſa ſuæ ſanitatſ adreniſſet, aperuit. Ingreſſa igitur Episcopū alloquitur, & ſanitatē promittit, dummodò ſuis acquieſcere ſuaſionibus velit. Episcopus verò quidnam foret, cui acquieſcere pro recuperanda ſanitate q̄ ſummè affectabat, vbi inquiri-
t, vetula reſpōdit: Ecce hæc infirmitas maleficio nobis accidit, & nō niſi per aliud maleficium liberari poteritis, vt videlicet ipſa Malefica quæ vobis intulit, moriatur, & eadē veſtra infirmitate inficiatur. Stupefactus Episcopus, & quod alio modo liberari non poſſet vbi perſenſit.

sensit, nil tamen temerè volens agere, Papam consulere per supplicationem decrevit. At Pontifex cum eum tenerrimè diligeret, & quòd non nisi per mortem Maleficæ liberari posset, cum didicisset, annuit, ut inter duo mala minus permitteretur, & super hoc supplicationē signavit, unde denuò vetula accersita, & tã ipse quàm summus Pontifex in mortem Maleficæ consentirent, dummodò pristinae sanitati restitueretur differuit, sicq; quòd vetula abscēdit, & quòd sequenti nocte liberaretur promisit. Et ecce circa medium noctis, ubi se sanum, & ab omni infirmitate liberatū persensisset, nuncio misso, quidnam de iuencula foret, perscrutatur, & ecce aderat, quæ ipsam circa mediam noctem in latere matris dormientem infirmatam fuisse subitò affirmabat, quæ in re dabatur intelligi, quòd eadem hora & momento infirmitas Episcopum relinquendo, Maleficam iuenculam per aliam Maleficam vetulam inuasisit, & sic spiritus malignus à læsione Episcopi cessando, ipsum sanitati per accidens restituere videbatur, cum tamen propriè sanitatem non immittebat, quam tamen occupare Deo permittente poterat, & propter pactum cum Malefica altera initum, quæ fortuna alterius inuidebat, ipse Dæmon magistrā iuenculā inficere habebat, & benè æstimari potest illa duo maleficia nō per vnum Dæmonem duabus personis, sed à duobus Dæmonibus duabus Maleficiis seruientibus, fuisse inflicta, ne in isto Dæmones sibi inuicē contrariantur, cum semper in perditionem animarum quam summè & concorditer affectant, singula operantur. Episcopus deniq; cum pietatis causam ipsam visitare proponeret, camerā ingrediens, horribi-

horribilibus maledictionibus susceptus fuit, exclamando: Tu cum tua qua te talia docuit, & te liberauit, maledicamini in æternum, & Episcopus emollire eius animum ad penitentiam, & quòd omnem offensam ei remississet ubi tentabat, illa vultum avertendo clamabat: Exeas maledicte, hic nulla spes veniæ, sed animam meam omnibus Dæmonibus commendo, & miserabiliter interijt, & Episcopus cum gaudio ad propria remeavit. Vbi etiam notandum, quòd quia priuilegium vnius non facit legem communem, ideò dispensatio Papæ in hoc casu non arguit omnibus sic licere. Ad idem refert Nider in suo formicario, dicit enim, Modus tollendi maleficium, aut se vindicandi in maleficio, talis practicatur interdum modus: Venit enim aliquis læsus in se vel in suis, ad Maleficam, sciscitans scire malefactorem, tunc Malefica plumbum liquefactum aliquoties fundebat in aqua, quousq; opere Dæmonis in plumbo imago aliqua videretur. Qua visa Malefica quæsiuit ab explorante, in qua parte vis lædi Maleficum tuum, & in eodem vulnere eum agnoscere? Cumq; explorato locum eligeret, statim Malefica in eadē parte imaginis quæ in plumbo relucebat, fixuram vel vulnus, per cultrum posuit, & locum ubi reum inueniret indicauit, nomen tamen nullatenus manifestauit, sed experientia teste Maleficus per omnia lædi reperiēbatur, sicut sua imago plumbea demonstrabat, hæc inquam remedia, & similia indicantur illicita, quamuis humana fragilitas sub spe veniæ consequendæ à Deo, sæpius bis inuoluitur, plus astuās pro sanitate corporis quàm animæ. Secundū verò remedium, de ipsi Maleficiis maleficia dissoluentes sub
expresse

expresso pacto cum Dæmone inito, absq; nocumento persona, & quidem de eis quid agendum sit, & qualiter cognoscuntur, infrà in sexdecimo modo sententiandi patebit. Hæ enim quam plures existunt, & semper infra vnum aut duo miliaria teutonica reperiri, in quo spacio quicquid aliæ Maleficæ ledunt, hoc illæ curare videntur, quas etiam curationes aliquæ simpliciter quò ad omne tempus, aliquæ verò tantum à proxima angaria læsos maleficijs curare se iactitant, aliquæ verò non nisi in consensum Maleficæ, quæ maleficium intulit, curare possunt, & hæ notatur super expressum pactum cum Dæmone initum, propter hoc, quòd occulta manifestare solent illis qui causa sanitatis recuperandæ ipsas accedunt, ipsis enim causas suæ calamitatis subito manifestant, dicentes, quòd propter rixas cum vicina, vel alia muliere, aut viro habitas, læsa fuerit in se vel in suis attinentibus, quæ etiam ad occultandum sua flagitia interdum peregrinationes vel alia pietatis operaminiungunt, quas quidem accedere pro recuperanda sanitate, tantò perniciosius existit, quāto præ illis qui solum per pactum tacitum videntur in contumeliā fidei amplius delinquunt. Hi enim dum ex vna parte sanitatem corporalem Deo præponunt, ex altera parte sibi ipsis in vindictam criminis vitam Deo percutiente abbreviant. Sic enim in Saul diuina seuit ultio, cū primū Magos & Ariolos abstulisset de terra, postea consuluit, vnde & in bello occisus cum filijs fuit, primo Reg. 28. & culpa tangitur, primo Paralip. 10. propter hoc etiam Ochozias infirmus mori habuit. 4. Reg. 1. tales etiam visitatores Maleficarum infames, vnde nec ad accusationem

cusationem debent admitti, secundo questionum, octavo. Quisquis nec, &c. Item tales secundum leges debent pena capitis plecti, ut in prima quaestione operis tactum est. Sed heu Domine Deus, cum omnia iudicia tua iusta sunt, quis liberabit pauperes maleficiatos, & in continuis doloribus eiulantes peccatis nostris exigentibus, inimicus nimis praevaluit, ubi sunt qui licitis exorcismis illa opera Diaboli dissolvere valeant? Hoc unicum ergo superesse videtur remedium, ut Iudices eorum insultus ad minus refrenant, varijs pœnis, auctrices Maleficas castigando, vnde & infirmis facultas visitandi Maleficas amputabitur, sed heu nemo percipit corde, omnes quæ sua, non quæ Iesu Christi sunt, quærentes. Illa enim Malefica in Reichshofen / de qua supra mentio facta est, adeo assiduis frequentabatur procuperanda videlicet sanitate maleficiatis, quod Comes castri Thelonei lucrum habere voluit, ita quod quilibet maleficiatus in se, vel in sibi attinentibus, denarium unum in introitu portæ soluere debebat. Vnde & magnum exinde se habuisse proventum asseruit, teste etiam experientia didicimus, plurimas tales Maleficas per diocesim Constantiensem existere, nō quod ipsa præ alijs diocesibus sit infecta, cum hoc genus infidiæ serpit per omnes dioceses, & heu totum mundum infecisse videtur, sed quia ipsa diocesis amplius elaborata fuit, & quidam Bengst nomine repertus, qui maiorem concursum & quotidianum à maleficiatis pauperculis habere cernitur, quem etiam concursum sic oculis nostris perspeximus in villa quadam Entingen / quod sine dubio ad quaecumq; loca beatissimæ virginis, siue Aquisgrani.

grani, sine ad heremitas tantus pauperum cōcursus non existit, sicut ad eundem superstitiosum hominem, nam byemali & frigidissimo tempore, dum pro abundantia niuium omnis via regia & publica obstruitur, adhuc à circumiacentibus terris ad duo vel tria milliaria, cum magnis hominum fatigationibus frequentatur, quibusdam remedia percipientibus, alijs verò minimè, vò reor, quòd nò æquè omnia maleficia dissolui propter varia, vt suprà tactum est, obstacula possunt, & hi quidem sub expressa Dæmonum inuocatione maleficia dissoluentes, quò ad secundum remedium illicitum, non tamen sicut primum. Tertiū verò remedium, quòd quibusdam carimonijs superstitiosis practicitur: nò tamen in nocumentum alicuius personæ, aut per manifestos Maleficos agitur experientia teste, per hunc modum. In ciuitate Spirensi mercator quidam forensis hunc casum sibi accidisse proposuit. In partibus inquit, Sueuiæ, in castro quodam nobilium me degēte, quadam die dum peracto prandio, associatus duobus domicellis, solati causa super pratum incederem, quadam mulier obuiando dum à remotis adhuc incederet, & à duobus domicellis agnita fuisset, vnus eorum ad me hæc verba protulit, munias te signo crucis, & similiter ad idem alius ab alio latere hortabatur. At ego causam huius timoris inquirens, responderunt: En peior Malefica totius prouinciæ iam nobis obuiam dat, ipsa enim solo visu maleficare homines nouit. Tunc ego stomachando, & nunquam tales timuisse me iactitabam, ecce vix verba compleui, & me grauitè in pede sinistro laesum persensi. ita vt sine graui dolore de loco figere pedem

pedem non potui, aut gressum unde & alij concito
 castro per nuncium mihi equum destinandum ad il-
 lud reducant, doloribus autem per triduum augmen-
 tatis, præfata incolæ intelligentes, maleficio me
 infectum, quendam rusticum ad spaciū vnius mi-
 liaris accedunt, & casum proponunt, quem noue-
 rant per artem quandam maleficia tollere, qui cū
 citò veniens, & pedem prospiciens, s. inquit, ex vo-
 bis contigit, aut naturale defectu, experimentum
 capiam, & siquidem ex maleficio accidit, cum DEL
 adiutorio curabo, sin autem, remedijs naturalibus
 opus erit insistere. At ego. Si absque superstitione, &
 cum adiutorio curari potero, libens acceptabo, quo-
 niam cum Dæmone nihil commune habere volo, nec
 eius adiutorio affecto, ad idem & ipse villanus re-
 spondit, se non velle nisi licita remedia, & cum DEL
 adiutorio adhibere & curare, dummodò experientia di-
 dicisset hoc per maleficiū mihi contigisse, ad quæ duo
 assensit, ille plumbum, ut supra de alia Malefica tactum
 est, liquefactum in cochleari ferreo supra pedem te-
 nuit, & in scutellam aqua plenam fudit, & subito di-
 uersarum rerum species proruperunt, ac si spinæ vel pi-
 li, aut ossa & similia fuissent intronissa. Iam, inquit.
 video quòd infirmitas hæc non ex naturali defectu, sed
 maleficio vobis contigit. At ego, quomodo talia ex plum-
 bo liquefacto scire posset, dum inquirerem: Ecce, in-
 quit, septem sunt metalla ex septem Planetis, & quia
 Saturnus dominatur plumbo, eius proprietas est,
 ut si plumbum super maleficiū aliquod fustum fue-
 rit, per suum influxum maleficiū demonstrabit, &
 bene

benè inquit actum est, ut citò remedium adhibeatur, quòd tot diebus vos visitare habeo, quot sub maleficio stecistis, & interroganti quot dies elapsi fuissent, iam triduo fassus sum, vnde & ipse singulis diebus per triduum me visitando, & pedem inspiciendo solùm & tangendo, & cuncta verba penes se ruminando, integrè sanitati fugato maleficio me restituit. Hic certè modus actorem non monstrat Maleficum, sed modum supersticiosum: in eo enim quòd Dei adiutorio & non opere Diaboli sanitatem promisit, & hoc quòd Saturni influxum super plumbum, tanquàm ex eius dominio causatum allegavit, irreprehensibilis extitit, & potius commendandus fuit. Sed qua virtute maleficium fugatur, & species rerum in plumbo causavit, sub dubio relinquitur. Nam cum maleficium nulla virtute naturali possit amoueri, licet mitigari valeat, ut inferius de obfessorum remedijs patebit, potius videtur, quòd per aliquod pactum, ad minus tacitum, cum Dæmone initum hoc praticauerit, & dicitur hoc pactum tacitum, quando ad minus auctor tacitè in assistentiam Diaboli consentit, per quem modum innumera superstitiosa opera praticantur, licet differenter quòd ad diuinam offensam, cum in vno opere maior, sit creatoris offensa quàm in altero. In eo enim, quòd de sanitate procuranda certius fuit, & in eo quòd tot diebus, quot sub infirmitate extiterat, ipsum visitare habuit, nec aliquibus medicaminibus naturalibus vsus fuit, & tamen iuxta præmissa ægrotum sanitati restituit, non tam suspectus, quàm ut manifestè deprehensus, ad minus licet non super expressum initum cum Dæmone pactum, tamen

tamen iudicatur, & tanquam pro conuiſſo haberi, & pœnis ad minus in ſecundo modo ſententiandi infra contentis, ſed puniri debet cum adiuratione ſolenni, niſi leges quæ in contrariũ ſentire videntur ipſum ſuſtarent, in quo caſu quid ordinarium ſit faciendum in ſolutione argumentorum patebit poſtea. Quartum verò remedium tollerandum, & de quo Canoniſtæ ad minus intendunt cum certis Theologis, dicitur vanum tantum & præciſa puta, quia ſolùm ſuperſtitioſum, & non ſub aliquo pacto expreſſo, vel tacito, ex intentione & propoſito præſtantis operatum, & dico ad minus, quia fortæſſus ſi velint etiam tertium remedium huic quarto adiungere, potius videntur nobis eorum aſſertioni cedere, quàm contentionibus deſeruire, & hoc quidem remedium vanum ſuperius exemplificatum de mulieribus, quæ vrceolum ſuper ignem poſitum percutiunt in ſinem vt erat Malefica, quæ vaccã verberante lacte priuauit, licet fortæſſus talia in nomine Diaboli facere habebant, aut fortæſſus ſine eius expreſſione. Ad idem poſſunt & alia earum geſta adduci, nam interdũ vbi vaccas huiusmodi læſas ad pascua emittere volunt, explorare etiam ipſam Maleficam nituntur, tunc bracam viri, vel aliud immundũ ſuper caput, aut deorſum vaccæ, & hoc potius feſtiuiſ diebus & ſacratiorib. ipſam vaccam cum baculo fortæſſus iterum ſub tali, vt ſuprà expreſſione percutiendo expellunt, & tunc vacca recto tramite ad domum Maleficæ properat, & cornua in eius oſtium vibrat cũ magno eiulatu, continuè pulſando, & hæc utiq. Diabolus in vacca operatur tam diu, quo per alia maleſicia ſedetur. Reuera & ſecũdum præſatos

præfatos Doctores aliàs sint tolleranda, non tamen meritoria, ut quidam asserere conantur, existunt. Cum enim iuxta Apostolum omnia, quæ in verbo aut opere facimus, in nomine Domini nostri Iesu Christi facere præcipimur, licet ibi non sit expressa Dæmonis innuocatio, & tamen eius nominis expressio, & iterum licet ibi non sit intentio per actum aliquod tacitum vel expressum talia facere, quia fortassis dicet, volo hoc facere, siue Diabolus intromittat se, siue non, ipsa temeritas qua diuinum timorem postponit, Deum offendit, unde & Diabolo potestatem talia faciendi permittit. Inducendi ergo tales sunt ad pœnitentiam, & hortandi ut potius desistât, & ad remedia infrâ scripta, ut superius etiam in parte tacta, per vsum videlicet aquæ benediçtæ & salis exorcizatæ, &c. recurrant. Simili modo iudicandum de illis, quibus dum aliquod iumentum maleficio interimunt, & explorare Maleficum aut etiam si naturali defectu vel maleficio sit interemptû ubi nituntur, ad loca ubi cadauera bestiarum excoriantur, properant, & intestina cadaueris super terram trabendo vsq; ad domû deferunt, non autem intrò domum per ostium super, sed sub limine domus ad coquinam trahunt, & i-gue factò super cratem intestina ponunt, & tunc ut ex relatu talia practicatû sapißimè informati sumus, sicut intestina calefiunt & ardent, ita intestina Maleficæ calore & doloribus crucientur, aduertunt, ergo illi exploratores ut ostium domus optimè sit obstrusum, eò quòd præ doloribus Malefica ad introitû habebit carbonem de igne auferre, & tunc omnis cruciatus effugatur. Repertum deniq; sapius nouimus, ubi introitû habere non po-

non poterant, extunc densissimis tenebris domum intus & extra vallabant, cum commotione tam horribili & strepitu, ut ex ruina domus omnem setandem interimere putarent, nisi ostium aperiretur. Ad idē etiam certa experimenta reducuntur, nam certi volentes multitudine mulierum in Ecclesia existentium experiri Maleficas, quæ etiam sine eorum consensu Ecclesiam diuinis peractis exire non valeant, tali experimento insistant. Nam die dominica solutaria iuuenum fungia seu pinguedine porci, ut moris est, pro restauratione fieri perungunt, & sic ubi Ecclesiam intrant, tamdiu Malefica exire Ecclesiam non poterunt, quod ad vsq; exploratores aut exeunt, aut illis licentiā, sub expressione ut supra exeundi concedant. Simile fit etiam per certa verba, quæ annotare non expedit, ne quis per Diabolum seducatur. Nam nec Iudices aut Præsidentes his infallibilem fidem aut opinionē accommodare debent, nisi talis persona alias plurimum esset diffamata, cum subtili prætextu ille mille artifex etiam innoxias infamare posset. Vnde potius auertendi sunt homines à talibus experimentis, & salutare pœnitentiæ iniungendæ, licet interdum tollerantur. Per hoc patet responsio ad argumenta quæ concludunt, maleficia nō esse tollenda, quia primis duobus modis omnino illicitum est tollere, tertium remedium secundum leges etsi tolleratur, tamen non paruum semper Ecclesiasticus Iudex debet habere aduertentiam. Nam quod leges videntur tollerare, patet. Co. de Maleficiis. l. eorum, ubi sic habetur. Alij autem qui faciunt id ne labores hominum ventorum grandinisque lapidatione sternuntur,

a 2 non pœna,

non pœna, sed præmio digni sunt. Et Antonius in summa de legibus in quibus Ius Canonicum & Ciuile discrepant, hoc idem allegat, ex quo videtur, quòd concedunt leges pro conseruatione frugum & iumentorum, & in omnem euentum posse certos homines talia practicantes non solum tollerare, sed & præmiare. Erit ergo Ecclesiastici Iudicis eis aduertere, si tantummodò iuxta mentem legis contra grandines, & aëris temperiē modis congruis, vt inferius patebit, aut etiam quibusdam superstitionis procedit, & tunc dum inde nullum sequitur fidei scandalum etiam tollerare, sed reuera hoc non erit iuxta tertium, sed quartum modum & quintū, de quo consequenter tractandū erit Ecclesiasticis & licitis remedijs, inferendo interdum de superstitionis ad quartū modum pertinentibus, & hoc per capita sequentia.

REMEDIVM ECCLESIASTICVM

contra incubos & succubos Dæmones,

CAPIT. I.

Quia verò in præcedentibus capitulis primæ quæstionis super modos maleficandi homines, iumenta & terræ fruges tractata sunt ante omnia ea, quæ ipsæ Malefica erga proprias personas practicant, qualiter videlicet innoxias iuenculas in augmentum suæ perfidiæ alliciunt, qualis etiam modus sit profitendi earū, & omagij præstandi, qualiter etiam infantes proprios aut alienos Dæmonibus offerunt, & quò localiter transferantur. Hæc inquam & similia remediare quia non est possibile, nisi vt per suos Iudices de medio tollantur, aut ad minus in exemplum oīm futurorum puniantur,

antur, ideò de huiusmodi remedijs nõ ad præsens, sed in
ultima parte operis, vbi viginti modo procedendi & sen-
tentiandi contra super Maleficarũ personas deducẽtur,
tractabitur. Ad præsens tantũ super remedia cõtra ea-
rũ maleficiales effectus tendere oportet, & primò, quali-
ter hoĩes maleficiati remediuntur, demũ qualiter be-
stia, & vltimò qualiter fruges terræ conseruantur. De
hoĩbus verò maleficiatis quò ad incubos Dæmones vel
succubos, quia sunt in triplici genere, sed earum quæ se
voluntariẽ Dæmonibus incubis subiiciunt, vt sunt Ma-
lefica, quia de succubis quò ad viros non ita voluntariẽ
practicatio reperitur, cũ ex naturali vigore rationis,
quo viri mulierib. præminent, talia plus abhorrent, est
& eorum qui à Maleficis cũ incubis aut succubis contra
eorum voluntatem inuoluuntur, & est tertium genus
ad hoc præcipuẽ virginum quarundã, quæ contra earum
omni nõ voluntatẽ ab incubis Dæmonibus molestantur,
de quibus ẽt sæpẽ præsumitur, quòd à Maleficis sic ma-
leficiantur, puta quia Dæmones ad instantiam Malefi-
carũ sicut sæpißimẽ alias infirmitates immittere solẽt,
ita & incubos illis personis se facere habent, vt vel sic
eos ad suã perfidiam allicere valeant, demus exẽpla. Est
in ciuitate Confluentiæ pauper quidã sic maleficiatus,
quòd in præsentia vxoris oẽm actũ Venereum, prout
viri cum mulieribus agere solent, etiam repetitis vicib.
per se exercet, nec ab illis ad instantiam & eiulatũ mu-
lieris auerti põt, quia vno aut tribus actibus expletis,
verba replicat: volumus iterũ de nouo inchoare, cũ tñ
nulla persona corporali visu cernatur ei succũbere, fit q̃
vt post diutinas huiusmodi vexationes pauper ille col-

374 *Remed. contra incub. & succubos,*

lisus in terram omnibus virib. destituitur, & dum post aliquarum virium recuperationem interrogatur, quō & qualiter ista sibi contingant, & anne personā succubantē habuerit? Respondere solet, se nihil videre, sed ita mente captiuatum, ut omnino abstinere non valeat, & quidem super hoc maleficiū mulier quaedam plurimum habetur suspecta quod ei intulerit, eō q̄ illi pauperi minata fuerit per verba contumeliosa, quod ipsum propter displicentiam sibi factam expedire vellet, sed leges & executores iustitiæ non adsunt, qui saltem super diffamiam & grauem suspicionem, in vindictam tanti criminis procederent, putātes neminem debere condēnari, nisi qui cōfessione propria, aut trium testiū productione legitima conuincatur, quasi indicia facti, aut euidētia super graues aut violentas suspensiones nullas mereatur pēnas, de quibus tñ modis sentētiādi inferius, ut p̄missum est, patebit. De secundo verò genere, quo puella ab incubis Dæmonibus molestantur, et nostris temporibus referre nimis longum foret, cūm historia certā de similibus existunt referta. Sed cum quāta difficultate talia remediare possint, patere pōt ex ijs quæ Tho. Brabanti-
nus circa finem operis sui de apibus, de quadam in hunc modum refert. Vidi, inquit, & ex confessione audiui virginem quādam in religioso habitu, quæ primò dixit, se nunquam in concubitum consensisse, per hoc tamen dat intelligere se cognitā fuisse, at ego non credens artauī eam rationibus & duris cōminationibus, sub periculo animæ suæ, tandem cum lachrymis confessa est, se prius corruptā mente q̄ corpore, & cūm postea doleret quasi ad mortem, confiteretur omni die cum lachrymis,
non

non potuit tamē ingenio, studio, vel arte ab incubo Dæ-
mone liberari, nec signo crucis, nec aqua benedicta, quæ
tamen specialiter ad fugandos Dæmones ordinatur, nec
etiam sacramento Christi corporis, ipsis quoque Angelis
terrifico, donec post plures annos oratione & ieiunio pia
Lucardis fugaretur. Et est credibile (saluo meliori iu-
dicio) quod postquam de peccato suo dolens confiteba-
tur, potius ei concubitus Dæmonis pœna culpa quàm
culpa fuit. Hæc etiam cū in vigilia Pentecosten quæ-
rularetur apud Christinam in vale Ducissæ Brabantia,
monialem deuotam quæ mihi hoc retulit, quod non au-
deret communicare propter Dæmonis importunam ve-
xationem, compatiens dixit ei Christina: Vade, quiesce
secura, communicatura cras Dominico corpori, in me
enim recipiam pœnam tuam. Recedens illa gaudens dor-
mit in pace, ad orationem de nocte, surgit manē cum o-
mni tranquillitate, sacramenta suscepit. Christina au-
tem susceptam in se pœnam non pōderans, vespere quieti
se dans, audit in statu suo quasi procellam commouen-
tem se, & inquietius agitantem, nec suspicans Dæmo-
nem, arrepto colo fugare nititur quicquid esset, decum-
bit iterum, sed pauida vexata surrexit, & hoc pluries
tandem sensit, & vidit euersis ferè straminibus, quod
Dæmonis nequitia vexaretur, Dimisso ergo lecto no-
ctem ducit in somnem, & orare volens Dæmonis cru-
ciabatur insultu, & ut dixit, nunquam talia passa fue-
rat. Vnde prædictæ mulieri manē, Renuncio, inquit, re-
nuncio pœnæ tuæ, vix sine vitæ discrimine, violenti-
am tentatoris pessimi quasi. Qua ex re perpenditur,
difficile esse huiusmodi remediare, siue maleficio, siue

376 *Remed. contra incub. & succubos,*

absq; eo contingat. Sunt tamen adhuc aliqua, per quæ fortassis ipsi Dæmones fugantur, de quibus & Nider in suo formicario. Licet enim, vt ibi fertur, quinq; modis valeant puellæ & viri liberari, videlicet per sacramentalem confessionem, & sanctam exercitationem in crucis cõsignatione, vel Angelica salutatione, tertio per exorcismorum applicationem, quarto per certi loci mutationem, & per cautam sanctorum excommunicationem, & ex præmissis patuit, quòd prima duo moniali non profuerunt, non tamen propterea omittenda sunt, quòd enim vni est remedium, non propter hoc sequitur quòd & alteri, ita è conuerso. Nam & incubos sæpè per orationem dominicam, aut aquæ asperisionem, vel etiam per Angelicam salutationem fuisse repulso historia tradunt. Refert enim Cæsarius in dialogo suo, quòd Sacerdos quidam, postquam se suspenderat, eius concubina Monasterium intrauit, & per incubum ad luxuriam procata est, quem tamen per crucis cõsignationem repulit, & per aquæ benedictæ asperisionem, licet statim postea redijt. Quando autem Angelicam salutationem dicebat, longè velut sagitta disparuit & recessit, sed interdum redijt, licet prope ea accedere non auderet. Item de tertio, videlicet per sacramentalem confessionem, patet per eundem Cæsarium, qui dicit, quòd concubina antedicta cum iam confessa esset purè, in toto derelicta est ab incubo. Refert idem, quòd quidam vir in Leodio passus incubum, confessione sacramentali finita totaliter liberatus est. Ponit insuper exemplum de quadam inclusa, quam incubus nec oratione, nec confessione, nec propter aliud spirituale exercitium reliquit, quin eius lectum

lectum ascenderet, sed cum ad informationem cuiusdam viri religiosi diceret, benedicite, statim eam Demon reliquit. De quarto, videlicet loci mutatione dicit, qui prius quod filia cuiusdam Sacerdotis stuprata per incubum, & facta ex dolore frenetica, trans Rhenumq; elongata, ab incubo dimissa est, sed pater eius quia à loco filiam disposuerat, à Demone percussus est adeo ut moreretur in triduo. Fit & mentio de quadam, quæ per incubum crebro in lecto vexata proprio, cum sociam deuotam petijt, ut loco vexata iaceret, quod cum fecisset, tota nocte quasdam inquietudines grauissimas sensit, & prior tunc quieta fuit. Notatur etiam à Guilbelmo quod incubi plus vexare videntur mulieres & puellas pulcbros crines habentes, ideo, quia aut curæ aut ornatui crinium incubant huiusmodi, aut quia per crines viros inflammare cupiunt, vel consueuerunt, aut quia in eis inaniter gloriantur, aut quia diuina bonitas hoc permittit, ut terreantur mulieres viros inflammare per ea quæ etiam Demones inflammari viros volunt. De quinto, de excommunicatione, quæ fortassis aliquando eadem est exorcizationi patet in legenda sancti Bernardi. In Aquitania siquidem mulier ab incubo sex annis incredibili abusu libidinis vexata, audiuit sibi incubum ne ad virum sanctum qui venturus erat appropinquaret minantē: Nihil, inquit, tibi proficiet, sed eo recedente tuus crudelissimus ero persecutor, qui hactenus tuus amator extiti. Quæ cum virū sanctū Bernardum inuocaret, respondit: Tolle meum baculum, & lecto tuo insige, & faciat malignus quod potest. Hoc cum fecisset, Demon cameram feminae non est ausus

378 *Remed. contra incub. & succubos,*

intrare, sed foris minabatur atrocissimè, se eam velle persequi, Bernardo recedente. Quo per fœminam audito, conuocat populum beatus Bernb. omnes iubet accensas candelas gestare in manibus, & Dæmonem cum uerso qui aderat cœtu excommunicauit, ac ne ad illam vel aliam deinceps accessum habeat, interdixit, & ita ab illa pœna liberata est. Verùm hic notandum, quod potestas clauium concessa Petro & suis successoribus, quia sonat super terram & tantum pro viatorib. hæc iurisdictionis potestas sit, in remedium Ecclesiæ concessa, mirum videtur, quod & aëreæ potestates hac iurisdictione valeant arceri. Sed dici potest, quod quia personæ quæ à Dæmonib. molestantur, sunt sub iurisdictione Papæ & clauium, non mirum si per indirectum huiusmodi potestates vigore clauium arceantur, sicut etiam indirecta animas potestate clauium à pœnis purgatorij ignis absolueri potest, non obstante, q̃ potestas illa sonat super terram, & animæ sunt sub terra. De potestate etiã clauium concessa capiti Ecclesiæ. s. vicario Christi, non est tutum disputare, cum notum sit, quod tanta potestas sit à Christo Ecclesiæ & eius vicario concessa, quanta puro homini concedi à Deo potuit, & hoc in utilitatem Ecclesiæ. Piè est estimari potest, q̃ si a gritudines à Maleficis virtute Dæmonum inflitæ excommunicarentur cum ipsis Maleficis auctoribus, & Dæmonibus, non adèò in ipsos infirmos sœuirent, & quod citius liberarentur adhibitis super hoc & alijs exorcismis licitis. In partibus deniq̃. At his vulgaris est narratio simul & alijs in locis, q̃ dum diuina permissione locustæ volantes cum ingenti multitudine vineas, frontes, segetes, & cuncta virètia
 eradica-

eradicarent, huiusmodi excommunicatione & maledictione fugata, & subito interemptæ fuerunt. Quod si sanctis viris quis ascribere velit, & non virtuti clauis, sit in nomine domini, vnum pro certo habemus, quod nec virtus miraculorum, nec potestas clauium gratiam gratum facientem de necessitate præsupponunt, cum vtrunq; ex gratia gratis data procedat. Est & iterum notandum, quod vbi nullum prædictorum remediorum iuuat, quod tunc ad exorcismos licitos sit recurrendum, de quibus inferius patebit, quia etsi hi ad fugandum Dæmonis nequitiam non sufficient, tunc reuera talis vexatio Dæmonis est pœna pro peccatis satisfactoria, si prout oportet, sustineatur in charitate, sicut & alia mala huiusmodi quæ nos sic præmunt, vt ad Deum ire compellant. Verum etiam aduertendum, quod interdum aliquæ in veritate per incubum non vexantur, sed tantummodò ita se vexari putant, & hoc quod mulieribus præcipue & non viris, eum alias sint timidæ, & mirabilium formarum in imaginatione susceptiuæ. Vnde & Guilhelmus sæpè allegatus: Multæ inquit, de apparitionibus fantastis, ex morbo melancholico in multis fiunt, & in mulieribus maxime, sicut apparet de visionibus & reuelationibus. Et causa in hoc est, vt norunt Medici ipsa, nam muliebrium animarum eò quod longè facillioris & lenioris impressionis sunt, q̃ animæ viriles, & subdit ibidem: Scio me vidisse mulierem, quæ credebatur se agnoscere ab intus à Diabolo, & talia incredibilia se sentire dicebat. Nunquam etiã imprægnatæ sibi videntur mulieres ab incubis, & intumescunt vehementer vètres earum, & cum partus tempus aduenerit, sola
emissione

380 *Remed. contra incub. & succubos,*

*emissione multæ ventositatis detumescent. Nam de
ouis formicarum in potu sumptis, incredibilem vento-
sitate & tumultum in ventre generant hominis. Si-
militer de granis catapucia, & de granis arboris, quæ
dicitur nigra pinus, consimilia in ventre fiunt. Facilli-
mum est autem Dæmoni similia & maiora in ventri-
bus hominum procurare. Hæc addita sunt, ut non fa-
cillimè quis mulierculis fidem adhibeat, sed illis dun-
taxat, super quibus experimenta fidem fecerunt, ut de
illis qui didicerunt in proprijs lectis, vel alio modo con-
dormientibus per experientiam talia vera esse.*

REMEDIA PRO ILLIS QUI CIRCA

viti generatiuam maleficiuntur,

CAPIT. II.

ICET mulieres in maiori numero
sint Malefica quàm viri, ut in prima
parte operis ostensum est, tamen viri
plus maleficiuntur, & huius ratio est,
quia cùm Deus plus permittit super
actum Venereum, per quem primum peccatum diffun-
ditur, quàm super alios actus humanos, sicut & per ser-
pentes, quæ magis incantationibus deseruiunt quàm
alia animalia, eò quòd Diaboli primum instrumentum,
& cùm actus ille Venereus plus & faciliori modo po-
teat maleficiari in viro quàm in muliere, idè & qui-
dem patet quod tactum est. Nam cùm quinque modis
Dæmon in generatiuam potentiam potest agere, & illi
modi citius procurantur in viris, Remedia adhibenda
super vnumquemq; modum iuxta possibilitatem sunt
deducenda, & ille qui viciatus est in tali potentia, at-
tendat

tendat sub quo modum suum maleficium contineatur. Sunt autem quinque modi iuxta Petrum de Palude in suo 4. dist. 34. in processu huius maleficii. Nam Dæmon ex hoc quod est spiritus, habet potestatem super creaturam corporalem, Deo permittente, & ex conditione naturæ suæ, præcipuè ad motum localem, ut illum prohibeat, vel ut promoueat. Unde per hanc potestatem possunt corpora viri & mulieris impedire, ne sibi appropinquant, & hoc directè vel indirectè. Directè, quando unum elongaret ab altero, vel non fineret ad alterum appropinquare. Indirectè, quando aliquod impedimentum procuraret, vel quando se interponeret in corpore assumpto, sicut cuidam iuveni pagano acciderat, qui Idolū desponsauerat, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuenula, nec propter hoc poterat eam cognoscere, ut supra patuit. Secundo modo, ubi hominem inflammaret erga unam, & refrigeraret erga aliam, & hoc posset occultè procurare per applicationem quædam herbarum, aut aliarum rerum, quas optimè nouit ad hoc validas. Tertio modo, ubi æstimationem viri aut mulieris turbaret, qua redderet, unam personam alteri exosam, quia ut supra patuit in prima parte operis, potest in imaginationem imprimere. Quarto modo, reprimendo vigorem membri qui ad fructificationem necessario requiritur, sicut & motum localem cuiuscunque organi reprimere potest. Quinto prohibendo missionem spirituum ad membra, in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne ab illis vijs recedat, vel ne excidatur, vel emittatur. Quod si quis dicat, nescio sub quo modo maleficium

leficium mihi illatum contineatur, vnum scio, quod ge-
 neratiua potentia erga uxorem meam careo. Responde-
 ri potest, si potens est ad alias mulieres, non autem ad
 propriam, tunc sub secundo modo, quia de primo modo
 certificaretur succubum Daemonem, id est, quod per
 Dæmones incubos & succubos deluderetur. Itē si uxo-
 rem non habet exosam, & tamen non potest ipsam a-
 gnoscere sed benè alias, tunc iterum manet sub secundo
 modo, si autem habet exosam, & non potest agnoscere,
 tunc sub secundo & tertio modo continetur. Item si non
 habet exosam, vellet autem cognoscere, sed non habet
 vigorem membri, tunc sub quarto modo. Si verò habet
 vigorem membri, sed non haberet excisionem seminis,
 tunc sub quinto modo. Modus ergo curandi patebit, ubi
 declaratur, si æqualiter in charitate & extra charita-
 tem existentes his maleficiari valeant, & quidem quod
 non, dempto quarto modo, qui tamen rarissimè, accidere
 enim potest qui in gratia & charitate existit, sic decla-
 ratur, tamen lectori præsupponitur quod loquimur de
 actu coniugali inter matrimonialiter coniunctos, quia
 aliàs implicaretur, cum omnis actus Veneris extra ma-
 trimonium est peccatum mortale, & non nisi ab his qui
 extra charitatem existunt, exercetur. Nam cum asse-
 rere oporteat ex totius scripturæ sacræ traditione, quod
 Dæmones magis permittuntur à Deo sœuire in peccato-
 res quàm in iustos, licet legatur ipsum iustissimum Iob
 fuisse percussum, hoc tamen non fuit singulariter super
 potentiam generatiuam, nec etiam directè, idèò dicere
 oportet, quod quibuscumq; talia maleficia inter matri-
 monialiter coniunctos contingunt, signum est, quod vel
ambæ

ambæ personæ, vel altera extra charitatem existat, & quidem fundamentum huius ex scripturis deducitur auctoritate & ratione. Nam Angelus dixit Tobia: In illos qui libidini vacant, accipit Dæmonium potestatem. effectus demonstravit, ubi septem viros virginis Sara occiderat. Item Cassianus colla. patrum diffinit beatus Antonius, nullatenus posse Dæmonem mentem cuiusq; vel corpus inuadere, nisi eam prius destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spiritali contemplatione vacuā nudamq; reddiderit, hæc verba utiq; applicari possunt super maleficium corporis vniuersaliter super totum corpus, cum Iob tali maleficio percussus, non tamen nudus diuina gratia fuit, sed particulariter, quando videlicet particulare maleficium ratione alicuius peccati accidit corpori, & hoc quidem non potest esse nisi peccatum incontinentiæ, ratio. Nam ut dictum est propter fæditatem illius actus, & quia per ipsum primum peccatum diffunditur, Deus plus permittit super ipsum quam super alios humanos actus, ergo & inter matrimonialiter coniunctos, ubi diuino auxilio propter peccatum destituuntur, amplius circa illam vim generatiuam maleficiari à Deo permittuntur. Quod si quaeritur, cuiusmodi sint illa peccata, dici potest, quod peccata incontinentiæ, quæ inter cognatos cum varia sint, iuxta illud Hiero. & habetur in textu, Adulter est in propriâ amator ardentior, simul, & huiusmodi amatores, plus in prædictis maleficiuntur. Remedia ergo Ecclesiastica sunt duplicia, vnū in foro contentioso, alterum in foro conscientie practicitur. Primum si in iudicio allegatur impotentia ex maleficio illata, tunc distinguendum est.

384 *Remed. pro malef. circa vim gener.*

est, quia talis impotentia aut est temporalis, aut est perpetua. Si temporalis, non impedit, tunc autem præsumitur esse temporalis, quando infra spaciū trium annorum cohabitantes, & quantū possunt operam dantes, siue per Ecclesiastica sacramenta, siue per alia remedia sanari possunt. Si verò non sanentur aliquo remedio, extunc præsumitur esse perpetua. Ite aut præcedit matrimonij contractionem & consummationē, & sic impedit contrahendū, & dirimit iam contractum, & sequitur matrimonij contractionē sed non consummationem, & est communis modus maleficiandi viros quomodo spernunt amasias, tunc enim quia sperabant se matrimonialiter copulare & defraudantur, inferunt maleficia viris, & ne alijs commisceri valeant. In tali enim casu ut dicunt aliqui, dirimit matrimonium iam contractum, nisi sub continentia cohabitare velint, ut Maria & Ioseph, & habent pro se can. dicitur enim 23. q. 1. quod coniugium confirmatur officio. s. carnis, ut dicit gl. & parum post dicitur: Antequam confirmetur impossibilitas officij soluit vinculum coniugij. Aut sequitur matrimonium confirmatum, & tunc vinculum matrimoniale non dirimit, plura alia à Doctōrib. notantur, sed quia non præcisè sunt præsentis speculationis, notantur autem in varijs scriptis Doctōrum, ubi de maleficiali impedimento tractant, ideò hoc est superse- dendum tantummodò. Si quis difficultaret, quomodo actus ille possit impediri respectu illius mulieris, & non respectu alterius? Respondit Bon. hoc est, vel quia sortilegus ad hoc respectu personæ determinat & Diabolum inuitavit, vel quia Deus respectu personæ cuiuslibet

libet impedire non permittit. Occultum iudicium Dei
hic latet, ut in uxore Thobia, qualiter autem Diabolus
hoc facere possit, patet ex praemissis, dicit tñ hic Bona.
quod impedit generatiuam, non impedimento intrin-
seco laedendo organum, sed extrinseco impediendo
usum, & est impedimentum artificiale & non natu-
rale, & ita potest impedire ad vnam, & non ad alias,
vel tollendo exercitationem concupiscentiae ad illam
vel aliam, & hoc per virtutem propriam, vel per her-
bam, vel per lapidem, vel per aliquam creaturam occul-
tam, & satis concordat cum dictis Petri. Remediũ verò
Ecclesiasticum in foro conscientiae traditur 33. q. 8. Si
per sortiarias ubi sic dicitur: Si per sortiarias atq; Ma-
leficis artes nonnunquam occulto iusto Dei iudicio per-
mittente, & Diabolo preparante concubitus sequitur,
Hortandi sunt quibus ista eueniunt, ut corde contrito,
& spiritu humiliato Deo & sacerdoti de omnibus pec-
catis suis puram confessionẽ faciant, & profusis lachry-
mis, & largioribus eleemosynis & orationibus atq; ie-
iunijs Domino satisfiãt. In quibus verbis notatur, quòd
tantummodò propter peccata & extra charitatem ex-
istentibus talia contingũt, sequitur & per exorcismos,
accetera Ecclesiasticae medicinae munimina ministri
Ecclesiae tales, quantum annuerit dominus, qui Abi-
melech & domum eius Abrahae orationibus sanauit,
sanare procurent. Vnde summarie dicere possumus,
quòd quinque sunt remedia, quae talibus sic maleficiatis
licite applicari possunt, videlicet sanctorum aliquorum
limina peregrinatio, & ibidem peccatorum suorũ cum
contritione vera confessio, signi crucis, & orationis de-

386 *Remed. pro malef. super amo. vel odium,*
uota & multiplicatio, per uerba sobria licita exorcizatio,
quæ qualiter fieri debet inferius patebit. Et cauta ma-
leficij oblatio. Facit ad hoc quod sup. de Comite tactum
est, qui cum per triennium sibi matrimonialiter copu-
latam virginem cognoscere non potuisset.

REMEDIA CONTRA MALEFICIA,
eos super amorem vel odium inordinatum,
CAPIT. III.

icut Maleficium in potentia generati-
ua, ita & philocaptio, & odium in vo-
luntate causantur, expedit primò de
eius causa, & tandem quantum possibi-
le est de eius remedijs transcurrere. Phi-
locaptio igitur seu amor inordinatus vnius ad alterum,
triplici ex causa oriri potest. Aliquando ex sola incau-
tela oculorum, aliquando ex tentatione Daemonum, so-
lùm aliquãdo ex maleficio Nigromanticorum, & Ma-
leficarum simul & Daemonum. De primo dicitur Iaco.
1. Vnusquisq; tentatur à concupiscentia sua abstractus
& illectus, deinde concupiscentia cum conceperit parit
peccatum, peccatum verò cum consummatum fuerit ge-
nerat mortem. Sic Sichem cum vidisset Dinam exeun-
tem ad videndũ mulieres regionis illius, admauit eam
& rapuit, & dormiuit cum ea, & conglutinata est ani-
ma eius cum ea. Et Gen. 34. secundum glo. infirmæ aĩe
sic accidit, quando postpositis proprijs aliena negocia cu-
rat, seducitur consuetudine, & fit vna vnitae consen-
sus cum illicitis. De secundo, quòd oriatur ex tentatio-
ne Daemonum principaliter. Sic Aman sororẽ Thamar
speciosissimam admauerat, & deperierat in ea valdè,
ita vñ

ita ut propter amorem eius agrotaret. 2. Reg. 14. non enim in toto tam corruptus esse potuit mente, ut in tantum facinus stupri profliret, si non grauiter à Diabolo tentatus fuisset. De hoc etiam genere amoris refert. is est liber sanctorum patrum, qui refert omnem tentationem & carnalis amoris sibi in heremus subtraxisse, quidam tamen ultra quam credi potest, amore mulierum tentabantur aliquoties, unde & 2. Cor. 12. Apostolus dicit: Datus est mihi stimulus carnis meae Angelus Satana, qui me celaphezet ubi gl. tentando per lucidum datus est mihi stimulus. aiunt quidam, tentatio autem cui non consentitur non est peccatum, sed materia exercenda virtutis, hoc intelligitur de tentatione, quae ab hoste, non à carne, quia peccatum est veniale, etiamsi ei non consentiatur, de his varia exempla leguntur in varijs locis. De tertio, quod amor hercos proueniat ex maleficijs Daemonum & Maleficarum, possibilitas huius maleficij supra in questionibus primae partis, an Demones per Maleficas mentes hominum ad amorem vel odium immutare, & incitare valeant, ad lōgum deducitur, per varia etiam gesta & acta à nobis reperta comprobatur, imò inter omnia maleficia nimium propter sui generalitatem reputatur. Quod si quaeritur: Petrus philocaptus amore talis, &c. nescitur an primo, secundo aut tertio modo. Respondetur, odium inter coniugatos cum crimine adulterij, et si operatione Daemonum fieri possit, ubi tamen fisco carnalis concupiscentiae amoris quis adeò inuoluitur & succenditur, ut nulla confusione, verbis, plagis, aut factis, ad desistendum cogi valeat. Item, ubi quis saepe pulchriorem dimittit uxorem.

388 Remed. pro malef. super amo. vel odium,
& turpissima adhaeret. Item, ubi nocturno tempore nec
quiescere valent, sed ita dementantur, ut per deuia qua-
que incedere habeant. Optimates, Prælati, & alij di-
uites sapiissime his miseris inuoluuntur. Et quidem hoc
tempus muliebri de quo Hildegardus (ut Vin. in spe. bi-
stor. refert) praedixit, quod non tam diu durabit, quantum
bucufq; praestitit: cum iam mundus plenus sit adulterij,
praecipue in Optimatibus, & quid opus scribere de re-
medijs, qui remedia abhorrent, tamen ut pio Lectori sa-
tis fiat, aliqua breuiter tangamus. Super philocaptionem
sine maleficio Auicenna septem remedia ponit, quan-
do videlicet personam agrotare facit, sed parum ista
nostrae speculationi, nisi quantum mysticae animae lan-
guenti deseruiunt. Dicit enim lib. 3. quod ex variatione
pulsus & ad nominationem amati, cum ibi radix agro-
tationis habetur, tunc si lex sustinet, fiet copula per ma-
trimonium, quia sic sanatur cum obeditur naturae. Aut
fiat applicatio medicinalium, de quibus ibidem tractat
& docet. Aut ut agrotus amorem suum de dilecto per
licita remedia ad aliud diligendum conuertat, quod
priori praeligere debet, & ita fugere praesentiam, quia
sic distrabitur animus. Aut etiam si corrigibilis est, tri-
buletur, hortetur quod opus amoris est maxima mise-
ria, vel dirigantur ad ipsum, qui quantum cum veritate
& Deo possunt vituperent corpus & dispositionem dile-
cti, & mores cum transfiguratione facierum turpi seu
difformi. Vel saltem ultimo, ut occupentur in rebus ar-
duis, & distractiuis officijs. Reuera, sicut animalis homo
per huiusmodi remedia sanatur, ad spiritualem singu-
la capiendū interiorem hominem reformant, obediatur
legi

legi menti potius quàm natura, conuertit amorẽ suum ad certas delicias, recordetur quàm momentaneum sit quòd delectat, & æternum quòd cruciat, quærat delicias in illa vita, vbi sic inchoantur quòd nunquam finiuntur, cuius qui amator esse voluerit, & istam perdet, & illam modò inueniet, & æternis ignibus deputabitur, ecce tria damna irrecuperabilia ex amore hereos prouenientia. Super philocationem verò ex maleficio remedia in præcedenti capitulo tacta, non inconueniẽter & hic applicari possunt, præcipuè autem exorcizatio per sacra verba, quam sibi ipsi faceret aliter maleficus potest. Quotidie Angelum sanctum sibi ad custodiam à Deo deputatum inuocet, puta confessione sanctorum limina, præcipuè autem beatissimæ virginis frequenter, & sine dubio liberabitur. Sed quã vituperabile, vt barbari homines donis naturalibus, & virtutum armis abiectis, se ipsos tueri renuunt, cùm puellule sapissimè inuicta infirmitate huiusmodi maleficia his armis propulerunt, in quorum commendationem vnum è multis in medium producamus. Fuit in rurali villa quadam prope Lindaruum Constan. diocesis, virgo adulta, facie pulchra, & elegantior moribus, in cuius aspectu captus quidam vir levis moribus clericus, in ferè solo nomine vtinam non sacerdos, qui vulnus suæ menti ultra celare non valens, venit ad laboratorium dictæ virginis, & honestis verbis se rete Dæmonis exhibens, primò tandem ad amorem sui virginem ausus est verbis duntaxat promovere, animo quod illa diuino instinctu percipiens, in tacta mente & corpore respondit viriliter: Domine cū verbis talibus domum meā nolite frequentare,

390 *Remed. pro malef. super amo. vel odium,*
alioquin repulsam sustinebitis, verecundia mediante.
Cui ille, Et si me diligere modo renuis verbis dulcibus
monita, non post modicum coacta operibus me amabis,
tibi promitto. Erat vir ille suspectus incantator, & de
maleficio. Sed verba hæc virgo pro vento habuit, nec
scintillam amoris carnalis ad virum in se sensit pro
tunc, sed exoluto non multo tempore, imaginationes a-
morosas de viro illo prædicto cepit habere, quod illa
præcipiens diuinitus inspirata, ad matrem Misericor-
diæ confugit, & pro auxilio à filio impetrando deuotis-
sime implorauit, & statim honestam societatem requi-
rens peregrinari cepit ad locum heremitarum, sic enim
nominatur Ecclesia in honorem ipsius genitricis mira-
culosè consecrata in præfata diocesi. In qua sacramen-
taliter confessa, ne in ea aliquid inuenire posset mali-
gnus spiritus, & ad ipsam matrem pietatis precibus fu-
sis, protinus omnis cessauit hostis machinatio, ita vt
eam postmodum nunquam tangeret. Super sunt tamen
adhuc & barbati viri à Maleficis mulierculis impor-
tunè super huiusmodi sollicitati, quasi nequaquam à
philocatione earum se continere possent, qui tamen vi-
riliter resistentes, quantum se vitrò pulsare illecebræ
imaginationibus sentiret, tantum etiam per præsidia
præmissa cuncta machinamenta Diaboli superent. Et
verè speculum huius pugna quidam iuuenis prædiues
in oppido Zibrucl / qui quantum à Maleficis pulsa-
tus fuit, nec calamo exarari quis posset, semper virilem
animum gerens, per præfata remedia intæctus euasit,
quare & meritò concluditur, præfata remedia contra
huiusmodi morbum esse certissima, ita quod certissime
ita

ita liberantur quicumque his armis vtuntur, & quòd de amore inordinato, hoc & de odio inordinato, cum oppositorum eadem sit disciplina, intelligendum est, licet æqualis in modo maleficandi cum sit differentia, etiam aliud remedium illa persona, quæ odio habetur requirere debet, ipse enim qui odio habet & in corde defert, non de facili s; adulter est, ad amorem vxoris etiam per quasunque peregrinationes flectitur. Et quia relatu Maleficarum compertum est, quòd per serpentes huiusmodi maleficia ad odium procurantur, eò quòd dum primum instrumentum erat Diaboli, & in sui maledictionem recipit inimicitiam inter ipsam & mulierem, ideò & tales inimicitias ex ipsis procurare satagunt, ponendo pellem aut caput serpentis sub limine ostij cameræ aut domus, vnde & omnes anguli domus sunt perquirendi & innouandi, quò ad inhabitationes quantum possibile est, vel alienas inhabitare domos. Et quidem cum dictum sit, quòd seipsos maleficiati exorcizare valeant, intelligitur quòd verba sacra, benedictiones & carmina, secum deferre in collo poterant, siquidem legere, aut seipsos benedicere nescirent, quæ tamen qualiter facienda sint in sequentibus patebit.

REMEDIA SVPER EOS QVIBVS VIRILIA MEMBRA PRÆSTIGIOSA ARTE AUFERUNTUR, & VBI INTERDUM IN BESTIALES FORMAS HOMINES TRANSMUTANTUR,

CAPIT. IIII.

Super eos qui præstigiosa arte illuduntur, & se virili membro carere, aut in bestiales formas transmutatos esse putant, quibus remedijs subleuari valeant, ex præmissis satis euidenter elicitur. Nam cum tales omnino diuina gratia destituuntur, quod principium in maleficiatis existit fundamentum, non possibile ut ferro manente in vulnere, emplastrum curatiuum ante omnia reconcilietur. Demum, quia ut supra in secunda parte operis, in capitulo septimo tactum est, talia membra nunquam in veritate euelli, aut segregari à corporibus, sed tantummodo præstigiosa arte occultari ad sensus, tactus & visus, patuit etiam, quod huiusmodi illusiones in gratia constitutis non ita facilliter, nec actiue nec passiue contingunt, ut videlicet eis membra auferantur, aut quod in eorum visua potentia, quasi alijs sint ablata deludantur, ideo & remedium in eodem capitulo exprimitur cum ipso morbo, ut videlicet quantum possibile sit, cum ipsa Malefica amice se componant. Super eos denique, qui in bestiales formas se transmutatos esse putant, sciendum, quod hoc genus maleficij, non ita in occidentalibus sicut orientalibus regnis practicitur, intellige quod ad secundas personas, licet quod ad proprias Maleficarum personas hoc sapins apud nos visum fuerit, ipsas videlicet Maleficas in effigiebus animalium oculis intuentium se obieciisse, ut supra capitulo octauo deductum, quare & remedia quæ in tertia parte operis deducuntur, super exterminium videlicet Maleficarum per seculare bmcibium forent applicanda. Et quidem, quomodo orientales huiusmodi illusiones

illusiones remediare solent, sic deditur. Nam ex militari-
 bus fratribus ordinis sancti Iohannis Hierosolymitani, in Rhodis
 veridica relatione plura de his percepi-
 mus. Præcipue autem, quod in ciuitate Salamina regni
 Cypri talis casus accidit. Nam cum ibi portus sit maris,
 & nauis quædam onusta mercimonijs applicando pere-
 grinis nauim exeuntibus, ut quisq; victualibus se mu-
 niret, iuuenis quidam ex eis robustus domum cuiusdam
 mulieris extra ciuitatem supra littus maris situatam
 accessit, & an oua haberet ad vendendum à muliere
 sciscitabatur. At mulier cernens iuuenem robustum,
 forensem, & alienum à patria, unde minor de eo suspi-
 cio apud intraneos super eius perditionem oriri possit,
 expecta inquit paululum, & iuxta optata singula re-
 cipies, & dum moram faceret, clausa & interiori parte
 domus iuuenis ab extra, ut eum quam totius expediret,
 ne nauem eum negligere contingeret, clamare cepit, tunc
 mulier aliqua oua attulit, iuueni tradidit, & in casu
 si nauem neglexisset, ut ad eam rediret, sibi iniunxit. Ve-
 loci igitur cursu ad nauem quæ in littore maris erat,
 properauit, & ante ingressum, eo quod nec dum alij socij
 omnes conuenerant, oua comedere & seipsum reficere
 studuit. Et ecce post horam mutus effectus, & quasi men-
 te destitutus: ut post ipse referre solitus erat, de seipso
 admirans quidnam sibi accidisset, conicere non poterat,
 volens ergo nauim intrare ab immorantibus baculis ver-
 beratus repellitur, cunctis acclamantibus, ecce, ecce quid-
 nam in asino, maledicaris bestia, non & tu nauim in-
 trabis? Repulsus sic iuuenis, & verba illorum qui ipsum
 asinum affirmabant, intelligens apud se ruminabat, &
 quid

394 *Remed. pro his qui cre. se memb. carere,*
quòd maleficio mulieris infectus esset cogitare cepit,
præcipuè in eo quòd nullum verbum formare poterat,
cùm tamen ipse omnes intelligebat, & dum rursus
navim ascendere tentaret, grauioribus casus verberibus,
ipsam a maro corde remanere, & recessum navis conspi-
cere opus erat. Huc illucq; discurrens, cùm omnes ipsum
asinum aestimabant, necesse erat vt tanquam bestia ab
omnibus tractaretur, compulsus igitur ad domum mu-
lieris redijt, cui ad placitum pro conseruatione vite
sue vltra triennium seruiuit, nil operis faciens mani-
bas, nisi necessaria domus in lignis & bladis apportas,
etiam quæ exportanda erant tanquam iumentum de-
portabat, hoc consolationis relicto, vt licet ab omnibus
alijs vt iumentum reputaretur, ab ipsis tamen Malefi-
cis coniunctim vel diuissim morantibus, vt verus homo
humanitus conuersando in incessu, statu, & habitu
agnoscebatur. Quòd si quæritur, quomodo onera sibi
tanquam iumento imponebantur? Dicendum, quòd sic-
ut narrat Augustinus de mulieribus stabularijs, quæ
hospites conuertebant in iumenta onera portantia, lib.
18. cap. 17. de ciuitate Dei, & de patre Præstantij, qui
se caballum seu equum fuisse, & annonam cum alijs
animalibus baiulasse narrauit, vtique ex illis actus de
præsenti iudicamus, ita quòd triplex deceptio præsti-
giosa arte fiebat. Prima quò ad homines, iuuenem non
vt hominem, sed vt asinum intuentes, quòd qualiter
Dæmones faciliter procurare possunt, supra 8. cap. pa-
tuit. Secundò, quòd illa onera non fuerunt illusoria, sed
vbi vires iuuenis excedebant Dæmō inuisibiliter defe-
rebat. Tertiò, quòd sibi ipsi dū inter alios conuersabatur,
iuuenis

iuuenis etiam iumentum videbatur, in imagine duntaxat & potentia, quæ sunt affixæ organis corporalibus, non autem in ratione, quæ non adeo erat ligata, quin se hominem sciebat, sed arte Magica delusum sit tanquam bestia æstimaretur, sicut & de Nabuchodonosor ibidem exemplificatur. Triennio igitur sic elapso, in quarto, scilicet, dum quodam die ante meridiem civitatem præfatam intrasset, & mulier à longè sequeretur, contigit quandam Ecclesiam in qua diuina celebrabantur, iuuenem sic maleficiatum præterire, audiens Nolam campanæ cum more Latiorum & non Græcorum, in illo regno diuina peraguntur pro elevatione corporis Christi ad Ecclesiam se conuertit, & intrare dum propter verberum & expulsionem non auderet, à foris genua & crura posteriora in terram fixit, & anteriores pedes, id est manus, simul iunctas eleuans, ex capite asinino ut putabatur, sacramentum in elevatione intuetur. Quod prodigium dum certi ianuenes mercatores conspexissent, mirantes asinum sequuntur, & inter se de miro opere conferentes, ecce Malefica cum baculo asinum insequitur, & quia ut præmissum est, huiusmodi maleficia illis in partibus plurimum praticantur, ad instantiam mercatorum per Iudicem asinus cum Malefica capitur, interrogata & quæstionibus exposita, crimen fatetur, & ut ad domum redire valeat, iuuenem restituere suæ formæ promissit, dimissa igitur ad domum regressa, iuuenis ad pristinam formam reducit, & ipsa denuò capta, debitam ultionem pro commissis suscepit, & iuuenis ad propria cum gaudio remeavit.

396 *Remed. contra obsessos ex maleficio,*
REMEDIA CONTRA OBSESSOS
ex maleficio,
C A P. V.

*Q*uod interdum ex maleficio Dæmones quosdam homines substantialiter inhabitant, supra c. 9. satis patuit, quibus etiam de causis, quia non solum pro grauibus criminibus proprijs, imò interdum pro proprio suo maiori merito, aliquando pro alieno leui delicto, aliquando pro suo veniali peccato, aliquando pro graui alieno peccato, & aliquando pro alieno facinore proprio, pro quibus etiam diuersa dæmonum modi possidentur, quidā plus, alij minus, vt etiam Nider in suo fornicario recitat, non mirum si maleficio, seu ad instantiam Maleficæ Dæmon Deo permitte, hominē substantialiter modo quo ibi declaratur, quodd videlicet per substantiam sit intelligendum, inhabitet. Quibus autem remedijs liberari possunt, quodd videlicet per exorcismos Ecclesiæ, & cum hoc vera contritione, vel etiam confessione, vbi pro mortali quis esset obsessus, patuit ex ibidem deductis, & ex illius sacerdotis Bohemi liberatione, sed quodd ultra hæc duo remedia etiam tria alia valeant suffragaria, videlicet Eucharistiæ sacra communio, sanctorum locorum applicatio, vel bonorum oratio, & excommunicationis absolutio, præfati Doctoris discursu, quem etiam deducere expedit, cum omnes necessariorū tractatum habent. Nam de ipsa sacra communione Cassianus colla. Abba. prima loquitur in hæc verba, communionem sacrosanctam nequitia spiritibus traditam à senioribus, nostris, nunquam

quam meminimus interdictam, quinimodetiam si possit
eis quotidie impartiri eam etiam debere censebant, quæ
ad purgationem ac tutelam corporis animæq; peruenire
credenda est, & quæ ab homine percepta, eum qui in
membris eius insidet spiritum, seu in ipsis latitare co-
natur quodam exurens fugat incendio, hoc namq; modo
curatum, Abbatem Andronicum nuper aspeximus, in-
sultabit offenso, cum eum à cœlesti medicina viderit se-
gregatum, tantò enim durius & frequentius attentabit
affligere, quantò eum à spiritali remedio senserit lon-
gius abdicatum, Hæc Cassianus. Et iterum de eisdem
ibidem dicit: Duo hic credere immobiliter oportet. Pri-
mò, quòd sine Dei permissu nullus ab eis spiritibus om-
nino tentatur. Secundò, quòd omnia quæ nobis à Deo
inferuntur, siue tristitia ad præsens, siue læta videantur,
velut à pijsimo patre clementissimoq; medico pro no-
stris utilitatibus irrogantur. Et idcirco eos velut pæda-
gogos traditos humiliari, vt descendentes ab hoc mun-
do, vel purgationes ad vitam aliam transferantur, vel
penali vigore plectantur, qui secundum Apostolum
traditi sunt in præsentem Satanæ, in interitum carnis,
vt spiritus salui fiat in die domini nostri Iesu Christi.
Sed hic oritur dubitatio, cum Apostolus dicat, probet se-
ipsum homo, & sic de pane illo edat, quomodo possunt
obsessi non habentes vsum rationis communicare? Re-
spondit sanctus Thom. de hoc in 3. part. q. 80. sic distin-
guendum de omnibus amentibus: Aliqui inquit dicun-
tur, non habere vsum rationis dupliciter. Vno modo,
quia habent debilem vsum rationis, sicut dicitur non
videns qui malè videt. Et quia tales possunt aliquam
demonst-

398 *Remed conem obseffos ex maleficio,*

deuotionem concipere huius sacramenti, non est eis hoc sacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui nō habere vsum rationis, quia sic à natiuitate permanferant, & sic talibus non est hoc sacramentum adhibendum: quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio. Aut non semper caruerunt vfu rationis, & tūc si prius, quando erant suæ mentis compotes, apparuit in eis huius sacramenti deuotio, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitus vel expuitionis. Vnde legitur ex Concilio Carthaginensi, & habetur 26. q. 6. Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, si casu dum ad eū inuitatus sacerdos venit, oppressus infirmitate innotuit: vel in frenesim conuersus fuerit, dent testimonium quicum audierunt. Et si continuò creditur moriturus, Reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. De baptizatis, qui corporaliter ab inimundis spiritibus vexantur, est eadē ratio, & de alijs amentibus. hæc Tho. Addit tamen in 4. dist. 9. quòd Dæmoniis non est deneganda communio, nisi certum sit pro aliquo crimine à Diabolo torqueri: cui sic Petrus de Palude addit, in hoc casu pro excommunicandis sunt habendi, qui traditi sunt Satanae. Ex quibus liquet, quòd si aliqui sunt posseffi à Dæmone, etiam propter sua crimina, habentes tamen lucida interualla, & rationis vsum postea conteruntur de peccatis suis, vel debite confitentur tales, cum sint absoluti coram Deo, nullatenus sunt à communione diuinissimi sacramenti Eucharistiae sequestrandi. De sanctorum applicatione, vel deuota oratione, quomodo per hæc obseffi etiam potenter liberantur.

ter liberantur, legenda sanctorum referta sunt. Merita enim sanctorum, martyrum, confessorum, virginum, exigunt, ut hi spiritus nequam sanctorum in patria existentium, oratione & intercessione, vincantur, quos sancti in via vicerunt. Similiter viatorum deuota orationes liberationem obsessorum obtinuisse sæpe leguntur. Unde ad hoc hortatur Cassia. ut sup. Si inquit haberemus hanc sententiam, imò fidem quam superius comprehendendi, & ut omnia per dominum fieri pro utilitate animarum & dispensari vniuersa, non solum nequaquam despiciemus eos: sed etiam pro eis, tanquam pro membris nostris incessanter orabimus, eis & totis visceribus ac pleno compatiemur affectu. De ultimo modo absoluedi aliquem ab excommunicatione. Sciendum quòd nec iste cōis est, nec fortè licitus, nisi habenti autoritatē & specialem reuelationem, vel probabilitatem, & possessus quis sit propter excommunicationem Ecclesiæ, sicut Apostolus 1. ad Cor. 5. excommunicatum à se & ad plebem Corinthum fornicarium tradidit Satanae in interitum carnis, ut spiritus saluus fieret in die domini nostri Iesu Christi, id est, ut gl. dicit vsq. ad illuminationē gratiæ, contritionis, vel ad iudicium. Et Pseudodoctores qui fidem perdiderant, videlicet Himeneum & Alexandrum tradidit Satanae, ut discerent non blasphemare. 1. Timoth. 1. Tantæ enim potestatis erat Apostolus, dicit gloss. tantamque gratiam habebat, ut recedentes à fide solo verbo traderet Diabolo. Unde sanctus Tho. in 4. distinet. 18. ubi magister tres effectus excommunicationis tradit: eosdem sic declarat idem Doctor. Ex hoc ipso inquit, quòd aliquis suffragiis Ecclesiæ priuatur, triplex incommo-

400 *Remed. contra obsessos ex maleficio,*

incommodum incurrit, per tria quæ quis ex suffragiis consequitur. Valet enim ad augmentum gratiæ eis qui habent, vel ad merendum ei qui non habet. Et quantum ad hoc Magister dicit, quod gratia subtrahitur per excommunicationem, valet etiam ad custodiam virtutis, & quantum ad hoc dicit, quod protectio subtrahitur, non quod omninò à Dei providentia excludantur: sed ab illa quæ filios Ecclesiæ specialiori modo custodit, valent etiam ad defendendum ab hoste, quantum ad hoc dicit, quod Diabolo maior potestas sciendi in ipsum datur, & corporaliter & spiritualiter. Unde in primitiva Ecclesia quando oportebat per signa homines ad fidem inuitare, sicut Spiritus Sanctus visibili signo manifestatur, ita excommunicatus corporali vexationi à Diabolo innotescebat. Nec est inconueniens, si ille qui non est desperatus hosti datur, quia non datur ei quasi damnandus, sed quasi corrigendus, cum in potestate Ecclesiæ sit ex eius manu ipsum eripere cum voluerit. Hæc Thom. Vbi tamen exorcista ad cautelam obsessum absoluat, non videtur inconueniens. Sed subdit Nider, quod cauendum est valde exorcistæ, ne de suis viribus faciliter præsumat: Aut iocum & ludum serioso Dei operi intermisceat: Aut superstitiosum vel suspectum aliquid de maleficio adijciat. Alioquin pœnam vix euadet, ut declaratur per exempla. Nam de primo refert Beatus Greg. 1. dialogo, de quadam quæ contra conscientiam suam à marito petente obtinenti debiti redditionem in vigilia dedicationis Ecclesiæ sancti Sebastiani, & quia contra conscientiam Ecclesiæ processioni se immiscuit, possessa est & publicè furiebat. Quo viso,
sacerdos

sacerdos eiusdem Ecclesiæ, de altari syndonem tulit eamq; cooperuit, sed & hunc sacerdotem repente Diabolus simul inuasit. Et quia ultra vires voluit quicquã præsumere, compulsus est in sua vexatione cognoscere quis esset. Hæc Greg. De secundo, vt nullus de officio exorcistatus sanctum ordinem concernens locum faciat. Refert Nider se vidisse in conuentu Colonienſi fratrem verbis satis iocosum, sed in gratia expelli Dæmones famosum. Hic cùm in terminis conuentus Colonienſis Dæmonem in obſeſſo corpore artaret, iam Dæmon petiuit à fratre locum recedendi, quo gauisus frater ait in ioco: In cloacam meam vadas. Exiit igitur Dæmon, nocte cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon eum tam diu torſit prope cloacam, vt vitam cum difficultate ſaluaſſet. Sed & hoc præcipuè cauendum, vt obſeſſi etiam per Maleficas ad præſidiam Maleficarum non ducantur, vnde & de præfata fœmina Greg. infert. Cùm inquit, propinqui eam carnaliter amantes, atq; arando perſequentes ad obtinendum ſalutis remedium Maleficis tradiſſet, & per eas ad fluium ducta, & in aquam merſa multis incantationibus agitata fuiſſet, dum vnus Dæmon expelli debuit, legio ſubintrauit, & eorũ diſtinctis vocibus iam clamare cœpit: vnde conſanguinei tandem conſistentes, & de hoc dolentes, eam præſentarunt ſancto Epiſcopo Fortunato, qui diuturnis orationibus & ieiunijs, cùm ex integro ſanauit. Sed quia dictum eſt, debere exorcistas cauere, ne ſuperſtitioſum, ne ſuſpectum aliquid de maleficio adijciant. Dubitare exorcista poſſet: An certas herbas & petras, etiam non benediſſas adhibere poſſet? Reſponſio. Si be-

nediſſæ

402 *Remed. contra obsessos ex maleficio,*
nedictæ sunt herbe, tantò melius, si verò non, vt herba
quadam, quæ aliàs nominatur fuga Dæmonis, vel et.
iam naturas lapidum, si quis adbibeat non erit super-
stitiosum: dummodò credat, quòd non directè de sui na-
tura Dæmones compellunt, quia tunc incideret in erro-
rē, quòd simili modo alijs herbis aut verbis possent cogi,
vt errore Nigromanticorum fatetur putantes se effice-
re per naturales, & inditas taliū virtute. Vnde sanctus
Thom. in 4. dist. 7. ar. vlt. Non est, inquit, credendum,
aliquibus virtutibus corporalibus Dæmones subiacere,
& idè non coguntur inuocationibus, & factis quibus-
dam maleficis, nisi in quantum per hoc fædus cum eis
initur, secundum quod dicitur Esaia 48. Percussimus
fædus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Et
illud Iob. 40. An extrahere poteris Leuiathan hamo,
& sequentia verba sic finaliter exponit super Iob dicēs:
Si quis rectè considerat omnia præmissa, videntur per-
tinere ad præsumptionem Nigromanticorum confu-
tandam, qui nituntur cum Dæmonibus pactum inire,
ac eos sibi inijcere, vel qualitercunq; constringere. Osten-
so ergo, quòd homo non potest sua virtute Diabolum
superare, concludit dicens: Pone super eum manū tuam,
subaudi si potes, superatur tamen virtute diuina, vnde
subdit, memento belli, quo scilicet ego pugno contra eū,
& potest dici, quòd ponitur præsens pro futuro, scilicet,
pugnabo in cruce, vbi capietur Leuiathan per hamum,
scilicet, per diuinitatem occultatam sub esca huma-
nitatis, æstimans saluatorem purum hominem. Vnde
etiam postea 41. dicitur: Non est potestas super ter-
ram, quæ ei potest comparari, per hoc inquit signatur,
quid

quod nulla virtus corporalis potest adequari potestati
Dæmonis, quæ est potestas purè spiritualis. Hæc de Tho.
Sed quia indirectè à Dæmone obsessus, potest virtute
melodiæ, vt Saul per cytharam David, vel herba, vel
corporalis rei alterius sibi à naturali proprietate in ex-
istenti reuelari. Ideò applicari possunt, quod quidè posse
fieri autoritatibus & rationibus deducitur. Nam 26.
q. 7. Dæmonium sustinenti dicitur, licet petras vel her-
bas habere sine incantatione & sunt Hieronymi verba.
Item magister in bisto. tractans illud Tobie, Cordis par-
ticulam, scilicet, de pisce quam cœpisti, si super carbones
ponas, fumus eius exterret omne genus Dæmoniorum,
siue à viro, siue à muliere, ita & ultra non accedat ad
eos dicit, Nec super hoc mirari debemus, cum fumus cu-
iusdam arboris adustæ eandem vim habere videatur,
quamuis etiã spirituales in se contineat sensum, scili-
cet, de futuro spiritualis orationis. Ad idem Albert. su-
per Lucam 9. & Nicolaus de Lyra. 1. Regum 16. imò &
Paulus Burdegalen. super 1. Regum 16. hanc conclusio-
nem tenet, quod non solum concedendum videtur, quod
per aliqua sensibilia possunt afflicti à Dæmonibus re-
uelari, sed etiam per sensibilia aliqua possint totaliter
liberari, sed hoc intellige, quando non atrociter affli-
guntur, & probat per rationem. Nam cum Dæmones
non possint materiam corporalem secundum suam vo-
luntatem transmutare, sed debita actiua debitis passi-
uis coniungendo, vt Nicolaus dicit. Eadem ratione
per aliquam rem sensibilem potest dispositio causare
in corpore humano, per quam fiet aptum ad suscipien-
dam actionem Dæmonis, verbi gratia, nam mania est
c 2   maximè

404 *Usus exorcismi, & modus exorcizandi,*
 maximè dispositiua ad alienationem mentis secundum
 Medicos, & per consequens ad suscipiendum afflictio-
 nem Dæmoniacam, quæ quidem Dæmoniacæ passio ubi
 penitus curatur, penitus afflictio Dæmonis actiua rece-
 dente passiua in possessore recederet. Item posset dici de ie-
 core piscis. Item de melodia Dauid, ratione cuius licet
 primò refocillaretur Saul, & leuius haberet, tamen to-
 taliter expulsus fuit per illam, ut dicit litera: Recede-
 bat ab eo spiritus malignus. Nec consonum est literæ
 dicere, quòd hoc fiebat ex merito Dauid, seu per oratio-
 nes eius, quia non est verisimile quòd hoc scriptura tace-
 ret, cum esset in laude eius notabiliter dictum. Hæc de
 Paulo præfato, licet non posuerimus suprà in q. 5. pri-
 mæ partis, quòd quia præfigurabatur virtus crucis per
 expansionem venarum Corporis Christi, idè libereba-
 tur Saul, & plura ibi etiam continentur, quæ præsentì
 speculationi seruire possunt, tantum concludamus, quòd
 rerum sensibilibus applicatio in exorcismis licitis non
 est superstitiosum, iam autem non expediet de ipsis ex-
 orcismis aliqua differere.

REMEDIA PER LICITOS EXORCIS-
 mos Ecclesiæ, contra quascunque infirmitates à
 Maleficis illatas, & de modo exorcizan-
 di maleficiatos,

C A P I T. V I.

*Via ut in superioribus tactum est, Ma-
 leficæ omne genus infirmitatis corpora-
 lis inferre possunt, quare & sub generali
 regula cōcludere oportet, quòd quicquid
 remedij morbis, vel operibus, alijs infir-
 mitatibus*

mitatibus suprà notatis applicari potest, hoc esset quibuscunque alijs infirmitatibus præcedentibus non expressis, ut ubi epilepsia aut lepra esset infligta, convenire potest, & quia inter remedia verborum exorcismi liciti computantur, de ipso etiam sæpè mentio, tanquam de quodam generali remedio habita est, tria principaliter de ipso practicanda sunt. Primò, An non habens exorcistatus ordinem, ut scilicet laicus, vel secularis persona, valeat licitè Dæmones, aut eius maleficia exorcizare, ubi tres aliæ annectuntur, qualiter videlicet sunt liciti, & de septem conditionibus, quæ requiruntur ad carmina & benedictiones, ut quis valeat secum talia proferre, & tertio, qualiter morbus sit exorcizandus, & Dæmon coniurandus. Secundum principale, quid agendum ubi gratia sanitatis per exorcismos non obtinetur. Et tertio, quò ad remedia non iam verborum, sed operū, cum solutionibus certorum argumentorum. Ad primum est Doctoris Tho. in 4. dist. 23. senten. In ordine inquit exorcistatus, & in alijs minoribus ordinibus omnibus cum conferuntur, recipitur potestas, ut quis hoc vel illud ex officio facere possit, puta exorcizare, & idè à non habentibus ordinem licitè fieri potest, quamvis illi hoc non habeant ex officio, sicut in domo non consecrata potest dici Missa, quamvis consecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, ut in ea missa dicatur, sed hoc tunc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quam ad gratiam sacramenti. Ex quibus verbis dici potest, quòd licet ad liberationem maleficiati, bonum est concurrere, exorcistā habere potestatem exorcizandi morbos maleficiales, tñ etiam interdum devotæ personæ absq; exorcismis, vel

406 *V*ſus exorcismi, & modus exorcizandi,
cum ipsis fugare possunt huiusmodi morbos. Nam fer-
tur de quadam virgine paupercula, & ideo plurimum
deuota, cuius dum amicus in pede maximè per malefi-
cium laesus fuerat, quod iudicio Medicorum patuit, eò
etiam, quòd nullis medicaminibus sanari poterat, conti-
git, vt virgo infirmum visitaret, qui & statim ab ea pe-
tiuit, vt pedi benedictionem aliquam applicaret. An-
nuit illa, & silenter tantummodò orationem domini-
cam, & Apostolorum symbolum, cum geminatis viuifi-
ca crucis signis applicuit. Tunc statim infirmus curatum
se sentiens, scire voluit in remedium futurorum, quid
carminationis virgo applicasset. Quæ respondit, vos de-
bili fide diuinis & approbatis exercitijs Ecclesiæ non
inheretis, & carmina ac remedia p̄b̄bita crebrò vestris
infirmitatibus applicatis, idcirco rarò in corpore cura-
mini, quia semper in anima lædimini. Sed si in oratio-
nem & signorum licitorum efficaciam speraretis, facilli-
mè sæpè curamini: nihil enim vobis applicari nisi domi-
nicam orationem, & Apostolorum symbolum, & iam
sanati estis. Gratia huius exempli quæritur, an non
aliæ benedictiones & carminationes, seu etiam coniu-
rationes, per exorcismos habeant efficaciam, cum hic vi-
deantur reprobari. Respondetur, quòd hæc virgo nō re-
probauit, nisi illicita carmina, cum illicitis coniuratio-
nibus & exorcismis. Pro cuius intellectu considerare o-
portet, vnde huiusmodi habuerunt originem, & quò ad
abusum deueniunt, nam principium horum fuit san-
ctissimum, sed sicut omnia Dæmonis instinctu deprau-
uantur, mediantibus Dæmonibus & malis hominibus,
ita & diuina nomina. Apostoli enim & sancti viri se-
cundum

eundem illud Marc. ult. In nomine meo Dæmonia eij-
cient, infirmos visitarūt, & orationes super eos per sa-
cra verba fuderunt, deindè successu temporis sacerdotes
deuotè familiarete peregerunt, propter quod deuotissi-
mæ orationes, & sancti exorcismi reperiuntur in anti-
quis bodie Ecclesijs ad omnia, quæ homines facere aut
pati poterant, per deuotos viros applicati, olim sine om-
ni superstitione, sicut etiā bodie literati, & sacra Theo-
logia DD. reperiuntur, qui infirmos visitantes familia
verba ægrotis applicant, & non solum Dæmoniacis. Sed
vt supersticiosi homines à se multa vana & illicita ad
instar horum inuenerunt, quibus bodie vtuntur circa
infirmos & iumenta, nec clerus amplius ex sua desi-
dia licitis vitur verbis visitando infirmos, propter quod
Guiliel. dictus Darandi glossator Raymundi dicit, quòd
taliam præfata sacerdos religiosus aut discretus, etiam
laicus vir siue mulier excellentis vitæ, probatæ discre-
tionis facere potest, fusa oratiōe licita super infirmum,
non super pomum, aut super cingulum aut familia, sed
super infirmātes, iuxta illud Euangelistæ: Super ægros
manus imponent, &c. nec sunt huiusmodi personæ pro-
hibendæ à talibus, nisi fortè timeatur, quod ad exem-
plum illorum indiscreti & supersticiosi alij carmina-
tionis sibi vsurpent abusum, tuentes se exemplo illorū,
bi ergo supersticiosi carminatores reprehenduntur à
prædicta virgine, & dixit illos habere debilem fidem,
imò malam, qui tales consulerunt. Iterū aut gratia hu-
ius declarationis queritur, quibus verbis carmina &
benedictiones cēsentur licitæ vel superstitiosæ, & de mo-
do, quo debent applicari, & an Dæmon sit coniurandus,

408 *Vsus exorcismi, & modus exorcizandi,*
& morbus exorcizandus. Ad primum, quod quia hoc
dicitur licitum in cultu Christiana religionis quod non
est superstitiosum, & superstitiosum dicitur, ut nota-
tur ex gl. super illo ad Colo. 2. quæ sunt rationem haben-
tia in superstitione, quod super modum religionis serua-
tur, unde ibi dicitur: Superstitio est religio supra mo-
dum seruata, id est, religio modis vel circumstantijs ma-
lis & defectuosis practicata. Etiam superstitiosum est,
quicquid traditione humana nomen religionis usurpat
absq; superioris auctoritate, ut hymnos iungere ad mis-
sas defunctorum, præfationem irrumpere symbolum
in missa cantandum abbreviare, aut in organis & non
in choro decantare missam, respondentem non habere,
& his similia. Sed ad propositum nostrum modo quan-
do sit aliquod opus & virtute religionis Christiana, ut
vbi quisquis vellet infirmo subuenire per aliquam ora-
tionem & benedictionem per verba sacra, de qua mate-
ria nunc intēdimus, talis habet considerare septem con-
ditiones, quæ si reperiuntur, talis benedictio censetur
licita, ac si fiat per modum adiurationis, per virtutem
diuini nominis, per virtutem operum Christi, quæ ex
sua natiuitate, passione, preciosa morte, &c. innotue-
runt, per quæ etiam Diabolus victus & eiectus fuit, di-
centur illæ benedictiones, carmina & exorcismi liciti,
& hi qui practicant, possunt dici exorcistæ, aut incanta-
tores liciti, iuxta Isidor. 8. Et hi. Incantatores dicuntur,
qui artem aliquam verbis peragunt, & prima conditio
consideranda, ut ex doctrina sancti Tho. 2. 2. q. 39. elici-
tur, ut verba non contineant aliquid, quod pertineat ad
inuocationem Dæmonum expressam vel tacitam: quid
sit ex.

fit expressu, patet, quid sit tacita, hoc consideratur ex intentione & opere. Intentione, ut ubi operans non curat siue à Deo, siue à Diabolo habeat in suo opere intentum, dummodò finem optatum consequatur opere, ut ubi opus quod facit, non habet aliquam proprietatem ex natura producendum talem effectum, de qua non solum Medici & Astrologi, imò & Theologi habent iudicare, per quem modum Nigromantici faciunt imagines, annulos, & lapides artificiales: qui utique nullam habent naturalem inclinationem ad effectus quos ipsi expectant sapissimè, unde & in eorum operibus Diabolus se habet immiscere. Secundò considerandum est, ne benedictiones seu carmina contineant aliqua nomina ignota, quia secundum talia Chrysost. talia metuenda sunt, ne in eis aliquid superstitionis lateat. Tertio, ne materia verborum aliquid falsitatis contineat, quia sic eius effectus non posset expectari à Deo, cum ipse non sit testis falsitatis, sic quædam vetula in suis carminibus utuntur, rignatizando beata virgo Iordanem transiit, &c. sanctus Stephanus ei obuiauit, eam interrogauit, & multas alias facultates. Quarto, ne ibi contineantur vana, & characteres inscripti præter signum crucis, unde breuia quæ portantur à Soldatis reprehenduntur. Quintò, ne spes habeatur in modo scribendi aut legendi, aut in quacunque huiusmodi vanitate, quæ ad diuinam reuerentiam non pertineat, quia aliàs omninò iudicabitur superstitiosum. Sextò, ut in allegatione, prolatione diuinorum verborum, vel scripturæ sacræ respectus solum habeatur ad ipsa sacra verba, & ad intellectum eorū, & ad Dei reuerentiā, seu ad

410 *Vsus exorcismi, & modus exorcizandi,*
 virtutem diuinā, à qua expectatur effectus, vel ad san-
 ctorum reliquias, à quibus etiam præfata expectantur
 secundariò, licet à Deo principaliter. Septimò, vt rom.
 mittatur effectus, qui expectatur diuini voluntati, qui
 scit, vtrum sanitas vel tribulatio plus prosit inuocanti
 vel minus, vel an obsit, & hanc conditionem ponit Tho.
 in 1. secundum in materia de gratia, & distin. 15. in 4. l'nde
 concludamus, quòd si nulla dictarum conditionum opus
 inferat, illud erit licitum, probat Thomas supra illud
 Mar. ult. Signa eos qui crediderunt: & post, In nomine
 meo Dæmonia eicient, &c. serpentes tollent. Ex quo
 eicit, quòd prædictis seruatis conditionibus, per diuina
 verba licitum est asserere serpentes. Item probat præ-
 missa vltèrius, non minoris sanctitatis sunt verba Dei,
 quàm sanctorum reliquiæ, dicente August. Non est mi-
 nus verbum Dei quàm corpus Christi, sed secundum oēs,
 licet reliquias sanctorum secum reuerenter portare, ergo
 qualitercunq; nomen Dei inuocemus, ritè per orationem
 dominicam, per salutationem Angelicam, per eius na-
 tiuitatem, passionem, quinque vulnera, per septem ver-
 ba quæ protulit in cruce, per titulum triumphalem, per
 tres clauos, & aliorum armorum militiæ Christi, con-
 tra Diabolum & eius opera, omninò erunt licita, & spes
 potest haberi in eis committendo effectum diuina vo-
 luntati. Et hoc quòd dictum est de coartatione serpen-
 tum, idem intellige de alijs animalibus, quando solus
 respectus habetur ad sacra verba, & ad diuinam virtu-
 tem, de ipsis tamen cautè est agendum, de incantatio-
 nibus, quia vt dicit Doctor: Tales incantatores sæpè ha-
 bent illicitas obseruantias, & per Dæmones sortiuntur
 effectum,

effectum, præcipuè in serpētibus, quia serpens fuit primum Dæmonis instrumentum ad hominem decipiendum. Nam in ciuitate Saltzburgensi quidam incantator erat, hic quadam die ad spectaculum aliorum, cunctos serpentes ad quandam foueam incantare voluit, & interimere ex spacio ut fertur, vnius miliaris congregatis, ergo vndiq; serpentibus, dum ipse supra foueam staret, nouissimè quidam ingens & horribilis serpens, foueam intrare difficultabat, & sæpè quasi ipsum abscedere permetteret, & liber serpente quo vellet, motibus innuebat. Sed cùm ille ab incantatione eius desistere nolebat, alijs omnibus in fouea interemptis, quia statim ibi moriebantur, & necesse erat, ut & ille horribilis intraret, stans serpens ex opposito incantatoris, supra foueam saltum fecit, & in ipsum incantatorem irruit, & ventrem eius ut cingulum stringens, ipsum incantatorem secum in foueam traxit, & interemit. Qua ex re perpenditur, non nisi pro utilitate ad fugandum videlicet ab hominum in habitationibus, talia sunt virtute diuina practicanda, & cū Dei timore & reuerētia. Quò ad secundum, videlicet, quò sunt huiusmodi exorcismi vel carmina deferenda, & ad collum suspendenda, vel in vestimentis insuenda? Videtur quòd talia sint illicita, nam Aug. 2. de doctrina Christiana: Ad superstitionem pertinent mille Magicarum artium, & ligaturæ, & remedia quæ Medicorū quoq; disciplina condemnat, siue in præcantationibus, siue in quibusdam notis, quas characteres vocant, siue in quibusdam rebus suspendendis atq; insignandis. Item Chrysost. super Matthæum: Quidam aliquam partem Euangelij scriptam circa
collum

412 *U*sus exorcismi, & modus exorcizandi,
collum portant, sed nonne quotidie Euangelium in Ec-
clesia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auri-
bus Euangelia posita nihil prosunt, quomodo enim pos-
sunt circa collū suspensa seruare? Deinde ubi est virtus
Euangelij in figuris literarū, an in intellectu sensuum,
si in figuris bene circa collum suspendis, si in intellectu,
ergo melius in corda posita prosunt, quàm circa collum
suspensa. Sed hīc est responsio Doctorum, præcipue san-
cti Thomæ ubi suprā ar. 4. ubi querit, an suspendere
diuina verba ad collum sit illicitum, quòd in omnibus
incantationibus vel scripturis suspensis, duo cauenda
videntur. Primò quidem, quid sit quòd scribitur, utrū
sit ad inuocationes Dæmonum pertinens, manifestè tūc
non solū supersticiosum inuicem illicitum, & apostasia à
fide iudicatur, ut suprā tactum fuit sæpè. Similiter et-
iam cauendum, ne contineat ignota nomina, &c. accipe
conditiones suprā positas, & tunc sicut licitum est bu-
iusmodi super infirmos ore proferre: ita licitum est se-
cum deferre. Præfati autem Doctores respectū habent,
& damnant eum, qui ad figuras & literas scriptas ma-
iorem haberet aduertentiam & respectum, quàm ad
intellectum verborum. Et si dicatur, quòd laicus non
intelligens verba, non potest habere respectum ad intel-
lectum eorum, respondetur, habeat respectum ad vir-
tatem diuinam, & illam committat diuinæ volunta-
ti, ut faciat quicquid placitum fuerit suæ pietati. Quò
ad tertium, an simul Dæmon sit coniurandus & mor-
bus exorcizandus vel è conuerso, aut vnum sine altero.
Responsio. Hīc plura sunt aduertenda. Primò, an Dæ-
mon semper sit quādo maleficiatus affligitur. Secundo,
cuiusmodi

cuiusmodi res possunt exorcizari aut adiuuari. Tertiò, de modo exorcizandi. Ad primum cum iuxta Damasc. Dæmon ibi est, ubi operatur, videtur quòd maleficiato semper præsens sit cum eum affligat. Item in legenda Beati Bartholomæi, tunc videtur sanare Dæmon, quando cessat à læsione. Responsio, quòd Dæmon præsens sit maleficiato & afflicto, hoc potest intelligi dupliciter, vel quòd ad suum esse, vel quòd ad suum effectum. Primo modo præsens est in principio, dum maleficium intro-mittit. Secundo modo per se non dicitur præsens in suo effectû: sicut etiam cum Doctores quærunt, an Diabolus cum qualibet culpa mortali hominem substantialiter inhabitat: dicunt quòd nō per se, sed per suum effectum, sicut dominus inhabitare dicitur seruum, quantum ad suum dominium, aliud tamē de obsessis. Quò ad secundum, cuiusmodi res possunt exorcizari. Notandum est super Doctores Tho. in 4. dist. 6. sententiam ubi dicit, quòd quia propter peccatum hominis Diabolus accipit potestatem in hominem, & ad omnia quæ in vsum hominis veniunt in ipsius nocumentum. Et cum etiam nulla convenientia est Christi ad Belial. Ideò quando-cunq; aliquid sanctificandum est ad cultum diuinum prius exorcizatur, vt liberatum à potestate Diaboli, qua illud in nocumentum hominis assumere poterat. Deo consecratur. Et hoc patet in benedictione aquæ, & consecratione templi, & in omnibus huiusmodi. Vnde cum prima satisfactio, qua homo Deo consecratur, sit in baptismo, oportet quòd etiam homo prius exorcizetur quàm baptizetur, multò fortiori ratione quàm aliæ res, quia in ipso homine est causa, quare Diabolus potestatem

414 *U*sus exorcismi, & modus exorcizandi, testatem accipit in alia quæ sunt propter hominē scilicet peccatum originale, vel actuale, & hæc significant ea quæ in exorcismo dicuntur, ut cū dicitur, recede ab eo Satana & huius, & similiter ea quæ ibi fiunt. Ad propositum ergo, cū quæritur an morbus sit exorcizandus & Demon adiurandus, & quid illorum primò. Respondetur, morbus non exorcizatur, sed ipse homo morbus & maleficiatus, sicut in puero non exorcizatur infectio fomitis, sed puer infectus. Item sicut prius præ exorcizatur, & pōt Diabolus adiuratur ut recedat, ita maleficiatus prius exorcizatur, & pōt Diabolo & eius facturæ imperat ut recedat. Item sicut sal & aqua exorcizantur, ita maleficiatio omnia quæ in ipsius usum conuerti possunt, ut cibaria & potagia exorcizare & benedicere, plurimū expeditur. Item, licet ritus exorcismi tenet in baptizandis, ut fiat exufflatio versus occidentalem partem, & abrenunciatio. Secundò, manuum ad cælum erectio, cum sacra fidei confessione Christianæ religionis, & tertio ordo, benedictio, & manus impositio, & quartò denudatio, & oleo sancto unctio ex pōt baptismum communio, & candidiore vestis induitio, tñ non est necesse, ut hæc circa maleficiatum exorcizandum fiat, sed quòd primò purè & debitè sit confessus, candelā accensam si potest teneat, & sacram communionem recipiat, & loco vestis candidæ, candelā benedicta in longitudine corporis Christi, aut ligni crucis nudo corpore circumligatus maneat. Dici ergo pōt:

Exorci zo te Petrum, aut Barbaram infirmum, sed sacrosancto baptismo renatam, per Deum viuum, per Deū verū, per Deū sanctum, per Deum q te suo precioso sanguine

sanguine redemit, vt fias homo exorcizatus, vt effugiat atq; discedat à te omnis fantasia & nequitia Diabolica fraudis, omnisq; spiritus immundus, adiuratus per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem, Amen. Oremus: Deus misericordie, Deus clemens, qui secundum multitudinem miserationum tuarum, quos diligis, corrigis, piè ad emendationem coarces, te inuocamus Domine, vt famulo qui in corpore patitur membrorum debilitatem, gratiam tuam conferre digneris, vt quicquid terrena fragilitate corruptū, quicquid Diabolica fraude violatum est, vnitati corporis Ecclesie membrum redemptionis annecte, miserere Domine gemitum, miserere lachrymarum eius, & non habentem fiduciam nisi in misericordia tua, ad tue sacramētum reconciliationis admitte, per Christum dñm nostrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, recognosce sententiam tuam, da bonorem Deo vero & viuo, da bonorem domino Iesu Christo, vt recedas ab hoc famulo, cum tua factura, quē dominus noster Iesus Christus suo precioso sanguine redemit. Demum secundo & tertio iterum exorietur, vt supra cum orationibus. Oremus:

Deus qui factura tua semper piè dominaris affectu, inclina aurem tuam supplicationibus nostris, & famulo tuo ex aduersa valetudine corporis laborantem, placatus respice & visita, & saluari tuo, & cælestis gratia, presta ei medicinam per Christum dominum nostrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, &c. vt supr. Pro tertio exorcismo oratio: Deus infirmitatis humane singulari presidium, auxilij tui super infirmum nostrum asperde virtutem, vt ope misericordie tue adiutus, vel ad-

416 *V*ius exorcismi, & modus exorcizandi,
vel adiuta, Ecclesia tuae sanctae incolumis represen-
tari mereatur, per Christum Dominum nostrum, Amen.

Et semper aspergat eam aqua benedicta. Et nota, quod
hic modus praescribitur, non quominus ita fieri debeat,
aut quod alij exorcismi non sint maioris efficaciae, sed
ut modus exorcizandi & adiurandi habeatur. In anti-
quis enim historys & Ecclesiarum libris interdum
deuotiores & efficaciores exorcismi reperiuntur, sed
quia in omnibus Dei reuerentia sit praeponeunda, agat
secundum hoc unusquisque quantum expediens fuerit,
conclusiue ex praemissis concludendo propter simplices,
sit modus iste exorcizandi maleficiatum, ut primo pu-
ram faciat confessionem, Iuxta ca. alle. sepe si per sor-
tarias. Denique fiat diligens inquisicio per singulos an-
gulos, & in lectisternijs culcitris, & sub limine ostij, si
fortassis instrumenta maleficij cauta possunt inueniri,
iumenta etiam statim sunt ad ignem projicienda, expe-
diret etiam, ut cuncta renouarentur in lectisternijs &
indumentis, habitationem etiam & domum mutaret.
In casu vero quo nihil inuentum fuerit, tunc exorci-
zandus si potest Ecclesiam intrabit mane, & quando
dies sanctiores, ut festa Beatae Virginis, aut vigiliae ex-
sistunt, tanto melius sacerdos etiam confessus, & in bo-
no statu, amplius proficiet. teneat itaque exorcizandus
candelam in manu benedictam, melius quo poterit, se-
dendo, aut genua flectendo, & qui assunt deuotas ora-
tiones pro eius liberatione fundant, & incipiat letani-
am inchoando: Adiutorium nostrum in nomine Domi-
ni, & habeat respondentem, aspergat ipsum aqua bene-
dicta, & stola circumdabit collum, & subinferat psal-
mum,

num, Deus in adiutorium, & prosequitur letaniam, ut moris est super infirmos, dicendo ad inuocationem sanctorum, ora pro eo, vel orate, & propitius esto, libera eum domine, singula prosequendo vsq; ad finem, ubi orationes sunt dicende, tunc loco orationum incipiat exorcismum, & continuabit modo præscripto, vel alio meliori, ut sibi videbitur. Possent etiam huiusmodi exorcismi continuari ad minus ter in septimana, ut sic multiplicatis intercessionibus gratia, obtineatur sanitas. Verum post omnia communicandus est Eucharistia sacramento, licet quidam ante exorcismum hoc faciendum putant, & in confessione attendat confessor, si aliquo vinculo excommunicationis esset inundatus, vel si vnquam temerè innodatus absolutionem à suo Iudice non recepisset, tunc enim licet ad cautelam eum absoluat, tamen reddita sospitate à suo Iudice qui eum ligauerat querat. Attendendum, quòd ubi exorcista non habet ordinem exorcistatus, tunc procedere potest per orationes, & si legere nouit scripturas, legat Euangelia quatuor primo Euangelistarum, item Euangelium: Misus est Angelus, & passionem Domini, quæ omnia magnam habent virtutem ad expulsionem operũ Diaboli. Item Euangelium S. Ioan. In principio erat Verbum scribatur, & ad collum infirmi suspendatur, & sic gratia sanitatis à Deo expectetur. Verum si quis quereretur de differentia inter aqua benedicta asperersionem, & exorcisma, cum vtrunq; in effectu contra Dæmonum molestiam ordinatur. Respondit S. Thomas ut suprà dist. 6. Diabolus impugnat nos ab exteriori & interiori. Aqua ergo benedicta ordinatur contra impugnationem Diaboli.

418 *Vsus exorcismi, & modus exorcizandi,*
boli, quæ est ab exteriori, sed exorcismus contra impu-
gnationē Diaboli, quæ est ab interiori, vnde illi contra
quos datur, dicuntur energumini, ab eo, quod est intra,
& geron, labor, quasi intus laborantes. In maleficiato
ergo exorcizando vtrumq; adhibetur, cum vtrobiq; mo-
lestentur. Verum quò ad secundum principale, quid agen-
dum, ubi gratia sanitatis per exorcismos nō obtineatur?
Responsio. Licet sex ex causis hoc fieri possit, est tñ vna
septima, super quam iudicium nostrum suspenditur.
Nam quòd aliquis nō liberatur, aut hoc est propter par-
uitatem fidei circumstantium, aut ipsum ægrotum of-
ferentium, aut propter peccata maleficiū sustinentiū,
aut propter accommoda remedia adhibere negligentium,
aut propter exorcistæ aliquod in fide vitiū, aut propter
reuerentiā virtutum, in alio existiētiā, propter purga-
tionem, vel meritum maleficiū patientium. De pri-
mis quatuor docet Evangelica virtus, Matthæi 17. &
Marc. 9. In patris vnice filij sui lunatici, & discipulo-
rum Christi præsentia. Primò enim asserens, vt turba
fide carebat, vnde pater cū lachrymis orauit: Credo Do-
mine adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam Ie-
sus ait: O generatio incredula & peruersa, quousque ero
vobiscum? De secundo, videlicet de sustinente Dæmonē,
Iesus increpabat eum, scilicet filium, quia B. Hieron. ibi
dicit, propter peccata sua à Dæmone fuerat oppressus.
De tertio, de neglectu debitorum remediōrum, patet,
quia non fuerunt presentes boni & perfecti viri. Vnde
Chrysost. ibi dicit: Columnæ fidei, videlicet, Petrus, Ia-
cobus, & Ioannes non aderant, sicut in transfiguratione
Christi presentes erant, nec oratio & ieiunium aderant,
sine

sine quibus Christus ait, hoc genus Dæmoniorum non
eicitur. Vnde Origen. ibi dicit: Si aliquando oportuerit
circa orationem aliquid patientium remanere, non ad-
miremur, neq. interrogamus, neq. loquamur, quasi au-
dienti spiritu immundo, sed abigamus ieiunijs orationi-
bus nostros spiritus malignos, & glossa dicit: Hoc genus
Dæmonij, id est, ista carnalium voluptatum mutabili-
tas, ad quem, scilicet spiritus ille inclinabat, non vinci-
tur, nisi spiritus oratione confirmetur, & caro per ieu-
nium maceretur. De quarto exorcismi vitio, præsertim
scilicet in fide, Patet ibidem de Christi discipulis præsen-
tibus. Vnde postea secretò discipuli quærentes causam
sue impotentiae: Respondit, propter incredulitatem ve-
stram. Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum
sinapis, dicetis monti huic tolle te, &c. Vbi Hylarius:
Crediderunt quidem Apostoli, sed nondum erant perfecti
in fide, nam Domino in monte morante cum alijs tribus,
& illis cum turba residentibus, quidam tepor eorum
fidem relaxauerat. De quinto patet in vita patrum, ubi
legimus, aliquando obsessos non liberatos per Sanctum
Antonium, sed per discipulum eius Paulum fuisse li-
beratos. De sexto patuit supra, quia non semper cum
quis liberatur à culpa, liberatur à pœnis, sed remanet in-
terdum pœna, in vindictam & satisfactionem præce-
dentis delicti, & adhuc illud remedium, de quo fertur,
quod plures fuerint liberati, videlicet, quod maleficiati
de nouo fuerint baptizati, licet sub cōditione, super quo
ut præmissi nil determinare debemus. Verissimum ta-
men existit, quod cum debite quis ante baptismum non
fuit exorcizatus, utique diuina permissione Diabolus

420 *Vsus exorcismi, & modus exorcizandi,*

semper maiorem recipit in talem potestatem, patet ex
 pramissis, nec ambiguum est, quia plures negligentie,
 siue à sacerdotibus non bene dispositis, ubi iam quartum
 impedimentum prenotatum tangitur, videlicet, exor-
 cista vitium committunt, siue à vetulis, quæ tempore
 necessitatis debitum modum baptizandi, non seruant.
 Nec tamen asserere volo, quin sacramenta à malis con-
 ferri non possint, & quod imò quantumcunq; malus ba-
 ptizat & conficit, dummodò debite debita forma &
 verborum materia in intentione baptizat ordinatus &
 conficere intendat, sic à simili in exorcizando ritè pro-
 cedat, & non suffusus aut violentus, vnde & sine actua-
 li vel habituali intentione, & utinam non cessitando,
 & verba necessaria omittendo, huiusmodi sacris officijs
 se immisceatur: Reuera, sicut ad conficiendum quatuor
 essentialia deseruiunt, scilicet, materia, forma, intentio,
 ordo, modus tamen præactis, & ubi vnum deerit, nec
 conficere poterit, ita circa exorcismos suo modo asserere
 oportet. Nec obiectio valet, quòd sine exorcismis in pri-
 mitiua Ecclesia baptizabantur, aut etiam quòd nunc
 characterem baptismalem sine eo valeat baptizatus re-
 cipere, quia sic Gregorius in vanum exorcismos institu-
 isset, & Ecclesia in suis carimonijs potius erraret. Qua-
 re nec ausus sum omninò reprehendere qui maleficiosos
 sub conditione vellent rebaptizare, & neglecta fortas-
 sis recuperare. Fertur etiam de illis, qui de nocturno tem-
 pore in fornix per alta adificia sine laesione solent ince-
 dere, quòd utique opus esse maligni spiritus tales sic de-
 ferentes plures asserunt, hi cum rebaptizantur melius
 habere noscuntur, & mirum, quòd ubi nominibus pro-
 prijs

præis annuuntur, subito ad terram colliduntur, ac si fortassis illud nomen non debite in baptismo fuerit impositum. Expedit lectorem esse attentum super sex illa impedimenta, licet enim super energuminos aut possessos, & non super maleficiatos sonant, tamen quia æqua virtus utrobique requiritur, diuina, imò dici potest quod maioris sit difficultatis maleficiatum curare, quàm energuminum aut possessum, idè illa impedimèta, si ibi possunt habere locum, & à fortiori super maleficiatos, quod tali ratione probatur. Nam ut suprà patuit ca. 10. aliqui possidentur interdum pro nullo proprio delicto, sed pro leui alieno, & varijs alijs de causis. In maleficio autem quando adulti maleficiuntur, ut plurimum eis contigit, quia in animæ necationem grauissimè à Dæmone ab intus possidentur. Vnde duplex labor circa maleficiatos, ut simplex circa possessos ab extra requiritur. De hac grauissima possessione Cassia, colla. Abba. Sereni, dicit: Illi sunt veri miseri ac miserabiles iudicandi, qui cum se vniuersis criminibus flagitijsq; contaminant, non solum nullum in eis verisimiliter signum Diabolica suppletionis ostenditur, sed nec aliqua quidem operibus eorum condigna tentatione, nec vllum flagellum correctionis infertur, non enim merentur celerem temporis istius expeditamq; medicinam, quorum duritia & impenitens cor, pœnam vitæ præsentis excedens, thesaurizant sibi ipsi iram & indignationem, in die iræ & reuelationis iusti iudicii, in quo vermis eorū non extinguetur. Et iterū idem Cassia. comparando corporalem possessionem ad animum per peccatum, paulò antè dicit: Multò grauius, inquit, cōstat illos rebe-

422 *Uſus exorcismi, & modus exorcizandi,*
tiusq̃ vexari, qui cū corporaliter ab iſſis affligi mini-
mè videantur, animo tamen pernicioſius poſſidentur,
eorum ſcilicet vitijs & voluptatibus inuoluti, ſecun-
dum Apoſtoli namq̃ ſententiam, à quo quis ſuperatur,
eius ſeruus efficitur, niſi quòd in hoc iſti deſperatiùs æ-
grotant, & cū ſint eorum mancipia, nec impugnari
ſe ab illis, nec dominatum eorum ferre cognoscunt. Ex
quibus elicitur, quòd à fortiori maleficiati in corpore,
non tamen poſſeſſi à Dæmone ab extra, ſed ab intra, quò
ad animæ necationem, grauius propter plura impedi-
menta ſanantur. Quò ad tertium principale, ſcilicet,
quò ad remedia, notandum, quòd quia opera illa ſunt
duplicia: Licita omninò, & non ſuſpecta, aut ſuſpecta
& non omninò licita, & de primis ſuprà tactum eſt
immediatè, c. 5. circa finem, ubi dubitatio ponitur ſuper
herbas aut petras, ut maleficia repellant, quomodo hoc
licitum ſit. De ſecundis verò remedijs, quæ videntur eſſe
ſuſpecta, non tamen omninò licita, nunc tractandum
aduertere oportet ea quæ in ſecundo principali huius
ſecundæ partis operis tacta ſunt de quatuor remedijs,
quorum tria cenſentur illicita, quartum autem nō om-
ninò licitum, ſed vanum, de quo & Canoniſtæ loquun-
tur, quòd licitum eſt vana vanis contundere. Sed quia
nos Inquiſitores huius opinionis ſumus cum ſanctis
Doct̃oribus, quòd in caſu, quo remedia per ſacra verba
& exorcismos licitos non ſufficiunt, & hoc propter im-
pedimenta ſuperius tacta, in numero ſex aut ſeptem,
quòd tunc tales maleficiati hortandi ſunt ad patienti-
am æquanimiter, ad tollerandum mala præſentis vitæ
in ſuorum criminū purgationem, & non ulterius qua-
rere quo-

vere quocunq; modo superstitiosa & vana remedia. Ided si quis præmissis licitis exorcismis nõ contentus, ad buiusmodi vana ad minus remedia, de quibus suprà tactũ est se transferre voluerit, sciat hoc non nostra voluntate aut admissione fieri, sed quòd polita & enucleata fuerũt ibidem talia remedia factũ fuit, vt tantorum DD. vt Scoti & Host. &c. ex parte vna, & aliorum Theologorum ex parte altera, dicta quocunque modo concordarentur. Fatemur ergo cum S. Augu. in quodam sermone contra Sortilegos & Diuinatores, & intitulatur sermo de Augurijs, vbi dicit: Fratres, nostis me frequẽtius supplicasse, vt consuetudines paganorũ & Maleficorũ minime seruare deberitis, sed hoc proficit apud alios parũ. Et quia si vobis non dixero, pro me & pro vobis redditurus sum in die iudicij rationem, & vobiscum mihi necesse erit æterna supplicia sustinere. Ergo apud Deum me absoluo, dum iterum atq; iterum admoneo & contestor, vt nullus ex vobis Diuinos aut Sortilegos requirat, nec eos de qualibet re aut causa, aut infirmitate interroget, quia quicunq; fecerit hoc malum, statim peribit in eo baptismi sacramentum, & continuò sacrilegus & paganus efficitur, & nisi pœnitentia subuenerit, statim in æternum peribit. Et postea subdit: Nullus dies exeundi & redeundi obseruat, fecit enim Deus omnia bona valde, & qui vnum diem & alterum statuit, sed quoties necessitas vrget faciendi aliquid aut exeundi, signate vos in nomine Christi, & Symbolum, vel Orationem Dominicam fideliter dicentes, securi in Deo adiutorio agatis. His autem quidam superstitiosi, & filij nimirum huius seculi, non contenti, errores erroribus

424 *Vsus exorcismi, & modus exorcizandi,*
accumulare volentes, ultra intellectum & intentionem
Scoti & Canonistarum, his argumentis se defendere co-
nantur. Quia enim res naturales habent quasdam vir-
tutes occultas, quarum ratio ab homine assignari non
potest, sicut & Adamas trahit ferrum. Et multa alia,
quæ Augustinus 21. de civitate Dei enumerat, idcirco in-
quirere de huiusmodi rebus pro sanitate inquirenda,
vbi exorcismi & naturales medicinæ deficiunt, non erit
illicitum, licet videatur vanum. Hoc autem fieret, vbi
quis per imagines non Nigromanticas, sed Astrologicas,
vel per anulos & huius sanitatem in se vel in alio pro-
curare vellet. Item arguunt, sicut corpora naturalia sub-
duntur corporibus cælestibus, ita etiam corpora artifi-
cialia, puta imagines sortiuntur quasdam virtutes oc-
cultas, speciem consequentes ex impressione corporum
cælestium, ergo etiam corpora artificialia, puta imagi-
nes sortiuntur aliquam virtutem occultam, à corpori-
bus cælestibus ad aliquos effectus causandos, ergo uti eis
& alijs huius non est illicitum. Præterea Demones
possunt multipliciter corpora transmutare, ut August.
3. de Trinit. dicit, & patet in maleficiatis, ergo licet vi
etiam eorum virtute ad tollendum illa, sed reuera in
oppositum sunt dicta omnium sanctorum Doctorum,
ut satis & sparsim hinc inde patuit. Vnde ad primum
dicitur, quod si res naturales simpliciter adhibentur ad
aliquos effectus producendos, ad quos putantur habere
naturalem virtutem, non est illicitum. Si verò adiun-
gantur vel characteres aliqui, vel aliqua quæcunq; igno-
ta, & vanæ observationes, quæ manifestum est natu-
ralem non habere super hoc efficaciam, erit superstitio-
sum &

sum & illicitum, unde S. Thom. in 2. q. 96. art. 2. in pe-
de questionis tractans hanc materiam, dicit, quod in ijs
quæ fiunt ad aliquos effectus corporales inducendos, ut
potè sanitatem, vel aliquid huius, considerandum est,
utrùm videantur naturaliter posse tales effectus cau-
sare, & quia licet causas naturales adhibere ad suos ef-
fectus, ideò non est illicitum. Si autem videantur non
posse naturaliter tales effectus causare, consequens est,
quod non adhibentur ad hos effectus causandos, tan-
quam cause, sed solùm quasi signa, & sic pertinent ad
pacta significationum cum Dæmonibus inita, unde Au-
gustinus 21. de ciuitate Dei, alliciuntur Dæmones per
creaturas, quas non ipsi, sed Deus condidit delectabili-
bus, pro sua diuersitate diuersis, non ut animalia citis,
sed ut spiritus signis, per varia genera lapidum, herba-
rum, lignorum, animalium, carminum, rituum. Ad se-
cundum dicit idem Doctor, virtute naturales corporum
naturalium consequuntur eorum formas substantiales,
quas sortiuntur ex impressione corporum cælestium, &
ideò & ex eorundem impressione sortiuntur quasdam
virtutes actiuas. Sed corporum artificialium forme
procedunt ex conceptione artificis, & cum nihil aliud
sint quàm compositio, ordo & figura, ut dicitur 1. Phys.
non possant habere naturalem virtutem ad agendum,
& inde est, quod ex impressione cælestium corporum,
nullam virtutem sortiuntur, in quantum sunt artifi-
cialia, sed solùm secundum materiam naturalem. Fal-
sum est ergo quod Porphirio videbatur, ut August. di-
cit 10. de ciu. Dei. herbis, lapidibus, & animantibus, &
sonis certis, quibusdam etiam vocibus & figurationib.

426 *Usus exorcismi, & modus exorcizandi,*
ac figmentis quibusdam etiam obseruatis in cæli auer-
sione, motibus syderum, fabricari in terra ab hominibus,
potestates idoneas varijs effectibus syderum exequēdas,
quasi effectus Magicarum artium ex virtute cælestium
corporum provenirent. Sed sicut Aug. ibi subdit, totum
hoc ad Dæmones pertinet, ludifactores animarum sibi
subditarum. Vnde etiam imagines quas Astronomicas
vocant, ex operatione Dæmonum habent, cuius signum
est, eis inscribi quosdam characteres, quæ naturaliter
nihil operantur, nō enim est figura principium actionis
naturalis, sed in hoc distant Astronomicæ imagines à
Nigromanticis, quòd in Nigromanticis sunt expres-
sæ inuocationes, vnde & ad expressa pacta cum Dæmo-
nibus inita pertinent. Astronomicæ ad tacita pacta
propter figurarum & characterum signa. Ad tertium
non est huiusmodi potestas super Dæmones commissa,
vt eis licitè uti possit ad quodcunque voluerit, sed est ei
contra Dæmones bellum indictum, vnde nullo modo li-
cet homini Dæmonum auxilio uti, per pacta tacita vel
expressa. Hæc Thomas. Ad propositum, quia dicit nullo
modo, nec etiam quibuscunq; vanis, quibus videlicet se
Dæmon quocunq; modo possit immiscere. Si tamen sunt
adeò vana, vt & fragilitas humana pro recuperanda
sanitate illa aggreditur, doleat de præteritis, caueat de
futuris orat vt sibi debitum dimittatur, & intentatio-
nem non amplius inducatur, inquit Augustinus in fine
regulæ.

REMEDIA CONTRA GRANDINES,
& super iumenta maleficiata,

CAP. VII.

Qualiter

Valiter denique iumenta maleficiata possint remediari, similiter & tempestates aeris: Notanda sunt primò quædam remedia illicita, quæ à quibusdam practicantur. Nam quibusdam verbis aut factis superstitiosis, ut qui vermes in digitis aut membris, per quædam verba & carmina illicita curant, de quibus carminibus qualiter cognoscuntur ut sint licita vel non, in præcedenti capite tactum est. Alij sunt, qui super iumenta maleficiata non aquam benedictam spargunt, sed ori infundunt. Primum remedium verborum esse illicitum ultra præmissa Guilielmus sæpè allegari demonstrat: Si enim verbis inesset virtus, & dicamus verbis, ut verbis, tunc ex quinque modis esset unus, vel ex parte materiæ, id est aeris, aut ex parte formæ, hoc est soni, aut ex modo significandi, aut ex parte omnium simul, nam primum, quia aer non interficit nisi sit venenosus, sonus etiam non, quia excellens obiectum corrumpit potentiam, nec tertium, quia tunc hoc nomen Diabolus vel mors inferius illa nocerent semper, & sanitas bonitas semper prodesse, item nec omnia simul, quia totum aggregatum ex partibus inualidis, etiam totum est inualidum. Nec valet si obicitur, Deus contulit vim verbis, sicut herbis & lapidibus, quia si quæ virtutes insunt quibusdam verbis, aut sacramentalibus, aut alijs benedictionibus & carminibus licitis, has habent in se, non ut verba, sed ex institutione & ordinatione divina, & ex pacto Dei, sicut si Dominus diceret, quicumque hoc fecerit, faciam ei hanc gratiã, & sic verba in sacramentis efficiunt, quod significant,

quamuis

428 *Contra Grandi. & Iument. malefic.*

quamuis secundum alios etiam habent virtutem intrinsecam, sed prima opinio quia iam deseruit, ideo amplectitur. De alijs autem verbis & carminibus, patet ex præmissis, quòd ut verba sunt verba composita, vel prolata, aut figurata nihil efficiunt, sed inuocatio nominis diuini & obsecratio, quæ est per sacra quædam protestatio committendum effectum diuinæ voluntati pro sunt. Remedia etiam operum quæ illicita videntur, ut suprà tactum est. Et etiam ubi in partibus Sueniæ plurimum præticatur, quòd prima die Maij ante ortum Solis, mulieres villanæ exeunt, & ex syluis vel arboribus deferunt ramos de salicibus, aut alios frondes, & ad modum circuli plectentes, in introitu stabuli suspendunt, asserentes, quòd per integrum annum iumenta cuncta illæsa à Maleficis remanent & præseruantur, hoc quidem remedium secundum opinionem illorum, qui dicunt vana vanis contundere posse, non esset illicitum, sicut nec etiam qui per carmina ignota morbos expellerent. Sed sine offensione ne procedendo dicamus, quòd si prima die vel secunda, mulier vel quicumq; egrediatur, non habens respectum ad Solis occasum vel ortum, colligit herbas, frondes, aut ramos cum oratione dominica, aut Symbolo fidei, suspendit illa super ostium stabuli, bona fide committens effectum custodiæ diuinæ voluntati, non erit irreprehensibilis, ut suprà in præc. c. ex verbis Hieronym. & habetur 26. q. ult. licet herba & petras habere etiam sustinenti Dæmonium sine incantatione. Ad idem sunt, qui intra vineas aut segetes, signum crucis, frondes, aut flores benedictos in die palmarum continent, erigunt, & asserunt, quòd undiq; frugibus per grandines

grandines læsis, segetes in eorum campis illæsi remanserunt. De quibus iuxta distinctionem tactam discernendum videtur. Ad idem, sunt quæ pro conseruatione lactis, ne videlicet vacca per maleficia priuentur, integrum liquorem lactis quem die sabbati colligunt, pauperibus gratis pro Deo distribuunt, & per huiusmodi Eleemosynam asserunt vaccas etiam sub vbertate ampliori lactis à maleficijs præseruari. In quo opere nihil superstitiosum iudicatur, dummodò pietatis causam, quam pauperibus exhibent, etiam diuinam pietatem implorare pro conseruatione iumentorum taliter proponunt, ut tamen affectum custodiæ diuinæ providentiæ, pro suo beneplacito relinquunt. Præterea Nider in suo præceptorio præcepto primo c. dicit, quòd etiam per carmina scripta, & verba sacralicet iumenta sicut homines infirmos benedicere, & per ea quæ incantationis speciem habere videntur, dummodò septem præmissæ conditiones seruantur. Dicit enim, quòd à deuotis personis & virginibus experientiam habuerit, quòd adhibito signo crucis super vaccā, & dominica oratione cum salutatione Angelica trinies, vel circiter, cessat opus Demonis, etsi est per maleficium. & in suo Formicario constat, quòd malefici de ritibus Ecclesiæ veneratis & seruatis sua maleficia præpediri fatentur, ut per aquæ benedictæ asperсионē, per salis consecrati sumptionem, per candelarum in die purificationis & palmarum, in die palmarum consecratarum vsum licitum, & similia, quia ad hoc talia Ecclesiæ exorcizat, ut vires Demonis imminuant. Præterea, quia Malefica quando volunt iumentum priuare liquore lactis, solent ex illa dome

430 *Contra Grandi. & Iument. malefic.*

domo in qua iumentum moratur, modicum lactis, vel butyri, ex illo iumento coagulatum petere, vt sic consequenter valeant per suam artem iumentum maleficare, idcò sint caute mulieres, à quibus suspectæ huiusmodi petunt, ne eis in minimo mutant aut donent. Præterea, sunt certæ mulieres, quæ dum sentiunt quòd in coagulando butyrum nihil proficiunt, sicut in vasis oblongis ad hoc aptis laborare, solent, tunc si subito ex suspectæ Maleficæ domo modicum butyri habere possunt tria frusta seu bolos ex illo butyro faciunt, & sub sanctissimæ Trinitatis inuocatione, Patris & Filij, & Spiritus sancti, illa frusta in vasculum projiciunt, & sic omne maleficium fugatur, vbi iterum incidit, vanum vanis contundere, tantummodò ex eo, quòd butyrum à Malefica suspecta habet mutare, quod si absq; hoc sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis, orationem dominicam adiungendo, etiamsi de proprio butyro, siue alieno, si proprium non haberet tres pecias immitteret, effectum diuinæ voluntati committens irreprehensibilis maneret, licet commendanda non esset propter tres videlicet pecias butyri inmissas, commendanda autem si per asperzionē aquæ benedictæ, salis exorcizati immissionem, cum oratione, vt supra maleficium fugaret. Præterea, quia sæpè omnia iumenta maleficijs interficiuntur, aduertere debent quibus talia accidunt, & sub limine ostij stabuli, aut præsepe, vel vbi adæquantur terra amoueatur, & alia terra cū asperzione aquæ benedictæ ad illa loca reponatur, quia sæpè Maleficæ fassæ sunt, maleficij aliqua instrumēta ad illa loca occulta sse, fassæ quod ad instantiū Daemonū tantummodò foueam
facere

facere habeant, Dæmon aut maleficium reposuisse, quod quidem maleficiū res vilissima erat, ut lapis, lignū, vel mus aut serpens aliquis. Constat enim quod Diabolus maleficia operatur per se, nec in illis rebus indiget consensu, aut & perditionem Maleficæ querit, unde & ipsam aliquo modo couerari cogit. Contra grandines & tēpestates ultra ea quæ supra signo crucis erecto hoc remedium practicitur. Lapilli enim tres ex grandine in ignē, sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis, subiiciuntur oratio dominica, cū Angelica salutatione bis aut ter, adiungitur Euangelium Ioannis, In principio erat Verbum, cum signo crucis vndiq; contra tempestatem, antè & retrò, & ex omni parte terræ subinfertur. Et tunc cū in fine replicat trinies, Verbum caro factum est, & trinies ex post dixerit per Euāgelica dicta, fugiat tempestas ista, subito si quidem tempestas ex maleficio fuit procurata cessabit. Hæc verissima experimēto nec suspecta iudicantur, hoc ipsum enim quod lapilli in ignem projiciuntur, si absq; inuocatione diuini nominis fieret, superstitiosum cēseretur. Quod si dicatur, nunquid sine illis lapillis sedari possit tēpestas? Respondetur, utiq; per alia sacra verba. Projiciens aut intendit Diabolum molestare, dum eius facturam per inuocationem sanctissimæ Trinitatis destruere conatur. Ad ignē potius quàm ad aquā projicit, quia citius dum resoluuntur, eò etiam citius eius factura destruitur, effectum tamen custodia diuinæ voluntati cōmittit. Est ad hoc quod Malefica quadā à Iudice interrogata, an per aliquem modū tempestates à maleficijs concitata sedari possent? Respondit, possunt, per hoc videlicet: Adiuro vos grandines, & ventos,

432   *Contra Grand. & Iument. malefic.*

& ventos, per quinque vulnera Christi, & per tres clauos, qui eius manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangelistas sanctos, Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem, ut in aquam resoluti descendatis. Fatentur etiam multe, licet quedam spontè, quedam in torturis & difficulter, quòd quinque sunt, per quæ multum impediuntur aliquando in toto, aliquando in parte, aliquando ne in personam hominis fiant, aliquando ne in suis amicis, & fidem integram, vel Dei præcepta seruantibus, se signo crucis, & orationibus munientibus. Ritua & caerimonias Ecclesiæ colentibus, publicam Iustitiam benè exequentibus, & Christi passionem verbo vel mente ruminantibus. Vnde & Nider, ubi suprà, ea de causa vniuersaliter vel communiter in Ecclesia Campana contra auram pulsantur, tum ut tanquam tubas Deo consecratas Dæmones recedant à suis maleficijs, tum etiam, ut populus excitatus Deum contra tempestates inuocet, & eandem ob causam cum altaris sacramento & sacris verbis ad auram sedandam proceditur communiter, ex antiquissima consuetudine Ecclesiarum, in Gallia, & in Germania. Sed quia hic modus circa deportationem sacramenti ad auram sedandam, videtur multis quiddam superstitiosum, non intelligentes regulas, per quas agnoscitur aliquid superstitiosum vel non. Ideò considerandum est, quòd quinque dantur regulæ seu considerationes, per quas quilibet agnoscere potest, an opus Deo exhibitum sit superstitiosum, id est, supra modum Christianæ religionis obseruatum, vel sit ad debitum cultum & honorem Deo exhibendum, tam in cordis quàm corporis actibus, ex vera virtute religionis
 progredi-

progreſſiens. Iſta enim eliciuntur ex gloſſa ſuper illud Apoſtoli ad Coloff. 2. quæ ſunt rationem habentia ſapi-
entia in ſuperſtitione, quæ dicit: Superſtitio eſt religio
ſupra modum ſeruata, ut etiam ſuprà tactum eſt. Pri-
ma eſt, quòd in omnibus operibus noſtris cum gloria Dei
debeat eſſe principalis finis noſter, iuxta illud: Siue
manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid faciatis, omnia
in gloriam Dei facite, ideo in omni opere ad religionem
pertinens Chriſtianam attendatur, an opus ſit ad glo-
riam Dei, & homo in opere det principaliter gloriam
Deo, ita quòd per ipſum opus & mens hominis Deo ſub-
ſciatur. Et quidem licet propter hanc regulam care-
monialia, vel etiam iudicialia veteris Teſtamenti, iam
in nouo nō exercentur, cū ſciamus illa ſub figura, hæc
autem in veritate iam eſſe propalata, tamen deportatio
ſacramenti vel reliquiarum ad auram ſedandam, non
videntur contra hanc regulam militare. Item cū ſe-
cunda regula ſit, quòd attendatur, an opus quod ſit, ſit
ad exercitium vel refrenatiuum concupiſcentiæ, vel
abſtinentiæ corporali, modo tamen virtute debita, hoc
eſt ſecundum ritum Eccleſiæ, vel ſecundum moralem
doctrinam, quia Apoſtolus dicit Roma. 12. Rationabile
ſit obſequium veſtrum. & propter hanc ſecundam re-
gulam, fatuè faciunt vouentes non peſſtinare caput ſab-
bato, vel ieiuare die dominico tanquam meliori die,
& ſimilia, non videtur iterum quòd deportatis ſacra-
mentis, &c. ſit ſuperſtitioſum. Item cū tertia regula
ſit, quòd attendatur, an opus ſit ſecundum ſtatutū vni-
uerſalis Eccleſiæ, vel ſecundū ſacræ ſcripturæ testi-
monium, vel falſè ſecundū particulare Eccleſiæ ritum, aut
e de con-

434 *Contra Grandi. & Iument. malefic.*

de consuetudine generali, quæ secundum Augustinum pro lege habenda est. Unde & Beatus Gregorius scribit Aug'orum Episcopo, conquærenti, quod sunt diuersæ Ecclesiæ consuetudines in missarum celebratione. Respondit Gregorius, vt siue in Romana, siue in Galliarum, siue in quacunq; Ecclesia aliquid inuenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas, diuersæ enim consuetudines Ecclesiæ in cultu diuino, in nullo veritati repugnant, & ideo seruanda. & eas præterire illicitum est. Ideò vt in principio tactum est, antiquissimæ consuetudines Ecclesiarum Galliæ, & quarundam Germaniæ, cum decreuerint Eucharistiam ad auram deportare, non poterit hoc esse illicitum, verum quod non in patulo, sed in sacrario abscondito & incluso. Item cum quarta regula sit, quod inspicatur, quid opus quod sit, habeat naturalem proprietatem ad effectum qui expectatur: aliàs enim si hoc non habet, censetur superstitiosum, ex qua consideratione characteres ignoti, & nomina suspecta, etià imagines Astronomicæ & Nigromanticæ refutantur omnia tanquã suspecta, ideò & ex hac consideratione non possumus dicere, quod deportatio reliquiarum, aut Eucharistiæ contra Diabolicas infestationes sit superstitiosum, imo religiosissimum, cum ibi tota salus nostra contra aduersarium contineatur. Item cum quinta regula sit, vt attendatur, quod opus quod sit non præbet occasionem scandalis vel ruinæ, quia tunc licet non esset superstitiosum, tamen propter scandalum esset dimittendum, vel differendum, vel occultè sine scandalo faciendum, ideò si deportatio talis sine scandalo fieri potest, vel saltem oc-

cultè,

salte, tunc non est omittendum. Ex ista enim regula sæpe omittuntur benedictiones per verba deuota, siue super infirmos, siue vt ad collum alligentur, & hæc à secularibus omittuntur, dico quod saltem non publicè fiunt, vbi occasione ruinæ in alijs simplicibus præstare possent. Hæc sufficiant quò ad remedia contra grandines, per verba & opera licita.

REMEDIA QUÆDAM CONTRA
quasdam occultas Dæmonum infestationes,
CAP. VIII.

SED iam iterum suspenditur iudicium ad scribendum remedia contra quædam terræ frugum nocumenta, quæ per vermes interdum & cinifes, per turmas ad longissimas terrarum spacia in aere volantes, ita vt superficiem terræ cooperire videantur, radicitus, cuncta virentia, tam in vineis quàm segetibus, & graminibus consummatæ immittuntur. Item remedia contra pueros, opere Dæmonum subtræctos. Ad primum tamen dicendum iuxta S. Thomã. 2. 2. q. 90. vbi petit, An liceat adiurare irrationalem creaturam? Respondit quòd sic, per modum tamen compulsionis, quæ referri tunc debet ad Diabolum, qui in nocumentum nostrum vtitur irrationabilibus creaturis, & talis est modus adiurandis in Ecclesiæ exorcismis, per quos Dæmonum potestas excluditur ab irrationabilibus creaturis. Si enim intentio refertur, quò ad irrationalem creaturã, quò ad se quæ nihil intelligit, vana esset, ex quo datur intelligi, quod per exorcismos licitos, & adiurationes possunt depelli, diuina tamẽ assistente

clementia, taliter ut prius populo ieiunia, processiones, & aliæ deuotiones iniungatur, propter adulteria enim & multiplicationem criminum, huiusmodi mala immittuntur, unde & ad confessiones homines inducendi sunt. In nonnullis etiam prouincijs excommunicationes fulminantur, sed tunc vim adiurationis super Dæmones sortiuntur. Est & alia horribilis Dei permissio super homines, ubi interdum mulieribus subtrahitis proprijs filijs, & pueris alieni à Dæmonibus supponuntur, & hi quidem pueri vulgariter campsores, in Alemanico, & Wechselfind nuncupati sunt in triplici differentia. Nam aliqui sunt semper macilenti eiulantes, cum tamen quatuor mulieres nulla ubertate lactis unum lactare sufficerent. Aliqui uerò sunt incuborum Dæmonum opere producti, quorum tamen filij non sunt, sed propriè illius hominis & uiri cuius semen receperunt, ut succubi, vel in somnis viros polluentes, hos enim interdum pueros diuina permissione supponūt, subtrahitis proprijs filijs. Est & tertium genus, ubi interdum Dæmones in speciem paruulorum apparentes, nutricibus secōiungunt. Cōmune in omnibus tribus, quòd multum ponderosi, macilentes nō crescunt, & nulla ubertate lactis ut præmissum est, lactantur, & sæpius dicuntur euanuisse. Quare aut diuina pietas talia permittit, dici potest & ex duplici causa. Primò, quia parentes pueros nimis diligunt, unde propter eorum utilitatē talia permittuntur. Secundo, quia præsumendum est, & huiusmodi mulieres quibus talia accidunt, ut plurimum sunt superstitiosæ, & in multis alijs à Dæmonibus seducuntur, unde & Dominus uerus Zelotes, secundum rectum Zelum,

lum, qui est vehemens amor in propriâ sponsam, ex quo alium non solum accedere non patitur, sed nec signa adulterij vel suspitionis, ut maritus zelosus super animam quam precioso sanguine emit & per fidem desponsauit, sustinere potest in tactu, colloquio, appropinquatione, quocumque modo cum inimico Diabolo & aduersario salutis, & si signa adulterij maritus zelosus non patitur, quantum tunc turbatur quoniam adulterium committit? Vnde non mirum, si proprii subtrahuntur filij, & adulterini supponuntur. Et quidem ut fortius ista imprimantur, & quantum Deus animam zelatur, & non vult nec signa suspitionem causantia pati. Patet ex antiqua lege, ubi ut populum suum funditus elongaret ab Idololatria, prohibuit non solum Idololatriam, sed multa alia quæ occasionem possent præbere ad Idololatriam, & quæ etiam in se non videntur habere utilitatem, quam tamen in suo mystico sensu mirabiliter retinent, unde non solum dixit, Exo. 22. Maleficos non patieris viuere super terram, sed & hoc adiunxit, non habitet in terra tua, ne forte peccare te faciat, sicut copulatrix occiditur, & peruagari inter homines non permittitur. Nota Zelum Dei, Deuterono. 22. Deus præcepit: Nidum cum ouis, aut pullis de super cubantem matrem, non deberent simul seruare, sed matrem permittere auolare, quia hoc gentiles ad sterilitatem vertebant. Zelotes Dominus in suo populo noluit tale signum adulterij pati, sic iam vetula inuentionem denarij, signum magnifortunij, & per oppositum ubi thesaurum somniarent, iudicant. Item præcepit omnia vasa cooperiri, & vasculum non habens operculum im-

438   *Contra occultas Dæmo. infestatio.*

mundum censerī. Error erat, ut venientibus de nocte
 Dæmonibus, aut ut vetula dicunt, die Seeligen / sed
 sunt Maleficæ, vel Dæmones in earum effigiebus debet
 omnia consumere, ut possit abundantius tribuant. Colo-
 rant quidam, & dicunt, se brettellunt contra determi-
 nationem Doctorum, quod præter homines & Angelos,
 non sunt aliæ creaturæ rationales, unde non sunt nisi
 Dæmones. Item Leuit. decimonono: Ne in rotundam
 attondetis comam, ne radetis barbam, illi enim faciebāt
 idolatricè in venerationem Idolorum. Item Deuter.
 vicesimo secundo, ut viri non induerentur vestibus mu-
 lierum, nec è conuerso, quod illæ in venerationem Deæ
 Veneris, & alij in venerationem Martis, & Deæ Pri-
 apis. Item ea de causa iussit destrui aras Idolorum, & E-
 zechias destruxit serpentem æneum, quando populus ei
 voluit offerre, dicens cuprum est. Et ea de causa inbi-
 buit somnia non obseruari & auguria, & præcepit, ut
 vir aut mulier, in quo Pythonicus spiritus esset, occide-
 retur, sicut iam sunt Warsageri nuncupati, quæ o-
 mnia quia suspicionem generant, ad adulterium spiri-
 tuale, idè ut dictum est, ex zelo quem Deus habet ad
 animas sibi desponsatas, sicut sponsus ad sponsam inbi-
 buit. Sic etiam & nos Prædicatores aduertere debemus,
 quod nullum sacrificium Deo magis acceptum, quàm
 zelus animarum, ut Hieronymus super Ezechielem
 testatur. Unde & consequenter in tertia parte operis, de
 exterminio Maleficarum, què ad vltima remedia tra-
 ctandum erit, hoc ipsum enim vltimum Ecclesiæ refu-
 gium, ad quod etiam ex diuino obligatur, ut dictum est
 præcepto: Maleficos ne patiaris viuere super terram, ubi
 & re-

Et remedia contra Maleficos sagittarios includuntur, cum & hoc ipsum genus nisi per seculare iuramentum poterit exterminari. Remedium dum quis intuitu commodi temporalis se ex toto Dæmoni deuotit, sicut experientia sæpè docuit, per veram confessionem licet à Diaboli potestate liberantur, tamen diu & post gravissimè molestati, & præcipuè nocturnis temporibus fuerunt, & hinc eorum perniciem Deus permittit, signam autem quòd liberati erant, ex illo agnoscebatur, quia pecuniam in hursis aut capsulis, post confessionem deficiebat, super quæ plurima gesta deduci possent, sed breuitatis causa omittuntur.

C A MALLEI

Et remedia contra Maleficos sagittarios includuntur, cum & hoc ipsum genus nisi per seculare iuramentum poterit exterminari. Remedium dum quis intuitu commodi temporalis se ex toto Dæmoni deuotit, sicut experientia sæpè docuit, per veram confessionem licet à Diaboli potestate liberantur, tamen diu & post grauissimè molestati, & præcipuè nocturnis temporibus fuerunt, & hinc eorum pernam Deus permisi, signam autem quòd liberati erant, ex illo agnoscebatur, quia pecuniam in hursis aut capsulis, post confessionem deficiebat, super quæ plurima gesta deduci possent, sed breuitatis causa omittuntur.

C A MALLEI

MALLEI MALE- FICARVM TER- TIA PARS.

*AD OPVS IUDICIALE, TAM
in foro Ecclesiastico, quàm ciuili, contra Male-
ficos, ac omnes Hæreticos pertinens,*

*XXXV. Quæstiones com-
plectens,*

*IN QVIBVS REGVLA INCHOANDI
Processum iudicij, continuatio, & senten-
tiandi modus, luculentissimè
demonstratur.*

*Quis sit competens Maleficarum
Iudex,*

*QVÆSTIO PRIMA GE-
neralis & introductoria.*

*Vtrum Malefica & earum fautores, re-
ceptatores & defensores, ita subijciun-
tur iudicio Ecclesiastico diocesanorum,
& ciuili, quòd ab earum inquisitione
valeant Hæretica prauitatis Inquisi-
tores esse exonerati? Et arguitur quòd sic. Nam in c. ac-
cusatus. §. sanè. lib. 6. dicitur: Sanè cùm negocium fidei
quod summè priuilegiatū existit, per occupationes alias
non debeat impediri pestis Inquisitores Hæretica à sede
Apostolica*

Apostolica deputati, de divinationibus aut sortilegijs, nisi Hæresim saperent, manifestè intrinittere se nō deberent, nec punire talia exercentes, sed relinquere suis iudicibus puniendos. Nec videtur obstare, quod Hæresis Maleficarum hic non exprimitur, tūm quia eis dem pānis in foro Conscientiæ puniuntur, de conse. distin. 1. pro dilectione. Si Divinatorum & Maleficorum peccatum occultum sit, interponitur pœnitentia quadraginta dierum, si notorium Eucharistia denegatur, & quorum in eadem pœna etiam idem iudicium decernitur, tūm etiam, quia eadem utrobique videtur esse culpa, cūm sicut Sortilegi iudicium sortiunt, ita Maleficæ nocumenta creaturarum à Daemonibus expectant & exigunt utrobique, quod à solo Deo quærendum est, à creaturis illicitè requirentes, unde utrobique peccatum Idololatriæ, ad quem sensum Esaiæ 21. notatur, & Rex Babylonis stetit in biuio, in capite duarum viarum commiscens sagittas, interrogavit Idola. Prætereà si dicatur, quod ea restringit Divinatores & Sortilegos super crimen Hæresis, in quo subesse debent iudicio Inquisitorum, cūm dicit, nisi Hæresim saperet manifestè, ita & ad minus Divinatores & Sortilegi hæreticales sint eis subiecti. Contrà, quia tunc essent dandi Divinatores artificiales, de quibus nullibi in scripturis fit mentio. Prætereà si Maleficæ sunt Inquisitorū iudicio subiectæ, hoc erit ppter crimen Hæresis, sed quia facta Maleficarum sine hæresi possunt fieri, probatur. Nam sicut cōcūcare Christi corpus in luto, quod valdè horrèdum esset peccatum, potest fieri sine errore in intellectu, & per consequens, et sine Hæresi, quia stat, firmiter aliquē credere ibi esse corpus.

projiceret tamen in lutum ad complacendum Dæmoni, ex aliquo pacto, idcirco ut optatum finem, puta thesauri inuentionem, vel simile obtineret, ita & facta Maleficarū sine errore fidei, licet non absq; grandi peccato fieri possunt, unde in illo casu utiq; iudicium Inquisitorum subterfugiunt, & suis Iudicibus relinquuntur. Præterea sicut Salomon Dijs suarum vxorum reuerentiam exhibuit propter complacentiam, nec tamen propterea Apostasiam perfidiæ incuriebat, quia mente fidelis, & veram fidem semper retinuit: ita & Maleficæ propter reuerentiam quam exhibent Diabolo, propter pactum initum, mente fidem retinentes, non sunt propterea Hæreticæ nūcupandæ. Præterea, si dicatur, quod omnes Maleficæ fidem habent abnegare, unde & Hæreticæ iudicandæ. Contrà, quia in casu quo etiam mente & corde abnegarent, adhuc non Hæreticæ, sed Apostatæ nūcupantur, & cum sit differentia inter Hæreticum & Apostatam, & Hæretici Inquisitorum iudicio subiiciuntur, utiq; Maleficæ eorum iudicium subterfingere habent. Præterea 26. quæst. 5. dicitur: Episcopi eorumq; ministri, omnibus modis elaborare studeant, ut perniciosam & à Zabulo inuentam Sortilegam & Magicam artem, ex parochijs suis penitus eradicare studeant, & si aliquem virum aut mulierem huius sceleris sectatorē inuenerint, curpiter de honestatum de parochijs suis eijciant, unde cum c. 348. in fine dicat, suis iudicibus relinquunt, & quia loquitur in plurali, tam de Ecclesiastico quam civili iure, idcirco ad minus per ca. allegatum subduntur diocesanorum iudicio. Quod si dioecesani etiam seipsos exonerare vellent, prout Inquisitores præfatis

præfatis iam tactis argumentis rationabiliter facere videntur, vellentq; Maleficarum punitionem ad temporales Iudices retorquere, his argumentis probabiliter hoc facere possent, habetur in c. vt inquisitionis. §. prohibemus quoq; distriktius præfatis dominis temporalibus & rectoribus, ipsorumq; Officialibus, ne ipsi de hoc crimine cum sit merè Ecclesiasticū quoquo modo cognoscant vel iudicent, & loquitur de crimine Hæresis, sequitur ergo, qd ubi crimen non est merè Ecclesiasticū, sicut est crimē in huiusmodi Maleficis, qui propter damna temporalia quæ ab eis inferuntur, à Ciuili & non ab Ecclesiastico debent puniri. Prætereà C. de Iudæis. l. vl. in fi. dicitur: Cernat prætereà bona sua proscripta, & mos sanguinis pœna destinandus, qui fidē Christi repugnabat peruersa doctrina, quod si dicatur, qd lex loquitur de Iudæis conuersis, & pōt redeuntib. ad ritum Iudæorum, instantia non valet, imò argumentū amplius per hoc fortificatur, eò qd cum tales propter Apostasiā à fide Iudex ciuilis habet punire, ergo et Maleficas fidē abnegātes, cum abnegatio fidei in toto vel in parte sit fundamentū Maleficarum. Prætereà, licet in solutione dicatur, qd pro eodem Apostasia & Hæresis sit capienda, ad huc tñ Ecclesiasticus Iudex non se habet de eis intromittere, sed ciuilis, nā occasione quæstiones hæresum nullus debet populū commouere. Sed Præses dēt per se puidere. In Auth. de mād. Prin. id est, de mandatis Principū. colla. §. neq; occasione. vbi dicitur, neq; occasione religionū hæresumq; quæstiones permittas alicui prouinciam commouere, aut aliter quadam præceptione iniungi prouinciam cui Præsides, sed ipse providebis competenti utilitate fiscalibus.

fiscalibus, & quæ alia sunt perferuari & non permit-
tere aliquid fieri citra nostras præceptiones occasione re-
ligionum. Patet ex his, quod de expugnante fidem nul-
lus debet se intromittere, nisi Præses. Prætereà si cogni-
tio Iudicum, & punitio talium Maleficarum non se-
taret totaliter ad civilem Iudicem, quo modo leges de
his tribus se intromittere possent. Nam C. de Maleficis.
l. nemo. l. culpa. l. nullus, omnes illos quos vulgus Ma-
leficos vocat, capitali pœnæ subijcit, & e. l. militi. bestijs
obijcere decernit, qui Magica arte vitæ innocentium in-
fidiantur. Item, quod quæstionibus & tormentis ad in-
terrogandum subijci debeant, & quod nullus fidelium
sub pœna exilij, & etiam amissione omnium bonorum,
cum eis participat, cum multis alijs pœnis annexis, quæ
aligenti illas leges occurrunt. Econtrariò verò & pro
Veritate, legum Doctores talium Maleficarum puni-
tionem in Ecclesiasticum Iudicem possunt retorquere, ut
simul copulatiuè habeant cognoscere & iudicare, & hoc
sic probatur. In crimine Canonico Præses cum Metro-
politano habet discernere, & non Metropolitanus per
se, sed adiuncto Præsidi, patet in Authen. de manda.
prin. §. Si verò Canonicum sit quod queritur, vñ cum
Metropolitano prouincia hoc disponere & decernere
prouidebis, siue alij quidam dubitant, glo. id est, in fide,
quo casu solus cognoscet, siue alij quidam glossa. tunc
Episcopus cum Præsidi scilicet cognoscet & causæ Deo
dare amabilem, & decibilem terminum, qui & decen-
ter orthodoxam custodiat fidem & identitatem procu-
ret fiscalibus, & nostros subiectus seruet inuiolatos,
glo. id est, eos non corrumpat in fide. Prætereà, princeps
seculari

secularis licet puniat pœna sanguinis, non tamen per hoc iudicium Ecclesiæ excludit, cuius est cognoscere & diffinire, imò necessariò præsuppõit, ut patet C. de summa Tri. & si. ca. 51. in fine, & extrà, de hære. c. ad abolendam. & c. vergentis. & c. excommunicamus. 1. & 2. imò eadem pœna est & secundum leges, & secundum Cano. ut patet C. de hære. l. Manichæos. & l. Arriani. unde & ad eos pertinet, præcipuè in simul, & non diuisim talium punitio. Præterea, sicut leges decernunt clericos à proprijs iudicibus emendari, & non à temporalibus seu secularibus, eò quòd crimen Ecclesiasticum in eis censetur: ita & Maleficarum crimen, cùm sit partim ciuile & partim Ecclesiasticum, propter damna temporalia, & fidem quam violant. Ideò ad vtriusq; partis Iudices pertinet ad cognoscendum, iudicandum & puniendum. Et fortificatur ratio in Auth. ut cler. apud proprios Iudices. §. si verò. colla. 6. vbi dicitur: Si verò Ecclesiasticum sit delictum egens castigatione Ecclesiastica & mulcta, Deo amabilis Episcopus discernit nihil communicantibus clarissimis prouinciæ Iudicibus. Neq; enim voluimus talia negotia omninò scire ciuiles Iudices, cùm oporteat talia Ecclesiastica examinari & emendari animas delinquentium, per Ecclesiasticam mulctam, secundū sacras & diuinas regulas, quas & nostræ sequi non dedignantur leges. Hæc ibi. Unde & per oppositum crimen mixtum ab vtriusq; est puniendum. R. Sponsio, cùm principalis intentio nostra in hoc opere sit ab inquisitione Maleficarum quantū cum Deo fieri possit, nos Inquisitores partium superioris Alemanniæ exonerare suis Iudicibus ad puniendum re-
linquen-

linquendo, & hoc propter negotij arduitatem, dum tamen identitate fidei & saluti animarum non eo minus prouideretur, quare & præsens opus aggressi sumus ipsi Iudicibus modos cognoscendi, diffiniendi, & sententiandi relinquendo. Ideo ad ostendendum, quòd Episcopi contra Maleficas in multis procedere possint, etiam seclusis Inquisitoribus, licet ipsi Episcopi sine temporali & civili iudicio, ubi punitio transit vindictam sanguinis, non ita procedere valeant, expedit certas opiniones aliorum Inquisitorum, in diuersis regnis Hispaniæ in medium deducere, & illas (salua eorum semper reuerentia,) cum sub ordine vno prædicatorum militamus infringere, vt eo clarior in singulis habeatur intellectus. Est itaq; eorum opinio, quòd omnes Malefici, Sortilegi, Diuinatores, Nigromantici, & breuiter sub quocunq; genere Diuinationum existant, & qui fidem sacram semel susceperunt, & professi sunt, iudicio Inquisitorum subiaceat, taliter vt in tribus quæ notantur in capitulo, multorum querela in principio de hære. in Clement. nec Inquisitor sine Episcopo, nec Episcopus sine Inquisitore procedere habeant. Licet in quinque alijs vnus sine altero procedere valeat, si cui placet capitulum legat & inueniet, vnum autem è tribus est sententia diffinitiva, ad quam vnus sine altero non debet procedere, & hoc ubi præfati hæretici sunt habendi. Addunt insuper blasphemos, & quocunq; modo Dæmones inuocantes, & excommunicatos, qui in excommunicatione stetissent per annum animo contumaci, in causa fidei, vel etiam in non causa fidei, sub certis casibus & plura alia includunt per quæ auctoritas ordinariorum nimis enervatur, &

tar, & nobis Inquisitoribus ampliora onera imponun-
tur, minus securè coram tremendo Iudice, qui vsiq; di-
strictam à nobis super commissi officij exiget rationem
& quia eorum opinio non infringitur, nisi eorum fun-
damentum sit annullatum, ideo notandum, quòd princi-
pale fundamentum per glossatores Canonum, & præci-
pue super ca. accusatus. & 6. Sanè. & super verba, Hæ-
resim sapiant, manifestè accipitur, fundant insuper se
super dicta Theologorum, Thomæ, Alberti, Bonauentu-
ræ, in 2. senten. dist. 7. Ex his specialiter aliqua expedit
recitare. Nam ubi cap. dicit, ut in augmento primo de-
ductum est, quòd Inquisitores hæreticæ prauitatis, de
Sortilegijs & Diuinationibus se non debeant intromit-
tere, nisi Hæresim sapiant, manifestè dicunt, quòd Sor-
tilegi vel Diuinatores, sunt duplices, scilicet artificia-
les, & hæreticales & primi dicuntur meri Diuinatores,
quia videlicet mare ex arte agunt, de quibus et loquitur
Canon ex tenore, extra de sortilegijs, ubi dicit, qd Val-
ricus Presbyter cum quodam infami, hoc est Diuinato-
re, dicit glossa ad secretum locum perrexit, nō ea inten-
tione, ut Dæmonem inuocaret, quasi dicat: quia hoc fu-
isset hæreticum, sed ut cum inspectione Astrolabij furtim
quoddam inueniret, quasi dicat: quod est mera Diuina-
tio, vel Sortilegium. Secundi verò Hæreticales dicuntur
Diuinatores, qui in eorum arte Dæmonibus aliquē bo-
norem patriæ vel dulciæ impendunt, qui diuinando fu-
tura prædicere conantur, vel aliquid simile quod Hære-
sim sapiat, manifestè exercent, & tales iudicio Inquisi-
torum, sicut & alij Hæretici subiacent. Et quòd hæc sit
mens Canonis, probant per Canonistas glossantes verbū
saperent.

saperent. Nam Io. super allegatum Canonem, accusatus, & verbum saperent: dicit ita saperent, sicut est circa aras Idolorum nepharias preces emitte, sacrificia offerre, Dæmones consulere, eorumq; responsa suscipere, vel associant sibi propter sortes exercendas Hæreticos, vel faciunt prædicta cum sanguine, vel cum corpore Christi, vel in sortibus, ut possint habere responsa, puerum rebaptizant, vel his similia. Adeundem sensum allegant Archid. super eodem capit. & §. Sanè, & super eodem verba saperent. Item allegant Ioannem, modò Roymundum, Guilielmum de monte Laudu. Item probant per determinationem Ecclesiæ, ex Concilio Acquirensi. 26. quæstio. 5. Episcopi. vbi huiusmodi mulieres superstiosæ infideles nominantur, cum dicitur: utinam hæ solæ in sua perfidia perissent, & Perfidia in Christiano dicitur Hæresis, vnde & Inquisitorum Hæreticorum iudicio sunt subiecti. Probatur insuper per Theologos. Primò per sanctum Thomam, in 2. senten. dist. 7. vbi quærit, vtrum vti auxilio Dæmonis sit peccatum, vbi inter alia hæc verba dicit super illud Esaiæ octauo: Nunquid non populus à Deo suo requireret visionem? In omnibus in quibus complementum operis ex virtute Dæmonis expectatur, est Apostasia à fide, propter pactū ininitum cum Dæmone, vel verbotenus si inuocatio inter sit, vel facto aliquo, etiā si sacrificia desint. Ad idem allegant Albertum in eodem suo scripto & distin. item Petrum de Tharentasia, item Petrum de Bonauentura, nouiter canonizatum, qui tamen non Petrus nominatur, cum fuerit verū nomen suum, item Alexandrum de Ales, & Guidonem ordinis Carmelitarum, qui omnes dicunt.

dicunt, quòd Dæmones innocantes sunt Apostata, & per consequens Hæretici, vnde Inquisitorum Hæreticorum iudicio subiecti. Sed quòd præfati Inquisitores per hæc & per quæcunq; ab eis allegata, non possunt sufficienter probare, quin etiam præfati sortilegi, & ceteri iudicio Ordinariorum, seu Episcoporum, seclusis Inquisitoribus possunt subiacere, & quòd Inquisitores à talium Diuinorum, Nigromanticorum, seu etiam Maleficorum, se possant exonerare, non quòd illi Inquisitores malè faciunt inquirendo super tales, vbi Episcopi non inquirent, in quo casu potius Inquisitores illi sunt commendandi, sic probatur. Inquisitores non habent se intromittere, nisi super crimen Hæresis, & cum hoc oportet, quòd illud crimen sit manifestum. Patet per frequenter allegatum Canonem, accusatus, & in h. Sanè. Quo stante, tunc iterum arguitur, cum quis aliqua committit, quæ absq; vitio Hæresis committere potest, quantumcunq; illa sint graua & enormia, adhuc non est vt Hæreticus iudicandus, licet sit puniendus, ex quo sequitur, quòd vbi quis non est iudicandus vt Hæreticus, sed vt Malefactor puniendus, Inquisitor non se debet intromittere, sed debet talem iuxta tenorem Canonis suis Iudicibus ad puniendum relinquere. Quo iterum stante, sequitur, quòd omnia inducta per glossatores, Canonistas & Theologos, vt Dæmones innocare, eis sacrificare, &c. vt supra tactum est, nisi ex vitio Hæresis processerint, Inquisitores se non debent intromittere, sed suis Iudicibus, vt supra, relinquere. Quo iterum stante, cum præfata sapissime sine vitio Hæresis fieri possunt, in quo casu talia facientes non sunt vt hæretici

f habendi,

habendi, aut condemnandi, subscriptis probatur auctoritatibus & rationibus. Nam ad hoc, quod aliquis sit propriè Hæreticus, quinque requiruntur. Primum est, ut sit error in ratione. Secundum est, quod error ille sit circa ea quæ sunt fidei, vel contra Veritatem determinationis Ecclesiæ, in ijs quæ pertinent ad fidem, vel bonos mores, & necessario ad consequutionem vitæ æternæ. Tertium est, quod error talis sit in illo, qui Catholicam fidem professus est, aliàs enim esset Iudæus, vel paganus, non Hæreticus. Quartum est, quod talis error in eo qui fidem suscepit, sit taliter, quod aliquam veritatem de Christo conficeatur, pertinentem ad diuinitatem vel humanitatem, aliàs si totum discederet, esset Apostata. Quintum est, ut talem errorem pertinaci voluntate & obstinata eligat, & sequatur: & quod de hæresi & hæretico sit sumpto, ea, alle, accusatus, & verbum saperent intelligatur, glossam tamen Canonistarum non reprobando, sed saluando sic probatur. Nam quod primum requiratur scilicet error in intellectu, hoc notum est omnibus per communem regulam: Duo requiruntur ut quis dicatur Hæreticus, vnum materiale, scilicet, error in ratione, alterum formale, scilicet, pertinacia in Voluntate. Patet & per August. Hæreticus est, qui nouas & falsas opiniones aut gignit, aut sequitur. Ratio etiam adest, quia Hæresis est species Infidelitatis, & Infidelitas est in intellectu subiectiuè, sicut & Fides sibi contraria & opposita habent fieri circa idè. Quo stante, factum vel opus quodcunq; sine errore non facit Hæreticum, ut puta, si quis fornicatur aut mæchatur, licet agat contra Veritatè, qui dicit: Non mæchaberis, ex hoc non est

non est Hæreticus, nisi cadat, vel opinetur fornicari, se-
licitum. Et ratio est, quia quandocumq; aliqua duo ne-
cessariò requiruntur ad constitutionē alicuius, defici-
ente altero illorum, impossibile est illud esse, quia dato
opposito quod sine illo possit esse, iam non necessariò re-
quireretur ad constitutionem illius, sicut ad constitu-
tionem domus necessariò requiritur fundamentum, pa-
ries, tectum, ideò altero deficiente, non habetur domus.
Sic ergo, quia ad Hæresim constituendam requiritur
error in intellectu, necessariò, nullum factum absolute
sine errore in intellectu facit Hæreticum. Et propter
hoc nos Inquisitores Germaniæ dicimus cum B. Anto-
ni. in 2. par. sum. sue, hanc materiã pertrahentis, quòd
baptizare imagines, adorare Dæmones, eum thurificare,
conculcare corpus Christi in luto, & omnia huiusmodi,
quæ sunt valde horrenda peccata, nisi sit error intel-
lectu, non faciunt hominem Hæreticum, & ideò si quis
faceret ista, utputà baptizaret imaginem, non malè
sentiens de sacramēto Baptismi, nec de eius effectu, nec
credens istum Baptismum esse aliquid, nec habere effe-
ctum ex vi sua, sed fecit hoc propter aliquem finem, fa-
cilius assequendum à Dæmone, cui quærit propter hoc
complacere, ita quòd aliquo pacto implicito, vel ex-
presso illud agat, ut Dæmon sibi vel alicui faciat quod
petit, secundū q̄ characteribus & figuris secundū artes
Magicas, ab hominib. Dæmones pacto expresso, vel ta-
cito inuocantur, ad desideria eorū explenda, dummodò
non petant à Dæmone quod sit supra facultatē eius, nec
quantū ad potentiā, nec quantū ad cognitionem, sic. s.
q̄ nō malè sentiat de potestate, aut cognitiōe Dæmonis.

sicut essent illi, qui crederent, quod Daemon possit necessitate liberum arbitrium hominis, vel illi qui crederent, quod Daemon omninò ex tali pacto, & in omnem euentum, quantumcunq; à Deo non permissus, posset facere quod petunt, vel qui crederent, quod posset scire alteram partem futuri cōtingentis, vel effectum aliquem facere, qui est proprius soli Deo: tales enim, non est dubium, quod haberent errorē in intellectu, & malè de potestate Daemonis sentirent, & per consequens, suppositis alijs conditionibus quæ requiruntur ad Hæresim, essent Hæretici, & Ordinariorum simul & Inquisitorum iudicio subiecti. Sed si ex causis prædictis facerēt, nō malè sentientes de Baptismo & alijs prædictis, prout communiter fit, eo quod ipso facto Malefici, & Nigromantici, cū sciunt ipsam Diabolum esse inimicum fidei, & aduersarium salutis, iam coguntur in eorum cordibus sentire magnam vim esse in fide, & quod nulli falsitati subiacere potest, cui pater mendacj non præesse noscitur. Idèò licet talia facientes peccarent grauissimè, non tamen essent Hæretici, & ratio est, quia non malè sentiunt de sacramento, licet eo malè & sacrilègè vtantur, vnde sunt magis Sortilegi quàm Hæretici, & de numero illorum de quibus alleg. ca. accusatus, prætendit non subiacere iudicio Inquisitorum, cū non manifestè sapiant Hæresim, imò vix occultè & quasi nullo modo. Et eodem modo de adorantibus Daemonem, & sacrificantibus ei, quia si hoc faciunt, credentes diuinitatem esse in Daemonibus, vel credentes, quod cultus latricæ sit ei exhibendus, vel quod omninò ex exhibitione talis cultus, assequantur quod requirunt à Diabolo, nō obstante Dei prohibi-

prohibitione, seu etiam permissione, tales essent Hæretici. Sed si ista faciunt, non ita sentientes de Dæmone, sed ut aliquo pacto cum Dæmone facilius per ista exequantur ab ipso quod intendunt, tales non sunt Hæretici ex naturæ rei, licet gravissimè peccent. Et quidem pro maiori declaratione sunt aliquæ obiectiões mæuendæ. Nam obstare videtur, quòd secundum iura simoniacus non est hæreticus, ut 1. q. 1. quisquis per pecuniam, & tamen non habent errorem in intellectu, nam simoniacus non est Hæreticus propriè, sed largè propter quādam similitudinem, quia ex quo vendit vel emit sacra, ita agit, ac si æstimaret donum gratiæ pecunia posse possideri, secundum Thomam. Sed non hoc æstimando, sicut communiter accidit, non est Hæreticus, quia hoc non credit, sed benè verum esset, si hoc crederet, scilicet, donum gratiæ posse pecunia possideri. Item obstare videtur quod dicitur de Hæreticis, quicumque & alle. c. accusatus, quòd adorans Hæreticum, est Hæreticus. Sed grauius peccat, qui adorat Dæmonem, quàm qui adorat Hæreticum, ergo, & c. Item qui iudicandus est ut Hæreticus, videtur esse Hæreticus, nam Ecclesia non potest iudicare nisi de ijs quæ patent, occultorum enim incognitor est Deus & Iudex, distin. 33. erubescant. Sed ea quæ sunt in intellectu, non possunt patere nisi ex factis intrinsecis, visis vel probatis, ergo talis faciens talia, est iudicandus Hæreticus. Præterea, impossibile videtur quòd aliquis faciens talia, scilicet, conculcando corpus Christi, & huiusmodi, licet malè sentiat de corpore Christi, probatur hoc, quia impossibile est malitiā esse in Voluntate, quin sit error in intellectu, cum & secundum

Philosophum, omnis malus est ignorans seu errans, cum ergo talia facientes habeant malitiam in Voluntate, ergo habent errorem in intellectu. Respondetur ad ista, & primò super primum & tertium, quia coincidunt. Duplex iudicium. s. Dei, qui, videt interiorem, & hominũ, qui non possunt iudicare de interioribus, nisi per exteriorem, ut argumentum fatetur tertium, modò ille qui iudicatur ut Hæreticus, iudicio Dei est verè Hæreticus, ex natura rei. Deus enim nullum iudicat Hæreticum, nisi habentem errorem fidei in intellectu. Sed ille qui iudicatur Hæreticus iudicio hominum, non oportet qd sit Hæreticus ex natura rei, sed qd fecerit tale pactum, per quod apparet, ipsum malè sentire de fide, & per consequens, iuris p̃sumptione Hæreticus reputatur. Et si queratur, an Ecclesia habet statim iudicare tales, qui sic adorant Dæmones, vel baptizant imagines, Hæreticos? Responsiones nota. Primò, quòd ad discernendum istud magis pertinet ad Canonistas scilicet, q̃ Theologos. Canonistæ dicunt, iuris p̃sumptione Hæreticus reputatur, & Hæreticus est puniendus. Theologus dicit, primo iudicio sub correctione sedis Apostolicæ, non quantum est ex natura rei, quicquid sit iuris p̃sumptione. Et ratio p̃t esse ista, quia quandocunq, aliquis effectus dependere p̃t ex duplici causa, nunquam ex natura rei, ex illo in effectũ p̃t iudicare præcisè altera causa. Cum igitur iste effectus, qui est adorare Dæmonem, vel eius auxilium, ad maleficandum postulare, imaginem baptizando, vel infantem vinum offerendo, vel occidendo, vel aliud huius, possunt procedere ex duplici causa, scilicet, vel credendo Dæmonem esse adorandum, & sibi sacrificandum,

candum, & imagines capere sacramentales effectus, vel quia aliquo pacto facto cum Dæmone, facio ut facilius obtineam quod volo à Dæmone, in q̃s quæ nō sunt supra facultatem suam, ut supra tactum est, nō debeo statim iudicari ex tali effectu præcisè alteram causam, scilicet, quòd hoc faciat ut malè sentiens de fide. Vnde quando constat de huiusmodi effectu, ulterius inquirendum est de causa, & si ex errore & perversitate fidei hoc fecerit, iudicandus est Hæreticus, & iudicio Inquisitorum cum ordinarij subiacebit. Sed si ex alia causa, iudicandus ut Sortilegus, & vilissimus peccator. Aliaremissio ad nostrum propositum, quicquid sit ex omnibus dictis & allegatis, cōstat quòd omnes Divinatores & Malefici, qui iudicantur Hæretici iuris præsumptione, & non ex natura rei, Ordinarij iudicio, & non Inquisitorū subiacent, nec præfati Inquisitores aliorum regnorum, per allegationes Canonum & glossatorum, se tueri possunt, eò quòd tales Dæmonibus sacrificantibus & adorantibus, iud. cant Hæreticos, iuris præsumptione, & non ex natura rei. Textus autem dicit, quòd debeāt sapere Hæresim manifestè, id est, sapere intrinsecè, & ex natura rei, & sufficit nobis Inquisitoribus de Hæreticis ex natura rei i. s. e. t. se intromittere, alios suis Iudicijs relinquendo. Et quia dictum est, quòd inquirendum est de eā, utrū ex errore fidei hoc fecerit vel nō: utiq; hoc facile erit. Nam sicut habitus fidei cognoscitur per actum fidei, qui est, credere & confiteri q̃ sunt fidei, & habitus castitatis per castè vivere: ita Ecclesia pōt iudicare aliquem Hæreticū, inquirendo, si habet actum discernendi de aliquo articulo fidei. Sic etiā & Malefica, quæ fidem

in toto vel in parte abnegavit, vel corpus Christi vilissimè tractavit, omagium præstitit, utrùm huiusmodi ad complacendum Dæmoni tantùm fecerit, imò si in toto abnegavit, etiam corde, iam iudicabitur ut Apostata, & deficiet quarta conditio, quæ habet concurrere ad hoc, ut quis propriè dicatur Hæreticus. Quòd si huic determinationi obijcitur Bulla, & Commissio nobis ab Innocentio V l l l. facta: ut Maleficæ indicio Inquisitorū subijciuntur. Respondetur, per illa non excluditur, quin & diocesani etiam vsque ad sententiam diffinitivam contra eos procedere possint, per illa antiqua iura (ut dictum est,) cùm hæc bulla potius in partem sollicitudinis nobis Inquisitoribus tradita sit, quam & opere quantum possumus cum Dei adiutorio exhibemus. Vnde & primum argumentum non suffragatur Inquisitoribus illis, sed potius contrariū concludit, cùm tales simoniaci tātummodò iuris præsumptione censentur Hæretici, de quibus ordinarij per se iudicare possunt, irrequisitis Inquisitoribus, imò nec Inquisitores de simoniaci varijs se intromittere habent, & pari ratione de alijs, qui tātum iuris præsumptione Hæretici iudicantur. Nam contra Episcopos schismaticos procedere non possunt, & Prælatos alios superiores, ut patet in capitulo inquisitionis, de Hære. libr. 6. ubi sic dicitur: Inquisitores Hæretica prauitatis ab Apostolica sede, seu alijs quibuscumque deputatis de huiusmodi crimine inquirere contra eos ut nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos in literis commissionis sedis Apostolicæ, quòd hoc possint continetur expressè. Si tamen Inquisitores ipsi Episcopos vel alios superiores Prælatos sciuerint, vel inuenerint
circa

circa crimen Hæreseos commississe, aut eos de huiusmodi diffamatos existere vel suspectos, id tenebantur sedi Apostolicæ nunciare. Ad secundum similiter patet ex præhabitis responsio. Nam adorans Hæreticum est tunc Hæreticus, si adoret ipsum, credens esse adorandum seu honorandum propter suam doctrinam & opinionem. Si autem honorat ipsum propter aliquid temporale, sine aliquo errore fidei in intellectu, non est propriè Hæreticus, sed iuris fictione vel præsumptione, seu similitudinariè, quia agit sicut malè sentiret de fide, sicut illi quem adorat, unde nec Inquisitorum iudicio subiacebit. Ad tertium patet ex præmissis, quia licet iudicatur ab Ecclesia ut Hæreticus propter facta extrinseca, visa, & probata, non tamen sequitur quòd semper sit Hæreticus ex natura rei, sed iuris præsumptione sic reputatur, unde & in illo casu Inquisitorum iudicium subterfugit, quia non sapit Hæresim manifestam. Ad quartum dicendum, quòd falsum præsupponit, quia non est possibile, quòd aliquis conculcet corpus Christi, absq; hoc quòd malè sentiat, vel perversitatem fidei habeat de corpore Christi, quia potest hoc facere sciens se peccare, & credens firmiter ibi esse corpus Christi. Facit tamen hoc ut placeat Dæmoni, & facilius obtineat quòd vult ab eo. Et licet omnis malus erret, nō tamen errore intellectus, qui est hæresis, seu errans, malè sentiens de his quæ sunt fidei, sed de his quæ sunt virtutis alicuius, contrarium in vitis operatur. Et tantum de primo principali quòd ad Hæresim propriè sumptum requiritur, & secundum quòd iudicio Inquisitorū debet Hæreticus propriè subiacere. Nec obstat si dicatur, tamen etiam contra diffamatos

matos aut suspectos leuiter, vehementer de Hæresi, & qui non videntur sapere Hæresim manifestè Inquisitor potest procedere. Respondetur, inquirere potest & procedere super tales, in quantum sunt suspecti, aut diffamati de Hæresi propriè dicta, de qua etiam nunc loquimur (vt sapè tactum est) quæ habet errorem in intellectu, & alia quatuor sequentia annexa, quorum secundum est, vt talis error sit circa ea quæ sunt fidei, vel contra Veritatem determinationis Ecclesiæ, in his, quæ pertinent ad fidem & bonos mores, & necessaria ad consecrationem vitæ æternæ. Si enim error sit de his quæ non pertinent ad fidem, puta quoddam credat quis Solè non maiorem terram, & huiusmodi, non est periculosus error. Error autem contra sacram Scripturam, contra articulos fidei, contra determinationem Ecclesiæ, vt suprà tactum est Hæresis. ar. 24. q. 1. hæc est fides. Item quia determinatio dubiorum circa fidem pertinet principaliter ad Ecclesiam, & præcipuè ad Pontificem summum Christi vicarium ac Petri successorem, vt expressè dicitur 24. q. 1. quotiens. Et contra determinationem Ecclesiæ, nullus Doctor vel Sanctus suam sententiam defendit, vt dicit Tho. 2. 2. Nec Hiero. nec Aug. nec alius. Sicut ergo asserens pertinaciter contra fidem est hæreticus, ita & contra determinationem Ecclesiæ, in his quæ pertinent ad fidem & necessaria ad salutem pertinaciter asserens est Hæreticus. Ipsa enim Ecclesia nunquā errasse in fide probatur, vt dicit 24. q. 1. à recta, & alijs. Signanter autem dicitur, quia asserens contra determinationem Ecclesiæ non simpliciter, sed in his duntaxat quæ pertinet ad fidem & salutem, est Hæreticus. Nam
in alijs

in alijs contrariū sentiens, non est Hæreticus, sicut quod
 eius non potest separari ab usu, in rebus usu consumpti-
 bus, quod declaravit & determinavit Ioan. 22. in extra-
 uag. ad condidorem. Vbi dicit, contradicentes huic sen-
 tentiæ esse contumaces & rebelles Ecclesiæ, non Hære-
 ticos. Tercium quod requiritur, est quod error sit in illo
 qui catholicam Veritatē est professus. Si quis enim nun-
 quam esset professus fidem Christianam, non esset pro-
 priè Hæreticus, sed simpliciter infidelis, ut Iudæus &
 Gentilis qui foris sunt. Vnde Aug. de ci. Dei. Vides Dia-
 bolus genus humanum à cultura dolorum & Damonū
 liberari, Hæreticos nouit, qui sub vocabulo Christiano,
 doctrinæ resisterent Christianæ. Oportet ergo, quod er-
 ror sit in illo qui in baptismo suscepit fidem Christia-
 nam, ad hoc ut sit Hæreticus. Quartum quod requiri-
 ture est, quod talis error sit in eo, qui fidem suscepit tali-
 ter, quod aliquam Veritatem de Christo cōfiteatur, per-
 tinentem ad diuinitatem vel humanitatem. Si enim
 nullam Veritatem penitus confiteretur, magis propriè
 Apostata quàm Hæreticus cēferetur. Sic Iulianus Apo-
 stata, & distinguitur vnum ab altero, licet aliquando
 vnum sumatur pro alio. Sub hac conditione reperiūtur
 certi, qui interdum egestate & molestijs varijs afflictī,
 corpus & animam tradunt Diabolo, & fidem abnegāt,
 dummodò in eorum necessitatibus & ad possidendū di-
 uitias & honores Diabolus eis assistat. Nonimus certos
 nos Inquisitores & pōst aliquos pœnitentes, qui utique
 absq; errore fidei in intellectu, quia tantūmodò propter
 commoda temporalia talia commiserunt, vnde nec Hæ-
 retici propriè, nec iterum Apostatæ ex corde, ut Iu-
 lianus,

lianus, licet magis Apostata censentur. Ex corde vni
 Apostata, si nolunt resiliire, vt Hæretici impenitentes,
 tradentur curiæ seculari. Si autem velint, recipiuntur,
 prout Hæretici pœnitentes, Iuxta c. ad abolendam. §.
 presenti. de hæreti. li. 6. Concordat Raymundus ti. de
 apostolica. reuertentes. vbi dicit: Quod reuertentes ab
 Apostasiæ Perfidia cum fuerint Hæretici tanquam re-
 mercentes ab hæresi sunt recipiendi, & hic sumitur
 vnum pro alio, vt prius dictum est, & subdit: Illi veri
 qui metu mortis fidem abnegant, hoc tu accipe, qui pro-
 pter commodum temporale Diabolo fidem abnegant, &
 erroribus non credunt, licet iure Hæretici nō sint. No-
 ta hic, quod nō sunt propriè Hæretici. Subdit, postquam
 non habent in mente errorem, Iudicio Ecclesiæ, quæ ha-
 bet per exteriora de interioribus iudicare, Hæretici ha-
 bendi sunt, nota hoc iuris fictione, & reuertantur, vt
 pœnitentes Hæretici recipiendi sunt. Non enim metus
 mortis est metus cadens in constantem virum ad fidem
 Christi abnegandam, sic & tu accipe propter comoda
 temporalia, vnde concludit, sanctius est mori quàm ab-
 negare vel vefci Idolaticis, vt dicit Augustin. & reci-
 tatur. 22. q. 4. Simile iudicium de Maleficis fidem ab-
 negantibus esset, vt vbi resiliire vellent, reciperentur vt
 pœnitentes, absq; hoc quod curiæ seculari relinqueren-
 tur, omnibus tamen modis ad gremium Ecclesiæ recipi-
 untur, vbi petunt, & curiæ seculari si nolunt reuerti
 relinquuntur, & hoc propter damnata temporalia illata,
 prout in modis sententiandi patebit, & omnia præs-
 tus ordinarius exequitur, ita quod etiam Inquisitor
 suas vices illi committere potest, in hoc duntaxat casu
 Apostasiæ,

Apostasia, secus est in alijs casibus Sortilegorum. Quintum; quod requiritur ad hoc ut quis propriè sit Hæreticus, ut talem errorem firmata voluntate & obstinata eligat & pertinaciter sequatur opiniones. Unde secundum Hieronymum, Hæresis ab electione est dicta. Et idè secundum August. non qui falsas opiniones gignit vel sequitur, sed qui pertinaciter defendit Hæreticus est censendus. Unde si quis non pertinaci malitia sentiret aliquid contra fidem, sed ignorantia paratus corrigi, si quis sentit falsum ostenderetur sibi esse contra fidem, vel sacram scripturam, vel determinationem Ecclesie. 24. q. 3. dixit Apostolus. Et idè ipse Augustinus dicebat: Errare potero, Hæreticus non ero, quia scilicet paratus corrigi, cum sibi fuerit ostensus error, & constat quod quotidie inter Doctores circa diuina sunt varia opiniones, & aliquando contradictoria, ita quod necesse est alteram esse falsam, & tamen nulla earum reputatur falsa, donec per Ecclesiam fuerit determinata, articulo 24. q. 3. qui in Ecclesia. Ex quibus omnibus concluditur, quod probare Maleficos subiacere iudicio Inquisitorum, vel etiam alios quocumque modo Demones iuocantes per dicta Canonistarum super alle. verbum saperent, manifestè in c. accusatur. comprehensum, non sufficienter probatur, cum tales ab eis Hæretici iudicantur quedam iuris fictione, nec etià per dicta Theologorum, cum & ipsi tales nominant Apostatas verbo, vel opere, non autem corde & mente, de quo errore verbum saperent prætendit. Et licet iudicantur ut Hæretici, non tamen propter hoc sequitur, quod Episcopus sine Inquisitore non possit sententia diffinitiva contra

eos procedere, aut carceri ad pœnam deputare, aut tormentis exponere. Inis in casu, quo hæc decisio non videatur sufficere ad hoc, ut nos Inquisitores sumus à Maleficarum inquisitione exonerati, nolumus tamen hac via iuris exigere, cum vires nostras in his duntaxat super sententiam ferendam ipsis diocesanus committere possumus. Hoc enim habetur in ca. multorum. in prin de hæreti. in Clemen. Vbi sic dicitur, Multorum quærela & infra, ut negotium inquisitionis huiusmodi prosperetur felicius, quo deinceps eiusdem labis indago solertius, diligentius, & cautius peragetur, ipsum tam diocesanos Episcopos, quàm per Inquisitores à sede Apostolica deputatos, omni carnali odio vel timores, aut cuiusmodi commodi temporalis affectione semotis decernimus exerceri, sic quòd quilibet de prædictis sine alio citare, & arrestare, seu capere tutæ custodiæ, mancipare, ponendo in cõpedibus, & manicis ferreis, si ei visum fuerit, super quibus faciendū ipsius conscientiam oneramus, nec non inquirere contra illos, de quibus probuiusmodi negotio, secundum Deum & Iustitiam videbit expedire, duro tamen tradere carceri, qui potius ad pœnam quàm ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos. Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine diocesano aut eius ut Episcopali sede vacante capituli super hoc delegato, si sui ad inuicem copiam habere valeant, infra octo dierum spacio, postquam inuicem se inquisuerunt non valebit, & si secus præsumptum fuerit, nullum sit & irritum ipso iure, post sequitur ad nostrum propositum. Verùm si hoc Episcopus vel eius seu capituli sede vacante

vacante delegato cum Inquisitore, aut Inquisitorum cum altero eorundem propter præmissa nequeant aut noluerint personaliter conuenire, potest Episcopus vel eius seu capituli sede vacante delegatus Inquisitor, & Inquisitor Episcopo vel eius delegato, seu sede vacante, ille qui ad hoc fuerit per capitulum deputatus, super illis committere vices suas, vel suas significare per literas consiliū & consensum. Ex quo patet, quod licet in quinque casibus, vnus sine altero, in tribus verò minimè procedere possit, quia tamen vnus alteri vices suas committere potest, præsertim quò ad sententiam ferendam, idè & nos hoc per præsentis facere decreuimus, alijs Inquisitoribus in suis limitibus remanentibus. Ad argumenta ergo respondendo patet ex præmissis, ad sex prima argumenta pro Inquisitoribus militantiā decisio, quod eorum inquisitioni Malefici & Sortilegi non videntur subijci. Ad alia autem argumenta pro diocesanijs, in casu, quo & ipsi à Maleficarum inquisitione se exonerare vellent, & ciuili iudicio relinquere, Patet quod non possunt hoc eadem facilitate quo Inquisitores facere, quia in crimine Hæresis iuxta ca. ad abolendam, & ca. vergentis. & ca. excommunicamus vtrunque extra de hære. Iudicis Ecclesiastici est cognoscere & iudicare, & Iudicis secularis exequi & punire, vbi sententia transit in vindictam sanguinis, secus vbi ad alias pœnas penitenciales. Videtur etiam, quod in Hæresi Maleficarum, licet non in alijs Hæresibus, etiā ipsi diocesani suas vices ad cognoscendum & iudicandū in foro ciuili committere valeāt, cum vt in argumentis tangitur, hoc crimen Maleficarū nō est merè Ecclesiasticum, imò po-

imò potius civile propter damna quæ inferuntur temporalia, tùm etiam, quia leges speciales in punitionem Maleficorum, quò ad omnem viam punitionis edite cernuntur. Videtur deniq, quòd hæc via plurimum in exterminium Maleficarũ deseruiret, & in maximum iuuamen Ordinariorum coram tremendo Iudice super districtum examen quod exigetur cum teste, scriptura iudiciam durissimum ijs qui præsumt, imminet, & secundum hanc differentiam procedemus, videlicet, quòd Iudex secularis cognoscere & iudicare potest, vsq, ad sententiam diffinitiuam, ad pœnitentiam quam ab ordinarijs recipiet, secus super sanguinem quam per se ferre potest.

S V M M A R I V M T R A.

Etandorum.

VT ergo Iudices tam in foro Ecclesiastico, quàm civili, modos cognoscendi, iudicandi, & sententiandi, semper in promptu habere valeant, consequenter circa tria principaliter procedendum erit. Primò, quis modus inchoandi processum fidei. Secundò, quis modus continuandi. Tertiò, quis modus terminandi & sententiandi in hac materia Maleficarum. Circa primum quinque difficultates. Primò, quis inter tres modos procedendi, qui iniure tanguntur, sit magis competens. Secundò, de numero testium. Tertiò, an possint compelli ad iurandum. Quartò, de conditione testium. Quintò, an inimici capitales ad testificandum admittuntur. Secunda pars continet quæstiones vudecim. Prima qualiter testes sunt examinandi, & quod semper quinque personæ debent esse præsentēs. Itē qualiter Maleficæ sunt interre-

interroganda generaliter & particulariter, & erit sexta in ordine li. quia cum numerus mutatur eo ut le-
 stor facilius reperiet materiam optatam. Secunda, va-
 ria dubia declarat super responsiones negativas, & quan-
 do sit incarceranda, & quando pro manifestè deprehensa
 in Hæresi Maleficarum. Tertia de modo capiendi Ma-
 leficas. Quarta de duobus, quæ post captionem facienda
 sunt Iudici, & an deponentium nomina sint ei mani-
 festanda, & defensiones cum deputatione advocati sint
 concedenda. Sexta, quid faciet Aduocatus sibi testium
 nomina non publicantur, & ubi inimicitiam capita-
 lem allegat coram Iudice. Septima, qualiter Iudex ini-
 micitiam capitalem inuestigare habet. Octava, de his
 quæ Iudex habet advertere antequam delatam tormen-
 tis exponat. Nona, de modo sentiendi ad quæstio-
 nes & tormenta. Decima, super tormenta continuan-
 da, & qualiter sint tormentande, & de cautelis & si-
 gnis contra maleficium taciturnitatis. Undecima, super
 finales interrogaciones & cautelas à Iudice obseruan-
 das. Tertia pars continet primò quæstiones tres, quas
 Iudex debet advertere, & ex quibus omnis sententia
 diffinitiva debet procedere. Prima, an super examen
 candentis ferri possit sentiari. Secunda, de modo quo
 omnis sententia est ferenda. Tertia, ex quibus suspitio-
 nibus potest iudicari, & qualiter super vnamquamq;
 suspicionem debet sentiari. Demùm super vltimam
 partem, de viginti modis sentiendi, quarum tredecim
 sunt communes super omnem Hæresim, reliqui
 specialiter super Hæresim Maleficarum, & quia locis
 suis patebunt, causa breuitatis hic non assignantur.

QVÆSTIO PRIMA SVPER MO-
dum inchoandi processum.

QVÆRITV Rergo primò, quis sit mo-
dus competens ad inchoandum proces-
sum fidei contra Maleficas? Responde-
tur. Cum inter tres modos qui tangun-
tur extra de accusa. denun. & inquisi-
tio. & primus est, quando aliquis accusat aliquem de
crimine Hæresis, vel fautoria coram Iudice, offerendo
illud se probaturum, & inscribit se ad pœnam talionis,
nisi probet. Et secundus modus, quando aliquis denun-
ciat aliquem, ita tamen, quòd non offert se probaturum,
nec vult facere partem, sed dicit quòd denunciatur zelo
fidei, vel ratione sententiæ excommunicationis, lata
per ordinarium vel eius vicarium, aut ratione pœne
temporalis, quam secularis Iudex contra non denunci-
antes. Et tertius modus per inquisitionem, hoc est, quan-
do non est aliquis accusator vel denunciator, sed fama
laborat in aliqua ciuitate vel loco quòd sint Maleficæ,
& tunc Iudex habet non ad instantiam partis, sed et-
iam ex officio procedere. Ideò aduertendum, quòd pri-
mum modum procedendi Iudex non libenter admittat.
Tum quia non est in causa fidei vsitatus, nec etiam in
causa Maleficarum, quæ sua maleficia occultè exer-
cent. Tum etiam, quia est accusanti multum periculo-
sus propter pœnam talionis, qua plefferetur vbi in pro-
batione deficeret. Tum etiam, quia est multum litigio-
sus. Incipiat processum per citationem generalem, affi-
gendo illam ad valua ad Ecclesiæ parochialia vel Præ-
torij per modum qui sequitur. Cum nos Vicarius talis
Ordina-

Ordinarij, aut Iudex talis domini totis nostris affecti-
bus inbiantes, ac ex omnibus nostris precordijs affe-
ctantes populum Christianū nobis commissum in uni-
tate, & serenitate catholica fidei confoveri, ac ac omni
peste prauitatis Hæreticæ, visceraliter elongari. Idcirco
nos Iudex præfatus, cui ex iuncto officio hæc incum-
bunt, ad gloriam & bonorem recolendi nominis Iesu
Christi, & ad exaltationem sanctæ fidei orthodoxæ, ac
que ad depressionem Hæreticæ prauitatis, præcipue in
Maleficijs vniuersis & singulis, cuiuscunque conditionis,
status. Hic nota, Si Ecclesiasticus Iudex inquirat, addat
ordinis, religionis, aut dignitatis existant, qui sunt in-
fra terminos huius ciuitatis, aut circa illam, aut oppidi
ad duo miliaria, ad quorum notitiam peruenerint, hæc
mandata Ecclesiasticus Iudex adiungat. Autoritate qua
fungimur in hac parte, in virtute sanctæ Obedientie,
ac sub pœna excommunicationis præcipimus & mand-
mus, ac mandando requirimus, & monemus, quatenus
infra duodecim dies proximè computandos. Hoc seculari
Iudex modo suo mandabit, & pœnis eius consuetis, quo-
rum primos quatuor pro primo, & reliquos quatuor
primis quatuor immediatos pro secundo, & vltimos
quatuor pro tertio termino peremptis. Ac trina moni-
tione Canonica assignamus nobis reuelant, si quis scit,
vidit, vel audiuit aliquam esse personam Hæreticā &
Maleficam, diffamatā, vel suspectam, & in speciali ta-
lia praticantē, quæ in nocumentum hominum, iumen-
torum, aut terræ frugū, & damnū Reipublicæ calare
valeāt, quod si nostris antefatis monitis & mandatis nō
paruerit, cum effectu præmissa infra taxatū terminum

non reuelando, sciat, si Iudex Ecclesiasticus addat excommunicationes, mucrone percussus: Secularis Iudex addat pœnas temporales. Quam excommunicationis sententiam in omnes & singulos taliter, vt prædicitur contumaces, præfata nostra monitione Canonica præeunte, & eorum Obedientia requirente, nunc vt ex tunc, & tunc vt ex nunc ferimus in his scriptis, Absolutionē harum sententiarum nobis tantummodò reseruandum. Concludit Iudex secularis modo suo. Datum, & c. Nota insuper super secūm modū, quod cum vt dictū est, secundus modus procedendi, & processum fidei incipiendi est per modum denunciationis, vbi denunciatus non offert se probaturum, nec vult facere partem, sed dicit, quod denunciat ratione sententiæ excommunicationis latæ, vel zelo fidei, & propter bonum Reipublicæ, ideò secularis Iudex hoc debet in sua citatione generali, aut præmissa monitione specificare, quod nemo æstimet se pœnalem fieri, etiam si in probatione defecerit, quia offert se, non vt accusans, sed vt denunciatus. Et tunc, quia plures comparebunt ad denunciandum Iudici, notare debet Iudex vt procedat modo qui sequitur: Primò haberet Notarium, & duas honestas personas, siue sint clerici, siue laici, vel si Notarius non posset haberi, tunc loco Notarij sint duo viri idonei. Hoc enim tangitur in c. vt officium. §. verūm. libr. 6. vbi dicitur: Verūm, quia in causa graui criminis cum multa oportet cautela procedi, vt in reos sine vllō proferatur errore durè ac dignè seueritas vltionis. Volumus & mandamus, vt in examinatione testium quos recipi super hoc crimine prædicto, ipsumq; contingentibus oportuerit adhibeatis duas religioſas

ligiosas & discretas personas. Hic Archidiaconus in glo. possunt intelligi personæ honestæ, siue sint clerici, siue laici. Sequitur, in quarum præsentia per publicam si commodè habere potestis personam, aut per duos viros idoneos, fideliter eorum depositiones testium describantur. Nota ergo quòd his personis adhibitis mandet denunciante iudex quòd det in scriptis, vel saltem dicat verbo. Et tunc Notarius seu iudex incipiat processum per modum qui sequitur.

IN NOMINE DOMINI,

Amen.

ANno à natiuitate Domini, &c. Tali die, talis mensis, in præsentia mei Notarij, & testium infra scriptorū, talis de tali loco, & talis diocesis, vt supra, comparuit personaliter in tali loco, coram Honorabili Iudice, & obtulit eidem schedulam tenoris sequentis, inferatur tota. Si autem non per schedulam, sed verbo, ponatur sic: Comparuit, &c. & denunciauit eidem, quòd talis de tali loco, diocesis talis, asseruit & dixit, quòd sciret hoc, vel quòd fecerit talia nocumenta sibi vel alijs personis. Quo factò incontinenti faciet iurare ipsum denunciantem modo consueto, vel ad quatuor Dei Evangelia, vel super crucem, erectis digitis tribus, & duobus depressis in testimonium sanctæ Trinitatis & damnationem animæ & corporis, de dicenda Veritate super denunciatis, & præstito iuramento, interrogabit eū. Vnde scit esse vera quæ denūciauit, & si vidit vel audiuit. Si dicat se vidisse aliqua, vt putà, quia ibi repertus tali hora tempestatis, vel quia tetigit iumentum, vel quia intravit stabulum. Interrogabit Iudex, vbi eum vidit, &

quando, & quotiens, & per quem modum, & qui erant
 presentes. Si dicat quod non vidit, sed quod audiuit. In-
 terrogabit eum à quibus audiuit, & ubi, & quando &
 quotiens, & quibus presentibus audiuit, formando ar-
 ticulos de quolibet predictorum singulariter & diui-
 sim, & Notarius seu scriptor ponat totum in actis seu
 in processum immediatè post prædictam denunciatio-
 nem coram eundem sic. Qua quidem denunciatione ut
 præmittitur facta, ipse Inquisitor incontinenti fecit
 intrare ad quatuor Dei Evangelia, & c. ut supra ipsum
 denunciante de dicenda Veritate super denunciatis,
 & interrogavit eundem, unde & quomodo ea qua de-
 nunciavit, noverat, vel suspicionem habeat esse vera.
 Respondit, quia vidit, vel audiuit, interrogavit, ubi
 vidit, vel ubi audiuit, & dixit: quod tali die, tali men-
 sis, talis anni, in tali loco, Interrogavit quotiens vidit,
 vel audiuit, & c. & formentur articuli, ut dictum est,
 & totum ponatur in processu, & specialiter interroga-
 tur, qui sciunt cum eo in tali causa, & qui possunt scire.
 Quibus omnibus per actis ultimò interrogabitur, si de-
 nunciat mala voluntate, odio, vel rancore, vel omittat
 aliquid favore & amore, vel aliàs denunciatus rogatus
 vel subordinatus. Et postremò iniungetur ei virtute in-
 ramenti præstiti tenere secretum, quicquid ibi dixit,
 vel per Iudicem sibi dictum fuit, & ponetur totum in
 processu & in actis, & in omnibus expletis ponatur
 paulò infra. Acta sunt hæc in tali loco, tali die, talis
 mensis, & tali anno, in præsentia mei Notarii vel scri-
 ptoris, adiuncto mihi tali invigorem officij Tabelliona-
 tus, & talium testium ad hoc vocatorum & rogatorum.

Tertius

Tertius modus processum incipiendi, qui etiam est communis & vsitatus modus, & cum hoc secretus esset ubi nullus accusator vel denunciator se offerret, sed fama laboraret in aliqua ciuitate, vel loco, de aliqua Malefica, & etiam tali & propter famam Iudex absque citatione generali de qua supra, seu monitione ex officio procedere vellet, eò quòd talis clamor frequens perueniret ad aures eius, tunc iterum inchoare posset processum, in præsentia personarum, vt supra.

IN NOMINE DOMINI,
AMEN.

ANno à natiuitate Domini. Tali die, mense tali, seu mensibus talibus. Ad aures talis Officialis aut Iudicis talis loci peruenit, pluries fama publica referente ac clamorosa insinuationi producente, quòd talis de tali loco dixit vel fecit talia ad maleficia pertinentia, contra fidem ac communem vtilitatem Reipublicæ, & ponatur tota prout fama laborat & paulò infra. Acta sunt hæc die tali, mensis talis, de anno tali, in præsentia testium talium vocatorum, rogatorum, & mei Notarij talis auctoritate seu scriptoris vigore tali. Sed antequam secunda pars inchoetur, videlicet qualiter huiusmodi processus est continuandus, præmittenda sunt aliqua super testes examinandos, quot in numero esse debeant, & cuius conditionis.

QVÆSTIO SECVNDA, DE NUMERO TESTIUM.

Via dictum est in secundo modo de dictis testium, qualiter inscribi debeant, scire numerum & conditionem illorum opus est. Queritur verum Iudex duorum testium legitimorum non singularium, possit licite aliquem de Hæresi Maleficarum condemnare, vel plures quam duo necessario requirantur, & dicuntur testes singulares, quando in dictis sunt partiales, concordant tamen in substantia seu effectu rei, ut si diceret, maleficiauit mihi vaccam, alter puerum, concordarent in maleficio. Hic autem queritur, ubi testes non sunt partiales, sed omnino concordant. Et respondetur, quod quamvis videantur sufficere duo testes de iuris rigore, quia regula est, quod in ore duorum vel trium stat omne verbum, tamen de iuris equitate non videtur in hoc crimine duo sufficere, tum propter criminis immanitatem. In criminibus. n. probationes debent esse clariores. ff. de proba. si autem. Et Hæresis, præcipue talis, inter maiora crimina numeratur. Et si dicatur, quod in hoc crimine sufficiunt leuiiores probationes, quia leui argumento quis detegitur. C. de hæc. lib. 2. Leui argumento recedendo à iudicio Catholica religionis & tramite Hæreticum se facit. Respondetur, verum est ad præsumendum, non autem ad condemnandum, tum propter iuris ordinis in hoc crimine detractionem. In hoc enim ordo iudiciarius in fauorem fidei detruncatur, quia nec delatus videt testes iurare, nec etiam sibi publicantur, ut posset eis graue periculum imminere, ut in c. statuta. de hæret. libr. 6. propter quod delatus non posset diuinare, sed tenetur ipse Iudex per se & ex officio de testium

testium inimicitia perquirere, quia excluduntur, ut infra patebit, & etiam si deposuerunt confusè de causa Conscientiæ eos iterum interrogare, quod potest facere, extra de testib. per tuas. & ff. de quæstionib. repet. nam quantò magis via defendendi delato subtrahitur, tantò magis incumbit Iudici sollicitudo diligentius inquirendi. Vbi ergo inuenirentur duo testes concordēs & legitimi contra quenquam, nec ex hoc vellem eum de tanto crimine condemnare, sed purgationem, si esset diffamatus indicere, vel propter vehementem suspicionem, quæ oritur ex dictis duorum testium, facere eum abiurare, vel quæstionare, seu sententiam differre, non enim videtur tutum ad vocem duorum testium hominem bonæ famæ, de tanto crimine condemnare, secus si fuerit malæ famæ. De hoc Archidiano plenius in cap. ut officium. §. verum. in princip. de heret. libro 6. super verbo testi. & in cap. fidei. In fine glossæ illius capituli. Et Ioan. And. ibidem. In cap. etiam excommunicamus itaque. extra de heret. §. addicimus. dicitur, quòd faciat Episcopus iurare tres, vel plures boni testimonij viros de dicenda Veritate, si sciuerint in parrochia tales Hæreticos ibi esse.

Ad idem quod si queritur: Vtràm Iudex per testes singulares solùm, vel saltem cum infamia posset iustè de tali Hæresi aliquem condemnare? Respondetur, quòd non, nec per testes singulares solùm, nec etiam cum infamia, extra de testi. cum literis. præsertim cum in criminibus probationes debent esse luce clariores, ut supra patuit. & in hoc crimine nemo sit ex præsumptione damnandus, extra de præsump. literas. ergo tali indicitur

474 De testibus ac eorum numero,

purgatio ratione infamiae, & abiuratio ratione suspitionis vehementis, quae consurgit ex dictis testium, amen ubi testes sunt singulares, concordant tamen in substantiis facti, & euidentia facti concurrunt, tunc iudex conscientia ibi operatur ex indirectorio, habetur questio quotiens possint testes examinari.

QVAESTIO TERTIA.

Quod si queritur. Virum Iudex testis possit compellere adiurandum de dicenda eidem in causa fidei seu Maleficarum Veritate, Et etiam pluries eos examinare? Respondetur quod sic, praesertim Licet, iurasticus Iudex, ut supra paluit in c. ut officium. §. verum. Et quod testes cogendi sunt in causis Ecclesiasticis, Veritatem deponere medio iuramento, extra de test. cogen. c. pervenit. alias testimonium non valebit. Et extra de here. c. excommunicamus itaq. §. ad iudicium. dicitur, quod Archiepiscopus vel Episcopus parochiam in qua fama fuerit Haereticos habere, circummeat, et ibi tres vel plures boni testimonij viros, vel etiam si expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat, & sequitur infra: Si qui vero ex his iuramentis religionem obstinatione damnabili respuentes, iurare forte noluerint, ex hac ipso tamquam Haeretici reputentur. Quod autem pluries possit examinari, Item dicit Archid. in c. ut officium. §. verum. super verb. testium, ubi dicitur sic: Inquisitor hic autem Iudex debet esse sollicitus, ut si testes confuse deposuerunt, & de causa scientiae minas plenè requisiti fuerunt, quod iterato cum eis inquirat. Nam

ut. Nam hoc de iure fieri posset, extra de testib. cogendus, ut suprà actum est. ff. de quæstio. repet.

QVAESTIO QVARTA, DE conditionibus testium.

Quæstio super conditiones testium. Nota quod excommunicati, Item participes & socij criminis, Item infames, & criminosi serui contra dominos admittuntur ad agendum, & testificandum in causa fidei quacūq;. Item sicut Hæreticus cōtra Hæreticum ad testificandum admittitur, ita Maleficus contra Maleficum, in defectu tamen aliarum probationum, & semper contra, & non pro, vxoretiam & filij, & familiares contra & non pro, arg. per c. filij. de her. lib. 6. & hoc ideo, quia eorum testimonium est magis efficax ad probandum. De primis patet in c. in fidei delere ibidem. In fidei fauorem cōcedimus, ut in negatio inquisitionis Hæretica prauitatis excommunicati, & particeps vel socij criminis ad testimoniū admittantur, in defectu aliarum probationum contra Hæreticos, credentes receptatores, fautores & defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis, & ex numero testium aut personarum, tam deponentium, quàm eorū contra quos agitur & deponitur, qualitate aut alijs circumstantijs sic testificantes, non falsa dicere præsumāt. De periuris quando præsumitur quod deponunt zelo fidei, patet in ca. accusatus. §. licet vbi suprà. vbi dicitur: Licet verò periuri & post pœnitentiam, repellantur, si tamen hi qui coram & infra, si ex manifestis iudicij apparueris tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptio-

corruptione pecunie, sed zelo fidei oribodoxa, dictum suum vellent corrigere, ac modo quæ prius tacuerant revelare in favorem fidei, nisi aliud obstiterit, stari debet tum contra se quàm reliquos, attestationibus eorundem. Et quod infames & criminosi & servi contra dominos admittantur, Archi. in c. alle. accusatus in s. licet. super verbo, exceptū. dicit ita: Tanta est labe criminis Hæresis, quòd ad eius actionem etiam servi aduersus dominos suos, & quilibet criminosus, etiam infames aduersus quemlibet admittuntur, vt 2. q. 7. huic opponitur.

QVÆSTIO QVINTA, AN INIMICI capitales ad testificandum admittantur

SI verò queritur, utrū iudex inimicos capitales alicuius delati, possint in tali casu ad testificandum seu agendum admittere contra illum? Respondemus quòd non, vnde Archid. vbi supra. Non tamen interigas, quòd in hoc crimine inimicus capitalis admittitur ad actionem. 3. quæsti. 5. cap. 2. & de summo. licet beli. in fine. de hoc etiam satis notat Hostiensis in sum. de accu. s. quis possit, sed dicuntur inimici capitales. Nota quòd quia solum ratione inimicitie quis repellitur, & non quæcumq; repellit. sed capitalis intelligitur, quia mors inter eos est de facto illata, vel fuit intentata, seu ea quæ sunt ad mortem inductiua, aut quia vel vulnem grauius & letalia sunt sequuta, & similia quæ ad peruersitatem & malignitatem agentis contra passum indicant manifestè, propter quod præsumitur, quòd sicut intentauit contra istum mortem temporalem

poralem per illum modum, scilicet vulnerando, intentaret etiam per istum crimen Hæresis imponendo, & sicut voluit ei auferre vitam, vellet auferre famam, quare tales inimici capitales à testimonio legitimè expelluntur. Aliæ verò inimicitie præsertim graves, & prout etiam faciliter mulieres ad inimicitias commoventur, cū non repellunt totaliter, tamen dictum eorum dubitant aliquantulum, ut non sit plena fides eorum attestatōibus adhibenda, sed cum alijs adminiculis & aliorum testium dictis possunt plenam facere probationem, præsertim ubi Iudex delatum interrogat: An ne putet se habere inimicum, quod tale crimen ad mortem sibi ex inimicitia imponere audeat, si dicet ita, interrogabit, quæ illa sit persona, & tunc Iudex aduertet si illam personam de qua suspitio est, quod ex inimicitia deposuerit, denotauit. Ita tali enim casu, ubi Iudex etiam de causa inimicitie per alios honestos informatur, & alia adminicula non occurrunt, & aliorum testium dicta, poterit securè talem testem repellere. Si verò delata persona dicet, non spero aliquem talem habere inimicum, licet interdum rixas cum mulieribus habuerim, vel si dicet, habeo inimicum, & non expresit debitè, sed quendam alium, qui fortassis non deposuit, tunc dicta talis testis etiam si alijs dicerent quod causa inimicitie deposuisset, Iudex tamen non debet repellere, sed ad plenam probationem cum alijs adminiculis conseruare. Reperiuntur quam plures minus proci & circumspecti, qui huiusmodi dispositiones mulierum refutare & annihilare querunt, dicentes, illis Randum non esse in eo, quod sæpius cum rixosa sint, ex inui-

ex inuidia deponere solent, Hi qui ignorant astutias & cautelas Iudicum loquuntur & iudicant ut cæci de coloribus, de quibus astutis in 11. & 12. quæst. patebit.

SECUNDA PARS, QUALITER PRO-
cessus est continuandus, quæst. 6. Et qualiter testi
sunt examinandi in præsentia quatuor aliarum
personarum, & qualiter delata est interro-
ganda dupliciter.

*N*unc sextò quæritur, Qualiter
processus huiusmodi aduersus Malefi-
cas in causa fidei sit cōtinuandus? Con-
siderandum est primò, quòd quia in
causa Fidei proceditur summarie sim-
pliciter & de plano, absq; Aduocatorum & iudiciorum
strepitu & figura, vt patet c. statuta. lib. 6. qualiter et
istà verba intelligantur, patet extrà de verb. fig. c. sapi
contingit, quòd causas committimus & in eorum ali-
quibus simpliciter, & de plano, ac sine strepitu & figura
iudicij procedi mandamus, de quorum significatione
verborum multis contenditur, & qualiter procedi de-
beat, dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi,
quantum est nobis possibile, decidere cupientes, hac in
perpetuum valitura constitutione sancimus, vt Iudex,
cui taliter causam committimus necessario libellū non
exigat, litis contestationē non postulet tempore feria-
rum, ob necessitates hominum indultarū à iure proce-
dere valeat, amputet dilationem materiā litis, quan-
tum poterit faciat breuiorē, exceptiones, appellationes,
& dilationes frustratorias repellendo partium, Adu-
catorum & Procuratorum contentiones & iurgia testi-
um q^{ue}

umque superfluum multitudinē refrenando, non sicut a-
men Iudex litē obruat, quin probationes necessariae ad-
mittentur, citationē verò ac protestationē iuramenti de
calumniis. siue de dicenda Veritate, ne Veritas occulte-
tur: per commissionē huius intelligimus non excludi,
has ibi. Et quia processus (ut visum est suprā,) est sim-
pliciter Incipiendus, quia vel propter instantiam accu-
satoris, vel propter Zelum denunciatoris, vel propter
clamosam famam laborantis, & processus qui sit ad in-
stantiam partis accusantis, Iudex in hac materia non
debet acceptare, cum Maleficarum facta opere Demo-
num occultantur, nec accusator per euidentiā facti,
sicut in alijs criminalibus procedere, & se defendere
potest, imò consulere debeat accusatori, quòd amoveat
verbum accusationis, & ponat denunciationis, & hoc
propter accusatoris graue periculum, idè super secun-
dum modū qui & vñtatus, & similiter super tertium,
in quibus proceditur, & non ad instantiam partis. No-
tandum, quòd quia dictum est in præcedentibus, quòd
Iudex specialiter debet interrogare denunciantem, qui
sciunt cum eo in tali causa, & qui possunt scire. Idè
Iudex faciet citari illos testes, quos denunciāns intima-
uit, & qui magis videntur scire in factis, & scriptor
continuabit processum scribendo sic. Post quæ attēdens
ipse Iudex, denunciata sibi hæreticalia ante dicta fore
ex sui natura esse talia, & tam graua, quæ non possunt
nec debent conuiuentibus oculis tollerari, cum cādāt eò
in opprobrium Diuinæ Maiestatis, & tā fidei Catholice
quàm Reipublicæ detrimentū descēdit ad se informan-
dum, & ad testes examinādum, per modū qui sequitur.

INTER-

INTERROGATORIA SUPER
testes.

T Alius testis, de tali loco, citatus, iuratus, & interro-
gatus, si cognoscit talem, exprimendo nomen dela-
ti, & dixit quòd sic. Item interrogatus de causa cogni-
tionis, & dixit, quòd pro eo quod vidit & locutus est
sibi pluries, vel sic vel aliàs, quia fuerunt socij, & ex-
primentur causæ cognitionis. Item interrogatus de co-
gnitionis tempore, & dicit quòd sunt decem anni vel
tot. Item interrogatus de fama illius, & præsertim ad
ea quæ sunt fidei, & dixit, quòd quòd ad moralia est ho-
mo bonæ famæ vel malæ, quantū autem ad ea quæ sunt
fidei, dixit, quòd est fama in tali loco, quòd praticat
aliqua contra fidem, vt Maleficus. Item interrogatus,
quid est fama, & dixit. Item interrogatus, si vidit vel
audixit talem talia facientem, & dixit. Item interro-
gatus ubi audiuit diu supradicta, & dixit quòd in tali
loco. Item interrogatus, in quorum præsentia, & dixit
quòd illorum. Item interrogatus, si ex sua consangui-
nitate aliqui propter maleficia fuissent dudum incine-
rati, vel suspecti habiti, & dixit. Item interrogatus, an
cum suspectis Maleficis habuit familiaritatem, & di-
xit. Item interrogatus de modo & causa quo dicta fue-
runt, & dixit, quòd ea de causa & tali modo. Item in-
terrogatus, si videtur sibi, quòd talis dixit seu fecerit
transitoriè vel lapsu lingue, seu recitatoriè, seu animo
indeliberato, vel potius assertivè, & animo deliberato,
& dixit quòd fecerit supradicta iocosè & trifatoriè,
seu recitativè, & non animo sic credendi vel assertivè.
Item interrogatus de causa credentiæ huius, & dixit
quòd cre-

quoddam credit pro eo sic, quia ille qui dicebat, videndo dixit. Et de istis est multum diligenter inquirendum, quia nonnunquam dicunt aliqui recitando aliorum verba, vel trufando, vel conferendo, ut alios alliciant vel inci- tent, licet etiam interdum asserendo vel affirmando. Item interrogatus si hæc deponit odio, vel rancore, seu dimittit se amore vel favore & dicit quod, &c. Et se- quitur, iniunctum est sibi tenere secretum: Acta sunt hæc in tali loco, die tali, & in præsentia talium testium, vo- catorum & rogatorum, & mei Notarij seu scriptoris. Vbi semper aduertendum, quod in tali examine, admi- nus personæ quinq; debent præsentem esse, scilicet Iudex inquirens, testis vel denunciatus, respondens, vel ipse de- latus postea cõparens, tertius est Notarius seu scriptor, ubi deest Notarius, & tunc adiungat sibi alium bone- stum, qui duo supplebunt vices Notarij, ut supra tactum est, & hoc Apostolica auctoritate, qua tunc in illo actu funguntur, ut supra in c. ut officium. de hære. libr. 6. & duo honesti viri tanquam testes eorū quæ deponuntur. Item aduertendum, quod testis citatus debet et esse iuratus, id est, ut præstet iuramentum modo quo supra de dicen- da Veritate, aliàs falsè inscriberetur citatus & iuratus. Consimiliter examinentur alij testes, quib; examinatis, si Iudex videat factum esse probatum plenè, vel si non plenè, tñ esse maxima iudicia & suspensiones veheementes, & no- ta, quod loquimur non de leui suspitione, quæ ex leuibus coniecturis oritur, sed quod multum diffamata est su- per maleficia puerorum, iumentorum, &c. Tunc Iudex, si timet de fuga delati, vel delatæ, faciat eum capi, si aut non timet de fuga, faciat eum citari, & siue capiatur siue

482 Interrog. gener. super Malef.

siue non, prius faciat Iudex eius domū improvise scrutari. & cuncta scrinia aperiri, & in angulis pixides, & omnia instrumenta tolli quæ reperiuntur, & sic constituto, Iudex collectis his de quibus est delatus, & his de quibus est per testes conuictus vel habitus suspectus, formet interrogatoria super illis, ac inquireat habito secum Notario, &c. ut suprâ, præstito prius corporali iuramento ad quatuor Dei Evangelia, de dicenda Veritate tam de se, quàm de alijs, & hic per modum qui sequitur conscribantur etiam singula.

INTERROGATORIA GENERALIA
super Maleficam aut Maleficum, & est
primus actus.

TALIS de tali loco, delatus, iuratus super quatuor Dei Evangelia corporaliter tacta, tam de se quàm de alijs dicere Veritatem, & inde interrogatus, unde est, seu unde originem traxit. Et perpendit quòd tali loco talis diocesis. Item interrogatus, qui sunt eius parentes, si sunt viui vel mortui. Et respondit quòd viui in tali loco, vel mortui in tali loco. Itē interrogatus, utrū naturali morte vel incinerati, & dixit quòd tali. Vbi nota, quòd hoc fit, quia ut plurimum, ut in secunda parte operis patuit, Maleficæ proprios infantes Demonibus offerunt, aut eos instituunt, & communiter tota progenies existit infecta, & ubi deponentes affirmassent, & ipsa negat, & iam esset suspecta. Item interrogatus, ubi fuit nutritus, & ut in pluribus conuersatus, & dixit quòd in tali loco, vel tali, & si videat, quòd mutauit locum proprium, quia fortè mater non fuit suspecta, nec aliquis ex parentela, & tamē conuersatus in alie-

in alieno, & praesertim in locis in quibus consueverunt Malefica vigere, interrogabitur sic. Item interrogatus, quare mutauit suae natiuitatis locum, & se transtulit ad comorandum in tali loco, vel talibus, dixit quod ex tali causa. Item interrogatus, si in dictis locis vel alibi, audiuit loqui de materia Maleficarum, puta quod tempestates concitare, vel iumenta maleficiare, & vaccas liquore lactis priuare, &c. de tali materia de qua est delata, & si dicit quod sic interrogatus. Item interrogatus, quid audiuit loqui, & scribantur singula quae dicet. Si autem negat & dicit se nihil audiuisse, tunc sic. Item interrogatus, si credit Maleficas esse, & quod talia possint fieri quae referuntur, vt tempestates concitare, iumenta inficere, & homines, & dixit. Et nota, quod Malefica vt plurimum negant prima fronte, unde suspitio oritur magis, quam si responderent si sint aut non sint, committo superioribus, unde si negant tunc interrogentur. Item interrogatus, quid ergo vbi comburuntur, tunc innocenter condemnantur, & dixit.

INTERROGATORIA PARTICV. laria super eisdem.

Aduertat Iudex, quod non procrastinet subsequentes interrogationes, sed indelate proponat. Item interrogetur, cur communis populus eam timeret, & dixit. Item interrogetur, an sciret se esse diffamatam, & quod odio haberetur, & dixit. Item interrogetur, cur illi personae obiecit dicendo: tu non transibis impunè, & dixit. Item interrogetur, quid mali sibi fecisset illa persona, quod talia verba in eius damnum proculisset, & dixit. Et nota, quod hac interrogatio est necessaria.

484 *Interrog. partic. super Malef.*

ut deueniatur ad fundamentum inimicitie, quia in fine delata allegabit inimicitiam, sed ubi non est capitalis, sed modo muliebri concitata, non impedit. Hoc enim est Maleficarum proprium, concitare aduersus se, vel verbis inutilibus aut factis, puta petit sibi præstari aliquid, aut infert ei damnum aliquod in horto & similia, ad hoc, ut occasione recipiant, & se manifestant in verbo vel in opere, quam manifestationem habent facere ad instantiam Dæmonum, ut sic peccata aggrauentur ludicum, dum manent impunita. Nota enim, quòd talia faciunt non in aliorum præsentia, ut si deponens vellet testes producere non haberet. Non etiam quòd incitatur à Dæmonibus, ut à multis Maleficis & post incineratis, experti sumus, ita quòd contra ipsarum voluntatē habent incitare & maleficare. Item interrogatus, quomodo effectus potuit consequi super minas, ut puer aut iumentum tam citò maleficaretur, & dixit. Item interrogatus iterum, & quare dixisti, quòd nūquam deberet habere sanum diem, & ita factum est, & dixit. Item si omnia negat, interrogetur de alijs maleficijs, alijs testibus illatis, puta in iumentis, vel pueris. Item interrogata, cur visa fuerit in campis, vel in stabulo, cum iumentis tangendo, prout interdum solent facere, & dixit. Item interrogata cur tetigit puerum, & quòd postea malè habuit, & dixit. Item interrogata, quid egit in cāpis tempore tempestatis, & sic de multis alijs. Item unde quòd cum habeat vnam vaccam aut duas, quòd plus abundat in lacte q̃ vicinæ habētes quatuor aut sex. Item manet in statu adulterij aut concubina, licet non seruiant ad propositum, tamē suspicionem generant amplius quam
super

super probas & honestas delatas. Et nota, quòd sepius super articulos contra eam delatos interroganda est, utrum maneat in eodem proposito aut nō. Qua confessione peracta & scripta, siue ad partem negatiuam, siue affirmatiuam, siue sub ambiguo scribatur postea: Acta sunt hæc in tali loco, &c. ut supra.

QVAESTIO SEPTIMA, IN QVA varia dubia declarantur super præmissa interrogatoria & responsiones negatiuas, an delata sit incarceranda, & quando pro manifeste deprehensa in hæresi Maleficarum sit habenda, &c. est actus secundus.

Veritur primò, quid agendum sit, ut plurimum contingit, si persona delata omnia negat? Respondetur, Iudex habet circa tria attendere, scilicet, super infamiam, super indicia facti, & super dicta testiū, si videlicet omnia insimul concurrunt, aut si non omnia insimul, ut plurimum etiam contingit, eò quòd Malefica statim propter facta in aliqua villa aut ciuitate infamantur, indicia etiam facti sunt præ oculis, puta in pueris maleficiatis, aut in iumentis quæ sepius inficiuntur, aut lacte priuantur, numerus etiam testium est in scriptis, qui licet sint singulares, puta quia vnus deposuit quòd puerum sibi maleficauerit, alius verò iumentum, tertius verò super infamiam, & sic de alijs. Tamen in substantia facti concordant, puta in maleficijs, & quòd ut Malefica sit suspecta, & isti testes licet non sufficiant ad condemnandum absq; infamia, vel etiam cum infamia, ut supra tactum est.

486 Contra negantes quō procedendum,

quæst. 3. 374. in si. tamen cum indicijs facti posset ex his tribus insimul reputari, non ut suspecta, vehementer aut violenter, de quibus suspicionibus inferius declarabitur, sed reputari ut manifestè deprehensa in Hæresi Maleficarum, ubi videlicet testes idonei, id est, non ex inimicitia, & sufficientes in numero, puta sex, octo, vel decem iurati concurrerent, & consequenter deberet penus in capitulo ad abolendam. §. præsent. de hære. subiacere. & ca. excommunicamus 2. & hoc siue crimen sit facta, siue non, & hæc sic probantur. Nam quod dictum est, quod ubi omnia tria præfata concurrunt, tunc pro manifestè deprehensa in Hæresi debet reputari, non est intelligendum, quod necessario omnia tria incurrere, sed probatur sic per argumentum à fortiori, nam vnūquodque per se inter illa duo, quæ sunt indicium facti, & testium productio legitima, potest reddere aliquem ut pro deprehenso in Hæretica prauitate habeatur, quanti magis, ubi ambæ probationes pariter concurrunt? nam Iuristæ ubi quærit, quot modis de lure aliquis habetur pro manifestè deprehenso in Hæretica prauitate, Respondetur quod tribus, ut notat Bernardus in gloss. ordinar. in c. ad abolendam. 401. in fin. magis explicatur. §. præsent. & verbo deprehensi. extra de hære. & tactum est supr. in quæstione prima, in principio operis, s. facti euidencia, puta quia publicè prædicauit Hæresim, hic aut ponimus indicium facti propter publicas minas, quas intulit, dicendo, nunquam annos, dies, habilis, vel simile, & effectus fuit subsequutus, sequitur vel legitima probatione per testes, vel tertio ex propria confessione, vnde si vnumquodq; illorum per se facit & reddit aliquem

quem tanquam manifestè suspectum, quanto magis insimul iungendo infamiã, & indicia facti, cum testium depositione, licet ibi dicatur evidens factum, & hoc indicium facti, & hoc est, quia Diabolus non manifestè operatur, sed occultè, damna aut & instrumenta maleficij quæ reperiuntur, dant indicium facti, unde ubi evidens factum in alia Hæresi solum sufficeret, hic adiungimus tria. De secundo verò, quòd talis deprehensus, licet negaret, tamen iuxta illa capitula esset puniendus, sic probatur. Nam deprehensus facti evidentiã, vel per testes, aut fatetur crimen vel non. Si fatetur & est impenitens, tradendus est brachio seculari ultimo supplicio feriendus, iuxta capitulum ad abolendam (ut supra) vel est carceri perpetuò detrudendus, iuxta capitulum excommunicamus secundo. Si aut non fatetur, sed stat in negativa, est ut impenitens tradendus potestati Curie secularis animadversione debita puniendus, ut notat Hostiensis in summo titulo de hære. qualiter deprehendantur. Sic ergo concluditur, quòd sic Index isto modo procederet super interrogatoria, & testiũ depositiones, cum ut dictum est, in causis fidei summarie simpliciter & de plano procedi potest, & ipsam delatam carceri deputaret, ad tempus vel ad annos plures, si fortè post annum squaloribus carceris depressa, crimina fateretur, nõ iniuste sed iuste procederet. Attamẽ, ne videatur sniam præcipitare, imò secundum omnem æquitatem procedere, quæritur quid consequenter agendum sit.

QVAESTIO OCTAVA, ET PRAECE.

doti annexa, an sit incarceranda, & de modo capiendi, & est actus tertius Iudicis.

AN verò super negativas responsiones Malefica sit carceri ad custodiam mancipanda, ubi præfata tria concurrunt, scilicet fama, indicia facti, & productiones testium, aut sub cautione fideiussorum dimittenda, ut denuò citata respondeat. Responderi potest ex tribus opinionibus. Primò enim, aliquorum sententia est, quòd carceribus sit mancipanda, & nullo modo sub cautione dimittenda, & hi innituntur rationi tactæ in præcedenti quæstione, quia videlicet habetur pro manifestè deprehensa, ubi illa tria concurrunt. Alij verò, quòd ante incarcerationem potest cautioni fideiussorum relinqui, ita quòd si fugam caperet, quòd tunc pro convicta haberetur, licet post incarcerationem super negativas responsiones non sit cautioni, vel manulente relinquenda, quando videlicet illa tria concurrunt supra notata, eò quòd tunc non posset sententiarì & plecti ad mortē, & hic innititur consuetudini. Tertij sunt qui dicunt, quòd non sit danda infallibilis regula, sed Iudici sit relinquendum, ut secundum dicta testium & infamiam personæ, & si indicia facti concurrunt, tantò grauius discernatur per modum patriæ seruando & consuetudinem, concludentes, quòd si nō posset habere fideiussores notabiles, & fortassis suspecta de fuga, quòd tunc carceri mancipetur, & hæc tertia videtur rationabilior, sic tamen, quòd debitus seruetur modus qui stat in tribus. Primò, ut domus eius quantum possibile est, perlustretur, sub & supra in omnibus angulis, fossis, & scrinijs, & siquidem famosa Malefica existit, tunc absq; dubio, nisi prius sint sub ea occulta varia instrumenta

strumenta reperiuntur, sicut suprà tactum est. Secundo, ut si habet ancillam, aut consodales, quod & ille vel illa seorsum includuntur, etiam si non sint delatae, praesumitur eas non latere secreta aliqua illius delatae. Tertiò, quod in capiendo, si in domo propria capitur, quod non detur ei spatium intrandi cameram, eò quod tunc solent certa maleficia accipere, & secum deferre pro taciturnitate procuranda. Ratione cuius incidit dubiũ, an modus capiendi Maleficas, qui ab aliquibus observatur vii à famulis, subito à terra elevatur, & in sporta siue in spatulis, ne terram ultra tãgat deferatur, sit licitus? Responderi potest ex Canonistarum & quorundam Theologorum sententia, quod licitum sit hoc triplici respectu. Primò, quia ut in quaestio. introductoria huius tertie partis patuit plurimorum sententia, imò talium DD. quorũ dicta reprobare nemo audet, ut idem sentit Scot. Host. Goffr. & quod licitum est vana vanis contundere. Experientia denique, imò & Maleficarum passionum demonstrationes, quod sæpius per talem modum captae, taciturnitatis maleficium amiserunt, imò quamplures incinerandæ petentes, ut saltem pede vno terram tangere permitterentur, dum eis fuisset denegatum, & in fine sciscitatum, cur tamen terram tangere optassent, responsum, quod si tetigissent, sese sas liberaissent, multis alijs fulminibus interemptis. Alia causa, nã hoc ipsum manifestum existit, ut in secunda parte operis patuit, quod in publica lustritia omnes vires maleficij franguntur quò ad præterita, sed quò ad futura, nisi de nouo ei à Diabolo succurratur in maleficio taciturnitatis omnia crimina fatetur. Dicamus ergo iuxta Apostolum: Quaecunq;

b 5 verbo

verbo vel opere agimus, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi fiant, siquidem innocens fueris, hæc captio non tibi nocebit. Tertio respectu, quia si secundum DD. licitum est per vana opera maleficia tollere, quia in hoc concordant oēs, licet discrepant in illo, quod illa vana nō debeant esse illicita, unde dictum Hosti. ubi dicit, quod licitum sit vana vanis contūdere, glossator ab alijs, nota q̄ dicit vanis, non aut illicitis, à fortiori, illicitum est maleficia impedire, ad quod impedimentū hīc respectus habetur, & nō ad aliquid illicitū exercendū. Notet insuper ludex, q̄ est duplex incarceration, vna ad p̄nam, ubi criminosi ponūtur, altera ad custodiā tantū, & hæc in p̄fatorio fit, & hæc duæ custodiæ notātur in c. multo. rā querela, ut sup. Unde ad minus ad custodiā est incarcerationē. Si aut leuia essent, pro quib. esset accusata, ita q̄ nō esset infamata, ne essent indicia facti in pueris & iumentis, tunc remittatur ad domum, sed quia familiaritatem habuit fortē cum Maleficijs, & novit eorum secreta, det fideiussores, quos si habere non potest, iuramentis & p̄nis astricta, domum non exeat nisi vocata, ancillæ autem & domesticæ de quibus suprā, ad custodiā, & non ad p̄nam detineantur.

QVAESTIO NONA, QUID AGENDUM post captionem, & an deponentium nomina sint ei manifestanda, & est actus quartus.

VO autem post captionem fiunt, sed primum inter illa ludici relinquitur, scilicet, defensionum concessio, & in loco torturæ, non tamen propter torturā examinatio. Primum non datur nisi petierit.

petierit. Secundum non fit, nisi prius ancillæ seu conso-
dales, si habuit, in domo examinentur. Procedamus ta-
men ordine posito. Si delata dicat se innocentē, & quod
falsè sit delata, & quod libenter velit tales accusatores
inspicere, & eos audire, tunc signum est, quod petit de-
fensiones. Sed an Iudex teneatur ei deponentes manife-
stare, & ad conspectum eius præsentare. Hic aduertat
Iudex, quod nullum eorum tenetur facere, nec nomina
manifestare, nec ad conspectum præsentare, nisi depo-
nentes per se, & sponte ad hoc se offerunt, ut videlicet
eorum aspectibus præsententur, & ea quæ deposuerunt
eis in faciem obicere. Quod autem non tenetur Iudex,
& hoc propter periculum deponentium, probatur, nam
licet diuersi summi Pontifices diuersa senserint, nullus
tamen unquam sensit, quod Iudex teneatur in talicā
delata, nomina deponentium manifestare, nec etiam ac-
cusatorum, licet hic non procedimus per modum accu-
sationis, sed potius aliqui senserunt, quod in nullo casu
liceret, aliqui verò quod in aliquo. Tandem aut Bonifa-
cius VIII. statuit, ut patet in c. statuta. §. inhibemus.
lib. 6. ubi sic dicitur: Inhibemus tamen, quod si acusa-
toribus vel testibus in causa Hæresis interuenientibus,
seu deponentibus propter potentiā personarū, cōtra quas
inquiritur, videat Episcopus & Inquisitor. Nota tu
pro Inquisitore & Episcopo Iudicem quemcūq, contra
Maleficas procedetem ex consensu Epī & Inquisitoris.
Quare ijdem vices suas cōmittere possunt, ut in quæstio-
ne introductoria patuit, unde & talis Iudex quicūq,
etiam secularis procedit Apostolica auctoritate, & non
solum Imperatoria, sequitur graue periculum immi-
nere, si

492 *Nom. depon. non manifestantur,*

nere, si contingat fieri publicationē eorundem, ipsorum nomina non publicent, &c. Et sequitur infra, cessante verò periculo supradictō, accusatorum vel testium nomina, prout in alijs sit iudicijs, publicentur. Attendat etiam circumspēctus Iudex de potentia personarū, quia illa est triplex, scilicet, potentia generis & familiae, potentia pecuniae, & potentia malitiae, quae magis timenda est, quā aliae duae, quod ex illa testibus graua pericula possent imminere, si eis contra quos deposuerunt eorum nomina publicarentur, & ratio est, maius enim est periculum nomina testium publicare alicui delato pauperi, habenti mali complices, rebelles & homicidas, qui nihil habent nisi personam perdere, quā generoso vel diuiti, abundanti in temporalibus. Quod autem sit graue periculum, & quale, declarat Ioan. super praedictō verbo periculū, dicens ita periculum, quia timetur mors vel detruncatio ipsorum, vel filiorum, vel parentum suorum, vel deuastatio substantiae, vel his similia. Aduertat insuper Iudex, quod cum Apostolica auctoritate ex beneplacito Ordinarij in his procedit, quod ad illud secretum, scilicet, de non reuelando testificantium nomina, tam ipse quā omnes alij assertores qui depositioni testium interfuerunt, aut in futurum circa sententiam ferendam interesse poterunt, tenentur sub pœna excommunicationis, quam contra eos, si oppositum fecerint, Episcopus fulminare poterit, & ita nec reuelata principio processus, ad minus implicitē fulminabit. Vnde in alle. ca. statuta. in §. & vt eorundem ita dicitur: Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius inquisitionis negotio

gotio procedatur, præsentis constitutionis auctoritate permittimus, quòd Episcopus & Inquisitores, tu intellige sicut supra possint indicare illis, quibus ut præmissum est, processum huiusmodi applicabunt, & in eos arcana consilij seu processus sibi sub secreto ab eisdem Episcopo & Inquisitoribus patefacta, præter ipsorum licentiam alijs patefacere excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurrant, si eis videbitur, promulgare. Notandum ulterius, quòd sicut pœna annexa est, ubi nomina testium indebitè publicarentur, ita pœna est annexa, ubi indebitè occultarentur, scilicet illis, quibus meritò sunt manifestanda, scilicet peritis & assessoribus, de quorum consilio est ad sententiam procedendum, vel ubi non publicarent, ubi sine periculo testium publicari possent, ut in di. c. statu. circa fin. sequitur. Cæterum in omnibus præcipimus, tam Episcopos quàm Inquisitores puram & providam intentionem habere, ne accusatorum vel testium nomina supprimendo, ubi est securitas periculum esse dicant, nec in eorum discrimine securitatem asserant, ubi tale periculum immineret, super hoc conscientias eorum onerantes, ubi Archid. ita dicit: O tu quicumq; Iudex, in tali casu benè aduerte verba ista, nam non dicit leue periculum si graue, noli igitur reum priuare iuris ordine, sine magna causa, quoniam hoc fieri non potest sine offensione Dei. Et notandū lectori, quòd quia omnia præcedentia & etiam sequentia vsq; quòd puniatur ad modos sententiandi absq; pœna sanguinis in quibus Ecclesiasticus Iudex iudicare habet, fieri possunt cum consensu diocesorum per secularem Iudicem, idè

cem, idè non impediatur lectorem, si in ea allegatur Iudex Ecclesiasticus & non secularis, qui modos sententiandi super sanguinem capiet ex modis sententiandi & penitentiandi Ordinariorum.

QVAESTIO DECIMA, QUALITER

sunt defensiones concedendæ cum deputazione

Aduocati, & est actus quintus.

*S*igitur defensiones petit, quomodo cõcedi possunt, ubi nomina testium omninò occultantur? Dicendum, quod defensio stat in tribus. Primò, ut ei Aduocatus deputetur. Secũdò, illi Aduocato nomina testium non publicentur, nec ad secretum etiam tenendum sub præstito iuramento, sed informetur de singulis contentis in processu. Tertio, delati causa quantum potest in meliorem partem interpretetur, scilicet, ne tamen scandalo fidei, & damno Iustitiæ ut patebit, & procurator pari forma, cui processus totius copia, suppressis tamen testium & deponentium nominibus, & si idem Aduocatus esset, procuratorio nomine procedere poterit. Quò ad primum, notatur, quòd Aduocatus non deputatur ad beneplacitum delati, puta, quia vellet habere vnum ad suum placitum, de illo omninò caueat Iudex non concedere hominem litigiosum, maleuolum, qui faciliter pecunijs possit corrumpi, (prout sapè tales inueniuntur,) sed concedat sibi virum probum, & de legalitate non suspectum. Et notare debet Iudex quatuor in Aduocato, quæ si obseruata fuerint ab Aduocato, permittat eum aduocare, aliàs habet eum refutare, nam Aduocatus primò debet examinare qualitatem cause,

causæ, & si viderit eam iustam, tunc si voluerit assumat eam, si verò iniustam, teneat, & diligenter cauere debet, ne causam assumat iniustā & desperatam. Verum, quod si ignoranter ab inimico acceptauit causam, & cum hoc pecuniam, in processu tamen cognouit causam desperatam, tunc si clientulo suo, id est delato, pro quo causam assumpsit, non consuluit, ei reddere salarium receptum tenetur, secundum Goffie. quod probare videtur per C. de iudi. rem non nouam. Licet Hostiensis dicat, oppositum scilicet, de salario restituendo nisi industriose fecisset. Unde si neq. Aduocatus clientulum suum scienter inducat ad defendendū causam iniquam, ad damna & ad expensas, tenetur C. de admi. tu. non tamen est ignotum, secundum quod obseruare debet, vt seruet in aduocando tria. Primò modestiam, vt nō procaciter nec conuincendo, nec vociferando proponat. C. e. quoniam. Secundò Veritatē, scilicet, vt nō emētiatur falsas rationes vel probationes inducendo, nec falsos testes aut iura si peritus esset, nec dilationes petat, præsertim in hac causæ, vbi summarie simpliciter, & de plano, vt supra in q. 6. tactū est, & tangitur 3. q. 7. hæc tria. Et tertium quod obseruatur, est ex parte salarij. quod moderatur secundum consuetudinem regionis, de qua materia tractatur in q. 7. §. arcentur. & §. tria. Sed ad nostrum propositum redeundo, Iudex ita præscriptas condiciones Aduocato proponat, & in fine adiungat, ne fautoriam Hæresis incurrat, quia tunc excommunicatus esset, iuxta ca. extra excommunicamus. 1. §. credentes. Nec valet, si dicat Iudici, quod non defendit errorē, sed personā, quia non debet defendere quouis modo, vt non proceda-

procedatur summarie, simpliciter & de plano, quod faceret, si petere vellet omnino dilationes, vel immiscere appellationes, quæ omnia refutantur, ut ibi in q. vltima recitantur, quia licet errorem non defendat, cum sic damnabilior ipsis Maleficis esset, & potius Hæreticus quàm Hæreticus Maleficus, ut patet 24. q. 3. qui illorum. Tū quia indebitè defendit iam suspectum de Hæresi, tanquam fautorem se facit, & non solum leuiter sed vebementer, secundum defensionem quam fecit, & debet abiurare publicè coram Episcopo, iuxta ca. accusatus frequenter allegatū. Hæc ad longum posita sunt, nec parui pendat ista Iudex, quia ex Aduocato seu Procuratore, vbi falsè procedere nititur, plurima pericula euenire solent, vnde Iudex debet omnino eum refutare, & procedere secundum acta & probata, vbi irreprehensibilis Aduocatus fuerit. Veruntamen si Iudex habuerit Aduocatum irreprehensibilem pro delato virum zelosum, & Iustitiæ amatorem, nomina testium ei indicare poterit, ad secretum tamen tenendum sub præstito iuramento.

Q V A E S T I O V N D E C I M A. Q V I D

faciet Aduocatus cum sibi nomina testium non publicantur. Actus sextus.

QUOD si queritur, Quid ergo Aduocatus etiam procuratorio nomine pro delato faciet, vbi nec sibi, nec clientulo suo nomina testium publicantur, quam tamen publicatione delatus summè affligaret? Responso. Informationem capiat à Iudice de singulis in processu contentis, & si quidem copiam habere velit,

velit, suppressis tñ nominibus testium, tradatur sibi, & sic informatus accedat delatum, & singula sibi proponat, & si materia postulat, ut potè, quia multū onerosa delato, tum ad patientiam, quantum potest hortetur. Et delatus ubi iterum atq; iterum instat, ut sibi testes publicentur, respondere potest, ex factis quæ contrate delata sunt, coniecturare testes poteris, nam tali maleficiatus est puer, aut iumentum, aut tali mulieri seu viro dixisti, eò quòd talem rem quam petebas tibi com-
 prestare nolebāt, tu senties quod melius fuisset ut mihi rem accommodasses, post quæ verbatilis infirmatus subitò, facta tua ut testimonia clamant, quæ plus ponderantur quàm testimonia verborum, vel etiam tu scis te infamatam & à longo tempore suspectam de multis maleficijs & damnis hominibus illatis, & sic replicando finaliter ad hoc deueniet, quod ipsa aut inimicitias allegabit, asserens, sibi ex inimicitia obiecta, aut dicet: Fateor me dixisse hæc verba, sed non animo nocendi. Quare Aduocatus tunc Iudici & Assessoribus, de primo, videlicet de inimicitia habet proponere, & Iudex inquirere. Et siquidē illa capitalis inueniretur, ut potè, quia inter maritos vel consanguineos fuisset mors intentata, vel sequuta, vel alicuius criminis inculpatio, ut quis foret plectendus per publicam Iustitiam, vel fuerunt vulnera graua ex controuersis & brigis illata, tunc prouidus Iudex cum suis Assessoribus discutiet, an ex parte delatæ inimicitia aggrauatur, vel ex parte deponentis: puta, quia maritus aut amici delatæ alios ex parte deponentis iniuste oppresserunt, tñc quidem, si non adsunt indicia facti in pueris seu iumentis, siue

i
hominibus

498 Quando nomina test. non publicantur,
hominibus maleficiatis, nec etiam adsunt alij testes, an
etiam quòd publica infamia non laborat, tunc præsumi-
tur. quòd ratione vindictæ contra eum deposuerit, & est
delata omninò absoluenda, & liberè dimittenda sub
debita cautione de non vindicando, & c. ut moris ludi-
cum est. Sed quæritur, Katharina habet puerum ma-
leficiatū, seu ipsa per se est maleficiata, seu in iumentis
percepit plurima damna, & suspicatur super iliam,
cuius maritus aut consanguinei per prius iniussè suum
maritum, aut consanguineum oppresserunt in publico
iudicio, unde cum hic duplex sit inimicitia ex parte de-
ponentis, quia inimicatur ratione maleficij illati, &
ratione infamiæ iniustæ obiectæ suo marito subito, aut
conjungueo, estne eius depositio repellenda aut non?
Et quidem ex vna parte videtur qd sic, quia inimicitia
ibi est, ex altera quòd non, quia profert indicia facti.
Respondet, quòd in casu quo nō adsunt alij deponentes,
nec etiam publica laborat infamia contra delatam, tunc
non statur eius depositioni tantum, sed repellitur, &
delata tamen redditur suspecta, si & in quantū morbus
est maleficiosus, & non ex naturali defectu, & quali-
ter hoc cognoscitur inferius patebit, quod canonicè est
purganda. Sed si iterum quæritur, an alij deponentes et-
iam habent super indicia facti primum deponere quæ i-
psis aut alijs contigerunt, aut solū super infamiam?
Respondetur, quòd si super alio indicia facti deponunt,
bene quidem, si aut tantū super infamiam, & ita in re
existit, tunc Iudex licet repulerit deponentem propter
inimicitia, tamen indicium facti quod protulit, & osten-
dit Iudex ex alijs testibus, quæ super infamiam depo-
suerunt,

suerunt, capiet pro inter signo super suspicionem vehementem, ex qua ipsa delata detentia iudicare poterit à Iudice super triplicem pœnam, scilicet, canonice purgationis propter infamiã, iuxta c. inter sollicitudines. extrà de pur. ca. Item sub abiuratione propter suspicionem, iuxta c. accusatus in prin. & secundum varias suspensiones ad varias abiurationes, ut patebit in quato modo sententiandi. Et propter indicia facti, si crimen fatetur & pœnitet, non relinquitur brachio seculari ad punishmentem sanguinis, sed per Ecclesiasticum Iudicem ad perpetuos carceres iudicatur, per secularem tamen Iudicem, non obstante quòd ad perpetuos carceres sit per Ecclesiasticum Iudicem iudicatus, potest tamen ipsum propter damna temporalia tradere igni, iuxta c. ad abolendam. §. præsentis. & iuxta c. excommunicamus. 2. de hære. quæ omnia patebunt inferius circa sextum modum sententiandi. Epilogando. Attendat Iudex primò, quòd non sit facilis ad credendum Aduocato, ubi pro delato allegat inimicitiam capitalem, eò quòd rarissimè in tali crimine quis deponit sine inimicitia, cū Maleficæ semper exosa omnibus habeantur. Secundò attendit, quòd cum quatuor modis Malefica pòt convinci, scilicet, per testes, per euidentiam facti, per indicia facti, & per confessionem propriam, & hoc vel super infamiam tantum, quòd tantum fieret hoc p testes, vel super suspicionem, tunc pro euidentia facti, aut indicia facti fieret, ex quibus suspitio pòt indicari levis vel vehemens, vel violenta, & hæc oia absq. confessione propria, quæ sibi concurreret, tunc ut dictum est procederetur. Tertiò applicet præmissa ad suum propositum super personam

i 2 detentam,

500 Quando nomina test. non publicantur,
detentam, ad obuiandum Aduocato, sed videlicet sit
tantummodò super infamiam delatam, aut quòd ibi
concurrant aliqua indicia, vnde redditur suspecta vebe-
menter, vel leuiter, & tunc Aduocato super inimicitia
allegatam respondere poterit. Et hæc quātum ad illam
partem, vbi Aduocatus pro delato in inimicitiam depo-
nentium allegauit. Sed vbi allegat secundum, videli-
cet, quòd illa verba quæ protulit contra deponentem, tu
senties in breui quæ tibi euenient, aut, tu non habebis
plures dies sanos, aut, veniet in breui, quòd tu velles mi-
bi talem rem accommodasse aut vendidisse, & similia.
Tunc Aduocatus adiungat, licet malum aliquod fuerit
subsecutum deponenti, in rebus vel corporibus, non ta-
men propter hoc sequitur, quòd illa delata huius mali
sit causa tanquam Malefica, eò quòd infirmitates varijs
modis accidere possunt. Item allegat, quòd commune est
mulierum, verbis huiusmodi mutuo cōtendere, &c. Su-
per istas allegationes Iudex debet obuiare per hunc mo-
dum: siquidem infirmitas ex defectu naturæ accidit,
tunc excusatio locum habere poterit. Sed quia ex signis
& experimentis oppositum constat, vt potè, quia nullo
remedio naturali curari poterit. Item quia iudicio Me-
dicorum iudicatur vt morbus maleficialis, vulgariter,
Nachtshaden. Item, iudicio fortassis Incantatrice-
rum aliarum, quæ asserunt, seu asseruerunt, morbum
esse maleficalem. Item, quia subito superueniet absque
aliqua præuia debilitatione, cum tñ naturales infirmi-
tates successiue solent debilitare. Itē, quia fortassis cu-
rata fuit, ideo quia reperit certa instrumenta sub lecto,
aut indumentis, seu alijs locis, & illis amotis subito sa-
nitati

nitati restituta fuit, prout sepiſſimè contingit, vt ſuprà in ſecunda parte operis patuit, vbi de remedijs tractatur. Et per hæc ſeu ſimilia Iudex facilimè poteſt obuiare, quòd talis infirmitas potius ex maleficio quàm naturali defectu contingit, & per minas obiectas ſuſpicatur de tali maleficio. Sicut à ſimili, ſi quis diceret, volo tibi comburere horreum, & effectus ſubſequitur, vtiq; violentiam cauſat ſuſpitionem, quòd ille qui minas protulit, horreum ſuccenderit, licet fortæſſis alius, & non ipſe combuſſerit.

SEQVITVR AD IDEM QVÆSTIO
duodecima, magis declarans qualiter inimicitia
capitalis inueſtiganda,
ACTVS SEPTIMVS.

Attento quòd à testimonio ferendo tantummodò inimici capitales repelluntur, vt ſuprà quinta quaſtione tactū fuit. Inimicitiam autem talem declarare ex ijs, quæ in capitulo præcedenti tacta ſunt, Iudici fortæſſis nimis obſcurum & difficile videatur, attento, quòd delatus vel eius Procurator nollèt faciliter eius acquieſcere deciſioni ſuper materiam tactā, quæ dicatur inimicitia capitalis, & quæ non. Ideò exprimendi ſunt alij modi, quibus in noticiam talis inimicitie Iudex deueniret, vt in ſontem ſic minimè damnaret, quòd tamen reum per debitam iuſtitiam puniret. Et hi modi licet ſint cauteloſi, ſeu etiam doſoſi, tamē Iudex illos praticare poteſt in bonum fidei & Reipublicæ, cum & Apoſtolus dicat: Cum eſſem aſtutus dolo eoſcepi. Specialiter etiam hi modi praticantur ſuper
i 3 delatos,

delatos, non diffamatos publicè, seu etiam non notatos per aliquod indicium facti, licet etiā Iudex super quoscunq; delatos, ubi inimicitias contra deponentes allegarent, & nominatestium omninò scire vellent. Primus modus est, nam datur delatio, seu Aduocato copia processus, ad partem suam, scilicet, deorsum & nomina deponentium seu deferentium, ad partem aliam, non tamen eo ordine quo deponūt, sed isto modo, vt nomen testis qui est primus in copia, sit sextus vel septimus scbedula, & qui secundus, sit penultimus, vel vltimus, & sic delatus, q̃a hoc deportat, vel illud, & quis sit primus vel secundus in sua copia, quo stante, aut dabit omnes inimicos aut non. Si omnes, eò citius deprehendetur delatus de mendacio, ubi causa inimicitie per Iudicē scrutabitur. Si quosdam verò, tūc facilius causa inimicitie inuestigabitur. Secundus modus esset à simili, ubi daretur Aduocato processus copia ad partem vnā, & deponentium nomina ad partem aliam, & adiunctis alijs extraneis quæ alibi à Maleficis fuerunt perpetrata, & nō à deponentibus seu testibus inscriptis deposita, sic delatus non poterit assertiuè dicere illum vel istum inimicū capitalem, quia nescit quæ sint ab illis contra eum deposita. Tertius modus, qui & suprā tactus capit. 5. nam quando delatus examinatur in fine secundi examinis, antequam petit defensiones, & antequā Aduocatus sibi deputatur, interrogetur, an reputet se habere inimicos capitales, qui omni diuino timore postposito, falso imponerent sibi labem Hæresis Maleficarum. Et tunc fortè impræmeditatus ac improuisus, & non visis deponentium attestationibus, respondet, quòd non reputet se habere

habere tales inimicos, vel si dicit, puto me habere, tunc nominat, & illi inscribantur, & causa etiam inimicitie, ut postmodum Iudex valeat eò certius inuestigare, postquã copiam processus & nomina seorsum fuerint tradita modis quibus supra. Est & quartus modus, ut iterum in fine secundæ examinationis aut confessionis, de qua in sexta quæstione circa secundam interrogatoria antequam dētur sibi defensiones, interrogatur de testibus, qui grauius deposuerunt contra eum, per hunc modum: Cognosca tu talem, vnum nominando de testibus, qui grauiora deposuit, & tunc dicit quod sic, vel quod non. Si dicit quod non, tunc non poterit ex post dando sibi defensiones & Aduocatum, ponere illum capitalem inimicum, cum dixerit medio iuramento prius oppositum, scilicet, non cognoscere illum. Si autem dicit quod sic, tunc interrogatur, si scit vel audiuit quod ipsa, vel ipse, egerint aliquid contra fidem Christianam, sicut Malefice faciunt solent. Si dicit quod sic, talia enim & talia fecit. Interrogatur quoq, si est eius amicus, vel inimicus, statim respondebit, quod amicus, & hoc ideo, ut eius testimonio stetetur, & ex tunc in illa causa non potest dare illum inimicum capitalem per suum Aduocatum, cum medio iuramento quod per antea dixit eum amicum. Si autem respondeat, quod nihil scit de eo, tunc interrogatur, an sit eius amicus vel inimicus, & ipse statim respondebit quod amicus, quia allegare inimicum de quo nihil mali nouit, non facit. dicit ergo sum suus amicus, attamen si scirem aliqua, non omitterem quin illa reuelarem. In tali ergo causa non poterit eum ponere ex post inimicum, vel ad minus allegabit

504. *Quo capit. inimicitia inuestiganda,*
causas inimicitiae capitalis à principio, & tunc Aduocato adhibetur fides. Quintus modus est, nam datur delato seu Aduocato copia processus, suppressis nominibus deponentium, & ubi Aduocatus informabit eum de singulis, coniecturatur quis vel qui deposuerunt talia contra eum, & frequenter venit in cognitionem, & tunc si dicet talis est inimicus capitalis, & volo probare per testes, tunc Iudex habet considerare cōcorditer iuxta processum nominauit, & tunc quia dixit velle probare per testes, illos examinabit, & causas inimicitiae examinabit, secretè conuocato ad hoc bono consilio peritorum vel antiquorum, in quibus latet prudentia, & si ita inuenit causas inimicitiae capitalis sufficientes, tunc repellat primò testes, & illi dimittentur si non adsunt alia grauamina aliorum testium. Et hic modus quintus & communis obseruatur, & de facto Malefica citò ex copia processus eliciunt, qui vel quæ aduersus eam deposuerunt, & quia rarissimè in tali causa inuenitur inimicitia capitalis, quia nisi ea quæ ex earum malis operibus oritur: Idèò Iudex de facili se habet per præfatos modos resoluerè, attento etiam, quòd sæpè deponentes affectant se personaliter Maleficis præsentare, & in faciem obicere ea, quæ per maleficia eis sunt illata. Est & alius & vltimus, ad què finaliter Iudex recurrere pòt, ubi prædicti modi fortassis iudicarentur ab aliquibus dolosi, & per astutiam practicati, præsertim quatuor primi, idèò omninò ad satisfaciendum, & quietandum scrupulosas mentes, & ne Iudici quicquā obijciatur, aduertat, quòd postquam per præcedentes modos expertus est non esse aliundè inter delatum & deponentem, capitalem

pitalem inimicitiam, vult tamē hoc idem consilio aliorum Assessorum concludere in finem, ne sibi quicquam obijciatur, faciat hoc, det delato seu eius Aduocato copiam processus, deponentium tamen & deferentium nominibus suppressis, & quia defendendo dicit se habere inimicos capitales, & fortassis causas inimicitarum varias allegat, siue in re ita sint, siue non, congregat tamen Iudex consilium peritorum cuiuscunq; facultatis, si commodè haberi potest vel ad minus ex prouidis & honestis personis quibuscunq;, quia ad hoc tenetur iuxta cap. statuta. frequenter allegatum, & illis totum processum integraliter & perfectè, per Notarium seu scriptorem legi faciat, & cum testium seu deponentium nomina publicè exponant, ita tamen, quòd ad tenendum secretum sub præstito iuramento omnes astringat, & de illo, an hoc facere velint, prius habet inquirere, quia aliàs omninò non sunt eis nomina illa exponenda. Ex pòst dicat, qualiter per talem & talem modum inquirendo de inimicitia, nullam potuerit perpendere. Attamen subinferat, si videbitur fiat è duobus vnum, aut per consilium discernatur, qui sint ex deponentibus repellendi, tanquam inimici capitales, & quomodo eligantur, tres, quatuor, aut quinq;, qui amplius nouerint in villa aut oppido, amicitiam vel inimicitiam delati, & testium, & qui non sunt præsentēs in consilio, & publicentur illis tantummodò nomina delati, & testium, non autem articuli processus, & stabitur iudicio eorūdem, ex primo non poterunt benè testes repellere, attēto quòd Iudex suos modos inquirendi praticauit, ex secundo verò totaliter se immunem faciet, & omnem à se sinistram

506 *Quo agen. in verit. extrah. ante tort.*
stram suspicionem excutiet, tenetur etiam hunc vlti-
mum modum seruare, vbi delatus in alieno loco & pa-
tria esset captus, & hæc sufficiant ad discernendam su-
per inimicitiam.

SUPER EA QVAE ANTE INTERRO-
gatoria in loco carceris, & torturæ proponenda
habet Iudex aduertere, & est actus
octauus,

QVÆSTIO XIII.

*Vid denique Iudici agendum fit, clare
patuit. Si enim vt communis exigit lu-
stitia, ad pœnam sanguinis non iudica-
tur, nisi propria confessione conuinca-
tur, quamuis ex alijs duobus habetur
pro manifestè deprehensa in hæretica prauitate, scilicet
ex euidencia seu indicia facti, & ex testium productio-
ne legitima, vt supra q. 1. tactum fuit, & de tali etiam
delata ad præseus agitur, tunc vtique quæstionibus &
tormentis pro criminū fassione exponetur. Et vt qua-
estio clara sit, ponatur casus qui & Spiræ contigit, & ad
multorum notitiam peruenit. Quidam honestus, dum
quandam mulierem pertransendo non ei ad nutum in
venditione cuiusdam rei venalis complacere voluisset,
illa indignata post tergum clamauit, in breui optasset
& annuisses, & est vsitatus sic modus loquendi Male-
ficarum, vel à simili, quādo maleficium per auisamen-
ta volunt inferre, tunc ille indignatus & non immeri-
tò super eam vultum post tergum vertit, vt eam quo a-
nimo verba protulisset inspiceret, & ecce subito malefi-
cio percussus, os suum in obliquum horribili deformat*

tate vsque ad aures extenditur, nec retrahere potuit, sed multo tempore in illa deformitate perstitit. Hoc evidens factum Iudici proponitur, casum ponimus, & an pro manifesta deprehensa in Hæresi Maleficarum sit habenda queritur? Respondere oportet ex verbis Bernhard. in gloss. ordinaria. & in cap. ad abolendam. ut supra questione notata tangitur quod sic, eò quod tribus modis, ut ibi tangitur, quis ut taliter deprehensus iudicatur: & illa etiam tria non copulatiue, id est, quod omnia tria habent insimul concurrere, sed unumquodque per se, scilicet, euidencia facti, testimonium legitima productio, & propria confessio, reddit Maleficam, videtur manifestè deprehensam reputari. Iudicium autem facti differt ab euidencia, quia cum minus sit quam euidencia, tamen capitur etiam ex verbis & operibus Maleficorum, ut in illa questione septima tangitur, & iudicatur ex maleficijs non ita subito. Sed processu temporis illatis per minas tamen etiam præcedentes, sicque concludamus, quod de similibus Maleficis delatus, & quæ sub defensionibus ut præmissum est, defecerunt etiam vel non defecerunt, eò quod non fuerunt concessæ, non concessæ autem quin non fuerunt petita, iam nostra questio versatur, quid Iudici agendum. & qualiter ad questiones sit procedendum pro dicenda Veritate in punitionem sanguinis. Ibi plura sunt Iudici propter ingentes labores contra maleficiam taciturnitatis aduertenda, quæ etiam successiue per capitula deducuntur. Et primum est, quod ad Maleficam questionandam non sit pronus, habeat tamen ad certa signa quæ sequentur aduertentiam. Quare autem non debet

508 *Quo agen. in verit. extrah. ante tort.*

debet esse facilis, causa est, quia nisi diuina coactio per sanctum Angelum, ut maleficiū Diaboli abscedat, concurrat, ita inflexibilis in illis doloribus efficitur, ut membratim citius discerperetur, quàm aliquid Veritatis fateri valeat. Nec propter hoc omittendū, tūm quia non equaliter omnes sunt huiusmodi malefici, irretiti, tūm etiam, quia Diabolus spontē interdum non coactus sancto Angelo Maleficiū fateri crimina permittit. Pro cuius intellectu ea quæ sup. in secūda parte operis, de modo præstandi homagium Diabolo tacta sunt, aduertenda. Sunt namq. quæ sub certis annis prius Diabolo militant, ut sex, octo aut decem annis, antequam sibi homagium præstat, scilicet, in corpore & anima se eis deuouendo, ubi tamen aliæ à principio sibi proficēdo fidei abnegationem etiam subitō homagium præstant. Cur autem Diabolus hoc spaciū temporis postulatum acceptat, utiq. ea de causa, ut illo intermedio Maleficam experiatur, an ore tantū & non corde fidem abnegando, simili modo etiam homagium sibi præstaret. Nam cū Diabolus intima cordis non nisi per exteriora, & coniecturaliter cognoscere habet, ut in prima parte operis sub difficultate, an Dæmones ad odium vel amorem mentes hominum immutare possunt, plures etiam reperiuntur, quæ necessitate aliqua, aut egestate inductæ per alias Maleficas, & sub spe confessionis & euasione à fide in toto vel in parte apostatant, tales utiq. etiam non coactus à sancto Angelo relinquit, vnde & faciliter sua crimina fatentur, cū tamen aliæ quæ sicut ore, imò & corde sibi adhaerunt, pro viribus ab eo defendantur, & indurantur ad taciturnitatis maleficiū.

cium. Et per hæc patet solutio ad quæstionē, unde provenit, quòd certæ Maleficæ de facili fatentur, aliæ verò minimè, quia ubi diuinitus Diabolus non repellitur, adhuc tamen spontè illas relinquit, ut per temporalem confusionem & horribilem mortem ad desperationem inducat, quos corde allicere nunquam poterat. Patent hæc etiam ex sacramentalibus earum confessionibus, in quibus asserunt, se nunquam voluntariè adhæsisse, & plura maleficia coactè à Dæmonibus intulisse. Est & alia differentia, quòd cernuntur aliquæ post passionem criminum sibipsis mortem intentare, ut laqueo vel suspendio vitam sibipsis auferant. Quod utique inimicus ille operatur, ne per sacramentalem confessionem veniam à Deo consequantur, & hoc præcipuè illis, quæ non voluntariè sibi adhæserunt, licet & alijs, quæ sibi voluntariè adhæserunt post criminum passionem intentat. Sed tunc cernitur, quòd Diabolus coactè Maleficam habuit relinquere. Concludamus, quòd tantus veletiam maior præsupponitur labor ad quæstionandum pro dicenda Veritate Maleficam, quantus ad exorcizandum à Dæmone possessum. Ideò Iudex nec voluntarius nec facilis ad hæc esse debet, nisi ut dictum est, in punitionem sanguinis. Sed & in hac causa faciat diligentiam, prout sequitur primo ferendo sententiam.

DE MODO SENTENTIANDI DE
latam ad quæstiones, & quomodo prima die sit
quæstionanda, an possit conseruationem
vitæ compromittere. Actus decimus.

QUÆSTIO XIII.

QVID

VID deniq; secundo loco Iudex habet
 aduerrere, stat post actus in eo quod re-
 fert sententiam suam, per modum qui
 sequitur: Nos Iudex & Assessores at-
 tendentes meritis, seu considerantes
 merita processus facti per nos, contra te talem, talis loci,
 talis diocesis, & diligenter omnibus examinatis, in-
 uenimus, quod tu es varius in tuis confessionibus, ut-
 pote quia dicis tales minas protulisse, non autem in eo
 nocendi animo, & tamen nihilominus sunt indicia va-
 ria, quæ sunt sufficientia, te ad exponendum quæstio-
 nibus & tormentis: Quapropter, ut veritas ab ore tuo
 proprio habeatur, & ut deinceps aures Iudicum non
 offendas interloquendo, declaramus, indicamus, & sen-
 tiamus, die præsentis, & hora tali, te supponendum
 quæstionibus, & tormentis. Lata fuit hæc sententia &c.
 Secundo, stat actus in eo, quod & præmissum est, adhuc
 non sic voluntarius ad quæstionandum, sed carceribus
 ad pœnam mancipatus, & non iam ad custodiam tan-
 tum ut prius, & adhibitis eius amicis, ut pœnas subter-
 fugiat, & quod fortassis morti non tradetur, licet aliàs
 punietur, ubi Veritatem fateretur, illis proponat, &
 quod ad hoc ipsum delatam iuducere velint, hortatur.
 Nam meditatio frequens, & carceris calamitas, ac re-
 plicata informatio proborum virorū disponunt ad Ve-
 ritatem erudiendam, & à nobis expertum est, quod per
 huiusmodi informationes Maleficæ taliter confortata
 fuerunt, ut in signum resistentiæ in terram spuentes,
 quasi in faciem Diaboli, dicebant, ex eas maledicte Dia-
 bole, faciam quod iustum erit, & consequenter crimina
 sua facit.

sua fatebantur. Si verò conuenienter delato expectato, & tempore congruenter prorogato, & multipliciter informato, Credat Iudex, bona fide ipsum delatum negare Veritatem, quæstionem eum moderare, ut potè sine sanguinis effusione, scientes, quòd quæstiones sunt fallaces, & sapius, ut tactum est, inefficaces. Est autem modus incipiendi talis, ut dum ministri se disponunt ad quæstionandū, possit expolient eum, vel si est mulier, prius antequam ad carceres pœnosos ducetur, ab alijs mulieribus honestis & bonæ famæ expolietur, ea de causa, ut si maleficiū aliquod insutum esset vestimentis, prout sæpè ex informatione Daemonum practicant, & membris pueri non baptizati, in finem, ut pueri, visione beatifica priuentur. Et dum instrumenta disponūtur, Iudex per se & alios bonos viros fidei zelatores, inducant quæstionandum, ad fatevndum Veritatem liberè, & si fateri noluerit, mandet ministris, quòd ad cordas ligetur, vel ad alia instrumenta applicetur, & ibi statim obtemperent non leti, sed quasi turbati. Possit iterum solvatur ad petitionem aliquorum, & ad partem trahatur, & iterum inducatur, & inducendo informetur, quòd non tradetur morti. Vbi queritur. An hic Iudex sup delatum infamatum, & p testes, & indicia facti legitimè conuictum, cum nihil desit nisi vere proprio crimen fateatur, possit licitè conseruationem vitæ compromittere, cum tamen si crimen fatetur ultimo supplicio punietur? RESPONDETUR, & varijs va. ia sentiuntur. Nam quidā ita sentiunt, quòd si delata est plurimum infamata, & sup indicia facti violenter suspecta, & q ipsa in maguū uocumentū sit, tanquam

512 De Quæst. & modo quæstionandi,

tanquam aliarum Maleficarum Magistra, etiam tunc securari posset de vita, sub his circumstantiis, ut perpetuis carceribus in pane & aqua adiudicaretur, dummodo alias Maleficas subcertis & verissimis signis manifestaret, nec tamen illa præsentia carceris, ut ponitur, si manifestanda esset, sed duntaxat securitas vita promittenda, & aliquali pœnitentia punienda, per exilium, vel alio modo punienda. Et sine dubio pro Maleficis famosis, & præsertim, quæ Maleficis medicaminibus insistent, & maleficiatos superstitiosis actibus curant, taliter seruandæ essent, ut aut maleficiatis subuenerent, aut Maleficas proderent, nec tamen eorum proditiōi staretur, eò quòd Diabolus mendax, nisi pariter & alia indicia facti cum testibus occurrerent. Alijs videtur ad idem, in casu quo sic carceribus deputata esset ad tempus promissio seruanda, & post spaciū temporis incineranda. Tertij sunt, qui dicunt, Iudicē securē posse in conseruationem vitæ compromittere, ita tamē, quòd ex post à sententia ferenda se exoneraret, & in suum locum alium substitueret. Inter quos modos primus licet videretur utilis, propter maleficatorū curationem, tamen quia non est licitum, maleficia seu illicita opera tollere, licet ut in quæstione prima & introductoria huius tertie partis patuit, plurimū opinio sit, quid licitum sit maleficia per opera vana superstitiosa tollere. Sed quia in his magis docet Iudices Experientia atq; vsus, & negotiorum varietas, quàm Ars alicuius, seu Doctrina, Ideò relinquitur hoc Iudicibus. Certum est autem, ut Experientia pluries docuit, multi faterentur Veritatē, nisi quòd metu mortis retrahuntur. Quòd
si nec

si nec minis nec talibus promissis fateri voluerit Veritatem, tunc ministri sententiam latam exequantur, & quæstionetur consuetis modis, & non nouis nec exquisitis, leuius vel fortius, sed quòd crimen exigit delinquentis, & dum quæstionatur de certis articulis super quibus quæstionatur, & hoc sæpè & frequenter à leuioribus incipiendo, quia citius concedet leuia quàm grauiora. Et dum hæc fiunt, Notarius totum scribat in processu, & quomodo quæstionatur, & de quibus interrogatur, & quomodo respondetur. Et nota, quòd si fatetur per tormenta, ducatur postea ad alium locum, vt denuò recognoscat, & quòd non tantummodo vi tormentorum cognouerit. Quarto, stat actus in isto, quòd si quæstionatus decenter noluerit fateri Veritatem, ponantur illa tormentorum genera coram eo, dicendo, quòd oporteat eum sustinere, ni fateatur Veritatem. Quod si nec poterit ad terrorem vel etiam ad Veritatem induci, tunc pro secunda aut tertia die quæstionandum ad continuandum tormenta, non ad iterandum, quia iterari non debent, nisi noua superuenissent indicia, feretur coram eo sententia in modum qui sequitur. Et nos præfati Iudex, vt supra. Assignamus tibi tali, diem talem, ad quæstiones continuandum, vt à tuo ore proprio Veritas audiat, & totum ponatur in processu à Notario. Et infra illud tēpus assignatum Iudex per se, aut per alios probos viros, inducet eam ad fatendum Veritatem, modo præmisso, cum securitate vitæ, si ita videbitur expedire. Aduertat etiam Iudex, vt infra illud tempus continuè apud eam sint custodes, vt videlicet sola non relinquatur, quia à Demone frequentabitur, vt sibi ipsi

k mortem

mortem inferat, si & quantum Diabolus deferere ipsam intendit, aut ad deferendum ipsam diuinitus arcetur, hoc ipsum enim Diabolus melius, noscere potest quam aliquis scriptis referare.

SVPER TORMENTA CONTINUANDA, & de cautelis & signis, quibus cognoscere potest ludeus Maleficas, & quomodo se ab earum maleficijs debet præmunire, & quomodo sunt apprehendendæ, & ubi sua habent maleficia abscondita, cum declarationibus varijs, ad obuiandum maleficio taciturnitatis, & est actus vndecimus,

QVÆSTIO XV.

*Q*uid autem consequenter restat Iudici super tormēta continuanda? Est aduertendum primò, q̄ sicut non omniū membrorum est eadem medicina, sed potius diuersorum & singulorum, sunt diuersæ & singulares medicinae, sic nec ad omnes Hæreticos, seu de Hæresi delatos, idem modus interrogandi, inquirendi, & examinandi, quò ad articulos, & seruandos, sed secundum Veritatem sectarum, & personarum, varius & diuersus modus examinandi. Idcirco ipse prudens Iudex & Medicus, qui putrida membra, & scabiosas oues refecare, & sequestrare ab innoxijs nititur, iam aestimare potest delatam maleficio taciturnitatis infectam, quam taciturnitatem euellere non potest, vna & infallibili depingi regula, seu modus, imò etiam dare nō esset tutum, eò quòd cū illum modum consequenter assuetum, ac regulam generalem, dum tenebrarum filij præside-

præviderent ipsum tãquam laqueum suæ perditionis, facilius euitarent seu etiam præcuerent. Curet igitur prudens ac industrius Index occasionem & modum interrogandi accipere, siue ex testium responsis seu attestationibus, siue ex ijs quæ aliàs Experientia eum docuit, siue ex ijs quæ proprii ingenij acumen aperit, subscriptis cautelis vtendo. Nam si inuestigare affectat, an maleficio taciturnitas sit inuoluta, aduertat, an lachrymare coram eo stando queat, aut tormentis exponendo, hoc ipsum enim pro certissimo signo ex fide dignorũ antiqua relatione ac propria Experientia docente, adeo repertum est, quòd etiam si ad lachrymandum cõiurationibus hortetur, & compellatur, si Malefica existit, hoc ipsum, scilicet, lachrymas emittere nõ potest, dabit quidem flebiles voces, & ex sputo genas & oculos linire, ac si fieret attentabit, super quo à circumstantibus cautè aduertendum erit. Modus autem coniurandi ad lachrymas veras, si innoxia fuerit, & cobibere lachrymas falsas, talis vel consimilis in sententia praticari potest à Iudice seu presbytero, manũ super caput delati seu delatæ ponendo. Coniuro te per amarissimas lachrymas, à nostro saluatore Domino Iesu Christo in cruce pro salute mudi effusas, ac per ardentissimas lachrymas ipsius gloriosissimæ Virginis Mariæ, matris eius, super vulnera ipsius, horæ vespertina sparsas, & per oēs lachrymas, quas hic in mundo omnes sancti & electi Dei effuderunt, & à quorum oculis iam omnem lachrymam absterfit, vt in quantum sis innoxia, lachrymas effundas, si nocens, nullo modo. In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen. Experientia docuit, quantò amplius coniurabantur,

416 De continuatione quaest. & alijs caute.

mbantur, tantò minus flere poterant, cùm tamen rebe-
 menter se ad fletum stimulabant & genas sputo bume-
 ctabant. Possibile tamen, ut post in absentia Iudicis, &
 extra locum & tempus torture, coram custodibus flere
 valeant. Quòd si causa impediementi fletus in Maleficiis
 quaritur, potest dici, quòd quia gratia lachrymarum in
 pœnitētibus, præcipuis donis ascribitur, cùm cælum pe-
 netrare, & inuincibilem vincere, humilis lachryma à
 Bernardo asseritur, nulli dubium, quin & inimico sa-
 lutis plurimùm displicere noscitur, unde & summis co-
 natibus illas impedire nemo ambigat, ut finalis impæ-
 nitentia potius introducatur. Sed quid si astutia Dia-
 boli, Deo permittente, etiam Maleficam flere continge-
 ret, cùm flere, nere, decipere, etiam proprium mulierum
 dicatur. Responderi potest, cùm occulta sint Dei indi-
 cia, si aliàs non possit conuinci per legitimos testes, super
 aliqua indicia facti, nec etiã suspecta esset grauitèr aut
 violenter, utiq; esset absolunda, & pro leui suspicionè
 in qua staret, propter infamiam quam testes deposue-
 runt, haberet Hæresim Maleficarum abiurare, ut in se-
 cundo modo sententiandi discutietur. Secunda cautela,
 non solùm post hanc primam obseruanda, verùm etiam
 omni tempore Iudici, & omnibus Assessoribus aduerten-
 da, quòd nō permittant se ab ea tangi corporaliter, præ-
 fertim super nudam iuncturam manuum & brachio-
 rû, sed omninò secum deferat sal exorcizatum in domi-
 nica, die palmarum, & verbas benedictas. Hæ enim res
 insimul cum cera benedicta inuoluta, & in collo de-
 portata, ut sup. in secunda parte operis de remedijs con-
 tra maleficiales infirmitates & defectus patuit, miram
 habent

habent efficaciam præservandi, non solum ex Maleficarum testimonijs, verumetiam ex usu & consuetudine Ecclesiæ, quæ in hunc finem huiusmodi exorcizat & benedicit, ut patet in earum exorcismis, cum dicitur, ad effugendam omnem potestatem inimici, &c. Et non videatur extraneum de tactu iuncturarum seu membrorum, quia divina permissione interdum per auditum verborum ab eis prolatorum maleficare opera Dæmonum possunt, præcipue eo in tempore ubi quæstionibus exponuntur. Experientia nos docente, nominas quasdam in castris detentas, quæ nihil aliud à Castellanis instantissimis precibus flagitabant, nisi ut in aduentu Iudicis, aut alterius presidentis, eis cōcederetur, ut primum intuitum visus in ipsum Iudicem dirigere possent, antequam ab eo vel alijs essent visæ, ex quo intuitu etiam sortita, quod talis Iudex aut alij sui Assessores ita alieni in eorum cordibus fuerunt, quod omnem si quam habuerunt indignationem amiserunt, nec ipsas molestare quoquo modo præsumebant, sed liberè abire permisierunt, qui scit & expertus est, verum dat testimonium, & utinam talia procurare non possent, non parvipendant Iudices talia ausamenta & remedia, cum vilipensio talium post tantas admonitiones, in æternam eis cedet damnationem, iuxta Salvatoris dictum: Si non venissim, & locutus eis non fuissim, peccatum non haberent, nunc aut excusationem non habent pro peccato. Muniant ergo se præmissis ex Ecclesiæ constitutione, & si commodè fieri pōt, ipsa à tergo deorsum vertendo ad Iudices & Assessores introducatur, & non solum in præsentī actū, verum in omnibus præcedentibus & sequentibus, signo crucis se muniendo,

918 De continuatione quaest. & alijs caute.

muniendo, & viriliter aggrediendo, frangentur cū Del
adiutorio vires antiqui serpentis. Nec quū aestimet su-
perstitiosum, ut à terra introducatur, cū ut sēpè ta-
ctum est, Canonistæ ad tollendum & impedimentum
maleficia maiora concedunt, & vana vanis contundere
semper dicunt esse licitum. Tertia cautela in presenti
actu vndecimo obseruanda, & pili ex omni parte cor-
poris abradantur, & est eadem ratio, sicut suprà de re-
sistentiis exuendu. Habent. n. pro maleficio taciturni-
tatis aliquas superstitiosas alligaturas quarundam re-
rū, siue in vestimentis, siue in pilis corporis, & interdum
in locis secretissimis nō nominādis. Quod si obijceretur,
nunquid Diabolus ad huiusmodi ligaturas verū posset
mentem Malefica inducere, ut crimina non valeat fa-
teri, sicut & alij scelerosi sēpius inueniuntur, sub qui-
buscunq; maximis tormentis, quantumcunq; per in-
dicia facti, aut testes sint conuicti? Respondetur, utiq;
verum esse, quōd absque rebus quibuscunq; Demon
valeat talem taciturnitatem procurare, illis tamen re-
bus utitur in animarum perditionem, ac offensam ma-
iorem Diuinæ Maiestatis, quod ut clarius pateat.
Malefica quædam in oppido Haganæ, de qua & suprà
in secunda parte operis tactum est, tale maleficium ta-
citurnitatis procurare sciebat, ut masculus recenter
natus & non baptizatus, & cū hoc primogenitus in-
teremptus, & in fornace assatus, & cum alijs rebus
quas exprimere non expedit, incineratus & pulueri-
zatus, si qua Malefica aut flagitiosus, ex ijs quicquam
secū deferret, nullo modo sua crimina fateri posset. Hic
claram est, qd si centū milia pueri adhiberentur, ex na-
cunli

humili inclinatione nunq̃ talem effectũ taciturnitatis
causare possent, utitur tamen, ut cuique intelligen-
ti patet, in animarum perditionem, & Divina Ma-
iestatis offensionem. Sed & hoc quod allegatur, quid
sape flagitiosi homines & non Malefici, talem pe-
nes se taciturnitatem retinent. Dicendum est, quod
talís Taciturnitas triplici ex causa provenire potest.
Primò, ex naturali quodammodo duritia mentis, quia
sicut aliqui sunt molles corde, aut vecordes, quod ad
lenem torturam omnia concederent, etiam quæcunque
falsa, ita aliqui sunt ita duri, quod quantumcun-
que vexentur, Veritas ab eis non habetur. & praci-
pue illi, qui aliàs fuerunt quæstionati, quorum bra-
chia citò sicut trahuntur, ita & flectuntur. Secundò,
provenit ex maleficio penes se retento, prout dictũ est,
sive in vestimentis sive in pilis corporis. Tertiò, q̃ inter-
dum licet penes se nō habeant maleficia insuta, aut al-
ligata, maleficiuntur tamen ab alijs Maleficis, quan-
tumcunq; remotis, prout Malefica quædam BBebruck
se iactare solebat, quod ubi ad minus filum in vestimen-
tis alicuius detēti haberet, tantum efficere posset, quod
quantumcunque tormentaretur, etiam vsque ad mor-
tem, nihil fateri posset, quare patet responsio ad obie-
ctionem. Sed quid in diocesi Ratisbonensi casu conti-
gisse asseritur, q̃ dum quidam Heretici ex propria con-
fessione deuicti, non solũ ut impænitentes, imò & de-
fensores illius perfidiæ, morti fuissent adiudicati, ac-
cidit, ut illi si in ignem remanerent, tandem per aliam
sñam ad submersionẽ adiudicati nihil proficere potue-
rũt. stupentibus oĩbus, & fidem ipsorum ut iustam de-
fendere.

520 De continua quaest. & alijs caute.

fundere, dum quidem conabantur, sollicitus Praesul super gregem, triduanum ieiunium indixit, quo deuoti expleto cuidam notificatur, quod in certo loco corporis, videlicet sub brachio vno, maleficium quoddam inter pellem & carnem insutum haberent, quo reperto & amoto, continuo incendio consumpti fuerunt. Licet ab alijs opinatur, quod quidam Nigromanticus ex Daemonum consultatione, qui sibi hoc indicauerat, prodidisset, sed quocumque modo factum fuerit, verisimile est, quod diuina virtute Daemon coactus, dum semper ad subuersionem fidei machinatur, hoc manifestauerit. A simili, ubi talis Iudici acciderit casus, quid faciendum foret, elicere potest, si videlicet ad diuinum recurreret praesidium, vel ieiunijs & orationibus deuotarum personarum, hoc genus Daemoniorum a maleficijs expellatur, in casu, quo nec per mutationem indumentorum, aut tonsuram pilorum ad Veritatem fatendam sub tortura induci valeant. Et licet in Alemania partib. talis abrasura, praesertim circa loca secreta, plurimum censetur in honesta, qua de causa nec nos Inquisitores vsi sumus, sed tonsis capillis, cum calice aut citho aquae benedictae, guttulam cere benedictae immittendo, & inuocatione sanctissimae Trinitatis, ieiuno stomacho trinites in potum ministrando, per Dei gratiam a plerisque taciturnitatis maleficijs abstulimus, tamen in alijs regnis Inquisitores talem per totum corpus abrasuram fieri mandant, unde & Cumanus Inquisitor nobis insinuauit, quod anno elapso, qui fuit M.CCCC. XXXV. quadraginta & unum Maleficas incinerari mandasset, omnibus per totum corpus abrisi, & hoc in districtu & Comitatu Burbiae vulgariter dicitur Wormbs.

Wormbsserbad / in confinibus Archiducie Austria, versus Mediolanum. Quid si queritur, an tempore necessitatis, quo nullis remedijs cōgruis maleficium remouerint ut præmissum est, licitum foret, Divinatrices, quæ etiam maleficia curare & tollere solent, pro amotione talis maleficij consulere? Responso. Quicquid sit de negotio Ratisbonæ paratō, exhortamur in Domino, ut in nullo casu quantumcūq; necessario, pro Republica Divinatrices consulantur, & hac propter magnam offensam Diuinæ Maiestatis, cū tot alia sint nobis remedia concessa, per quæ omnino assequi poterimus, aut in propria petiti forma, aut in æquiualentia, ita q̄ omnino veritas expetietur vel ab eius ore, ut incinerari valeat, vel Deus auferet ipsam de medio, aliam mortē super eam permittendo. Hæc aut nobis remedia proponuntur, & primò faciat homo id quod potest ex propria industria, & ex propria virium suarū exercitatione modis suprã tactis insistendo pluries, & præsertim certis diebus, ut iam in sequenti quæstione patebit 2. Corin. 9. Abunderis in omne opus bonum. Secundo, quod si deficit, recursum habeat pro consilio ad alios homines, qui fortè sibi remedium, de quo nunquam cogitauerat, impartiretur, eò quod varij sunt modi ad maleficia tollenda. Tertiò, si prædicta deficiunt, habeat decursum ad deuotas personas, iuxta illud Eccles. 37. Cum visu sancto assiduus esto, quemcūq; agnoueris obseruantem timorem Dei. Item ut sancti in patria inuocentur per eos. Quæ si omnia defecerit, recursum habeat immediatè ad Deum Iudex, & omnis populus ieiunijs & orationibus, ut tale maleficium sua pietate amoneatur, sicut Iosaphat, 2.

522 Quo tempo. & quib. cau. fit interrog.

Paral. 20. Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te, & sine dubio Deus in necessarijs nostris non deficiet. Vnde & Aug^{us} habetur 26. q. 7. non observabitis. Quibus & quasque Divinationes, aut facta, aut auguria observat, aut attendit, aut consentit observantibus, aut talibus credit, scilicet opere prosequendo, aut ad domum eorum vadit, aut in domum suam propriam introducit, aut interrogata, sciat se fidem Christianam & baptismum praevaricasse, & paganum & Apostatam, & Dei inimicam, iram Dei in aeternum graviter incurrere, nisi Ecclesiastica poenitentia emendatus, Deo reconcilietur. Non deficiat ergo iudex semper licitis utendo iuxta praemissa remedijs, finaliter subscriptis cautelis.

DE TEMPORE, ET DE SECUNDO

modo interrogandi, & est actus duodecimus, super finales cautelas à iudice observandas,

QVÆSTIO XVI.

Super praemissa sunt aliqua aduertenda. Primo, quod sacratioribus diebus, & infra missarum solennia sunt interrogandae, ita ut populus adhortetur ad implorandum diuinum auxilium, in generali nihil specificando, nisi ut contra quasque Daemonum infestationes sancti inuocentur. Secundo, ea quae supra tractata sunt de sale & alijs rebus benedictis, cum septē verbis, quae Christus protulit in cruce, in schedula conscriptis infimul colligatis, collo eius alligentur, longitudo Christi super nudum corpus, & extra benedicta circumcingatur, siquidem longitudo ipsa commodè haberi potest experien-

experientia docuit miro modo his rebus ipsas molestare, vixq; retinere, præcipue autē reliquias sanctorum. His sic dispositis, & aqua benedicta in potum porrecta, disponatur iterum ad quaestiones, continuò exhortando ut prius, dum autem à terra eleuatur, & si per talem modum tormentatur, Iudex legat vel legi faciat dicta testii, submissis nominibus, taliter dicendo, ecce per testes conuictus es. Item si testes vellent se facie ad faciem adf. ontare, tunc Iudex interrogaret, an fateri vellet, si testes sibi in faciem presentarentur. Vbi si annueret, tunc inducendi testes essent, & coram eo statuendi, si fortè rubore, seu verecundia quicquam criminum fateretur.

Vltimò, si videat ipsam nō velle detegere flagitia sua, interrogabit eam, an pro sua innocentia indicia candentis ferri vellet subire, & quia illud omnes affectant, scientes, quòd per Dæmones à læsione præseruantur, vnde etiam quòd verè Malefica existant cognoscuntur, replicabit Iudex, quatenus meritate se tantis periculis submittere possit, & omnia conscribantur, sed quòd illud candentis ferri indicium non sit eis concedendum, inferius patebit. Aduertat etiam Iudex, quòd sextis ferijs præcipue vsq; dum sit compulsus pro expectatione nostri Saluatoris interrogatæ, sæpè fassæ fuerūt. Sed quia super extremum nos procedere oportet, videlicet, super omnimodam eius negatiuam, in qua si præstiterit, Iudex relaxabit eā, & sequētibus adhuc utatur cantelu, educendo eam de carcere pænofo ad alium, pro custodia tamen benè munitum, ita tñ, quòd sibi omninò caueat q; nullo modo tradatur cautionibus seu fideiussoribus, nec aliàs manulenta decreto, quia à talibus manulenta datum

524 *Quo tempo. & quib. caut. fit interrog.*

dati Veritas nunquam haberetur, imò semper peiores efficiuntur: sed hoc primò procuret, quòd humaniter in cibo & potu tractetur, & interim intrent honesta, & non suspecti, qui etiam frequenter de diuersis impertinentibus ei colloquantur, & tandè vt confidenter consultant, quòd fateatur Veritatem, promittendo, quòd Iudex sibi faciet gratiam, & quòd velint esse tanquam mediatores, & in finè huius intrabit Iudex, & promittet facere gratiam, subintelligendi vel sibi aut Reipublica in cuius conseruationem totum quod fit, est gratiosum. Si verò sibi ad vitam promitteret, quæ suprà questione quartadecima, super tres modos tacta sunt, scribantur singula à Notario, & sub qua forma verborum, ac intentione fit gratia promissa. Et siquidem delata sit gratiam petierit, & facta detexerit, dicantur verba generalia, quòd amplius fiet sibi quàm ipsa petierit, in finem, vt ampliori confidentia loquatur. Secūda cautela in hoc actum, quòd si omninò noluerit detegere Veritatem, habeat Iudex vt suprà tactum est, de eius complicibus, siue ipsius scitu examinatis, & si quid huiusmodi deposuissent, per quæ conuinci posset, hæc Iudex proponat, & diligenter de singulis inuestiget, & ad idè si quæ instrumenta vel vnguenta, & pixides in domo fuissent reperta, sibi offerentur, & ad quæ vsa fuerit, &c. Tertiaca cautela, si adhuc perseuerat in sua pertinacia, & habet confodales examinatas, quæ contra & non pro eade deposuissent, vel si non habet, procuret alium fide dignum, quem nouit detentè non ingratum, sed tãquam amicum & fauorem, qui quodam sero intrat ad Maleficam, prostrabendo locutiones, & tandem, siquidem non est

non est de complicibus, fingat nimis esse tardè pro recessu, & remaneat in carcere cum eadem, & de nocte pariter colloquatur, si verò de complicibus, tunc edentes & bibentes, inuicem etiam conferunt de rebus commissis, & tunc sit ordinatum, quòd stent extra carcerem in loco congruo explorantes eos, auscultantes, & verba colligentes, & si opus fuerit, scriptor sit cum eisdem. Quarta cautela, ut si tunc incipiet dicere veritatē, nullo modo dimittet Iudex recipere eius confessionem, etiam media nocte, sed continuet quantum potest, & si in die, non curet, si proroget prandium vel cenam, sed instet, quoad usq; dixerit veritatem, saltē quò ad principalia, nam per diminutiones & interruptiones frequentius est reperiunt quòd redeunt ad vomitum, & non aperiunt veritatem quam detegere inceperant, habito consilio deteriori. Et aduertat Iudex, quòd post confessionem nocumentorū, hominibus aut iumentis illatorum, inquirat, quot annos incubum Demonem habuerit, & à quanto tempore fidem abnegauit, quia siccat. *Dei*js nunquam fatentur, nisi prius alia fuerint fassa, ita etiam omninò in fine sunt interroganda. Quinta cautela, si prædicta omnia deficerent, tūc si fieri potest, ducatur ad aliquod castrum, & ibi certis diebus custodia mancipata, fingat se castellanus ad partes longinquas peregrinaturum, & interim familiares aliqui, vel etiam mulieres honeste eam visitantes, promittant ei, quòd velint eam omninò dimittere libere abire, dummodò informet eos vel eas, de certis experimentis. Et aduertat Iudex, quòd sapissimè per talem modum fassa fuerunt & conuictæ. Et nouissimè in diocesi Argentinensi prope oppidum Schlectz

526 Quo tempore & quibus causis sit interrog.

Schletstadi/ & castro Rönigshöym/ Malefica detenta nullis tormentis & questionibus deduci poterat ad fatendum sua crimina, tandem modo supradicto de castellano seruata, licet præsens erat in castro, ipsum tamen Malefica aestimabat abesse, tres familiares intrabant, & ei liberam relaxationem promiserunt, dummodo super certa experimenta eos informaret. Et licet prima fronte renueret, & quod dolose cum ea agerent proponeret, tandem interrogans de quibus informari vellet, vnus dixit, super grandinem excitandum, alter super carnalia facta, tandem vbi super graudine illum informare volebat, & scutella aqua plena approbata, Malefica sibi inuinxisset vt digito paululum aquam moueret, & ipsa certa verba protulisset, subito ad locum quem explorator nominauerat, scilicet Syluam adiacentem castro, tanta tempestas & grando repleuit, sicut à multis annis visum non fuerat. In casu tamen quo omnia deficerent, vel etiã in casu quo crimina fateretur, quid vltcrius iudici per sententiam faciendum sit, vt totus processus finiatur, in quo vltima pro huius operis terminatur restat declarare.

SEQVITVR TERTIA PARS HVIVS

ultimæ partis operis, qualiter processus iste fidei sit debito fine per sententiam diffinitiuam terminandus.

PER Dei gratiam ijs expeditis quæ ad cognitionem proprietatum, super Hæresim Maleficarum deseruiunt, in simul etiam, qualiter processus fidei aduersus illam sit initiandus & continuandus, restat nunc discutere, qualiter talis processus per debitam sententiam sit con-

sit congrua fide terminandus. Vbi primò notandum, q
cùm Hæresis hæc, vt in principio huius vltimæ partu
sactum est, præ alijs Hæresibus simplicibus hoc habeat,
q nō est pura, sed mixta crimine Ecclesiastico & Civi-
li, vt de se patet. Ideò de modis sententiandi tractando,
primò tractandū est de quadam snia, ad quam Malefi-
ca solèt appellare, de qua secularis Iudex per se irrequi-
sito ordinario agit. Secūdo, de his, in quibus sine ordina-
rio agere non potest. Et sic tertio, quomodo Ordinarij se
exonerare possunt, patebit.

SUPER PURGATIONEM VVLGA-

rem, & præcipuè super examen candentis ferri,
ad quod Maleficæ appellant,

QVÆSTIO XVII.

Nant Malefica vulgari purgatione, de
qua 2. q. 4. consuluisse. & c. monoma-
chiam sit super reatu tentatiuè purgan-
da, & per Iudicē secularē ad hoc astrin-
genda, vel admitterda ad iudiciū can-
dentis ferri si ad hoc appellat, & videtur q sic. Nā sicut
duellum ad conseruationem vitæ propriæ in cā crimi-
nali, vel rerū suarum in cā Ciuili ordinatur, ita & iu-
diciū candentis ferri, per tactum, vel aquæ bullientis
per potum, sed primū licitum est in aliquo casu, iuxta
S. Th. 2. 2. q. 95. in fine vltimi articuli, vbi dicit, q tūc
duellum pōt esse licitum, vbi ad cōem rationem sortiū
appropinquat, ergo etiam in aliquo casu iudiciū ferri
candentis. Item multi Principes sancti vitæ, & qui bo-
norum consilio utebantur, vt sanctus Henricus Impe-
rator erga coniugem virginem Kunigundam, quam de
adulterio

528 *An Iudic. candentis ferri debeat dari,*

adulterio suspectam habuerat, exercuit. Item, sicut Iudex qui habet curam communitatis, licitè potest minora mala permittere ad vitandum peiora, ut meretrices in ciuitatibus, ne omnia turbentur libidinibus, iuxta Augustinum in libero arbitrio. Tolle meretrices, & omnia turbabis libidine. Itaque tale iudicium, ubi quis ab insultibus & iniurijs alicuius communitatis super causam criminalem aut ciuilem liberari posset. Item, quia minus est læsio manuum per candens ferrum, quàm vitæ interfectio per duellum, ideo et si duellum admittitur, ubi consuetudo habetur, à fortiori & examē candentis ferri. Contrariū habetur. 2. q. 5. monomachiam, ubi dicitur, hæc & huiusmodi sectantes Deum tentare videntur, ubi attendendum esse dicunt Doct. quòd quia non solum à malo iuxta Apostolum. 1. Thessa. 5. sed etiam ab habente speciem mali abstinendum est, ideo non dicitur in illo ca. omnes hæc sectantes tentat Deum, sed videtur tentare, ut intelligatur, quòd posito casu quòd aliquis talia exercens intēdat alium finē fortè rectum, quia tamen apparentia est mala, cauendū est. Respondeo, quòd tale iudicium seu examen sit illicitum, præcipue candentis ferri. Deducitur ex duobus, primò, quia ordinantur ad iudicandum occulta, quæ diuino iudicio reseruantur. Secundò etiam, quia huiusmodi iudicium non est auctoritate diuina, aut etiam documentis sanctorum patrum sancitum. Vnde in cap. consulisti. 2. q. 5. quòd sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventionem est præsumendum, Stephanus Papa in eod. capit. spontanea confessione vel testium approbatione delicta concessa sunt vestro regi-
mini in.

mini iudicari. occulta enim & incognita illi sunt re-
linquenda qui solus nouit corda hominum. Est tamen
differentia inter duellum & ferri candentis examen,
seu etiam potum bullientis aquae, quia duella magis ac-
cedunt ad communem rationem sortium, ut potè, quia
pugiles sunt penitus pares virtute & arte, quàm exa-
men candentis ferri, quia licet utrumq; ordinatur ad
alicuius facti occulti Inquisitionē, per aliquod factū ab
homine, tamen quia in iudicio candentis ferri aliquis
miraculosus effectus expectatur, quod non contingit in
duello, ubi solummodo contingit interfectio vnius vel
amborum, idèd examen illud est omninò illicitum, licet
duellum nō sit ita illicitum. Incidentaliter tamē pro-
pter Principes & Iudices seculares super duellum ad-
mittendum, est notandum quòd occasione horum ver-
borum sancti Thomae qui hanc disponit Nico. de Limis
postilla sua super biblia. 1. Reg. 17. occasione etiā duelli
seu conflictus ipsius Dauid cum Philistaeo, vult elicere,
quòd in aliquo casu duellum possit esse licitū, idèd quòd
hoc non sit de mente Doct. Tho. sed potius oppositum
probat Paulus Burgenfis contra Nicolaum praefatum,
cuius probationem benè aduertere debent Principes &
Iudices seculares. Primò per hoc, quia duellum sicut &
examen alterum ordinatur ad iudicandū occulta, qua
diuino iudicio reservantur, ut supra tactum est, nec
potest dici, quòd institutionē habuerit ex conflictu Da-
uid, quia sibi reuelatū fuit à Domino interiori instin-
ctu, ut tale certamen inire deberet, & quòd iniuriam
sibi illatā per eum vindicare contra Philistaeū volebat,
quod ex verbis Dauid elicitur: Ego venio contra te in

530 *An Iud. candentis ferri debeat dari,*
nomine Dei viuentis, & sic non fuit propriè duellator,
sed Diuinæ Iustitiæ executor. Secūdo, ex hoc quod præ-
cipuè Iudicibus est aduertendum, quia in duello datur
potestas, vel saltem conceditur licentia utriq; interfici-
endi se mutuò, & cū alter eorū sit innocens: ideo præ-
statur auctoritas vel saltem licentia interficiendi inno-
centem, quod cū simpliciter est illicitum, quia contra
dictamen Iuris naturalis & diuinū præceptum. Ideo o-
mninò illicitū, tam ex parte appellationis q̃ recipiētis,
quàm ēt iudicantis & consulentium, qui oēs homicidæ
reputantur. Tertio ex hoc, quia cū duellum sit singu-
laris pugna duorū, ut per victoriam vnius appareat Iu-
stitia tanquam per diuinum iudiciū, & alterius In-
iustitia non obstante, q̃a tunc Deus tentatur, vnde red-
ditur illicitum ex parte appellantis & recipientis, tñ
cū ipsi Iudices alijs medijs iustum iudiciū aut ter-
minationem litis procurare possent, cū hoc nō faciunt,
sed consulunt, vel omninò permittunt, cū prohibere
possent utiq; ad interfektionem innocentis. Verū, quia
non est verisimile postillatorem Nicolaum hæc latuisse
aut ignorasse: Ideo vbi dicit, in aliquo casu duellū absq;
peccato committi mortali, loquitur ex parte iudicanti-
um aut consulum, vbi non per ipsorum inductionē aut
consiliū, sed inter ipsos appellantem & recipientem
tale examen exercetur sine alio respectu, & quia nō est
nostræ speculationis his immorari, sed de ipsis Maleficis
differere: clarè patet, quòd in alijs criminalib. causis cir-
ca furtum aut latrociniiū tale examen inhibetur, quan-
tò magis hic, vbi constat Maleficas cuncta maleficia au-
xilio Dæmonum procurare, siue in lēSIONIB. inferendu.
siue

sive curandis, seu tollendis aut impediendis. Nec mirū, quòd opere Dæmonū à læsionibus in tali examine præservantur Malefica, cūm ut naturales tradunt succus cuiusdam herbae, ubi manus iunguntur à combustione possit præservare, & cūm ipsum Dæmonē virtutes herbarum minimè latent, dato q̃ per interpositionem aliquius corporis inter manus deferentis, & ipsum ferrum, læsionem non interciperet, prout invisibiliter procurare potest, tñ per huiusmodi naturales rerum proprietates hoc efficere posset, vnde minus quàm quibuscunque alijs malefactoribus ipsis Maleficis, propter intimam familiaritatem quam cum Dæmonib. tenent, tali examine sunt purganda, sed ipso facto ubi ad hoc appellant, iam ut suspectæ Maleficae sunt habedæ. Deservit ad hoc factum, q̃ in Constantiensi diocesi tribus annis vix iam elapsis contigisse fertur. Nam in dominio Comitum de Fürstenburg/ pertinent nigræ sylvæ, Malefica quædam famosa, & plurimūm ab incolis diffamata, ubi per Comitem ad instātiā plurimorum fuisset comprehensa, & de plurimis indicijs super varia maleficia delata, tandē inter tormenta & quæstiones interrogatur, manus omnium volens euadere ad examen candentis ferri appellavit. Iuvenis Comes nec multum in his expertus, examē admisit, & dū candens ferrū per tres duntaxat passus deferre adiudicata fuisset, per sex deportavit, offerens se denuò ad ipsum longiori spacio deportare. Quæ ex re dū manifestum habuissent indicio maleficij iudicare, q̃a nullus sanctorū p̃sumpsisset taliter diuinā assistentiā tentare, ipsa tñ absoluta à vinculis & illæsa vsq̃ in p̃sens, nō utiq̃ in partiū fidei scandalū pseuerat.

532 De sent. diffin. & qualiter ferenda,
 DE SENTENTIA DIFFINITIVA IN
 se qualiter est ferenda,
 QVÆSTIO XVIII.

Onsequenter ad tractandum de his, in quibus secularis Iudex per se cognoscere, & sententiare potest diocesani si libet mentibus exoneratis, hoc ipsum enim præsupponimus, ut nedum nos ipsi Inquisitores salua fide ex iustitia simus, ab his sententiandi modis exonerati, verum & ipsos diocesanos eadem sinceritate exoneratos affectamus, ipsorum facultatem & iurisdictionem minimè amputando, quia tamen si ut vellent necesse foret & nos Inquisitores, iuxta c. multorum querela. de hæ. in Cle. pariter concurrere. Attendant tamen, quòd quia hoc crimen Maleficarum non est merè Ecclesiasticum. Vnde nec potestatibus, nec dominis temporalibus ad iudicandum & sententiandū, ut in c. ut inquisitionis. §. prohibemus, de hæ. lib. 6. interdictum. In quibus tamen præfata potestas diffinire & cognoscere sine diocesanis non potest, similiter deducet. Sed primò videndum de ipsa sententia in se. Secundo, qualiter sit ferenda. Tertiò, quot modis. De primo. Cum secundum Aug. ut 2. q. 2. c. 1. Nos in quenquā sententiam ferre non possumus, nisi aut convictū aut spontè confessum. Et sententia sit triplex, ut dicit glo. summaria in princ. quæstionis, scilicet interlocutoria, diffinitione, & præcepti, Ray. exemplificans dicit. Interlocutoria sententia dicitur, quæ non super principali, sed super alijs quæstionibus præfertur, inter principiū causa & finem emergentibus, ut est de teste repellendo, vel de dila-

de dilatione accusanda vel non, & huiusmodi: vel fortè dicitur interlocutoria, quia inter partes loquendo profertur sine scripturæ solennitate. Diffinitiva autè sententia dicitur, quando principalis quæstio diffinitur. ff. de iudi. l. 1. Sententia præcepti est, quando maior præcipit minori. De primis duabus nostræ consequenter erit speculatio, præcipue super sententiæ diffinitivam. Notandum secundo, quòd licet in glossa præfata dicatur, qd si sententia diffinitiva fuerit lata omisso ordine iuris, ipso iure nulla est. 2. q. 2. Si quando. §. diffinitiva. Et possit dicatur, scias quòd duplex est ordo iuris. Vnus, qui est de necessaria substantia iudiciorum, vt fiat litis contestatio, & lites recipiantur, si contra hunc ordinem feratur sententia non tenet. Est alius ordo, qui non est de substantia iudiciorum, vt scilicet sententia nõ feratur, sub conditione, & vt prius non pronuncietur de possessione quàm de proprietate, si tamen hoc non seruet, tenet sententia. 2. q. 6. Anterio. §. biduum. In hac tamen causa, quia est causa fidei, & Hæresis crimen, licet mixtum proceditur summarie simpliciter & de plano, vt patet in c. statu. lib. 6. & qualiter ista verba intelligantur, habes suprà quæst. 6. & vt ibi deducitur, Iudex necessario libellum non exigat, litis contestationem non postulet, &c. sequitur, Probationes tamen necessarias admittat, similiter recitationem & protestationem iuramenti de calumnia, &c. Vnus & alius modus procedendi, iam per iura noua declaratur. De secunda autem, qualiter sit ferenda, nota quòd proferri debet à Iudice, & non ab alio, aliter non valet. Item, in loco publico & honesto, etiam sedendo, vt 3. q. 3. induciæ. §. spacium. Et

534 De sent. diffin. & qualiter ferenda,

similiter de die, & non in tenebris, & sic de multis quæ ibi notantur: Tum, qui ibi continentur, quod non diebus feriatis, & non in scriptis feriat. Notandum, quod quia hic summarie simpliciter & de plano, ut supra tactum est, proceditur, & de verbo. signi. ca. Sæpè contingit. in Clemen. dicitur, quod tempore feriarum, ob necessitates hominum indultarū, à iure procedere valeat, & quod iudex amputet dilationem, ideo si iudici libet servare illa poterit, nec scripto proferre tenetur, cum secundum lo. An. plures sunt casus; in quibus sine scripto sententia valet, & inter illos enumeratur consuetudo loci, vel fori. dist. 11. consuetudinis. Episcopus etiam si est iudex, potest per alium sententiam recitare, ad instar illustrium. Itē nota, quod licet in actionibus criminalibus executio sententiæ nō sit differenda, fallit tamē hoc in aliquibus casibus, præcipue quatuor, sed pro hac materia capiuntur duo. Primò, si lata est in muliere prægnante, differtur enim vsq; ad tempus partus. ff. de re iu. in l. prægnantis. Item cum quis est confessus crimen, & postea negat, & intellige, si confessio prius non fuit reiterata, modo quo supra tactum fuit, questione decimaquinta. De tertio autem, quot scilicet modis sit ferenda, quia consequenter vsq; in finem operis de his tractabimus, sunt tamen adhuc aliqua prætermittenda, de modis quibus persona delata redditur suspecta, eò quod variæ sententiæ super varias suspensiones sunt ferendæ.

QUOT MODIS CAPIT VR SVSPL

tio pro sententia ferenda,

QVÆSTIO XIX.

SVSPL.

SPECTI de Hæresi, vel alio crimine, quot modis & quibus dicendi sunt, & an in tali casu, pro tali crimine ex illis adiudicandi, & sententiandi sint, ubi quæritur, respondendū est et per antiqua & noua iura. Nam gl. super c. nos in quinquā. in precedenti quæstione allegato, dicit, quod quatuor sunt modi convincendi reum, aut scilicet Iure, ut instrumentis & testibus, aut facti euidencia, extra de cohabi. ele. c. tua. aut Iuris interpretatione, ut sæpius citatum esse reū. 2. q. 9. decreuimus. aut violenta suspicionem. 32. q. 1. dixit. notat etiam Canonistæ quod triplex est suspitio. Prima temeraria, de qua Cano. Nullum iudicetis suspicionis arbitrio. 2. q. 1. Secunda probabilis, & hæc purgationem inducit, non autem prima, ut 2. q. 4. presbyter. Tertia est violenta, quæ condemnationem inducit, & de hac intelligitur dictum Hieronymi, quod vxor dimitti potest propter fornicationem, aut fornicationis suspicionem. 32. q. 1. dixit. Nota insuper, quod secunda quæ est probabilis, admittitur ad semiplenam probationem, ut extra de præsum. in multis. Vnde coadiuuat ad probationē, si adsint alia adminicula, unde non solum admittitur ad purgationem induendam, sed etiam ad arbitrationem. 37. q. in fin. De violenta etiam quæ ad condemnationem sufficit, nota quod est duplex, dū quædā Iuris & de Iure, ut cum ius fingit & statuit aliquid sup facto, & contra hanc non admittitur probatio. extra de sponsa. nec qui fidem, ubi dicitur, qd si quis dederit fidē mulieri de contrahendo matrimonio cū ea, et postea copula sequitur, matrimonium esse præsumitur.

536 *Quibus modis conuincitur reus,*

et probatio in contrarium nō admittitur. Quædam est Iuris, sed non de Iure, ut ubi Ius præsumit, sed non statuit aliquid, ut si vir diu mulieri cohabitauit, præsumitur ab eo cognita. 27. q. 2. dixit, et contra banc admittitur probatio. Applicando ad propositum nostrum super Hæresim Maleficarum et supernoua Iura, dicimus, quod in Iure suspitio seu crimē Hæresis habetur, prima est modica, secūda magna, tertia maxima. Prima quæ est modica, in Iure vocatur suspitio leuis, ita habetur. Accusatus. de hære. lib. 6. in princ. ubi dicitur. Si autem leuis et modica suspitio illa fuit, et relabatur, quamquam ex hoc sit grauiter puniendus, non tamen debet pœna in Hæresim relapsorū puniri, et hæc suspitio idē dicitur modica siue leuis, tūm quia modica et leui defensione tollitur, tūm quia ex modicis et leuibus oritur coniecturis. Vnde dicitur, modica à modicis indicijs, et dicitur leuis à leuibus cōiecturis, ut potē in simplici Hæresi circa fidem, si aliqui reperiantur occulta conuenticula celebrantes, vel vita vel morib. à cōi conuersatione fidelium deuiantes, ut patet c. excommunicamus. 1. extra de hæresi. circa Maleficarum Hæresim. Simili modo ubi cōuenticula in angarijs, aut sacrationibus anni temporibus, in cāpis aut syluis, siue de die, siue de nocte conuenirent, aut aliqua seorsum reperirentur, aut non frequentare diuina temporibus consuetis, et modis consuetis, aut cum suspectis Maleficis familiaritates secretas contrahere. tales enim leuiter ad minus de Hæresi habentur suspecti, eō q̄ talia frequenter facere huiusmodi Heretici comprobantur, de qua etiam leui suspitione habetur. C. de hære. lib. 2. in fi. ubi dicitur: Hereticorum vocabulo

vocabulo continentur, & latius aduersus eos sententijs debent succumbere, qui vel leui argumēto à iudicio Catholica religionis & tramite detecti fuerint deuiare. Et huic sententia concordat Host. in summa, titu. de præsumptione. §. fin. ubi dicit: Notandum, quoddamamvis Hæretici leui argumēto detegantur, scilicet ad hoc quod suspecti habeantur, tamen non debent ut Hæretici haberi, & probat per præcedentia. Secunda suspitio quæ est magna, in Iure vocatur vebemens siue fortis, de qua iterum in allegato capitulo Accusatus, in principio. Iterum sic habetur, accusatus de Hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vebemens suspitio orta erat, &c. Ibi enim hæc coniunctio, & non tenetur copulatiuè, sed expositione, ut notat Ioannes Andreas ibidem. Vebemens autem idem est quod fortis, ut dicit Archidiaconus super allegatum canonem, accusatus, & verbo vebemens, ut dicit Papias & Huguitio, quodd vebemens idem est quod fortis siue grandis. Allegat etiam Gregorium, primo moralium. Ventus vebemens irruit. unde dicimus, aliquem vebementem habere casum, cum habet fortem. Hæc ibi. Ergo suspitio magna dicitur vebemens, siue fortis, & sic nominatur, quia non nisi vebementibus & fortibus defensionibus repellitur, & esset, quia ex magnis & vebementibus ac fortibus oritur coniecturis, argumentis & indicijs, ut potè in simplici Hæresi, si aliqui comperiantur qui eos sciunt Hæreticos fore occultant, fauorem impendant, associant, visitant, munera offerant, recipiant, defendant, & similia exercentes, tales namq. de Hæresi vebementer suspecti sunt, & similiter cognoscuntur circa Hæresim Maleficarum.

538 *Quibus modis conuincitur reus,*

eo quod suspitio oritur, quod participant cum eis in crimine, & præcipue notantur hic mulierizant viri, qui ad amorem vel odium inordinatum, licet non ad alias lesiones hominum tendant, aut iumentorum solent maleficare. Similia enim ut præmissum est, in quacunque Hæresi exercentes, vehementer sunt suspecti, ut patet per alle. c. accusatus. §. illo vero, & per notata ibidem per Archidiaconum. Cum non sit dubium, eos talia facere in fauorem Hæreticæ prauitatis. Tertia suspitio hæc est maxima, & in iure vocatur violenta. ca. cum contumacia. & c. cum accusatus. lib. 6. de Hæresi, & per notata per Archidiaconum, & Ioan. Andr. super cap. accusatis, & verbo vehemens, ubi dicunt, dicit vehemens non violenta, supra de præsump. c. literas. De hac suspitione loquitur Canon, distin. 34. quorundā, & hæc præsumptio seu suspitio dicitur violenta, tum quia violentè cogit & artat Iudicem ad credendum, nec tergiversatione refellitur qualicunque. Tum quia ex violentis conuincentibus, atq; coercentibus oritur cōiectura. Exempli gratia, in simplici Hæresi, si aliqui reperiantur qui Hæreticos adorauerint, id est, reuerentiā suo more exhibuerint, consolationem vel communionē ab eis acceperint vel similia, quæ ad ritum eorum p̄tinent perpetraverint, tales namq; violenta suspitione de Hæresi & Hæreticorum credentia sunt conuicti per ca. filij. & per ca. accusatus. de Hæresi, lib. 6. & per notata per Archidiaconum, super cap. quicumque Hæreticos, & verbo credentes, eo. lib. 6. cum non sit dubium, eos talia facere in credentiam hæreticæ prauitatis. Super Hæresim vero Maleficarum à simili qui perpetrantea quæ ad ri-

sum Maleficarum pertinent, & talia cum sint varia, videlicet aliquando per verba solum contumeliosa, dicendo: Tu senties in breui tibi euenient, vel similia in effectu, & per tactum, solum tangendo hominem, aut bestiam manibus, aut per visum tantum se manifestando nocturno vel diurno tempore certis dormientibus, in cubilibus, & hoc ubi homines aut iumenta nituntur maleficiare, licet circa grandines varios alios obseruant modos, se alijs offerendo caeremonijs, circa flumen aliquod se agitando diuersimodè, vt in præcedentibus circa modos maleficia inferendi patuit, tales utique violentia suspitione super Hæresim Maleficarum ubi reperiuntur, & fama laborat, sunt conuicti, præsertim ubi effectus est subsequutus in maleficio, siue statim, siue per successum temporis, quia tunc evidens factum concurrit, siue indicium facti, ubi instrumenta maleficij in aliquo loco reposita reperirentur, licet successus temporis non ita aggrauaret ad euidentiã facti, manet tamen suspecta veheemèter, & à fortiori amplius circa simplicem hæresim. Et si quæritur, nunquid Diabolus absq; visu, aut tactu mulierum maleficiare posset homines seu iumētā? Respondetur utiq; si Deus permittit, sed quia maior Dei permissio, ubi Creatura Deo dicata per fidei abnegationem, & alijs horridis sceleribus concurrit, idè & Diabolus amplius talem modum maleficiandi creaturas affectat, imò & dici potest, quòd Diabolus etiam si absq; Malefica posset, adhuc summè p maleficam talia exercere affectat, varijs respectibus, vt in præcedentib. patuit. Epilogando ad nostrū propositū super modos & præsumptionibus indicandi, Dicendum, quòd

540 *Quibus modis conuincitur reus,*

quod super præfatam distinctionem, suspecti de Hæresi Maleficarum sunt in triplici genere, cum quidam leuiter, quidam vehementer, & quidam violenter. Leuiter sunt suspecti, qui talia modica vel leuia peragunt, quod ex eis oritur modica, vel leuis suspitio contra eos de tali Hæresi, & licet vt dictum est, vbi quis sic inuenitur suspectus, non sit Hæreticus habendus, tamen debet sibi iudici canonica purgatio, vel iniungi tanquam pro leui adiuratio. Et quidem, quod purgatio possit sibi iudici, habetur cap. excommunicamus. l. in prin. extra de Hæresi, vbi dicitur. Qui autem inuenti fuerint sola suspicionem notabiles, suspicionem probabili, hoc est, leuis, & quæ leuiter apparet, dicit Hostiensis, Sequitur nisi iuxta considerationes suspicionis, qualitatemq; personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriatur, & vsq; ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur, ita quod si per annum in excommunicatione persisterint, ex tunc velut Hæretici condemnentur. Hac ibi. Et nota, quod indicta sibi purgatione Canonica, siue consentias siue non deficiat, siue non est, per omnia indicandum, sicut de diffamato de Hæresi, cui est purgatio Canonica indicenda. Sed & hoc quod abiuratio possit tali Iudici tanquam leuiter suspecto de Hæresi, patet per ca. accusatus, in prin. vbi dicitur: Accusatus de Hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magis & vehemens suspitio orta erat, si Hæresim in iudicio abiurauit, & postea committit, in ipsa censi debet quadam iuris fictione relapsus, licet ante abiurationem suam, Hæresis crimen probatum non fuerit contra ipsum. Si autem modica & leuis fuit suspitio illa,

tio illa, quanquam ex hoc sit grauiter puniendus, tamen non debet in Hæresim relapsorū pœna puniri. Hac ibi. Quidam autem cū sint suspecti uehementer, ut sunt illi qui talia uehementia & fortia peragunt, quod ex eis oritur uehemens & magna suspitio, & tales licet etiam non sint Heretici, nec ut Heretici condemnandi, eò quod expresse habetur extrā de præsumptione. c. literis. §. quo circa. Nullus pro suspicionem uehementem est de tanto crimine condemnandus, nam ibi ita dicitur: Quocirca mandamus, quatenus cū propter solā suspensionem quamuis uehementem, nolumus illum de tam graui crimine condemnari, tamē de tali sic uehementer suspecto. debet sibi mandari, quod abiuret generaliter omnem Hæresim, & specialiter inquam incidit tāquam uehementer suspectus per allegatum ca. accusatus. in principiu, ut est dictum, & per ca. inter sollicitudines. extrā, de pur. c. & per. c. litera. extrā, de præsumptione. Quod si postmodum relabatur, vel in pristinam vel in aliā, vel in eos quos scit Maleficos, aut Hereticos associet, uisitet, vel deducat, vel consulat, munera donando, vel mittat, seu fauorem eis impendat, relapsorū pœnam non euadet, per allegatum ca. accusatus. Vbi dicitur sic: Eam uerò, qui in una Hæresis specie vel facta commisit, aut in uno articulo fidei seu sacramento Ecclesie emauit, & postmodum Hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit. Si ex tunc in aliam speciem Hæresis, siue sectam, ac alio articulo seu sacramento committat, uolumus ut relapsum in Hæresim iudicari. Ille ergo de cuius lapsu in Hæresim ante abiurationem constiteris, vel nunc constat, si post illam abiurationem recepat Hereticos,

reticos, deducat, visitet, siue associet, ac dona vel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impēdat, & infra, meritò debet iudicari relapsus, cū illum ex approbato à se prius errore nō sit dubium illud fecisse. Hæc ibi, Ex quibus verbis apparet, quod in tribus casibus in genere suspectus de Hæresi vehemēter postquā abiurauit, pœna plectitur relapsorum. Primus est, quando relabitur in eandem & pristinam Hæresim, de qua suspectus fuerat vehementer. Secundus, quando Hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit, & relabitur eam in aliam Hæresim, esto quòd de ea antea nunquam suspectus habitus fuerit, nec delatus. Tertius, quando Hæreticos recepat, & eos deducit, & fauorem impendit, & hic casus complectitur multos casus, & habet multos finis, vt patet in allegato §. cū verò. in c. accusatus. frequentius repetito. Sed quæritur, quid agendū, si talis vehemēter suspectus ad mandatum sui iudicis non consenserit continuè abiurare, an tradendus sit seculari arbitrio potestatis animaduersione debita puniendus, per c. ad abolendam. §. in presenti verò Respondetur nequaquam, quia c. illud & §. eius expressè loquitur non de suspectis, sed de manifestè deprebensis in Hæresi, & c. & rigorosius cōtra deprebensos manifestè, quàm cōtra suspectos tantūmodi est agendum. Et si quæritur, qualiter ergo sit procedendum contra talem? Respondetur, q̄ procedat contra eum per c. excom. 1. & per §. qui verò sola suspitione, & c. superius inserto, & excommunicabitur, in qua excommunicatione si per annum steterit, est vt Hæreticus condemnandus per alle. c. Quidam autem suspecti sunt violenti, & sunt illi, qui talia violentia peragunt, quòd ex illis

illis oritur violenta suspitio contra eos, talis est Hæreticus habendus, & sicut de deprebenso in Hæresi est de eo per omnia iudicandum, per ca. excommunicamus. 1. extrâ de Hæresi. §. qui vero. & per ca. cum contumacia, & per c. ut officium. libr. 6. Nam vel fatentur crimen, vel non, si sic, & volunt redire, & Hæresim abiurare, & ad pœnitentiam recipiendi sunt, per c. ad abolendam. & per c. excommun. 2. §. Si quod non consenserit abiurare, tradendi sunt curiæ seculari, animaduersione debita puniendi, per c. ab abolendam. §. 1. allegatum. Si autem nō fatetur crimen postquam est conuictus, nō consensit abiurare, est ut Hæreticus impœnitens condemnandus, per c. ad abolendam. Violenta enim suspitio ad condemnandum sufficit, & probationem in contrarium non admittit, ut habetur extrâ de præsump. c. literis. & c. afferre. Et cum hæc discussio locum habet in simplici Hæresi, absq; euidentia aut indicium facti, sicut etiam in sexto modo sententiandi patebit, ubi quis ut Hæreticus condemnatur, etiam si non sit Hæreticus in re, quanto magis circa Hæresim Maleficarum, ubi semper concurrat aut euidentia factum in pueris, hominibus, aut iumentis maleficiatis, aut indicium facti, puta per instrumenta reperta. Et licet in simplici Hæresi pœnitentes & abiurantes, ad pœnitentiam & ad perpetuos carceres recipiantur, ut tactum est. In hac tamen Hæresi licet Ecclesiasticus Iudex recipiat ut sic ad pœnitentiam, civilis tamen propter fortè facta circa damna temporalia, ultimo supplicio punire potest, nec Ecclesiasticus impediatur, tamen relinquere potest.

544 De varijs modis sententiandi,
SVPER PRIMVM MODVM SEN-
tentiandi,

QVÆSTIO XX.

*Q*uia ergo delata persona, vel reperi-
tur immunis & absoluenda totaliter,
vel reperitur solum diffamata de Hæ-
resi generaliter, vel reperitur vltra in-
famiam questionibus & tormentis ex-
ponenda aliqualiter, vel reperitur suspecta de Hæresi
leuiter, vel reperitur suspecta de Hæresi violenter, vel
reperitur diffamata de Hæresi, & suspecta insimul &
communiter, vel reperitur confessa Hæresim, & pœni-
tens, & nō relapsa veraciter, vel reperitur confessa Hæ-
resim, & pœnitens, sed relapsa probabiliter, vel reperi-
tur confessa Hæresim, & impœnitens, sed non relapsa
realiter, vel reperitur cōfessa Hæresim & impœnitens,
atq; relapsa certitudinaliter, vel reperitur nō confessa,
sed conuicta de Hæresi legitimis testibus, & aliàs iudi-
cialiter, vel reperitur conuicta de Hæresi, sed fugitiva,
vel absens contumaciter, vel reperitur maleficia non
infernendo, sed tollendo per remedia illicita & incon-
gruenter, vel reperitur vt Maleficus sagittarius, &
armorum incantator, interimendo letaliter, vel repe-
ritur, vt Malefica obstetrix, infantes Dæmonibus exe-
crando hostiliter, vel reperitur remedio appellationis so-
tuendo friuolè & fraudulenter. Et siquidem reperitur
immunis, totaliter erit per sequentem modum senten-
tiandi finaliter. Vbi notandum, quòd persona delata
tunc reperitur immunis totaliter, quādo processus iuri-
dici diligenter cum bono consilio peritorum discussi
NON CON-

non convincitur, nec confessione propria, nec facti evidentia, nec testimonio productione legitima, quia videlicet discrepant in principali, nec etiā aliās illa persona fuit suspecta aut diffamata publicē de antedicto crimine, quia secus si de aliquo alio crimine esset diffamata, nec etiam sunt indicia facti contra talem personam. Circa talem talis practica servatur, quia absolvenda est per Episcopum aut Iudicem, per sequentia tenoris sequētis.

Nos N. miseratione Divina Episcopus talis civitatis, aut Iudex talis, &c. Attendentes quōd tu talis, de tali loco, & talis diocesis, fuisti nobis delatus, vel delata, de tali heretica pravitatē, scilicet Maleficarū. Attendentes etiam, illa esse talia quod non volebamus nec debuimus conniventibus oculis pertransire, descendimus ad inquirendum; si prædicta fulcirentur aliqua Veritate, testes recipiendo, te examinando, & alia faciendo, quæ decebant secundum Canonicas sanctiones: Quapropter visis, & diligenter examinatis omnibus actis, & actitatis in hac causa, habitoq; consilio peritorum in Iure, ac etiā in Theologica facultate, illoq; sepius repetito, sedentes pro tribunali, more Iudicis iudicantis, ac habentes præ oculis solū Deum, & negotij veritatem, sacrosanctis Evangelijis positis coram nobis, ut de vultu Dei iudicium nostrū prodeat, & oculi nostri videant equitatem, ad nostram diffinitivam sententiam procedimus in hunc modum, Christi nomine inuocato, quia per ea quæ vidimus & audiimus, & producta & oblata, acta & actitata sunt, coram nobis in præsentī causa, non inuenimus aliquid contra te legitime probatum fore de iisdem quibus delatus fueras

346 De varijs modis sentiendi,

coram nobis pronunciamus, declaramus, & sentential-
ter diffinimus, contrate non esse actum legitimè coram
nobis, propter quod possis & debeas vt Hæreticus aut
Maleficus iudicari, nec suspectus haberi aliquammodo de
hæretica prauitate, quare à præsentī instantia, inquisi-
tione, & iudicio, totaliter te relaxamus. Lata fuit hæc
sententia, & cætera. Caveatur, vt non ponatur in sen-
tentia quacumq; vt delatus sit in solum, vel immunis, sed
quod nō fuit probatū legitimè contra eum, quia si post-
modum temporis processu iterum deferatur, & legitimè
probatur, potest, nō obstante prædicta absolutoria sen-
tentia, condemnari. Nota etiam, quod eisdem modis
absoluendus est quis, quando est delatus de receptione,
defensatione, seu alia fautoria hæreticæ prauitatis, ubi
nihil probatur legitimè contra eū. Secularis iudex com-
missione Episcopi modo suo iudicabit.

SVPER SECVNDVM MODVM

sentiendi delatam, & tantummo-
dò diffamatam,

QVÆSTIO XXI.

 Ecūdus modus sentiendi est, quan-
do delatus vel delata, processus meritis
diligenter discussis, cū bono consilio pe-
ritorum, reperitur tantummodò de tali
Hæresi diffamatus, in aliqua villa, ci-
uitate, vel prouincia, & hoc est, quando delatus talis
non conuincitur, nec propria confessione, nec facti eui-
dentia, nec testium productione legitima, nec sunt qua-
cumq; indicia alia probata contra eum, nisi præcisè sola
infamia, ita q̃ in speciali nullum probatur vr̃aleficiū
perpetra-

perpetratum, quod quidem probare potest, super vehementem aut violentam suspitionē, quando verba comminatoria super lesionem inferendam protulisset, dicendo in effectu vel in sententia. In breui tu senties quod tibi euenient, & post effectus aliquis fuisset subsequutus in lesione corporum, aut iumentorum. Circa istum igitur contra quem nihil probatur nisi præcisè infamia, talis practica est seruanda. In tali enim casu, quia sententia non potest pro delato ferri absoluendo eundem, sicut in primo modo tactum est, sed contra indicendo sibi canonicam purgationē, idē Episcopus, seu eius Officialis aut Iudex, aduertant primò, quod in causa Hæresis non refert, si aliquis sit tantummodò apud bonos et graues personas diffamatus, imò attenditur hic, quod etiam apud quoscunq; viles, et simplices sit diffamatus. Et ratio est, quia à quibus quis potest accusari in crimine Hæresis, apud illos etiam potest quis infamari, sed quilibet Hæreticus potest à quibuscunq; personis accusari, tum tantummodò inimici capitales, ut supra patuit excipiuntur, ergo apud illos potest infamari.

PER ET ERGO EPISCOPVS SEV

Iudex super canonicam purgationem sententiam
per hunc modum, vel consimilem.

NOS N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis dominiij. Considerantes quòd meritis processus facti per nos contra te talem, talis diocesis, nobis delatum de tali Hæretica prauitate, diligenter discussis, & cetera. Non inuenimus te confessum, nec etiam conuictum de prædicta labe, nec alias suspectum ad minus leuiter, nisi quòd te reperimus
m   legitim

legitimè & veraciter, in tali villa, aut ciuitate, vel diocesi, & apud bonos & malos publicè diffamatum. Quapropter ad purgandum huiusmodi infamiam, & vt bonus odor in cœtu fidelium existas, tibi indicimus Canonicam purgationem, vt & Iuris assignando tibi talem diem, talis mensis, & talem horam diei. In qua compareas personaliter coram nobis, vt purges tuam infamiam tanta manu ordinis tui, qui quidem compurgatores sint homines fide Catholici ac vita probati & qui conuersationem tuam ac vitam nouerunt, non tam moderno tempore quàm transactò. Significâtes, quòd si in purgatione defeceris, te habebimus pro conuictò, prout volunt Canonicae sanctiones.

Sic autè considerandum est, quòd qñ aliquis reperitur legitimè de aliqua Hæresi publicè diffamatus, & cōtra eum aliquid nō probatur, nisi infamia ipsa sola indicitur sibi Canonica purgatio, hoc est, quòd habeat aliquos viros, Septem, decem, viginti, vel triginta, secundum q plus vel minus, & in locis plurimis vel paucioribus magis vel minus insignibus fuerit diffamatus, qui sunt sue cōditionis seu ordinis, vt si diffamatus religiosus, & illi sint religiosi, si clericus secularis, & illi clerici seculares, siue militis, & illi milites qui purgāt eū à crimine, de quo est diffamatus, qui cū purgatores dicuntur esse homines fide Catholici & vita probati, qui & illius conuersationem & vitam nō tam moderno tempore, quàm antiquo nouerūt, vt habetur extrà de pur. ca. inter sollicitudines. Si autè se purgare noluerit, excomunicetur, quam excomicationem si per annum sustinuerit animo indurato, ex tunc vt Hæreticus condemnatur, iuxta c. excom.

excommunicamus itaq. §. quin aut. Si aut se purgare decreuerit, sed in purgatione defecit, hoc est, q purgatores tales & tantos, prout ei iniunctum fuit, qui eū purgent non inuenerit, pro conuicto habetur, & sic ut Hæreticus condemnatur, ut habetur extrà de hæ. excommunicamus. i. §. ad i. cimus. & ver. qui non se. & de pur. ca. cum dilectus. Considerandum aut est hîc, quod qn dicitur, q indicatur diffamato, quatenus purget se trina vel quarta manu ordinis sui, quod ordo sumitur ibi in genere & non in specie, vnde si Episcopus purgandus est, non negatur quin cum Episcopis purgandus possint admitti Abbates, & religiosi Presbyteri, & in alijs pari forma de pur. c. Quotiens purgabit autem se diffamatus per modum qui sequitur, ut colligitur extrà de pur. ca. quotiens. §. porro. & c. accepimus. Quo ad secundum.

Adueniente autem termino eidem diffamato ad se purgandum canonicè assignato, comparebit personaliter purgandus, cum suis coniuratoribus coram Episcopo Inquisitore, in loco vbi noscitur infamatus, & ille qui diffamatus est ponēs manum super librum Euangeliorum ante eum positū, dicet sic: Ego iuro super ista quatuor Euangelia sancta Dei, quod talem Hæresim expremendo eam, de qua sum diffamatus nunquam tenui, nec credidi, nec docui, nec teneo, nec credo. Negabit, scilicet illud cum iuramento, de quo est diffamatus quicquid sit illud. Quo factō, omnes compurgatores ponent manum super librum prædictum Euangeliorū. Et quilibet dicet ita. Et ego iuro super ista sancta Dei Euangelia, quod credo ipsum verum iurasse. Et tunc canonicè est purgatus. Considerandum est etiam diffamatus de

450 De sent. diffam. & quæst. exponendi,

Hæresi, ibi ea purgandus, ubi noscitur diffamatus, & si fuerit in multis locis infamatus, imponatur sibi, quod in omnibus illis fidem Catholicam publicè profiteatur, & detestetur Hæresim de qua noscitur infamatus, de purg. c. inter sollicitudines, nec contemnat qui canonicò se de Hæresi purgavit, nam si post purgationem incidit in Hæresim iam purgatam, prolapsus habetur, & ut relapsus tradendus est curiæ seculari. Iuxta c. excommunicamus. 1. §. adjicimus. & ver. vel si est post purgationem, & c. ad abolendam. §. illos quoq. secus autem si in aliam Hæresim incidit, de qua se antè nō purgavit. Iuxta capitulum allegatum.

SVPER TERTIVM MODVM SEN-

tentiandi diffamaram, & quæstioni-

bus exponendam,

QVÆSTIO XXII.

Tertius modus processum fidei finiendi, & terminandi est, quando delatus de Hæresi processus, meritis diligenter consideratus, cum bono consilio peritorum reperitur varius, vel habens indicia contra se ad quæstiones, ut. s. exponatur quæstionib. & tormentis, ut si quæstionatus nihil concesserit, pro innocenti & innocente babeatur. Et hoc est, quando delatus nō est deprebensus, nec propria confessione, nec etiam facti evidetia, nec testimonium legitima productione, nec sunt indicia ad talem suspicionem, ut habeat Hæresim abiurare. Est tamen in suis confessionib. varius. Vel aliàs sunt indicia sufficientia ad quæstiones & tormenta. Circa istum talis practica est servanda. In tali autem casu, quia

quia sententia interlocutoria est contra delatum ferenda, & non pro eo. Ideò per Inquisitorem coniunctim & non diuisim est ferenda, iuxta ca. multorum. In primò si talis steterit in negatiuis firmiter, & nullatenus licet inductus, per probos viros fateri voluerit Veritatem, feretur sententia, quæ videtur sapere vim diffinitiuæ sententiæ per modum tenoris sequentis.

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris ditioni talis domini subiectis. Attendentes meritis processus facti per nos contra te talem, talis loci, talis diocesis, & diligenter examinatis, quòd tu es varius in tuis confessionibus, & nihilominus sunt indicia multa quæ sunt sufficientia ad te exponendum quæstionibus & tormentis. Ea propter ut Veritas ab ore tuo proprio babeatur, & ut deinceps aures Iudicum non offendas interloquendo, declaramus, iudicamus, & sententiamus die præsentis, & hora tali, te supponendum quæstionibus & tormentis, lata fuit hæc sententia. Si verò quæstionandus reperiatur varius & insimul sint indicia alia ad quæstiones sufficientia, ponetur utrumque in sententia, ut in prædicta positum est, si autem hæc duo non concurrant, sed vnum tantum, ut potè varietates, scilicet, ne alijs indicijs vel alia indicia sine varietate ponentur in sententia, ut inuenitur, sententia autem lata mox exequatur, vel exequi simuletur. Non sit tamè Iudex multum voluntarius ad quæstionandū aliquem, nam quæstiones & tormenta non inferuntur nisi in defectu aliarum probationum. Et ideò perquirat alias probationes, quod si non inuenierit, & tenet probabiliter, quod delatus est culpabilis, sed

352 Desent. diffam, & quæst. exponendi,
metu negat Veritatem bonis modis, & quandoq; cautè,
loſis interdum adhibitis, eius amicis inducentibus ad
Veritatem dicendam, faciat suam diligentiam, ut ab ore
eius habeat Veritatem, & negocium non festinet, nam
meditatio frequens, & carceris calamitas, ac replicata
informatio proborum virorum disponunt ad Veritatem
erudiendam. Quod si delato conuenienter expectato, &
tempore congruenter prorogato, ac delato multipliciter
informato. Credant fide bona Episcopus & Iudex om-
nibus cõsideratis, ipsum delatum negare Veritatẽ, quæ-
ſtionem cum moderatè, sine tamen effusione sanguinis,
ſcientes, quod quæſtiones sunt fallaces & inefficaces.
Nam aliqui sunt ita molles corde & vecordes, quod ad
leuem torturam omnia concederent quæcunq; falsa. Ali-
qui autem sunt ita pertinaces, quod quantumcunq; ve-
xarentur, ab eis Veritas non haberetur. Aliqui sunt, qui
fuerunt aliàs quæſtionati, & istorum aliqui melius su-
ſtinent quæſtiones, quia brachia statim trabuntur, &
ſteſtuntur: aliqui autem remanent debiliores, & ſic mi-
nus ſuſtinent quæſtiones, aliqui etiam ſunt maleſicia-
ti, & in quæſtionibus maleficijs vtuntur, qui antè mo-
rerentur q̃ aliquid faterentur, efficiuntur enim quaſi
inſenſibiles. Quare in quæſtionibus cum maxima pru-
dentia eſt agendum, & ad conditionem quæſtionandi
quàm plurimum attendendũ. Cum aut lata fuerit, mox
miniſtri ſe diſponant ad quæſtionandum delatum. Et
cum diſponunt ſe Ep̃s aut Iudex, & per ſe & per alios
bonos viros fidei Zelatores inducant quæſtionandã ad ſa-
tendum liberè, et compromittendo ad conſeruationem
vita ſi opus ſit, ut ſup. ſactum eſt. Quod ſi nec ſic poterit
ad ter-

ad terrorem, vel etiam ad Veritatem fatendum induci, poterit secundum diem vel tertium assignare, ad continuandum tormenta, ad continuandum, quia iterari non debent, nisi nouis superuenientibus indicijs contra eum, & tunc possunt, sed continuari non prohibetur, dicetur ergo sic: Et nos N. Episcopus & N. Iudex si adhasit præfati assignamus tibi tali diem talem, ad quæstiones continuandum, ut à tuo ore proprio Veritas eruatur, & totum ponatur in processu, & infra tempus eidem assignatum, & per se & per alios probos viros, inducent eum ad fatendum Veritatem. Quod si fateri noluerit, die assignata poterunt quæstiones continuari, & sic quæstionetur eisdem vel alijs grauioribus tormentis, fortius, vel leuius, secundum maiorem culpæ grauitatem, & poterunt Iudices multas cautelas licitas adhibere, & in verbis & in factis, ut Veritas habeatur, quas magis docet Experientia atq; vsus, & negotiorum varietas, q̃ ars alicuius, seu aliqua doctrina. Vbi autem decenter quæstionatus, & tormentis expositus, voluerit detegere Veritatem, amplius non vexetur, sed liberè abire dimittatur. Si autem perstiterit in ipsa confessione, & proderit Veritatem, culpam propriam cognoscendo, & ab Ecclesia veniam postulando, tanquam deprehensus in Hæresi, propria confessione, sed pœnitens, iuxta c. ad abolendam. §. præfenti. abiuret, & sententialiter ut deprehensus publicè condemnatur, per modum quo condemnatur in Hæresi deprehensi, propria confessione, ut dicetur infra in octauo modo expediendi huiusmodi deprehensos, videatur ibi. Vbi verò Veritatem proderit, & non pœnituerit, sed in Hæresi pertinaciter perstiterit, & rela-

354 *De sent. diffam. & quæst. exponendi,*
psus non fuerit, condemnabitur, iuxta ca. ad abolen. s. p. presenti. & expectatus competenter, informatus decenter tradetur brachio seculari, ultimo supplicio ferendus, ut dicitur infra in decimo modo. Si autem relapsus fuerit, condemnabitur per modum quo dicitur infra in decimo modo processum aliquem terminandi. Videatur ibi.

Sic autem est diligentius attendendum, quod ille qui questionandus est, ante questiones interdum contra se nihil confitetur, nec aliquid probatur, propter quod possit nec debeat Hæresim abiurare, nec propter Hæresim condemnari, & de talibus agitur hic, & dictum est statim. Interdum autem ipse delatus est in Hæresi deprehensus, vel aliàs sunt alia contra eum probata iudicia, propter quæ debet abiurare, ut leuiter vel rebeementer de Hæresi suspectus, propter quæ non est questionandus, sed si ultra hoc negat aliqua quæ non probantur, sed sunt iudicia sufficiens ad questiones, & eum pro talibus questionatur, sed nihil propter questiones confiteatur, nihilominus ista non est absoluenda, iuxta primum modum, sed secundum probata contra eam procedatur, & abiurabit vel ut suspecta, vel ut deprehensa, si vir, prout processus merita exigent & requirent, si verò propter questiones confiteatur illa, vel eorum aliqua propter quæ questionatur, tunc adiurabit hac & illa, & preiis & illis, seu sententia contra eum est ferenda.

SUPER QVARTVM MODVM SEN-
tentiandi delatam, & suspectam
leuiter,

QVÆSTIO XXIII.

Qvæstio

Quartus modus processus fidei sentiendi & terminandi est, quando delatus de Hæresi, processus meritis diligenter discussus, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur tantum suspectus de Hæresi leuiter, & hoc est, quando delatus de Hæresi non comprehenditur, nec confessione propria, nec facti euidencia, nec testium productione legitima, nec alijs sunt indicia fortia, seu uehementia de illa Hæresi contraria, sed tantummodò modica & leuia, & talia esse per consilium indicata, propter quæ ut suspectus leuiter de Hæresi, potest & debet, ut tales illam Hæresim, de qua delatus extitit abiurare, & talis si delabatur pœnare lapsi non debet puniri, licet grauius tunc fuerit puniendus, quàm si non antè abiurasset, iuxta c. accu. in prin. lib. 6. Circa istum talis practica est seruanda. Talis enim si habetur respectus publicè, abiurabit publicè in Ecclesia, per modum qui sequitur in sententia.

Ego talis diocesis talis habitator ciuitatis, vel loci talis, in iudicio constitutus coram vobis domino Episcopo talis ciuitatis, sacrosanctis Euangelijs positus coram me, & proprijs manibus eis per me tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore illam sanctam fidem, Catholicam & Apostolicam, quam sacrosancta Ro. Ecclesia credit, cõfitetur, prædicat & obseruat. Item iuro, me credere corde, & profiteor ore, q̃ Dñs Iesus Christus cum omnibus sanctis detestatur Hæresim pessimā Maleficarū, & q̃ oēs illā assequētes, seu illi adharētes, æternis ignib. cruciabuntur cū Diabolo & Angelis eius æternaliter, nisi resipiscāt, & Ecclesia sancta p penitentia reconcili-

356 De leui. susp. modus sententiandi,
reconciliati fuerint, & consequenter abiuro, abnega, &
reuoco illam Hæresim, de qua habetis me suspectam vos
domini, Episcopus & Officialis, videlicet, quod familia-
ritatem cum Maleficis habui, eorum errorem ignoran-
ter defendi, odio habui Inquisitores, & illarum perse-
cutores, seu etiam quod eorum crimina nō detexi. Item
iuro, quod nunquam prædictam Hæresim credidi, neg-
credo, nec illi adhaesi, nec adhæreo, nec vnquam credam,
neg hærebo, nec illam docui, nec docere intendo, quod si
aliquid prædictorum fecerim in futurum, (quod Deus
auertat) pœnis Iuris taliter abiuratus, prompto animo
me submitto, paratus subire omnem pœnitentiã, quam
pro his quæ feci, & dixi meritò me habetis suspectum,
volueritis mihi iniungere, illam iuro pro viribus ad-
implere, & nullatenus contrauenire, sicut me Deus ad-
iuuet, & hæc Euangelia sacrosancta. Prædicta autem
abiuratio fiat, in vulgari, vt ab omnibus intelligatur.
Qua facta, Iudex si adest aut Officialis, potest sibi dic-
te publicè in vulgari talia verba, vel similia in effectum:
Fili, vel filia, tu suspicionem quam de te habebamus, vi
non immeritò abiurasti, & purgasti per abiurationem
prælibatam, de cætero caueas tibi, quod non incidas in
hanc Hæresim abiuratam. Nam tanquam suspectus le-
uiter, & non vebementer, tamē tunc multò fortius pu-
nieris quàm si non abiurasses, & amodò pro modico ha-
beris suspecta vebementer, & vbi vt talis abiurares, &
prolaberis, pœna relapsi debita punieris & absq; Mis-
ericordia traderis curiæ seculari ultimo supplicio subi-
enda. Si autem abiurat secretè in camera Episcopi, vel
camera Iudicis, quando scilicet non est facta publicum,
modo

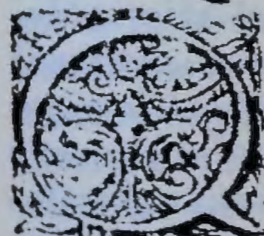
modo consimili abiurabis. Quibus peractis, feretur sententia in hunc modum. Nos miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex si adest, in terrâ talis domini ditioni subiectis, Attendentes, quod visis & diligenter consideratis processus meritis per nos facti contra te talem delatum nobis de Hæretica prauitate, reperiimus te talia & talia commisisse, dicantur illa quæ te reddunt suspectum leuiter de Hæresi, & propter quæ te talem merito habentes, te fecimus vt leuiter suspectum de prædicta labe, eandem Hæresim abiurare. Verum non prædicta parte commissa remaneant impunita, & vt efficiaris cautior in futurum, de multorum & magnorum consilio, in Iure peritorum, ac etiam Religiosorum in & super his habito maturo pariter & digesto, habentes præ oculis solum Deum, ac irrefragabilem sanctæ fidei Catholicæ Veritatem, sacrosanctis Euangelijis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem sedentesq; pro tribunali, more Iudicum iudicantium, te talem hic in nostra præsentia personaliter constitutum, per modum qui sequitur condemnamus, sententiamus, seu potius penitentiam scilicet ne de cætero vnquã scienter teneas, associes, verbis defendas, legas, seu habeas talem, & ne deinceps &c. Ponantur illa quæ commisit, propter quæ suspecta fuit habita de prædicta Hæretica prauitate. Lata fuit hæc sententia seu penitentia. Comeatq; Notarius quod in processu ponat, quod talis abiuratio est facta tanquam per suspectum habitum de Hæresi leuiter, & non vehementer, alias periculũ magnum esse posset.

358 De vehementi suspit. modus sent.

SVPER QVINTVM MODVM SEN.

tentiandi suspectam vehementer,

QVÆSTIO XXIIII.

Quintus modus processum fidei finiendi
& terminandi, est quando delata de Hæ-
resi processus meritis diligenter discus-
sis, cum bono consilio in lure peritorum
reperitur suspecta de Hæresi vehemen-
ter, & hoc est, quando delata de Hæretica prauitate non
reperitur legitimè deprehensa, nec confessione propria
nec facti euidencia, nec testium productione legitima,
sed sunt magna & graua probata indicia contra eam,
& talia per consilium indicata, quæ illam reddunt su-
spectam vehementer de prædicta Hæretica prauitate.
Circa istum talis practica est seruanda. Talis namq; de-
bet vt suspectus vehementer de tali Hæresi abiurare il-
lam Hæreticam prauitatem, ita quòd post modum rela-
batur, pœna relapsi debita puniatur, hoc est, quòd trada-
tur brachio seculari ultimo supplicio ferièda. iuxta ca.
accusatus. in prin. de hæresi. lib. 6. & abiurabit publicè
vel secretè, secundum quòd suspectus est habitus publicè
vel secretè, & apud plures vel pauciores, & graues vel
leues, vt dictum est statim de illo qui est suspectus leui-
ter de Hæresi, & habet vt talè Hæresim abiurare. Mo-
dus autem disponendi ad abiurationem talis est. Ad-
ueniente namq; die Dominica ad abiurationem facien-
dam, & ad audiendam sententiam seu pœnitentiã ab-
iurando imponenda, Prædicator sermonem faciet gene-
ralem. Quo facto, legantur publicè per Notariũ vel Cle-
ricũ, ea de quibus ipse adiurandus est conuictus, & alia
ex qui-

ex quibus habitus est suspectus de Hæresi vehementer. Post dicetur sibi p ludicē, vel Officialem: Ecce, quod ex his recitatus tu es nobis suspectus de tali Hæresi vehementer, quare oportet quod tu purges te, & abiures Hæresim supradictam, & tunc ponetur coram abiurando liber Euangeliorum, & ipse ponet manū sup illum, & si scit legere cōpetenter, tradetur sibi sequens abiuratio in scriptis, & leget corā omni populo. Si aut nesciat legere competenter, Notarius legat ea spaciosē, & abiurandus respondebit alta & intelligibili voce p hunc modum, nam Notarius vel Clericus dicet sic: Ego talis de tali loco, & iste respondebit per eadem verba & ille in iudicio constitutus & iste respondebit per eadem verba, in vulgari semper. Et sic quoq; abiuratio sit finita, & abiuravit per formam tenoris sequētis. Ego talis de tali loco, talis diocesis, in iudicio personaliter constitutus coram vobis reuerendis dominis, Episcopo talis ciuitatis, & tali ludice in terris ditioni talis domini subiectus, sacrosanctis Euangelis positis coram me, proprijs manibus per me tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore illā sanctā fidem Catholicam & Apostolicam, quam sacrosancta Ro. Ecclesia docet, pfitetur, p̄dicat & tenet. Itē iuro, me credere corde, & p̄fiteor ore, qd &c. Explicetur articulus Catholicus contrarius illi Hæresi de qua vehementer est suspectus, & verbi gratia, si est Hæresi Maleficarū dicetur sic: Iuro me credere. qd non solum simplices Hæretici aut schismatici, æternis ignibus cruciabūtur, verū sup̄pōs Hæresi Maleficarū infēli. Dæmonis fidē quā in sacro fonte baptismatis preperunt abnegantes, & spurcitijs Diabolicis p̄implendis

560 De vehementi suspic. modus sent.

eorum prauis desiderijs insistant, hominibus, iumentis; terræ frugibus, plurima nocumenta inferentes, & consequenter abiuro, abnego, & reuoco, illam Hæresim, seu potius infidelitatem, quæ falsè & mendaciter asserit, non aliquam Maleficam in terris, & quòd nemo credere debeat illas posse nocumenta inferre auxilio Dæmonū, cum talis infidelitas expressè militat, vt iam cognosco, aduersus determinationem sanctæ matris Ecclesiæ, omnium Catholicorum Doctorum, imò & aduersus leges Imperiales, quæ huiusmodi comburendas decreuerunt. Itē iuro, quòd nunquā prædictæ Hæresi credidi, supple pertinaciter, neq. credam, nec adhæreo de præsentī, nec adhærere intendo, nec docui, nec docere intendo, nec docebo. Item iuro & promitto, quòd talia & talia exprimantur, propter quæ habetis me suspectum de huiusmodi Hæresi vehementer nunquā faciam, nec operam, vt fiant dabo. Quod si aliquid de prædictis fecero in futurum (quod Deus auertat) pœnis de iure relapsis debitis, prompto animo me submitto, paratus subire omnem pœnitentiā, quare pro his quæ feci & dixi, propter quæ habetis me suspectum de dicta Hæresi vehementer decreueritis mihi iniungere, & illam iuro & promitto pro viribus adimplere, & nullatenus contraire, sic me Deus adiuuet, & hæc Euangelia sacrosancta. Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus capiatur, nisi fieret solummodò coram personis Ecclesiasticis, qui linguam latinam intelligerent competentèr. Si autem abiurauerit secretè, scilicet in palatio Episcopi, vel camera Episcopi, quando scilicet factum non est publicum, modo consimili abiurabit. Facta autem prædicta
abiuratio-

abiuratione, iudex ausabiteum vt supra, quòd non incidat relabendo in pœnam relapsorum. Si cauius Notarius, quod ponat in actis, quomodo talis abiuratio facta est per talem, vt per suspectum de Hæresi vehementer, ad hoc, vt si relaberetur qualiter puniretur, quis pœna relapsis debita. Quibus per actis, fertur sententia seu pœnitentia, in hunc modum: Nos N. Episcopus talis ciuitatis, & frater si adsit N. Inquisitor Hæretica prauitatis, in terris talis domini ditiõis subiectus, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus, attendentes, quòd tu talis, de tali loco, & talis diocesis, talia & talia commisisti, (dicantur illa,) vt ex processus meritis diligenter discussis legitimè nobis cõstat, propter quæ meritò habemus te suspectum vehementer de tali Hæretica prauitate, & vt taliter suspectum te fecimus abiurare, de magno consilio in lure peritorum, Iustitia suadente, verum vt efficiaris cautior in futurum, & ne reddaris procliuior ad similia peragenda, & ne crimina permaneant impunita, vt sis cæteris delinquentibus in exemplum, de multorum & magnorum in lure consilio peritorum, ac etiam in facultate Theologica Magistrorum, seu Doctõrum, & insuper his habito maturo & digesto, habentes præ oculis solùm Deum, ac sanctæ fidei Catholica, & Apostolica Veritatem, sacrosanctis Euangelij positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum pdeat, & oculi nostri videant æquitatē, sedentesq; pro tribunali, more iudicum iudicantium, te talem hic in nostra præsencia personaliter constitutum, forma qua sequitur condemnamus, seu potius pœnitentiamus videlicet, ne deinceps talia vel talia facere, vel dicere, aut

562 De vehementi suspic. modus sent.

docere præsumas, ponantur illa quæ conuincitur commississe, propter quæ fuit suspectus habitus de prædicta Hæresi vehementer, & nonnulla quæ si committeret, incideret leuiter in relapsum, sed alia sibi imponantur, prout negocij varietas ex postulat & requirit, ut potè, quod nunquam scienter habet talia exercitia, vel ne eos quod sciuerit abiurasse, receptet & similia. Lata fuit hæc sententia. Attendendum autem, quod suspecti de Hæresi, & non deprehensi, siue sint suspecti vehementer, siue leuiter, nō debent perpetuò incarcerari, nec perpetuò immutari, quia hæc est pœna illorum qui fuerūt Hæretici, & postea pœnituerūt, ut patet in c. ex cōicamus. 2. de hæ. & in c. quoniā. de hæ. li. 6. sed pnt propter illa quæ cōmiserunt, ex quibus habitus sunt suspecti, ad certum tempus carceri mancipari, & postmodum ut videbitur dispensari, iuxta cap. ut commiss. de hæ. lib. 6. Nec huiusmodi suspecti sunt crucibus consignandi, nam cruces sunt insignia Hæretici pœnitentis, suspecti autem non fuerunt Hæretici habitus, quare non sunt consignandi, potest tamen eis imponi, quod stent certis diebus solennibus in valuis talium Ecclesiarum, vel circa altaria, dum missarum solennia celebrantur, habentes in manibus cereum ardentem tanti ponderis, vel quod vadant ad talem peregrinationem, & similia, prout negocij qualitas expedit & requirit.

SVPER SEXTVM MODVM SEN.

rentiandi delatam violenter suspectam,

QVÆSTIO XXV.

SExtus

Sextus modus processus fidei terminandi est, quando delatus de Hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur de Hæresi suspectus vehementer. Et hoc est, quando delatus ipse non reperitur legitime deprehensus confessione propria, nec facti euidencia, nec testium productione legitima, sed sunt indicia non leuia solum vel vehementia, sed fortissima & violentissima, quando ipsum delatum reddunt merito suspectum de dicta Hæresi violenter, & propter quata-
lis debet ut suspectus violenter de dicta Hæresi iudicari. Et ut modus iste clarius intelligatur, demus exempla tam de simplici Hæresi in fide, quam & de Hæresi Maleficarum. Nam in simplici Hæresi casus contingeret, quando delatus ipse non reperitur legitime deprehensus, confessione propria, &c. ut supra, tamen propter aliquid quod dixit vel legit, ut potè in hoc causa fidei sustinuit excommunicationem per annum, vel plus, talis est iam suspectus leuiter de Hæresi, quia hoc non caret scrupulo Hæreticæ prauitatis, de pœnis, c. grauem. Citatus autem responsurus de fide, ubi non comparet, sed renuit contumaciter comparere, propter quod excommunicatur, tunc sit suspectus de Hæresi vehementer, nam tunc leuis suspitio transit in vehementem, & si sustinet illam excommunicationem per annum animo pertinaci, tunc sit suspectus de Hæresi violenter, nam & tunc vehemens suspitio transit in violentam, contra quam non admittitur defensio, imò ex tunc talis est ut Hæreticus condemnandus, ut patet per capitulum cum contumacia,

564. De pœnitentia imponenda abiuratis,
& notatur ibidem. lib. 6. In Hæresi verò Maleficarum
exemplificatur super violentam suspicionem, quando
dixit & egit aliqua, quæ à Maleficis practicantur, quā-
do volunt aliquem maleficiare, & quia hoc cōmune est,
vt verbis comminatorijs, aut factis per visum, vel ta-
ctum se habeāt manifestare, & triplici ex causa, vt pec-
catum à ludicibus aggrauetur, & vt simplices eo faci-
lius seducantur, & vt Deus per amplius offendatur, &
maior scæuiendi in homines sibi facultas relinquatur,
vnde violenter Malefica sit suspecta, quādo post verba
comminatoria dicendo: Faciam tibi quod in breui sen-
ties, vel similia in sententia, & post verba effectus ali-
quis in ipso, vel in alio fuit subsecutus, tunc enim non
leuiter fit suspecta, sicut qui propter familiaritatē ha-
bitam cum Maleficis fuerunt suspecti, aut qui procare
ad amorem inordinatum aliquem voluissent, vide sup.
de tribus suspicionibus, leui, vehementi, & violenta.
Nunc videndum est, qualis practica sit cum talibus ser-
uanda, nam circa violenter suspectum in simplici Hæ-
resi hæc practica seruatur. Nam licet in re fortassis non
sit Hæreticus, vt potè, quia non habet errorem in mente,
nec de illo pertinaciam in voluntate, vt notat Archid.
super c. alleg. nihilominus est vt Hæreticus condenan-
dus, propter prædictam suspicionem violentam, contra
quam non est probatio admittenda. Condemnatur aut
Hæreticus sic, quod si noluit resilire, & Hæresim abiur-
rare, & satisfactionem condignam exhibere, traditus
brachio seculari, animaduersione debita puniendus, iux-
ta c. ad abolendam. §. presenti. Si autē velit & consen-
tiat cum effectū, abiurat Hæresim, & carceri perpetuo
mancipatur,

mancipatur, iuxta c. excommunicamus. 2. de hæc. Pari
 forma ille qui sic est suspectus de Hæresi Maleficarum
 violenter. Circa suspectū aut violenter super Hæresim
 Maleficarum, licet idem modus esset observandus, tamē
 minori modo procedendo. Aduertendo, q̄ si stabit in ne-
 gatiua, asserens prout facere solent, quod non ea inten-
 tione verba illa protulerit, sed ex vehementi & mulie-
 bri passione, vnde & Iudici nō videtur ipsam igni posse
 adiudicare, non obstante violēta suspitione, tunc Iudex
 ea in carceribus detenta, inquirat & proclamare faciat,
 si in similibus dudum notata fuisset, & si sic, vtrum
 publicē sit de tali Hæresi diffamata, ex quibus procede-
 re ad vltiora potest, taliter vt ante omnia quæstioni-
 bus tormentis exponatur, & si indicia apparuerint su-
 per talem Hæresim, aut super maleficium taciturnita-
 tis, puta, quia lachrymas non effudit, imò & quasi in-
 sensibiles ad tormenta reperitur, quia videlicet citò post
 tormēta omnibus viribus restituitur, tunc procedat per
 varias cautelas suprà positas, vbi de similibus agitur. Et
 in casu quo omnia deficerent, tunc aduertatur, quod si
 similia dudum perpetravit, tunc omninò non est dimit-
 tenda, sed per annū ad minus squaloribus carceris man-
 cipanda & crucianda, sæpiusimè et examinanda, præ-
 cipue sacratioribus diebus. Si aut diffamata cum hoc, li-
 cet tunc Iudex per ea quæ suprà tacta sunt, circa sim-
 plicem Hæresim, ipsam posset igni adiudicare, præcipue
 propter multiplicationē testium, & quia sæpius in si-
 milib., vel in alijs maleficijs fuit notata, tñ quia cū pie-
 tate procedere vult, ideo iudicet ei Canonicam purgatio-
 nem, vt videlicet viginti, aut triginta purgatores ha-

566 De pœnitentia imponenda abiuratis,
beat, & procedat, prout in secundo modo sententiandi
tactum est, ita videlicet, indicâdo sibi, q̃ si in purgatio-
ne defecerit, quòd tunc tãquam rea igni adiudicabitur,
& secundum hoc Iudex procedere potest. In casu verò
quo se purgaret, tunc abiurationem omnis Hæresis, cum
pœna relapsorum, ac perpetua pœnitentia, per modum
qui sequitur in sententia formanda faciat, & modus
disponendi ad abiurationem, talis est, vt dictum est in
quarto & quinto, modis precedentibus processum fidei
terminandi. Nota etiam, quòd in sequentibus modis o-
mnibus sententiandi, vbi Iudices per viâ pietatis proce-
dere velient, tunc per modum iam tactũ procedere pos-
sent. Sed quia seculares Iudices varijs suis vtuntur mo-
dis, iuxta rigore, & nō semper iuxta æquitatē proceden-
tes, idè ipsi infallibilis regula & modus assignari non
pōt, sicut Iudici Ecclesiastico, qui abiurationem recipere
pōt sub perpetua pœnitētia, per modũ qui sequitur. Ego
talís, de tali loco, talis diocesis, in iudicio personaliter
constitutus coram vobis Venerabilibus dominis, Ep̃o ta-
lis ciuitatis, & Iudicibus, sacrosanctis Euangelijs positus
coram me, eisq̃ proprijs manibus per me corporaliter ta-
ctus, iuro me credere corde, & profiteor ore, illã sanctam
fidem Catholicam & Apostolicam, quam sacrosancta
Ro. Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat atq̃ docet.
Et consequenter abiuro oẽm Hæresim, & abnego & re-
uoco oẽm extollentem se aduersus sanctã Romanam &
Apostolicam Ecclesiã, cuiuscũq̃ sectæ fuerit, vel erroris.
Item iuro & promitto talia & talia, (exprimatur il-
la,) quæ egi, seu dixi, propter quæ & ex culpa mea ha-
betis me suspectum de dicta Hæresi violenter, deinceps
nunquam

nunquam faciam, vel dicam, vel quòd fiant operam dabo. Item, iuro, & promitto, quòd omnem pœnitentiam quam mihi iniungere volueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contraveniam in aliquo, sic me Deus adiuuet, & ista sacrosancta Euangelia. Quòd si contra abiurata fecero in futurum, (quòd Deus auertat) ex tunc pœnis de iure relapsis debitis, nunc pro tunc obligo & astringo quatenus illis ferior. Si cautus Notarius & scribat in actis quòd d. abiuratio est facta a per vñ de Hæresi violenter suspectū, vt si probaretur post relapsus, vt tūc talis iudicaretur talis, & traderetur brachio seculari. Ego talis, de tali loco, talis diocesis, in iudicio personaliter cōstitutus coram vobis venerabilib. dñis N. Episcopo talis ciuitatis, Iudicibus in terris tali domini, sacrosanctis Euangelis positis coram me, eisq. proprijs manib. per me corporaliter tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore illam sanctam fidem Catholicā & Apostolicā, quam sacrosancta Ro. Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat atq. docet. Et consequenter abiuro, abnego & reuoco oēm Hæresim, extollentem se aduersus sanctam Romanam & Apostolicam Ecclesiam, cuiuscunq. sectæ fuerit, vel erroris. Itē iuro & promitto talia & talia, (expriantur illa,) quæ egi, seu dixi, propter quæ & ex culpa mea habetis me suspectum de dicta Hæresi violenter, deinceps nunquam faciam, vel docebo, nec quòd fiant operam dabo. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam quam mihi iniungere volueritis pro prædictis, pro viribus adimplebo, nec contraveniam in aliquo, sic Deus me adiuuet, & ista sacrosancta Euangelia. Quòd si contra abiurata vel iurata fecero in futurum,

568 De pœnitentia imponenda abiuratis,

Diabolo instigante, quod Deus auertat, pœnis de iure relapsis debitis, nunc pro tunc me obligo & astringo, quatenus illis ferior, cum legitime constiterit me contrafuisse. Sit cautus Notarius, quod adscribat in actis, quod dicta abiuratio est facta per talē, tanq̃ per habitū suspectū de Hæresi violenter, ut si pharetur, abiuratus relapsus iudicaretur, & ut talis traderetur brachio seculari.

Quibus sic actis, absoluat eum à sententiā excommunicationis, de qua est suspectus habitus violenter, quod inciderit sicut in Hæresibus supradictis, unde sicut Hæreticus cum redijt & abiurat, est à sententiā excommunicationis absolueudus, quia omnibus omnis Hæreticus est excommunicatus, iuxta c. excom. 1. & 2. de hære. & etiam iuxta c. ad abolendā. in prin. Sic talis de quo agitur cum sit ut Hæreticus condemnandus, ut dictum est prius, postquam abiurauerit, est ab excommunicationis sententiā absolueudus, & absolute facta, feretur sententiā per modum tenoris sequentis.

Nos N. Episcopus talis civitatis, & si adest, Iudex in terris talis domini, attendentes, quod tu talis, de tali loco, talis diocesis, fuisti nobis delatus de talibus & talibus, fidem sanctam tangentibus, exprimantur illa, & quod nos processimus ad informandum, nos super illis ut Iustitia suadebat, & meritis processus diligenter examinatis, & omnibus actis & actitatis in causa præsentis, inuenimus te talia & talia commisisse, explicentur illa. Quapropter & nō immeritò de tali Hæresi, explicentur illa, te suspectum violenter habētes, fecimus te, ut taliter suspectum omnē Hæresim generaliter publice abiurare, prout nobis mādant Canonice sanctiones.

Sand

Sanè est secundum eadem Canonica instituta, omnis talis sicut Hæreticus condemnandus, & tu saniori consilio in hærendo, & ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ redeundo, abiuraueris ut præmittitur omnem Hæreticam prauitatem, propter quod absoluiamus te à sententiâ excommunicationis. quæ ut obnoxius Dei Ecclesiæ astrictus meritò teneris. Si tñ de corde vero, & fide non ficta, ac versus ad Ecclesiæ unitatē, idcirco inter pœnitentes deinceps computaris, ad Misericordiæ sinum sacrosanctæ Ecclesiæ, te recipiens de præsentī. Verùm quia indignum valde existit, offensas diuinas impunitas conuenientibus oculis pertransire, & iniurias hominū castigare, cū grauius sit diuinā q̃ humanam lādere Maiestatem, & ne tua crimina incēdium existant alijs delinquendi, & ut efficiaris cautior in futurū, ac minus proclius reddaris in posterū ad prædicta seu similia cōmittenda, ut in futuro seculo leuius patiaris: Nos Ep̃s & Iudex præfatus, præhabito in & super ijs sano & maturo cōsilio peritorū, sedentes pro tribunali more iudicij iudicantium, habentes præ oculis solū Deum, & sanctæ fidei irrefragabilem Veritatem, sacrosanctis Euangelis positis coram nobis, ut de vultu Dei iudiciū nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatē, te talē, in nostra præsentia personaliter constitutum, hac die & hora, tibi in antea assignatis, sententialiter per modum qui sequitur condemnamus, seu potius pœnitentiamus. In primis, q̃ statim induaris super vestes oēs quas desers, veste liuida, ad modum scapularis monachi, sine caputio facta antè & retrò, habente cruce de panno croceo, longitudinis palmarum trium, & latitudinis duorum,

570 De pœnitentia imponenda abiuratis,
quam vestem deferre habeas super omnes vestes alias,
per tantum tempus, exprimatur vnius anni vel duo-
rum, vel plus, ad minus, prout culpa exigerit delinquē-
tis, & nihilominus cum dicta veste & crucibus, stet in
porta talis Ecclesiæ, talis & tanto tempore, scilicet, in
quatuor festis principalib. virginis gloriosæ, vel talibus
& talibus ciuitatibus, in valuis talis & taliū Ecclesiarū,
teq. ad talem carcerem, ad perpetuum vel ad tale tem-
pus, sententialiter condēnamus. Ponantur illa quæ vi-
debuntur magis ad honorē fidei expedire, attenta culpa
maioritate seu minoritate, seu contumacia delinquen-
tis, & sequitur, retinentes nobis ex certa scientia & ex-
presse, vt nobis concedunt Canonica instituta, quatenus
dictam pœnitētiam possumus mitigare, aggravare, mu-
tare, tollere, in toto, & in parte, toties, quoties nobis vi-
sum fuerit faciendum. Lata fuit hæc sententia, Quale-
ctā, mox executione debitè demandetur, & induatur
veste prædicta, cruces huiusmodi continente.

SVPER MODVM SENTENTIANDI

debitam suspectam & diffamatam,

QVÆSTIO XXVI.

 Optimus modus processum fidei finien-
di & terminandi est, quādo delatus de
Hæretica prauitate, processus meritis
diligenter discussis, cum bono consilio
peritorum in Iure, reperitur suspectus
de Hæresi, & etiam diffamatus. Et hoc est, quando de-
latus ipse non reperitur legitime deprehensus, nec pro-
pria confessione, nec facti euidentia, nec etiam testimon-
legitima productiōe, sed reperitur publicè diffamatus,
ac et.

ac etiã reperiuntur indicia contra eum, quæ ipsum reddunt suspectum aliàs de Hæretica prauitate leuiter vel vehemēter, vt potè, quia habuit magnam familiaritatem cum Hæreticis, qualis fuit ille de quo agitur in ca. inter sollicitudines. de purga. c. Et tali ratione infamia est indicenda Canonica purgatio, & ratione suspicionis debet Hæresim abiurare, iuxta capit. allegatum, inter sollicitudines, circa istum talis practica est seruanda. Talis enim sic publicè de Hæresi diffamatus, & ultra infamiam ea alijs indicijs, suspectus habitus de Hæretica prauitate, inprimis purgabit se publicè, per modum quo in secundo modo tactum est. Quia purgatione expleta per ipsum diffamatum, mox idem diffamatus vt suspectus aliter, & ex alijs indicijs Hæresis de qua est suspectus habitus, prædictum habēs librum Euangeliorum, coram positus, abturbabit per hūc modum: Et ego talis, de tali loco, talis diocesis corā vobis venerabilibus dominis meis N. Episcopo talis ciuitatis, & Iudice interris talis domini, in iudicio constitutus personaliter, sacrosanctis Euangelijs positus coram me, eis que proprijs manibus corporaliter per me tactis iuro me credere corde, ac profiteor ore, illam sanctam fidem Apostolicam, quam Romana Ecclesia credit, profitetur, prædicat, & obseruat. Et consequenter abiuro, detestor & abnego & reuoco omnem Hæresim extollentem se aduersus sanctam & Apostolicam Ecclesiam, cuiuscunque sectæ fuerint, seu erroris, & postea vt suprā tactum est. Item iuro & promitto, quod talia & talia, quæ egi propter quæ & p merito sum de tali Hæresi diffamatus, & ultra vos me habetis suspectum, exprimantur illa, nūquam

572 *Mod. sent. super deb. de susp. & diffam.*

quàm deinceps faciam seu dicam, neq. operam dabo, quo
fiant. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitenti-
am quam mihi iniungere decreueritis, pro prædictis vi-
ribus adimplebo, nec contraveniã in aliquo, sic me Deus
adiuuet, & ista Euangelia sacrosancta. Quòd si contra
prædicta iurata & abiurata feceru in futurum, (quòd
Deus auertat) à pœnis talibus de iure debitis, me nunc
pro tunc liberè suppono, obligo & astringo, quatenus il-
lis plectar, cùm probatum legitimè extiterit, me talia
commisisse, aduertendum tamẽ hoc, quòd si inditia sunt
talìa & tam fortia, quòd cum infamia prædicta vel
absq. ea reddant prædictum diffamatum, suspectum de
Hæresi vehementer, tunc abiurabit omnẽ Hæresim ge-
neraliter, vt habitum est, & si relabatur in quamcunq.
Hæresim, pœna relapsi debita punietur, vt in capi. in-
ter sollicitudines, de purgatione Canonica. & in c. ac-
cusatus, de Hæresi. libro 6. Si autem indicia illa sunt
ita modica & leuia, quòd etiam cum prædicta infamia
non reddant eum suspectum de Hæresi vehementer, sed
solum leuiter, tunc sufficient, quòd abiuret non genera-
liter, nec simpliciter, sed singulariter Hæresim de qua
habitus est suspectus, ita quòd si probatur in aliam spe-
ciem Hæresis, pœna relapsi debita non punietur, sed si
in eadem ratione abiurationis, quia scilicet suspectus le-
uiter abiurauit, pœna relapsi debita non punietur, licet
durius, quàm si aliàs non abiurasset, vt omnia hæc patet
in capi. accusatus, in principio. de Hæresi, libro sexto.
Ratione autem purgationis Canonicae est dubium, an
videlicet si post purgationem Canonicam, in eandem
speciẽ Hæresis, de qua se purgauit canonicè, prolabatur
pœna

pena relapsis debita, hoc est, ultimo supplicio feriatur? Et videtur quod sic, per ca. excommunicamus primo paragrapho adiciamus verbum, vel si post purgationem, & per Canonem, ad abolendam. §. illos quo quem. de Hæresi, in antiquis. Sit cautus Notarius, quod scribat in actis, & talis abiurauerit tanquam suspectus de Hæresi leuiter vel vehementer, quia multum interest, ut alias frequenter dictum est. Quibus sic actis, fertur sententia seu pœnitentia, per formam tenoris sequentis.

Nos N. Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex inter-
ris ditioni talis domini subiectis, Diligentius attenden-
tes, quod tu talis, de tali loco, & talis dioecesis, fuisti de-
latus nobis de tali Hæretica prauitate, exprimantur
illa. Et nos volentes, ut tenebamus iudicialiter infor-
mati, an tu incidisses in prædictam Hæresim condem-
natam, ad inquirendum, testes examinandum, te que-
ritandum & interrogandum, medio iuramento, & ad
alia facienda quæ fienda erant per nos, descendimus &
processimus ut decebat: Quibus peractis, visis, & dili-
genter inspectis pariter & discussis processus meritis hu-
iusmodi causæ, & omnibus & singulis productis actis,
& actitatis, habitoq; in & super illis Theologorum, at-
que in lure peritorum plures, maturo consilio, ac digesto,
reperimus te de prædicta Hæresi in tali loco, seu tali-
bus locis, apud bonos graues publicè diffamatum, propter
quod ut nobis mandant Canonica instituta, indiximus
tibi purgationem Canonicam, qua coram nobis hic pu-
blice te purgasti, & ipsi compurgatores pariter te purga-
runt. Inuenimus etiam te talia commisisse, exprimantur
illa, propter quæ & non immerito suspectum te ha-
buimus

574 *Mod. sent. super deb. de susp. & diffam.*

buimus vehementer, vel leuiter, dicatur, si est illud vel illud, & hoc de prædicta Hæretica prauitate, propter quæ fecimus te vt taliter suspectū, Hæresim abiurare, dicatur omnē Hæresim si abiurauit vt suspectus vehementer, vel Hæresim supradictam, si vt suspectus leuiter, verū q̄a non possumus & debemus alia q̄ peregristi nūllatenus tollerare, sed cogimur ea vitare Iustitia sua dēte, ad hoc vt reddaris caucior in futurū, & vt crimina non remaneāt impunita, & vt ceteri nō reddantur procliuiores ad similia cōmittenda, & vt creatoris iniuriæ nō æquanimiter tollerētur. Quapropter talē prædictū purgatū & abiuratū, hic in nostra p̄sentia personaliter cōstitutū in hoc loco, & hora tali, tibi in antea assignatis. Nos Episcopus aut Iudex præfati, sedētes pro tribunali, more iudiciū iudicantiū, sacrosanctis Euāgelijis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudiciū nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatē, sententiamus seu penitentiamus, per modū qui sequitur, scilicet, quod tenearis, &c. Ponuntur illa, quæ videbuntur magis ad bonorem fidei esse, & exterminationem Hæreticæ prauitatis, vt potē, q̄ certis diebus Dominicis & festiuis, habeat stare ad portam talis vel talis Ecclesiæ, cum cereo tantū ponderis in manu, dum missarum solēnia celebrantur, capite discooperto & pedibus nudatis, & offerre ad altare cereum antedictum, & quod habeat sextis feriis ieiunare, & quod certo tēpore locum illum non audeat exire, sed certis diebus hebdomadæ se habeat Episcopo vel Iudici p̄sentare, & similia quæ iniungenda videbuntur, secundum culparum exigentiam & varietatem, quia non potēst dari regula vna generalis. Lata fuit

fuit hæc sententia. Qua lata exequatur, poteritq; dispensari, vel mitigari, vel commutari secundum quod negotium pœnitentis, correctio, & humilitas hæc requirunt, quia potestatem habet Episcopus & Iudex, & hoc de iure, ut in ca. ut commisi, de hære. lib. 6.

SUPER MODUM SENTENTIANDI

hærelim confessam, sed pœnitentem,

QUÆSTIO XXVII.

Ctavius modus processum fidei terminandi, sentiendi, finiendi, est, quando delatus de Hæretica prauitate meritis processus diligenter discussis, cum bono consilio in lure peritorum, reperitur confessus Hæresim, sed pœnitens, & aliàs non relapsus veraciter. Et hoc est, quando delatus ipse confitetur iudicialiter coram Episcopo & Inquisitore medio iuramento, fore verum, quòd ipse tanto tempore stetit & perseuerauerit in illa, seu alia, de qua delatus est, Hæretica grauitate, & illi credidit & ad hæsit, sed postmodum ad informationem Episcopi & aliorum vult resiliere, & ad premiũ Ecclesiæ redire & illam, & omnem aliam Hæresim abiurare & satisfacere, prout ipsi voluerunt ordinare, & non reperitur, quod nunquã aliam Hæresim aliquam abiurauerit, sed nũc abiurare promptu animo est paratus. Circa istam talis practica est seruãda. Talis enim esto, q̃ multis annis steterit in Hæresi prædicta, ac etiam alijs quibuscũq; illasq; crediderit, practicanerit, multosq; induxerit in errores, si tãdem cum effectu illas Hæreses consenserit abiurare, & satisfactionẽ congruã ad arbitriũ Episcopi & Iudicis Ecclesiastici exhibere,

576 *Super conf. & pœnit. de Hæresi sent.*

bere, non est tradendus brachio seculari ultimo suppli-
cio feriendus, nec si est clericus degradandus, sed est ad
misericordiam admittendus, iuxta ca. ad abolendam.
§. presentis. extra de hære. & abiurata primitus Hæ-
retica prauitate est in perpetuum carcerem retruden-
dus, iuxta c. excommunicamus. 2. §. si quis ei absolutio-
nis beneficio impartito & iniuncto eidem quod talibus
iniungi consuevit. iuxta ca. ut officium, prouiso tamen
solenter, ne simulata fictione redeat fraudulentè, secu-
lare etiam brachium impedire non possunt. Modus au-
tem abiurandi est, ut suprâ tactum est tantummodo
additur, ut coram populo festiuo die in Ecclesia crimina
sua ore proprio confiteatur, ita videlicet, ut dum ab
Officiali interrogatur, ut quot annis perseuerasti in ta-
li Hæresi Maleficarum? Et ille respondebit: ita & post:
tu hæc, & hæc fecisti, ut confessus es, & ille respondebit,
ita, & sic consequenter, & tunc post omnia abiurabit
flexis genibus. Et qui suspecti de Hæresi nullatenus ha-
beantur. Et quia iste qui est sic depreheus in Hæretica
prauitate excommunicatus, iuxta ca. excommunica-
mus. 1. & 2. de hære. & per abiurationem redijt ad gre-
mium Ecclesiæ, idè est ei absolutionis beneficium im-
pendendum. iuxta ca. ut officium, in princ. de hæ. lib.
6. quare post prædictam abiurationem est absoluendus,
ut modum habent Episcopi absoluendi à maiori exco-
municatione, quia vtuntur Apostolica auctoritate, &
statim feratur sententia per hunc modum:

Nos N. Episcopus talis ciuitatis, aut iudex in ter-
ris talis domini ditioni subiectis, Attendentes, quòd tu
talis, de tali loco, talis diocesis fuisti nobis fama publica
referente,

referente, ac fidem dignorum insinuatione delatus de
Hæretica prauitate. Et quia illa infectus fueras multis
annis, in magnum tuæ animæ detrimentum, quæ dela-
tio nostra præcordia acrius vulnerauit, nos, quibus in-
cumbit ex officio nobis tradito sanctam fidem Catholi-
cam in cordibus hominum complantare, ac prauitatem
Hæreticam ab eorum mentibus eneruare, volentes ut
tenebamur, in & super certius informari & videri, si
clamor qui ad aures nostras peruenerat, Veritate aliqua
fulciretur. Ut si sic Veritas se haberet, prouidemus de sa-
lubri remedio, oportuno descendimus ad inquirendū te-
stes, examinandum teq; vocandum, ac ut congruentius
potuimus, in & super contra te denunciatis te interro-
gandum medio iuramento, & ad peragendum omnia &
singula, quæ per nos erant fienda Iustitia exigente, ac
ut nobis mandant Canonica sanctiones. Sanè, cum vel-
lemus causæ tuæ huiusmodi congruum finem dare, &
videre, clarè quod compertum fuerat, an scilicet ambu-
lares in tenebris, vel in luce, & an fores infectus Hære-
sis labe, necné processus meritis ætternæ solenne, tam in
sacra Theologia facultate, quàm in Iure Canonico &
Ciuiili peritorum, coram nobis consilium ordinauimus,
congregari scientes quòd secundum Canonica instituta
integrum est iudicium, quod plurimorum sententijs
confirmatur, & habito in & super omnibus & singulis
actis & ætternæ, in causa præsentis, sano, maturo ac di-
gesto consilio peritorum prædictorum, visisq; ac dili-
genter inspectis processus meritis, omnibusq; & singulis
in eo contentis libratjs, inuenimus, te propria confes-
sione in iudicio recepto per nos medio iuramento, mul-
tiplici

tiplici prauitate, Maleficarū deprehensum, expriman-
 tur articuli. Verū cū misericors & miserator Do-
 minus nonnullos prolabi permittat aliquando in Hæ-
 reses & errores, non solū vt viri Catholici literati in
 sacris eloquijs exercentur: Verū etiam, vt fide lapsi,
 humiliores deinceps fiant ac in pœnitentiæ operibus
 excitentur: eiusdem processus meritis diligenter dis-
 cussis, reperimus, quod tu ad informationem nostram
 frequentem, nostroque & aliorum proborum adberen-
 do consilio saniori, ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ,
 & ad eiusdem vnitatem salubriter euolasti, prædictos
 errores & Hæreses detestando, ac fidei sanctæ Catholi-
 cæ agnoscens, irrefragabilem Veritatem tuis internis
 visceribus instigendo, propter quod illius vestigijs inha-
 rentes, qui neminem vult perire, te admisimus ad ad-
 iutoriam & abiuratoriam, publicam cautionem faci-
 endo, te in præsentiarum præfatas Hæreses, & aliam
 omnem Hæresim publicè abiurare, quæ completa, absol-
 uimus te à sententia excommunicationis maioris, quæ
 ex lapsu in Hæresim extitisti innodatus, & te reconcili-
 liando sanctæ matris Ecclesiæ, restituiamus Ecclesiasticis
 sacramentis, dum tamen corde vero, & fide non ficta,
 redieris ad Ecclesiæ vnitatem, prout te fecisse credimus
 & speramus. Sanè cū indignum valdè existat, domi-
 norum temporalium iniurias vlcisci, Deumque celo-
 rum creatoris omnium iniurias æquanimiter tollere,
 cū multò grauius sit æternam quàm temporalem la-
 dere Maiestatem, & vt ipse peccatorum miserator tui
 misereatur, sisq; cæteris in exemplum, & vt crimina
 non remaneant impunita, & vt efficiaris cautior in fu-
 turum, &

curum, & nō reddaris procliuior, sed difficilior ad prædicta, & quæcunq; alia illicita committenda. Nos Episcopus & Iudex, seu Iudices in causa, fidei antefati, sedentes pro tribunali, more vt supra, quòd induatur vesteliuida, &c. Item te sententialiter condemnamus ad perpetuum carcerem, vt ibi semper pane dolorio, & aqua angustia crucieris, retinentes nobis ex certa scientia, & expresse, quatenus possimus liberè dictam sententiam mitigare, aggrauare, commutare, tollere totaliter, vel in parte, si & quando, & prout nobis, & toties, quoties videbitur faciendum, lata fuit hæc sententia, &c. Qua lecta Iudex assumat per puncta, & dicat sententiato, hæc vel similia in effectu: Fili, snia vel pœnitentia tua, stat in hoc, quòd, s. portes toto tempore vitæ tuæ cruces, quòd stes in scala cum eis, in porta tallium Ecclesiarum, & quòd sis in carcere perpetuo ad panem & aquam, sed fili ne sit tibi graue, quia certifico te, quòd si patienter tolleres, Misericordiam apud nos inuenies, non dubites, nec despere, sed firmiter speres, quibus dictis sententia executioni debitæ demandetur, & statim vestis prædicta sibi induatur, & in gradu scale in alto ponatur, vt ab egredientibus eminenter videatur, circumdantibus eum ministris curiæ secularis. Hora autem prandij ducatur à ministris ad carcerem, & post fiant alia, prout ponuntur in sententia. Dum autem ipse inducitur, & ad portam Ecclesiæ deducitur, Iudex Ecclesiasticus non se amplius intromittat, si curia secularis contentatur, benè quidem, si non, agat ad libitum.

SVPER MODVM SENTENTIANDI

Hæresim confessam, sed relapsam, licet
pœnitentem,

QVÆSTIO XXVIII.

Onus modus processum fidei terminan-
di, & sentiendi est, quando delatus
pro Hæretica prauitate, processus me-
itis diligenter discussis, cum bono con-
silio reperitur confessus Hæresim &
pœnitens, sed relapsus realiter, & hoc est, quando dela-
tus ipse confitetur iudicialiter coram Episcopo, aut lu-
dicibus, alias se omnem Hæresim abiurasse, & ita legi-
timè reperitur, & quòd pòst cecidit de tali Hæresi seu
errore, vel quòd specialiter Hæresim abiurauit, scilicet
Maleficarum, & pòst redijt in eandem, sed pòst adha-
rens consilio saniori pœnitet, credit catholicè, & reuer-
titur ad Ecclesiæ vnitatem, tali enim non sunt si hu-
militer petat, deneganda Pœnitentiæ & Eucharistiæ
sacramenta, sed quantumcunq; pœniteat, nihilominus
ut relapsus est tradendus brachio seculari, vltimo sup-
plicio feriendus. Hoc autem intelligitur sic, vbi etiã re-
peritur, quòd abiurauerit tanquam deprehensus in Hæ-
resim, seu tanquam suspectus de Hæresi vehementer, nò
aut leuiter tantùm. Circa istum aut talis practica est
seruanda, nam conclusio in consilio peritorum maturo
pariter & digesto, & si oportuerit replicato, quòd præ-
dictus delatus de iure est relapsus. Ep̃s aut ludex mit-
tent ad dictum relapsum delatum in carcere inclusum,
duos vel tres probos viros, & præsertim Religiosos seu
Clericos, fidei zelatores, eidem relapso non suspectos nec
ingratos,

ingratos, sed familiares & gratos, & isti intrabunt ad eum captata hora competenter, & loquẽtur sibi de contemptu mundi, & miserijs vitæ præsentis, & gaudijs ac gloria Paradisi, & demũm his præmissis, indicabunt sibi ex parte Episcopi seu Iudicis, quod non potest eundem mortem temporalem, & idẽ quod curet de salute animæ suæ, ac disponat de peccatorum suorum cõfessione, & sacramenti Eucharistiæ perceptione, & isti frequentabunt eum, inducentes illum ad pœnitentiam, ac etiam ad patientiam, confirmantes eum pro viribus in Catholica Veritate, taliter vt ipsum diligenter faciant confiteri, ac conferre eidem petenti humiliter Eucharistiæ sacramentum, nam huiusmodi sacramenta nõ sunt talibus deneganda, iuxta c. super eo. de Her. lib. 6. quibus sacramentis receptis, eò quod benè dispositio ad salutem iudicio prædictorum, post duos vel tres dies. In quibus per prædictos in fide Catholica confirmetur, & ad pœnitentiam inducatur, Episcopus seu Iudex loco eius mandabunt Baliuo loci, seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die & hora, scilicet non festina, sit cũ sua familia in tali platea seu loco, extra Ecclesiam tñ, ad recipiendum de foro suo quendam relapsum, quẽ ipsi Episcopus & Iudex tradẽt ei. Et nihilominus, quod die præfixa de mane seu præcedente faciat publicẽ præconizari per ciuitatem seu locum, in locis illis seu vicis, in quibus præconizationes aliæ communiter solet fieri. Quod tali die & hora, in tali loco, prædicator pro fide sermonẽ faciet, & Episcopus & alij Iudices condemnabunt quendam relapsum in Hereticam prauitatem, tradendo eum brachio seculari. Cõsiderandum autẽ hĩc est, quod iste qui

582 *Super relapsam sed pœnit. sentent.*

fic relapsus est, si fuerit in sacris ordinibus constitutus, vel alias sacerdos, vel cuiuscunq. ordinis seu religionis obumbratione fuscatus, prius antequam tradatur, est totius Ecclesiastici ordinis prærogatiua nudandus, & sic omni officio Ecclesiastico expoliatus, relinquatur secularis arbitrio potestatis, animaduersione debita puniendus, vt in c. ad abolendā. §. præsentī. de hæ. Quando igitur talis est à suis ordinibus degradandus, & seculari curiæ derelinquendus, Episcopus conuocet Prælatos, & viros religiosos suæ diocesis, qui alicet non olim, nunc tñ solus Episcopus cum Prælatīs, & alijs viris religiosis & peritis suæ diocesis, potest in sacris ordinibus constitutum degradare, cum est relinquendus brachio seculari, vel perpetuò immutandus pro Hæretica prauitate, iuxta c. quoniam. de hæ. lib. 6. Adueniente autē die præfixa degradando relapso, ac tradendo si fuerit in sacris ordinibus constitutus, in brachio seculari, aut relinquendo si fuerit laicus, ad audiendam diffinitiuam sniam, in aliqua platea seu loco extra Ecclesiam, populo congregato, & factō sermone per Inquisitorē, ac ipsi relapso inibi in alto loco constituto, & præsentī curiæ seculari, si degradandus ipse relapsus fuerit Ep̃s in Pontificalibus indutus, & Prælatīs suæ diocesis eidem assistentibus, ipsum degradatum coram eo existentem, & indutum ac dispositum, ac si deberet in suo ordine ministrare, à suo ordine degradabit, à superiori ordine incipiēdo, & sic gradatim vsq. ad infimum, & sic conferendo ordinem, verbis vtitur Episcopus ad hoc per Ecclesiam ordinatis, ita degradando in qualibet depositione, & casula & stola, & sic de alijs poterit vti aliquibus verbis
contra-

contrarijs primis. Qua quidem degradatione facta, ubi fienda sit per modum, secundum quem de iure seu consuetudinis est fienda, Officialis mandabit Notario seu religioso, vel clerico, quatenus legat sententiam, quæ sententia siue relapsus laicus, siue clericus est, degradatur, feretur per modum tenoris sequentis:

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, & Iudex in terris talis Domini ditioni subiectis. Attendentes legitimè informati, quòd tu talis, de tali loco, & talis diocesis, fuisti grauiter coram nobis, si ita fuerit, seu contra talibus Episcopo & Iudicibus, delatus de tali Hæretica prauitate seu talibus, explicentur. In quibus Hæresibus ut legitimè fuit compertum, fuisti à confessione propria deprehensus, ac etiam testibus conuictus, & quòd tu in illis perstiteras tanto tempore, animo indurato, (dicatur prout fuit) sed post adhærens consilio saniori, illas Hæreses in tali loco publicè abiurasti, in forma Ecclesiæ consueta, abnegasti & renuocasti, propter quæ prædicti Episcopus & Inquisitor, credentes te veraciter cōuersum ad gremium Ecclesiæ sanctæ Dei, te ab excommunicationis sententia, qua astrictus tenebaris absoluentes, si tamen de corde vero & fide nō ficta reuersus esses ad sanctæ Ecclesiæ unitatem, iniunxerūt tibi penitentiam salutarem, verum post omnia supra dicta, & tot annorum curricula iam elapsis, tunc nouiter iterum delatus nobis extitisti, quòd iterum incideras in tales Hæreses abiuratas, explicentur, nos quæ licet displicenter de te talia audissemus, tamen Iustitia nos cogente, descendimus ad inquirendam, testes examinandum, te quæ vocandum & interrogandum, medio in-

584 Super relapsam sed pœnit. sentent.

ramento, nec non ad omnia & singula facienda, quæ per nos fienda erant, secundû Canonica instituta. Sanè cum vellemus præsentem causam sine debito terminare, solenne Concilium tam in Theologica facultate q̃ in Iure Canonico ac Ciuili peritorum, iussimus congregari, & habito prædictorum consilio maturo, pariter & digesto, in & super omnibus & singulis actis, actitatis, ac visis & diligenter discussis processus meritis, & omnib. æqualance libratis, prout fieri exigebat, reperimus legitimè tam per testes q̃ per propriam tuam confessionem iudicialiter receptam, q̃ tu incidisti in Hæreses abiuratas, nam reperimus, q̃ talia & talia dixisti vel fecisti, (explicentur omnia,) propter quæ & meritò de prædictorum cōsilio te habuimus & habemus pro relapso, iuxta Canonica instituta, q̃ dolenter referimus, & referendo dolemus, sed quia ad informationem nostram, & proborum virorum Catholicorum, diuina gratia inspirante, iterû es reuersus ad gremium Ecclesiæ, & ad eiusdē fidei Veritatem, prædictos errores & Hæreses detestando, & credendo catholicè, fidemq̃ Catholicā protestādo, admisimus te ad recipiendum Pœnitentiæ & Eucharistiæ petita per te humiliter Ecclesiastica sacramenta. Verum cum Ecclesia Dei in te & circa ultra nō habeat quid faciat, cum ita misericorditer se habuerit erga te, vt prædiximus, & tu illa abusus, in abiuratas Hæreses incidendo. Quapropter nos Episcopus, & Iudices ante facti, sedentes pro tribunali, more Iudicū indicātium, sacrosanctis Euangelijis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videāt equitatem, habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei
irrefraga-

irrefragabilem Veritatem, ac extirpationem Hæreticæ prauitatis, te talem, hoc loco, die & hora, tibi audiendam diffinitiuam sententiam in antea assignatis sententia-
liter iudicamus, te esse veraciter relapsum in Hæreticā prauitatem, licet pœnitentem, & vt veraciter relapsum in eandem, de foro nostro Ecclesiastico te proyiciamus, & relinquimus brachio seculari traditus, rogamus tamen & efficaciter dictam curiam secularem, quatenus circa te citra sanguinis effusionem, & mortis periculū suam sententiam moderetur. Et sic Episcopus & sui Assessores recedentes, curia secularis suum officium exequetur. Aduertendum est, quamuis Episcopus & Inquisitor debeant esse summo perè diligenter, & per se & per alios facere, vt relapsus pœniteat, & ad fidem Catholicā conuertatur, tamen postquam pœnituerit, & conclusum fuerit in concilio, quòd licet pœniteat, nihilominus veraciter est relapsus, vt talis tradendus est brachio seculari ipse personaliter, quòd tali sententia debet plecti, eisdem non indicent, quia facies Iudicis terret condemnandum. Et verba sua magis inducunt plectendum ad impœnitentiam, quàm ad patientiam, & ideo nec ante sententiam, nec post, cum sibi faciant præsentari, vt non moueatur animo contra eos, quod in casu tali mortis diligentius est cauendum, sed vt est dictum, mittāt ad eum aliquos viros probos, præsertim Religiosos, seu Clericos ei non ingratos, sed gratos, qui futuram sententiam atque mortem infligendam inducant, eum ad fidem confirmant, ad patientiam exhortentur, & post sententiam eū associant, consolentur, cum eo exorent, & ab eo non discedant, donec spiritum reddiderit creatori.

586 Super relap. & impœniten sententia.

Sint igitur cauti & auisati, ne quid agant seu dicant propter quod relapsus mortem præueniatur, & ipsi efficiantur irregulares, & vnde debeant meritum depotare, deferant secum pœnam pariter atque culpam. Considerandū est etiam, quòd tales sententiæ tradendi aliquæ in curiæ seculari, non consueuerunt fieri die festiua, vel solēni, nec etiam in Ecclesia, sed extra in aliqua platea, quia sententia est quæ ducit ad mortem, & bonestius est quòd feratur in die feriali & extra Ecclesiam, cum dies festiua & Ecclesia Domino sint dedicata.

SVPER MODVM SENTENTIANDI

Hæresim confessam, sed impœnitentem,
non tamen relapsam,

QVÆSTIO XXIX.

Decimus modus processum fidei terminandi & sententiandi est, quando delatus de Hæretica prauitate processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio peritorum in Iure, reperitur confessus Hæresim & impœnitens, non tamen relapsus. Sed quia rarissimè inuenitur talis casus, licet interdum nobis Inquisitoribus contigerit, tamē Episcopus & Iudices cum tali nō debent festinare, sed benè custoditam & compeditam ad cōuersionem inducere, etiam per plures menses, proponendo, quòd in corpore & anima sic impœnitens damnabitur. Quod si tandē nec prosperis nec aduersis, nec minis nec blanditijs poterit emolliri, vt resiliat ab erroribus suis, & fuerit prædicta congruo tēpore expectatus, Episcopus & Iudices disponent se ad tradendam eum seu relinquendum brachio seculari, & mandabunt

dabunt per schedulā nuncio seu balivo, seu potestati curia secularis, quatenus tali die non festiva, & tali hora, sic, in tali loco, extra Ecclesiam tamen, cum sua familia, & ipsi tradent sibi quendam Hæreticum impœnitentē. Et nihilominus, quòd ex parte eorū faciat publicè præconizari in illis vicis, seu locis, in quibus aliæ præconizationes sunt fieri consuetæ, quòd die & hora, ac loco prædictis Predicator faciet sermonē pro fide, ac tradet Hæreticū quendā brachio seculari, & idè quòd omnes veniant & intersint, & habebunt indulgentiam consuetā. Quibus expletis, tradetur curiæ seculari per modum tenoris sequentis, sæpius tamen admonendo per prius, ut resiliat & pœniteat, quòd si omninò noluerit, fertur sententia.

Nos N. miseratione Divina Episcopus talis civitatis, aut iudex in terris talis domini, attēdentes quòd tu talis, de tali loco, talis diocesis, fuisti nobis delatus fama publica deferēte, ac fide dignorum insinuatione de Hæretica prauitate, explicentur Hæreses, & quòd in illis Hæresibus & factis p̄stiteras multis annis, in tuæ animæ detrimentum, nosque quibus ex officio incumbabat prauitatem Hæreticam extirpare, volentes ut tenebamur, in & super ijs certius informati, videre an ambulares in tenebris vel in luce, diligenter inquisuimus de prædictis, teque citantes, & efficaciter interrogātes, reperimus te prædicta infectū Hæretica prauitate. Sanè cum præ cunctis nostræ mentis desiderabilibus incidat corde nostro fidem sanctam Catholicam in populorum præcordijs complantare, eradicata Hæretica prauitate, modos diuersos, varios, & congruos, tam per nos quàm
per

588 *Super relap. & impænitent. sententia.*

per alios adhibuimus, quatenus resilires ab Hæresibus
 & erroribus antedictis, in quibus steteras atq; stabas,
 prout & nunc sis contumaciter ac pertinaciter animo
 indurato, verùm causa humani generis inimico tuis
 præcordijs, assistenteq; in dictis erroribus voluente &
 inuolunte, nolueris neq; velis à sæpè dictis Hæresibus
 resilire, plus eligens mortem animæ incurrere gebenna-
 lem, & corporis temporalem, quàm antefatas Hæreses
 abiurare, ac ad gremium Ecclesiæ aduolare, & animam
 lucrifacere, in reprobum sensum datus. Quapropter cum
 sis ab Ecclesiâ sanctâ Dei excommunicationis vinculo
 innodatus, & meritò à numero & grege dominico sepa-
 ratus, ac participatione bonorum Ecclesiæ priuatus, Ec-
 clesiâ circa te non habeat ultra quid faciat, cum ad te
 conuertendū fecerit iuxta posse. Nos Episcopus & lu-
 dices in causa fidei sæpè fati, sedētes pro tribunali mo-
 re Iudicum iudicantium sacrosanctis Euangelijs positi
 coram nobis, ut de vultu Dei iudicium nostrum prodeat,
 & oculi nostri videant aquitatē, habentesq; præ oculis
 solum Deum, & sanctæ fidei Veritatem ac extirpatio-
 nem Hæretica prauitatis, hac die, hora, & loco tibi in
 antea assignatis, ad audiendam sententiā diffinitiuam
 condemnamus, ac sententialiter iudicamus te esse vera-
 citer Hæreticum impænitentem, & ut veraciter talem
 tradendum & relinquendum brachio seculari, & sicut
 Hæreticum impænitentem per hanc nostram sententi-
 am de foro nostro Ecclesiastico te projicimus, & tradi-
 mus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ
 secularis, dictam curiam secularem efficaciter depre-
 cantes, quatenus circa te citra sanguinis effusionem, &
 mortu

mortis periculum, suam sententiam moderetur, lata fuit hæc sententia.

SUPER HERESIM CONFESSAM

& relapsam & impœnitentem,

QVÆSTIO XXX.

N decimus modas processum fidei terminandi & finiendie st, quando delatus de Hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in Iure peritorum, reperitur confessus Hæresim, ac impœnitens, & relapsus. Et hoc est, quando delatus ore proprio confitetur, iudicialiter talia & talia se credere, & practicasse. Circa istum est practicandum vt supra: & feratur sententia corâ Episcopo & Iudicibus quæ tamen sunt Hæreticalia manifestè per formam tenoris sequentis.

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini, attendentes, quòd tu talis, de tali loco, talis diocesis, fuisti nobis, seu talibus prædecessoribus nostris, delatus de Hæretica prauitate (explicetur) In quibus vt legitimè est compertum, fuisti confessione propria iudicialiter ac fide dignis testibus deprehensus, & quòd in illis perstiteras tanto tēpore, animo indurato, dicatur prout fuit, sed quod post sano consilio inbærendo, illas Hæreses publicè abiurasti in tali loco, in forma Ecclesiæ cōsuetæ, propter quæ prædicti Episcopus & Iudex, credentes te veraciter resiliisse ab erroribus ante latis, & ad gremium Ecclesiæ tradendo, catholicè aduolasse, sibi absolutionis beneficium impartirent, absoluentes te ab excommunicationis sententia,

590 Super relap & impœnitentē senten.

sentia, qua astrictus in antea teuebaris, si tamen de corde vero, & fide non ficta, conuersus extiteris ad sanctæ Ecclesiæ vnitatem, tibi salutarem pœnitentiam iniungentes, ad Misericordiam receperunt, quia Ecclesia sancta Dei non claudit gremium reuertenti. Verùm post omnia antedicta fuisti nobis delatus, quod displicenter accepimus, quod iterum incideris in damnatas Hæreses, per te publicè in antea abiuratas, seu talia & talia commisisti cōtra abiurationem prælibatam, in tuæ animæ detrimentum, exemplificetur, nosque quanquam displicētia sauciati, quòd de te talia audissemus, nihilominus Iustitia nos cogente descendimus ad inquirendum, testes examinandum, teque vocandum & interrogandum, vt decebat, medio iuramento, & ad faciendum omnia & singula quæ per nos fienda erant, secundum Canonica instituta. Sanè cū vellemus præsentem causam sine debito terminare, solēne tam peritorum in Theologica facultate, qua in lure canonico & ciuili, conciliū fecimus congregari. Et habito cum prædictis in & super omnibus & singulis in præsentī causa productis, deductis, actis, & actitatis, consilio maturo, pariter ac digesto, ac etiam replicato, visisq; ac diligēter discussis processus meritis huius causæ, ac omnib. prout Ius & Iustitia suadebāt, comperimus legitimè tam per testes dignos fide, quàm per tuam confessionem propriam, pluries per nos receptam, te incidisse ac recidisse in Hæreses abiuratas. Nam reperimus, quòd talia & talia dixisti vel egisti, explicētur omnia, propter quæ & merito de prædictorum consilio te habemus tuis exigentibus excessibus pro relapso, secundum cap. sanctiones, quod

quod dolenter referimus, & referendo dolemus, nouit ille qui nihil ignorat, cordium intima omnium intuetur, & cum totis nostris præcordijs cuperemus, prout adhuc cupimus te reducere ad sanctæ Ecclesiæ unitatem, ac enervare à tuis visceribus præfatā Hæreticam prauitatem, ut sic saluares animam tuam, ac mortē euaderes corporis, & animæ gehennalem, conatus nostros exercuimus, ad te salubriter conuertendum, modos congruos varios adhibentes, sed tu in reprobū sensum datus, ataligno spiritu ductus pariter & seductus, præelegisti torqueri diris ac perpetuis cruciatibus in infernū, & hīc tēporalibus ignibus corporaliter cōsumari, quā adhaerendo consilio saniori, ab erroribus damnabilibus ac pestiferis resiliire, & ad gremium & Misericordiam sanctæ matris Ecclesiæ aduolare, quapropter cū Ecclesia Dei ultra non habeat erga te quid faciat, cū ad te conuertendum totum exercuit posse suū, Nos Episcopus & Iudices in hac fidei causa memorati, sedentes pro tribunali, more Iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijs possitis comm nobis, ut de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant equitatem, habentes q̄ præ oculis solū Deum, & honorem sanctæ fidei orthodoxæ, hac die, hora, & loco, ad audiendum sententiam diffinitiuam, tibi in antea assignatis, te talem in nostra præsentia cōstitutum sententialiter condemnamus, & condemnādo iudicamus esse veraciter impænitentem Hæreticum, & relapsū, & ut talem realiter tradendum seu relinquendū brachio seculari, & sicut verum Hæreticum impænitentē, pariter & relapsū, per hanc nostram sententiam diffinitiuam

592 Contra conuictum & omnia negan.

de foro nostro Ecclesiastico te projicimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curie secularis, deprecantes efficaciter secularem curiam antelatum, quatenus citra sanguinis effusionem & mortis periculum, erga te suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia.

SUPER CONVICTUM ET DE
prehensum, omnia tamen negantem,

QVÆSTIO XXXI.

Prodecimus modus processum fidei terminandi & finiendi est, quando delatus de Hæretica prauitate, processum meritis diligenter discussis, cum bono consilio in lure peritorum reperitur in Hæresi deprehensus facti euidencia vel testium productione legitima, non tamen confessione propria, & hoc est, quando ipse delatus conuincitur legitimè de aliqua Hæretica prauitate, vel facti euidencia, ut potè quia Hæresim publicè practicauit, vel per testes legitimos, contra quos excipere delatus legitimè nō potuit, tamen ipse sit conuictus & deprehensus persistit firmiter in negatiua, & confitetur constanter, iuxta notata per Hostiensem in sum. titu. de hære. 6. qualiter. quis in Hæresi deprehendatur, patuit suprā q. 34. circa istam talis practica est seruanda. Talis duro carcere est tenendus, in compedibus & cathena, frequenter ab Officialibus coniunctim & diuissim, & per se ac per alios, & efficaciter admonendus, quod eis detegat Veritatem, indicendo ei quod si faciat & confiteatur errorem suum, quod ad Misericordiam admittatur, abiurando primitus illam Hæ-

lam Hereticam prauitatem. Si autem noluerit, sed steterit in negatiua, quòd ad finem relinquetur brachio seculari, & mortem non poterit euadere temporale. Quòd si diutius infamatus & expectatus steterit in negatiua, Episcopus & Officialis modò coniunctim, modò diuisim, nunc per se, nunc per alios probos viros, trahant ad se modò vnum testem, modò alium, informando eum vt attendat quid deposuit, & si dixit verum vel non, quia non seipsum damnet aternaliter, & alium temporaliter, & quod si vereatur, saltem eis secretè dicere, ne ille delatus moriatur iniuste, & verba talia studeant ei dicere, vt clarè videant si deposuerunt Veritatē necne. Quòd si testes sicut informati steterint in affirmatiua, & delatus in negatiua, nec ad hoc statim velint prædictus Episcopus & Officialis, negotium per sententiam determinare, & tradendo taliter deprebensum brachio seculari, sed diutius eum teneant, nunc inducendo deprebensum ad affirmatiuam, nunc testes diuisim, tamen ad excutiendum benè conscientiam suam, & singulariter attendant Episcopus & Officialis ad illum testem, quem viderint melius depositum ad bonum, & qui videtur melioris conscientiae, & circa illum instent diutius, si res ita se habuit vt deposuit, necne eius conscientiam onerando, & si viderint testem aliquem vacillare, vel aliàs habeant indicia contra eum, propter quæ suspectus, & falsitatem dixerit, meritò babeatur de bono consilio peritorum attestent eum, & procedant vt Iustitia suadebit. Compertum namq; est frequenter & frequentius, qd sic deprebensus testibus fide dignis, postquā in negatiua diu perstitit, ad cor reductus, præ-

sertim veraciter informatus quòd non tradetur brachio
 seculari, sed ad Misericordiam admittitur, suam dete-
 git prauitatem, & Veritatem quam iam diutius nega-
 uit, tunc liberè confitetur. Et frequenter repertum est,
 quòd testes Malitia agitati ac Inimicitia superati, se
 adinuicem colligarunt ad imponendum infanti Hæ-
 reticam prauitatem. Postquàm ad informationem fie-
 quentē Episcopi & Officiales, ut morsu conscientie fati-
 gati, ac diuinitus inspirati reuocant, quàm dixerunt &
 fatetur maliciosè se illi imposuisse tantam labem, pro-
 pter quod talis & taliter deprehensus, nō est persōam
 festiandus, sed diutius, quia per vnum añum & plures
 expectandū, antequam sic tradatur curiæ seculari. Quo
 expectato tempore competenti, & adhibita diligentia
 condecienti, si sic delatus legitimè deprehensus, recogno-
 uerit culpam suam, ac confessus fuerit iudicialiter, se
 fuisse illaqueatum tempore præfato Hæretica prauita-
 te, ac illam, ac omnem Hæresim consenserit abiurare, &
 satisfacere ad arbitrium Episcopi & Inquisitoris, con-
 gruum exhibere tanquā in Hæresi deprehensus, & pro-
 pria confessione, & testium legitima productione, ut
 Hæreticus pœnitens abiuret omnem Hæresim publicè,
 per formam de qua agitur octauo modo supr. posito pro-
 cessum fidei terminandi, vbi de talibus agitur. Si verò
 sic confessus quòd incidit sic in Hæresim, sed stat in illo
 animo pertinaci, ut impœnitens relinquetur brachio se-
 culari, & agatur circa illum per modum quo supr. agi-
 tur in decimo modo processum fidei terminandi, vbi de
 talibus agitur. Si autem ipse deprehensus steterit con-
 stanter in negatiua, sed ipsi testes resiliierint à sua affir-
 mativa,

matius, suum testimonium reuocando, acculpam suam recognoscendo, quia insoniti tantā labem imposuerunt, rancore & odio agitati, prece seu precio deducti, ipso delato ut immune à iudicio relaxato, puniētur ipsi ut falsi testes, accusantes seu deferentes, ut notat Paulus super c. multorum. & verb. illos. in princ. de hære. in Cle. & feretur sententia seu pœnitentia contra eos ad arbitriū Episcopi & Iudicum, omninò tamen ad perpetuos carceres tales falsos testes condemnando, & in pane & in aqua ad dies vitæ pœnitentia udo, ponendo etiam post ad scalas ante portas Ecclesiæ tales, &c. habent tamen potestatem Episcopi mitigare, aut etiā aggrauare post annum, & tempora, per formam tenoris sequentis.

Si autem taliter deprehensus per annum vel plus, vel alio maiori congruo tempore expectatus, perstiterit in negatiua continuè, & testes legitimi in affirmatiua, disponant se Episcopus & Iudices ad relinquēdum eundem brachio seculari, mittendo eidem aliquos probos viros, fidei Relatores, & præsertim Religiosos, eidem non ingratos, sed familiares & gratos, qui sibi indicent, quòd mortem non potest euadere temporalem, dum sic stat in negatiua, sed traderetur tali die ut Hæreticus impœnitēs potestati curiæ secularis. Et nihilominus Episcopus & Officialis mittat Baliuo seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die & hora, & in tali loco, extra Ecclesiā tamen, veniat cum familia sua ad recipiendū quendam Hæreticum impœnitentem, quem tradent ei. Et ē, quod faciet publicè præconizari in locis illis, in quibus præconizationes aliæ fieri consueuerunt, quòd oēs sint tali die & hora in tali loco, ad audiendum sermonem

p 2 quem

quem prædicator faciet de fide, & tradent Episcopus & Officialis quendam Hæreticum pertinacem brachio seculari. Adueniente aut die prædicta ad ferendū sententiam assignatam, erunt Episcopus & Officialis in loco prædicto ipso tradendo, ibidem existente alto clero & populo congregato, ut eminenter ab omnibus videatur, ac presente potestate curia secularis, stando ipso tradendo. Quibus lectis, feretur sententia per hunc modum:

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini. Attendentes quod tu talis, de tali loco, talis diocesis, fuisti nobis delatus de tali Hæretica prauitate. Exprimātur. Et vellemus certiorari, an ea quæ de te & contra te nobis dicta fuerant, Veritate aliqua fulcirentur, & an tu ambulares in tenebris aut in luce, descendimus ad nos informandum, testes diligentius examinandum, teque vocandum ac interrogandum sæpius medio iuramento, defensionesq; exhibendum, ac ad omnia & singula faciendum quæ per nos fienda erant, secundum Canonicas sanctiones. Verum, cum vellemus præsens tuum negotium sine debito terminare, solenne consilium tam in Theologica facultate, quam in Iure Canonico & Ciuili, coram nobis fecimus congregari, & visis ac diligenter discussis processibus meritis, & omnibus & singulis in præsentia causa productis, deductis, actis & actitatis, prædictorū consilio digesto pariter & maturo, reperimus contra te legitime probatum, quod fuisti tanto tempore infectus Hæretica prauitate, & iam reperimus, quod fecisti, dixisti talia & talia, exprimātur, ex quibus apparet manifestè, quod es legitime deprehensus in prædicta Hæretica

tica prauitate. Sanè cùm cuperemus prout adhuc cupimus, te Veritatem fatendo resilire ab Hæresi antedicta, & reduci ad gremium Ecclesiæ sanctæ, ac ad sanctæ fidei vnitatem, vt sic saluares animam tuam, & tam animæ quàm corporis mortem euaderes gehennalem, tam per nos quàm per alios nostram diligentiam, exercètes, ac per te longa tempora expectantes, tu in reprobum sensum datus, contempsisti acquiescere nostro consilio saniori, imò perstitisti & persistis in negativa pertinaci ac contumaci animo indurato, quod dolentes referimus, & referendo plangimus ac dolemus. Verùm cùm Ecclesiæ Dei tanto tempore expectauerit, quatenus resilires, recognoscendo propriam tuam culpam, & nolueris neque velis, & non habeat ultra quid gratis faciat ac mercedus. Quapropter vt sis cæteris in exemplum, & alij ab huiusmodi Hæresibus arceantur, & tanta facinora non remaneant impunita. Nos Episcopus & Iudices in causa fidei memorati, sedentes pro tribunali, more Iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei gloriam & honorem, te talem in nostra præsentia constitutum, hac die, & hora, & loco, ad audiendam diffinitiuam sententiam assignatis diffinimus, declaramus & sententiamus, te esse Hæreticum impænitentem, tradendum seu relinquendum vt talem brachio seculari, ac per nostram sententiam vt verè Hæreticum pertinacem, impænitentem, à foro Ecclesiastico te proyicimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ secularis.

598 *Contra convictum & omnia negan.*

eandem curiam secularem efficaciter deprecantes, quantum circa & citra sanguinis effusionem & mortis periculum, suam sententiam moderetur. Lata est hæc sententia, & c.

Poterunt autem Episcopus & Iudices disponere, quod aliquos probos viros, fidei zelatores, ipsi relictos curiæ seculari non ingratos, sed familiares & gratos, associarent dicto relictò, dum curia secularis in eum suum officiũ exequetur, qui eum consolentur, & adhuc inducant, quod fatendo Veritatem, & recognoscendo culpam suam resiliat ab erroribus suis. Quod si forsitan post sententiam, & iam relictus ad locum ubi est comburendus deductus, dixerit se velle fateri Veritatem, & recognoscere culpam suam, & ita fecerit, ac paratus fuerit huiusmodi Hæresim, & omnem aliam abiurare, licet præsumatur, quod hoc faciat plus metu mortis quam amore Veritatis, crederem quod ex Misericordia possit recipi ut Hæreticus pœnitens, & perpetuo immutari, iuxta gloss. super capit. abolendam. §. præsent. & ver. audientia. & capit. excommunicamus. secundo. de hære. quamvis de rigore iuris nec tali conversioni est magna fides à Iudicibus adhibenda, imò & propter damna temporalia illata ipsum semper punire possunt.

SVPER CONVICTVM, SED FV.

gitium, vel se contumaciter absentantem,

QVÆSTIO XXXII.

TRedecimus

Redecimus & ultimus modus processum fidei terminandi & sententiandi est, quando delatus de Hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in lure peritorum, reperitur conuictus de Hæretica prauitate, est tamen fugitiuus seu absens contumaciter, sed congruo tempore expectatus, & hoc est in tribus casibus. Primus est, oñ delatus est deprehensus in Hæresi, vel in confessione propria, vel facti euidencia, vel testium productione legitima, sed fugerit, vel se absentauerit, & citatus legitime noluerit comparere. Secundus casus est, quando aliquis est delatus & receptus aliquali informatione cōtra eum, habetur aliqualiter seu leuiter suspectus, & sic citetur responsurus de fide, & quia reuult contumaciter comparere excommunicatur, & excommunicatus sustinet illam excommunicationem animo pertinaci, & semper contumaciter se absentat. Tertius casus est, quando aliquis impediuit directè sententiam seu processum fidei Episcopi vel Iudicum, vel qui ad hoc dederit auxilium, consilium vel fauorem, talis est excommunicationis mucrone percussus, quam si sustinuerit per annum animo indurato ex tunc est vt Hæreticus condemnandus, per c. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hare. lib. 6. & contumaciter se absentauit. In primo casu ille talis est impænitens Hæreticus condemnandus, iuxta capit. ad abolendam. §. præsentì. In secundo casu & tertio non est Hæreticus impænitens iudicandus, sed tanquā vt pænitens Hæreticus condemnandus, iuxta c. cū contumacia. & per c. vt inquisitionis. §. prohibemus.

bibemus. de bar. li. 6. circa quemlibet istorum talis practica est seruanda, talis enim congruo tempore expectatus, citetur per Episcopum & Officialem, in Ecclesia cathedrali illius diocesis, in quo deliquit, & in alijs Ecclesijs illius loci, ubi domicilium contraherat, & specialiter vnd. fugit, & citabitur per formam tenoris sequentis:

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, &c. aut Iudex talis diocesis, spiritum consilij sanioris. Præterea cunctis nostræ mentis desiderabilibus, illud potissimum insigitur cordi nostro, temporib. nostris in dicta tali diocesi, vberem florentemque Ecclesiam, vineam inquam Domini Zebaoth, quam summi patris dextera virtuosos complantauit, quam eiusdem patris filius proprij ac viuifici vnda cruoris vberibus irrigauit, quam ipse almus spiritus paraclitus, miris & ineffabiliusq. donis intimus fecundauit, quam tota ipsa incomprehensibilis atq. inattigibilis Trinitas beata. grandissimis varijsq. privilegijs sanctius dotauit, pariterq. ditauit, oper de sylua qui est, & qui dicitur Hæreticus quilibet, absorbeat & depascat, fructus fidei vberes deuastando, ac lacerantes, Hæresim, vepres, palmitibus inferendo, serpensq. tortuosus nostri improbus humani generis inimicus, efflans virus, qui est Satanas & Diabolus eiusd. vineæ dominicæ palmites inficiat, atq. fructus virus prauitatis Hæreticæ immittendo, nec etiam ager ipse dominicus, populus inquam Catholicus, ad quem excolendum pariter & ferendum, descendit de summorum polorum arce Dei patris vnigenitus atque primogenitus, seminauit miris sanctisq. prædicationib. discurret per villas & castella, docens nõ sine magnis fatigationi-

eligationibus. Elegit Apostolos viros utique operarios, industrios, ac conduxit, ditans illos æternis retributionibus expectans ipse Dei filius, de agro isto magno, illa die iudicii extremi vberes manipulos colligere, & per manus sanctorum Angelorum recondere in caelesti horreo sancto suo. Samsonisque vulpecule incerta, teque que sicut persona labe Hæretica prauitate, facies quide habentes diuersas causas, sed dignitas adinuicem colligatas, quia de varietate flammæ conueniunt in idipsum segetem dominicam iam albam ad messem, splendoribus fidei relucens, morsu amarissimo demoliantur, ac discursu subtilissimo pergant, impetuque validissimo accedant, pariter & accedant, dispensent & deuastent syncretitatem sanctæ fidei Catholicæ, subtiliter & damnabiliter subuertendo. Quapropter cum tu talis incideris in damnatas Hæreses Maleficarum, illas publicè in tali loco practitando, seu taliter, dicatur: seu fueris per testes legitimos cõuictus de Hæretica prauitate, siue propria deprehensus confessione, iudicio per nos receptus, & post captus, fugeris, medicinam refutans salutarem, citauerimus te, ut de & super ijs, coram nobis manifestus responderes, tuque ductus maligno spiritu, pariter & seductus, renueris cõparere, vel sic. Quapropter cum tu talis declaratus nobis de Hæretica prauitate, & recepta informatione contrate, aliàs de eadem esses nobis suspectus leuiter, quoniam fores infectus labe prædicta, citauimus te, quatenus coram nobis personaliter comparens de fide Catholica responsurus, cumque citatus renueris comparere contumaciter, excommunicauimus te, ac excommunicatum fecimus publicari. In qua ste-

p 5 tiffi

tisti per annum, seu annos tot, animo pertinaci, latitās
 hincinde, ita quod nunc quo te duxerit spiritus mali-
 gnus ignoramus, & cū te expectauerimus misericor-
 diter & benignē, vt reuerteris ad gremiū sanctę fidei,
 unitatem tu facere contempsisti, in reprobū sensum
 datus. Sanē volumus & tenemur Iustitia nos cogente,
 causam tuam huiusmodi sine debito terminare, nec va-
 leamus tua nephanda crimina cōiuentibus oculis tol-
 lerare. Nos Episcopus & Iudices in causis fidei supradi-
 ctis, te talē sēpē fatū latitantem, profugū & fugitiuū,
 per pręsens nostrū edictū publicū, requirimus pariter
 & citamus peremptoriē, quatenus die tali, talis mensis,
 tali anno, in tali Ecclesia cathedrali talis diocesis, hōi
 tertiarum compareas personaliter coram nobis, diffini-
 tiuam sententiā auditurus, significantes, quod siue cō-
 parueris siue non, procedemus ad nostram diffinitiuam
 sententiam contra te, prout Ius & Iustitia suadebūt. Et
 vt prius nostra citatio perueniat ad tui notitiā, nec va-
 leas ignoratię velamine te tueri pręsentes literas dictā
 requisitionem & citationem nostram, in se continētes,
 volumus & mandamus affigi in valuis publicē prędi-
 ctę Ecclesię cathedralis. In quorum testimonium singu-
 lorum, pręsentes nostras literas impressione nostrorum
 sigillorum iussimus communiri. Datum.

Adueniente autē die pręfixa, ad audiendā diffiniti-
 uam sententiā assignata, si profugus comparuerit, &
 consenserit publicē omnē Hęresim abiurare, humiliter
 petens admitti ad Misericordiā, postulando si relapsus
 non fuerit admittetur, & si fuerit deprehensus propria
 confessione, vel testium legitima productione, abiurabit
 & peni-

& pœnitebit vt Hæreticus pœnitens, secundum modū quo agitur suprà in oñtuo modo processum fidei terminandi, vbi de talibus agitur. Si fuerit suspectus violēter, ita quod citatus responsurus de fide noluit cōparere, & fuit ex hoc excommunicatus, & stetit in excommunicatione p annū, animo pertinaci, & pœnitebit, admittetur, & abiurabit omnē Hæresim, & pœnitebit vt Hæreticus suspectus de Hæresi violenter, Pœnitens secundū modū quo agitur suprà in sexto modo processum fidei terminandi. Si autē comparuerit, & non cōsenserit abiurare, tradetur vt verus Hæreticus impœnitēs brachio seculari, per modum quo dictū est suprà, & agitur in decimo modo processum fidei terminandi. Si autem contumaciter renuerit comparere, tunc formetur sententia per modum tenoris sequentis.

Nos N. Episcopus miseratione Diuina, talis ciuitatis, Attendentes, quod tu talis de tali loco, talis diocesis, fuisti nobis de Hæretica prauitate, fama publica referēte, seu fide dignorum insinuatione delatus. Nos quibus ex officio incumbit, descēdimus ad videndum ac inquirendum, an clamor qui ad aures nostras peruenerat, Veritate aliqua fulciretur. Verū cū inuenissemus te in Hæresi deprehensum, deponētibus contra te quampluribus testibus fide dignis, te coram nobis aduocatum iussimus detineri, dicatur sicut factum fuit, an videlicet cōparuerit, & medio iuramento interrogatus fassus fuerit, vel non. Sed pōst maligni spiritus consilio ductus & seductus, metuens tua vulnera vino & oleo salubriter confoueri aufugisti, aut ponatur, si ita est, carcerem & arrestum fregisti pariter & aufugisti, latitans hinc inde,

604 *Contra conuictum fugitiuum,*

inde, & quo te malignus spiritus duxerit ante fatustotaliter ignoramus: vel sic. Verum cum inuenissemus contrate taliter ut prædicetur, nobis delatum de Hæretica prauitate, multa indicia propter quæ suspectum tenuiter de Hæretica prauitate prædicta, te meritò habeamus, citauimus te per publicum edictum in talibus & talibus Ecclesijs, talis diocesis, quatenus infra certum terminum tibi præfixum coram nobis in tali loco personaliter compareres, in & super prædictis contra te depositis, & aliàs de fide Catholica, & eius articulis responsurus: tum verò insano consilio ad hærendo, renuisti contumaciter comparere, cumq; Iustitia exigente, te excommunicauerimus, ac fecerimus excommunicatum publicè denunciari, tu medicinam refutas salutarem, dictam excommunicationem ultra quàm per annum sustinuisti, & adhuc sustines in reprobum sensum datus, animo pertinaci, & profugus latitans hinc inde, ut quo te malignus spiritus duxerit, ignoramus. Sanè cum longo tempore, quia tanto die te expectauerit Ecclesia sancta Dei misericorditer & benignè, quatenus ad eius Misericordiae gremium euolares, ab erroribus resiliendo, & iuxta fidem Catholicam professam operando, ipsaque te clementia uerbis enutriet, malignorum seductus consilio, acquiescere recusasti, in tua pertinacia perseuerans. Verum cum vellemus, prout volumus & debemus, Iustitia nos cogente, causam tuam sine debiti per sententiam terminare, citauimus te, quatenus bu die & hora, & hoc loco compareres personaliter coram nobis, diffinitiuam sententiam auditurus, & qui renuisti contumaciter comparere, meritò te ostendis velle

perpe.

perpetuò in tuis Hæresibus & erroribus remanere, quod dolentes referimus, & referendo dolemus. Sed cum non possumus nec velimus Iustitiam subterfugere, nec tantam Inobedientiam & contumaciam ad Dei Ecclesiam tollerare. Ad exaltationem fidei orthodoxæ, & ad extirpationem Hæreticæ prauitatis, Iustitia exigente, & tua inobedientia & contumacia requirente, hac die & hora, & loco tibi in antea ad audiendam diffinitiuam sententiam peremptoriè assignatis, præhabito multorum consilio peritorum, tam in Theologica facultate, quam in Iure canonico & civili, processus meritis visis & diligenter discussis, sedentes pro tribunali more Iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, ut de vultu Dei iudiciū nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei irrefragabilem Veritatem, contrate talem absentem & præsentem, beati Pauli Apostoli vestigia imitantes, sententiam diffinitiuam taliter ferimus in his scriptis. Christi nomine inuocato, Nos Episcopus & Iudices in causa fidei memorati, attendentes in causa ista fidei, ac processibus inde confectis, ordinem Iuris fore seruatum. Attendentes etiam quòd legitime citatus non comparuisti, nec per te, nec per alium te aliquammodo excusasti. Attendentes etiam, quòd in præfatis Hæresibus longo tempore pertinaciter persististi, & adhuc etiam perseueras, & excommunicationem per tot annos in causa fidei sustinuisti, pro ut ex nunc sustines animo indurato. Attendentes etiā, quòd Ecclesia sancta Dei non habet ultra erga te quid faciat, cum perseueres & perseuerare velis in excommunicatione

nicatione & Hæresibus prælibatis. Propterea beati Pauli Apostoli vestigia sectantes, declaramus, diffinimus, & sententiamus te talē absentem & præsentem esse Hæreticum pertinacem, & ut talem relinquendum brachio seculari, & per nostram sententiam diffinitam te à foro Ecclesiastico repellimus, & relinquimus potestati curiæ secularis, eandem curiam affectuosè deprecantes, ut si quando te habuerit in sua potestate, erga te citra sanguinis effusionem & mortis periculum suā sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia, &c. Considerandum hic, quod si iste profugus & contumax fuerit deprehensus in Hæresi, vel propria confessione, vel testibus legitimis, & ante abiurationem fugit, est per sententiam verè Hæreticus impenitens iudicandus, & ita in sententia ponendum est. Si autem aliter nō fuit deprehensus, nisi quia delatus & suspectus habitus, fuit citatus responsurus de fide, & quia renuit comparere, fuit excommunicatus, & in excommunicatione tali stetit ultra quā per annum, animo indurato, & tandem noluit comparere, iste non est iudicandus Hæreticus, sed ut Hæreticus, & ut talis condemnandus, & ita ponendum est in sententia, ut dictum est prius.

SUPER PERSONAM DELATAM AB
 alia Malefica incinerata, vel incineranda, qualiter sit sententiandum,

QVÆST. XXXIII.

Quartus decimus modus processum fidei terminandi & sententiandi est, quādo delatus de Hæretica prauitate, processus meritis circa deponentem diligenter discussis.

discussis, cum bono consilio in Iure peritorum, reperitur de tali Hæretica prauitate tantummodo ab altera Malefica incinerata vel incineranda, delatus vel delata, & hoc contingere potest tredecim modis, tanquam per tredecim casus, quia sic delatus vel reperitur immunis & absoluehdus totaliter, vel reperitur cū hoc diffamatus de tali Hæresi generaliter, vel reperitur ultra infamiam questionibus exponendus aliquo aliter, vel reperitur suspectus de Hæresi vebementer, vel reperitur suspectus de Hæresi violenter, vel reperitur diffamatus & suspectus insimul & communiter. Et si consequenter in alijs casibus, prout in vigesima questione tactum est, ut ad tredecimū inclusuē. Primus modus fit, quando tantummodo ab ipsa Malefica detenta delatus est, & non cōuincitur nec confessione propria, nec testiū productione legitima, nec alias reperiuntur indiciā, ex quibus verisimiliter tanquam suspectus iudicari possit, talis omnino venit absoluehdus etiam per ipsum Iudicē secularem, qui deponentē aut incinerauit, aut incinerari propria auctoritate, aut ex cōmissione Episcopi vel Iudicis ordinarij habuit, & absoluetur per sententiā in primo modo processum fidei terminandi, circa vigesimā questionem contentam. Secundus modus incidit, quādo ultra hoc quod à detenta delatus est, etiā per totā illā villā seu ciuitatē, diffamata existat, ita q̄ tantūmodo infamia præcisē & sola laborauit semper, licet possit per depositionē detētæ Maleficæ infamia sit aggrauata. Circa talē talis practica est seruanda, quia Iudex cōsiderando, quod ultra infamiā nihil in particulari aduersus eā ab alijs fide dignis in villa aut oppido, probatur, licet

608 *Senten. cont. malef. inciner. vel inciner.*

licet forte detenta certa graua aduersus eum deposuit, quia tamen fidem perdidit, abnegando illam Diabolo, unde & difficulter eius dictis à ludicibus fides adhibetur, nisi ex alijs circumstantijs illa infamia aggrauetur, & tunc in tertium iam sequentem modum inciderit, ideo Canonica purgatio erit tunc indicenda, & procedetur per sententiam in secundo modo processum fidei terminandi, circa vigesimam secundam questionem contentam.

Et si Index ciuili illam purgationem coram Episcopo decreuerit fieri & solenniter, in finem ut si desiceret, ut tunc per Ecclesiasticum & ciuilem Iudices in exemplum aliorum, eo firmitiori sententia puniretur, bene quidem fit. Si autem per se voluerit exequi, mandet ut decem vel viginti compurgatores ordinis sui habeat, & procedat ut in secundo modo sentiendi tales tactum est, nisi quod ubi excommunicandus esset, quod tunc ad ipsum Ordinarium recursum habeat. Et hoc contingeret, ubi se purgare nollit. Tertius modus igitur incidit super talem delatum, ubi licet non vincatur confessione propria, nec testium productione legitima, nec facti euidentia, nec etiam sunt indicia super aliquod factum, in quo vnquam notatus fuisset ab alijs in habitatoribus villæ aut oppidi, nisi quod infamia tantum laborauit apud eos, aggrauatur autem infamia ex detentæ Maleficæ detentione, ut potè, qui asseruit illam vel illam in omnibus fuisse sociam, & secum in criminibus participasse, hoc ipsum tamen sicut constanter delata negat, ita & alijs in habitatoribus vel non est notū, vel de nulla nisi de honesta conuersatione.

scd

seu etiam participatione ipsas constat, circa talem talis practica seruatur. Primò, quòd ad frontare se habent facie ad faciem, & obiectiones mutua & responsiones diligenter sunt consideranda, & si quidem varietas aliqua in verbis incideret, vnde Iudex verisimiliter ex concessis & negatis præsumere potest, ipsam delatam meritò quæstionibus exponendam, procedatur per sententias in tertium modum processum fidei terminandi, circa vigesimam tertiam quæstionem contentas, ipsam tormentis leuiter exponendo, adhibitis cautelis alijs quam plurimis & necessarijs, de quibus circa principium huius terræ partis suprà patuit ad longum, & ex quibus præsumitur, talem esse aut innoxiam aut ream. Quartus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur suspectus leuiter, & hoc vel confessione propria, vel depositione alterius detentæ, & sunt qui ad hanc leuem suspicionem reducant illos, qui ad procandū mulieres Maleficas consuluisse, vel vbi inter coniugatos odio se mutuo prosequentes, amorem procurassent, aut etiam pro aliquo commodo temporali apud Maleficas laborassent, sed quia tales utiq; excommunicati sunt tanquam Hæreticorum credentes, iuxta ea, excommunicamus. 1. §. credentes. lib. 6. de hære. vbi dicitur. Credentes autē eorum erroribus, Hæreticos similiter iudicamus, quia etiā ex factis præsumitur de effectu, ad hoc arg. 32. q. 2. qui viderit, ideò videtur, quòd acrius sunt puniendi & sentiendi, quàm illi qui de Hæresi leuiter habentur suspecti, prout iudicandi sunt aliqui ex leuibus coniecturis, puta, quia eis seruitia exhibuissent, literas detulissent, eorum erroribus si nullam fidem adhibuissent, quòd ta-

610 *Senten. cont. Malef. inciner. vel inciner.*

men illos nō manifestassent, alimonia ab eis accepissent. Sed siue illi, siue isti intelligentur, hoc quod in consilio peritorum conclusum fuerit super leuem suspicionem, prosequendum erit à Iudice per talem practicam. Talis enim aut abiurabit, ac canonicè se purgabit, secundū qđ in quarto modo processum fidei terminādi, sub quæstione vicesima quarta tangitur. Sed tamē quia potius videtur quòd abiuratio sit indicenda, & hoc propter alle. ca. excommunicamus. 1. §. qui verò inuenti fuerint sola suspitione notabili &c. tamen non debent, si relabātur, pœna relapsorum puniri, & procedetur prout in quarto modo processum fidei terminandi, circa vicesimā quartam quæstionē tactum est. Quintus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur suspectus vehementer, & hoc simili modo, vel confessione propria, vel depositione alterius Maleficæ detentæ, & sunt qui ad hanc leuē depositionem reducunt impeditores Iudicum directè vel indirectè eorum officium inquirendo, Maleficas impediendo, dummodo hoc scienter fecerint, ex ca. vt inquisitionis negocium. lib. 6. de hæ. Itē reducunt omnes qui impredientibus præstant scienter auxilium, consilium vel fauorem, patet per allegatum ca. inquisitionis. Item reducūt, qui citatos aut captos Hæreticos instruūt de calanda Veritate, & vt illam subaceant, vel falsitatem asserant, & hoc ex ca. accusatus. & §. si. Itē reducūt omnes, qui eos quos sciunt Hæreticos receptant, sciēter deducunt, visitant, vel associant, munera mittunt, seu fauorem impendūt, quæ omnia in fauorem non personæ, sed culpæ fiunt vbi sciēter fiunt, & ideò dicūt, quòd vbi delata persona participat de præmissis, & hoc per cōsiliū

lium ita iudicatum fuerit, tunc iuxta quintum modum processum fidei terminandi, sub quaestione vicefima quinta sententianda est, taliter ut omnem Hæresim sub panare lapforum ubi reciderit, habeat abiurare. Possumus tamen asserere, adijciendo, quod Iudices respectum habeant super uniuscuiusque Malefica incinerata aut detenta, familiam, prolem, seu etiam progeniem, eo quod ut plurimum tales reperiuntur infectæ, cum Malefica etiam proprios infantes ex Daemonum informatione ipsis habent offerre, unde & indubie in quibuscunque flagitijs informare, patent hæc ex prima parte operis. Probatur & ex eo, quod sicut in simplici Hæresi propter agnitorum Hæreticorum familiaritatem, dum quis de Hæresi infamatus existit, etiam consequenter ratione familiaritatis est de Hæresi vehementer suspectus, ita & in hac Hæresi Maleficarum. Præfatus autem casus patet in cap. inter sollicitudines. extra, de purgatione. cap. ubi apparet, quod ratione infamiae de Hæresi fuit Decano cuidam indicta Canonica purgatio, & ratione familiaritatis Hæreticorum abiuratio publica, & ratione scandali fuit priuatus beneficio, quousque scandalum sopiretur. Sextus modus incidit, ubi talis delatus efficitur suspectus violenter, hoc autem fit non ad simplicem vel nudam depositionem alterius Maleficæ detentæ, sed ad iudicia facti, quæ eliciuntur ex quibusdam verbis & factis à Malefica detenta perpetratis & prolatis, quibus ad minus delata asseritur interfuisse, & operibus deponentis communicasse. Pro quorum intelligentia aduertenda sunt ea, quæ supra quaestione decima

612 Sent. cont. Malef. inciner. vel inciner.

non tacta sunt, præcipue super violentam suspensionem, quomodo ex violentibus & conuincentibus oritur coniecturis, & qualiter Iudex violentatur ad credendum ex sola suspitione aliquem esse Hæreticum, qui tamen fortassis bonus Catholicus in corde existit. Sicut Canonistæ exemplificant circa simplicem Hæresim, de eo qui citatus in causa fidei ad respondendum renuit comparere contumaciter, propter quam contumaciam excommunicatur, in qua ubi per annum perseverauit, efficitur suspectus de Hæresi violenter. Quare & à simili circumstantiam delatam aduertenda sunt indicia facti, ex quibus efficitur violentè suspecta, & ponatur casus, quòd detenta Malefica asseruit illam interfuisse suis maleficijs, quæ tamen delata constanter negat, quid ergò faciet? utique opus erit considerare, an ex aliquibus operibus sit vehementer suspecta, & an vehemens suspitio in violentam valeat transire, sicut in præfato casu citatus responsurus, ubi non compareret, sed renuit contumaciter, sit suspectus leuiter de Hæresi, etiam ubi citatus fuit in non causa fidei. Si autem in causa fidei citatus renuit comparere, & propter contumaciam excommunicatur, tunc sit suspectus vehementer, quia tunc levis suspitio transit in vehementem, & si per annum persistat, tunc vehemens transit in violentam, ita considerabit Iudex, si ratione familiaritatis contracta cum detenta Malefica sit delata vehementer suspecta, ut immediate in quinto modo incidenti tactum fuit, tunc opus erit considerare, an ipsa vehemens suspitio in violentam transire possit. Præsumitur enim, quòd transire possit, id est, quòd flagitius detentæ ipsa delata interfuit, ubi familiaritatem

ritatem cum ea frequenter habuit. Est ergo procedendum Iudici iuxta sextum modum processum fidei terminandi, prout in vigesima sexta quæstione tangitur. Quod si queritur, quid faciet Iudex, si adhuc talis delata ab altera Malifica detenta omninò persistat in negativa, non obstantibus quibuscunque indicijs aduersus eam productis? respondetur.

Primò, Iudex debet advertere super earum negativas responsiones, an ex vitio seu maleficio taciturnitatis proveniant, siue non, & quidem ut in primis quæstionibus, quæstione decima quinta & decima sexta huius tertiæ partis patuit, Iudex cognoscere potest, si flere & lachrymas emittere valeat, & ubi in quæstionibus quasi insensibilis redditur, ita quòd ad pristinas vires faciliter redit, tunc quidem violenta suspitio aggruatur, & tunc omninò non est liberè dimittenda, sed secundum ut in sexto modo sententiandi, & processum fidei terminandi patuit, supra allegato perpetuis carceribus ad penitentiam peragendam deputanda. Si verò maleficio taciturnitatis non sit infecta, propter vehementes dolores, quos in quæstionibus sustinet, verè & realiter, cum tamen aliæ ex maleficio taciturnitatis quasi insensibiles redduntur, ut dictum est, tunc ultimum refugium Iudex habere potest super Canonicā purgationem, quæ si à seculari Iudice indicitur, dicitur vulgaris licita, quæ non numero purgationum vulgarium, de quibus 2. q. 4. consuluisti. & cap. monomachia dicitur. In qua purgatione si defecerit, ut reus vel rea iudicabitur. Septimas modus incidit, ubi delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus, nec propria confessione, nec

614 Sent. cont. Malef. inciner. vel inciner.

facti euidencia, nec testium productione legitima, sed tantum reperitur à detenta Malefica delatus vel delata, & cum hoc reperiuntur indicia quæ ipsum reddunt suspectum leuiter vel vebementer, ut potè, quia solummodò habuit magnam familiaritatem cum Maleficiis, tunc tali ratione infamiae est dicenda Canonica purgatio, iuxta canonem allegatum, inter sollicitudines, & ratione suspicionis Hæresim abiurare, cum pœna relapsorum ubi recidiuaret si vebementer suspectus, vel sine illa sit leuiter, & procedatur ut in proximo modo processum fidei terminandi, circa ca. 27. quæst. tactum est. Octauus modus incidit, ubi sic delatus reperitur confessus Hæresim illam, sed pœnitens, & nunquam relapsus. Vbi notandum, quòd consequenter ubi agitur de relapsis & non relapsis, pœnitentibus & non pœnitentibus, tales distinctiones tactæ sunt propter Iudices, qui de ultimis inferendis supplicijs nõ se intermittunt, idè civilis Iudex super cõfessam siue pœniteat, siue non, siue relapsa fuerit siue non, per civiles & imperiales leges procedere potest, ut Iustitia suadebit, tantummodò recursum ad ipsos tredecim modos sententiandi habere potest, & secundum illos resolvere; ubi aliquod ambiguum interuenerit.

SVPER MODVM SENTENTIANDI

Maleficam maleficia tollentem, in super etiam

super Maleficas obstetrices

& Maleficos sa-

gittarios,

QVÆSTIO XXXIIII.

QVintus

Vintusdecimus modus processum fidei terminandi & sentendi est, quando de-
 catus de Hæretica prauitate, reperitur
 maleficia non inferre, sed tollere. Circa
 istū talis practica est seruāda, quia aut
 utitur remedijs licitis aut illicitis, & siquid illicitis, nō
 ut Maleficus, sed ut Christicola est iudicādus. De qui-
 bus licitis remedijs supra circa principiū buius tertiæ
 partis ad longū patuit. Si verò illicitis, tunc distinguē-
 dum, quia aut sunt illicita simpliciter, aut secundum
 quid. Si simpliciter adhuc dupliciter, quia vel nocumē-
 to proximi, vel sine nocumento, utroque tamen modo
 semper cum expressa Dæmonū inuocatione. Si verò il-
 licita secundum quid, puta quia absq̃ expressa, licet non
 absq̃ tacita Dæmonū inuocatione fiunt, talia iudican-
 tur vana potius quàm illicita nominari à Canonistis &
 certis Theologis, ut supra in 1. q. buius vltimæ parti totius
 operis patuit. Iudex ergo quicunq̃, siue Ecclesiasti-
 cus siue civilis, licet primos & vltimos non habeat re-
 pbare, & signanter primos potius cōmēdare, & vltimos
 tollerare, put Canonistæ asserunt, licitū esse vana vanis
 cōtundere. Illos tamen qui cū expressa Dæmonū inuoca-
 tione Malefica auferūt nullo modo tollerare debet; p̃ci-
 pue illos qui cum nocumento proximi talia cōmittunt,
 & dicuntur cū nocumento p̃ximi practicare, quando ma-
 leficium ita ab vno auferitur & alteri inferitur, nec ob-
 stat, si illa cui inferitur sit Malefica p̃ se, siue nō, siue sit
 illa quæ maleficiū intulit siue non, & siue sit homo siue
 quæcunquē alia creatura, patēs super hæc omnia acta &
 gesta in prima q. supra allegata, deducta. Si queritur,

quid faciet Iudex, ubi talis asserit se maleficia tollere per licita & non illicita remedia, aut quomodo possit talia veraciter Iudex cognoscere? Respondeo, quòd citato illo interrogetur quibus medijs utatur, nec tamē verbis suis standum, sed Ecclesiasticus Iudex cui ex officio incumbit, diligenter inquirat, siue per se siue per plebanum aliquem, quia singulis parochijs exactè sub prestito iuramēto quod exigere potest, perquirat, quibus remedijs utatur, & si quidem inuentum fuerit, prout cōmuniter inueniūtur cum superstitiosis remedijs, omnino non sunt propter horribiles pœnas à canonibus infligendas, ut inferius patebit, tollerandæ. Et si queritur, unde possunt remedia licita ab illicitis discerni, cām semper asserant, se quibusdam orationibus, & herbarum applicationibus huiusmodi amouere? Respondetur, hoc facile foret, dum modò diligens inquisitio fieret, nam quia necesse habent superstitiosa remedia occultare, eo ut non reprehendātur, seu ut facilius mentes simplicium illaqueare valeant, idē huiusmodi verbis aut herbarum applicationibus insistent, tamen ex quatuor superstitiosis eorum actibus tanquam sortilega & Malefica manifestè reprehenduntur. Sunt enim de occultis diuinantes, & ea, quæ non nisi malorum spirituum reuelatione scire possunt reseruant. Exempli gratia. Vbi pro sanitate acquirenda frequentantur à leſis, causam leſionis aut maleficij aperire & manifestare sciunt, ut si ratione altercationis cum vicina acciderit, vel aliqua ex causa aliàs, hoc ipsum perfectissimè noscunt, & iudicare frequentantibus sciunt. Secundo, ubi ad vnius nocumēti seu maleficij curam se intromittunt,

mittunt, alterius verò minimè, prout in diocesi Spirensi, Malefica quædam in loco quodam, zu Osen nuncupato existit, quæ licet plures sanare videatur, certos tamen minimè se posse curare fatetur, nullam ob aliâ causam, nisi ut ab incolis fertur, quòd malefica talibus illata sint tam fortiter ab alijs, ut asserit Maleficis impressa, & hoc utiq; virtute Dæmonum, quod illa amovere non valeant, quia videlicet Dæmon non semper Dæmoni cedere potest, aut non vult. Tertiò, ubi super huius malefica illata singulariter exceptiones facere noscuntur, prout in ipsa ciuitate Spirensi contigisse noscitur, dum quædam honesta persona maleficiata in tibijs, huiusmodi Diuinatricem ob sanitatis gratiam aduocasset, illa domum ingressa, & eam dum intrita fuisset, talem exceptionem fecit, si, inquit, squamos & capillos in vulnere non habuerit, reliqua omnia extrahere potero, causam etiam lesionis aperuit, licet ex rure, & ad duo miliaria aduentasset, dicens, quia cum vicina altercasti tali die, idèd tibi accidit, præter squamos etiam & pilos alias quamplures diuersorum generum res extraxit, & sanitati restituit. Quartò, ubi superstitionis insistent, aut insistere faciunt cærimonijs, & sic ante Solis ortum, vel alio determinato tempore se frequentari volunt, dicentes, quòd infirmitates ultra angariam illatas sanare nequeant, aut q; tantummodò duas aut tres personas per annum sanare valeant, licet non sanando, sed à lesionibus cessando sanare videantur. Possunt & addi quamplures aliæ considerationes, circa talium personarum conditiones, quia ut plurimum retroactis temporibus male & reprehensibilis vitæ fuerant dif-

famata, seu adultera, aut Maleficarū superstites, unde ex nulla sanctitate Vitæ hæc gratia sanitatis à Deo collata. Incidentaliter reducuntur & Obstetrices Maleficæ omnes alias Maleficas in flagitijs excedentes, de quibus & in prima parte Operis deductum est, quarum it tantus numerus, ut ex earum confessionibus compertū est, quod non æstimatur villula ubi huiusmodi non reperiuntur existi, cui periculo utiq; à Præsidentibus foret in parte succurrendum, ut non nisi iuratae Obstetrices à Præsidentibus deputarentur, cum alijs remedijs quæ in secunda parte Operis tacta sunt. Incidit & de Maleficis sagittarijs, in contumeliam utiq; Christianæ religionis tantò periculosius detegentes, quantò & securiores habent in terris Optimatum & Principum, receptatores, fautores, & defensores. Sed quod omnes tales receptatores, fautores, &c. omnibus Maleficis plerumq; in certis casibus damnabiliores existunt, sic declaratur. Nam talium defensores à Canonistis & Theologis in duplici genere assignantur. Quidam nam errorem, alij verò personam sunt defendentes. Et hi quidem qui errorem, dānabiliores ipsi qui errant existunt, cum non solum Hæretici, imò Hæresiarchi habendi sunt, ut patet 24. q. 3. qui illorum. Et de his defensoribus communiter non loquuntur iura, eo quod ab alijs Hæreticis non distinguuntur, in quibus etiam habet locum ca. ad abolendam. §. pref. sæpè allegatum. Quidam alij sunt, qui licet non defendūt errorem, defendunt tamen personam errantem, ut potè, qui resistunt viribus & potentia, ne tales Malefici, seu quicumq; alij Hæretici veniant ad manus Iudicis fidei ad examinandum vel puniendum, & similia. Simili modo

modo etiã fautores talium sunt in duplici genere, quidam namq; sunt, qui publica funguntur auctoritate, hoc est publicæ personæ, vt domini temporales, seu etiã spirituales, temporalem iurisdictionem habentes, qui et fautores esse possunt duobus modis, omittendo & committendo, omittendo, scilicet facere ea circa Maleficos vel suspectos infamatos, vel credentes, receptatores, defensores & fautores, ad quæ ex eorum officio obligantur; cum tñ ab Ep̃is vel Inquisitoribus, vel eorū alteri requiruntur, vt potè si eos nō capiant, vel captos non diligenter custodiant, vel infra districtū suū ad locum de quo eis mādantur non deducant, aut executionē promptam de eis non faciāt, & similia, vt patet in c. vt inquisitionis. in pri. li. 6. de hæ. Committēdo aut, vt potè si captos huiusmodi, siue Ep̃i, aut Iudicis eius licētia vel mandato, à carcere liberēt, vel processum, iudiciū vel sñam eorū directē vel indirectē impediāt, vel similia peragūt, vt patet c. allegato, vt officium. §. propbi. Pœnæ talium in precedentibus circa secundum principale huius Operis, & circa finem, vbi de Maleficis sagittarijs, & alijs armorum incantatoribus tactum est, declaratæ sunt. Ad præsens sufficiat, q̃d tales ipso Iure sunt excoīcati, & duodecim magnas pœnas incurrunt, patet ext. de hæ. excoīcamus. i. §. credētes. & Can. alleg. vt inquisitionis. §. prohibemus. In qua excoīcatione si per annū persisteant aīo pertinaci, ex tunc sunt vt Hæretici condemnādi vt eo. c. & §. alle. Qui verò dicēdi sunt receptatores, & an habēdi sunt vt Hæretici. Respondetur, q̃ recipientes huiusmodi Maleficos sagittarios, aut quoscunq; armorū incantatores, Nigromāticos, seu Maleficos Hæreticos, de quibus

quibus in toto opere tractatum est, sunt in duplici genere, sicut etiam de eorum descenditibus & fautoribus, tactum est. Quidam namque sunt, qui non tantum semel vel bis, sed pluries & frequenter tales suscipiunt, & isti proprie, & secundum vim vocabuli dicuntur receptatores, à receptando, quod est verbum frequentativum, & tales receptatores quandoque sunt sine culpa, ut potè si ignoranter hoc faciunt, nec aliquid unquam sinisteri de eis suspicati sunt. Aliquando sunt in culpa, ut potè quando eorum errores sciunt & non ignorant, quia Ecclesia tales semper persequitur, tanquam crudelissimos fidei hostes, & non minus domini terrarum eos receptant, tenent, defendunt, &c. tales proprie sunt & dicuntur Hæreticorum receptores, & de talibus etiam loquuntur iura, & quod sunt excommunicati, iuxta cap. excom. i. & credentes. Quidam autem non pluries & frequenter, sed tantum semel vel bis huiusmodi Maleficos aut Hæreticos receperunt, & isti non videntur proprie dici receptatores, quia non frequentarunt, sed receptatores, quia eos receperunt, & non receptauerunt, licet Archidiaconus dicat contrarium in c. quacunq. super ver. receptatores, de quo tamen non est magna vis, quia non de verbis, sed de factis curandum est. Ponitur tamē differentia inter receptatores & receptores, eo quod domini terrarum semper dicuntur talium receptatores, ubi simplices qui eos expellere non habent, nec possunt, et si receptores sint, sunt tamen sine culpa. Vltimò autem de impeditoribus officij inquisitionis Episcoporum, contra huiusmodi Maleficos Hæreticos, qui sunt, & si Hæretici dicendi sunt. Ad quod respondetur, quod huiusmodi impeditores

impeditores sunt in duplici genere. Quidā namq. sunt, qui impediūt directè, ut q. captos pro Hæresis crimine à carcere propria temeritate liberant, vel processus Inquisitionis lacerant, testes in causa fidei, pro eo quod testificati sunt vulnerant, vel si dominus temporalis statuatur, quòd nullus nisi ipse de hoc crimine cognoscat, aut quòd nullus nisi sibi de hoc crimine accusari possit, nec testificari nisi coram eo, & similia, & isti impediunt directè, iuxta not. per Io. An. in c. statutum. super ver. directè, lib. 6. de Hæ. & qui processus iudicium vel sententiam in tali causa fidei directè impediunt, vel qui ad hæc agenda præstiterint auxilium, consilium, vel fauorem, & tales licet sint multum culpabiles, non tamē ex hoc sunt Hæretici iudicādi, nisi aliter apparet, quòd essent consimilibus erroribus Maleficorum inuoluti cū pertinaci voluntate, sunt tamen ipso excommunicationis mucrone percussi, iuxta c. ut inquisitionis. §. prohibemus. sic quòd si in illa excommunicatione steterint per annum animo pertinaci, ex tunc sunt ut Hæretici condemnandi, ut patet c. & §. alleg. Quidam verò sunt qui impediūt indirectè, ut potè, qui statuunt quòd nullus portet arma ad capiendum Hæreticos, nisi de familia domini temporalis, & similia, iuxta no. per Io. And. in c. statutum, super ver. indirectè, & tales sunt minus culpabiles quàm primi, nec sunt Hæretici, sed sunt excommunicati, iuxta allegatum capitulum, Ut inquisitionis. Et etiam præstantes ad hoc consilium, auxilium, vel fauorem, taliter quòd si steterint in illa excommunicatione per annum animo pertinaci, ex tunc velut Hæretici sunt condemnandi, per alleg. ca. & §. prohibemus.

622 Sent. contra Malef. obf. & sagitt.

10. 16. Quod sic est intelligendum, quod Hæretici condemnantur taliter, quod si volunt redire, recipiuntur ad Misericordiam, errore prius abiurato, aliàs vt impenitentes tradentur curiæ seculari, vt patet per ca. ad abolendam. §. presenti. Epilogando. Maleficæ obfetrices prout aliæ Maleficæ maleficia inferentes, secundū qualitatem criminum condemnantur & sententiantur, & à simili Maleficæ maleficia superstitiosè vt dictum est opere Diaboli tollentes, cum non dubium sit, quod sicut auferre, ita & inferre possunt, vnde & ex quodam pacto totaliter Maleficæ ex Dæmonum informatione conueniunt, vt hæc quidem lacerare, aliæ verò sanare debent, vt sic eò facilius mentes simplicium illaqueando, suam perfidiam augmentant. Sagittarij verò, & alij armorū incantatores Malefici, cum non nisi ex fauore, defensione, receptatione Præsidentium sustentantur, omnes tales pœnis præscriptis subiacent, & qui Officiales quoscunq; contra huiusmodi Maleficos, aut eorum fautores, in c. in eorum officio impedirent, simili modo excommunicati sunt, & omnibus pœnis vti fautores subiacent, verum vbi steterint per annum in illa excommunicatione animo pertinaci, si redire voluerint, abiurent impedimentum & fautoriam, & ad Misericordiā admittuntur, aliàs vt impenitentes Hæretici tradantur brachio seculari. Et vbi non stent per annum, nihilominus contra impeditores huiusmodi potest procedi, vt contra fautores Hæreticorum, arg. ca. accusatus. §. ultimo. Et quod dictum est de fautoribus, defensoribus, receptatoribus, & impeditoribus, super Maleficos sagittarios, &c. Idem & per omnia intelligendum est erga quascunque

cunque Maleficas aut Maleficos, hominibus, iumentis, & terræ frugibus, varia nocumenta inferentibus, verum & ipsi Malefici quicunque, ubi in foro penitentie spiritu contrito & humiliato peccata deslentes, & purè confitentes, veniam petierint, ad Misericordiam recipiuntur, aliàs ubi innotescunt, contra eos procedere debent, quibus ex officio incumbit, citando, attestando, capièdo, & procedendo in omnibus iuxta criminum qualitatem, usque ad sententiam diffinitivam inclusivè, ut tactum est, si & in quantum huiusmodi Præsidentes æternæ damnationis laqueum, propter excommunicationem eis ab Ecclesia infligtam, evadere velint.

H VIVS VLTIMAE PARTIS, SUPER
modos sententiandi Maleficos quosque friuolè
aut etiam iustè appellantes,

QVÆSTIO XXXV.

SI verò ad Appellationis remedium finaliter delatum confugere Iudex cerne-
ret, notandum primò, quòd hæc interdum valida atque iusta, interdum friuola atque nulla decernitur. Cum enim in negotijs fidei summarie simpliciter & de plano sit procedendum, ut ex præcedentibus sæpè tactum est, ex capitu, multorum querela, in Clem. ubi & Appellationis remedium interdicitur. Attamen, quia Iudices interdum spontè propter negotij arduitatem libenter ipsum prorogant & dilatant, ideò advertere possunt, quòd ubi delatus sentiret se à Iudice realiter & de facto contra Ius & Iustitiam aggruatum, utpotè,

624 Contra Malef. & friuolè & iustè appel.

utpotè, quia cùm ad se defendendum admittere noluit, vel quia solus sine consilio aliorum, vel etiam sine assensu Episcopi, vel eius Vicarij pronūciauit delatum questionare, cùm alias sufficientes probationes pro & cōtra habere potuisset, & huius similia, tunc quidem appellatio foret iusta, aliàs non. Secundo notandum, quid Iudex appellatione huiusmodi ubi presentata, tunc absq; perturbatione & motu debet petere copiam Appellationis, protestando verbo quod non curat sibi tempus, & cùm ipse delatus tradiderit sibi copiam Appellationis, aduertat, quòd adhuc habet duos dies ad respondendam, & post hos duos, adhuc triginta ad Apostolos adhibendum. Et licet statim possit respondere, & Apostolos dare istos vel illos, ubi sit multum expertus & peritus, tamen ut cautiùs procedatur, melius est ut aliquem terminum 10. vel 20. vel 25. dierum eidem addandum pariter & recipiendum Apostolos, quales dare decreuerit, assignaret cum potestate prorogandi. Tertiò notandum est Iudici, quod infra tempus Iuris, & infra tempus assignatum debet diligenter attendere & discutere causas Appellationis, seu grauamina allegata, & si videt, habito bono consilio peritorum, quòd iniuste & indebitè delatum aggrauauit, ad se defendendum non admittendo, vel questionibus non debito tempore exponendo, vel similia, adueniente termino assignato, corrigat errorem suum, & reducat processum ad punctum, & statim in quo erat quando defensiones ille petiuit, vel terminum ad interloquendum assignauit & similia, & tollat grauamen, quo ablato procedat prout antè, quia per amotionem grauaminis appellatio que erat
aliqua

aliqua sit nulla, iuxta capitulum cessante, extra de ap-
 pellationibus. Sed hic tamen diligenter attendat circū-
 spectus & prouidus Iudex, quòd quaedam sunt grau-
 mina reparabilia, & sunt illa de quibus iam dictū est,
 & tunc habent locum ea quae dicta sunt. Quaedam autē
 sunt irreparabilia, ut potē, si delatus fuerit quæstiona-
 tus realiter & de facto, & post euadens appellat, vel si
 clenodia & aliquantilia simul cum vasis & instrumen-
 tis quibus Malefici vtuntur, fuerunt recepti & com-
 busti, & similia quae nequeunt reparari, nec renouari, &
 tunc non habet locum praedictus modus, scilicet, proces-
 sum ad statum reducere, in quo fuit grauamen huius
 irrogatum. Quartò notādum Iudici est, quòd licet à die
 responsionis habeat triginta dies ad Apostolos exhiben-
 dum, iuxta c. de Appel. & possit petenti assignare vlti-
 mum diem Iuris, hoc est tricesimum ad Apostolos reci-
 piendum, tamen ne videatur quòd velit vexare delatū,
 & de vexatione indebita reddat suspectum, & ne videa-
 tur confirmare grauamen sibi impositum propter quod
 extitit appellatum, melius est quòd assignet infra tem-
 pus Iuris terminum competētem, ut potē decimū diem,
 vel vicesimū, & potest postmodum si expedire noluerit,
 adueniente termino prorogare, dicendo, se fuisse alijs ne-
 gotijs implicatum, vel huiusmodi. Quintò notandum
 Iudici est, quòd quando praefixit terminum appellanti
 & Apostolos petenti, quòd non assignet solū ad Apo-
 stos dandum, sed ad dādum pariter & recipiendum, qua-
 si assignaret ad dandum tantū, tunc Iudex à quo ap-
 pellaretur haberet appellātū mittere. Assignabit ergo ei
 terminum, hoc est, talem diem talis anni, ad dandum
 ei, &

626 *Contra Malef. friuolè vel iustè appel.*

ei, & recipiendum à Iudice Apostolos tales, quales dare decreuerit. Sextò, notare debet, quòd in assignatione huius termini non dicat respòdendo, quòd dabit Apostolos negativos aut affirmatiuos, sed vt plenius deliberare possit, dicet quòd exhibebit tales, quales tunc decreuerit exhibendos. Attendat etiam, quòd in assignatione huius termini, appellanti vt tollatur omnis cautela, & astutia, & malitia appellantis, assignet locum in specie, diem & horam, vt potè quòd assignet vigesimū diem Augusti anni præsents, & horam vesperam, & camera ipsius Iudicis, in domo tali, talis ciuitatis vel loci sitam, tali appellanti ad dandum & recipiendum Apostolos tales, quales decreuerit exhibendos. Septimò notat, quòd si decreuerit in animo suo detinere delatum criminerequirente, & Iustitia exigente in assignatione termini ponat, quòd assignat talem terminum ad dandum vel recipiendum personaliter Apostolos ipsi appellanti, assignet q̃ talem locum eidem appellanti ad dandum eidem & recipiendum ab eo Apostolos, de quo sit in potestate Iudicis appellantem liberè retinere, datis tamen prius statim Apostolis negatiuis, aliàs non. Octauò notet Iudex, ne aliquid innouet circa appellantem ipsum capiendo, vel quæstionando, seu à carcere liberando, vel aliàs ab hora qua fuit sibi Appellatio præsents, vsq; ad horam qua tradidit Apostolos negativos. Epilogando. Nota, sæpè contigit, quòd delatus quando dubitat quòd contra eum feratur sententia, quia constat sibi de culpa sua, frequenter recurrit ad Appellationis remedium, vt sic subterfugiat Iudicis sententiam, vnde ab ipso appellat, & causas friuolas assignat, vt potè q̃ Iudex eum

captum

captum tenuit, & cautioni idoneæ eum tradere noluit, similia friuola colorata, qua Appellatione Iudici præsentata, copiam Appellationis petat, qua habita, statim vel post duos dies, responsionem, diem, & horam, & locum appellanti ad dandum & recipiendum Apostolos tales, quales decreuerit præfigat, infra terminum tamen Iuris, ut potè 25. 26. vel 30. diem talis mensis, infra quem terminum assignatum Iudex copiam Appellationis, & grauamina seu causas propter quas appellat diligenter discutiat, & cum bono consilio Iurisperitorum deliberaret, an exhibeat appellanti Apostolos negatiuos, hoc est responsiones negatiuas Appellationem non admit- tendo. Vel affirmatiuas & reuerentiales, mittendas ad Iudicem, ad quem appellat appellationi deferendo. Si enim videat, quod causæ appellationis sunt falsæ vel friuolæ atq; nullæ, & quod appellans non vult nisi iudicium subterfugere seu prorogare, det Apostolos negatiuos siue refutatorios. Si autem videat, quod grauamina sunt vera, & iniuste sibi illata, & non sunt irreparabilia, vel dubitat si est ita, vel aliàs fatigatus propter Malitiam appellantis, vult se à tanto onere liberare, exhibeat appellanti Apostolos infirmatiuos seu reuerentiales. Adueniente igitur appellanti termino assignato, si Iudex nondum formauit Apostolos seu responsiones, vel aliàs non est dispositus peremptoriè, pòt rogare simul vel successiue vsq; ad trigesimū diem, qui est vltimus terminus Iuris ad exhibendum Apostolos assignatus. Si aut formauit & est dispositus, pote st statim dare Apostolos appellanti. Si igitur decreuerit dare Apostolos negatiuos seu refutatorios, adueniente termino peremptorio

628 *Contra Malef. friuolè vel iustè appel.*

assignato, exhibebit per modū qui sequitur in scriptis.

ET dictus Iudex respondens præfata interiecta Appellationi, si dici Appellatio mercatur, dicit, quod ipse Iudex & secundum Canonicas sanctiones, seu etiā Imperialia statuta seu leges processit, & procedere intendit, & à iuris vtriusq; tramite non discessit, nec discedere intendit, minusq; ipsum appellan-tem aggrauauit, nec aggrauare intendit, aut intellexit, quod potest per causas coloratas allegatas singulas discernendo. Non enim grauauit in hoc, quod eū cepit, & captum tenuit, quia cū sit sibi delatus de tali Hæretica prauitate, & testes multos habeat contra eum, meritò ipsum tanquā conuictum de Hæresi, vel sibi vehementer suspectum, captum tenere debuit atq; debet, nec grauauit eum, quia dare ipsura noluit cautioni, nam cū crimen Hæresis sit crimen de maioribus, & ipse appellans esset conuictus, & statim in negatiua nequaquam erat, nec est cautioni etiam maxime dandus, si est & erat in carceribus detinendus, & sic discurrat per alias rationes. Quo facto, dicat sic: Quare apparet, quod ipse Iudex debitè & iustè processit, & à iuris semitis minimè deuiavit, minusq; ipsum in aliquo aggrauauit, sed ipse appellans per quasdam causas coloratas atq; fictas nititur subterfugere iudicium iniustè & indebitè appellando, propter quæ eius appellatio est friuola atque nulla, vtpotè à nullo grauamine interiecta, peccans enim in materia & forma. Et cum Appellationibus friuolis nec Iura deferant, nec sit à Iudice deferendum, ideò dixit Iudex ipse, quod interiectam Appellationem non admittit, nec admittere intendit, nec ei deferre nec deferre proponit, & hanc responsio-

responsionem offert dicto tali sic indebitè appellanti pro Apostolis negatiuis, & mandat inferi statim immediate post Appellationem prædictam eidem præsentatam, & sic tradat Notario, qui Appellationem eidem præsentauit.

Quibus Apostolis negatis sic adhibitis appellanti, statim Iudex continuando ipsum suum officium exequatur, mandando eundem capi seu detineri, vel ipsum arrestando, vel terminum ad comparandum coram se eidem assignando, vel aliquid simile, propter quod appareat, quòd non desinit esse Iudex, continuabitq; processum suum contra Appellantem, quousq; à Iudice ad quem est appellatū sit prohibitus ne procedat. Caueat tamen Iudex, quòd nullam nouitatem faciat cōtra Appellantem personam, nec ipsum capiendo, nec si captus est, carcere liberando, nec aliàs ab hora qua fuit sibi appellatio præsentata, quousq; Apostolos ei tradiderit negatiuos, sed ex tunc ut prædicitur, poterit si iustitia hoc requirat, quousq; sit prohibitus à Iudice ad quem fuerat appellatum, & tunc cum processibus clausis & sigillatis, & cum fide ac tuta custodia, idonea cautione si opuerit remittat eum ad Iudicem ante dictum. Si autem Iudex exhibere decreuerit Apostolos affirmatiuos & reuerentiales, adueniente eodem termino peremptorio assignato ad dandum & recipiendum Apostolos, exhibebit per modum qui sequitur in scriptis.

ET dictus Iudex respondendo præfatæ interiectæ Appellationi, si dici Appellatio mereatur. Dicit. n. ipse iustè, & prout debuit in causa præsentis processum & non aliàs, nec dictū aggravatum se appellasse aggra-

630 *Contra Malef. friuolè vel iustè appel.*

uare intendit, quod patet per allegatas rationes, singulas discurrendo. Non enim ipsum aggrauabit in hoc quod dixit, &c. discurrat per causas singulas Appellationis, meliori modo & cum Veritate, quia poterit respondendo, concludendo sic, quare apparet, quòd ipse Iudex dictum appellan-tem nullatenus aggrauauit, nec causam dedit eidem appellanti, metuens, ne secundum eius demerita ad Iustitiā procedatur, propter quod eius Appellatio est friuola atq; nulla, quia à nullo graui-
ne interiecta, nec ei est Iure à Iudice deferendum, ve-
rùm propter reuerentiam sedis Apostolicæ, ad quam ex-
titit appellatum, dicit ipse Iudex, quòd dictam Appel-
lationem admittit, eiq; defert, & deferre intendit totū
præsens negotium ad S. dominum nostrum Papam, &
sanctam sedem Apostolicam remittendo, assignando ei-
dem appellanti certum tempus, scilicet tot menses pro-
ximè subsequentes, infra quos cum processibus, clausu-
lis, & sigillatis, sibi per ipsum Iudicem tradendis, vel
aliàs data idonea cautione de præsentando, seu in Ro-
mana curia, vel cum fida & tuta custodia eidem per-
ipsum Iudicem exhibenda, habeat in Romana curia præ-
sentare domino nostro Papæ, & hanc responsionem offert
ipse Iudex eidem appellanti pro Apostolis affirmatiui,
& mandat eam inseri immediatè post interiectam Ap-
pellationem eidem præsentatam, & sic tradet eam No-
tario qui Appellationem eidem præsentauit.

Attendat autem prudens Iudex, quòd mox ut Apo-
stolos reuerentiales appellanti exhibuit, in causa
illa pro qua ille appellauit, statim ipse desinit esse Iu-
dex, nec potest amplius de illa cognoscere, nisi sibi causa
remissa

remissa per S. dominum nostrum Papam, quare de causa illa se amplius non intromittat, nisi mittendo dictum appellan-tem per modum prædictum ad D. nostram Papam, assignando eidem terminum competentem, ut po-
tè vnus mensis, duorum vel trium, quatenus interim possit se ad eundem disponere & parare, recipiatq; ab eo de comparendo, & se præsentando in Roma. curiam in-
fra eundem terminum assignatum, idonea cautione, vel si appellans non potest illam præstare, mittatur cum fida & tuta custodia, vel obligat se melius quopoterit, quatenus se infra terminum assignatum in Romanam curiam præsentabit domino nostro Papæ, vel per ipsum non stabit. Si autem Iudex habet causam aliam, ac pro-
cedit contra eam in alia causa, in qua delatus nõ appel-
lauit, in ipsa illa cum Iudex remanet, prout antè Iu-
dex, etiam si post admissam Appellationem, & datis Apo-
stolis reuerentialibus ipse appellans accusatur & denũ-
ciatur Iudici de alijs Hæresis criminibus, de quibus non
agitur in causa pro qua appellauit, non desinit esse Iu-
dex, imò potest pro se ad informandum, & testes exa-
minandum liberè prout prius, & finita prima causa, in
Romana curia, vel ad Iudicem remissa, potest procedere
liberè in secunda. Aduertant autem Iudices, qd proces-
sus clausos & sigillatos ad Roma. curiam mittant, Iu-
dicibus assignatis, qui Iustitiam faciant, processus me-
ritis ætutatis, nec Inquisitores ibi curent agere contra
appellantes, sed dimittant eos prædictis suis Iudicibus
iudicandos, qui Iudices si Inquisitores nolunt facere par-
tem contra appellantes, procedent ex officio ad procura-
tionem appellantium, si voluerint expediri. Aduertāt

632 *Contra Malef. friuolè vel iustè appel.*

etiam Iudices, quòd si ad appellantium instantiam ci-
tentur personaliter, & compareant, caueant tamen o-
mninò litem non iurare, sed attendant processus exhibe-
re, & totam causam ad illos reducere, & procurent, ut
citius poterunt remeare, ne ibi tædijs, miserijs, laboribus
& expensis, damnabiliter fatigentur, sequuntur namq;
damna Ecclesiæ, & Hæretici confortantur, & ex pòst
non inueniant Iudices tantum fauorè & reuerentiam,
nec timentur, prout eorum præsentia facit. Item ipsi
Hæretici alijs quicunq; videntes Iudices in Romana cu-
ria fatigari & detineri, erigent sibi cornua & contem-
nent ac malignabuntur, & audacius Hæreses minabūt,
& ubi agitur contra eos, simili modo appellabunt. Alij
etiam Iudices efficiuntur debiliores, ad negotia fidei
prosequendum, & ad Hæreticos extirpandum, metu-
entes, ne per consimiles Appellationes, tædijs & miserijs
fatigentur, hæc omnia cedent in magnum præ-
iudiciū fidei, Ecclesiæ sanctæ Dei, à qui-
bus singulis sponsus ipsius Ecclesiæ
eam præseruare di-
gnetur.

DE
10

DE ARTIBVS MAGI-
CIS AC MAGORVM MALE-
ficijs opus præclarissimum, eximij sacre
legis disquisitionis Magistri Bernardi Ba-
sin, Cæsaraugustanensis Ecclesiæ Ca-
nonici, nuper à mendis quam
plurimis emen-
datum.

PROOEMIUM.

P M vos in audiendis Magicæ artis
disceptationibus attentissimos conspi-
cio, & rei magnitudinem meis oculis
subijcio, Illustrissime & Reuerendissi-
me domine purpurati cætus particeps
& sacri consilij membrum, spectabilis Rector sacre mi-
litie duces, proiudices incorrupti, aurati milites, & vos
sacratissimi Dei studij expositores, à quibus abditissi-
ma quæq; doctrinarum omnium intelliguntur. Non
mediocri molestia afficior, propterea quod id onus ad me
delatum intelligo, quod vel ad plures doctissimos & elo-
quentissimos viros impartitum impar eorum viribus vi-
deretur, præsertim hoc in loco celeberrima, & apud cæ-
lestium artium præceptores, quibus de rebus magnis &
gravibus iudicandi datur facultas. Itaq; vereor, cum nū
videam, quid tanto conspectui dignum, aut elegantia
dicendi, aut sententiarum gravitate à me possit offerri,
satis ne mihi parum hac in re consuluisse iudicetis. Ve-
rū

rum quia in hoc est mea omnis disposita viuendi ratio, ut nihil esse ducam magis meū, quam dictis parere maiorum: Quapropter respondere dignum duxi ad quaestionem, quam proposuit sacrae scientiae summus interpres, grauitatis & consilij custos, cuius eloquio (ut audire potuistis) & sapientia, & vetustissimarum gentium memoria coniuncta est. protestari tamen primū necesse est, nil pertinaciter me dicere aut defendere velle, qđ sacrosanctae repugnet Ecclesiae, aut Doctōribus per eam approbatis, seu articulis Parisijs condemnatis. pauca tamen probabiliter me adducturum, gratia conferētia habende cum praestantissimis commilitonibus meis. Et quia disceptationi locus est, non orationi, pro quaestione proposita, vtrum Christi doctrina fideles omnes à Magorum maleficijs purgentur?

Notandum primò, quòd Magus vocabulū est Persicū, id denotans quod apud Græcos Philosophos, & apud Latinos sapiens dicitur. Hos Galli Druydas vocare. Vnde Plinius li. 16. naturalis Historiae in fine. Nihil inquit habent Druyda. Ita enim Galli suos appellāt Magos. Egyptij in ea significatiōe qua nos sacerdotes & Græci prophetas dicere. Indi Gymnosophistas Græco vocabulo: & sua interpretatione vocabant. Babylonij nec non & Assyrij suos Magos seu sapientes Chaldeos vocare. Itaq; Laërtio teste, Magi apud Persas Deorum cultui maxime insistent: preces illis ac vota & sacrificia offerunt, de Deorum substantia & generatione dixerūt: cultum & vsum auri interdicunt. Post hæc tractu temporis ij tantummodò Magi dicti sunt. qui ob facinorum magnitudinem vulgò Malefici appellantur.

Notan.

NOtandum secundo, quod ars Magica, ut placet Plinio lib. 30. naturalis Historiæ ab ipso Zoroastro (ut omnes auctores conueniunt) in Perside ortum habuit, quæ (ut ait) fraudulentissima artium in toto terrarum orbe plurimis seculis valuit, & subdit: Auctoritatem ei maximam fuisse nemo miretur, quod sola artium tres alias imperiosissimas humanæ mentis complexa, in vnam se redegit. Nam primò de medicina nemo dubitauit. Hanc specie saluari irrepsisse velut altiore sanctioreque quam medicinam. ita desideratissima blandissimisque promissis addidisse vires religionis. ad quam maximè alligat humanum genus, atque ut hoc quoque suggererit, miscuisse artes Mathematicas nullo non auido futura de se sciendi, atque ea è cælo verissimè peti credenti. Ita possessio hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigij adoleuit, ut hodie etiam in magna parte gentium præualeat. De isto Zoroastre dicit Solinus, quod risit quando nascebatur, & dicit Augustin. quod ille risus quia monstruosus fuit (risit enim quando plorare debuit, ut plorant cæteri) nihil boni portedit, quod patuit. Inuentor artis Magicæ fuit, sed sua ars Magica ad infelicem terminum, sicut & cæteros Magos duxit. quoniã in prælio minus Rex Assyriorum eum superauit, & demum ictu fulguris occubuit, non obstante, quod Magus & Astrologus maximus esset, vnde Zoroastres viuens astrum dicitur. Postea verò Democritus & Orpheus Magicam ampliauerunt. His notatus sit prima propositio talis.

SEQUUN-

SEQVNTVR DECEM PROPOSITI-

tiones probantes quoddam Dæmones possunt pro-

pria virtute homines decipere.

PRIMA PROPOSITIO.

Multa per artem Magicam in præstigijs & maleficijs possunt ostendi & fieri, quæ aspicientibus & casualibus ignorantibus videntur mira. Probatur primò per Augustinū, li. 28. de ci. Dei. Cum essemus inquit, in Italia, audimus quasdam mulieres imbutas Magicis artibus, dato caso statim homines in iumentum convertisse, quæ ut alia iumentum necessaria quæque portabant: & finita operam iterum homines ab illis restitui, quibus (ut ait) mens semper humana conservata fuit. Apuleius etiā Platonice sectæ Philosophus scripsit, se in asinum apud Thessaliā veneficijs cuiusdam mulieris (dum per Magicam fieri ausu conaretur) conversum fuisse, & tractu temporis in hominem restitutum. Plinius, Seneca, & Cicero certissimè affirmant messes in varios agros Magorum præstigijs traduci posse. Vnde Ovidius: Carmine læsa Ceres sterilem vanescit in herbam. Et Virgilius in Bucolica elegia octava: Atque satas aliò vidi traducere messes. Medea quoque apud Ovidium libro Metamorphoseos septimo ex hac arte mirabilia patrasse narrat: Cum volui, ripis ipsis mirantibus, amnes in fontes rediere suos concussaque sisto. stantia concutio, cantu freta nubila pello. Ex his & plurimis experientijs quas brevitatis gratia missas facio, patet Veritas propositionis.

SECUNDA PROPOSITIO.

Sicut mira multa per artem Magicam facta corporibus celestibus minimè sunt ascribenda, ita nec virtuti intellectus hominis artibus Magicis utentis. Probatio

batio primæ partis, quia impossibile est, quod effectus qui sunt proprii naturæ intellectualis ex virtute cælestis corporis causentur. Nam propria operatio cuiuslibet rei sequitur propriam naturam eius. Cōstat autem, quod locutio est actus naturæ rationalis. In operibus autē Magorū aliqui colloquentes hominibus, & responsa dantes de diuersis negocijs expressè audiuntur. quare impossibile est, quod huiusmodi effectus artis Magicae causentur vniuersaliter ex virtute corporis cælestis. Nec potest dici, quod huiusmodi locutiones quæ audiuntur in operibus Magorum, non fiunt secundum sensum exteriorem, sed solum imaginariè & fantastice: quia huiusmodi locutiones indifferenter audiuntur ab omnibus circumstantibus. Hoc autem esse non posset, si solum fieret secundum Magorum quibus responsa datur, imaginationes. Nam ea quæ fiunt intrinsecus in imaginatione vnius, non percipiuntur sensibilibus extrinsecus ab alijs. Igitur prima pars vera. Secunda pars probatur. Primò quidem, quia cū virtus sequatur essentiam rei: diuersitas vel identitas virtutis diuersitatem vel idētitatem indicat essentialium principiorum. Intellectus autem communiter hominum talis conditionis inuenitur, quod eius cognitio ex rebus sensibilibus causatur magis, quàm possit sua conceptione res sensibiles causare vel immutare. Si ergò sint aliqui homines, qui conceptione intellectus sui possint virtute propria res naturales transmutare, erūt alterius speciei ab alijs hominibus, & dicentur æquiuocè homines cum eis, quod constat esse absurdum. Igitur impossibile est, quod virtute intellectus hominis arte Magica vtentis efficiantur

antur operationes artis Magicæ. Probatum etiam ista
 secunda pars, quia virtus agendi seu faciendi non ad-
 quiritur per disciplinam, sed solum cognitio faciendi.
Videmus autem, quod per disciplinam aliqui homines
pestiferi adquirunt, quod huiusmodi effectus Magicos
efficiant. Non igitur est in eis virtus realis aliqua, per
quam huiusmodi effectus Magicos efficiant, sed solum
cognitio vel notitia in libro damnatis acquisita. igitur
secunda pars propositionis vera.

TERTIA PROPOSITIO.

Artificialia quibus Magi utuntur ad benevolentiam,
 odium, vindictam, seu secretorum notitiam,
 aut alios quoscunq; effectus artis Magicæ, virtutem in
 se nullam habent ex cælo nec aliundè. Probatio, quia fi-
 gura secundum sui rationem abstrahit ab omni materia
 sensibili, cum sit quoddam Mathematicum. Sed talia
 Mathematica nullius actionis naturalis possunt esse
 principia, cum non sint actiua nec passiua. igitur propo-
 sitio vera. Item hominis figuræ vel imagines, quibus
 Magi utuntur, non sunt effectus corporum cælestium, sed
 potius hominis per artē illam operantis. Ergo opera artis
 Magicæ, quæ fiunt cum hominibus artificialibus, non
 sunt effectus corporum cælestium. Nec dici potest, quod
 sicut corpora naturalia subdūtur cælestibus corporibus:
 ita & corpora artificialia, & ideo sicut corpora natura-
 lia sortiuntur quasdam virtutes occultas, cōtentas spe-
 ciē (sicut quod Magnes attrahit ferrum) ita & corpo-
 ra artificialia sub certa constellatione fabricata sortiū-
 tur virtutem occultam à corporibus cælestibus, ad ali-
 quos effectus producendos (quæ videtur potissima ratio
 Astrona-

Astronomorum) quia non videtur simile de istis & de alijs corporibus. Nam virtutes naturales corporum naturalium consequuntur formas naturales eorum, quas quidem formas sortiuntur ex impressione corporum superiorum: & ex eorandem corporum impressione sortiuntur quasdam virtutes actiuas speciem continentes. Sed formæ corporum artificialium non sunt effectus corporum cælestium, sed procedunt ex conceptione artificis, eas in materiam inducentis. Igitur ex impressione corporum superiorum nullam prorsus virtutem actiuam, in quantum sunt artificialia, sortiuntur.

QUARTA PROPOSITIO.

EX hac tertia propositione infertur quarta. Quia sicut imago leonis sculpta in signo leonis, neminem à passione renum vnquam liberauit, nec Virgilij Mages musca aenea ab vrbe Neapoli veras muscas fugauit: sic nec p̄ imaginē aliam aut sculpturam, circulum, anulum, sigillum seu figuram immutatur hominū aut brutorū corpora: immobilitatur vel fugantur animātia, nec reserantur ostia. patet p̄positio ex supradictis. Et adhuc aliter probatur: quia vel talibus est impressa virtus vel forma à superiori agente, sicut luna illuminatur à Sole per lumen receptū. Vel hoc fit per solā motionē superioris agentis, absq̃ forma aliqua seu virtute ei inbærente ad agendum. sicut aqua maris fluit & refluit per motionē corporis cælestis. Non primum, quia cū operatio quæ consequitur formam impressam cōmuniter inueniatur in omnibus indiuiduis, quæ sunt eiusdē speciei, sequeretur, q̃ oīa artificialia eiusdē speciei vel figuræ ingenij artificialium similes & cōformes haberēt actiones, quod falsum

falsum est. Nec secundum dici potest, quia cùm operatio quæ sequitur solam motionem superioris agentis nō semper conueniat rebus motis. sicut non semper oceanus fluit & refluit, sequeretur, quod huiusmodi artificialia non haberent actiones, nisi solum durante constellatione sub qua sunt fabricata, cuius contrarium assertur ab expertis. Igitur propositio vera.

QVINTA PROPOSITIO.

Incantatores carminum violentia non inficiunt aut sanant homines, nec incantationibus cogunt de latibris exire serpentes: cùm verba eorū scripta seu plata de se, obseruata etiam constellatione, talia, aut eis similia nequaquā possint efficere. Probatur primò ratione, quia *As* non producit materiā in qua operatur artifex: sed ea præsupposita superinducit formam. Verba autē humana habent materiam, sonos scilicet, ab ore hominis sensibiliter prolatos. significatione verò quasi formam habent ab intellectu. Vnde ad hoc datus est sermo secundum Philosophum, ut præstò sint nobis mutue voluntatis indicia. Igitur sicut artificialia in quantum huiusmodi non habent efficaciam ad determinatos effectus artis Magicæ producendos ex virtute corporū celestium: ita pari ratione nec verba incantatorū quantumcūq; temporibus electis sunt scripta, aut ex intentione & desiderio animæ rationalis formata. Idem habetur 26. quæst. 7. admoneant fideies. ubi habetur, quod Magicæ artes incantationesq; infirmitatibus hominum nihil possant remediū conferre, sed hoc esse laqueos antiqui hostis. Nec quæquam mouere debet glo. super illud Psal. Sicut Aspidis absurda obturantis aures suas.

Aspidi

Aspis, inquit, ne vocem incantatoris audiat, unam aurem ponit in terra, alteram claudit cauda, ac si timeat, quod virtus verborum incantantis ad se perveniat. Non enim hoc facit *Aspis* ex eo, quod verba incantantis intelligat (ut dicit *Augustin.*) sed quia in prolatione verborum sentit in se quandam immutationem, quam naturali instinctu refugiens (sicut omne animal naturaliter refugit suum corruptivum) claudit organa sensus auditus: sicut & homo contra aliquem terribilem sonum apponit subito, & quasi sine deliberatione manus suas ad aures, ne audiat sonum illum. Prædicta autem immutatio quæ fit in corpore serpentis ad verba incantatoris, non fit virtute verborum. Quæ autem virtute fiat, dicetur in sequentibus. Et sic patet quinta propositio.

SEXTA PROPOSITIO.

Efectus mirabiles artis *Magicæ* efficiuntur ab intellectu separato, Magorum operationibus se immiscente. Probatur primò, quia *Magi* in suis operationibus utuntur quibusdā vocibus significatis ad determinatos effectus producendos, quæ quidē voces nihil aliud sunt, quàm quædā inuocationes, adiurationes, seu imperia quasi unius ad alterū colloquētis. Unde *Aug. de ci.* Dei dicit, quod *Porphirius* velut dubitās quærit: utrū in divinatibus & quædā mira faciētibus animæ sint potiores quàm in alijs. An aliqui spiritus extrinsecus veniāt, & potius venire eos extrinsecus arbitratur. Spiritus autē separatus aut est bonus aut malus. Nō potest autē dici, quod huiusmodi effectus, qui fiunt per artē *Magicā* fiant per bonos spiritus. Primò, quia non est boni spiritus se familiarem exhibere sceleratis hominibus: aut

s
præstare

præstare eis patrocinium in his quæ sunt contraria virtuti & veritati. Huiusmodi autem artibus Magicis videntur ut frequenter homines scelerati, plerumque etiam homicidia & maleficia per eos procurent. Nam secundum Isidorum vni. li. ethymo. videntes prædictis artibus Malefici vocantur. Quare manifestum est. quod per spiritum bonum huiusmodi effectus artis Magicæ nullo modo efficiuntur. Præterea, Spiritus boni est ducere quantum in se est ad veritatem. Sed in operibus Magorum multa plerumque fiunt, quibus homines ludificantur, decipiuntur, & in errorem trahuntur. Igitur per bonum spiritum opera Magica non efficiuntur. Idem patet ex hoc, quia non est spiritus boni ut si sit superior minori, vel pari subdatur: aut si sit inferior, ut sibi à superiore supplicationem fieri patiatur. Sed Magi, Necromantici in suis operationibus inuocant eum, quorum auxilio videntur suppliciter quasi superiores. Cum autem venerint, imperant eis quasi inferioribus, ut patet per libros acres & sacros illius artis. quare manifestum est, quod hominis effectus artis Magicæ per bonos spiritus non efficiuntur. Relinquitur ergo &c.

SEPTIMA PROPOSITIO.

Quia tales effectus artis Magicæ fiunt per malignos spiritus, quos nos Dæmones vocamus. Hoc expresse dicit Aug. 3. de tri. Per Dæmones inquit, Magicæ artes possunt, quicquid possunt valere aliquid, nisi data desuper potestate. Datur autem vel ad fallendum fallaces sicut Aegyptios: & in ipsos Magos data est, ut in eorum spirituum operatione viderentur admirandi, à quibus fuerant damnandi. Ex quo repellitur error gentilium, qui
huius-

huiusmodi operationes Dñs bonis attribuebant, contra quos dicit Augusti. li. 85. Deus per semetipsum neminē decipit, sed per talem Angelum, qui pro sua voluntatis peruersitate, vel ad vindiētā peccatorū, vel ad exercitationem eorum qui secundum Deum nascuntur ordinatur. Et idem ii. super gene. ad literā Quòdenim inquit, putatur audire serpētes, vel intelligere verba Magorū, id est incantatorū, vt eis incantātibus exiliant plerūq; de latebris, in illis vis Diaboli operatur. & subdit infrā. Gaudent enim Dæmones hanc potestatem sibi dari, vt ad incantationes hominū serpentes moueantur, vt quo libet modo fallant quod possunt.

OCTAVA PROPOSITIO.

Fascinatrices suo aspectu maleuolo immutare possunt infantium tenerrima corpora, & vsq; ad grauē infirmitatem ea quandoq; alterare. Hanc propositionē probat Auicēna, quia substantijs separatis, multò magis obedit materia corporalis ad productionē alicuius effectus, quàm qualitatibus actiuis & passiuis in natura. Nam ad apprehensionē substantiarū separatarum sūt multa in istis inferioribus præter cursum corporū celestium, & aliorum naturalium agentium. Quod patet de anima, quæ si fuerit fortis in sua apprehensione, immutat corpus proprium: sicut ex sola imaginatione animæ corpus calefcit: vt patet in concupiscentibus & irascentibus, vel etiam frigescit, sicut contingit in timentibus. Incurrit etiam quandoq; ex hac febrem, aut aliquam aliam ægritudinem. Et per hunc modum dicit, quòd si anima coniuncta corpori fuerit depurata à vitijs, & fuerit fortis in sua

apprehensione, quòd tunc obedit ei: non solùm corpus proprium, sed etiam corpora aliorum. Hinc & secundum eum, quòd aliqui sancti viri operantur multa mira præter solitum cursum naturæ: ita quòd ad eorum apprehensionem sanatur quandoq; infirmus, vel aliquid huiusmodi. Et consimiliter dicit, quòd si anima fuerit sedata vitijs, & habuerit fortem apprehensionē in malitia obedit ei materia corporis alieni ad transmutationem: præcipuē in illis, in quibus materia est apta ad receptionem impressionum, sicut cōtingit in infantibus propter teneritatem carnis, sicut cera mollis faciliē recipit impressionem sigilli. Et istam posuit Avicenna causam fascinationis. Nā ex forti apprehensione vetularū obstinatarum in malitia, immutatur corpus infantis ad infirmitatē, vel ad aliquam passionem. Sed ista ratio Avicennæ non valet nec in se, nec in confirmatione, per exemplum quod adducit. In se quidem, quia secundum Aug. materia corporalis non obedit Angelis, nec multo minus animabus ad nutum, quantum ad corporalem transmutationem, sed soli Deo. Exemplū aut quod adducit pro confirmatione non valet propter duo. Primi quidem, quoniā ex sola apprehensione aut imaginatione animæ coniunctæ non sequitur aliqua mutatio corporis, nisi illæ apprehensioni fuerit adiuncta aliqua affectio, puta gaudij vel timoris, cōcupiscentiæ aut iræ, aut alterius passionis, p quas variatur modus cordis: & etiā spirituum procedentium à corde, ex quibus quidem spiritibus vel retractis ad cor per passionem: timoris, vel diffusis ad mēbra per passionē gaudij, sequitur alteratio aliqua in corde, quæ potest esse causa infirmitatis, si materia

teria sit disposita. Secundo, quia maior est colligentia animæ ad corpus suum, quàm ad corpora aliorum: & quia immutatio corporalis est per contactum, magis est natum corpus proprium transmutari ex apprehensione animæ quàm corpora aliorum. Dicendum est igitur, quod transmutatio corporis, quæ fit per fascinationem, non prouenit ex hoc, quod imaginatio vel apprehensio vnius animæ immutet immediatè corpus alterius hominis. Sed ex hoc, quod mediante motu cordis & spirituum (ut dictum est) immutatur corpus proprium coniunctum, quæ quidem immutatio spirituum maximè inficit oculos. Oculi aut infecti inficiunt mediū, mediū aut infectum inficit corpus aspectum, si sunt facile immutabile, sicut videmus, quod oculus menstruatus inficit speculū, & præcipue si sit nouū, ut habetur in li. de somno & vi. Sic igitur ex forti apprehensione alicuius vetulæ in malitia indurata immutatur motus cordis & spirituum. Quæ quidem immutatio proueniens ad oculos inficit ipsos. Oculi aut infecti, inficiunt vicinū aërem, aër aut infectus inficit corpus infantis propter eius teneritatē: & ita ad maleuolum aspectū vetularū inficitur modo prædicto infans & fascinator, ita & cibū euomat, & infirmitatē incurrat.

NONA PROPOSITIO.

Tanta virtute Dæmones corporalibus rebus præsumunt, ut possint Deo permittente elementa commouere, mare concitare, montes & colles destruere, arbores herbasque dissecare, brutorum corpora atque hominum subintmare, vexationes, infirmitates & mortem ipsam procurare. Probatur propositio, quia corporalia obediunt Dæmonibus quod ad motum localem, ut patet per Augustin. 3. de tri.

Sed prædicta possunt fieri per transmutationem localem rerum corporalium. Patet de infirmitate & morte, de quibus minus videtur. Cum enim sanitas consistat in conuenienti dispositione & adæquatione humorum, possunt Dæmones commouere humores corporis, & violententer exagitare: ad quod sequetur perturbatio sanitatis, dolor, infirmitas, aut corporalis vexatio, sicut de Saul rege vexato à Diabolo legitur primo Regum 16. Spiritus nequam exagitabat eum. Erat autem ista agitatio interior vehemens commotio. Patet etiam de stimulo carnis Paulo dato. 2. ad Corinth. 12. ubi dicit glo. August. dolore quodam corporis traditur Apostolus vehementer exagitatus. Patet insuper Lucæ 13. de muliere detenta in infirmitate annos decem & octo, à qua Dominus spiritum infirmitatis eiecit. Potest igitur Dæmon vexationes grauissimas causare, ad quas Deo permittente sequetur mors. Potest etiam Dæmon ab extrinseco violentias inferre, ut patet de septem viris Saræ, Thobia 3. quos Asmodæus interfecit. Et de Iob patientissimo, qui Satan potestatem in rebus secundis & corpore expertus, spiritu secundo edoctus ait, non est potestas super terram, quæ valeat ei comparari. Et sic patet veritas propositionis.

Ex his inferitur, quod Dæmon propria natura potest interius & exterius potest homines variis illusionibus decipere. Probatio primæ partis, quia quæ ex motu locali aliquorum corporum causari possunt, naturali virtuti Dæmonum subsunt, ut ex prædictis patet. Sed apparitiones imaginariae causantur interdum in nobis per operationem naturæ ex locali

cali mutatione corporalium humorum & spirituum, ut dicit Philosophus in libro de somno & vigilia, ubi respondit, causam apparitionis somniorum dicens, quod cum animal dormit, descendente plurimo sanguine ad principium sensitivum, simul descendunt in spiritum animali impressiones relictæ ex sensibilibus motionibus, quæ in spiritibus sensualibus conservantur. & movet principium sensitivum apprehensivum, ita quod aliqua apparent, ac si tunc principium sensitivum à rebus temporis exterioribus immutaretur. Tanta etiã potest esse motio horum spirituum & humorum, quod non solum dormientibus, sed etiam vigilantibus huiusmodi apparitiones fient: sicut contingit in freneticis, arreptitijs, & vehementer studentibus. Igitur apparitiones imaginariæ poterunt fieri in homine per Dæmones, humores, & spiritus interiores commouentes, ad quod sequitur varia ordinatio fantasmatum, ut varias representationes faciât eis quos decipere cupiunt. Et quia tunc Anima convertitur ad huiusmodi similitudines, sicut ad res, videtur homini quod sit equus, oppressus onere, quem admodum videbatur patri ipsius Præstantij se fuisse caballum, & annonam cum alijs bestijs portasse, ut recitat August. 18. de ci. Dei. & dicit ibi August. quod ita inuentum est. Quod est intelligendum, quod pater Præstantij, & alij (quos ibi recitat Augusti. per Magas mulieres fuisse conuersos in iumenta onerata portantia) fantastice solum fuerunt conuersi in iumenta: sed portatio prima onerum fuit vera, non quidem facta per homines, sed per Dæmones. Sic etiã videtur aliquibus, quod transferantur de loco ad locum, cum societa-

te magna. Vnde quadam muliercula inferuientes Satanae Demonum illusionibus seducta, credunt se, & profitentur nocturnis horis cum Diana paganorum Dea in magna mulierum multitudine equitare, & aliene. pbanda agere, puta paruulos à latere matrum accipere, assare, & comedere, domos per caminos seu per fenestras intrare, & habitantes varijs modis inquietare: Quae omnia & consimilia aliquando solum fantastice accidunt eis. Vnde August. 7. super gene. ad literam. 11. la inquit, quae feruntur accidisse, vt quidem recordarentur, se in quorundam animalium corporibus fuisse, aut falsa facta narrantur, aut ludificationibus Daemonum hoc in eorum animis factum est. Si enim contingit, vt quis in somnis fallaci memoria recordetur, se aliquid fuisse quod non fuit, aut fecisse quod non egit, quid mirum, si quodam de isto occultoq; iudicio finantur Dæmones etiam in cordibus hominum vigilantium tale aliquid posse. Idem videtur sonare capitulum illud. 26. quæst. 5. Episcopi. vbi habetur, quod muliercula illa, quae dicunt se ductas ad loca remota, imaginariè tantum ducuntur. Et est illa ambulatio in imaginatione, & non ingressu pedum. Istud tamen decretum videtur reddere Maleficos audaciores, ad introducendum alios in suam sectam, & Iudices Ecclesiae ad inquirendum de maleficijs remissiores, & sic videtur parare viam ad cultum idololatriæ. Propter quod dicendum, quod decretum illud fuit sumptum ex concilio quodam particulari: & non ex aliquo quatuor conciliorum generalium, & ideo non fulcitur tanta auctoritate, sicut alia plurima decreta. Videtur etiam lenitate quæ

tate quadam fuiſſe factū, quod patet in exemplo Ezechielis, quod adducit ad probandum, quod deportatio illarum mulierum fiat ſolū in fantaſia, & non realiter ubi ſic habetur. Quis verò tam ſtultus & bebes ſit, qui hæc omnia quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur, cū Ezechiel Prophetæ viſiones quæ Domini ſunt, in ſpiritu nō in corpore viderit, ſicut ipſe dicit: ſtatim inquit fui in ſpiritu. Quod ſi Ezechiel exiſtens in Chaldaea, dicit ſe fuiſſe in ſpiritu in Hieruſalem: hoc non probat intentum, niſi adderetur, q̃ Ezechiel non potuit ibi eſſe præſens, niſi in ſpiritu, & nō in corpore, quod falſum eſt. Nam & Abacuc à Iudæa in Chaldaeam conſeſtim tranſlatus eſt. Daniel. 14. Veruntamen pro reuerentia ſacri voluminis dicendum, quod ſi capitulum illud Episcopī, intelligatur, deportationes & apparitiones illarum mulierum aliquādo fore imaginarias ſolū, non negando, quin poſſint eſſe veræ & reales, & quin aliquando prædictum capitulum eſt tanto volumine dignum. Si verò intelligatur, tales deportationes non poſſe aliter quā imaginariè fieri, dictū ſacra Scripturæ manifeſtè repugnat. Et quod ſubditur in illo capitulo, quod qui talia credit, infidelis eſt, & pagano deterior, hoc intelligitur de hiis, qui credunt diuinos cultus Dianæ, aut Herodiadi debere exhiberi, ſicut illæ mulieres credebant.

Sed quid de quibuſdam vetulū, quæ ſe in raptu dicūt videre animas purgatorij, & plura alia, vt furti, & res perditas: quarum pedes pro tunc aduſti non ſentiunt ignem? Dicendum, quod Dæmon fantaſmata in imaginatione earum tantū intendit, vt extra nihil ſentiāt.

Exemplum de habentibus morbum caducum, qui etiam adustionem non sentiunt in infirmitate sua: quia interioribus passionibus pressi, extra non sentiunt ignem. August. etiam de ciuitate Dei recitat de quodam, qui ad modicum alicuius gemitum, sc. adeò ad interiora conuertere poterat, vt nec voces, nec puncturas, nec vellicantes sentiret, imò tanquam in defuncto nullus anbelitus sentiebatur.

Sed vnde est, quòd fœminæ in maiori multitudine reperiantur superstitiosæ & Maleficæ quàm viri? Respondeo, quòd triplici ratione. Primò, quia prone sunt ad credendum. Eadem autem malam Dæmon principaliter quarit, vnde Ecclesiastici 19. Qui citò credit, leuis est corde, & minorabitur. Secundò, quia à natura (propter fluxibilitatem complexionis) facilius sunt impressionis ad reuelationes capiendas per impressionem separatorum spirituum. Et Guilielmus Parisiensis dicit, quòd cùm complexione sua benè vtuntur, multùm bonæ sunt. Cùm verò malè, peiores sunt. Tertiò, quia linguam lubricam habent, & ea quæ mala arte sciunt, comparibus fœminis vix calare possunt, seque occultè cùm vires non habeant, per maleficia vindicare quarunt. Vnde Ecclesiastici 25. Commorari Leoni & Draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Ex supradictis patet prima pars propositionis, videlicet, quòd Dæmones interius homines decipere & illudere possunt. Secunda pars, scilicet, quòd exterius possint illudere. Patet primò ratione organi sensus particularis exterioris: quod cùm materiale sit, potest per Dæmonem malè disponi, ita vt videatur res aliter esse quam

quàm sit: quemadmodum febricitantibus propter indispositionem lingue, dulcia amara esse videntur. Ex parte verò obiecti, circumponendo aliquid circa obiectum, sicut quando corpus album videtur mediante vitro rubicundo: illud album videtur rubicundum. Potest etiam illudere quadam agitatione, occultando quadam, & alia ostendendo, sicut socij Diomedis fuerunt subito subtrahiti, & ducti ad loca remotissima, & veræ aues insolitæ fuerunt ibi posita, quæ prope templum Diomedis multo tempore volauerunt, & sic illudebantur hi qui credebant socios Diomedis in aues conuersos. Alio modo potest illudere, applicando res aliquas naturales, quarum virtus est, ut faciant apparere res aliter quàm sint, sicut est herba quædam accensa fumigans, quæ facit trabes apparere serpentes. Potest etiam assumpto corpore illudere, sicut apparuit lactuca Moniali, ut refert Gregorius primo libro Dialogorum. Et sic patet propositio, quòd Dæmones varijs illusionibus possunt homines illudere.

VHis mirabilibus effectibus Magicæ artis, & magna Dæmonis potentia paucis videre restat. Cur adrota Necromanticorum, Hydromanticorum, Chiromanticorum, Augurum, Aruspicum, Fascinartorum, Pythonicorum, aliorumq; Maleficorum sua scientia extensissima, ac potestate quàm maxima paratus assistat? Dicendum breuiter, quòd hoc prouenit, quia Dæmones inuident salutem hominum, & idèò prouident ad nutriendum & trahendum eos in errorem. Propter quod, secundum quòd vident vnumquemq; circa diuersa curiosè & superstitiosè aliquid obseruantem, ingerunt se

Hponde

Spontè obseruationi eorum. Secunda ratio, quia homines in signum subiectionis & reuerentiæ Deo vero sacrificia offerunt, hymnos canunt, Inuocationes, prostrationes, & alia huiusmodi ad cultum latriæ pertinentia faciunt. Idcirco Dæmones, quorum superbia ascendit, semper appetunt q̄ maximè huiusmodi reuerentiæ signa sibi ab hominibus exhiberi: & ideò operationibus talia sibi exhibentium libentissimè se immiscent.

NOtandum secundo, quòd inuocare ex parte inuocantis duo importat. Primum est, inuocantē credere alicuius rei, vt potè, scientiæ, potentiæ, pecuniæ, seu rei alterius se pati inopiam & defectum. Alterum est, credere illum defectum non fore sibi immobiliter affixum, quin valeat per aliquem liberari, quod inuocans desiderat. Ex parte inuocati importat alio duo. Primum est, credere in ipso inuocato esse potentiam ad liberandum inuocantem à tali defectu. Ad Rom. 10. Quomodo inuocabunt eum in quem non crediderunt. Alterum est credere, quòd ille qui inuocatur, à tali adiutorio conferendo, si conferre voluerit, nullus poterit impedire. Vel saltem est amicus & familiaris illius, quem nullus potest impedire. Ex parte finis inuocationis importat duo. Primum, quòd credit inuocatum humiliationibus & obsecrationibus ad præstandum patrocinium inclinari. Alterum, quòd inuocans talia facit, vt ab inuocato inueteretur. His notatis ponuntur quædam conclusiones.

PRIMA CONCLUSIO

SI Dæmon inuocetur siue tacitè siue expressè, cum sacrificio & adoratione, si credit ipse inuocans, Dæmonem fortè Deum, à quo petit auxilium, talis inuocans

cans Hæreticus est. Patet, quia credere Dæmonem fore omnium creatorem, Hæresis est. Ergo Dæmonem inuocans, & hoc credens, Hæreticus est. Consequentia patet, antecedens sit evidens: quia obuiat primo articulo fidei, & varijs passionibus sacri Canonis, ubi habetur, Dæmonem initium habuisse, deliquisse, & in malo obstinatum remansisse, quæ de omnium creatore nephas est dicere.

SECUNDA CONCLUSIO.

Inuocans quouis modo Dæmonem, non credens eū esse Deum, sed Dei amicum & charum, & idē ipsum inuocat, ut cum Deo, quod petit sibi obtineat, talis inuocans Hæreticus est. Patet, quia credere Dæmonem non esse in culpa obstinatum, Hæresis est, ergo credēs ipsum fore Deo charum & amicum, Hæreticū est. Consequentia claret, & antecedens patet: quia in multis passibus sacræ Scripturæ habetur, quod Diabolus est obstinatus. Ut patet Apocalypsis duodecimo & tredecimo. Et extrā, de summa Trinitate & fide Catholica, capitulo primo.

TERTIA CONCLUSIO.

Inuocans Dæmonem, & nō credens ipsum esse Deum, aut Dei amicum, imō in malo obstinatum, credat tamen ipsum inuocare non esse peccatum, aut saltem non graue peccatum, Hæreticus est. Patet, quia in multis sacræ Scripturæ locis habetur, quod inuocare, consulere, vel aliquid ab eis expetere, graue peccatum est. Vnde Deuter. 20. Anima quæ declinauerit ad Magos & ariolos, interficiam illam de medio populi nri. Item, quia in omni inuocatione Dæmonis fit pactum cum eo.

Qui

Qui cum verum aliquando dicit, hoc facit, vt assuefaciat ad hoc vt ei credatur.

QUARTA CONCLUSIO.

Inuocans Dæmonem tacitè vel expresse, non credens ipsum fore Deum nec Dei amicum, sed potius in malo obstinatum, & quòd inuocando grauiter peccat. Sed hoc facit, vt quod optat à Dæmone obtineat. talis in re Hæreticus non est, licet pro Hæretico sit habendus. Probatur prima pars, quia talis non discedit corde à fide, igitur Hæreticus non est. Secunda pars patet, quia Ecclesia iudicat de interioribus per exteriora.

QUINTA CONCLUSIO.

Petens à Dæmone inuocato ea quæ excedunt Dæmonis potentiam, inuocans tamen, credit Dæmonem ista posse: puta mortuum suscitare, (vt Saul videbatur credere posse Pythoniissam facere) talis inuocans, sic petens & credens Hæreticus est. Patet, quia alium à Deo à se posse facere, quæ pertinent præcisè ad diuinum posse, Hæresis est: quia tunc alius à Deo non foret, sed Deus ipse foret. ergo hoc à Dæmone petens, & sic credens, Hæreticus est. Antecedens & consequentia ex se patent.

SEXTA CONCLUSIO.

Petens à Dæmone ea quæ sunt contra humani arbitrii libertatem, vt quòd cogat mulierem ad cōsuetudinem libidinosi homines voluntati. vel ad aliquid, super quo habet dominium sui actus faciendi, & credit inuocans Dæmonem ista posse, Hæreticus est. Patet. Nam credere liberum arbitrium hominis à Dæmone posse cogi, est Hæresis: quia directè obuiat dictis sacra Scriptura.

Scriptura. Dicitur enim Ecclesiastici decimoquinto: Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui. Et Genesis decimo: Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi. Et ad Rom. 8. Scio quod neq; angeli, neq; principatus, neque potestates poterunt me separare à Charitate.

SEPTIMA CONCLUSIO.

Petens à Damone ea quæ non excedunt eius potentiam, ut puta, ligare virum, ne carnaliter uxorem cogoscat, aut quod domum alicuius evertat, & credat Demonem talia posse, etiamsi non sit permissum à Deo: talis inuocans & petens Hæreticus est. Patet, quia talis de primo articulo fidei, (quia de Dei omnipotentia) malè sentit, ergo Hæreticus est. Malè etiam sentit de sacra Scriptura: quia hominem percutere, ignem immittere, ventum commouere, & domum evertere, secundum beatum Augustinum, & recitatur 26. questione quinta. ca. Nec mirum. non excedunt naturalem Dæmonis potestatem, & tamen ista non egit Satan contra beatum Iob, nisi à Deo permissus & licentia- tus, ut patet Iob primo. Patet etiam in Magis Pharaonis, qui impediti à Domino cinifes facere non potuerunt. Exodi 8.

OCTAVA CONCLUSIO.

Inuocans Dæmonē, & petens ea quæ excedunt Dæmonis naturalem scientiā, ut potè, futura quæ non hñt cās determinatas in natura, sed depēdent à Dei vel bōis voluntate, ut q; bellageret, quis auaritiæ inferuier, quis gladio

gladio aut veneno peribit, quis damnabitur, aut quādo extremi iudicii dies erit: talia petēs, & credens Dæmonem ista scire, Hæreticus est. Patet, quia scire prædicta futura, est solius Dei, Psal. 41. Annunciate quæ venturas sunt in futurum, & sciemus quia Dī estis vos. Et *Altuum primo*: Non est vestrū nosse tempora vel momenta, quæ paterposuit in sua potestate. Ex hoc patet error Genethliacorum, qui ex die natiuitatis fortunam hominis ac successum, etiam in singulis actibus prænuñciare se posse iactāt, quos irridens Iuuenalis ait: Si pruritus frictus ocelli Angelus, inspecta genesi collyria poscit. Nec obstat, si Astrologi de talibus sapius vera prædicūt, quia ut plurimum homines passiones partis sensitiue sequuntur, secundum quam astris subiiciuntur. Patet etiam error diuinantium per somnia futuros hominum euentus, à libero arbitrio dependentes.

Est tamen hic sciendum, Quod quædam sunt somnia, quæ sunt causa futurorum euentuum, ut quando ex his quæ somnians vidit, mouetur postea in vigiliā ad aliquid agendum aut vitandum, ut recitat Galenus de quodam Græco, qui somniauit, quod si minueretur inter duos digitos, sanaretur: qui cū euigilasset, fecit minui, & sanatus est. Alia sunt somnia, quæ solum sunt signa futurorum euentuum, & non causa, ut sunt illa, quæ habent causam conuenientem eis, & futuri euentibus, siue illa causa fuerit corporalis, siue spiritalis. Corporalis quidem, ut quando ex impressione celestium corporum, & etiam aeris circumstantijs immutatur corpus & imaginatio dormientis. Sic dormienti apparent aliquæ visiones, conformes dispositioni corporum cele-

rum celeſtium & elementorum, prout ſunt cauſe aliquorum euentuum futurorum, ſicut quando diſponuntur elementa ad ſerenitatem, vel pluuiam, aut aliqua huiusmodi apparent dormienti aliqua ſantasia, conformes illi diſpoſitioni. Vnde & bruta animalia percipiunt frequenter futuros temporum euentus ſerenitatis & pluuiæ, ex circumſtantijs aëris immutatione. Et ita dicit Philoſophus octauo Phyſicorum, quod à continente nos, ſiunt multæ mutationes in nobis.

Spiritualis autem cauſa ſomni eſt quandoq; Deus. Quandoq; Diabolus. Deus quidem, vt quando miniſterio Angelorum reuelat in ſomnijs aliqua futura, quorum ipſe eſt futurus cauſa, ſecundum illud Num. 12. Si fuerit inter vos Propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnum loquar ad eum. Diabolus autē, vt quando ad deceptionem hominum diſponendo interius fantaſmata, facit apparere aliqua futura, quæ ipſe eſt facturus.

Alia ſunt ſomnia, quæ nec ſunt cauſæ futurorum euentuum, nec ſigna: ſed ſunt ſolū motus ſimulachrorum, ſicut ſunt omnia illa ſomnia, quæ cauſantur in dormiente ex aliqua cauſa interiori: quæ duplex eſt, animalis ſcilicet, & corporalis. Animalis quidem, vt quæ occurrunt hōi dormienti fantaſmata conuenientia ei, circa quæ eius cogitatio vel locutio fuit in vigilia immorata. Vnde homines ſolliciti & cogitatiui circa aliqua, frequenter ſomniant de illis. Ideò dicit Macrobius ſuper ſomnio Scipionis: Sæpè fit, vt cogitationes ſermonesq; noſtri appareāt aliquid in ſomno tale, quale vigilas ſæpiſſimè ſolebat agitare vel loqui, propter quod Claudian. dicit:

Omnia

Omnia quæ sensu voluntur vota diurno,
Pectore sopito redit amicitia.

Quis venator defesta thoro cū membra reponit,
Mens tamen ad sylvas, & sua lustra redit.

Corporalis autem, sicut quandoq; ex aliqua interiori dispositione corporis formatur aliquis motus in fantasia dormientis, conueniens illi corporali dispositioni, sicut homini, qui abundat in frigidis humoribus, occurrit in somno fantasiatio, quod sit in niue vel in aqua. Propter quod Medici dicunt, intendendum esse somnijs, ad cognoscendum interiores hominis dispositiones. Ad hunc etiam modum reducuntur omnia somnia sequeacia, complexionis hominum, sicut Cholericis somniant ignea & agilia, unde somniant frequenter se volare, comburi. Flegmatici somniant aquatica, ut quod sint in aqua vel niue, & Melancholici somniant nigra & discolorata, Sanguinei verò læta. Ad hunc etiam modum reducuntur omnia somnia, quæ sequuntur naturas ciborum. Nam quod complexio facit per naturam, hoc sibi faciunt per accidens. Ad hunc etiam modum reducuntur omnia somnia, quæ sequuntur appetitum hominis & affectionem, sicut auarus somniat de auro & argento, famelicus de cibo, studiosus de lectione & disputationibus, & sic de alijs. Ad hunc etiam modum reducuntur omnia sequentia naturas & conditiones infirmitatum. tales tamen causæ somniorum, non sunt causæ futurorum euentuum sicut primæ. Unde huiusmodi somnia per accidens se habent ad futuros euentus, & si quandoque simul concurrant, hoc erit casuale & fortuitum. Si quis ergo utatur somnijs ad præcognoscenda

gnosceda futura, secundum quod somnia procedunt ex eleuatione diuina, vel ex causa naturali intrinseca, quantum potest virtus talis se extendere, non erit Diuinationo illicita. Si autem huiusmodi Diuinationo causetur à Dæmone, cum quo pacta habentur expressa (cùm ad hoc inuocatur) vel tacita, tunc erit illicita & superstitiosa. Sed quidem de Magis, Geomanticis, Idromanticis, Piromanticis, & alijs Diuinatōribus consimilibus, qui ex protractionibus punctorum factu sine deliberatione, & ex proiectione plumbi liquefacti in aqua, aut alijs huiusmodi vanitatibus futura prænunciare solentur, Dicendum, quod prænunciationes quæ fiunt ex talibus signis, originem habent à Dæmone, qui se immiscet descriptionibus punctorum, & alijs superstitiosis obseruantijs, & eius operatione disponuntur prædicti motus præter deliberationem existentes, secundum quod congruit dispositioni futurorum euentuum, eorum quidem quos naturaliter ipse cognoscit.

NONA CONCLUSIO.

Si petantur à Dæmone pronunciari certitudinaliter futura, quæ habent causas determinatas in natura, non de necessitate producentes, sed vt in plurib. & frequenter, vt prædicere si pluuia, siccitates aut sterilitates erunt, & credat inuocans Dæmonem scire ista certitudinaliter euenire, talis Hæreticus est. Pater, quia talis certitudinalis huiusmodi futurorum cognitionem quæ pertinet soli Deo, credit pertinere etiam creaturæ, & per consequens creaturæ fore Deum, ergo sic credens Hæreticus est.

Maleficis. Ergo lure naturæ tales artes sunt prohibitæ. Quod lure diuino patet Exodi 12. Maleficos non patieris viuere. Et Leui. 20. Vir siue mulier in quibus Pythonicus vel spiritus diuinationis fuerit, morte moriantur, lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super eos. Vnde propter hoc peccatum Ocbozias infirmus mortuus est, quarto Regum primo, & Saul primo Paralip. decimo.

Q*uod lure Canonico sint prohibitæ patet, quia Diuinatoribus & Maleficis occultis imponitur pœnitentia 40. dierum, extra de Sortilegijs. cap. 1. Si notory sint, Eucharistia negatur. de consecra. d. 2. pro dilectione. Si sit clericus, deponendus est, & in Monasterio retrudendus. 26. q. 5. Si quis Episcopus. Vbi sic habetur: Si quis Episcopus est, aut Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet de ordine clericorum, Aruspices, aut incantatores, aut ariolos, aut certè augures, vel sortilegos, vel qui profitentur artem Magicam, aut aliquos eorum similia exercētes consuluisse fuerit deprehensus: ab honore dignitatis suæ suspensus, Monasterij curam excipiat, ubi pœnitentiæ perpetuæ deditus, scelus admissum sacrilegij soluat. Si laicus, excommunicationem incurrit. 26. q. 5. Si quis ariolos. tales etiam infames sunt, & qui ad eos concurrunt, vnde nec ad accusationem debent admitti. 2. q. 8. quisquis.*

Q*uod lure Ciuili prohibeantur patet, quia insectatores earum debent mortis supplicio subiaccere. C. de maleficijs. l. nemo. l. culpa. & l. multi. vbi sic habetur: Multi Magicis artibus vsi, elementa turbare, vitas infantium labefactare non dubitant, & manibus accitis*
t 3 audent

audent ventilare, ut quisq; suos conficiat malis artibus inimicos. Hos quando naturæ peregrini sunt, feralis pestis absumat. Et l. duodecim tabularum pœnæ gravissima Maleficis sunt impositæ. patet per Tullium libro de legibus.

Pœtæ etiam sentiunt has artes esse vitandas. Vnde Virgilius 4. Aeneidos, ubi Dido sororem sic alloquitur: Testor chara Deos, & te germana tuumq; Dulce caput, Magicas in vitam accingere artes. Nec valet dicere ut videtur, quod notitia istarum artium in se sit bona & utilis, quanquam usus earum sit perniciosus, quoniam 26. q. 2. habetur, quod Christiana pietas condemnat Mathematicas, etiamsi vllum sacrificium vel villæ preces ad aliquem spiritum dirigantur. Si autem dicatur, quod studium istarum artium sit licitum ad eas confutandum & reprobandū. Hoc non placet, (saluo meliori iudicio) primò: quia per hoc retardarentur homines à studio utilium artium. Secundò, quia cum homines naturaliter scire desiderant, & ea magis quam admirationem secum ferre videntur, vix esse non posset, quin imbuti his perniciosis artibus, experimento scire cupiant: mira illa quæ per eas fieri posse pollicentur. Et sic patet confutatio sui dicti.

Ex quibus simulcum optima illius regni politia infero, quod nec apud Toletum, nec apud Salamanticam, aut quamlibet aliam Hespericæ partem hac tempestate Magicæ artes tollerantur.

Sed est sciendum, quod iam olim apud Salamanticam Urbem, Idolum marmoreum in profundissima cauea positum colebatur, cui Dæmon assidebat, instruens in
huiusmodi

huiusmodi artibus eos, qui sibi certis pactis & innocationibus subijcere volebant, qui post tractum temporis in quibusdam affectibus admirabiles apparebant. Veruntamen non modò à diebus multis, verùm & ab annis antiquissimis cauea illa obstructa est, & desuper Ecclesia fabricata. Idolum verò prædictum ante Ecclesiã, in via publica à pertranscuntibus conculcatur adeò, ut vix sculpturæ vestigium appareat. Et sic patet corollarium.

ET quia ea quibus Magica artes acrius sunt improbatæ ex Christi doctrina sunt accepta, infero finaliter, quòd Christi doctrina fideles omnes à Magorum Maleficis purgantur. Quod est corollarium responsivum ad questionem per sacrae legis Doctorem mihi propositam. Cui atque vobis diuinarum literarum in terris arbitris, dicta mea submitto corrigenda.

F I N I S.

TRACTATUS UTILIS ET NECESSARIUS, PER *viam Dialogi, de Pythonicis mulieribus.*

Præfatio ad Illustrissimum Principem, Dominum Sigismundum Archiducem Austriæ, Stiria, Carinthia, &c. De Pythonicis mulieribus, per Vlrimum Molitoris de Constantia studij Papien. Decretorum Doctorem & Curia Constantia causarum Patronum, ad honorem eiusdem Principis ac sub sua Celsitudinis emendatione scriptus.

Excellentissime Princeps & domine, domine Archidux colendissime, humilis Vlrinus Molitoris de Constantia Doctor, tua Celsitudini sese in obsequium offert. Cum superloribus annis pestis quarundam incantatricum mulierum terrae tuae Excellentiae inuasisse diceretur. Itaque cum nonnulla tuo sub imperio mulieres de huiusmodi Hæresi suspectæ captæ forent, apudque torturam interrogatæ, varia responderent: unde tuis consulibus varia ea de re inter se opinantibus, uno quippe in illam, altero in aliam partem

partem declinante, tandem apud tuam Clementiam
mei memoria incidit. Itaq; pro insita tua auiditate
veritatem cognoscendi, per tuæ dignationis consules de-
mandatum suscepi: ut quid ego in ea re sentire, id tuæ
Excellentiæ stylo officioso designare non omittere. Ve-
rùm quamuis istud laboriosum & periculosum sit: la-
boriosum quidem mihi in alijs occupato, & victū qua-
rere curanti. Periculosum autem, propter inuidos & de-
tractores, qui cuncta quæ nequeunt imitari, non tamen
cessant calumniari: & quæ ipsi sua inertia experiri non
poterūt, venenoso dente veluti greges hircus lacerare nō
omittunt. Quamuis insuper ista materia præclaros et-
iam Doctores in dubium aduocauerit: attamen dignum
existimaui, quia pro tua Excellentia corpusculi mei
membra tuis obsequijs obtinet deuicta, eius etiam si quæ
sunt animi vires possideas, ut dum exterioris hominis
partes sese ad tuæ deuouent obsequia, debilis quoq; &
rudis intellectus meus ad tuæ Celsitudinis gloriam non
dormitet. Opus itaq; præsens sub tuatuorumq; sapien-
tissimorum consulum correctione, præsertim clarissimi
viri Conradi Sturtzel vtriusq; Iuris Doctoris: ac tuæ
præcellentiæ maximi Secretarij, cuius quippè correctio-
ni hunc Tractatū specialius submisi. Quoniam eundem
priscis temporibus in præceptorem & Magistri loco ba-
bui. Eloquentiæ etiam emolumenta Iurisq; sententias
suxi, bodieq; sugere desiderem, & sic aggressus sum.
Etenim cū apud priscos oratores Dialogus plerunq;
aliquid iocundioris delectationis afferri existimatum
est, idcirco præsentī in tractatu per viam Dialogi imò
Trilogi procederem decreui. Verū quia multi ea de re
8 5 dispu.

disputatione dignacum prouido & præstanti viro Thoma Eschatz huius inclytæ ciuitatis Constantiensis plurium annorum prætor & magistratum gerente, viro utiq; spectato & facundia florente, recensui qui tanquam prætor huiusmodi mulierum confessiones didicit. Itaq; ipsum præsentem Dialogum sub tuo excellentissimo ipsiusq; Conradi, & meo nominibus expedire arbitratus sum. Idcirco sub benignitatis venia ad materiam accedens, quasdam quæstiones pro clauibus huius materie discutiendas præmisi.

EXORDITVR ITAQVE CLEMENTISSIMVS Archidux Sigismundus
Austriæ,

CAPITVLVM PRIMVM.

SIGISM. Fidelis nobisq; dilecte Doctor Vlric, quoniam singulari fauore ab tua in nos meritate prosequimur: idcirco præsentem de materia tecum præ ceteris disputare decreuimus. **VLRIC.** Illustrissime Princeps, quamuis gratum sit, ut pro tua in me clementia me dignum inter disputandum fore iudicaueris, Attamen ecce adest Conradus Schatz, Prætor mea ciuitatis, vir utiq; ingenio præstans in conuersationeq; argutus confodalis meus. Placeat igitur eius industria hac in re prius experiri. **SIG.** Placet, nam & eundem consilio maturum, conuersationeq; facetum noni. Idcirco quia nobis sermo de incantatricum maleficijs habendus erit: Itaq; quærendum primò duxi, Vtrum de facto incantatricum possint prouocari tonitrua & grandines?

dines? **CONRAD.** Quamuis in huiusmodi difficultate, qua etiam doctissimi viros pro discussione terre-
re solet me in scitum putem. Iuxta verbum Socratis, qui
solutus fuit dicere, se hoc solum scire quod nesciret: attamen ne videar clementis Principis monitis non acquiescere, loquar pauca ut initium dem mouendi maiora.
SIGISM. Dic igitur. **CONRAD.** Apud Philosophum tritum est sermone prouerbum, ut fama quam omnes famant non omnino perdat. Fama autem communis est, quod ipsa strigae tonitrua & grandines fecerint: magna quoque damna segetibus & hominibus intulerint. Ex confessione quoque earum in tortura facta, se talia fecisse, & modum faciendi tradidisse compertum est. **SIGISM.** At ego nuda fama non intendo. Facile enim dictum sequitur vulgus, nec confessione torturali satior, cum metum tormentorum quis inducitur quandoque ad confitendum id quod in rerum natura non est. Verum ea quae oculis non conspeximus, auctoritate tum vel concludendi ratione percipere desideramus, nam recta disputatio auctoritate & ratione concluditur.
VLRIC. Profecto Experientia in decidendis causis contemptibilis non est, cum Experientia dicatur esse rerum Magistra, ut dicitur in capitulo ubi periculum, De electione, libro sexto: unde tritum est apud populares prouerbum, Experto crede Roberto. **SIGISM.** Ad ostendendum igitur, quod Malefica mulieres nihil sciant, me istud monet videlicet, Nam si talia istae maledictae mulieres scirent, & efficere possent, non esset opus Principibus temporibus belli clientulos militesque conducere, qui in terras hostium

irruerunt, agrosq; deuastarent, incendijs domos & villas concremarent? Verum satis esset, talem mulierem Pythonicam aduocare, eidemq; saluum conductum addicere, & hortari, quatenus super hostium terras talis maledicta mulier grandines, fulmina & tempestates prouocaret, ut sic hostium terram periclitare moliretur. Etenim quia videmus, quod ipsae talia facere non possunt, etiam si vellent, ad faciendumq; etiam si à Principibus, (quod tamen absit) inducerentur, unde inferendum censeo ipsas talia facere non posse. Præterea, ex fide habemus, solum Deum stellarum & elementorum esse gubernatorem, qui legem pati Sydera iubet, & qui iuxta Boëtium in libro De consolatione perpetua mundum ratione gubernat, stabilisq; manens dans cunctis moueri. Quomodo igitur mulieres lamiae adiutorio Demonum illum summum motorem, qui certa ratione cuncta gubernat, in huiusmodi suo motu impedire, & in alium motum dirigere possent. **CONRAD.** Ponderanda quidem est magni Principis ratio. Sed non minus ponderandum est illud quod Exod. c. 7. dicitur: Nam quamuis Moyses ante faciem Pharaonis regis Aegypti multa signa & prodigia fecisset: nihilominus malefici similiter effecerunt, qui incantationibus suis aquam in sanguinem verterunt, & ranas super terram produxerunt. Ecce igitur ex sacra Scriptura veteris Testamenti clarere, quod Malefici adiutorio Demonum aqua turbantur, quia eas in sanguinem verterunt: & agros prædiaq; ranis confuderunt. Item lib. Iob c. 1. legitur, quod Diabolo procurante ventus vehemens irruit à regione deserti: & concussit quatuor angulos domus, que

quæ corruens oppressit liberos Iob, & mortui sunt. Ecce quod Diabolus potestate sua aerem prouocauit, puerosq; oppressit. Dicitur etiam eodem libro, Diabolum fulmina ignis prouocasse. Dicit enim textus: Ignis Dei cecidit de cælo, & vacas, oues, pueros consumpsit. Item Ioannes in Apo. cap. 7. ait: Post hæc vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ ne flarent super terram, neq; mare, neq; in vllam arbores: vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu Solis, habentem signū Dei viui: & clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ, neq; mari, neq; arboribus, quousq; signemus seruos Dei in frontibus. **SIGISM.** Doctores, qui sunt illi quatuor Angeli, quibus Ioannes ait esse datum, vt possint nocere terræ. **VLRIC.** Sunt Diaboli. **SIGISM.** Appellatur ne Diabolus Angelus. **VLRIC.** Ita. Nam Diabolus ibidem & etiā alibi sæpius Angelus dicitur: quia etiam missus à Deo, vt ibidem dicit glossa ordinaria. **SIGISM.** Fortè Ioannes hoc in spiritu vidit, dante nobis suæ visionis exempla. **CONRAD.** Dignissime Princeps, non opus est exemplis, dum res ante oculos existit, vt audisti à Maleficis coram Pharaone, & à gestis Iob. Si igitur hæc facta fuisse leguntur, igitur & iam fieri posse quis dubitat. **VLRIC.**
De illo passu in fine expostulamus
rins loquamur.

VTRVM INCANTATRICES POS.

sint adiutorio Diaboli hominibus & infantibus
nocere, ac morbos eisdem inferre,
eosdemq; debilitare.

SIGISM. Quia de corruptione & turbatione elementorum nobis sermo est, non incompetenter querendum duximus: Si etiam Incantatrices homini, & maximè infantibus morbos inferre, & adiutorio Daemonum eisdem nocere possunt, & eos debilitare? **CONRAD.** Audiui à plerisque mulieribus, quomodo pueri in cunabulis iacentibus variæ ægritudines acciderunt: nunc quippe illi puero nasus apparuit curuatus: nunc alteri oculus erutus, quodq; maledictæ mulieres quandoq; comprehensæ, asseruerunt, in torturaq; recognouerunt, ab inuidiam parentum se talia pueris auxilio Daemonis irrogasse. **SIGISM.** Audisti quòd confessionibus talibus per metum extortis non saturabor: quid igitur aliud rationis seu auctoritatis in medium adducis? **CONRAD.** Iam superius pro auctoritate in libro primo Iob cognouimus, quòd Diabolus filios eiusdem ventum prouocando & mortui sunt. Digneris utiq; audire beatum Augustinum 21. libro de ciuitate Dei, ca. 18. dum ait: Prorsusq; scriptum est graue iugum filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, usq; in diem sepulture matrem omnium usq; adeo impleri est necesse, ut ipsi paruuli per lauacrum regenerationis ab originali peccato quo solùm tenebantur, vinculo iam soluti, multa patientes, nonnulli incursum spirituum malignorum patientur. Ecce quod Augustinus sen-

nas sentit, pueros incurfus Daemonum pati. Item Beatus Hieronymus ad Paulam de dormitione Bressilia in epistola ait: Quid causa est, ut sapè ibi noli & moli, ac vbera materna lactantes à Daemonio corrumpuntur. Ecce igitur sacra Scriptura & sanctorum patrum auctoritate ostensum esse Diabolum potestatem quandoq; habere corrumpendi pueros & infantes, eisq; nocendi. SIGISM. Locati modò sumus de infantibus, quid igitur in senibus & adultis? CONRAD. Multos vidimus senes claudicantes & contractos, qui asseruerunt, ex maleficio illarum maledictarum ipsis illud euenisse. SIGISM. Quid autem sentit Scriptura? CONRAD. In legenda sanctorum Simonis & Iudæ legitur, quomodo coram Rege Babylonie Larochi & Arphaxat Malefici fuerunt constituti, qui ipsius Regis oratores & rhetores mutos & claudos atq; cacos effecerunt, ac visum & gressum eisdem denuò reddiderunt. Ecce apertum testimonium, quòd Malefici nocere possunt hominibus, etiam senibus, ac claudos & cacos facere, & rursus eosdem sanare. SIGISM. Hi namq; oratores, quibus huiusmodi maleficia eueniunt, pagani extiterunt, & in Christum nò crediderunt: nec signo crucis muniti fuerunt. VLRIC. Prudenter loqueris & inclyte Princeps: quoniam in eadem legenda canitur, & postquam dicti oratores & rhetores in Christum crediderunt, & per Apostolos signo crucis muniti fuerunt: dicti Magi eisdem vltra nocere non poterant, quanquam Magi ipsi ipsi irritati iterato eisdem nocere attētassent. CONRAD. Aie, aie, quomodo igitur poterat Diabolus nocere Iob: eundem gravissimo ulcere percussit adeoq;

adeoq; eundem laesit, ut in fimo iacens, vix suspirare poterat, ut legitur in lib. Iob, & tamen ipse Iob erat vir sanctus in voluntate Dei, ut testatur scriptura, ambulans. Item in legenda sancti Antonij legitur, quomodo Dæmones eundem valde percusserunt: qui tamen vir sanctus & Deo placens fuit. Ecce ergo ex his constare, Dæmones super sanctos etiam viros potestatem nocendi eis habuisse. Si igitur viros sanctos turbare potuerunt, cur igitur alijs, de quorum sanctitate nobis non constat nocere non possent? SIGISM. Ex his magis magisque hæsitare incipio: quid igitur sentiendum sit audire desidero. VLRIC. Sine modo prope finem quid sentiendum sit latius de hoc & alijs loquamur. SIGISM. Ex priori dubio oritur aliud: Verum possint hominem in coniugali statu existentem inficere, & ad coeundum impotentem reddere? CONRAD. Vidi plures iuvenes, qui in coitu paucum aut nihil valuerunt: imò proprias uxores carnaliter cognoscere non potuerunt, asserentes, ex Maleficio hoc ipsis contigisse. SIGISM. O multi multa loquuntur. VLRIC. Praefecti Canones in hoc consentiunt, asserentes, per maleficia fieri posse, ut homo qui à natura frigidus non est, ad coeundum inhabilis reddatur: itaq; in Decretali specialium titulum de frigidis & maleficiatis habemus: unde Hysmarus etiam Papa in ca. si per sortiarias. 34. quæst. 1. ait: Si per sortiarias atq; Maleficas artes occulto, sed nonnunquam Dei iusto iudicio permittente, & Diabolo preparante concubitus non sequitur, hortandi sunt quibus ista eveniunt, ut corde contrito, & spiritu humilitatis Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis puram

puram cōfessionem faciant &c. Ecce dicit enim textus: præparente Diabolo concubitus non sequitur. Et quāuis pro decisione huius dubij ad credendum satis foret canum: quia Canonum constitutiones ab hominibus debent approbari: ut dicitur in capitulo primo de cōstitu. Nihilominus tamen hoc idem astruunt Doctores. Vnde Beatus Thomas in quarto super sententijs, distinctione 34. ait, quod ex maleficio potest quis esse impotens ad vnam, & non ad aliam. Itaq; dominus Hostien. in summa libro quarto, rubrica 17. frigidis & maleficiatis dixit, aliquando maleficientur homines, ita q̄ reddūtur per sortilegium impotentes omnibus præterquam vni. Aliquando etiam maleficientur adeo, ut non possent cognoscere vxorem: sed omnes alias. SIGISM. Animum meum hæc mouent: quia mira sunt. Nam cū coitus à natura nobis detur, admirandum certè erit, quomodo Diabolus cursum naturæ impedire nobis ignorantibus possit. VLRIC. Nam & ego Vlricus ad decem & octo annos in curia Constantiensi causarum Patronus & Aduocatus, put hodie sum, & huiusmodi causas frigiditatis & maleficij in practica plures habui, ubi mulieres accusabant coram Iudice maritos de impotentia coeundi. SIGISM. Quid igitur decretum fuit in talibus causis. VLRIC. Decreuerunt iudices eos taliter infictos Medicis curiæ huiusmodi iuratis ostendere se debere pro examine Medicorum faciendo. SIGISM. Quid inde? VLRIC. Itaq; plures comperi per Medicos curiæ iuratos inspectos: quos ipsi Medici asseruerunt natura non frigidos, sed sortilegio maleficatos esse. SIGISM. Et quid super huiusmodi

Medico-

Medicorum examine finaliter sententiarum extitit
 VLRIC. Decreuerunt itaq; iudices: partes ad trien-
 nium mutuo cobabitare debere, opus carnis huiusmodi
 attendando, quoq; largiores in ieiunijs & Eleemosynis
 forent, ut Deus qui institutor est matrimonij, huius-
 modi maleficium ab eis auferre dignaretur. Verum
 quia de huiusmodi articulo opinionem meam in fine
 cum precedentibus dubijs latius declarare intendo,
 interim ad alia dubiate conuertere, si velis, poteris.

TERTIVM CAPITVLVM.

SIGISM. quarit, Vtrum dictæ mulieres incanta-
 Strices possint facies hominum in alias formas im-
 mutare, &c. VLRIC. Quid tibi dignissime princeps
 videtur? SIGISM. Quod non. VLRIC. Quo hoc
 asseris motiuo? SIGISM. Dicitur enim in decreto in
 capitulo. Episcopi 26. questione quinta vbi inquit
 textus, Quisquis ergo credit, posse fieri aliquam creatu-
 ram aut in melius aut in deterius immutari aut trans-
 formari posse in aliquam speciem aut aliquam simili-
 tudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit & per
 quæ omnia facta sunt, infidelis est & pagano deterior.
 CONRAD. Canonum namq; aduersari non intendo.
 Sed quæ apud Historiographos me legisse memini reci-
 tare cupio. Quid igitur ad Virgilium dicitur, qui in
 Bucolicis ecloga octaua recenset: quod dum Vlysses suum
 cum socijs à Troia exulando ad Circen Reginam deeli-
 nasset: ipsa quoq; Circe hospites tales suscipiendo pocula
 malefica eisdem ministrasset: itaq; ipsi hospites post-
 quam venenata pocula bibissent, in animalia diuer-
 sarum

farum specierum conuersi sunt, unusq; in lupum, al-
ter in asinum, alius verò in leonem. SIGISM. Fa-
bulam recitas: poëtae finxerunt quibus non est creden-
dum. CONRAD. Certè reijciendi non sunt. Nam
Cælius Lactantius ait poëtas Historias scripsisse: sed
sub occulto figmento velasse. Attamen hanc recitat
Boëthius Doctor catholicus in libro quarto de consola-
tione & ait:

Vela Narisij ducis
Et vagas pelagorates
Eurus appulit insula.
Pulchra aqua residens dea
Soli edita semine
Miseret hospitibus nouis
Tasta cæmine pocula.
Quos & in varios modos
Verit herbipotens manus,
Hanc apris facies regit,
Ille marmaricus leo
Dente crescit & vnguibus,
Hic lupus nuper additus
Elere dum parat & lulas:
Ille Tigris & Indica
Tecta mitis obambulat,
Sed licet varijs malis
Numen archæus alium
Obsitum miseris ducem
Peste soluerit hospitum

Iam tamen mala remiges
Ore pocula traxerant,
Iam sues Cerealia
Glande pabula verterant,
Et nihil manet integrum
Voce & corpore perditis.
Sola mens stabilis supra
Monstra qua patitur gemit,
O leuem nimium manum,
Nec potentia gramina
Membra qua valeant licet,
Corda vertere non valent:
Inem est hominum vigor
Arte conditus abditus.
Hac Venæa potentius
Deirabunt homines sibi
Dira qua penitus meant
Nec nocent a corpori
Mentis vulnere sauciunt.

Hæc Boëthius decursatis metris canit. SIGISM.
Tamen si præclaro stylo Boëthius Vlyssis sociorumque
gesta recitet, basito tamen an vera sint: & si talia gesta
vera fuerint, non mirum, si istud his hominibus ac-

cidit qui pagani fuerunt, Idola venerantes, & statuas
 Demonum adorantes, unde Diabolum super homines
 tales maiorem potestatem habuisse credimus. Cum au-
 tem nos Deum cæli adoremus, & in Christum, per quem
 ab imperio Diaboli liberati sumus, unde nobis talia cō-
 tingere posse non existimo. **CONRAD.** Insuper bis
 simile factum audiuimus. Narrat enim Apuleius, pro-
 ut eum recitat Augustinus, eidem asini aures accidisse,
 accepto veneno humano animo permanente se asi-
 num factum fuisse. **SIGISM.** Dixi iam differen-
 tiam esse inter Idola adorantes, & Deum cæli colentes.
CONRAD. Procedamus igitur ad eos qui Deum
 cæli adorant, ut ostendamus eisdem venefica arte talia
 pariter accidisse. **SIGISM.** Procedamus igitur.
CONRAD. In historia sancti Clementis recitatur,
 quomodo facies Faustini, qui pater sancti Clemen-
 tis extitit, & cum Beato Petro Apostolo conuersaba-
 tur, per Simonem Maleficum immutata fuerit. Dici-
 tur enim in eadem historia, quod cum Imperator Cor-
 nelium centurionem misisset Antiochiam, ut illic
 Magos & Maleficos caperet, Faustinianus licentiam
 salutandi Apionem & Anubionem à Beato Petro pe-
 tit. Cum autem idem Faustinianus apud Simonē Ma-
 leficū declinasset: itaq; Simon Anubiani & Apioni ex-
 posuit, quomodo idem illa nocte Cornelium fugere vel-
 let: id quod audisset eundem Cornelium Imperatoris ex
 precepto se comprehendere velle: unde ipse Simon om-
 nem furorem in Faustinianum conuvertere proposuerit.
 Tantum inquit facite Faustinianū cœnare vobiscum.
 At ego, ait, quoddam interim vnguentum componam,

quo cœnatus faciem suam perungam, ex eo quoq̃ vultum meum habere videatur. Vos autem herba cuiusdam succo faciem perungimini prius, vt non fallamini de mutatione vultus eius. Volo enim vt comprehendatur ab his qui me quærunt: & luctũ habeant filij eius, qui me relicto fugerunt ad Petrum: itaq̃ facies Faustini-
 niani fuit mutata, nemo eundem præterquam Petrus cognosceret: ad modum quippe vt qui Faustinianũ intuebantur, existimabant Simonem Magũ videre. Ecce igitur quòd per Maleficas artes vir sanctus erat immutatus. **SIGISM.** Fortem pro tunc Faustinianus catechumenus fuit: nec dũ baptizatus à Petro, vel Deus hoc idè permisit, vt dolus Simonis Magi proficeret in gloriam Petri, prout factum fuit. **CONRAD.** Quocunq̃ modo permissum extiterit, attamen ex historia claret, q̃ facies eius per maleficiũ immutata fuit. Iñ in historia Beati Petri recitatur, quòd cùm Simon Magus ante faciẽ Neronis Imperatoris staret, eius effigies subitò mutabatur, vt modò senior modò adolefcẽtior videbatur. In eadem quoq̃ historia legitur, q̃ Simon Magus hircum in speciem hominis secundum ipsius. Simonis mutauit. Fertur enim Simonem Neroni dixisse, vt scias optime Imperator, me filiũ Dei esse, iube me decollari, & tertia die resurgã. Præcepit ergò Nero carnifici vt decollaret eũ: qui cùm putaret Simonẽ decollare, decollauit arietem. Simon autem arietis membra recolligens, se & illa tribus diebus abscondit. Tertia verò die ostendit se Neroni, dicens: Fac sanguinem meũ abstergi qui effusus est: quoniã ecce ego qui decollatus fuerã, sicut promisi, tertia die resurrexi. Nero verò his vi-

sis obstupuit: & eum filium Dei putauit. SIGISM.
 Bone Doctor quid tu affers in medium? VLRIC. Ma-
 iorum Doctorum testimonia in eam rem adducam. Di-
 cit enim Beatus Augustin. in libro de spiritu & ani-
 ma: Humana opinio dicit, q̄ quadam arte & potestate
 Dæmonum homines conuerti possunt in Lupos & in-
 iumenta: & portare quæq̄ necessaria, post peracta opera
 iterum ad se redire: nec bestialem mentē in eis fieri, sed
 rationalem humanamq̄ seruare. Hoc intelligendū est,
 quod Dæmones quidem naturam non creant, sed solum
 aliquid tale facere possunt, ut videantur esse q̄ non est.
 Hæc Augustinus. Ecce ergo q̄ Augustin. concepit, q̄ ali-
 qd tale facere possunt. SIGISM. Sed subdit ut vide-
 antur esse quod non est. VLRIC. De hoc latius in solu-
 tione finali dicemus. Insuper Augustinus in libro 18.
 de ciui. Dei ait: De ludificationibus Dæmonum quid
 dicemus, nisi de medio Babylonis esse fugiendum: quan-
 tō enim in hoc maiorem potestatem Dæmonum vidi-
 mus: tantō tenacius Mediatori inhaerendum, per quem
 de imis ad summa conscendimus. Nam cunctissemus
 in Italia audiebamus talia de quadam regione illarum
 partium, ubi stabularias mulieres imbutas his artibus
 in castro dare solere dicebant, quibus vellent, seu pos-
 sent, viatoribus, vnde in iumenta ilicō verterentur, &
 necessaria quæque portarent, postquam perfunctā ope-
 ra, ad se redirent: nec in his vitam bestialem fieri, sed ra-
 tionalem seruari. Hæc Augustinus. SIGISM. Hic
 Augustinus loquitur de auditu alieno, dicens se à qui-
 busdam recitatoribus audiuisse: vnde dictum Augu-
 stin. nihil in hoc concludis: quia testis de auditu
 alieno

alieno loquens non probat. *VLRLC.* Sapienter loqueris, attamen audiamus propinquiora. *Vincentius* in speculo naturali lib. 3. cap. 3. refert, cuius verba bicrefert *Guillermus Malmesberienfis* monachus, in historia sua, quòd tempore *Petri Damiani* fuerunt due vetulae in strata publica, quas *Augustinus* appellat stabularias, item transeuntes ad hospitia pro mercede suscipientes. Nam stabularium propriè hospitium venale & publicum dicitur. Hæ vno commercantes turgurio, vno quoq; vtentes maleficio, hospitem si quando superueniebat solus, in equum, vel saem, vel asinum mutabant: & mercatoribus vendentes, precium habebant: Quadam die iuuenem bistrionicis gestibus victum exigentem hospitio susceperant: susceptumq; asinum fecerant: multum inde lucrantes p asinum scilicet, qui miraculo gestuum distinebat transeuntes: Nā quocunq; modo annus præcepisset, mouebatur. Non enim amiserat intellectum sed loquelā: multū inde quæstū cōstauerant vetulae. Audiens hoc vicinus diues asinū emit magno precio. Dictū quoq; est ei ab illis vetulis vt custodiret eū, ne in aquam intraret: seruatusq; asinus diu ab aqua, tandem incautiorem nactus custodiam, in lacum proximū se proiecit: & ibi se diu voluntans *Asinina* figuram perdidit, propriamq; recepit. Cumq; custos eius sciscitaretur ab eodē obvio, si asinum vidisset, ille se esse dixit. famulus ad dominū retulit, dominus ad Apostolicum Leonem illo seculo sanctissimum. Conuētæ anus idē fatentur. Dubitantes papam confirmavit *Petrus Damianus* vir eruditissimus, producto exemplo de *Simone Mago* qui *Faustinianum* videri fecit in figura

Simonis.

Simonis. Ecce ergò quòd Petrus Damianus vir magna auctoritatis apud Papam conclusit hoc fieri potuisse. *SIGISM.* Tantis bistorijs & auctoritatibus me impellis, ut nesciam quorsum me vertā. *VLRIC.* In fine latius loquamur de hoc.

CAPITVLVM QVARTVM.

VTrùm diætæ mulieres incantatrices proficiantur ad conuiuia, vel possint super baculum vnctū, vel super lupum seu aliud animal equitare, & ad sui conuiuij ludum de loco ad locum traduci, vbi bibant & cō-
edant, ac se mutuò cognoscant atq̃ delectentur. *SIGISM.* Vltèrius quero, utrùm super baculum pinguedine quadam vnctum, aut super lupum, vel aliud animal possint tales mulieres malediætæ equitare: & an Diabolus posset eas deferre de loco ad locum, ut bibāt & conuiuia celebrent, seq̃ mutuò cognoscant atq̃ delectentur. *VLRIC.* Audienda est tua opinio benigne Archidux. *SIGISM.* Nouimus, q̃ Diabolus spiritus est, qui non habet manus, neq̃ pedes, nec etiam alas, qui etiam non commensuratur loco, quomodo igitur hominem qui corporeus est, portare posset? *CONRAD.* Fortè spiritus ingrediuntur aliqua corpora, & assumūt sibi talia ad opus illud quod facere volunt. Nam in sacra Scriptura legimus, Danielis vltimo, quòd Angelus Domini apprehendit Abacuc in vertice eius, & portauit eum in capillo capillis sui, & portauit eum in Babylonem. Ecce quamuis Angeli spiritus sint: & non habent manus neq̃ pedes: tamen concludendum est, quòd Angelus corpus assumpserit, quo Abacuc capillis tenere & portare potuit. Sic *Astrum*
Apost.

Apostolorum 8. legitur: Spiritus Domini rapuit Philip-
pum, & inuentus est in azoto. SIGISM. Hoc in spi-
ritibus & Angelis bonis fieri posset concedo, in quibus
maior est potestas. VLR. Loquamur ergo de malis &
sic de Diabolo: nam in legenda sancti Iacobi legitur, quod
Diabolus Hermogenem constrinxit, & ligatis manibus
& pedibus eundem ad sanctum Iacobum detulit. CON-
RAD. Referam autem ego, quod temporibus nostris qui-
bus ad buci iuvenes mutuo in scientijs humanitatis con-
studentes fuimus, accidit ante lapsum multorum an-
norum vidi ego in iudicio provincialis ciuitatis Con-
stantiensis duos mutuo litigantes, vbi accusator in for-
ma Iuris se inscribens contra quendam rusticum, quem Male-
ficum asseruit, actionem proposuit, quo idem rusticus super
lupum quendam equitans, obuiam accusatori venerit,
quo obuiante ipse accusator subito contractus, & membris
languidis factus fuerit: itaque rogante eo Maleficum, ut
sanitatem sibi restitueret, annuerit Maleficus qui abi-
ens rem aliquantulum temporis tacitus continuit. Ve-
rum, quia idem rusticus etiam alijs suo maleficio dana
intulisse dicebatur, vnde tandem accusator eundem pu-
blice insignem iudicij accusauit. SIGISM. Quid ad
huiusmodi accusationem rusticus respondit? CONRAD.
Negauit ille. SIGISM. Ad torturam fuitne positus?
CONRAD. Non. SIGISM. Quomodo igitur conuinct
potuit. CONRAD. Per testes. SIGISM. Quam namque
causam dicti allegarent testes? CONRAD. Asseruerunt
per eorundem iuramenta publice prestita, quod ipse ru-
sticus Maleficus, etiam ipsos testes in corpore & rebus
damnificauerit. SIGISM. Datus fuerat ipsi accusato

orator ad defendendum. *VLR.* At ego tali iudicio affui, & ego illud cum gravitate & maturitate fieri vidi: ipsas et partes duos magnæ eloquentiæ viros prelocutores habuisse memini. *SIGIS.* Quinam hi fuerunt? *VLR.* Conradum quondam Schatz patrem nostri disputantem, ac Vlricum quondam Blaser nostræ civitatis Prætores, viros rememoratione dignos pro oratoribus habuerunt. *SIGISM.* Noui illos & prudentes censui. *CONRAD.* Ordinatio itaque iudicio, ex dictis testium ipsum accusatum conuictum condemnari, condemnatum concremari vidi. *SIGISM.* Quæstio ista aliam etiam particulam continet: videlicet, quod huiusmodi mulieres quandoque conueniant mutuoque confabulentur, bibant & se inuicem agnoscant. *CONRAD.* Sic fieri solere vulgus clamat, ipsæque mulieres talia confitentur, & propinqua iudicia confessionis assignant. *SIGISM.* Nonne ait Canon in ca. Episcopi. 26. q. 5. ubi textus: Illud etiam non omitendum est, quod quædam mulieres sceleratæ retrò post Satānam conuersæ Dæmonum illusionibus & fantasmatibus seductæ credunt & profitentur, se cum Diana nocturnis horis Dea paganorum & cum Herodiade, & innumera multitudo mulierum equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spacia intempesta nocte pertransire, eius iussionibus obedire veluti dominæ, & certis noctibus ad eius seruitium euocari. Sed vtinam hæc solæ in perfidia perijissent, non multas secum ad infidelitatis interitum prouocassent. Nam innumera multitudo hac falsa opinione decepta, vera hæc esse credit, & credendo à recta fide deuia, errore paganorum involuitur.

nitur. **CONRADVS.** Si itaque iuxta verba Canonis opinione decipiuntur, Vnde igitur provenit, quòd ipsæ mulieres ex alijs ciuitatibus homines noscunt, quos etiam conuiuio interfuisse asserunt: & iudicia cognitionis suæ ostendunt, quos tamen prius nunquam viderunt, neque in huiusmodi ciuitatibus cum talibus prius conuersatae fuerunt? **VLRICVS.** Hanc instantiam, etiã si virgeri videatur: tamen prope finem huius tractatus exemplo sancti Germani soluemus.

QVINTVM CAPITVLVM.

SIGISMVNDS. Querendum insuper fore existimo, verum Diabolus in forma hominis possit apparere, & cum huiusmodi maledictis mulieribus possit incubando commisceri? **CONRADVS.** Nemo dubitat, quin Diabolus in forma hominis apparere possit. Nam in legenda sancti Martini legitur, quòd cum Martinus Mediolanũ praterisset, Diabolus ei in humana specie obuius fuit. Sic in legenda sancti Antonij legunt, quòd Diabolus in specie pueri nigri prostratus apparuit. Item in legenda sancti Eligij legitur, quòd Diabolus in specie pulchræ mulieris eundem apud fabricam suam alloquebatur. De Saluatore quoque nostro Matthæi quarto legitur, quòd assumpsit eũ Diabolus, & statuit eum super pinaculum templi. Vnde in hanc partem assentior, quòd Diabolus in specie humana possit hominibus apparere, & cum eis conuersari. Legitur quòd Plato Dæmone domestico, quasi famulo usus sit. **SIGISMUNDS.** Sed quid de alia parte questionis, an Dæmones possint cum talibus mulieribus dormire, & coire cum eisdem? **CONRADVS.** Hoc namq
mulieres

mulieres confitentur, quòd incubando commiscerentur, & sicut ab amatoribus tractentur. **SIGISM.** Vanam mulierum opinio, multa garrulant, quæ vera fore putant. **CONR.** Profectò quandoq; perseverant in huiusmodi eorum confessione, etiam cum ad mortem ducuntur, & nihil aliud vident, quàm moriendum esse. Veruntamen audiamus gesta aliorum magis autorisata. Legitur. n. in historia sancti Bernardi, quòd Dæmon siue incubus, pluribus annis cum quadā muliere dormiuit, et marito mulieris in eodem lecto condormiente, attamen hoc nefas ignorante. Itaque tandem mulier pœnitentia ducta, volens deinceps licentiare & expellere incubum, verum non potuit: ubi beato Bernardo conquerens, qui ipsum Dæmonem ardentibus candelis excommunicauit. Ac ut sic eundem à dicta muliere effugauit. Item beatus Augustinus in 15. libro de ciuitate Dei ait: Creberrima fama est, multiq; experti sunt, vel ab illis qui expertos se audisse affirmant, syluanos atq; faunos, quos vulgò incubos vocant improbos, sæpè mulieribus extitisse: & earum appetisse & peregisse concubitū. Item in historijs Arturi Regis Britannia sæpius leguntur huiusmodi accidisse. **SIG.** Quid igitur respondetur ad auctoritatē Cassiani, qui ait: Nullo modo credendum est, spirituales naturas cum fœminis carnaliter coire posse. Nam si hoc aliquando posset fieri, quomodo nunc vel nunquam vel nunc videremus aliquos ex eorum concubitu de mulieribus absq; virili semine nasci, cum præsertim constet ea libidinum sordibus admodum delectari: quas proculdubio per semetipsas potius quàm hominibus exercere malent, si illud vlllo modo effici posset. Hæc ille. **VLR.** Hæc auctori.

auctoritas induxit ad aliam questionem. An videlicet ex coitu Daemonum cum mulieribus patrato possit nasci puer?

SEXTVM CAPITVLVM.

SIGIS. An ex coitu Daemonum cum mulieribus patrato possit nasci puer? **CONR.** Tritum est sermone prouerbum, ex huiusmodi concubitu filios natos esse: quos vulgus abiectos nominat: qui etiā Alemanico idiomate Wechselbalg appellatur, unde fabulatur de quadam Melusina incuba, quæ cuidam committi adhaesisse dicitur, pluresque filios ex ea natos fuisse. At vnumquemque huiusmodi filiorum aliquid prodigij in membris habuisse, illum namque tres oculos, alium dentes aprinos contraxisse fama est. **SIG.** Fabula hæc ab incerto auctore orta fidem non facit. **CONR.** Apud Vincentium libro historiali 21. lib. capit. 30. narratur, quod Vortigernus Rex consilio inito cum sapientibus quid agere deberet ad suam tutamē: consilio autem capto, iussit conueniri artifices, ut ei turrim fortissimam construerēt: sed cum opera eorum tellus absorberet, suusum est Regi, ut hominem sine patre quæreret, & eius sanguine lapides in cementum aspergi præciperet, & quasi hoc facto demum stare potuisset. Inuenerunt igitur adolescentem, cui nomen erat Merlinus, qui cum matre sua adducitur coram Rege: quæ confessa est, de spiritu in specie hominis illum concepisse. Merlinus autem multa obscura reuelauit, multa prædixit futura. Aperuit enim, sub fundamento esse lacum, sub lacu duos latere Dracones, quorum vnus rubeus populum Britonum, alter verò albus Saxonum designaret, & quis in conflictu suorum

suorum alterum vinceret, prædixit & Aurelium Ambrosium deuieto Hegisto & combusto Vertigeno regnaturum. Ex illa enim historia habetur, Merlinum ex incubo Diabolo genitum. Item & de illo Merlino beatus Augustinus & cæteri Doctores faciunt mentionem. SIGISM. Quid igitur sentiunt de Merlino Doctores? VLR. Prope finem tractatus latius explicabitur. Nûc de illa particula incuborum amplius progrediamur. Glossa ordinaria super 6. ca. Gen. 1. libr. ubi textus ait: Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt filij Dei ad filias hominum, illæq; genuerunt, isti sunt potentes à seculo & viri famosi. hæc textus. Glossa autem desuper dicit: Non est incredibile ab hominibus, non ab Angelis vel quibusdam Dæmonibus qui sunt improbi, huiusmodi homines esse procreatos, quia post diluvium corpora non solum virorum, sed & mulierum incredili magnitudine extiterunt. hæc glossa. SIG. Mirabilis hîc foret glossa si Diabolus posset procreare pueros. VLR. Iosephus Iudæorû nobilis Princeps, vir utiq; multarum rerum discretus: quem etiam Hieronymus laudibus effert, hoc idem super illum passum scribens, asserit, illos ex concubitu spirituum incuborum cum mulieribus patrato natos fuisse. CONR. Adducam etiam propinquiore historia. Ganfidus Atbioderus prout eundem Vincentius in naturali libro tertio recitat, dicens, quomodo quidam Decanus sacerdotum cum sorore Ducis Burgundiæ Regis Siciliae Rogerio desponsata aliquandiu regnum eî inhabitans, ibi certissimè comperit, quòd natabat iuuenis quidam strenuus, & natandi arte peritus, circa crepusculum

Sculum noctis lucente luna in mari balneans mulierem post se natantem per crines apprehendit, tanquam vnā ex socijs, qui eum vellet mergere eamq; alloquens, nullum verbum extorquere potuit, opertamque pallio in domum duxit: & tandem in uxorem solenniter accepit. Increpatus aliquando à socio quodam, quod fantasma accepisset, expauescens arripuit gladiū, minatus in conspectu eiusdem mulieris, filium quem ex ea susceperat interfectorum, nisi illa loqueretur & diceret unde esset. Quid inquit: Væ tibi misera, vtilem perdis uxorem dum cogis affari. Tecum essem, & tibi benè foret, si iniunctum mihi silentium tenere permisisses. Nunc autem deinceps me non videbis, & mox euauit. Puer autem creuit, & marinum balneum frequentare cepit. Tandem vna dierum fantastica illa mulier coram multis eundem puerum in eisdem fluctibus occurrentem rapuit: quem si verus filius fuisset, mare ad litus expellere debuisset: hac ille. **SIGISMUNDVS.** Fuitne igitur talis puer verus vel fantasticus? **CONRADVS.** Ex historia deprehenditur, quod talis puer comedit, bibit, ambulauit, & multis annis educatus fuit. **VLRICVS.** Pro quo Merlinus & hic puer habiti fuerint prope finem enodabimus: nunc interim ad alias historias pergamus. **SIGISMUNDVS.** Perge igitur. **CONRADVS** Helimandus quarto libro quem Vincentius refert pariter narrat, cuius verba hæc sunt. In Coloniensi Diœcesi famosum & immane palatium Rheni fluminis supereminet, quod iuuamen nuncupatur, vbi pluribus olim congregatis principibus improviso aduenit naucula, quā collo alligatā cygnus trahabat

trahēbat argentea cathena. Exindē miles nouus & incognitus omnibus exiliit, Et cignus nauē reduxit. Miles postea uxorem duxit, liberos procreauit. Tandem in eodem palatio residens, & cignum inspiciens aduentātem, cum eadem nauicula & cathena statim in nauem se recepit, & ulterius non comparuit, progenies autem eius vsq; hodie perseuerat. Hæc Helimandus. S I G I S.

Quanquam huiusmodi historiarum auctores graues sint: graue tamen non minus est credere talia facta fuisse: & si facta, quomodo talia intelligenda veniant. Etenim, quia dicis te in fine huiusmodi dubia pro tua capacitate resoluerē, in quantum possis, velle: idcō ad ulteriorem quæstionem progredior, videlicet, vtrum Malefica possint futura prædicere, & secreta Principum consilia reuelare? C O N R. Audimus, quod Merlinus multa futura prædixit, quæ etiam facta sunt, prout ex historiis deprehendimus. Item nonnē Balaam, vt testatur scriptura Ariolus fuit, & tamen multa futura prædixit. Item nonnē Diabolus in specie Samuelis ad prouocationem Pythonicæ mulieris prædixit Saul & omnē suam familiam in bello mariorum, quod factum fuit, vt dicitur Regum primo. Cecidit enim Saul & Ionathas filius eius in bello, & mortui sunt. S I G. Nonnē futurorum cognitor solus est Deus, secretorumq; inspector, qui est prima causa & primus motor omnium. V L R. Est namq; sed nihilominus tamen Diabolus futura prædicere potest. Videmus enim quod Medici & Astrologi, & alij sapientes homines sæpē futura prænosticant. S I G. Quamuis futura prædicant, tamen non est necessariū ita eueniant, vnde necessariū futura prædicendo non concludunt.

cludunt. *VLRLC.* Rectè arguis colendissime Princeps, quia omnia in potestate Dei, cui nemo est consiliarius nisi ipse sibi. *SI G.* Vellem enim scire, quomodo Diabolus futura prædicere potest? *VLRL.* Audi verba beati Augustini in Decreto posita, in c. Sciendum. 36. q. 4. ubi text. Sciendum hanc esse naturam Demonum, ut aërij corporis sensus terrenorum corporum sensum facile præcedant celeritate & propter aëri corporis superiorē mobilitatem non solum cursus quorumlibet hominum vel ferarum: verum etiam volatus avium incomparabiliter vincunt, quibus duabus rebus quantum ad aëreum corpus attinet præditi: hoc est, acrimonia sensus, & celeritate motus ante cogitata pronunciant, quæ homines pro sensus terreni tarditate mirentur. Accessit & Demonibus per tam longum tempus quo eorum vita protenditur, utrum longè maior experientia quàm potest hominibus propter brevitatem vitæ peruenire, per hæc efficacias, quas aërij corporis Natura sortita est, non solum multa futura prædicunt Dæmones, verum etiam multa faciunt, quæ quoniam homines dicere aut facere nō possunt, eos dignos quibus seruiant & quibus bonores diuinos deferant arbitrantur: instigante maximè vizio curiositatis, propter amorem felicitatis falsæ atque terrenæ excellentiæ temporalis. Nunc quia de diuinatione Demonum quæstio est, Primum sciendum est, illos plerumq; prænunciare quæ ipsi facturi sunt. Accipiunt enim sapè potestatem & morbos immittere, & ipsum aërem vitiando morbidum reddere, & peruersis & maioribus terrenorum commodorum malefacta suadere: de quorum moribus certi sunt, quod eis talia suadentibus

x consen.

consensuri sunt. Suadetibus miris & inuisibilibus modis per illam subtilitatem corpora hominum non sentiendum penetrando se cogitationibus eorum per quaedam imaginaria iussa miscendo, siue vigilantium siue dormientium. Aliquando autem nonnunquam ipsi faciunt. Sed quæ naturalibus signis futura prænosciunt quæ in omnem sensum venire non possunt antè prædicunt. neq. n. qui a præuidet medicus, quod præuidere nescit huius artis ignarus: idèotamen diuinus habendus est. Quid autem mirum, si quemadmodum ille corporis humani perturbata vel mortificata temperie, seu bona vel mala futura, prouidet valetudines, sic Dæmones in æris affectione sibi notas nobis ignotas futuras præuident tempestates, aliquando etiam hominum dispositiones non solū voce prælatas: verum etiā cogitatione cū suis quædam ex animo exprimuntur in corpore tota facilitate prædicunt atq. hinc etiā multa futura pronunciant alijs: videlicet mira qui ista disposita ignorarunt. Hæc Augustin. SIGISM. Et igitur ipsis credendum? VLRIC. Prorsus non. SIGISM. Quare? VLRIC. Quoniam ipsi etiam Dæmones quandoq. falluntur, & et homines fallunt & decipiunt. SIG. Da exemplū ubi falluntur. VLR. Legitur in legenda sanctorum Simonis & Iudæ, quod cū Varradach Princeps Regis Babyloniorum aduersus Regem Indorum bello decertare vellet, Magos & ariolos consuluit, ut super euentu belli responsa ab Idolis & Dæmonibus reciperent. At Dæmones responderunt & prædixerunt grande bellum futurum fore, & ex utraq. parte interfici præliantes. Postquam hoc Varradach audiuit in tristitiam incidit. Ap-
steliu

stolis autē Simone & Iuda in risum excitatis, ait Dux, me timor inuasit, vos autem ridetis. Dicunt Apostoli, cesset timor tuus nobiscum pax intrauit istam promissionem: hodie intermitte profectiōem, & cras hora tertia venient quos prēmisiisti cum legatis Indorum, qui pace vestra ad quasunque conditiones gratanter consentientes pactum firmissimū stabilient. Simili modo arioli videntes, dicentes Duci: Noli Domine hominibus illis credere, mendacibus, aduenis & ignotis qui idē aliqua loquuntur, ne exploratores teneantur. Isti Dij qui nunquam fallunt, dederunt tibi responsum, ut cautus & sollicitus sis. Quid multa? Crastino die venerunt nunci qui missi fuerant, & nunciauerant ita esse prout Apostoli dixerunt: Ecce q̄ Dæmones falsi extiterūt, mendacia p̄dixerūt: & p̄culdubio ipsi Dæmones si potuissent, & sciuisent, libēter vera responsa dedissent: cū illud mēdaciū eiisdē Dæmonibus in præiudiciū exierit. Sed q̄ futura ignorabant, idē seipsos fecerunt. Ita habes, q̄ et ipsi met Dæmones falluntur. Sed istud notandum est, q̄ ipsi Dæmones dubitant de euentu eorum quæ p̄dicūt. Quid igitur faciunt cū dubitant? ait Augustinus in dicto capit. sciendum, Sed ne, inquit, apud cultores suos pondus auctoritatis amittant, id agunt, ut interpretibus suis signorum suorum coniectatoribus culpa tribuatur, quando ipsi decepti fuerint vel mentiti: hæc Augustinus. SIGISMUNDVS. Pone exemplum. VL RICS. Legitur de quodam Principe, qui aduersus Romanos pugnare volens, Deos suos, id est, Dæmones & ariolos super victoria consuluit, qui euentum ignorant, ut tñ aliquid responderent, ne futura ignora-

re arbitrarentur, dixerunt: Romanos te vincere certum habere. Poteſt autem accuſatiuus ille, te, varijs modis conſtituere, ut ſi ipſe Dux Romanos viciffet, conſonum reſponſioni fuiſſet: ſi verò à Romanis victus fuiſſet, reſponſioni amputari Dæmonibus nō potuiſſet. Vnde igitur ambigua obſcuritate reſponſa ſolent dare. Item ſapientia etiam ſua eorum voluntate failunt, & mendacia dicunt: quoniam pleni ſunt inuidia, & gaudent dum homines in errorem mittunt & decipiunt. Vnde periculoſum eſt eis credere, quoniam neſcit homo, quando ipſi fallunt, vel fallere pro eorum conſuetudine nos volunt. Sic itaq; clementiſſime Princeps habes, quando ipſi ſecreta ſcire & futura prædicere poſſunt: & quòd ſides in eorum dictis ponenda non eſt, quia in eis non eſt veritas. S I G. Satis iam dubiorum noſtrorum occaſione vos hinc inde allegantes adiuiimus. Nūc noſtri propoſiti mens finem determinationis appetit. quid igitur in ſentias placet ut detegas. V L R. Quæ igitur dubia reſolui cupis?

CAPITVLVM SEPTIMVM.

S I G I S M Vtrum Dæmones, ſeu homines miniſterio Dæmonum poſſint turbare aërem, prouocare grandines, & nocere terræ: atq; hominibus morbos inferre, ſeu hominem ſterilem facere? V L R. Dico quòd non poſſunt, niſi quando & quibus, ac in quantum à Deo ex cauſa Maiestatem ſuam mouente conceditur. S I G. Super quas fundas hanc conſuſionem? V L R. Super prius deductis. inſuper Ioannes Damascenus, lib. 2. ait: Non habent Dæmones virtutes aduerſus aliquem, niſi à Deo diſpenſante concedatur, ſicuti in lob & in porcis, permiſſione
verò

verò Dei facta, & fortitudinem habent & transmutan-
 tur, & transfigurantur, in quacunq; volunt figuram se-
 cundum imaginem, id est, fantasiam. Item Gregor. in
 dialogo, libr. 3. ait: Absq; omnipotentis Dei concessione,
 nullam habet potestatem contra hominem malignus
 spiritus, qui etiam in porcos transire nō potuit, nisi per-
 missus. S I G. Quid est hoc, dicere, in porcos transire non
 potuit? V L R. In Evangelio legitur, quòd cū Christus
 Dæmoniacum curasset, & multas legiones Dæmonum
 ab eo eiecisset, petierunt Dæmones, licentiam à Domi-
 no, ut porcos ingredi possent, qua data, intraverūt por-
 cos, & in mare irruerunt, &c. Ecce quòd Dæmones non
 audebant porcos intrare, & eos molestare, nisi prius à
 Deo obtenta licentia. S I G I S. Cognosco itaq; quòd cū
 eisdem à Deo permissum fuerit, quòd ex tunc nocere pos-
 sunt? V L R. Rectè cognoscis. Vnde ait Hieron. super Ps.
 33. Itaq; de quibusdam in Psalm. dicitur: Fiat ~~Ang.~~ elus
 Domini persequens eos, id est, Diabolus seu spiritus ma-
 lus, quia Dominus creavit illum, & in sua habet pote-
 state. Ecce ex hoc habes, quòd sæpè Deus concedit Diabo-
 lo, ut persequatur homines. Item beatus A. gu. de diui-
 natione Dæmonum ait: Accipiunt autem sæpè potesta-
 tem & morbos immittere: & aërem vitiando n. orbidū
 reddere. & peruersis malefacta suadere. Nam beatus
 Aug. in lib. 3. de Trinitate ait: Ex ineffabili autem Dei
 potentatu fit, quod possint mali Angeli si permittuntur: cre-
 ntur: idè verò non possunt, quia non permittuntur. S I-
 G I S. Cū autē Dæmonibus talia facere à Deo permit-
 titur, possunt ne tunc pro eorum libito facere quantum
 volunt? V L R. Non, nisi tantum quantum eis facere per-
 mittitur:

mittitur: & ideo Augustinus eodem loco in libro 3. de Trinitate ait: ideo non possunt, quia non permittuntur. Sibiungit etiam, dicens: Neque enim alia occurrit ratio, cur Magi non potuerunt facere cinifes, qui ranas serpentesque fecerunt, nisi quia maior aderat prohibentis Dei dominatio per spiritum sanctum, quod etiam Magi confessi sunt, dicentes: *Digitus Dei est*, &c. prout Exo. cap. septimo dicitur. Vnde Ioannes Chrysostomus super Mattheum libro primo ait: Homines autem, non quantum vult, tentat Diabolus, quoniam quantum ad se nunquam cessaret à tentatione, neque enim habet alium alium. Non enim manducat nec dormit, nec aliud operatur, nisi ut tentet, fallat, & subvertat, hiccibus illius est. Ecce ergo, quod Ioannes Chrysost. dicit, non quantum vult, &c. tentat, &c. Vnde in libro 2. senten. distin. 7. Petrus Lombardus ait: Dæmonum autem scientia & virtute exercentur etiam artes Magicæ quibus tamen tam potestas quam scientia à Deo data est, vel ad fallendum fallaces, sicut Ægyptios, & etiam in ipsos Magos data est: ut eorundem spirituum operatione viderentur admirandi, à quibus erant damnandi, vel ad monendum fideles, ne tale quid facere pro magno desiderarent, vel ad exercendum seu probandum iustorum patientiam: nec putandum est, Dæmonibus hanc rerum visibilium materiam ad nutum servire, sed Deo potius, à quo hæc potestas datur. **SIGISM.** Nunc si possibile foret, te ducere cuperem scire, quando Deus gloriosus Dæmonibus concedat, & permittat nocere terræ & hominibus, ac subvertere aërem & aquas, &c. **V. L.** Gravis est hæc questio, qui. n. nouit Dei voluntatem unde clamauit Apost. Paulus ad

lus ad Rom. 11. O altitudo diuitiarum, sapientiae & scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia Dei, & inuestigabiles viae eius, quis enim cognouit sensum Domini, aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei. **SIGISMVN DV S.** Etsi arcana cuncta Dei inuestigare non liceat, loquamur tamen quantum nobis ab alto de gratia conceditur. **VL R.** Dico itaque, quod saepe numero aëres perturbationem, tempestates, tonitrua & alia absq; ministerio Dæmonum posse fieri, & dispositione naturali, Planetarumq; motu, diuina bonitate astracursus suos agere permittente, & de illis causis satis Philosophi tractent, prout Aristoteles in libro Meteororum scribit. **SIGISM.** De hoc non est dubium, quin naturali motu talia fieri possint. Sed quaestio est, quando Diabolo concedatur hæc faciendi potestas. **VL R I C V S.** Misericordissimus Dominus Deus, qui singulari sua pyssima prouidentia ob utilitatem hominum disponi quandoq; talia permittit, in pœnam correctionis peiorum, quandoq; in tentationem augmentandorum meritorum, quandoque in prodigium futurae gratiarum actionis. **SIGISMVN DV S.** Quomodo igitur Deus peccata in hoc punit? **VL R.** Quandoq; scienter, quandoq; ignoranter. **SIGISM.** Quomodo scienter? **VL R.** Ut cum homines puniuntur manifestè, scienter aspiciunt propter delicta se punitos fuisse. Sic cognouerunt homines in Sodomæ & Gomorræ subuersione, se ob peccata eorum punitos fuisse. Sic etiam, cum cunctis uidentibus Abyron & Datban terra absorbit. **SIGISMVN DV S.** Sed quomodo ignoranter? **VL R I C V S.** Hic punitus respicit præsentem materiam, ignoranter itaq;

quandoque Deus punit peccatum per Angelum, quandoque per hominem, quandoque per Diabolum. S I G. Prebe ubi per Angelum correxit? V L R. Dicitur. n. Esaia 37. Cum Sennacherib venisset ad obsidendum Hierusalem, egressus est Angelus Domini, & percussit in castris centum & octoginta quinque milia virorum: ecce itaque, quod Deus per Angelum suum punivit superbiam Assyriorum, tot millia eorundem occidendo. Sic duritiam Pharaonis & Aegyptiorum punivit per Angelum omnia primogenita Aegypti interficiendo. S I G. Quomodo autem punit per homines? V L R. Exempla plurimae habes in c. Remittuntur. 23. q. 5. in ver. Hinc notandum, &c. Itaque populos Hebraeorum per Nabuchodonosor. Item per Antiochum. Item per Titum & Vespasianum punitus est, &c. Dicit enim ibi textus: Assur, id est, Sennacherib, erat virga furoris Domini: quia per eum innumeras gentes divina iustitia flagellare disposuit. Sic Attila Rex Hunnorum flagellum Dei sese nominavit. Item subiunxit textus: Ipse vero Assur non cognovit, quia in superbiam elatus, victoriam quam affectus fuerat, non divina potentia, sed suis viribus attribuit. Unde contra eius superbiam loquitur dominus: Nihil gloriabitur serra contra eum qui secat, aut exaltabitur securis contra eum qui cedit in ea: hac textus in dicto ca. Remittuntur. 23. quest. 5. S I G. Nunc ad tertiam speciem, scilicet quomodo per Diabolum punit. V L R I C V S. Et hoc ad materiam facit. Audimus enim supra in Psalmo supra Prophetam dicentem: Fiat Angelus Domini, Diabolus, persequens eos, &c. cum alijs enumeratis auctoritatibus. Et ita affligitur quique peccator in corpore:

in corpore: quandoq; in rebus. In corpore videmus tor-
 queri Energuminos, Daemoniacos & obsessos: sic etiam
 videmus propter peccata multas infirmitates homi-
 nes contrahere. Et ideo dixit textus in ca. Cum infirmi-
 tas, de pœnit. & remis. ubi ait: Cum infirmitas corpora-
 lis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino
 lāguido quem sanauerat: Vade & noli amplius, peccare,
 ne deterius aliquid contingat. Presenti decreto statui-
 mus & precipimus Medicis corporum, ut cum eos ad
 infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant
 & inducant, ut Medicum animarum aduocent, ut post-
 quam fuerit homini de spirituali remedio prouisum, ad
 corporalis medicinae remedium salubrius procedat, cum
 cessante causa cesset effectus, &c. hactenus. Exemplū
 habes de Nabuchodonosor Rege Babyloniorum, qui
 propter peccatum superbiae tantis calamitatibus men-
 tis & corporis effectus fuit, ut quadrupes incederet,
 bouē se fore arbitratus, gramina comedisse dicitur, &c.
 Vnde succedit tex. in cap. Si per sortiarias, tricesima
 tertia quæstione prima, ubi textus: Si per sortiarias
 atq; maleficas artes occulto sed nunquam in iusto Dei
 iudicio permittente & Diabolo preparante concubi-
 tus non sequitur, &c. Ecce canonem determinare, quod
 occulto Dei iudicio procurante Diabolo homo maleficari
 potest. Et sic habes, quod Deus in ferendis pœnis utitur
 Diabolo pro ministro. SIGISM. Quomodo igitur
 Malefica mulieres asserunt, & credunt, se ipsas talia
 facere, videlicet turbare aërem, procreare tempestates,
 morbos inferre hominibus? VLRIC. Ipsæ duntaxat
 pro earundem stultitiam se talia facere credant: &

tamen sua credulitate decipiuntur. **SIGISM.** Vt quo? **VLRIC.** Nam cum vt Diabolus ex motu elementorum cognoscit mutationem aëris, & tempestates fieri debere: quas tamen ipse Diabolus, vt supra diximus, facilius & citius, quam homo præscire poterit: Vel dum diuina permissiōe aliqua plaga, & peccatorum correctio super terram iusto Dei iudicio cadere debet: cuiusquidem plagæ, & correctionis ipse executor diuina prouidentia deputatur: ita vt huiusmodi plagam prænoscat futuram, ex tunc cōmouet mentes huiusmodi Malckiesarum mulierū, aliquando easdem persuadendo: aliquando ob inuidiam, quam tales scelera mulieres aduersus proximum gerunt, in vindictam mouendo easdē sollicitat, quasi ipsas mulieres doceat huiusmodi tempestates, & aëris turbationes prouocare. **SIGISM.** Quid facit igitur, cum easdem docet: aut quomodo ipsas instruit, vt ipsæ mulieres huiusmodi incommoditates prouocent: & suo maleficio perficiant? **VLRIC.** Consulit & docet eas aliquid stultum & factuum facere: Et quod ad huiusmodi factum nihil pertinet. **SIGISM.** Si stultum, quid igitur eos docet? unde namq̃ prouenit, quòd postquam mulieres huiusmodi documenta sequuntur, pro earundem voluntate tales tempestates succedunt & eueniunt? **VLRIC.** Ecce cum Diabolus præuidit, vel ex cursu natura, & elementorum, vel ex permissiōe diuina, super aliquam terram plaga infligere debere, sibiq̃ potestatem faciendi concessam esse: & sic huiusmodi euentum alias futurum fore: perficit vt mulieres huiusmodi scelera credens, se ex doctrina Diaboli talia efficere: Diabolus in-

lus instruit easdem, vt quandoq; accipiant lapides si-
 licis, & versus Occidentem pōst tergum proyctant: ali-
 quando vt arenam aquæ torrentis in aërem proyctant:
 aliquando quòd in vna olla pilos porcorum bulliant:
 aliquando q; trabes vel ligna in ripas transversaliter col-
 locent, & sic de alijs facultatibus. Et tamen talibus fa-
 ciendis communiter Diabolus præfigit eis diem & bo-
 ram, vnde fatuæ huiusmodi mulieres Diaboli doctri-
 na credentes, talia & alia his similia faciunt. Itaq;
 postquam ipsæ talia fecerunt, ac succedentibus tempe-
 statibus, gradinibus & alijs incōmoditatibus, quas Dia-
 bolus aliàs in tali tempore nouit, vt præmissum est, pro
 futuras, ex tunc credunt illæ sceleratæ fatuæ mulieres
 euentū huiusmodi ex factō earū processisse: cum tamen
 talia earum facta non possent vnica guttam prouocare.
 Verūm ex pōst huiusmodi mulieres gratificantur Dia-
 bolo, adorantes eum, & immolantes ei holocausto-
 mata, vel qd aliud eidem offerentes. Nam quis tam bo-
 bes mentis est, qui credere posset, q; ex huiusmodi fatui-
 tate & mulierum stulta operatione, vna tam immensa
 sphaera aëris & alia elemēta deberēt cōmoueri interim,
 vt gradines & fulmina puocarentur? S I G. sed quid
 ad hoc dici? videmus namq; vnā totam saepe terram pi-
 clitari, in qua non omnes hoīes deliquerunt. V L R. Sæ-
 pē iustus perit cum impio: sic etiā quæ punitur p alio.
 Nam Gen. 19. legitur, quòd dū Sodoma & Gomorra p-
 pter peccatū submersæ fuerunt: certè pariter aliæ ciui-
 tates cum eis perierunt propter vicinitatem, vt Segor &
 Ilegor: & tamen hæ ciuitates non peccauerunt. Sic Re-
 gum secundo videmus, dū Dauid cum Domino populū

numerando peccasset, quòd propter peccatum David, & sic unus hominis, multitudo hominum, & sic multa milia hominum perierant & mortui sunt. Cum autem legimus, Deum tam innumeram multitudinem hominum percussisse propter peccatum numerationis unus duntaxat hominis, quomodo igitur punit Dominus populum suum propter graviora peccata, reputa propter Hæresim & blasphemias? Cum autem tales mulieres, ut ait textus in capitu. Episcopi. 26. questione quinta, Deum abnegant, & se Satana tradunt, Diabolum adorantes, & sacrificia sibi offerentes, quis dubitat, quin una tota villa, in qua tales sceleratæ mulieres degunt & tollerant, infeliciores omne & huiusmodi ruinam diuinæ ex maiestatis ultione timere habeat. SIGISM. Videmus itaq; determinationem duarum causarum, quibus Diabolus nouit futuras tempestates, videlicet, causam motus astrorum & dispositionis naturalis: alteram diuinæ ultionis seu correctionis peccatorum. Quid igitur erit, cum huiusmodi nocumenta probis & iustis hominibus euenerint? VLRICVS. Posuimus superius etiam alias vias diuinæ permissionis, videlicet, quid quandoq; in tentationem iustorum ob augmentandum meritum permittit Deus. SIGISM. Ostende. VLRIC. Nonne lob iustus, & laudans Deum erat? Et tamen tentauit eum Dominus in bonis, agris, armentis, & gregibus: & ex pòst in corpore, dando tentandi potestatem Diabolo, qui etiam eum grauissimo ulcere percussit: & quia his omnibus repletus est lob patiens & humilis, vnde apud Deum meruit. Nonne Beatus Antonius eremita, vir religiosus

religiosus & Deo amabilis fuit, nonné saepius à Diabolo tentatus, & grauiter percussus, donec quasi defecisset, ac ut sic meritum ampliatum eius fuit. Legitur enim in legenda eiusdem, quòd Antonio in quodam tumultu luctante multitudo Demonum eum ita cede varia lacerauit, quòd minister eius de villa veniens, quasi mortuum proprijs bumeris ad villæ hospitium reportauit: quo audito, conuenerunt vicini, & cum post plantum funeris media iam nocte dormirent, Antonius subito renouiscens, vocato ministro, fecit se in silentio ad tumulum reportari, ibique ex priorum vulnerum dolore prostratus, cum ex animi virtute conflictum Demonum prouocasset, & statim illis in varias bestiarum formas mutatis, ab eorum dentibus, cornibus, ungulibus laceratus fuisset, subito radius quidam lucis Demones & tenebras fugauit, statimque sanatus, Christum presentem intelligens dixit: Vbi eras Iesu bone, ubi eras, quare à principio non affuisti, ut curares vulnera mea. Et vox ad eum facta: Antoni inquit, hic eram: sed expectabam videre certamen tuum. nunc autem, quia viriliter dimicasti, in toto orbete faciam nominari. Hæc Vincentius in historiis lib. 14. recitat Athanasium notasse. Vnde dicitur lac. 1. Beatus vir qui suffert tentationem, quia cum probatus fuerit, accipiet coronam uitæ.

CAPITVLVM OCTAVVM.

SIGISM. Nunc satis habeo, ex facto talium mulierum, neque tempestates, grandines, seu alia mala fieri posse, sed duntaxat vel ex motu naturali, vel permissione diuinæ bonitatis, qua vel in pœnā vel in meritum ex sua ineffabili pietate talia exenire Diabolorum ministerio

nisterio permittit. Idcirco placet iter nunc ad alias quaestiones dirigere. Vtrum Malefici & Striga possint ministerio Daemonum seipsos, ac alios homines in alias formas specierum seu animalium mutare? *V L R I C.* Ex causis supra dictis possunt attamen apparenter & sic prestigijs facere. *S I G I S M.* Quidnam est prestigi-um? *V L R.* Ars transformandi formas iuxta apparentiam. Prestigium dicitur quasi praestringens oculos prout ait Isidorus etymologiarum li. 8. Ita ut ipsi Demones praestringendo oculos faciant apparentiam, qua homo iudicat rem alterius formae esse, quam sit, ita ut quis videns hominem, credat eum esse asinum vel lupum, & tamen unusquisque retineat formam suam, quamque oculi nostri decipiantur, & ad aliam speciem erroneo iudicio deducantur. Sic Simon Magus perstrinxit oculos Neronis, & carnificis, qui decollando arietem credidit se Simonem decollasse, in oculis suis ministerio Diaboli perstrictis deceptus. Item legitur de Sancto Machabio Aegyptio eremita, prout recitat Vincetius li. Hymnor. 18. quum Aegyptius quidam amore vesano alienae uxoris arderet, nec ad effectum concupiscentiae peruenire posset: eo quod illa virginitatem suae coniugis nimis amaret, & maleficum precatus est, ut aut ab ea se amari faceret, aut a marito proprio repudiari, qui multis illecebrarum muneribus, solito suae artis ingenio fecit illam equam videri. Ita vir eius turbatus, quum equam suo lectulo iacentem videret, ingemiscens flebat: eo quod illam alloquens, nullum responsum audire poterat. Adductus ergo presbyteris, quid illa pateretur ostendit, & ut sic quidem calamitatis causam agnovit. Illigatam igitur

igitur eam in morem iumentum ad desertum duxit. Cum autem iam villa sancti Macharii propinquaret: monachi arguebant eum, cur cum equa ad monasterium veniret. Et respondit, *Vxor inquit mea hæc fuit: sed in equam conuersa. Iam tertia dies est, ex quo cibum non sumpsit. Quod cum sancto Machario, cui iam Deus hoc ipsum notum fecerat, retulissent: Vos inquit equi estis, & equorum oculos habetis. Illa namque mulier est: nec in illam naturam transfigurata videtur: nisi in eorum oculis qui præstigijs vanitate falluntur. Mox aquam ei benedictam infundens, oratione completa subito eam omnibus videri feminam fecit, eamque reficiussit, & cum viro suo reuertit, dicens. Nunquam à communione sanctorum mysteriorum, neque ab Ecclesie oratione discedat. Hæc enim idcirco perpeffa est: quia per quinque septimanas mysteria diuina non attigerat. Ecce igitur, quod non omnium oculi erant perstrikti: quia oculi beati Macharii non erant perstrikti. SIGISMUND. Profectò hæc Historia multum facit ad propositum. VLRIC. Certè quadam vice ea de re cum colendissimo domino Ottone, ex Comitibus de Sonnenberg, Episcopo Constantien: qui etiam multarum rerum cognitionem habet, ac literis pro magno desiderio intendit, disputavi: Hic eandem historiam in medium attulit, quæ me in materia præstigijs, propter eiusdem domini Episcopi auctoritatem, & frequens studium suum, cuius etiam ego humilis famulus existo, & sub clementie eius etiam alijs me foveo, plurimum mouit. SIGISM. Cuperem au-*

dire

dire aliquos modos, quibus apud oculos hominum una res apparere pro alia possit. *U L R I C.* Saluo iudicio melius sentientium, duos vel tres adducam, secundum quod ego meo ignaro ingenio colligere potui: & iuxta mentem beati *Thomæ* super 2. sententiarum, distinctione octaua: ac aliorum Doctorum videtur mihi dici posse, quod uno modo Diabolus possit ludificatione sensus nostros ab inferiori mouendis fantasmata, & similitudines rerum existentium in virtute imaginatiua faciendae eas ad organa sensuum exteriorum defluere: sicut quandoque contingit in somnijs. Nam ex motu fantasmaticum in somnijs, cum defluxu eorum ad organa sensuum exteriorum, sicut ad oculum vel tympanum, in quo fundatur auditus, & sicut visus in oculo apparet nobis, quod multa videamus atque audiamus. Ita nobis vigilantibus aliquando apparet, quod multa videamus, sicut patet in freneticis, & acutè febricitantibus, &c. Secundo modo ex vehementi conuersione intentionis ad fantasmata, quæ facit, ut similitudo rei res ipsa videatur: sicut *Augustinus* dicit, quod quidam tanta conuersione recogitabat cuiusdam mulieris imaginem, quod ei carnaliter commisceri vigilans videbatur. Cum igitur Dæmon non ignoret hos modos, dico, quod Dæmon possit ita organa sensuum disponere, quod una res apparebit alia: Sicut ex abundantiâ humoris Cholericis, videtur gustui quod omnia sint amara, cum tamen aliquando sint dulcia, & descensu humoris sanguinei vel vaporum ignei ad oculos, videtur nobis quæ exterius apparerent quod sint rubea. Secundo dico, quod Diabolus potest ita disponere medium, quod una res videtur alia.

Et secus.

Et secundum sanctum Bonauenturam, aliquādo ex dispositione candelæ per artem confectæ paleæ videntur serpentes esse, & huiusmodi experimenta etiam multa fiunt à ioculatoribus. Cum autem Diabolus Magister sit ioculatorum, nemini dubium, quin subtilius Diabolus hæc operari possit. Item aliquando non res, sed similitudo rei & figura videtur: ita secundum glossam Beati Augustini Beatus Petrus vidit istud vas submitti de cælo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, serpentina terræ & volatilia cæli, ut dicitur actuum Apostolorum decimo, quæ nempe non corpora erant, sed imagines. Eadem visione beatus Benedictus totum mundum vidit. Nam in legenda sua dicitur, quòd totus mundus, velut sub vno solis radio collectus, ante oculos eius adductus est, ecce quòd erant rerum imagines. Ex præmissis itaq; inducitur ad alias quæstiones.

CAPITVLVM NONVM.

VTrum dictæ mulieres conueniant ad conuiuia, mutuò bibant & comedant, & sibi mutuò loquantur, ac se inuicem cognoscant. SIGISM. Gauderem etiam opinionem tuam de super audire. PLRIC. Ex prædictis satis cognouisti, quomodo quandoq; in somno, quandoq; in vigilijs fit representatio imaginationum, tam fortium, quòd homo credit se essentialiter hoc vel videre vel facere. Audisti etiam, quòd Diabolus quandoq; perstringit oculos & alios sensus hominum, ut homines autument, se hoc vel hoc facere. Etenim ut me satius intelligere possitis introducam historiam in legenda

genda sancti Germani. Dicitur enim ibidem, cum praedictus sanctus Germanus quadam nocte hospitatus fuisset, in una domo, & post cenam mensa iterum pararetur: admiratus sanctus Germanus, ipse quaesivit ab hospitibus cui denuò mensa pararetur. Qui cum dicerent: quòd illis bonus viris & mulieribus, quae nocte incedunt, mensam praeprarent. Noctē itaq; illa statuit sanctus Germanus vigilare. Et ecce vidit multitudinem ad mensam, in formis & figuris virorum & mulierum venientem, qui eis praecipiens ne abirent vel recederent: cunctos de familia domus istius excitavit, quaesivitq; ex illis si personas illas cognoscerent? Qui cum omnes vicinos & vicinas dicerent esse, misit ad domos singulorum & ecce in suis lectulis sunt inuenti & admirati. postea Dæmones per sanctum Germanum se esse spiritus malignos & peruersos dixerunt, qui sic hominibus illudebant. Ecce quòd spiritus se loco illarum personarum ostendere possunt, ita quippe, ut homines existimēt, huiusmodi imagines veras personas fore. Et sic ex illa habes historia, quòd eadem hora homo potest esse in uno loco, & nihilominus per spiritum apparere in alio, sicut illi homines hora noctis fuerunt in domibus, & in lectulis suis, & eadem hora eorum imagines praestigio Diabolico apparuerunt in domo hospitis cenantes. Sic etiam de Simone Mago dicitur in legenda sancti Petri: quòd Simo eadem hora in conclauis erat cum Nerone, & foras loquebatur populo, id est, imago eius per Diabolū foras loquebatur populo. Sic idē in bonis spiritibus & Angelis contingere solitum fuisse legimus. Nam Beato Ambrosio apparuit, quando fac-

do faceret officium in exequijs sancti Martini in ciuitate Tburonen. Dixit ei: Ego funeri exequium praebui: sed vltimam orationem vobis excitantibus exple-
re non valui. Et reuera ita inuentum fuit, sicuti ipse retulit, & tamen ipse Ambrosius eo tunc in ciuitate Mediolanensi fuit: quæ ad plures diætas distat à Tburonis. Vnde secundum Egidium in quodam quodlibeto dicitur, quod bonus Angelus in forma Beati Ambrosij fuerit in ciuitate Tburonen. & corpus Beati Ambrosij fuerit in ciuitate Mediolani. **S I C I S-
M V N D V S.** Ad quem finem properat hæc instructio? **V L R I C V S.** Ad hoc, vt concludam, quod homines sæpè existimant, se videre alios homines in certo loco constitutos, quorum tamen imagines dantaxat, vel in spiritu bono vel malo vident. **S I G I S-
M V N D V S.** Sed quod econtrà, anne quandoque Pythonica mulieres credunt, se proficisci in alium locum, cum tamen remaneant in domo sua? **V L R I C V S.** Superius iam audiui exempla: vnde sæpius credit homo se esse in alio loco vbi non est: ergo benè dicit textus in capitulo Episcopi, vigesima sexta questione quinta, vbi ait: Illud etiam non est omittendum, quod quedam scelerata mulieres retrò post Sathanam conuersæ, Daemonum illusionibus & fantasmatibus seductæ, credunt & se profitentur cum Diana nocturnus boris, Dea Paganorum, vel cum Herodiade & innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias: & multarum terrarum spacia in tempestate noctis silentio pertransire: vel eius iussionibus obedire velut dominae & certis noctibus ad eius seruitiū euocari: sed

utinam hæ solæ in perfidia suæ perisissent, & nō multos ad infidelitatis interitum pertraxissent. Nam & innumera multitudo hac falsa opinione decepta, vera esse credit, & credendo à recta fide deuiat. hæc textus. S I G I S M. Nōne cæteri homines possunt equitare & ambulare de loco ad locum tam de nocte, quàm de die? Quid igitur ipsis talibus mulieribus obstat? V L R I C. Certe non denego, quin huiusmodi mulieres & equitare & ambulare, tam super asinum, equū, bouem, seu camelum possint &c. sicuti alij homines, & more aliorum hominum. Et sic secundum cursum naturæ. Nos autem in eo casu loquimur, qui se vltra cōmunem hominum cursum extendit: videlicet, ut non possint in vna hora ad decem vel viginti miliaria proficisci. S I G I S M. Si igitur non vadunt de loco ad locum, & conuinia visitant, ut dicit supradictus textus, vnde igitur prouenit, quod homines in alijs ciuitatibus existentes, quos nunquam antea viderunt, cognoscunt? V L R I C. Ex præmissis claret solutio: quoniam per impressiones imaginationum seu representationem imaginum ministerio Diaboli factam hoc percipiunt: credentes se sensus corporalis p̄sentia cognouisse. S I G I S M. Saturati sumus de præmissis disputationibus, nunc de vltiori questione interrogemus: videlicet, an Diabolus possit in forma hominis cum huiusmodi mulieribus incubando commisceri, Et an ex huiusmodi coitu possint pueri nasci?

CAPITVLVM DECIMVM.

AN Diabolus possit in forma hominis cum huiusmodi mulieribus cōmisceri? V L R. Quāuis in superioribus

ribus plena. Tum auctoritates & rationes: tum etiā exempla & historia p̄ decisione huius satis sint introdu-
ctæ, vt tamen finem materiæ aggrediamur, Dico, q̄ ex
incubo & muliere non procreatur homo. Nec vnquam
inuentus est homo, qui ex spiritu & muliere natus sit,
præterq̄ Saluator Dominus noster Iesus Christus, q̄ sum-
mi Dei patris misericordia dignatus est, sine commix-
tione virili, de spiritu sancto ex gloriosissima virgine
in mundū nasci. Absit igitur apud me, quod homo sine
bōie de spiritu & maledicta muliere debet nasci. Nec
obstat, q̄ in comædia Plauti poetæ de Amphitryone legi-
tur, q̄ Hercules ex Ioue Deo, & Alcumena muliere Am-
phitryonis natus sit: & sic medius fidius dicatur quasi
medius filius q̄a fabula Poëtarum nefandissima fictio
est. SIGISM. Quid igitur respōdes ad allegatā glos-
sam Genesis. vbi dicit, Gigantes ex tali coitu natos ex-
stitisse? VLRIC. Dico, quod glossa opinatiuè loquitur,
& non concludit. SIGISM. Quomodo autem saluas
textum, qui dicit, quod exinde nati sunt Gigantes?
VLRIC. Dico, quod eo tunc surrexerunt Gigantes, bc.
homines potentes & magnifici, qui propter eorum potē-
tiam & Magnanimitatem dicti sunt Gigantes. SI-
GISM. Quid igitur de Merlino in Britānia supradi-
cto sentis? VLRIC. Sentio q̄ fuerit verus homo. SIG.
Cuius filius? VLRIC. Vtriusq̄ hominis, tam viri quā
mulieris. SIGISM. Quomodo igitur mater eius co-
ram Rege Britannia confessæ fuit, eum de incubo con-
cepisse? VLRIC. Me iudice errauit mulier à Damone
illusa, credens se Merlinum de semine incubi genuisse.
SIGISM. Vnde igitur conceptus est talis Merlinus?

VLRIC. Sic arbitror, quia fortè mater Merlini se Diabolo, proò dolor, dedicauit: vñ Diabolus imaginationem eius, vt præmissum seducens, sensusq; eiusdem perstringens, quasi eidem commisceretur: cuius èt corpus fortè per præstigium tumidum fecit, quasi fœta gruida incederet: ac adueniente tempore, fœti partus flatum diuina permissione propter eiusdē mulieris incredulitatem in corpore eiusdem moueri: vnde ipsa existimans se grauata & fœundam, ac prolem parere deberet. Itaq; ipse Diabolus diuina permissione ob incredulitatem mulieris in ventre eiusdem dolorem immiserit, & huiusmodi flatum extinguendo & alium puerum hōis alicubi furatū supponendo, apparentiā fecit occulto scio præstigio, quasi talis puer de tali muliere natus fuisset, quem expōst mater suscipiens, credens de corpore suo exiisse, enutrit. cū tamē talis puer ab alijs hominibus prænatus fuerit, & per Diabolum subtractus.

SI G. Sic audio, quòd Diabolus potest homini subtrahere puerum suum: & deferre ad alium locum & supponere alteri? **VLR.** Permittente Deo potest, præsertim non baptizatos pueros surripere.

SI G I S. Ostende hoc exemplo vel auctoritate. **VLR.** Diabolū super puerum non baptizatum habere potestatem, suscipe auctoritatem ex decreto in c. Postea & in c. sacerdos. de conse. dist. 4. vbi tex. Sacerdotes cū per exorcismi grām manum credentibus imponunt, & habitare maligno spiritu in eorum mentes contradicunt, quid aliud faciunt, nisi qd Demonia eijciunt? Item tex. 3. c. Dehinc eadem dist. dicit: dehinc iterum exorcizatur Diabolus, vt suam nequitiam cognoscens, iustum super se **DE I** iudicium

timens.

timens, recedat ab homine, nec iam contendat arte sua subvertere. Ecce quòd Diabolus arte sua potest subvertere pueros non baptizatos. Ex his infero ad proles & pueros, quos vulgus opinatur de milite Colonienſi per mulierem procreatos, prout ſuperius in hiſtoria latius tractatũ eſt. S I G. Dic quaſo, pro quo namq; habuiſti illum militem incognitum? V L R. Pro incubo & Diabolo. S I G I S. Pro quo autem filios? V L R. Ego ſaluo tamen iudicio melius ſentientium reputo illos pro veris hominibus: alicui tamen ſubtractis, & ibi, vt pramiſſum eſt, ſuppoſitis. S I G I S M V N D V S. Qualem autem exiſtimas illam mulierem fuiſſe, vt ſupra dictum eſt, Cuius ille Sicilia in mari arripiens uxorem auxit? V L R I C V S. Pro ſuccuba, & ſic pro Diabolo. S I G I S M V N D V S. Pro quo autem reputas filium per ipſam vt putabatur genitum, & poſtea in mari per eundem e ceptum? V L R Pro Diabolo, qui ſic in forma pueri apparuit. Nam & Helimandus in eadem hiſtoria ſentit, inquiẽs, ſi talis puer verus homo fuiſſet: nemini dubiũ, quin poſtquam mater eundem in mari arripuit, & ſubmerſit, mare ipſum tanquam cadauer ad littuſeieciſſet, quòd tamen non fuit factum, quia talis puer diſparuit, & amplius viſus non fuit: natura autem maris eſt omnia cadauer ad littuſe projicere. S I G. Nonne plures opinantur, quòd Diabolus vt ſuccubus poſſit cum viro coire, & ſperma assumere, ac ex poſt, vt incubus in muliere projicere, & exindi prolem generare. F L R. Mibi non videtur fieri poſſe: dato enim, quòd ſperma taliter colligere & immittere poſſet: hoc tamen ad generandum non ſufficit: quoniam Conſiliator differentia 15.

ait sic. Scire debes, quòd istud membrum, puta testicali, non est princeps virtutis generatiuæ. quamuis virtus in eo sit, vt opinatur Galenus, quia illud non potest agere suam operationē per se nisi per spiritū emissum à corde temperatum quantitate & qualitate, propter qđ virtus cordialis, quæ mensurat hūc calorē, vt possit facere suas operationes, sit principaliter generatiua, & virtus quæ est in hoc membro, est eius seruiens: & si aliquid in hoc habet, dominium est illud particulare. Vnde mibi videtur ex illa Theorica, qđ cum Diabolus huiusmodi spiritum à corde principiantem & illā generationis virtutem assumere non posset, clarum erit, qđ quamuis forte assumat sperma ex proiectione duntaxat huiusmodi spermatis, alijs nō comitantibus nihil generari poterit.

SIGISM. Ex supradictis & iā deductis video, te pedem figere super eo, qđ aut huiusmodi pueri sint Fantastici: aut verò alibi surrepti & suppositi. VLRIC. Bene habet & in illam partem videtur declinare Vincentius in 4. li. historia naturalis in c. 128. SIGISM. Nunc satis mutuo inter nos hac de re disputauimus. Expedit p̄ memoriæ tenacitate, vt nūc determinationis conclusiones paucis verbis per Epilogum detegere coneris. VLRIC. Saluo igitur iudicio Doctōrum quorumcunq; melius sentientium, quorum determinationi me submittere non recuso, quantum mibi visum fuerit, dicam. Est igitur meæ opinionis determinatio Prima, quòd Diabolus neq; per se, neq; ministerio hominum potest elementis, hominibusq; & animalibus nocere: vel homines ad generandum impotentes reddere: nisi quando occulto Dei, sed nunquā iniusto iudicio

vel ab

vel ob pœnam delictorum nostrorum, vel ob meritū tentationis nostræ augmentandum: siue ob diuinæ Maiestatis gloriam magis timendam, & per nos colēdam: seu aliam causam Deum mouentē, ipsa clementissima Pietas permiserit. Secunda determinatio est, quod cum ipsa Dei prouidentia occulto suæ bonitatis iudicio Diabolo nocendi potestatem permiserit: quod ipse Diabolus huiusmodi potestatem amplius extendere, quàm sibi à summo Deo concessum fuerit, non poterit, &c. Tertia determinatio, quod quamuis Diabolus permittente diuina Clemētia, ob incredulitatem hominum, vel aliam causam superius enarratam, posset perstringere oculos, aliosque sensus hominum obstruere: ita vt homines credant se alicubi esse, vbi tamen non sunt, vel videre id quod in se tale non est, vel apparere aliter quàm sit: hominem tamen vel animalia in aliam speciem veraciter immutare non potest. Quarta determinatio, quod huiusmodi malæ mulieres per multa miliarium spacia in noctis silentio non proficiscuntur: nec mutuo taliter proficiscendo conueniunt. Sed duntaxat ipsis somniantibus, vel imaginatione forti, vt præmissum est, laborantibus, per representationem specierum similitudinarium à Diabolo eis impressarum, hæc & alia ipsis apparent, quæ postea vigilando verè sibi accidisse, sic illuse credunt. Quinta determinatio, quod Diabolus, siue vt incubus, siue vt succubus pueros generare nullo modo potest: Sed huiusmodi pueri si inuenti fuerint, vel suppositi pueri, vel fantastici existunt. Sexta determinatio, quod solus Deus futurorum certus est inspector: & solus cogitationes hominum nouit, quodq; Diabolus per

3 5 se, siue

se, siue Magos seu Maleficos vera & futura prædicere
 alicui non potest, nisi ea quæ ipse pro subtilitate nature
 sue prior ex consideratione astrorum, & elementorum
 dispositione accidere debere noscit, vel quæ accepta li-
 centia à Deo facere intendit: vel hominibus ad faciendū
 persuadere in eorum mentes suggerendo proposuit: vel
 quæ ex moribus & gestu hominum coniecturando de-
 prebendit: nihilominus tamen ipse sæpe fallit, & falli-
 tur. Septima determinatio, quòd quamuis effectualiter
 huiusmodi maledictæ mulieres nihil efficere possunt,
 nihilominus tñ, quia instigante Diabolo tales mulieres,
 vel ob desperationem, vel paupertatem, vel odia vicino-
 rum, vel alias tentationes per Diabolum immissas, qui-
 bus non resistunt, à vero & p̃ssimo Deo recedentes, sese
 Diabolo deuouendo, ac eundē colendo, sibiq; Diabolo ho-
 locaustomata & oblationes offerendo, apostatant: hæ-
 reticam prauitatem sectantes. & propterea succedit. Ul-
 tima determinatio, videlicet, q̃ propter huiusmodi apo-
 stasiam, & corruptam voluntatem de Iure ciuili tales
 sceleratæ mulieres, quæ à Deo largissimo apostatarunt,
 & Diabolo sese dedicarunt, morte plecti debent, prout
 dicitur in l. multi. C. de Maleficis & Mathematicis.
 Vos igitur o mulieres mementote professionis vestrae in
 baptismo factæ: ac cum Diabolus vos tentauerit, estote
 fortes, & suis suggestionibus resistite, & resistendo si-
 gno crucis vos ipsas armate: scientes, quòd aduersum vos
 nullam habebit potestatem: quoniam cōtra signum cru-
 cis nullum stat periculum. Sumite exemplum beatæ
 Iustinae, in cuius legēda ita legitur. Erat enim quædam
 virgo in Antiochia ciuitate, Iustina nomine, quam qui-
 dam

dam scholasticus, nomine Agladius, videns frequenter ire ad Ecclesiam, in amorem eius incidit: multosque ad eam transmittens petijt in uxorem. quæ cum omnibus diceret, Christo cœlesti sponso se esse desponsatā: ille congregata virorum multitudine, voluit eam per vim raptare, sed non potuit: tunc iratus abiit ad Cyprianū Magum, promittens sibi duo talenta auri, ut Iustini per maleficia sua caperet: qui per Magicas vocavit Dæmonem, & ait illi: amo virginem de Galilea, potesne eam persuadere & adducere mibi? Qui promisit ei dicens: accipe hoc medicamentum, & sparge circa domū eius: & ego superueniens paternum sensum ei inijciam, & statim obediet mibi. Cumq; Cyprianus ita fecisset, sancta virgo tertia noctis hora surgens adorationem, sensit impetum Dæmonis. Signavit itaq; se & domum suam signocrucis, & Dæmonem signo crucis exsufflauit. Qui veniens ad Cyprianum, confusus, & cur virginem non adduxisset requisitus, ait: vidi quoddam signum thau. Iterum Cyprianus per artem Magicam alium Dæmonem fortiozem vocavit, & simili modo fecit. & similiter eidem accidit: tandem vocavit ipsum Dæmonem patrem, & ait illi: quænam est infirmitas vestra? victa est ab una virgine omnis vestra virtus? Respondit Diabolus: Nunc adducam tibi eam ad desiderium incorruptionis, tu tantum paratus sis. Tunc Diabolus in specie virginis ad Iustinam intrauit. Et sedens super lectum eius eandem tentando dixit: Hodie missa sum à CHRISTO ad te, vivere tecum in castitate: multum autem te video vexatam Abstinentia. Sancta autem virgo dixit: mer-

ces autem

ces autem multa: labor verò modicus. Dixit ei Diabolus: Deus in paradiso benedixit Adam & Euam, dicens, crescite & multiplicamini. Puto ergo, quòd si in virginitate manserimus, iudicium incidamus, quia verbū Dei continemus. Cumq; virgo turbata surrexit, & per spiritū sensit, quis esset qui ei loqueretur, signo crucis se signans. Diabolū rursus sufflauit q; disparuit. Deinde Diabolus Cyp. confusus apparuit, qui dixit ei, & tu nāq; victus es, ut ceteri subiecti tui: quomodo enim victi es ab una virgine Christiana? dic mihi quæ sit virtus victoria eius. Qui respondit, dicere tibi non possum, quoddam videri terribile signum & thau. Si autem virtutes huius signi vis addiscere, iura mihi, quod nunquam à me velu discedere, qui cū iurasset ait illi, vidi signum crucifixi & thau. & sicut cera à facie ignis fluxi. Cui dixit Cyprianus. Ergo crucifixus maior est. Qui respondit: etiā maior omnibus est, quia desertores Dei accipiunt ab eis sententiam ignis. Cyprianus autem ait: Festinabo igitur, ut amicus etiam crucifixi, ne talem pœnam incurram. Diabolus respondit: iurasti namq; mihi. Cyprianus ait: Contemno te, & omnes fumigantes virtutes tuas, meq; ipsum tibi denego, & me consignans, dico, Gloriam tibi Christe, & tu Dæmon recede à me. Abijt ergo Diabolus confusus: vnde Cyprianus Christianus factus est. Ecce ergo quantæ virtutis fuerit, & hodie existat signū sanctæ crucis, quo nos signare dignetur Christus, qui pro nobis in ligno crucis seipsum offerre, & nos salui facere dignatus est, qui viuit & regnat in secula benedictus,

Amen.

DOCTI

DOCTI ET ACUTIS-
SIMI IN SACRA PAGINA DO-
ctoris Ioannis de Gersono, Cancellarij
Parisiensis, Tractatulus perutilis de
probatione spirituum, inci-
pit feliciter.

Probate spiritus si ex Deo sunt, iubet
discipulus ille quem diligebat Iesus.
Neque enim nesciebat illam coapostoli
sui sententiā, Angelum Satanae trans-
figurare se in Angelum lucis, sic ut fiat
Demonium meridianū, dum pro tenebris erroris quas
ad tēpus calare permittitur, lucem veritatis claram se
fugit offerre. Patuit hoc apud sanctum Martinum vi-
sibiliter, & patet apud alios plurimos inuisibiliter, dum
teste Bernardo, sub specie magni boni & ardui, grāde pec-
catum aperit, suggerit, & inducit. Probare spiritus si
ex Deo sunt, non cui libet datum est, sed aliquibus per
spiritum sanctum, qui vnus existens, diuisiones gratia-
rum distribuit singulis, prout vult, ad glorificationem
corporis Christi, quod est Ecclesia, cui nunquam deficit
in necessarijs. Sicut igitur non omnium est propbeta-
re, nec omnium euangelizare, nec omnium interpreta-
ri sermones, sed aliquorum ex officio, vsque in finem se-
culi, sic nō omniū est probare spiritus si ex Deo sunt, sed
quibus datum est. Quales sunt spirituales, quos vnctio
docet de omnibus, qui & de omnibus iudicant etiam in-
ter diem & diem. Quale donum beatus Martinus, An-
tonius,

tonius, & plures alij leguntur habuisse. Probare spūs si ex Deo sunt, contingit multipliciter. Vno quidem modo, per modū artis & doctrinæ generalis, sicut per eruditionem sacrarum scripturarum diligenti pioq; studio conquisitam. Sunt nimirum scripturæ, in quibus putamus nos fidem habere, continentes artem, falsos Prophetas à veris, & ab illusionibus reuelationes cognoscendi. Alius inuenitur modus per inspirationē intimam, seu per internum saporē, siue per experimentale dulcedinē quandā, siue per illustrationē à mūtibus æternis effugantē oēs tenebras dubietatis. Hoc autē est māna absconditum, & nomen nouū in calculo scriptū, quod nemo nouit, nisi q̄ acceperit. Hoc Gre. in dial. hoc Aug. in de cōf. de seipso & matre. hoc Hugo de arra aīæ cū plurib. alijs notauerūt. Probare spiritus si ex Deo sunt, per regulam artis generalem & infallibilem, pro particulari quolibet casu, aut non potest, aut vir pōt humanitus fieri. Sed requiritur donū spiritus sancti, quod Apostolus nominauit discretionem spūum, quo dono sit, vt mēs nedum in se & de se sciat pbare spūs, si ex Deo sunt: sed et de alijs & in alijs noscit. Hic autē est modus certior alius à prædictis probandi spūs, quoniā primus est doctrinalis, secundus experimentalis, tertius officialis, s. officio hierarchico atq; spūali dono concessus. Itaq; sicut nemo nouit quæ sunt spūs, nisi spūs: ita nemo cognoscit infallibili certitudine ea quæ per solā experimentale notitiam sentimentū interius & sensum aguntur in alterius aīo. Quemadmodū ergo tradere regulam gñalē, quæ distingueret ineffabiler inter visionē somnialem, & illam quæ fit in vigilia, nullus facile posset propter varias similitudines inter
vtrūq;

utrasq; visiones, multò magis in proposito. Sit nihilominus homo vigilans, se certitudinaliter & experimēt aliter videre, quamuis non ignoret se habuisse in somnis visiones valdè vicinas, & similes suæ vigilie: adeò quòd somnium suum narrare somniando quandoq; videatur: quāuis dicat Seneca esse vigilantis omnia narrare. Scis similiter homo spūalis in vigilia veræ lucis diuinæ positus, videre se diuina, quæ inuat verè sentire, odorari & sapere, quia vigilat. Pōt nihilominus recogitare ex se, vel alijs, q nonnunq; homo ponitur in quodā somnio naturalis cognitionis, aut Diabolice illusionis, qui dum sic se habet, & quodammodo dormit ad diuina putare pōt q; vigilat adea, sicq; fallit. Vidit hæc B. Grego. asserens, spiritus Prophetarum non semper esse in potestate. vel in distincta cognitione Prophetarū, probās hoc per Nababan, qui ad David cogitantē aedificare domū Deo, respōdit: Vē quod est in corde tuo, vade & fac, quoniā dñs tecum est. Cuius contrarium ipsa nocte reuelauit ei Deus. Probate spiritus si ex Deo sunt ex primo modo, qui magis est ad propositū, videlicet per scripturā sacram et per bonos eruditos in eadē, quia verè peruersè viuētib. quale iudicium inter peruersum & illusorium reportare sperabimus, contingit multis, & sufficienter, quantum ad præsentem materiam, & ad cōem statum vitiorum. Qua super re ne, dū vnum, & ab vno, sed plures à diuersis tractatus composuit inuenimus, quos nunc manualiter habere fas esset, & diligēter inspicere, dum in hoc sacro cōsilio qritur tractari de canonizatione sanctorū, & ex aminatione doctrinarū suarū: p̄sertim vnius q; Brigida notatur, affueta visionib. quas nedū ab angelis, sed à Xp̄o & Maria,

& Maria, Agnete & cæteris sanctis familiaritate iunctis, sicut sponsus ad sponsam loquitur, se offerit diuinitus suscepisse. Est autem utrobique, vel in approbatione, vel in reprobatione periculum. Approbare enim falsas aut illusorias aut friuolas visiones pro veris & solidis reuelationibus, quid indignius, quid alienius ab hoc sacro consilio? Reprobare verò nunc eas quæ multifariè, multisque modis per diuersas nationes probata dicuntur, non parua exinde scandalorum in Christiana religione & deuotione populorum formidatio. Denique, in ipso etiam silentio & dissimulatione ex qua res in mediū posita est, nonnihil esse discriminis pertimescimus. inuenire verò medium aliquid, vel expediens inter hæc extrema, laudabile quidem sit, an affectabile sit, necdum satis cernimus exploratum. Probare spiritus per modū artis & doctrine, sicut tota deinceps versabitur intentio, nemo perfectè potest per solam sacræ Scripturæ eruditionē, qui nouetiam expertus sit in semetipso variam affectionum spiritualium pugnam, tanquam ascenderit nunc in cælos, nunc descenderit in abyssos, & uiderit mirabilia Dei in profundo. Nam, qui nauigent mare hoc mysticum diuersarum affectionum, quasi collidentium se fluctuum, enarrant mirabilia eius. Inexpertus autem talium quid nouit eorum? Hic autem est quartus modus probationis spirituum. Cæteram putat differētiā inter homines quos loquimur unum Theologum, alterum contemplatiuum, talem esse qualis est inter peritum in arte medicinæ, & inter expertum seu prætictum in eadem, quæ duo posse cōuenire in eodem, nullus dubitauit. Sic fit & fieri potest domino propitio, idem

idem sit in scripturis sacris eruditus, qui similiter in cō-
templationis exercitatione probatus est. Hunc verò ta-
lem vult habere materia præsens: sicut alia scripsisse, dū
de tractatu quodam spiritualium nuptiarū sermo fie-
ret inuenimus. Probare verò spiritus isto mō doctrinali-
ter, dum quærimus in aliquibus personis, quarum corda
neq. videre neq. scrutari datur: opus ut ab operibus signa
sumamus, dicere Christo: A fructibus eorum cognoscetis
eos. Fallit tamen vnum signum vel pauca, si non in vnū
plura cōglobaucrimus: ita enim tradit Tullius, ita Boë-
thius, ita Arist. in coniecturali cā faciendum. Sed quoniā
infinita est quidem huiusmodi signorum confusio: coar-
ctemus ad pauciora, & dicamus sub hoc metro. Tu, quis,
quid, quare, cui, qualiter, vnde require. Quis est, cui fiat
revelatio? quid ipsa cōtinet & loquitur? Quare fieri di-
citur? Cui pro cōsilio detegitur, qualiter venire: & vnde
venire reperitur. Probatio spirituum dū q̄ritur fieri, cōsi-
deretur in primis persona suscipiēs visiones, si sit boni &
discreti iudicij rōnis nālis: quia læso cerebro turbatur
quoq. iudiciū cōiissi, læsus fantasias patiatur, nō magno-
pere q̄rēdū est, à quo spū veniāt melancholica illusoriaq.
visiones, ut patet in freneticis, in agrotis varijs, qui vi-
gilantes se talia videre putāt, audire, gustare, &c. qualia
somniales patiūtur. Habet p̄tereā qualibet passio pro-
fundata suā læsionem, suā etatē, suum, ut Orig. loqui-
tur, demonium, patet in philocaptis, Zelotypis & iracun-
dis, in inuidis & auaris. Vnde Poëta: Qui amant ipsi
sibi somnia fingunt. Quærat ergo, si persona sit nouitia
in Zelo fidei, quia nouicius feruor citò fallitur, si carue-
rit, regente præsenti in adolescentib. & fæminis, quarū
est ar-

est ardor nimis auidus, varius, effrenis, ideoque suspectus. Rursus plurimum refert attendere qualis sit & fuerit persona, qualiter erudita, quibus assueti, quibus delectata, in quibus conuersata, si diues vel egena. In prima superbiam secretamque voluptatem: in altera fictionem timebimus. Hoc super omnia conuenit obseruare, ne lateat interior superbia spiritualis, quam Bernardus verè nominat subtile malum: quoniam & hæc de humiliatiōe sua nascitur de sordibus & cilicio, de ieiunijs & de uirginitate: imò & de sua morte, suoque contrariio trahit originem. Quid igitur erit tutum superbia, cum nec ipsa virtus tuta sit ab ea? Est autem superbia quedam in intellectu, dum non vult subiaci alieno iudicio, sed inuititur proprio quedam in voluntate dum renuit obedire, & hæc citius deprehenditur, ideoque facilius corrigitur quam prima qualitas visionum. Probatio spirituum reficit nedum personam quæ visiones patitur, sed visionum qualitates, si vera sint omnia, et usque ad animam propositionem: quoniam in spiritu veritatis falsitas non est, in spiritu autem mendacij mille quinq; sunt viae aperte, ut in vnica latenti falsitate decipiat. Hac ratione prohibuerunt à testimonio veritatis, quæ fatebatur Christus Dæmoniacos, & Paulus Pythoniassas. Si præterea sit in visionibus sapientia quæ sursum est, cum suis titulis quos Iacobus enumerat, primò inquit, pudica est, deinde pacifera modestia, suavisibilis, bonus consentiens, plena misericordia & fructibus bonis iudicans sine simulatione. Si rursus excedant hæc visiones cōem intelligendi modum, vel in scriptura sacra positum, vel in ratione naturali vel morali collocatum. Quod si non, videretur illud ascribi frustra reuelationi, quod in scriptura sua semel locutus est, &

est, & sicut Iob loquitur id ipsum non repetit. Quorsum quippe esset, ne dicamus vanū. visiones super visiones in immensum multiplicatas debere recipere, tanq̃ ab ore Dei prolatas, ac deinde certissima fide credendas. Sicq̃ demū nostra fides, nostraq̃ religio quā Deus, teste Aug. voluit super paucissimis contineri articulis, redderetur plus, absq̃ vlla comparatione q̃ lex vetus onerosa. Hinc clarae memoriæ M. Henricus de Bassia, comprimendam esset tot boīm canonizationē, scripsit. Hic alia rō sumitur, quoniā omissio diuinarū scripturarū studio magna pars Christianorum ad has visiones, ideò placētiores, q̃ recentiores adduceret oculos & aures prurientes: sicque nec iam nescirent, quia iuxta Senecæ verbū superuacua didicisset. Sicut opus in oī reuelatione Moyses & Helias, hoc est, secundum venerabilē Richardum testimonia legis & Prophetarū alioqui suspecta est. Et inde fit perspicuū, q̃ necessarij sunt Theologi, in canonizationibus sanctorum, & examinatione doctrinarū. Probatio spirituum requirit, vt persona cui visiones recitantur, habeat se prudenter, præsertim in principio consideret acriter, quare mouetur hæc persona secretū suū vadere, sup̃ quo fiet alia cōsideratio. Caue ergo quisquis eris auditor aut cōsultor, vt. n. applaudas tali personæ, & nō laudes eā, nō mireris quasi scētā dignāq̃ reuelationib. atq̃ miraculis. Observe potius, increpā dare, si erne eā cuius sic exaltatū est cor, elati sunt oculi, vt ābulent in magnis & mirabilib. super se, vt digna sibi videatur, q̃ nō huāo aliorū more opetur salutē suam p̃ doctrinā, s. scripturarū & sanctorū, cum dictamine rōis nālis, nisi consiliū habere p̃sumat, & putet nedū ab angelis, sed à Deo, nedū

semel in necessitatibus, sed pene iugiter, velut in quotidianis colloctionibus talem ammonere non sublimē sapere, sed sapere ad sobrietatem: quoniam verissimē ait qui dixit, Superbia meretur illudi. Et eo dignius quo instar Pharisæi latentem hærentemq; ossibus superbiam, sicut nec Phisicus febrilem calorē superbus attendit. Quidenim facilius, quā se viliissimum peccatorem dicere, sed veraciter simpliciterq; ita sentire, ex intimis, hoc diuini muneris est, non humani solius exercitiij. Enarratur exēpla sanctorum patrum, qui curiositate huiusmodi visionum vel miraculorum, tanquam perniciosissimam fallacissimamq; refugerūt. A qua se Augustinus liberatum in suis confessionibus gloriatur in domino. Quam propterea dominus Bonauentura abhorrendam nimis esse determinat, totoq; conatu repellendam. Nunc orationibus, nunc interpretationibus seu flagellationibus propriè mētis & corporis, exemplo illius, qui ut tentatione careret superbiæ, quæ fuit & obtinuit à dño, ut per tres menses Dæmoniaca vexaretur obsessio-ne. Alter sanctorū patrum, dū sibi Dæmon transfiguratus in Christū diceret, Ego sum Christus personaliter visitās, quia dignus es, confestim clausit oculos utraq; manu, vociferans: nolo hīc Christum videre, satis est ipsum in gloria si videro, moxq; disparuit. Alter sub alijs verbis similem in huiusmodi illusione seruabit humilitatem. Vide inquit ad quē missus sis. Ego certē talis non sum, & dignus sim hīc videre Christum. Alterum, quia nolebat intrare templum, dicens, sibi satis esse quod oculis corporeis aspexisset Christum: colligauerunt catenis, soluere ieiunium, carnibus vesci, vinumq; bibere compulerunt.

Sicq;

Sicq; timore compresso sanatus est. Opponat forsità aliquis ex Apostolo iubente: nolite inquit spiritum extinguere. Si sit ergo visio verè à spiritu sancto, qui nibilominus repellitur, quid hoc est, nisi spiritui sancto resistere, suamq; nascentem generatiuam suffocare? Sed profectò spūs sanctus qui se dat humilibus, nequaquā ex humiliatione, quam prædiximus, se subtrahet, intrabit potius, exaltabit, & in bñplacito suo deducet victor super excelsa aīam hanc in oculis suis vilem, & absq; vlla ruga fictionis humilē & simplicē. Porro dici non potest, quantū hæc curiositas vel cognoscendi futura & occulta, vel miracula videndi vel faciendi, sefellit plurimos, & à vera religione frequenter auertit. Hinc superstitiones in populis, quæ religionem inficiunt Christianam, dum sicut olim Iudæi sola signa quærūt, dum imaginib. exhibent latræ cultum, dum insuper hominibus necdū canonizatis, scripturis quoq; non Authenticis plusquam sanctis vel Euangelio fidē præstat. Probatio spūum considerat causam, quare fieri dicuntur visiones, præsertim, quo fine, nedū proximone dum apto, sed occulto & longinquo. Pōt itaq; finis proximus apparere bonus & salubris, & deuotus ad ædificationem aliorum: qui tandē prolabetur in multiplex scandalū, dum vel non respondunt vltima primis: vel aliàs falsum fictūq; deprehenditur in personis fuisse: tantæ reputari sanctitatis deuotionisq; docuit hæc ætas nostra deprecationib. dñorum Ioannis de Varenis & Io. Huss. & similium. Rursus, dū aliquid fieri potest per humanam industriam, fit hoc in vita, fit hoc in doctrina. quare necesse est vel quærere, vel expectare diuinam cælitus allocutionem? Hoc nēpē

tentationi Dei q̄ honoratiōi apparet similis. Caterum finis attendendus est, quare fit cōscatio talium visionū, & quali persona. Vtrum ad ostensionē, vel ad necessitatē. Vtrū ad dādum vel ad recipiendū consiliū. Vtrū fiat experto vel in experto taliū. Quod si videatur hac persona q̄rere tantum mō consiliū ne fallatur, videndum est, si paratā se monstrat obedire consilio. Alioquin iā de curatione vix spes erit: quoniam talis, ut dicit Io. Climacus, non iam eget Damone tentante se, q̄ factus est sibi Dæmon. At verò dicet aliquis: Hæc idcirco p̄sona nō credit alieno iudicio, q̄ de suo certa est per reuelationem intimam & secretā. Sed profectō nō est diuisionis Deus, ut vni timenti se reuelet vnū, & per alterum similiter timentē eū dicat vnū contrariū. Itaq; si visio ex Deo est, non dissipabitur in humiliantes se sub alieno iudicio p̄pter Deū: sed vigorabitur amplius & vincet. Quocirca tradimus pro cautela, q̄ in hmoi visionib. nedum suspensum teneatur iudiciū, exemplo B. Amb. & Lucan. presbyteri: sed dicatur reuerenter cum Petro: Exi a me Dñe, quia p̄tōr sum, quia vilis sum, quia visionibus tuis indignus sum, quas hīc neq; quero, neq; accepto, sed repello. Sit in alio, non in hoc seculo visio tua tota merces mea dñe Deus, & sufficit. Quid ad me de visionib. tuis in hac vita, quid de superiorum meorum monitionibus? mitte potius obsecro alium quem missurus es: & me meus sp̄s humili regat obscuroq; loco. Altera pōt addi super hmoi visionibus recipiendū cautela, qualem de somnijs tradidit vnus dicens: Si monitiones aliquæ bonæ, inquit, fieri videantur in somnijs, vel ex persona defunctōrū, vel aliunde recipiantur, quasi somnia non penitus abijciendo:

nequeis ex aduerso velut authenticis vel diuinis adhaerendo: recogitantur potius tanquam rememorationes aliqua ad faciendum bona, vel mala declinandū, iuxta somniorum qualitatem. Probatio spirituum considerat, qualiter & quō persona quæ visiones se habere dicit conuersatur, an in secreto, vel in publico, an in vita actiua vel contemplatiua, an in deuotione quæ nō tam offert vestimentis, & ceteris, aut si cōem habet conuersationē accommodatam his quibus conuenit. Hoc præcipuē considerare necesse est, si sit mulier, qualiter cū suis confessoribus conuersatur & instructoribus. Si colloctionibus intēdit continuis sub obtentu, nunc crebra confessionis, nunc proluxæ narrationis visionum suarū, nūc alterius cuiuslibet confabulationis. Expertis credite nominatim Aug. & dñō Bonauentura. Vix est altera pestis vel efficacior ad nocendū vel insanabilior: quæ si nihil haberet aliud detrimenti, nisi t̃p̃is preciosi latissimam banc consumptionem, abundē Diabolo satis esset. Habet aliud, scilicet insatiabilem videndi loquendi, vt interim de tactu sileā, pruriginem. Euenitq; illud de Didone apud Poëtam: Hærent infixi pectore vultus, Verbaq; nec placidam dat membris cura quietem. Cū tamen in pace sit Dei locus. Nullus idcirco mirabitur, si tales ad fabulas conuersi, auertuntur à veritate. Si præterea mulieres hæc curiosæ agentes sunt, quales notat Apostolus, semper discedentes, & nunquā ad scientiam veritatis peruenientes. Vbi aut̃ non est veritas: fit falsitas & vanitas necesse est. Probatio spūum considerat vnde spiritus veniat, aut quo vadat. Itaq; Bernardus testatur, hoc in se nunquam sciri datum est, qui tñ expertum se pluries

asserit.

asserit humiliter spūssancti præsentiā, & intimo motu cordis siue mentis sensisse. Mirabitur modo fortasse aliquis, quo pacto persona status inferioris dicat, se frequenter agnoscere vnde spiritus veniat. Præsertim cum dixerit Christus Nicodemo, vocē, inquit, eius audis, & nescis vnde veniat, aut quo vadat: quid porro quod in spiritibus diuersis multa inspirationis inuenitur similitudo? Est. n. spiritus Deus, spiritus Angelus bonus, spiritus Angelus malus, spiritus humanus, tam rationalis q̃ animalis. Pōt aut̃ similis visio spirari per quemlibet hunc spiritum suo modo, longè tñ diuerso, sed nec diuersitatem faciliter percipi, quæ similitudo nō scitur apud inexpertos talium, qui neq; per seipsos ex acumine ingenij, neq; philosophicis disciplinis, neq; per aliorum traditionē sciūt talia distinguere. Certè nec mirandum, cum paucissimos inueniamus, q̃ benè sciant secernere cogitationes & affectiones suæ rōalis animæ, vt rōnalis est: ab illis qui sunt animales, videlicet, in sensu cōi, vel organi fantasia: quem inuenies precor ex timentibus Deū peccatæue fugientibus: qui semper & in omnibus ad liquidum prospiciat dum tentationes vigent, si sensus enī sit tantummodò in imaginatione vel consensu in ratione. Addeò non facilè est discernere sensum à consensu, quātò plus hēt difficultatis. Probatio quaduplici prænominati spūs: dū videlicet instinctus vnus, vel inspiratio vebemēs tangit mentē, si sit à Deo vel ab Angelo bono vel malo, vel à proprio spiritu humano. Cuius rursus sensus portio duplex, superior & inferior ascripta est. Cuius sentire diuisionem perfectè dat illud verbum Dei, quod pertingit vsq; ad diuisionem spiritus & aīæ: qualem

qualem in se diuisionem passa erat quæ exclamauit: Magnificat anima mea dominum. Dehinc secernens spiritum ab anima, subiūxit. Et exultauit spiritus meus, in Deo salutari meo. Hæc interim sub compēdio cursum notata sint, quatenus cum ad singularia descendendum erit, facilius hac occasione data sapientiores diiudicent, persuasum habentes, viuere hominem, cuius nomen sit in lib. vitæ cui pluries, & in pluribus personis huius temporis datum est experiri & praticare omnia quæ dicta sunt.

TRACTATUS PER V-
TILIS DE PYTHONICO CON-
tractu, Fratris Thomæ Murner, libera-
lium artiū Magistri, ordinis Minorum.

Ad instantiam Generosi domini

Ioannis Wörnher de Wörz

sparg compilatus.

IN nomine ergo summi Iouis, exor-
diamur illud quod volumus narrare.
Gratia ordinis & formæ præsentem
tractatum triplici personarum distin-
ximus colloquio, ut non minus mate-
riæ amenitas, quam bonitas lectorem amicum alliciat.
Tum quia & alium eiusdem materiæ, per quam fidelem
Serenissimo principi Sigismundo Archiduci Austria
transmissum, & per Conradum Stürgel vtriusq; lu-
ris Docto-

ris Doctorem excellentissimum vigili indagine contem-
plum, Dialogo distinctum conspexi. Qui licet (ut dixi
suprà) fidelis sit, & huius sententiæ diffinitivus, non
poterit tamen eodem curiosus rerum indagator qui-
tari. Quare ut præmissi procedam.

Johannes Wörner / O Thomas mi dilecte, Tibi
ut compatiar humana coegit natura. Quid est, quod ca-
seris plus te male fortunatum natura constituit, male-
ficiatum reddidit à Pythonica dico mulier contractum.
Quæ inquam tua genitrici, ut ma euola nocumentum
asportaret, amicitissimo sibi obesse spopondit, tuo ut per-
cepi relatu. Sicequidem matris dilectio (instigante na-
tura) in peiorem partem secessit. Est ne pium tuis dictis
fideles præstare aures? Bonam inquam, fortunam Augu-
stinus Deam pluribus in locis retulit, & tibi cum disso-
na non solum homines, sed & Dii Deæq; nocere præsa-
munt, quod in tuo studio clarius innotuit, ubi non se-
mel, sed pluries quæ sumpseris nocumenta, claret quam
apertissimè. Thomas Wörner. Quàm gratum fo-
ret, generose domine, (si ingenij adesset copia) ut quia
me dignum inter disputandum iudicasti: angorq; soli-
citus, quod ita me isto tempore videam imparatum, ut
vix Gratitude aliquod vestigium satis dignè tibi it-
statum possim relinquere. Et autem famulandi cla-
rius innotescat voluntas, locum dabo verecundie, re-
sponsurus ad materiam propositam me conuerto. Mihi
quia compateris, benè dicis illud esse humanæ natura
ratione, nec animal aliquod simile sibi specie manda-
cat. Quæris demùm rem grandem, & humana inda-
gini

gini baud possibilem, cur natura me plus cæteris malè fortunatum reddidit? Secundò cur contractam? Tertiò, utrùmne pium sit credere si sit? Quare his tribus questionibus præsentem absolvam tractatum. Et quia præteritos ad memoriam casus deduxisti, magis flere quàm scribere libet res pauca homines insidiari, quoniam cunëtis qui placeat non credat quod modo uiuat, sed Deos Deasque inimicos habere, græue valdè. Augustinum autem quia allegas, quid respondeam latet penitus, nec aliquod patet refugium, nisi hoc vnicum, ut studium meum relinquam Deo (ut pollicitus sum) in Monasterio famulaturus, & modo illo superos meos precationibus reddere placatos.

Caspar de Nördspurg.

Ab inceptis fidedignis, quia recalcitro, expissimè, & tuò Thomæ, studium ad finem quasi peractum, asseris relinquere velle. Nescis quia multi in rebus bestis sumus inferiores. Hoc solum maximè excellimus, quod sapimus. Quantum ergo homo à Sapientia recedit, tantum ab homine alienatur, naturæ bestiarum proximus. Quantò autem Sapientiam sequitur, tantum a brutis elongatus, in hominis natura excellit. Fortuna quidem cæca, nec probum nec improbum, nec ullam hominis dignitatem, aut ordinem discernit: sed se vel citius peruersis moribus, animoq; ignobili, quippe ad vultum eius procliuiori concedit. Et tu scientiam refutando fortunam exposcis. Nec est in mundo aliqua fortuna, quam non augeat literarum notitia.

Nam

Nam dixit Aristoteles, ubi plurimus intellectus & ratio, ibi minima fortuna. ubi plurima fortuna, ibi minimus intellectus. Multo ergo magis ea Sapientia par appetenda, quæ hominem etiam supra hominem effert superis quam proximum reddit. Quod autem de Augustino dictum est, nihil concludit, nam seipsum reprehendit, in primo retracta. ca. primo. Cæpto igitur adbe-
 rere studio, licet & sic tui nauigij laudabimus felicitatem cum perueneris ad portum, te magnificabimus post rerum consummationem. Johannes Wörner. Iam oro ediffere Thomas, cur te plus cæteris natura male reddidit fortunatum: Est enim in Deo duplex providentia, generalis prima, qua Deus ipse res regit, secundum quod natæ sunt regi, ut dicitur 7. de Ci. c. 3. Sic Deus res quas condidit, &c. male regetis, quare diffortunij causa tu ipse es, aut saltem aliquid tui, ex parte corporis anime & contrarium. Secunda providentia specialis est, ex quadam dispositione procedens, secundum quam Deus providet unicuique hominum, secundum merita præsentia vel futura & occulta nobis, sibi tamen præsentia, quæ eius iudicia iusta sunt semper, licet occulta, ita quod aliquando aduersitas plus proficit quam prosperitas, secundum Boët. 4. de conso. Hoc ideo dixi, quia si te una illarum Dei providentiarum attingeret, iam ultra quaestio, cur plus cæteris sit infortunatus in ualida esse, nam dixit Paulus, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius. Sed de natura quaero, utrum naturale quoddam sit: te plus cæteris male reddens fortunatum. Thomas Wörner. De bene fortunato stat in trimembri divisione, ut habet Scotus, similiter & de male fortunato, cum

cum tot modis dicatur vnum oppositorum quot modis dicitur & reliquum : Primum, nullus dicitur benè fortunatus, propter actum vnicum fortuitum. Sic nec malè fortunatus, vnico infelici actu implicitus. Secundum, nullus dicitur benè fortunatus : quia semper benè ei accadat, sic nec malè fortunatus, cum nullus talis sit sine speciali miraculo. Tertium, est quis benè fortunatus, quia vt plurimum benè accidit per contrarium malè fortunatus. Nam dixit Aristotele, primo Ethicorum non facit vna birunda ver, sic nec actus vnicus fortuitus, benè vel malè hominem reddit fortunatum. Fortuna igitur tertio modo capta stante, causam quæris, cur illi vt plurimum bene, alteri vt plurimum malè accadat. Quod autem de Dei narrasti prouidentis, nihil mihi constat, cum naturaliter sumus loquuti. Circa naturam autem triplex reperitur philosophandi modus.

Est autem primus respondendi modus dicens, benè fortunatum magis esse dispositum, vt ipsum causa vniuersalis moueat, ad hunc locum magis quam ad alium, vt si aurum sit ibi, & fodiens ipsum inueniat, ergò secundum hunc dicendi modum qui est Theologorum, fortuna causam non intrinsecam rei, sed extrinsecam dicemus. Attamen Aristoteles quærit causam intrinsecam, quam dixit esse impetum. Sed si tu dicas, tu quæris causam vbi non est causa, nam effectus fortuitus nō habet causam. Dicendum, quòd notum sit Aristoteli. Quòd sicut illud quod euenit in pluribus, habet causam vt in pluribus vniiformiter, ita quod euenit in paucioribus & difformiter, habet reduci ad causam vniiformiter

miter agentem & per se. Causa autem intrinseca huius impetus est, secundum Aristotelem, cum dicat in li. de bona fortuna. Est ergo bona fortuna sine ratione nata. Bene fortunatus enim est, sine ratione habens impetum ad bona, & hæc adipiscens, hoc autem est natura. Inanimata enim inest tale natura quo impetu ferimur, sine ratione, ad quæ utiq; bene habebimus, & si quis interroget ab operante, quare sic facit, nescio inquit, sed placet mihi. Simile patet in his quæ à Deo aguntur. Etenim à Deo velle, sine ratione impetum habent ad operari aliquid. Et vult dicere, quod aliqui habent velle, ad quod sequitur bonum aliquod præter intentum, ex impetu & sine ratione & causa huius impetus est natura. Demum dicunt alij, non intrinsecam sed extrinsecam causam ponentes, non tamen ut Theologi, sed cælum, vel intelligētem mouentem cælum mediante cælo, ut Deus ipse immediatè mouens, hic cum alijs coincidit. **Iohannes Wörnher.** Ponis triplicem opinandi modum. Primus autem, quæ Theologorum asseris, non videtur in veritate posse persistere. Nec mentem quietare potest, quia dum quæri posset, quare ad propositum illius sequitur bonum, & non ad alterius propositum, quum etiam, quia est contra Aristotelem, qui non videtur aliquid nouum immediatè esse à Deo. Vnde ipse ponens mundum æternum, non posuit motum potuisse esse nouum, nisi secundum partes, ita quod totus non potuit esse nouus, ut habetur 8. Physicorum, quod Deus non potest causare nouum mundum, vel nouum cælum vel nouum motum secundum suam totalitatem. Secundus verò respondendi modus, qui fuit Aristotelis, non procedit,

procedit, quia dixit, quòd aliquis habet impetum sine ratione. Contrà, non est fortuna bona sine actu voluntatis, quia fortuna est effectus contingens consequens effectum agentis à proposito. Nunc autem actus voluntatis est circa obiectum ostensum à ratione, ergo talis impulsus ad volendum, non est sine ratione. Præterea, si natura impellit aliquem ad volendum & non ratio, ergo non esset fortuna quod evenit, sed casus, cùm hæc differentia sit inter fortunā & casum, 2. Physicorum. Tertius autem modus, qui dicit, quòd nihil sit effectus fortuitus, nisi illud, ad quòd causalitas cæli se potest extendere, non videtur vero consonus. Cùm aliquid sit in homine, ad quòd causalitas cæli non potest se extendere, sicut est volitio nisi occasionaliter mouendo appetitum sensitivum, secundum cuius inclinationem apta est voluntas inclinari. Cælum ergo quia non potest volitionem attingere, nec etiam causas ad eius causationē coniungere, ideò aliquid est in homine, ad quòd causalitas non potest pertingere, & per consequens nec fortunæ causa referri.

Thomas Murner.

Dilecte Iohannes, Absit longè à nobis, ut ea quæ Spiritus sancti instinctu, Theologia dictavit, falsa dicamus. Quod autem quæris, quare ad illius propositum & non alterius sequatur bonum, fortassis & quia sic voluit Deus ipse, cuius voluntatis inquisitionem suprà dixi infirmam: Aut qui passi indispositio, nam
Deus

Deus influit in quodlibet vniiformiter in quantum potest, secundum Aristote. & quia iste est dispositus, ille non, ideo Deus impellit istum ad tale propositum, ad quod consequitur commodum: illum autem non impellit, quia non inuenit in eo dispositionem requisitam. Et si ultra quaeris, quæ diuersarum dispositionum causa, semper deuenitur ad vnum primum, voluntatē dico primi entis, licet Philosophus illud forte non diceret. Quia verò de nouitate dixisti, non videtur Aristote. sibi ipsi contradicere, Dato enim, quòd oporteat aliquos effectus fortuitos novos reducere inmediate in Deum, adhuc sibi ipsi non videtur contradicere, quia certum tantūq. habuit Aristote. secundum propria sua principia, animam intellectuam esse à Deo immediate, & ad hoc attingere potest rationalis, cum sit immortalis, & ita aliquid nouum potest immediate esse à Deo. Quomodo autē illud possibile sit, causa breuitatis omissum relinquitur, tamen de hoc lege Scotum in vltima quaestione quolibetorum. Aut dicas, quoniam utiq. si sit propter diuersitatem causarum receptiuarum, nihil noui Deo imponitur, sicut sol immediate soluit glacies, & coagulat lutum, nulla posita nouitate in eo, ita secundum Aristote. hoc corpore organizato, Deus necessitate immutabilitatis, causat hanc animam & prius nō ratione indispotionis materiae, sicut nec sol causat alium & alium radium in aëre & in aqua, nisi propter diuersitatem recipientiū, qđ in perspectiuis nostris conclamatum est. Quid tamen secundum fidem & veritatem dicendum esset supra, loquendo de Dei providentia duplici, solus confessus es. Quod contra Aristote. facere videtur,

videtur, æquiucat. Nam Aristote. intellexit fortunā esse sine ratione consiliante, Non autem sine ratione volitum obiectum ostendente. Ad aliud autem dicitur, q̄ licet natura sit mediata causa illius euentus fortuiti, non tamen immediata, sed voluntas vnum intendēs, licet sit aliud eueniēs præter intētum, q̄ dicitur fortuna, non casus. Id cōtra q̄ est tertiū respondendi modum. Dico q̄ cœli causalitas ad omnia alia præter volūtātē se extendit. Si autem aliquis fortuitus effectus in voluntate ponatur, in Deum reducere oportet, qui omnibus p̄uidet & coniungit, cū dicat, imò & capilli capitis vestri numerati sunt. Hoc autē cū sit cōtra Astrologos, clarius de hoc loquar in quadripartito meo maiori. Queris igitur generose domine, Cur me plus cæteris, natura malè constituit fortunatum. Triplicem vidisti modum, babes enim duas extrinsecas causas, & vnā intrinsecam. Forte de intrinseca loquendo, talem impetum ad commodum non habeo, qui se tenet ex parte complexionis, non animæ vt habet Scotus, imò & Aristoteles. Quare diffortunij causa non sum ego, non est enim in potestate mea, mutare corporis complexiones aut staturam. Quis enim est ex vobis, qui potest ad staturam suam adicere cubitum vnum? quasi di. nullus. quare me excusatum oro, habeto. Si autem de extrinsecis causis loqui contingit. Primò de cœlo videamus, nec est in potestate mea diuersos planetarum stabilitumq̄ stellarum coitus mutare, hora generationis, seu meæ interemptionis. Si autem dixeris, quia dixit Ptolomeus, virum sapientem astris dominari, & opus stellarum ita adiuuare, quemadmodum seminator fortitudines na-

A a

turales

turales in libro *Almagesti*, & suo quadripartito. Verum
 quidem fateris, quia sapiens: ubi autem stulti & mihi
 similes manebunt, qui non solum astris damnum
 non possunt, nec parenti inconuenienti obiecto? Quare
 me secundo excusatum habeto. De alia autem causa
 extrinseca, quæ est Deus, parum sentio, cur cadere per-
 misit, confido tamen, ut in posterum gloriosus resurgat.
 Nam nostris terris equos quadrupedes cadere vidi, &
 ledere pedes. Vach. Iuuenis & inexpertus lupus, quem
 nullus unquam rusticorum clamor circumdedit. Cas-
 spar de Nidspersg. Dixisti Thoma supra, quare vnus
 plus alijs redditur male fortunatus. Nec ultra sit qua-
 estio congrua, cur contractum reddidit, quoniam coinci-
 dunt. Potiorem autem Theologorum rationem nescio
 aliquam. Sed insuper ad ultimam questionem mentem
 feramus, quæ quaerit, utrumne pius sit credere, si sit, volo
 dicere de hominum ligatione. Quod non sit, fides nostra
 concludit. Quæ Diabolum huiusmodi incursum cau-
 sam assignat, à quibus nec iuuenes, nec senes, nec probos
 nec improbos exclusos ostendit. De iuuenibus dicit Au-
 gustinus 21 libro de ciuitate Dei, cap. 18. Prorsusque scri-
 ptum est: Graue iugum filios Adam, à die exitus de
 ventre matris eorum, usque in diem sepulturae, matrem
 omnium usque adeo impleri est necesse, ut ipsi paruuli per
 lauacrum regenerationis ab originalis peccati, quo so-
 lum tenebantur vinculo, iam soluti multa patientes,
 nonnulli incursum spirituum malignorum patiantur.
 Et Hieron. dicit: Quid causa est, ut saepe bimuli & tri-
 muli ac vbera materna lactantes à Dæmonio corrup-
 pantur? De senibus ego ipse testis. De probis Iob, De im-
 probis

probis quamplures alij. Ergo concludere licet, Dæmonē non vetulas, nec aliquod naturale esse causam istius contractus. Deus autem ipse facienti facultatem tribuit. Johannes Wdrnher. Thoma Magister mi, & Preceptor charissime. Estimo ge:itoris mei dulcissimi mentem consimilem Theologorum opinioni, immaterialem estimantium substantiam. ligationum omnium causam (volo dicere) Diabolum, sumpta primum id exequendi à primo ente facultate. Videtur enim (vt dicit Arist. primo metaphysicæ) Deus omnibus esse causa & principium quoddam. Quare dixit commentator primo libr. de anima. quòd rei cognitio per suam causam est magis firma, quàm sui esse tantum. Dicunt vltra, quòd summi Dei permissione, & iusto Dei iudicio, indifferenter iusto atq; iniusto iuuenibus & senibus contingat, & ad illud allegant sua iura & Doctores Catholicos. Quod si verum sit, nescimus, nisi scientia larga, sicut capit Augustinus scientiam, 17. libro de Trinitate. c. 3. Dicit enim: Absit, quòd scire nos negemus, quæ testimonio didicimus aliorum. Tum quia est creditum, in hac communi non possum responsione contentari, Deum cunctorum causam assignando. Ab hoc enim ente cælum, & totam naturam pendere. 11. metaphysicæ Aristoteles expertus est. Præterea, omnium causa Deus, quid nostra proderunt scripta singulorum causas inquirendo. Sat est enim, Deum ipsum causam profiteri cunctorum. Non sit quæso hoc nostrum propositum, seu deliramentum. Præsupponemus enim, primariam causam plus cæteris influere. Qui enim ponit vnum agens tantum, quod omnia agat, tollit à rebus suas proprias

actiones. Quas si quis tollit, aufert & earum essentiam
nec habet (ut ait commentator) cerebrum naturaliter
aptum ad bonum. Exempli gratia. Pluviarum quarum
causa Deus ipse prima, secunda demum essentia quinta,
diuerso stellarum coitu, quæ tertio diuersarum exbe-
lationum motrix est pluuias inducentium, ut habetur
apud Aristot. in li. Meteororum. Naturas igitur rerum
rimaturi, longè Deus à nobis theologicè cum loqui con-
tingat, quod iustum est fatebimur. Et huiusce modi Theo-
logorum cōmenta ad præsens relinquamus. Nā huius-
modi opinionis est omnis nostrorum rusticorū caterva
repleta. Thomas Murner. Modestius à Iohānes lo-
quereris, si harum rerū plenior tibi esset intellectus: tua
infantiæ parcendū æstimo. Nescis quod dicit Aristot. Quia
maior est rusticorum fides, quam philosophorū & do-
ctorum virorum. Nam dicit Scotus li. 4. 34. dist. 9. 1. quod
duplex est impotentia in genere. Naturalis una, ad quā
membri sequitur mutilatio seu frigiditas, de quo nihil
ad præsens. Alia autem casualis, quæ fit per maleficiū:
& hæc fit per malignos spiritus, qui habentes pactiones
cum hominibus, seruant promissa, non quia veraces, sed
ut alij eis adhæreāt. Quia si nulla pacta seruarent De-
mones, nulli homines eis seruiret, & ut illi quibus ser-
uant promissa eos colant. Nā ex superbia sua præcipuè
appetunt honores diuinos. Deus etiam permittit eos ex-
ercere potestatem suam, ad impediendum aliquos, ab
aliquibus actibus, in quos possent, si non essent impedi-
ti, & hoc propter peccata eorum, vel propter aliquam
aliam causam occultam: & hoc modo magicus habens
pactum cum Dæmone, procurat ab eo, ut istum impe-
diat

diat aliquo actu, quoadiu aliquod signum à Dæmone
positum perseverat, puta acus curvata, vel aliquid id
generis. Iam enim vides, quid senserit Doctor subtilis,
cuius prius mentem commentum nuncupasti. Quid
autem arguis? omnia tua concluderunt argumenta v-
nicum illud, quòd Deum non debeamus immediatam
omnium causam referre, licet mediatam ponere nulla
ratione prohibeamur. Johannes Wdrnher. Secun-
dum verba Doctoris posita, posset quæri, quod reme-
dium esset adhibendum contra istud Diaboli impedi-
mentum? Scia tamen contraria contrarijs curari, quid
contra facta Diaboli? Si dixeris orationes, & tu cum sa-
nus sis, quo mediante scire exopto, cum te plus in tua
egritudine iurasse, & vetula maledixisse, quam orasse
seu sanctos inuocasse constet. Ergò non est verum quod
dicunt Theologi, quòd in huiusmodi necessitatibus san-
cti solum sint inuocandi, cum sit aliud, per quod me-
deri oporteat. Et tu dicis, te sanitatem recepisse vnius
hòis auxilio, quare te & illum excommunicat iudicare
consonum dixi. Age age quòd figmentum componis,
discendo, quia sanus factus ex tactu sacci vnius, &
aqua immundicijs scutellarum maculata, inuenistine
in naturalibus disciplinis, quarum professor es, his in
rebus huiusmodi inesse actiones? Nunquid verum di-
xi, facientem & consulem excommunicandos, & à Chri-
sti fidelium communione excludendos? Thomas
Murner. Video te generose Domine contra me furore
concitatum, quia verum dixi. Quid si deliramentum
protulissem? Adest viuis Matheus & Iacobus Mur-
ner, qui huius rei testes sunt. Nam in ore duorum sta-

bit omne testimonium. Figmentum autem quia medicis componere, scis enim & audisti questionem quam Scotus concessit, Demones pacta servare hominibus, seductionis causa, non quia veraces, quamdiu signum pro ipsos positum durat. Nam si aliquis sciens maleficium destrueret, non esset excommunicatus, sed opus faceret meritorium. Insidias (dico) Diaboli destruendo, & opera. Quare dixit Scotus, quod trifaria est illa questio, an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficium. Non enim solum licet, sed est meritorium destruere opera Diaboli, nec in hoc est aliqua infidelitas, quia destruens non acquiescit operibus malignis, sed credit, Dæmonem posse & velle fatigare, dum tale signum durat, & destructio talis signi imponet finem tali vexationi. Sic ergo saccum & aquam illam immundam puto signum mihi finis fuisse infirmitatis à Dæmone positi, & illud moram habuit anni: quod si post annum cum sacco fecissem, quod anni spacio factum fuit, nunquam pristina redditus fuisset sanitati. Nec mihi placet de illa materia loqui, sum equidem in iram preceps & conturbor, quia hominis vnius pessima voluntate, nunquam ante infirmitatem à me visum, tali miserabili pœna sine meis meritis, crucior per omnes dies vitæ meæ. Et nisi omnipotens Deus sua summa bonitate & clementia, me inter suorum sacerdotum numerum collocasset, quid facerem, Deo omnipotenti offero. Idcirco hac opinione Theologorum, quæ est secundum veritatem, velis (oro) contentari. Johannes Wörner. Thomas mi charissime, latetne de cautela Aristotelis. Qua opponentem informas, respondentem debere reddere furiosum.

furiosum, ut ab ipso materia relinquantur proposita, quæ
à te suscepi, esne similis mihi, qui omnibus do documenta
salutis? Furor verò si me cõprehendit, documentorũ meo-
rum virtus omninò euanesceat. Transeant Theologica,
hec sit quæstio, utrùm hominum ligatio naturali possit
ratione demonstrari, volo dicere utrùm ab actione na-
turali sit. Et videtur quòd sic. Iniuste equidem punitur,
qui nunquam deliquit. Sed ligantes puniuntur, ergo de-
liquerunt, patet maior in actu iudiciario, licet in operi-
bus diuinis non procederet, cùm aliquis punitur aliquñ
non reus, nunquam tamẽ iniusto Dei iudicio, de quo ni-
bil ad propositum. Patet minor in l. Multi. C. de male.
et mathe. Statuarum insuper hinc inde apud iudicia
publica sitarum, quæ denigrationis cã nisi huius actus
sua. Consueuerunt et ob huiusmodi noxã nostris terris
vetula igne cremari. Lögæ quapropter cõsuetudinis
non est vilis auctoritas, nec est verisimile, ut hæt Arist.
q̃ ab omnibus fertur, omninò deperdi posse. inoppositum
tñ fuit fides, ut dictum est. ergo quid dicendum sit oro
breuibus concludere. Thomas Murner. Dixi clarè in
superioribus generose domine, id sensu experiri, causam
insuper adiunxi, illa tamen quia non contentaris, dico
primo, nisi verba sequentia summè ponderaueris, huius
rei secretum vix patebit. Et quia licuit nunquam sen-
sibile negare effectum, ex insensibili causa procedetem.
Quare hominum fateamur ligationes causam inqui-
rentes, quæ quidem audimus, fari non prohibemur vi-
sa protestando. Sed quia diceres, fortè illad infidele
quoddam hominum dico ligationes naturali via eue-
nire posse. Ad hoc respondet Arist. dicens, naturam non

agere, nisi quia à superioribus causis mota quæ sunt Deus & intelligentia. Opus enim nature est opus intelligentiæ. II. Metaphy. Vbi videtur cōsentire Deum huius actus causam principalem & mediatam, ergo immediatas inuestigare nihil inhibendum. Est autem circa hunc ligationis actum multiplex opinio, multis autem commissis, quinque tamen posita sunt. Est igitur prima Theologorum iam posita: quatuor autem Philosophorum. Equibus est una dicentium, hunc effectum cum omnibus alijs esse à forma cæli, quam contrahi nouimus quenuquam suæ natalis & interemptionis hora. Dixerunt antiquiores nobis, sunt & experti, cæli signa per singula corporis membra ducatum obtinere sic, quia aries caput, collum taurus, gemini brachia obtineant, sicq; deinceps, quæ docent Astrologica, licet à modernioribus, puta iuristis contraheniat, minus tamē iuste, secundum quod in quadrupartito meo maiore libro primo expressi clarius. Est equidē in omni fama philosophia inferioris mundi corporum motus primos celestium itus atq; reductus arcanis quibusdam natura vinculis trahentes sequi. Sic enim crescente luna in animalium corporibus humores abundant, decrecente attenuantur, ut etiam humani corporis venas illic pleniores, hic laxiores reperies, quod in agrotantibus clarius apparet. Certius inquam certo venam seu membrū ferro tangi non debere luna supra idem ducatum habere. Summa igitur in naturali actione cæli ad disposita passa concordia. Quod patet, qui enim prioris lunationis meditata decubunt, natura eorū fortior morbo validius repugnat, in sequenti debiliior lenius succumbit.

Quoti-

Quotidianas etiam egrotantium affectiones quotidiana omnino lunæ applicationes ad primum locum trigonæ tetragonæ oppositæ & reditus mentiuntur, ob quod privilegium ij dies inter cæteros certo nomine discreti sunt. Nonnulli etiam numerosis obtinent experimentis ex diuersis lunæ mansionibus, diuersis suorum membrorum impotentis affici. Et hoc est, quod voluit Plato noster diuinus, de intellectu animæ, faciens duas circulationes, ita quod posuit cæli eosdem cum motibus animæ, id est, quod actiones cæli sunt eadem cum actionibus animæ, ut allegat eum Aristoteles 1. de anima. licet iniuste eum redarguat. Vsq. adeo quidem motus etiam, tam hominum quam cæterorum animalium primum Solis iter sequuntur. Sole siquidem oriente surgere progrediuntur, & ascendente cursu addunt, ac, tanquam motus absente duce quiescunt ad exitum illius iterum exituri. Post lunam autem & solem stellarum, tunc omnium quidem effectus certi, præter quod vulgo non adeo sunt ubi luminarium virtus approbati. Denique posset aliquibus, ut dicunt, rationibus persuaderi, hominum dico ligationes naturali via euenire posse, licet causa sit occulta. Homo enim ipse ab antiquis microcosmos est appellatus, quasi maiori similis mundo. Ex qua quidem Albertus similitudine intulit distantias duorum extremorum digitorum, & à planta pedis ad verticem concordare. Natura enim cui commoditas in omnibus, quam maxima cælo cuncta comprehensuro figuram impressit sphericā. Et idem quod in homine dicitur, diuiso homine per duas lineas orthogonallyter se secantes, sentiendum erit de maiori mundo. Nā omnes

lineas à centro circuli ad circumferentiam ductas equales esse necesse est. Quis autem mentis sanæ maiorem mundum esse mirabilibus plenum negabit? Cur ergo totidem vel saltem aliquorum mirabilium pluralitatem non continebit homo ipse, qui supra minor mundus dictus est. patet contra. Nam in Evangelio dicitur. *Predicate Evangelium omni creaturæ, id est, hōi cum omnibus convenienti.* Est autē homo omnium naturalium finis. 2. physici sunt & omnia ppter ipsum, ut cunctis dominiū imponat, secundū q̄ in Geneseos volumine cōtinetur. Habent etiam naturalia insitam naturalem obedientiam erga ipsum. Quare dixit Aristoteles solem & hominē ad hominis concurrere generationē, nisi quia superiora infimis præsint (hominis natiuitatū & interemptionū) contracta? Quid demū est, quia dixit, tempora pluuiosa pdesse piscibus, a quibusq; obesse, nisi quia secundū auræ diuersitatē, & inferiora variari necessariū infert argumentum. Quæ autē huius auræ diuersitatis causa, nisi hæc, quā Arist. in lib. meteororū assignat, dicēs: Quia necesse erat, hūc mundū inferiorē in quatuor elementa, cōtinuis superiori subiectionibus, ut ferē tota eius virtus inde gubernetur: Præterea in quolibet ordine essentiali destructo primo, destruitur ōne posterius 2. meta. Motus autē cæli est simpliciter primus, 8. physicorum. Ergo motus qui est sanitatis ad aegritudinē, est à cælo, alias esse non posset. Postremo verò diximus, omne mixtum esse corruptibile. ergo destructiuum principium in natura reperiri continens est, hoc enim est qđ voluit Scus li. 4. di. 49. q. 11. non est dare in natura potentiam passivam, cui non corresponsdeat actiua in natura. Cum alterum

alterum contrariorum fuerit naturale, & reliquum necessarium erit naturale. ex de cælo & mundo. Materia e-
quidē contrariorū eadē est, ut habet Cōmentator. Pateo
secundo, si met. n. oīs mundi species aliquod horribile &
destructivū, bētq; aliquod confortans & latificans per
propriam naturam. sic oīs ovīs lupum timet, quem non
solum vivū, sed & mortuum, instinctu nature visu &
gustu cognoscit, lepascanem, catus murem, & oīa qua-
drupedia leonē, oīa volatilia aquilā, finaliter oīa aīan-
tia boīem. Vult ergo hac opinio hominū ligationes na-
turali vi evenire posse, cælum tñ coadiuvātem æstimat
cām, inuenitq; rerum huius mundi concursus esse secun-
dum stellarū coitus, & gaudiū & victoria & tristitia
pendet exinde, & per illud indicatur tanq; per causam.
Johannes Wörner. Cōtrahanc opinionem dilecte
Thoma, quā Astrologorum suspicor, dicētium, ligationis
effectum esse à forma cæli, quam contrahit quisq; hora
sue natiuitatis, seu inter emptionis, videtur absurda.
Nam ut habemus 26. q. 2. lo. textus de superstitiosis.
Dicit enim, neq; ab hoc genere superstitionis (de quo in
textu) segregandi sunt, qui olim Genethliaci, propter
naturalium considerationes dierum, nunc autem Ma-
thematici vocantur. Nam & ipsi, quamvis veram stel-
larum positionem, cū quisq; nascitur, consequantur,
& aliquando peruestigant, tamen quod vel inde conan-
tur actiones nostras, vel actionum euentus prædicere,
nimis errant. Cuius igitur artis scientia vsq; ad Christū
fuit cōcessa, ut Christo edito, nemo exinde natiuitatem
alicuius de cælo interpretaretur. 26. quest. 3. Quod de-
mum infertur, quia planetis in singulis mēbris specialis
effect

esset potestas, & ita ad singularissima procedere, satius à Ptolemæo nostro æstimo redargutum. Dicit enim, non debet Astrologus dicere rem particulariter, sed vniuersaliter. Singularium etiam non esse scientiam Aristoteles approbavit. Finaliter conclusit, omnia iudicari per cælum, vti per causam quod apertissimè claret falsum, in glossa 26. q. 5. Non liceat. Illud autem quod arguit motum cæli simpliciter esse primum, secundum Theologos, fortè non concluderet, cum dicat Scotus lib. 4. di. 48. Primitatem motus cælestis ad alios motus non esse primitatē causæ, vel alicuius à quo depēdet essentialiter, sed tantummodo cuiusdā perfectionis in quibusdā cōditionibus motus, quæ sunt irregularitas & velocitas. Patet enim, quòd essentialiter non dependet actio corporis cælestis in aliquod inferius, ex motu illius corporis, quia secundum Philoso. 2. de generatione nihil facit latius ad generationem, nisi quia adducit generans, ergo si sine illo motu generans esset æquè approximatum, æquè ageret. Tum quia falsum est, quod Astrologi fingunt, dicentes, superiora in inferiora agere cum suprā sit dictum, aliqua esse, ad quæ cæli actiuitas pertingere non valeat. Præterea intellectus vniuersalium est sensus singularium. Ad opera autem cælica sensus iudicio deuentum extitit, ergo de ipsis scientia non est, tum quia singularia, tum etiam, quia aliter se habere possunt, & de contingentibus est Astrologia. De contingentibus determinata veritas non est. Insuper arguitur Astrologiæ officium superuacuum & inane, quia res pertinguntur per experimenta, & minus quam potest percipi rei veritas experimentatim est, dum his in vno esse inuenitur. Sed

hoc in planetis est impossibile. Planeta enim cum fuerit in aliquo loco, ex signis cæteriꝫ Planeta aspicientes ipsum, vel ei coniuncti ad consimile esse non reuertuntur, nisi post multa milia annorum, ad cuius temporis quantitatem nunquam humana vita suffecit. Quomodo est ergo possibile homini, ut bis aut sæpius in eodem esse plurimas reperiatur, quatenus ex eorum reditu probet quid significant. Demum rarissimè in suis doctrinis Astrologi reperiuntur concordēs, & cæteri semper sunt magis egentes. Quid plura referam? Stante cælo, si applicetur ignis stuppæ, & dicas non posse comburi, error est, & hic articulus est Parisien. ergo multæ actiones quarum causa cælum dici nō potest, de quibus dubium non est. Quid ergo de illo actu Pythæico dicemus, in quo maxima occurrit difficultas, non apparentia dico, tam sensui quàm intellectui? Thomas Murner. Generose domine, licet multa in medium duxeris argumenta, falsitatem opinionis Astrologorum probantia fortè & quia non falsa, non est enim credibile, antiquos patres & Philosophos, à quibus omnis scientiæ fons & origo processit, rem tantæ falsitatis posuisse. Sed quia de hoc specialem tuæ dominationi tractatum edidi, puta de revolutionum veritate falsitateꝫ nuncupatum, iā curæ non est tuas rationes reddere solubiles, quomodo in eodē tractatu solutæ sunt. Attamen quia tibi nec hæc placeat opinio, inueni tertiam, quæ est Alberti Magni, dicētis, ligationum causam aīam ipsam, seu consensum ipsius, siue quod idem est, voluntatem, non ut liberam, sed ad effectum declinantem desideratæ rei. Fundatq; se in dicto Aristotelis, sexto naturalium dicentis: Quia hominum animæ

animæ inesset virtus quædam res externas immutandæ,
 alia autem entia obediunt ei, quando ipsa fertur in ma-
 gnum amoris excessum, aut odij, atq; id generis. Conclu-
 ditq; quod cum anima alicuius ligat res, atq; alterat ad
 idem quod vult. Dicitq; Albertus, se inuenisse quod ani-
 mæ affectio est radix maxima oīm harum rerum, q; &
 Theologi nostri affirmantes, dicunt, quod si his fides non
 tribuatur, nequaquam ligationis alicuius sequetur ef-
 fectus, cuius causam assignant meritum passionis Iesu
 Christi domini nostri, ob quod data est potestas Christi-
 colis calcandi serpentes malignos. Diceret autem, quia
 opinio prima dixit, Diabolum nil posse efficere sine huius
 voluntate, quare Diaboli sequitur nocumentum volun-
 tate ligantis & non ligati, ego bonus, cur alterius mihi
 mala oberit voluntas, dicemus alibi: nec vult tantum
 Albertus, hanc animæ affectionem solam huius rei cām
 asserere, sed subdit siue propter grandem affectionem al-
 teret corpus suum, & alia quæ intendit siue propter di-
 gnitatē obediunt ei res aliæ viliores, seu cum tali affe-
 ctione exterminata concurrat hora conueniens aut ordo
 celestis, aut alia virtus, quæ quāvis faciat, putauimus
 tamen animā facere. Iam publicum ac verificatū est, q;
 ligationes hominum, incantationes, ad iram promotio-
 nes, odium, amicitiam, detrimentum, & gaudium sunt
 ad grandes affectiones consequentes. Et tu vides, quid
 secundum naturam vulgus abhorret maledictiones, &
 vetularum blasphemias, tanq; in eis sit virtus aut saltē
 cum eis aliqua mali virtus annexa. Natura autē nihil
 facit frustra. Nec fugitur aliquid naturaliter, nisi vir-
 tute naturalis desiderij vel amoris timorisq; et aliud, ut
 habet

babet Scotus li. 4. di. 43. q. 2. argumento primo. Johannes Wörnher. Contra banc opinionē, quæ est Alberti, graue est arguere. Est etenim intricata, & nimium dis-iunctiua. Dicit primo, virtutem aliquam animæ liga-tionum causam. Secūdo, quod grandis sequatur rei peti-te affectio. Tertiō, quia propter magnam dignitatem obediunt ei res aliæ viliiores. Quartō, quia hora concurrat fortē conueniens aut ordo cælestis. Quintō dicit, aut alia virtus quam non nominat, quam & ligationes facere assentis, ne autem habeatur suspectus, dicit illud animā facere, ne fortē, quia voluit cælum posse agere in ali-quod naturale sit A. & quia tunc sciens talem effe-ctum in ipso A. ligare potest, hanc æstimo eius men-tem, si saltem scientis concurrat grandis affectio, & ho-ra conueniens, habent enim omnia tempora sua contra Iuristas, qui dicunt, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi fieri debere, in omni tempore indifferenter, per quod reprobare intendunt electiones. Glossa autem supra memorata 26. quæst. 5. Non liceat. dicit, nil reprobari, nisi necessitatis impositionem. Vult ergō Albertus aliquid naturale inueniri posse ligationis causam. Sed quia illud mihi ignotum, temerario au-su rem incognitam nō condemno. Thomas Murner. Occurrit & hoc loco antiquorum nostrorum mens & sententia. Opinabantur enim hanc ligationis effectum, cum omnibus alijs mundi mirabilibus, à qualitati-bus procedere, scilicet calido, frigido, humido, sicco, tanquā à radice, secundū q̄ habemus in quarto meteo-rorum. Dixitq̄ maior pars philosophorū & medicorū, q̄ eorū admixtio ad omne mirabile necessaria est, hanc igitur

igitur defendere cupientes viam, negare non præsumat
omnia mirabilibus plena, quia ex eisdem qualitatibus
omne ens mundi (dempta quinta essentia) terminus co-
poni in calido & humido proportionatis conseruari,
in consumptione humidi à calido destrui, vt habet A-
ristoteles in lib. de longi. & bre. vitæ. Vnde hic quidam
lætus propter excreſcentē cholera, & in factis repen-
tinus, hic inuidus melancholicus, iste monoculus, is her-
maphrodita, alter contractus. Quæ vnde sunt, nisi com-
plexionum ratione & qualitatum causa? Concludunt
igitur, ligationes cum alijs mūdi mirabilibus esse à qua-
litatum primarum diuersitate. Johannes Wörns-
her. Sed & contra hanc opinionem, quæ qualitatum
diuersitatem ligationis causam assignat, posset argui.
Quia non esset sufficiens, non enim quietabitur mens
nostra, dicunt enim ligatum suæ passionis maiora men-
tum minoramentumq; sumere, ex earundem qualitatu
primarum proportionē, imò & quia ligatio ex vnius
qualitatis destructione, seu vnius per alteram princi-
patu ducatuq; consistat affirmant. Quare queritur, quæ
huiusmodi qualitatum diuersitatis causa, quod tamen
infert, quæ multarum & diuersarum complexionum
ratio, nec dabitur altera nisi diuersus vagarum stabili-
umque stellarum coitus. Et sic hæc opinio, hanc quam
Astrologi sectabantur, vt præsupponant necessarium
infert argumētum, quare diminuta. Thomas Mur-
ner. Offeritur & hic vltimo loco, alia antiquorum no-
strorum opinio ponentium litem & amicitiam ligatio-
num causam, non hanc quam à qualitatibus euenire
senſerūt, sed quæ à natura inesse apparet. Litem in qua-
litatibus

litatum: disproportionem siue disconuenientiam, Amicitiam autem aliquarum proportionem & concordiam. Et si isto modo hac opinio amicitiam & litem ligationum poneret causam, necesse erat cum illa coincidere, quæ dixit qualitates esse causam. Sed non sic, sed eam quæ à natura inest intellexerunt. Nam ut antebac diximus, Omne mûdi ens in natura habet aliquid inimicum & destructiuum, cum omne tale ex materia cõpositum constet, quæ est destructionis causa, cui annexa est priuatio, ut habet Aristot. secundum quod diximus de oue & lupo & alijs. Johannes Wörner her. Sed nec illa opinio amantissime Præceptor quæ ligationum causam assignat, litem dicit & amicitiam. Nam huiusmodi pacem bellumq; duplici via euenire dixisti. A qualitatibus primò. Secundò à natura. De primo tamen modo opinio non intellexit, sed de secundo, quæ sc. à propria inesse natura. q̄ fieri nequit, quoniam sicut prius, ita & iam quæri posset, quanam diuersarum ratio naturarum, alia non nisi hæc quam assignat Albumazar li. i. sui maioris introductorij dicens: Omne indiuiduum ab alio quocunq; differre, constareq; tribus his principijs proprietatibus, scilicet forma, materia, & siderum effectû. De materia & forma in physicalibus nostris satis arbitramur scriptû, sed secundum effectum siderum aduenientia Platonica comprobemus autoritate (volo dicere) quia idem effectus ut specierum distinctionis causa existat. Quia nichil est, cuius ortum legitima causa & ratio non prædat. Nec præter hoc in inferiori mundi parte quicquam quod causæ locum obtineat superstes, id cœlestem potentiam.

consequi necesse est, id autem est, ut generis à genere, speciei à specie, individui ab individuo diuisio & distantia, ut animæ corporisq; harmonia, aliæq; accidentia innumera, ut sexus, discretio formæ & habitudinis, decor vel turpitudine, staturæ inæqualitas, varij colores, diuersi mores atq; id genus. Quare sicut diximus, & hac opinio cum alia, ut Astrologicam præsupponat, esset necessarium, & idèò insufficiens. Caspar de Mörsperg. Sufficientes Thoma nobis induxisti opiniones huius effectus occulti causam assignantes. Liceret & omnes approbare: Tùm quia prima fundamentum sumptum ex infallibili Theologia. Secunda ex Astrologia, quam tolerat Ecclesia. Tertia autem, quæ est Alberti, apparet vero consona: qualis enim ipse in naturalibus fuerit inuestigationibus, nō æstimo quæquam latere. Quarta se fundat in 4. Meteor. Quinta aliàs est circa naturam. Ne autem aliquid concludatur, quod à veritate deuiaret, aut cæteris displicere posset, Quæ Theologica opinione melior, Profectò nescio aliquam, tum quia Deus omnibus prouidet ut vult. Johannes Wörnber. Absit à nobis aliquid temerario ausu concludere, sed disputatiuè illud facere nō prohibemur, nec cōtra omnes opiniones positas argumētatus sum, ea falsas dicendo: sed quia non placuit, ut vnica sola sufficientem ligationis causam narraret. Quare saluo meliori iudicio, dico causas opinionum subordinatas, nec audeo dicere essentialiter, quia supra patuit oppositū, licet secundum philosophos forte illud non esset. Prima igitur causa Deus ipse, cum vniuersaliter sit in causando. Secunda cælum, alicui rei quod supra dictum est, aut

est, aut virtutē cōtractiuam influens suo motu, lumine aut influentia. Quod autem virtualiter agens qualitates diuersas inducit disproportionatas, & huic impedimento conuenientes. Quæ demum infirmitas complexionum fortitudine debilitat vel naturaliter augmentatur, minuitur vni magis, alteri redditur onerosa. Tamen vt dictum est, diuersarum complexionum ratio qualitas est. Tibi autem amantissime Præceptor, quia meorum dubiorum vincula enodasti, quas valeo & possum immortales refero & innumeras gratiarum actiones, me per totius vitæ meæ cursam ad tua semper vota offerens promptissimum. Vale felix per tempora multa. Thomas Murner. Male opinantes in principio, posteris benè putandi vestigia relinquunt. Tu igitur generose domine singulare refugium hunc tractatum velis (oro) suscipere, animo eo quo datus est. Mihi inquam sufficit alijs subtilius speculandi viā præbuisse. Absit obsecro omnis suspicio fallax, nec bis vt dixit Aristot. tantū gratiarū actiones referre tenemur, quorum apud nos veridica scripta tenentur, sed & erroneis & falsis scriptoribus, aliquid namq; cōferunt habitum etenim nostrū præexercitati sunt. Et ego cum nihil utilitatis conscripserim, iuuentuti precor faueas. Vale & me vt soles commendatum habeto. Ex vniuersitate Friburg. Sole in 22. gradu libræ gradiente M. CD. XCIX.

F I N I S.

Bb 2 INDEX

INDEX

ALPHABETICVS RE- RVM AC SENTENTIARVM

*Memorabilium, quæ sparsim in hoc opere
continentur.*

<i>A.</i>		lieris impeditur	117
A BACVCH per An.	Actus generationis per Ma-		
gelum bonum, in mo-	lescium, etiam in matri-		
mēto transfertur in Chaldæ-	monialiter coniunctis im-		
am	peditur		119
259			
Abiuratio ex vehementi su-	Accusatio ad poenam talio-		
spicione	nis est periculosa		466
437			
Abiuratus quando relapso.	Adam si nō peccasset, an, qui		
rū poena puniri debeat, &	non saluantur, saluari		
quando non	fuisse		185
340			
Abiuratio etiam à fautoribz	Adæ peccatum, generali-		
& defensoribus Hæretico	ter maius est omnibz,		
rum fieri debet			163
343			
Abnegantium fidem diuersi-	Adæ culpa dupliciter confi-		
tas	deratur		154
226			
Abortum Malefici procurant	Adæ peccatum non excedit		
259	Maleficarum crimen		136
Acta Prophetarum, melius	Ad instantiam partis proce-		
quam homines, Dæmones	dere, graue periculum est.		
noscent			479
230			
Actus actiuorum sunt in pa-	ad conficiendū quatuor con-		
ciente prædisposito	currunt		4:0
81			
Actus coniugalis matrimo-	adorare imagines vt Deum,		
nij tribus impeditur	tempore Nini Regis, ho-		
2	mines ceperunt		25
Actus intellectus Voluntatis	adiurare irrationalem crea-		
& corporis in homine cō-	turam licet		435
siderari oportet			
67			
Actus carnalis cur respectu	Advocato ad delati benepla-		
uius, & nō alterius mu-	citum, non deputatur		494
	Aduo-		

INDEX

Aduocatus quando Hæresi.	& præcessit	156
archam efficiatur	495	Angelus & homo in liber.
Aduocatus in formatione te-	arbit creati, vt beatitudi-	
stium, quomodo erga de-	nis præmium perciperent	
latum se habeat	496	156
Aduocatus quid respondere	cooperatur ad gratiæ infusio-	
debet super inimicitia al-	nem	69
legationem	500	prædisposuit beatam Virgi-
aërem Dæmones perturbant	nem in conceptionem ver-	
334	bi æterni	205
aër caliginosus Dæmonibus eius comestio	qualiter fiat	
competit	335	245
aër figurabilis, quomodo	Angelicæ custodiæ robur.	
244	204	
aëreum corpus Dæmon po-	ab eius custodia qui destituti	
rest assumere	ibid.	206
agere contra conscientiam aliquando corpus assumita-		
quid importet	164	liquando occupat.
agens ex proposito cognoscit Angelus minimus omnē hu-		246
sum effectum	99	manam virtutem excedit
Agnētis Maleficæ casus	332	238
338	angelica potestate, Dæmones	
Angeli inter se differunt spe-	arctantur	138
cie	54	Halec piscis captus, statim
Angeli mali quò ad intelle-	extra aquam vocem emit-	
ctū triplici acumine scien-	tit	247
tiæ vigent	41	Alexandri de Ales sententia
triplex est eorum status	183	de præstigio
Angelus nullo suggerente	Alexander, & Hymenæus per	
peccauit	183	excommunicationē à Dia-
Nō est susceptius pœniten-	bolo oppressi	399
tiæ, nec veniæ	ibid.	Alchimistæ verum aurum ef-
ibi est ubi operatur.	111	ficere nequeunt.
Angeli peccatū, aliorum An-	Amalechitarum animalia iu-	
gelorum peccata excusit,	ste in-erficiuntur	170

INDEX

Amon ægrotat , ob speciem	Non potest localiter mouere	
Thamar	387	corpus à se viuificatum 39
Amon Thamar Sororem	complexiones corporis imita-	
suam adauit	109	tur 63
amor inordinatus ex Diabo.	animal visum iteritis pro-	
lo , & ex malificio proce-	dest	31
dit	ibid	animæ illabi deo soli est pos-
amor hæreseos , vnde proue-	sibile 220.	107
niat	386	animalia sunt res domi-
amor & odium in voluntate	rum suorum	324
fundantur	107	animalia Amalechitarum in-
amore mulierum etiam San-	terfecta	170
cti tentati sunt	109	Antonius Dæmonē , in mas-
Anna quædā nomine equos	sa auri reperit.	128
maleficiant	332	an Magicis , & Mathema-
anima tenet infimum gra-	ticis intendere sit pecca-	
dum , in ordine substantia	rum Apostasiæ	167
rum spiritualium	49	an diuinatio , per Dæmo-
animæ residentia in cætro cor	num inuocationem sit	
dis assignatur	182	licita 173
anima suo corpori domi	an omnis actio infidelium	
natur potissimum , quan-	fit peccatum.	168
do est in vita per gratiam	Appellatio ante sententiam	
63	fienda	347
anima quando operetur in	Appetere Dei æqualitatem	
corpore alieno , sicut in	quid sit	153
proprio	20	Apollo diuinandi autor.
anima proprio corpori vni-	180	
tur , vt forma	35	Apostasia quid importet se-
animæ humanæ nulla appre-	cundum D. Thom.	165
henfio sufficit , ad immu-	Apostata etiam , sine homi-	
tationem corporis exterioris	gio quis efficitur	331
35	Apostasia verbi , & operis	
anima est actus corporis phy-	ibid.	
sici , &c.	38	Aqua benedicta ad quid or-
		dinet

I N D E X

dinetur	417	Auctoritas Episcoporum per	
Aquæ virtus super Energu.		cap Multorū querela, ni-	
menos, & maleficiatos.		mis eneruatur	447
421		Auicennæ remedia super phi	
Aqua benedicta	201	locaptionem	388
Aræ Idolorum destrui præ-		Auicennæ dictum de virtute	
cipiuntur	437	imaginatiua immutante	
Aremantia sit in aëre	181	corpora extranea, quomo-	
Arreptitius dicitur, ab arri-		do intelligatur	20
pio, quia arreptus est à Dæ		Augustini sententia de homi-	
mone	105	num transmutatione in	
Argumenta probantia Deum		bruta.	133
non permittere tanta ma-		Augures qui	181
la à Maleficis per Diabo-		Aurispices obseruant dies, &	
lum fieri	186	horas	ibid.
Artifex Diabolus, à paucis in-		Auriforma substantialis nō	
choat	214	est per calorem ignis, Al-	
Artificialia corpora, ita cor-		chimistarum, sed per calo-	
poribus coelestibus sub-		rem solis	19
duntur, sicut naturalia		Auxilio Dæmonum vti, est	
21		apostatare à fide	330
Artificiata, sicut ordini &		B	
providentiæ artis subdun-		B Alneatrix contrita inci-	
tur, ita omnia esse partici-		neratur	340
pant	149	Barbā radere cur Deus præ-	
Afferere maleficium non da-		ceperit	438
ri, ex radice infidelitatis		Basiliscus quando hominem	
procedit	1	interficiat	31
Astronomicæ imagines, ex		Beatitudinis gradus in pa-	
opere Dæmonum	426	tria, quomodo mensura-	
Astronomi quare vera præ-		tur	175
dicant	64	Bona Ecclesiæ tribus parti-	
Auaritia fundamentum o-		bus diuidantur	323
mnis vitiorum mulierum		Bonifacij VIII. statutū	491
	87	Bonitatis Diuinæ in genere	
		Bb 4	crea-

I N D E X

creaturis communicatz, In Rorbach	343
Bonũ gratiæ, naturæ bonum	393
excedit	102
Butyrum Maicum maleficiæ	333
In opere formatum	330
C	
C ampanæ pulsatio contra tempestates utilis	432
Cananeorum punitio	172
Candela tamdiu lucet, quam diu ceram habet	152
Canonistæ magis q̃ Theologi de maleficijs tradunt.	142
Canonis intellectus declaratur	9
Canis prædicatorum officium in scripturis significat	281
Caput mortui per Symonem Magum agitarum	824
Canis animal, perfidis appropriatus	287
à Carnis tentatione Hælias Monachus liberatur.	207
Carmina, & exorcismi liciti	406
Casus notabilis Saltzburgensis	411
Castrum Lendebrunnense.	341
Casus notabilis in Suevia	356
Casus prædiuitis Augustiensis	333
Casus Principis Malefici se uentis, & indebitè populũ aggrauantis qui cõtingit Spiræ	354
Casus maleficiæ ad iudicium candentis ferri appellantis	331
In oppido Argentiniensibilibis	186
In oppido Mespurg	267
In Rauenspurg	ibid.
In Basilia in villa Oberuiler	231
In villa Buchel	232
Sacerdotis Oberdorf	197
In Oppido Vuulshorn	240
In villa Vuysentali	202
Lauzanensis	265
In Diocesi Augustensi	214
Inconfinibus Sabaudia.	221
Comitis Argentinenfis	211
In Diocesi Brixiensi	217
Casus Maleficiati	373
Mulieris ab Incubo veraz	374
Mercatoris Spiræ	366
In Diocesi Argentinesi,	215
cuiusdam virginis	10

INDEX

In Oppido Brisiaci Basilea	224	do Malefica relinquitur	438
In Ducatu Lauianensi.	224	Causalitas Dei primum o-	
In Bernensi	235	mnium agens	149
Casus iuuenulae malefica	315	Causa triplex cur supra cor-	
ta		pora coelestia, Malefici im-	
Casus Episcopi Alemanni tem-		mutationem aliquam fa-	
pore Nicolai Papae.	361	cere non possint	260
Charitas Episcopi erga Sacer-		Causa inimicitiae inuestigan-	
dorem obsequium	299	dacum consilio peritorum	
Christinate sancto Malefici			504
abutuntur	341	Causa alicuius rei dupliciter	
Chiromantici	101	intelligi potest	100
Circe quomodo socios Vlyss.		Capienda, & incarcerationa	
sis in bestias mutauerit		Malefica ad Iudicis nutu.	
	135		488
Citatio generalis necessaria		Captio innocenti non nocet	
	466		490
Citationis formula	ibid.	Casus tempore Ludouici se-	
Ciuitas Spirensis	193	cundi Imperat.	304
Cythara David unitatem		In diocesi Basilicae	309
Diuinæ essentiae signifi-		Inter Brisiacum, & Heygug	
bat	82		310
Cautela per Iudicem obser-		Inter Ysbruck	311
uanda	518	Iuuenulae Maleficiatae.	315
Cautela praeseruatiua Male-		Oppidi Zaberni	317
ficiozum	416	Casus obstetricis	ibid.
Cautela quinque à Iudice		In Oppido Danni	319
obseruanda ut Delata ve-		Cerenum benedictum licet ac-	
ritatem fateatur	5	cendere	201
	224	Clauium vigor notatur	378
Cautelam potissimam ad ve-		Clericum negociatore quasi	
ritatem extrahendam quæ		pestem fugiendum	81
exemplo confirmatur ibid.		Clerici Incantatoris actus	389
Cautione fideiussor, quan-		Clerici fautoris Maleficarum	
		B b 5	pœna

I N D E X

pœna describitur	344	dis quō multi possint	41
Clericus Maleficus denonen-		Cognouit Angelus, se crea-	
dus, & in monasterio re-		turam esse	157
trudendus	7	Cognitio Intellectus ex re-	
Clerici à proprijs Iudicibus		bus causatur	76
emendentur	445	Cholerici sunt iracundi	63
Clorides virgo miranda fe-		Columna cui fuit Christus	
cit	87	alligatus est Romæ	297
Concilium Acquirense	131	Cometa, mortis Regum in-	
Confessionis sacramentalis		dicium	65
virtus	390	Cometæ non sunt ex his, quæ	
Concordia Dæmonū non est		à principio genita sunt	
amicitiæ sed nequitia	58	astra	65
Coniuratio ad lacrymas e-		Comes castri Thelonei, ex	
mittendas	515	maleficijs ditatus	365
Coniugiū carnis officio con-		Comes maleficiatus, in ma-	
seruatur	382	trimonijs actu	219
Consuetudo seruanda in Ec-		Copia appellationis petenda	
clesia, quæ diuino cultui			624
non repugnat	443	Causas appellationis Iudex	
Contemptor excommunica-		discutere debet	ibid.
tionis	345	Comestio qualiter fiat	249
Creaturæ impotentia	151	Comestio Christi quomodo	
Creaturæ perfectæ & imper-		ibid.	
fectæ	276	Confessio cuiusdam fœminæ	
Crimen Hæresis merè Eccle-		in extremo positæ	316
siasticum	349	Conceptus in maritata infi-	
Crimen Maleficarum nō mi-		citur etiam per alterius fe-	
nus Ciuile, q̃ Ecclesiasticū		minis commissionem	264
videtur	ibid.	Corpus immutari potest, ex	
Christi æducissæ Brabantia		forti imaginatione & ap-	
consilium	375	prehensione ad varias agri-	
Crucifixi imaginem quidam		tudines	71
sagittis transiit.	263	Corpus dominicum sumtum	
Cognoscere cogitationes cor		à quadam muliere ob ma-	
		leficia	

I N D E X

- Ilicitia perpetranda 262
 Corpus hominis, Diabolus
 inhabitare potest 292
 Culpa ordinatur ad poenam
 58
 Culpabilis ignorantia iuris
 Divini, non cadit in faci-
 entem quod in se est 16
 Cur Maleficæ non ditentur
 194
 Cur principibus nocere non
 possint ibid.
 Cur Dæmones ex maleficio
 aliquando, homines sub-
 stantialiter inhabitent 396
 D
 D. Amasceni opinio de Co-
 meta 65
 Dea fortunæ cæca 67
 Dæmonis virtus, corporali
 virtute fortior 3
 Dæmones esse non credunt,
 afferentes non esse Malefi-
 cos, nisi in vulgi existima-
 tione 3
 Dæmones ex subtilitate na-
 turæ, multa quæ nos non
 possumus, operantur 4
 Dæmones, quare constella-
 tionibus constringantur. 13
 Dæmon quare maleficio uti-
 tur. 20
 Dæmon motui cœlesti non
 subijcitur 16
 Dæmon colligit determinata
 actiua applicando deter-
 minatè passivis. ibid.
 Dæmones cuncta per Intelle-
 ctum, & Voluntatem exe-
 quuntur 40
 Dæmones agnoscunt ex in-
 fluxu cœlestium corporum,
 naturales hominum im-
 pressionibus, & dispositio-
 nes, ex quibus postea male-
 ficia inferunt 41
 Dæmonum opere, aliqui non
 præstigiōse, sed essentiali-
 ter in lupos transforman-
 tur 12
 Dæmon delectatur, homines
 in paganorum errorem in-
 ducere 143
 Dæmones in specie paruulo-
 rum apparentes nutriti-
 bus se coniungunt 436
 Dæmon semper superbia &
 invidia peccat 41
 Dæmon licet neminem time-
 at, Sanctorum tamen me-
 ritis subiacet ibid.
 Dæmon potest ad miniculo
 alterius agentis corpora
 substantialiter, & acciden-
 taliter transmutare ibid.
 Etiam corpora localiter mo-
 uere ibid.
 Sensus omnes immutare ibi-
 Imo Voluntatem & Intelle-
 ctum licet indirectè. ibid.
 Dæ-

I N D E X

Dæmon in suis operibus fu-	perfluitatē subterfugit 263	Etum inuocare est inuti-	le, siquis illi non se obru-	lerit 329
Dæmon in maleficijs genera-	tionis obseruat tempus 154	Dæmones varijs generibus	alliciuntur 80	
Dæmones omnibus infesti.	257	Dæmones circa spherā ignis	actiua passiuīs coniungere	sciunt 336
Dæmones carent pulmone, &	lingua 147	Dæmones ad exercitium de-	putati non sunt in infer-	no, sed in isto aëre caligi-
Dæmon in quibus potest per	se, etiam cum Malefica po-	test 304	no 57	
Dæmon nihil eflicere potest	sine diuina permissione.	Dæmones præcipuè gaudent	peccato fornicationis, &	Idololatriæ 43
307		Decipere pōt Diabolus sen-	sus hominis, ita vt cāgibi-	le, & visibile, intangibile,
Dæmon non potest innocen-	tem de maleficio infamare	& inuisibile videatur 131		
308		Dæmon potest interiorē fan-	tasiam immutare, & Intel-	lectum obtenebrare 108
Dæmon homagium à Male-	ficio petit 222	Dæmones de quolibet ordi-	ne cecidisse creduntur 55	
Dæmones subtilitate Intelle-	ctus vigent naturaliter 229	Dæmones extra fas debitum	actos Venereos exercuisse	nusquam leguntur 55
Dæmoniacis quando non sit	communio deneganda 398	Dæmones non sunt spiritus	immundi, licet sint impu-	ri 41
Dæmones semper cum Male-	ficijs concurrunt 13	Deceptus fuit Præstantij pa-	ter 279	
Dæmones absque assumptio-	ne corporis possunt trans-	Defensio stat in tribus 496		
mutationes in seminibus	facere 48	Delata quando redditur	suspecta 394	
Dæmon potest aliqua repo-	nere vt conseruetur semen,	Delat-		
ne calor vitalis euaporet.	51			
Dæmonis potestas 391				
Dæmonem ad aliquem effe-				

INDEX.

Duellum simpliciter illicitum tā ex parte appellantis quam recipientis	530	Episcopi & Inquisitores puerā intentionē habeant	493
Duellū aliquando sine peccato mortali ex parte. s. iudicantiū, aut consulti	ibid.	Episcopus aliquando sine Inquisitore, & Inquisitor sine Episcopo potest contra Maleficos procedere	463
Duo Spiritus creati non possunt esse in vno & eodem loco diffinitivē	281	Epilepsiam Dæmones inducunt	303
Duo habet Deus per naturam suam, beatitudinem, & bonitatem	155	equitare cum Diana, vel Herodiade est cum Diabolo transire	11
Duo fratres simul infirmabantur, & curabantur	63	equitatio Abbatis domū errāt dicentes, Extrema Malef. realia, medium autem fantasticum esse	207 10
Duplex modus sacrilegę professionis	221	error contra scripturam sanam, contra articulos fidei, contra veritatem determinationis Ecclesię est hæresis.	458
Dupliciter Sortilegi, & Divinatores.	447	error in mente Hæreticum non facit, sine pertinacia voluntatis	14
Duplex actuum proportio- natum sensui	133	excommunicationis poena accetur Iudex testificantium nomina revelans	492
E		excommunicationis quis effectus	400
Ecclesia Monialium Hohemzorn.	343	ex culpa nostra oīs poena	175
Ecclesia nunquam erravit in fide	458	exercere opera vitę, quomodo Spiritus possit	145
effectus pœnales quadruplices sunt.	23	exemplum in ciuitate Spiren.	201
effectus maleficiales fantasticos esse & imaginarios quibusdam videntur	3	si	
ego Deus zelotes visitans & ceter. quō intelligatur	323	exercitus alicuius domini, an excom.	
Aeneas an ex concubitu Venēris, & Anchisis oriri potuerit	43		

INDEX.

excommunicationis poenam incurrat iussu domini Ma- leficis defendens.	347	mate, non est, quo ad o- mnes partes, post baptismū in oppresso à Diabolo	414
exemplum de quadam Maga & Sortilega	171	exorcizandi modus pro ma- leficiato, vel à Dæmone ob- fesso	415
experimentum ad cognoscē- dam maleficalem infirmi- tatem	194	experimentum ad Maleficu- cognoscendas	371
experientia Maleficarum qua- re sit prædicanda	329	experimenta quædam vitan- da	371
ex præsumptione cuiusdā Sa- cerdotis quid acciderit	401	exempla de vexatis ab Incu- bis	377
ex malitia quantæque hu- mana Maleficorum opera oriri non possunt	74	exterra, & aqua, aëris per- turbationes fieri possunt.	334
ex effectibus in cognitionem cause devenitur	75	extra vnum Deum, nihil est numinis	11
existēs in gratia, non pōt il- ludipassivē à Diabolo	272	Eucharistia Malefico nō da- tur quando peccatum est notorium	7
Exorcista de suis virib9 faci- liter non præsumat	409	Ezechias serpentem æreum destruxit	438
Exorcista quomodo possit viri herbis, & petris	401	F	
extrinseco impedimento Dæ- mon impedit vim genera- tivam in matrimonialiter coniunctis	385	Falsarij pecuniar, morte puniuntur	349
Melancholia apparitiones mu- lieribus fantastica viden- tur.	379	falsa Dæmonis signa quan- do	285
exorcismi à D. Gregorio in- stituti	420	fatum dari, quomodo fieri. rum	41
exorcismus ad quid ordine- tur	417	fatum esse aliquid, & dari, si. tertio hæretica	69
exorcizatio quæ fit in baptis- mo		fatum quid sit	70
		fatum dupliciter confiden- tur	69
		fati & providentiæ discri- men	ibid.
		fato	

INDEX.

fato non subduntur Malefici.	Fidei habitus cognoscitur	
carum opera, sed alijs cau.	per actum eius	455
fit	70 Fides quando Aduocato ad-	
fascination tripliciter accipi-	hibeatur	503
tur	27 Fides difficulter adhibetur	
fascination potest absque Dæ.	Maleficæ detentæ, aliam ac-	
monum opere à Sortile.	cusanti	608
gis vetulis fieri	29 Flegmatici sunt pigri	63
fautores Maleficorum & Sa-	fieri, procreari quando intel-	
gittariorum duplices sunt	ligatur	12
619	filius non portabit iniquita-	
fautores Hæreticorum duo-	tem patris, quomodo in-	
decim magnas poenas in-	telligatur	254
currunt	ibid. filij Dei in scriptura Genesis	
Fautores Maleficarū, possunt	filij Seth dicuntur	40
abordinarijs, & ab Inqui-	Filiæ hominum in 6. capit.	
ficoribus absolui.	348 Genesis, filiæ Cain dicun-	
Faunus Sicarius apud Ro-	tur	ibid.
manos quis	44 filij secundum corpus, sunt	
fœmina duo genera lacry-	res patris	170
marum habet	87 filij aliquando pro parenti-	
fœminæ viris sunt supersti-	bus puniuntur.	328
tiosiores propter tria	88 formas vel species corporis	
fœminæ tam animæ quā cor-	plani non membro virili	
poris viribus sunt defe-	organizato, potest Diabo-	
ctuosæ	89 lus ad vim fantasticam e-	
fœminæ unde derinetur	90 ducere	126
fidei & rationi non repugnat	formula secundum modum	
asserere mores hominum	denuntiationis	469
dispositiue & contingen-	formula inchoanda secun-	
ter, à syderum dispositio-	dum clamorosam insinua-	
nibus variari	63 tionem	471
Fidei Catholicæ nemo am-	formula abiurationis pro ve-	
plius nocet sicut obfœtrix	hementer suspecto fiat in	
Malefica	143 vulgari, vt ab omnibus	
	C c	capia-

I N D E X

capiatur. 558 Frenetici putant se mira vi- disse. 259 friuola aliquando est appel- latio 624 fugitiuus & se contumaci- ter abſeñtans, vt Hæreticus condemnandus. 599 fumus cuius arboris aduſtæ Dæmonem fugit. 40 Furonei Regis Græcorū ſen- tentia de felicitate. 91 futura reuelantur. 179 futura quædam, cauſam na- turalem habent in homi- ne ſomniantes ibid. G Gallia & Germaniæ ri- tus 432 Genethliaci dicuntur, pro- pter natalium ſydera con- ſiderationem 66 geniti ex ſpurcijs Diaboli an ſint maioris virtutis quàm alij. 252 Gilia Chriſtianiſſima mulier Vngariæ regnum ad Chri- ſtum deduxit. 87 grando Salzburgens. 227 gratia ſolius Dei eſt donum 204 H Habent indulgentiã con- ſuetam qui accedunt	ad videndum Hæreticam abiurantem, & brachio Seculari tradendum 537 Henricus Imperator candem- ris ferri iudicium, erga ſu- am coniugem exercuit 527 Hesſiæ caſus 300 herba quædam accenſa fumi- gans facit trabes apparere ſerpentes. 127 herba quædam lac reſtringit 329 hæreſis eſt dicere Deum non permittere homines ex lib. arb. peccare 153 hæreſis eſt apoſtaſia car. 164 Hæreſis Maleficarum ab a- lijs hæreſibus differt 36 Hæreticus iuris præſumptio- ne 454 Hæreſia ab electione dicta 461 Hæreticus ſimplex reſapſus etiã ſi pœniteat, eſt occi- dendus 350 Hæreticus apertus foras mit- titur, violentus abſcondi- tur 86 Heracledes vir ſanctus vitæ ſanctorum Patrum com- pilauit 207 Huſſiæ & alij Hæretici qua- re permittantur 213 Heliæ monachus trecentas ſo- minas in monaſterio colle- git

INDEX.

gir	207	Incantatores qui	352
Heretici quidam propria cō-		Incantatores dupliciter fiunt	
fessione mortis adiudicati	279		
illæsi in igne opere malefi-		incantationes licite septem	
core manserunt	519	modis fiunt	ibid.
Hereticus propriè debet quin-		incarceratio ad poenam, & ad	
que cōditiones habere	471	custodiam	490
Homines opere Dæmonum		in captura Malef. vel Hereti.	
localiter trāsferuntur	235	quo modo procedendū	468
Hereticus, qui in expositio-		in causa appellationis multa	
ne sacre scripturæ errat	6	sunt a Iudice observanda	
Hereticus evidentiā facti	13		626
Heretici duplici pœna puni-		In causa Fidei summarie pro-	
untur.	168	cedatur	478
Heretici reuersi sæpè non re-		In causa Harescos diffamari	
ciuntur, & quare.	370	tantummodo apud bonos	
Heretici Inquisitorum iudi-		& graues, parū refert quo-	
cio subijciuntur	442	niam viles & simplices et-	
Hereticus non dicitur qui		iam attenduntur	547
Fidem Christi per baptis-		In purgatione canonica defi-	
um non suscipit.	459	ciens pro conuictō habet-	
Homo videns lupum vocem		tur	549
amittit	31	Incubi & Succubi non poss-	
Hominem procreare, est a-		sunt actus exercere nisi in	
ctus corporis viui	38	assumptis corporibus	46
I		Incubus agit inuisibiliter,	
Ianus Idolum diuersis fa-		quod ad circūstantes, suas	
ciabus confectum	261	spureitias	266
Idromantia, fit in aqua vel in		Incubos & Succubos semper	
christallo	181	fuisse	250
idololatria primum supersti-		Infamis repellitur à testimo-	
tionis genus	25	nio, & debet excommuni-	
ignis & aër Dæmonibus sub-		cari.	165
sunt	26	Infantibus nō renatis bapti-	
ignorantia multiplex.	14	smate Maleficæ vtitur	110
		C c 2	Intan-

I N D E X.

Infantes signo crucis præser.	inimicitia capitalis multu	
uantur	224	modis inuestiganda 397
Infirmi gustus non decipitur	innoxij tribus modis per Ma.	
ex parte rei, sed ex parte hu	lesicas à Dæmonibus sub.	
morum.	125	uertuntur 477
In fornicatione iuuenis pec.	Inquisitor aut Episcopus o.	
cat, senex insanit.	162	omnia faciat vt relapsus pe.
Imago crucifixi cruorem mi.	nireat.	406
raculose erumpit.	343	Inquisitorum Hispaniarum
Imagines duplices	78	opinio de Iudice compe.
Imaginibus vti illicitū sem.	tenti	446
per	34	Inquisitores nō se intromit.
Immissiones in nobis per An	tunt nisi in his quæ sapi.	
gelos	206	unt hæresim 447
In monasterijs neminem me.	Inq̃sitor Cumanus ann. 119	
liorem vel peiorem inue.	quadraginta vnam Male	
nies, quam qui aut profe.	ficas incinerari fecit.	14
cerunt in illis, aut defece.	inquirere aliquid occultu	
runt.	86	Iob dicti cap. 40. de Leui
Impatientia & inuidia mu.	than exponitur	46
lierum etiam sanctarum.	Iob super actum Venereum	
90	non fuit tentatus	271
Impedimentū in vi generati.	Iudæ peccatum maius est, o.	
ua fit dupliciter	164	mnibus alijs deformitate.
Impedientes officium inqui.	163	
fictionis	620	Iudæ maleficium insigne 135
Impedimentum actus carna.	Iudicis Ecclesiastici est iudi.	
lis	118	care Hæret. & Maleficos,
Impoenitentes	346	secularis autem exequi, &
Impossibile est malitiam esse	punire	349
in voluntate quin error in	Iudicium ferri candentis ne.	
intellectu	454	que auctoritate diuina, ne.
inimicus capitalis nō admit.	que sanctorum Patrum san.	
titur ad actionem	476	citum 528
inimicus capitalis qui	ibid.	iudicium super delatam ab
		altero

INDEX

altera Malefica in negati-	probationes necessarias ad-	
us persistentem.	613	mittat ibid.
Iudex ad quæstionandam	Sūmarie & simpliciter pro-	
Maleficam non sit pronus	cedat	534
107	Dilationem amputet	ibid.
iudicium poli, & fori	173	Tempore feriarum poterit
iudicium Dei duplex	454	sententiare. ibid.
Iudex rigorosus procedat cō	Etiam sine scripto	ibid.
tra deprehensos manifeste	In criminalibus sententiam	
quam cōtra suspectos.	542	non differat ibid.
Iudex Ecclesiasticus propter	Contra mulierem prægnan-	
solam inconstantiam suspi-	tem sententiam differre	
cionem relapsum curiæ se-	potest.	ibid.
culari tradat	350	Contra negatē confessam,
Iudex maleficia omnia ne-	sententia differenda	ibid.
gantem non adiudicet i-	Iudex non tenetur deponen-	
gni, tametsi violenter sit	tes manifestare, nec ad cō-	
suspecta	565	spectum rei præsentare 491
Iudex minora mala vitare	Iuliani Apostatæ perfidia	
permittit.	528	166
Iudex potest Apostolos da-	Iulianus quare Apostata &	
re	624	non hæreticus dicatur 459
Iudex definit esse Iudex sta-	Iumenta per verba sacra, &	
tim appellatione exhibita	carmina scripta benedicere	
630	re licet	429
Iudex Secularis, Episcopi	Iusticia diuina in toto vni-	
cōsensu potest Malef. iu-	uerso	76
dicare & punire	349	Inuocatio beatæ Virginis,
Iudicis cum Medico conue-	quā utilis	390
nientia in cautelis vtendis	Iuuenis in equā conuersa	272
314	Intellectuales substantiæ ho-	
Iudex in crimine Hæresis &	na	71
Malef. libelli non exigat,	Intellectus bene dispositus	
nec litis contestationē po-	virtuti nō contrariatur	73
stuler.	499	Intellectus humanus potest
	C c	3 ab An-

I N D E X

ab Angelo adiuuari	101	debet comburi	169
Intendere superstitiosè re-		Laodices vxoris Regis Antio-	
bus naturalibus quomodo		chi casus	97
licitum	33	Legum Doctorum, opinio de	
Interrogandus est sanatus a		Iudice competenti Malefi-	
maleficio quibus remedijs		carum	444
Malefica via est	616	Legere in fama Diabolus po-	
Interrogatoria generalia quo		test	304
modo formari debeant		Leprâ Dæmones hominibus	
480		inferre possunt	303
Inter tres species infidelitatis		Leuis suspicio, ex leuibus cõ	
Hæresis Maleficarum est		iecturis oritur	536
grauissima.	164	Leuis suspicio	ibid.
Interrogatoria super testes		Licetum est quod non est su-	
479		perstitiosum	408
Interrogatorij particularis,		Lingux vis, & energia	84
datur modus	483	Locutio Dæmonum in ob-	
intuitus Maleficarum in iu-		scelsis	247
dicium.	517	Lupi rapiunt, & cõedunt in-	
L		fantes quintupliciter.	140
L Ac restringitur natura.		Lupum videns quare fugiat	
liter, post conceptum	103		
foetum.	318	Liberi arbitrij proprietates,	151
Lac est de natura mēstrui in		M	
quolibet animali	319		
Lacrimæ donum in poenitē-		M Acharij sanctitas.	135
tibus præcipuum	515	Magi Pharaonis	11
Lacrimas non potest Male-		Magi cuiusdam casus	331
fica in tormentis emittere.		Mala Maleficarum omnia	
ibid.		mala excedunt	160
Labor duplex circa malefi-		Malum triplex	162
ciarum	421	Malæ mulieres recensentur	
Laicus Maleficus excommu-		auctoritate scripturæ	88
candus	71	Maleficarum enormitas	160
Laicus Hæreticus quando		Maleficus quando reddet v-	
		xorem	

I N D E X

rorem viro exosam	116	Maleficij crimen secundum aliquos cum sit inmixtum, ab Episcopo & Iudice seculari debet discerni, & iudicari	445
Maleficium quot modis procureretur	116	Maleficos semper fuisse	250
Maleficarum vsus in die Dominica	225	Maleficarum origo	251
Earum professio sacrilega	222	Maleficæ iudicio Inquisitorum subijciuntur	456
Maleficarum virtus	220	Malefica igni adjudicatur, licet non confiscetur per simplicem Hæresin, & Testium multiplicatione	565
Aliquando lædūt, curare autem non valent	ibid.	Maleficiata in ribijs	617
Maleficæ voluntariè suspensæ	229	Malefici & Sagittarij à Principibus expellantur	619
Maleficarum effectus	259	Maleficium tollitur, vel per aliud maleficium & alium Maleficum, aut per maleficiales & illicitos ritus.	373
Maleficus quis sit.	9	Malefici ad poenitentiam recipiendi	623
Quomodo Diabolus se offerat	10	Maleficiatus quomodo cognoscatur	363
Malefici poena imponitur	5	Maleficus poenitēs, absoluitur ab excommunicatione	350
Ad eius accusationem quilibet admittitur.	7	Maleficus ad libitum lædere non potest	335
Maleficæ corpore sacratissimo Christi abutuntur.	263	Maleficæ delatæ variis status.	544
Malefica ænosa & sterilis.	253	Malefici quomodo occultantur	180
Malefici ritibus ecclesiæ abutuntur in suis maleficijs	429		
Malefica deprehensa in crimine est carceri mancipanda	438		
Maleficiatum curare, maioris difficultatis est, quàm Energumenum, aut possessum	421		
Maleficæ aliquando fantastica & illusoria transferuntur	242		

I N D E X.

Malefici peccant faciendo quod secundum se est ma- lum, & quia prohibitum	per solui per illum quise- cit.	129
162	Maleficium per aliud non de- bet tolli	358
Malefici Sagittarii, in septem horrendis maleficijs in- currunt	Malum ex hoc aliquid est, quia adimit bonum	161
Maleficæ non sunt simplici- ter Hæreticæ, sed etiam Apostatæ.	Malum illud magis est, quod plures mali rationes inclu- dit	ibid.
Maleficarum proprium est, concurrere contra se	Mali interdum per malos, interdum per bonos pu- niuntur.	172
Circa membra virilia, quæ- dam mira Maleficæ ope- rantur.	Mathematici propriè	66
ut plurimum præstigiola il- lusione.	Matres cū ex aliqua ortacō. motive Diabolum ve- cant super pueros, vel eos Diabolo offerūt in ejusdē potestatem tradunt	326
Maleficarum Hæresis quare dicatur, & nō potius Ma- leficorum	Medici quomodo infirmita- tes cognoscant	193
Mala Maleficorum principa- liter Dæmonibus sunt im- putanda.	Matrimonium contractum dirimitur per maleficium superueniens	6
Malefica aliquando Diaboli opere in quæstionibus ef- ficatur insensibilis.	Melodia vtilis obsessis	403
Maleficę faciliter crimina sua fatentes, quæ.	Ex Melancholia apparitiones mulierib. fantastice viden- tur	379
Maleficę quædam maleficia coactē inferunt.	Melancholici sunt invidi	61
Maleficium aliquando diri- mit matrimonium iā con- tractum, aliquando non	Melius Dæmon scire potest, quā homo partem	121
384	Melius est quædam nescire quam vilia scire, quomo- do intelligatur	107
Maleficium non potest sem- per	Membrum perdidisse quidē retulit	271
	Mem.	

INDEX

Membra virilia auferuntur arte præstigiola	276	Modus interrogandi, inquirendi, & examinandi Maleficos & Hæreticos nō est idem in omnibus.	314
Membrum virile per maleficium nunquam amputatur, ex parte rei, licet ex parte imaginationis patiens auferri videatur	126	Multa in Iudice obseruanda in causa appellationis.	667
Memoria est in posteriore parte capitis	269	Multa horribilia perpetrantur, quæ hæretica nō sunt iudicanda	451
Memoria est conseruatorium intentionum	104	Mulier amarior morte, & quare	94
Meretrices cur permittantur	528	Mulier ne concipiat, Malef. procurat	264
Mercatoris Spiræsis casus.	366	Mulier bona beatificat viros, saluat gentes, & vrbes	87
Meritorium est opera diabolicali delere	358	Mulier quæ sit	ibid.
Minor culpa est opera diabolicali delere	357	Mulier aucamat aut odit ibi.	ibid.
Minor culpa est in Angelo quam in maleficis	183	Mulier cū sola cogitat mala cogitat	ibid.
Mobile secundum loci quomodo est in potētia ad aliquid extrinsecum	239	Mulier pro carnis concupiscentia intelligitur	88
Mitius agendum est, quando quis suam Hæresim abiurat	169	Mulier est animal imperfectum	89
Monialis Dæmonē in lactu ex specie comedit.	128	Mulier est minoris fidei quā vir.	90
Modi 13. seruandi circa sententiam seruandam contra maleficam ab alia Malefica incinerata vel incineranda delatam	607	Mulier virum decipere laborat	ibid.
Modus inchoandi processum communis	471	Mulier lubricam habet linteam	88
		Mulier fuit formata de costâ pectoris tortuosa quā contraria viro	89
		Mulier Samsonis infesta	ibid.
		Mulier malitia	90

I N D E X.

Mundum visibilem per inuisibilem creatum	281	Naturæ propter nobilitatem secluduntur	12
Mundus Diuinæ providentiæ subiacet	147	Natura corporalis, nata est spiritali obedire, quoad motum localem	162
Mundus est adulterijs plenus	388	Natura officium & culpa in dæmonibus consideratur	266
Motus idem est totius & partitis, sicut totius terræ & glebæ	40	Natura corporalis, ad nutû, angelis non obedit	334
ad Mutationem organi operationes mutantur	262	Negare prima fronte suspicionem inducit	482
Motus localis est primus motuum	239	Negocium fidei summè priuilegiatum existit	442
Mors naturalis non est satisfactoria car.	173	Nemo per solam vehementem suspensionem de crimine hæresis condemnatur	540
Mores hominum syderibus cautari dupliciter intelliguntur	63	Nemo noscens malum operatur illud	74
Moses perrexit Egyptum ministerio bonorum Angelorum	23	Nemo ex præsumptione damnandus	473
Miracula dupliciter sanctificiunt	22	Nemo in Ecclesia Dei nocet quam qui peruersè nomen sanctitatis tenet	86
Miracula bonorum per publicam iusticiam fiunt	50	Neque malitiam humanam refrenare	ibid.
Miracula malorum signa publicæ iustitiæ fiunt	76	Nigromantia unde dicatur	177
Miraculosi effectus Malefactorum	75	Nihil inuocandum circa appellationem ab hora appellationis factæ usq; ad Apostolos negatiuos dados.	616
N		Nolēs abiurare de vehementi, an sit brachio seculari tradendus	542
Narratio cuiusdam hominē patris	267	Non consentient abiurationi,	pi, ve
Natus ex incubo per semen decissum cuius filius dicatur	46		

I N D E X

- ni, vt impœnitens tradatur brachio seculari. 603
- Non comparenti citato pœna infligitur 605
- Nouas rerum species, Diabolus condere nō potest. 331
- Nouas species quomodo Dæmones producant. 138
- Nouum dupliciter intelligitur 139
- Notarius totum scribat in processu quod delatus in tortura fatetur 513
- Nō confitens vno tormento, aliud experiatur. ibid.
- Notariorum observatio, & cautela 568
- O**
- O**blatus Diabolo, non potest nisi miraculose liberari 324
- Observanda à Iudice in finalibus cautelis 522
- Observatio Maleficarum iumenta infestantium 330
- Obsessi non habentes rationis vsum, quomodo communicantur 397
- Obsessi per Maleficas, ad perfidia Maleficarum nō ducantur 401
- Obsessorum diuersitas 299
- Obsessi per Paulū. B. Antonij discipulū liberati. 419
- Obscuratio Solis in Christi passione, vnde 260
- Ochozię infirmitas vnde. 364
- Oculi mala qualitate infecti aërem mediū inficiunt. 31
- Odiū inter conjugatos, cum crimine adulterij, opere Dæmonum fieri pōt 387
- Officiales impediētes officium inquisitionis excommunicati sunt 622
- Oliua à meretrice plantata est infructuosa 68
- Omne actiuum mouetur ab actiuo sibi proportionato 132
- Omnis actio est per contractum 39
- Omnis actus Venereus extra matrimonium peccatum mortale 383
- Omnis forma corporalis est forma indiuidua per materiam 238
- Omnis sapiens prouisor defectum excludit 144
- Omnis multitudo reducitur ad vnum 59
- Omnis infidelium vita peccatum est, quom. intelligatur 168
- Omne quod incipit de nouo habet aliquam causam 61
- Opera Maleficorum nō subduntur fato 70
- Operationes sequuntur naturales

I N D E X

rales conditiones 54 Opera Maleficarum de genere bonorum efficiuntur de genere malorum. 167 Opus amoris, maxima miseria 388 Opus Dei licet per Diabolū vitietur, non tamen est potentior illo 17 Opposita habent fieri circa idem 211 Orat Iudex Ecclesiasticus Seculare, ne abiuratum & relapsum poena sanguinis puniat 591 Ordo seruandus cum conuictio legitime, omnia tamen negante, per totū quis. 592 Ordo sumitur in genere non in specie. 549 Ordo sentiendi conuictū fugitium. 599 Ordo interdæmones 55 Ordo sacrilegij obstetricum 311 Organum Visus à Dæmone illuditur. 270 Ordo in purgatione Canonica seruandus. 549 Ordo seruandus in exorcizatione. 416 Oues, lupum & canem naturali imaginatione discernunt. 108 Ona formicarū in potu sum-	ta, incredibilem ventositatem generant. 380 P Parochi mulieres communicando summam adhibeant diligentiam 263 Passio sensibilis non est sine immutatione corporali. 30 Passionis Christi tēpore, fides B. Virg. nō defecit, 90 Paternorum scelerum imitatores in actu, vel in habitu. 315 Peccatum secundum Angustinum. 164 Peccati prima corruptio in nos per actum generationis prouenit. 97 Peccatum vnius, quomodo in alterum deriuetur. 171 Peccatum vnum, quanto est grauius altero. 164 Peccatum ex certa malitia, grauius est peccato Ignorantia. 163 Pœna damni, & sensus. 329 Pœna filiorum Hæreticorum 169 Pœna spiritualis triplex. 173 Pœna etiam mortis, criminosis infligitur, si patientes & in gratia sustineatur, est satisfactoria ibid. Pœna Sortilegorum 170 Pœna relapsi datur, qui post purgatio-

INDEX.

purgationem Canonicam	modis impeditur	198
in eandem speciem Hære.	Potestas clauium maxima.	
sis inciderit.	572	378
pœnitentia danda quibnsdā	Potentia personarum atten-	
abiuratis.	574	denda 491
pœnitentia 49. dierum impo.	Porphyrij opinio.	120
uitur diuinatoribus & Ma	Prædicator cautè de mulieri-	
lificijs occultis.	443	bus loquatur, propter bea-
Petenda est copia appellatio.	tam Virginem.	88
nis.	624	Prædicatores 4. debent popu-
Perfidia in Christiano hære.	lo prædicare.	11
sis dicitur	448	Præstantij patris imaginatio
Personæ honestæ q̄sint	468	394
Periculum graue in publica.	Præstigiōsa illusio duplex.	
tione nominum.	481	280
Periodū hominis potest Dæ.	præstigium quid.	127
mon naturalem scire.	230	vnde dicatur. ibid.
Periuri testes esse possunt.	Tripliciter potest fieri.	ibid.
475	Primum peccatum diffundi-	
Philocationis remedia se-	tur super actum Venerē.	
prem	398	252
Philocaptio ex triplici causa	Princeps Rhēni.	342
oriri potest	386	Præuilegium vnus, non facit
Philocaptus opere Dæmonū	legem communem.	363
quomodo cognoscatur.	387	Probationes leuiore suffi-
Pili Maleficæ ōni ex parte ab-	ciunt ad præsumendum,	
raduntur in tormentis	518	non autem ad condemnā-
Piromantia, fit in igne.	181	dum. 472
Postabiurationē, absoluēdus	Probationes in criminibus	
est Maleficus à sentētia ex-	debent esse luce clariores	
communicationis.	558	ibid.
Potestas quando Diabolo p-	Pro manifesta deprehensa in	
pter peccatum datur, non	hæresi Maleficarum est ha-	
cessat cessante peccato	356	benda. 506
Potestas Dæmonū quinque	processi, inchoatio per denfi-	
	riationis	

I N D E X

et rationis modum	468	netur, est ad vindictam	172
profugus aut fugiens compa-		punitio temporalis propter	
rendo, & heresim abiuran-		alienam culpam	316
do, si relapsus non fuerit		purgatio Canonica quando	
admittatur	902	indicenda	571
percinaces per annum in ex-		Et quomodo fienda	ibid.
communicatione, velut		purgare se trina, vel quarta	
Heretici cōdemnandi.	345	manu ordinis sui, quomo-	
Contra impediētes officium		do intelligatur	548
inquisitionis	ibid.		
propria confessione, quomo-		Q uare Dæmones se locu-	
do quis condemnatur	553	bos faciant	45
proportio nulla, inter sub-		Quare prius homo exorcize-	
stantiam spirituale & cor-		tur postea baptizetur	413
poralem	48	Quando quis effectum male-	
Prudentia est recta ratio con-		ficialem consequatur, sine	
tingentium	145	expresso pacto cum Dæ-	
producti opere Dæmonum		mone inito	330
filij, eius sunt, cuius semi-		Quatuor in Advocato à lu-	
ne sunt generati	436	dice sunt observanda	494
pueri aliquando à matribus		Quatuor modis Malefica cō-	
opere Dæmonū subtrahun-		vinci potest	499
tur	ibid.	Quatuordecim sunt species	
pueri ex Malefica passione		superstie	176
oblati Diabolo, etiam in		Quantitatis & substantiæ	
adulta ætate se à Dæmoni-		differentia	247
bus liberare possunt.	324	Quæ molestant delatum in	
puelle Lindauen. constan-		tormentis	523
389		Quæstionatus de infamia si	
pueros capere possunt Male-		nihil concedit, pro immu-	
fica opere Dæmonum.	234	ni habeatur	551
puella pluuiam, & tempesta-		Quæstiones sunt fallaces	52
tem concitans.	327	Quærere mulierem per flu-	
Puncker Malefica	342	uium	91
punitio si patienter nō susti-		Qui in somnis de nocte ve-	
		huncur	

I N D E X

huntur non feruntur à proprijs animabus	339	Recipiendi Apostolos mo-	629
Qui per annum in excom-		Receptores & Fautores hæ-	
municationem persistit ve-		reticorum	345
lax Hæreticus cōdemnan-		Recipiens Maleficum ad de-	
qus	540	uastationē alicuius castri	
Quibus manifestentur no-		an sit Maleficarū receptor,	
mina testium	493	fautor, & defensor ibid.	
Quid sit summarie procede-		Receptores Hæreticorum in	
re	478	duplici genere sunt.	619
Quid sit sapere Hæresim ma-		Regna vacua propter coniū-	
nifestā	455	ctionē Iouis & Saturni	64
Quot sint impediētia ne Ma-		Relapsus quomodo quis effi-	
licus maleficiale me effectum		ciatur	541
habeant	429	Relapso hominum militum	
Quinque modis cognosci-		ordinis Hierosolymitā.	398
tur an aliquis modo sit su-		Remedia pro maleficatis du-	
perstitiosus aut debitus	432	plicia.	383
Quinque modis potest Dæ-		Remedium contra maleficos	
mon aliquem illudere.	127	tribus modis illicitum	360
Quinque personæ ad minus		Remedium contra Iecubos	
adfici in testium examina-		& Succubos.	376
tione	481	Remedia pro dæmone obfes-	
Quod multis modis videtur,		sis sunt exorcismi Ecclesie,	
non potest omnino sal-		confessio sacra, communio	
sum esse	45	sacrorum, visitatio ab ex-	
Quo tempore sint faciendæ		communicatione, absolu-	
interrogationes	512	tio & oratio	396
R		Remediatur Maleficis, sine	
Raro inuenitur confessa		superstitione.	367
impenitens	586	Virtute vniuersali maleficū	
Rationibus probatur Dæmo-		non potest amoueri.	363
num opere homines loca-		Remediū supersticiosum non	
heer transferri	237	tolerandum.	369
Recipientes Hæreticos.	345	Remedium Ecclesiasticum	
		ponitur	

INDEX.

ponitur pro maleficiatis.	204	
385		
Remedia licita, ab illicitis quomodo discernuntur.	616	Sagittariorum & aliorum ar- morum incantatoris po- na 613
Remedia quædam illicita cõ- tra grandinet.	427	Salvia putrefacta, quomo- do tempestatem concitet 19
Remedia duplicia pro male- ficiatis.	422	Sacramentorum & sacramen- talium abusus triplici ex causa 260
Remedium illicitum tollen- dum est secundum Tho- mam.	359	Samuel qua virtute suscita- car. 177
Remedia quædam Iudici pro- ponantur ad veritatem co- gnoscentiam.	520	Sanctorum scientia excre- scente etiam artes Dæmo- num excrescunt 26
Remedia super maleficiatis ad amorem vel odium.	390	Sanctorum reliquiarum vir- tus. 410
Remouens, & prohibens, est mouens sicut accidens.	17	Sanguis occisi hominis, qua- re ad præsentiam interse- ctoris emanet 31
Respectus Iudicis in iudican- do.	611	Sanguinei sunt benigni. 63
Reuelatio Angeli quando fi- at.	179	Sapiens dominatur astris, & quomodo 63
Rosa flos Veneris.	94	Saturnus dominatur plum- bo 367
Rex Babylonis quare steterit in biuio.	443	Satius est mori fame, quam idololatricis vesci. 166
S		
Sacerdos non bene dispo- situs quid agat.	420	Satyri genera Dæmoniorum sunt 48
Sacerdos Frisynsen vehitur.	136	Saulis ultio vnde 364
Sacerdos maleficatus nomi- ne Palthelim.	332	Secularis Iudex sine Episc. & Inqui. licentia de crimi- ne hæresi, iudicare non po- test 149
Sacra verba corpori alligata a maleficijs præseruant.		Sen-

I N D E X.

Sententia, absolutionis con-	purgatione Canonica rea-	
tra totaliter immunem	quireuntur	548
545	Sex causæ quibus obsessus p	
Sententiandi formula con-	exorcismos liberatur.	418
tra præcisè diffamatum.	Sexta feria dies ad crimina de	
546	regenda.	523
Sententia Hæreticis poenitē.	Semen emissum per nocturnā	
tibus danda.	pollutionem, nō ita colli-	576
Sententiandi modus contra	git dæmon sicut decisum.	
confessam relapsam, sed	253	
pœnitentem.	ibid.	
Sententiandi ad quæstionem	Sauendi facultas Diabolo	
modus.	non datur vbi malefica nō	
510	concurrit	333
Sentētia diffinitiuæ quomo-	Signa mendacia quando	285
do ferenda.	532	
Sententia non nisi in conui-	Signa malorū in fidei nocu-	
ctum aut spontè cōfessum	mentum	284
feratur.	ibid.	
Sensus interiores non illu-	Signa diuinę voluntatis sunt	
duntur.	quinque	191
213	Signo crucis se munire quā-	
Sensus communis & alij in-	tum valeat.	198
teriores immutantur.	Sicut ppositū in pposito, ita	
263	oppositum in opposito.	211
Sireni sentētia de Diaboli po-	Simpliciter & de plano in	
testate.	causā fidei procedendum	
270	623	
Sententia non feratur sub	Silvani & Fauni cū mulieri-	
condicione	bus extiterunt	43
533	Sydera cœli super liberum ar	
Sententia contra vehementer	bitrium dominium nō ha-	
suspectum.	561	
Sententia in eo qui varius est	bent	66
in confessionibus.	550	
Seuerus Martini discipulus	Hominis peccatum ex liber.	
293	arbitr. procedit.	59
Septem, decem, viginti & tri-	Homines hominibus, Dæ-	
ginta testes aliquando in	mones dæmonibus præ-	
	sunt.	53
	D d	
	Homini-	

I N D E X.

Hominem in gratia cōstitui. de igneis, signum est cholera tū potest Diabolus inha- bitare	292	De volatu signum est sangui- nis	ibid.
Homines à Dæmonibus pro creari	42	Specula noua impuritatem contrahunt ex mulieris menstruatæ aspectu	27
humida bene recipiūt, & ma- le retinent.	104	Spina, ossa, & alia per opus naturæ quadam muliere emissa	319
Hippocratis sentētia lauda- tur	64	Suffragiorum Ecclesiarum com- moda	399
Symon Magus incantationi- bus vsus est	136	Super actum Venereum qua- re Diabolus magis male- ficia exerceret	46
Symoniacus non est Hæreti- cus secundum iura	453	Superstitio est religio super modum seruata	408
Sine culpa non est quis pu- niendus, nisi subsit causa	173	Superstitionis multa nati- tur genera	ibid.
Siper quæstiones quis quæ- dam confitetur, abiurabit ea, & alia propter quæ de- prehensus erat	554	Summarium procedendi cō- tra Maleficos	464
Socij Diomedis non vere in aues conuersi	279	Suspectus de violenti. Hære- ticus habendus	543
Scoti opinio de maleficio tol- lendo per aliud	357	Suspectos & diffamatos sen- tentiandi modus	571
Socrates duas vxores habuit	91	Suspectus de vehementi ge- neraliter abiuret	541
Solis virtus	18	Suspectus publicè abiurare debet	561
Solutio maleficorū aliquan- do est aut nobis ignota. aut illicita	130	Suspicio vehemens quæ sit & quomodo tollatur.	517
Somniare de aqua vel de ali- quo liquore signū est fle- gmatis	180	Suspicio violenta quæ sit	542
de terreis, signum est Me- lancholiae.	ibid.	Suspecti de Hæresi Malefica- rum sunt in triplici gene- re.	540 Su.

INDEX.

Suspicio triplex, temeraria, probabilis, & violenta	535	præfixè pro appellatione	615 & 626
Suspectus violenter de hære.		Theologi & Canonistæ cõ-	
si quomodo quis efficitur	563	cordia in tollendo male-	
Contra quem non admitta-		ficium, per supersticiosos,	
tur defensio.	ibid.	& vana opera	357
Sed hæreticus condemnã-		Testes coram delato addu-	
du	ibid.	cendi	523
Suspicio vehemens ex dictis		De Testium inimicitia lu-	
testium insurgit	473	dex per se inquirere tene-	
Statio solis sub Iosua vnde		tur	473
260		Duo Testes concordet	ibid.
Stassi Hæresiarchæ confes-		Testes duo quando sunt con-	
sio.	336	cordes quid faciendum	
Stella Cometa est impressio		ibid.	
calida, & sicca	65	Testes singulares non suf-	
Stella in transitu D. Tho-		ficiunt in causa hæresis	
me, quomodo formata		ibid.	
66		Testes pluries examinari pos-	
Stimulus datus Paulo, qui		sunt	474
fuerit	174	Testes cogendi sunt in causis	
		Ecclesiasticis	ibid.
		Testes infames, criminosi,	
		serui admittuntur ad re-	
		stificandum contra, &	
		non pro, in causa fidei	
			475
Taciturnitatis Malefici-		Testium conditiones	ibid.
um Haganor	518	Duo testes legitimi non sin-	
Taciturnitas Maleficæ vnde		gulares sufficiunt	473
oriatur	ibid.	Duo testes de iuris æquita-	
Tenor condemnandi con-		te non sufficiunt in crimi-	
fessam & relapsam ac im-		ne hæresis	472
ponentem	589	Testes duo in materia hære-	
Termini peremptorij assigna-		si non sufficiunt	ibid.
tio	627		
Terminus est assignandus			
		D d 2	Testis

INDEX.

- Testis citatus, & iuratus esse debet** 481
Traditur brachio seculari abiuratus de hæresi vehementer, non autem leuiter tantum 580
Tradendus brachio seculari prius omni Ecclesiastico ordine est denudandus. 532
Transferri per aera, dormiendo & vigilando possunt habere 236
Transmutatio per Maleficos quibus causis fiat. 12
Transmutatio substantialis, & accidentalis. 277
Tria sunt in homine, voluntas, intellectus, & potentia. 205
Tria attendat Iudex cum delatus omnia negat 486
Tria vitiorum genera in multis mulieribus. 96
Tria in rerum natura sunt, quæ medium tenere nesciunt, Lingua, Ecclesiasticus, & Fœmina. 84
Tria sunt simul tempore. 156
Tribus modis aliquis deprehenditur Hæreticus. 385
Triginta dies ad Apostolos exhibendum. 486
Tripliciter quis in hæresi deprehenditur.
Tollat Iudex grauamen, cum iniuste delatum aggrauauerit. 62
Tortura facit mentiri 552
Tormenta continuanda, non iteranda. 613
Tormenta non iterantur, nisi superueniant indicia noua. 1026
Tortores Dei, sunt Demones. 335
D. Thomæ & Auicennæ numero & officio sensuum interiorum dissidium 103
D. Thomas castitatis donum habuit. 208

V

- V Accas Malef. inficiunt.** 328
Vana vanis respondere, toleratur aliquando secundum aliquos. 319
Vbi maior culpa, ibi & poena maior 52
Ventos concitant Demones 334
Verba tituli sanctæ crucis, quantæ sint efficaciz. 203
Verba decreti in fauorem Inquisitorum 466
Veritatem multi faterentur, nisi

I N D E X.

nisi metu mortis retraherentur	412	Verbum caro factum est.	203
Veste fluida ~~et~~ modis scapularis monachi induitur ab iuratus	569	Virtus Dæmonis naturalis omnia corporalia excedit.	238
Vetularum aspectus venenossus	27	Yniuersi perfectio in quo consistat	151
Violenta suspicio sufficit ad condemnationem	14	Vnum & ens conuertuntur.	110
Violenta suspicio ad condemnationem sufficit, & est duplex	542	Vnumquodque in sua natura relinquitur ordine diuinae providentiæ	153
Violenta suspitio ~~ex~~ conuincentibus coniecturis oritur	612	Voluntas diuina multipliciter dicitur, quoad operationes	191
Vnguētum ex metobris puerorū, quo Malefici transferuntur localiter	240	Voluntas metaphorica, est voluntas signi	ibid.
Vinum dulce in febricitante amarum videtur, propter linguæ infectionem	ibid.	Voluntas per peccatum veluti nauis absq; gubernaculo	110
Visio duplex	247	Vtus exorcismi, non erat in Ecclesia primitiua	420
Visio corporalis	248	Vsum actus carnalis impedit Diabolus & quomodo	117
Vultu hominis secretum cognoscitur	ibid.	Vsu rationis carere dupliciter	397
Vitratores Maleficarum infames	364	Vsus verborum Domini super ægros manus, quomodo practicandus	410
Virgo quædam oratione, & signo crucis hominē a maleficio liberauit	406	Vti verbis iocosis cū Dæmonibus periculosum	400
Viri vestibus mulierū quare indui non debeant	437	Vxor quando propter suspicionem fornicationis possit dimitti	535
Virtus spiritalis fortior est virtute corporali	238		
Virtus istorum verborum,			

INDEX

Z

438

Zoroastes artis Magice, &

Zelus animarum sacrifici-
cium Deo acceptum.

Mathematicæ primus in-
ventor 24

FINIS.

TABULA

TABVLA QVÆ STIONVM TOTIVS OPERIS.

PRIMAE PARTIS.

*QVÆSTIO I. An asserere maleficam esse
ita sit Catholicum quod eius oppositum perti-
naciter defendere sit haeticum. fol. 1*

*Qvæstio II. Quod ad effectum maleficalem,
semper habeat Damon cum Malefico con-
currere, vel quod alterum sine adminiculo
alterius talem effectum possit producere. 18*

*Qvæstio 3. An Catholicum sit asserere quod effectus per Incu-
bos & Succubos Dæmones sic procurantur, quod etiam veri
homines in multiplicationem & originem Maleficorum per
tales Dæmones procreantur 37*

*Qvæstio 4. An Catholicum sit asserere quod actus Incuborum &
Succuborum Dæmonum, tantummodo in finis spiritibus con-
ueniat. 51*

*Qvæstio 5. An quoquo modo possit catholicè censeri, quod origo
& multiplicatio Maleficorum operum ex influentijs proce-
dat corporum caelestium absque adminiculo Dæmonum, seu
à substantijs separatis, & sunt motores orbium caelestium, seu
etiam à malitia hominum concurrente ad voces, & Verba
quacunq; Stellarum. 59*

*Qvæstio 6. Quoad Maleficos cum Dæmonibus concurrentes, cur
mulieres amplius inveniuntur hac hæresi infecta quàm Viri,
cuiusmodi etiam mulieres præ cæteris sunt involute, decla-
ratur per quinque sequentes quæstiones. 83*

*Qvæstio 7. An Malefica Virtute Dæmonum mentes hominum
aliodum, vel amorem inordinatum incitare valeant, & de
modo proponendi huiusmodi materiae in Sermionibus ad po-
pulum. 98*

*Qvæstio 8. An generatimam potentiam seu altam Venerem im-
D d 4 pedire.*

Index quaestionum.

- Quaestio 22. Super tertium modum sententiandi diffamatum, & quaestionibus exponendum.* 550
- Quaestio 23. Super quartum modum sententiandi suspectum de haeresi leniter.* 555
- Quaestio 24. De modo sententiandi Vehementer suspectum.* 558
- Quaestio 25. De modo sententiandi Violenter suspectum.* 562
- Quaestio 26. De modo sententiandi debite suspectum, & diffamatum.* 570
- Quaestio 27. De modo sententiandi confitentem haeresim penitentem non relapsam.* 572
- Quaestio 28. Qualiter sententianda sit relapsa probabiliter, sed penitens.* 579
- Quaestio 29. De sententia inferenda relapsa confessa, sed impaenitenti.* 586
- Quaestio 30. Super Haeresim confessam & relapsam & impaenitentem.* 589
- Quaestio 31. Super conuictum, & deprehensum, omnia tamen negantem.* 592
- Quaestio 32. Super conuictum sed fugitiuum, Vel se contumaciter absentantem.* 598
- Quaestio 33. Super delatam ab alia Malefica incinerata, Vel incineranda, qualiter sit sententiandum.* 606
- Quaestio 34. De modo sententiandi Maleficam maleficiis tollentem, & super Maleficas obsterices, & Maleficos Sagittarios.* 614
- Quaestio 35. & Ultri. Super modos sententiandi Maleficos quoslibet firmos, aut etiam iniuste appellantes.* 623

 FINIS.

IMPRESSVM FRAN-
COFVRTI AD MOENVM,

Apud Nicolaum Bassæum, Anno

M. D. LXXX.

Il Gruppo Editoriale Castel Negrino è nato per mettere a disposizione di studiosi o di semplici curiosi testi antichi, rari, difficilmente consultabili o reperibili. Dopo un attento lavoro di ripulitura digitale li rende nuovamente leggibili, con qualche rara eccezione, e li riproduce con assoluta fedeltà mantenendo inalterati impaginazione, caratteri e lingua. Particolare attenzione è riservata alla scelta della carta e della copertina per permettere che il normale utilizzo del libro porti a una usura tale da far trasparire in brevissimo tempo il vissuto dell'opera.

ISBN 978-88-89662-24-3

9 788889 662243

€ 120,00